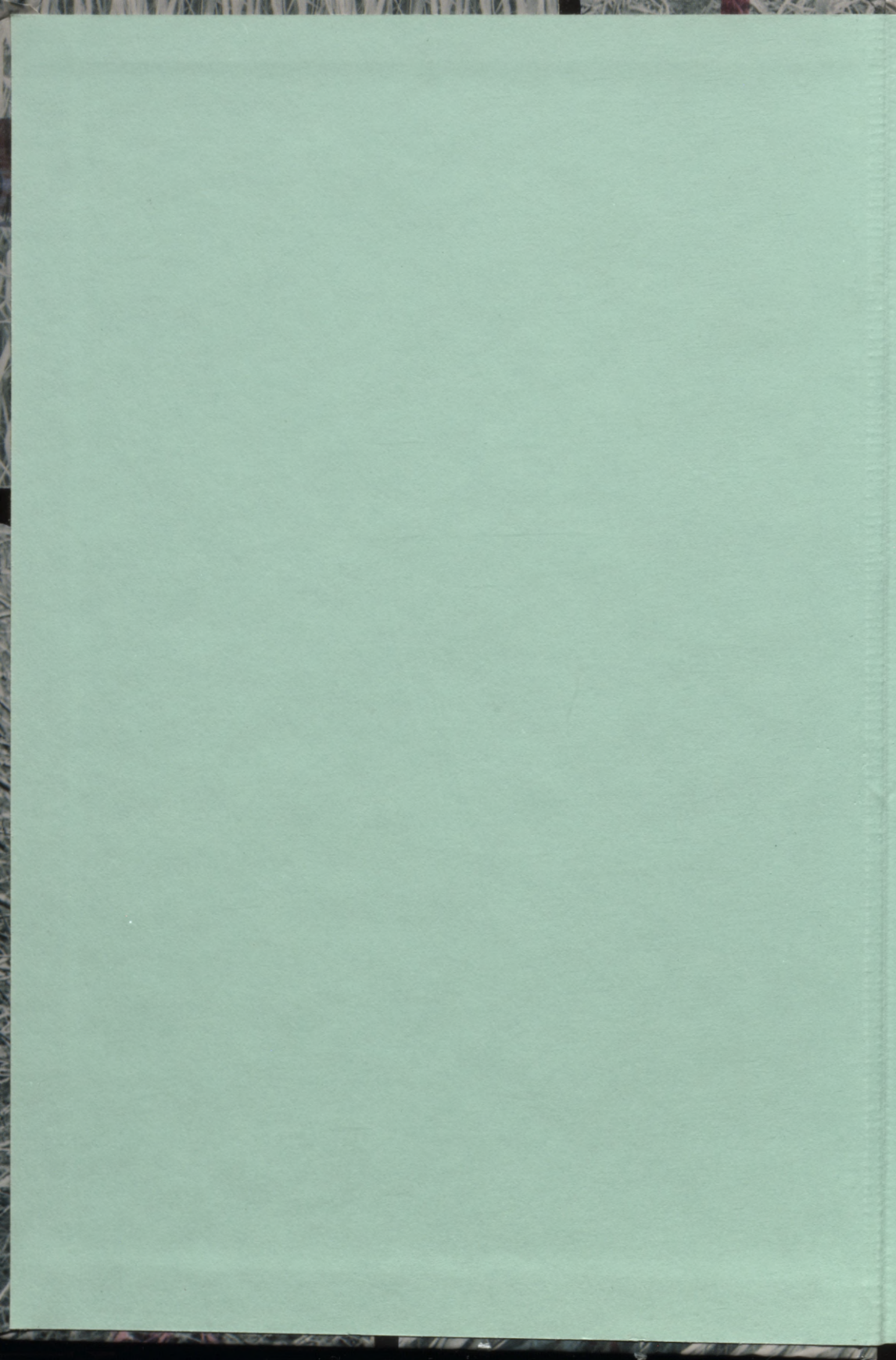
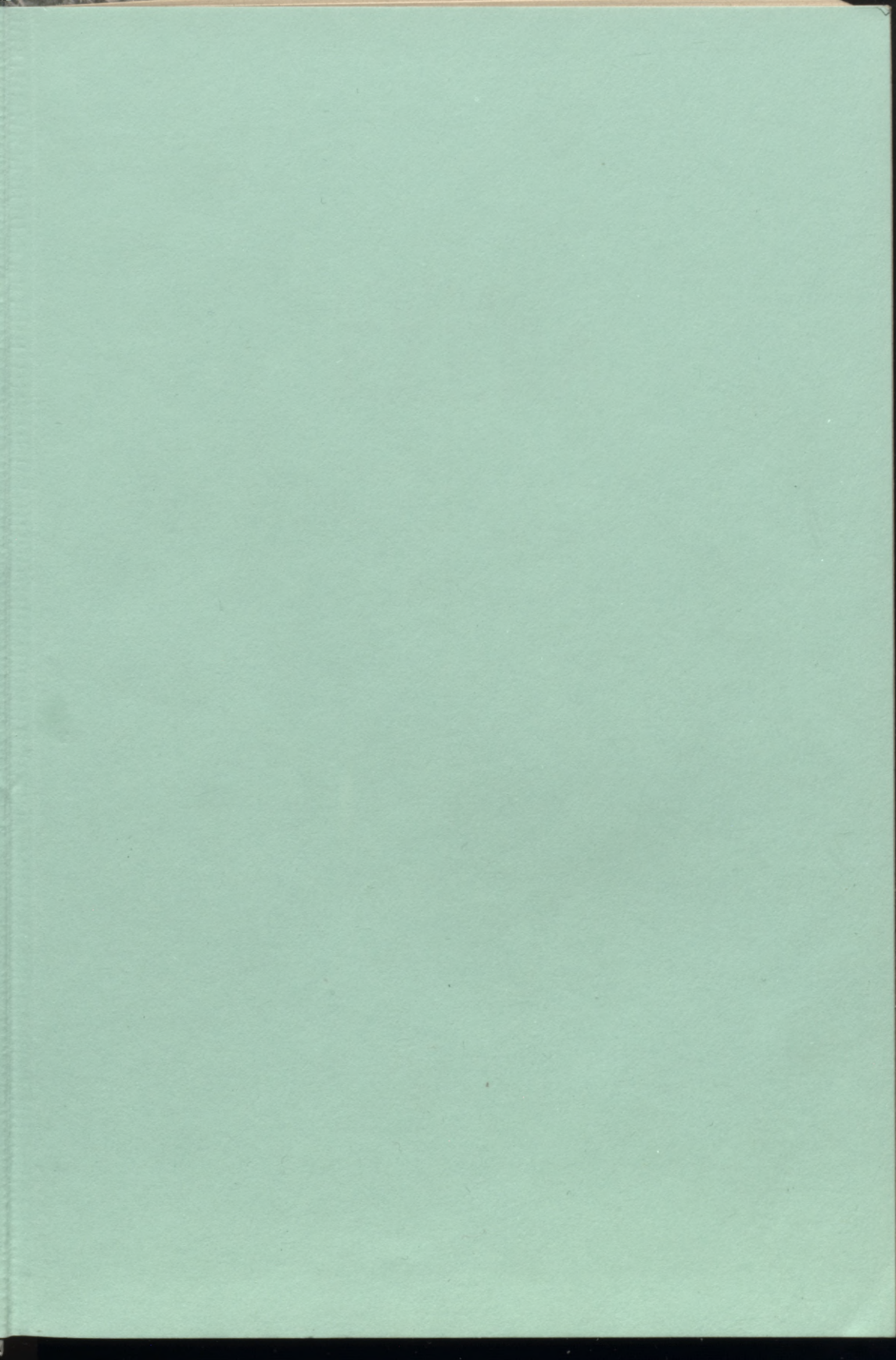

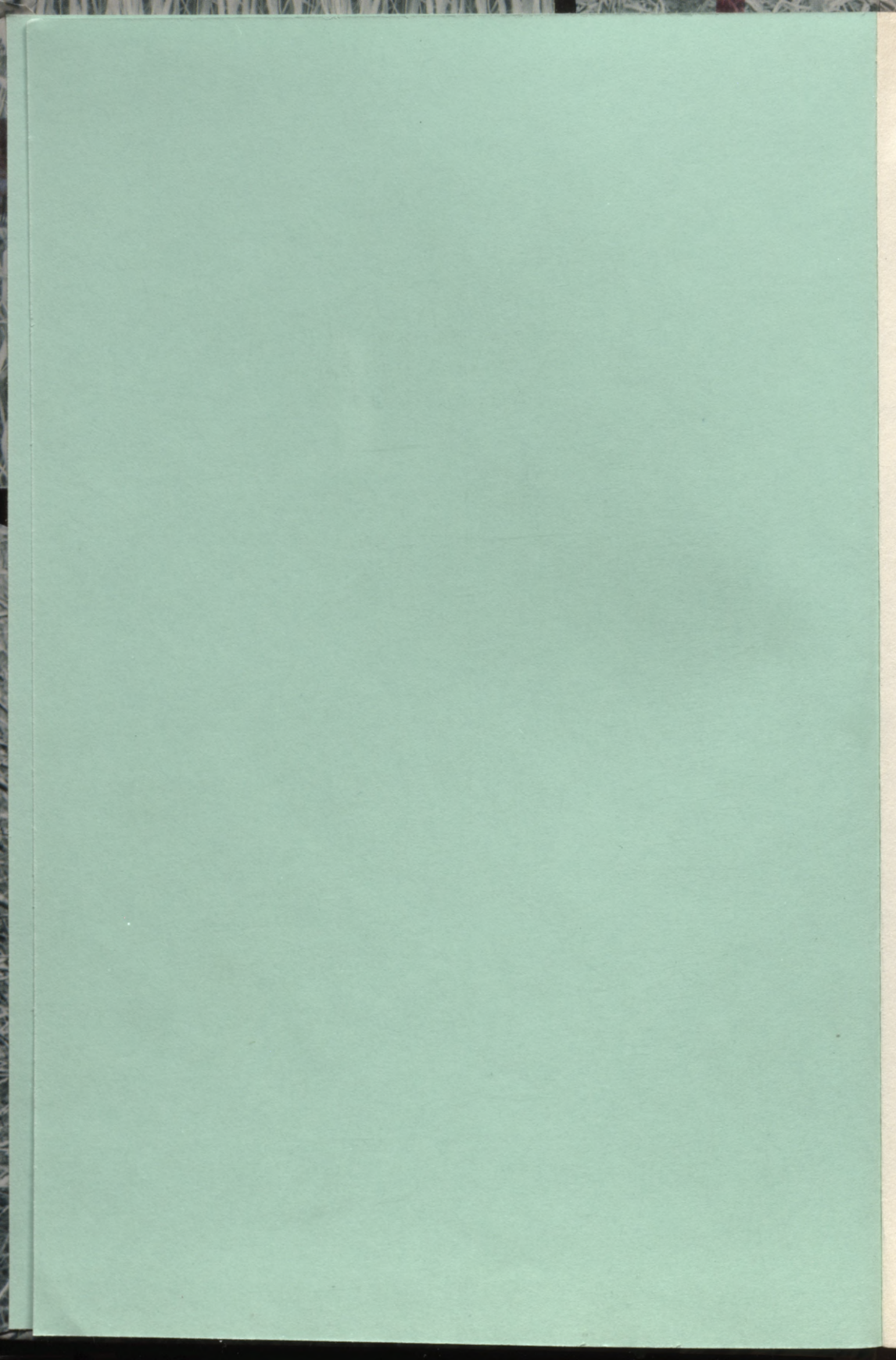
RAKSTI

**REGINA
EZERA**

REGĪNA
EZERA

RAKSTI
3 SĒJUMOS

I SĒJUMS

2001-4

50

L
828

REGĪNA
EZERA

AKA
ZEMDEGAS

I SĒJUMS

nordik

UDK 821.174-3(081)
Ez 350

0301013049

Raksti nāk klajā
ar Latvijas Kultūrkapitāla fonda atbalstu

Mākslinieks ALEKSANDRS BUSSE

GUNTA BEREĻA priekšvārds

ISBN 9984-675-35-1

© R. Ezera, 2000
© G. Bereļa priekšvārds, 2000
© A. Busses māksliniecisks iekārtojums, 2000
© Nordik, 2000

REGĪNA EZERA, PROZAS VECENE, JEB APMĀTĪBA

I

Pielauju, ka šo ievadvārdu virsraksts var samulsināt vai pat aizkaitināt lasītāju. Regīna Ezera, cienijama rakstniece, viena no mūsdienu izcilākajām prozistēm pagalam nepieklājīgā kārtā tiek nokrustīta par prozas veceni, turklāt tas tiek darīts pagaidām nozīmīgākā Ezeras darbu kopojuma priekšvārdā. Kā nu tā driest?!

Sevis attaisnošanai teikšu, ka apzīmējums «prozas vecene» nav manis izdomāts. Tā autore ir pati Regīna Ezera. Protī, 1995. gadā saņēmu no viņas sūtījumu – grāmatu «Pūķa ola», kuras titullapā bija rakstīts: «Guntim Berelim pateicībā no prozas vecenes Regīnas Ezeras» (pateicība droši vien par to, ka biju publicējis vairākas apceres par viņas grāmatām, tostarp arī par «Pūķa olu»). Bez šaubām, visupirms šajā apzīmējumā jūtama Ezerai raksturīgā pašironija, bez kuras viņa nekust ne soli (t. i., neraksta ne rindu) nu jau vairāk nekā trīsdesmit gadus – kopš viņas romānos iemājoja Autores tēls (Autore nav nedz Regīnas Ezeras kopija, nedz tekstuāls rēgs, tomēr attāla radniecība vai vismaz ģenētiska saistība starp abām rakstniecēm ir). Taču, manuprāt, jēdzienā «prozas vecene» ieraugāma arī dziļāka jēga. Ja vajadzētu izdomāt kādu cieņas pilnu titulu, ar ko aplaimot viņu apaļajā jubilejā, tas nūdien nenāktos viegli. Prozas karaliene? Mūsu ironijas pārpilnajā laikmetā tas atgādina izsmiekla pilnu epitetu, turklāt, lai kļūtu par karalieni, nekas nav jādara – pietiek ar zilajām asinīm vai veiksmīgām precībām. Prozas meistare? Ar šādiem meistariem pilna pasaule: ja tu neesi kļuvis par meistarū pēc pirmo trīs četru grāmatu publicēšanas, tad, visticamāk, tā arī paliksi puskoka lēcējs

līdz mūža galam. Kā atšķirt Regīnu ezeru no citiem prozas meistariem? Jo – atšķirība pašā prozā taču ir. Par tādiem banāliem epitetiem kā «izcila», «nozīmīga», «ievērojama» utt. vispār nerunāsim, jo, lai nu kas, bet banalitātes ezerai galīgi nepiedien.

Iedomāsimies: kaut kur kādā lauku nostūrī mīt kāda burve, zintniece, zavētāja, pestēlniece, pūšlotāja, zāļu sieva, ragana, vārdotāja, pa-reģe vai sazin vēl kas. Kā mēs viņu dēvēsim? Raganas kundze? Viena no nozīmīgākajām mūsdienu vārdotājām? Zavētāju karaliene? Pestējošanas meistare? Pasargdies, no šādiem baigiem apzīmējumiem jebkura sevi cienoša ragana bēgs kā velns no krusta. Savā starpā mēs viņu sauksim īsi un precīzi: vecene. Saprotams, izrunājot šo vārdu ar situācijai piedienīgu bijību. Un, lūk: Regīna ezera man rādās radniecīga raganai (vai tā būtu tikai sakritība, ka «Sātaniskā stāsta» ekranizējumā viņa tika aplaimota ar, lai arī epizodisko, tomēr diezgan svarīgo raganas lomu?), kura, dzīvodama nomaļus no esamības haosa, lieliski tajā orientējas: visu redz, visu zina, citiem acīs nelec un savus raganiskos noslēpumus patur pie sevis, bet, vienalga, visi viņu pazīst un rēķinās ar viņas spēku. Gadu gadiem viņa ir domājusi tikai par to, kā uzrakstīt to, ko tik ļoti vajag uzrakstīt, ka to nemaz nedrīkst neuzrakstīt. Un šajā nemitīgajā koncentrēšanās procesā ir dzimusi kaut kāda īpaša zināšana, kas patiesi varētu būt radniecīga raganas, reģes, redzētājas zināšanai. Radišana joprojām ir noslēpums – un jo sevišķi mūsu pragmatiskajā laikmetā. Man ir lielas aizdomas, ka ezera to ir atšifrējusi un zina arī to, kas ir proza, bet nevienam neko nesaka – pati sev arī ne. Vismaz nav dzirdēts, ka viņa teoretizētu, kritizētu vai vispār noņemtos ar konceptuālām būšanām. Jo – to nemaz nav iespējams pateikt, to var tikai zināt, redzēt ar kādu trešo aci, izjust ar kādu sesto maņu. Un, starp citu, ļaužu attieksme pret ezeru ir gluži kā pret raganu. Grūti iedomāties, ka ezera, manuskriptu žūksni padusē, klejotu pa izdevniecībām un žurnālu redakcijām, piedāvādama savus darbus. Gluži pretēji – izdevēji un redaktori dodas pie viņas un lūdz manuskriptus – apmēram tāpat, kā ļaudis dodas pie raganas pēc padomiem vai vēl kā cita, ko no raganas mēdz prasīt. Tā nu pie Regīnas ezeras daudzajām godalgām un tituliem, tostarp arī Tris-zvaigžņu ordeņa, mēs varam pievienot arī vēl šo. Īsi, precīzi un ļoti cienījami: prozas vecene. Vienīgā.

Īstenībā tādas reālas Regīnas ezeras nemaz nav. Precīzāk, viņas esamība nav pierādāma ar dokumentiem, jo pasē un citos oficiālos papīros rakstīts, ka viņa ir Regīna Kindzule. Vēstules un naudas pārvedumi, kas adresēti Regīnai ezerai, līdz Regīnai Kindzulei nonāk, tikai pateicoties pasta darbinieku zināšanai un labvēlībai. Dzimusi Šamreto, kļuvusi par

Lasenbergu (ar šo vārdu parakstītas viņas pirmās publikācijas), pēcāk – par Kindzuli, bet pa vidam radās Regīna Ezera. Jautāju viņai, kāpēc viņa izvēlējusies tieši Ezeras pseidonīmu. Latviešu literatūra jau tāpat ūdeņiem bagāta – ir bijis Jānis Ezeriņš, Ezerietis, arī mazāk zināmais Jēkabs Ezers. Varbūt iesācēja augstprātība – mazajam Jānim Ezeriņam nu blakus uzradusies viena liela un pamatīga Ezera?

Atbild Regīna Ezera¹: «Vai, kaut kas tāds man nebija ienācis prātā! Toreiz tie apsvērumi bija tādi, ka atsevišķos gadījumos gribas drusciņ paslēpties. Ej tu kaut kādā iestādē stādi priekšā kā rakstniece. Lai gan – toreiz, kad sāku rakstīt, es īpaši neiztēlojos, ka kaut ko sasniegšu. Ar otro vīru – Kindzuli – biju nodzīvojusi jau kādus gadus trīs, bet formāli vēl nebiju šķīrusies no sava pirmā vīra, Lasenberga. Lidz ar to dabiski, ka šis uzvārdu juceklis mani pamudināja meklēt pseidonīmu. Pēc pases biju Lasenberga, dzīvoju kopā ar Kindzuli. Nu ko es ar tā vīrieša uzvārdu, no kura taisos vaļā, parakstīšu savus darbus! Tai pašā laikā man likās tā kā neērti parakstīties kā Kindzulei, ja reiz oficiāli biju Lasenberga. Nu, es varēju atgriezties pie Šamreto... Bet latviešu rakstniece – un ar tādu uzvārdu! Var jau būt, ka viņš pietiekoši skanīgs, bet tur būtu ko mēli mežģīt. Un arī tad būtu jāmaina atpakaļ pase, jāmeklē visādas izziņas... Man nav tik daudz entuziasma – vienmēr mēģinu kaut kā nebūt izlāpīties, lai nav jākrāmējas ar papīru lietām. Tad bija tā, ka man vienmēr patikuši ūdeņi, patīcis dzīvot pie upēm un ezeriem. Saukties par Upi vai kā tamlīdzīgi – tur blakus Andrejs Upīts, Ernests Birznieks-Upītis. Atkal slikti. Izvēlēties kaut kādu Marcinkēviču – pavisam traki, gribējās kaut ko latvisku. Tā arī radās Ezera.»

Lasītājs droši vien pamanīja, ka jautājums par pseidonīma cilmi faktiski tā arī palika neatbildēts. Pseidonīma izvēle, ja rakstnieks izšķīries par šo soli, tomēr ir svarīgs notikums viņa biogrāfijā. Bēdīgā kārtā mēs esam spiesti samierināties ar to deguna formu un acu krāsu, ar kādu mūs aplaimojusi daba. Ērmīgu vārdu rakstnieks var piesegt ar pseidonīmu, bet rakstniekam viņa vārds uz grāmatas pirmā vāka – tas ir apmēram tas pats, kas skaistuma karalienei deguns. Pseidonīma izvēlei pamatā allaž ir kādi racionāli apsvērumi – kāpēc tieši šis vārds un ne cits, turpretī Regīna Kindzule, šķiet, pati īsti nesaprot, kāpēc dažbrīd viņa ir Ezera. Viņa neatceras nedz to, kad parādījās pirmā ar pseidonīmu parakstītā publikācija, nedz arī to, kas tieši bija šis darbs. Tāpat

¹ Šeit un tālāk lasāmi fragmenti no intervijas, kas tapa 1999. gada vasarā, kad «Studija 9» cikla «Rakstnieki tuvplānā» ietvaros uzņēma dokumentālu filmu par Regīnu Ezeru.

apskaužami vieglprātīga ir Ezeras attieksme pret gadskaitļiem, datumiem un precīziem faktiem. Viņa nezina, cik viņai grāmatu iznākušas latviešu valodā («varētu būt kādas trīsdesmit»), visai aptuveni nojauš, cik valodās tulkoti viņas darbi («...kopumā droši vien kādās piecpadsmit. Dažs ir atsūtījis to tulkojumu, par citiem pienākusi tikai kaut kāda informācija. Tur vajadzētu milzīgu darbu, lai visus sadzītu rokā, tas no manis par daudz prasīts.»)¹ – un viņas sejā atspoguļojas patiens pārsteigums, kad no grāmatplaukta tiek izvilka kāda grāmata, kuras lappuses noklātas smalki izzīmētiem hieroglifiem. Kopīgiem spēkiem izdodas noskaidrot, ka tas varētu būt viņas romāna «Aka» tulkojums ķīniešu (varbūt korejiešu? vjetnamiešu?) valodā. Lai kā viņu provocētu, Ezera vien retumis piesauc kādu konkrētu faktu, cilvēku, vietu, gadu. Ezerai patīk runāt daudz un aizrautīgi, bet viņas teiktais neko nepaskaidro, vien ietīsta viņu aizvien biezākā miglā, caur kuru nav viegli samanīt reālās Regīnas Ezeras aprises. No daudziem jautājumiem viņa izvairās, atbildēdama, ka tas esot «tāds garš un sāpīgs stāsts», vai arī pasaka piecus vārdus un piebilst: «Nu tā, vairāk es negribu neko stāstīt.»

II

Mazs atskats pagātnē. Regīnas Ezeras ciltskoka kontūras pagaist mīklainajā laikmetu mētāto ļaužu ņirboņā jau pāris paaudzes tuvā pagātnē, katrā ziņā – nu nekādi nav skaidrs, no kurienes ieklīdis pagalam nelatviskais uzvārds Šamreto. «Par neko citu kā par latvieti sevi neuzskatu, kaut manam latviskumam ir tikai divdesmitpiecprocentīga garantija,» viņa raksta savā autobiogrāfijā (pārējie 75% nāk no vāciešiem, poļiem, baltkrieviem). Tas var likties neticami, bet Regīna Ezera, kura tik lieliski pārvalda vissmalkākās latviešu valodas nianšes, vienlīdz labi orientējas gan profānajos, gan literārajos valodas slāņos, turklāt virtuozī pieprot augsto ironijas mākslu, kas arī nav iedomājama bez īpaši saasinātas valodas izjūtas, līdz sešu gadu vecumam latviešu valodu nav pratusi un runājusi tikai vietējā poļu žargonā. Bērņībā – nevis klasiskālauku ainava, bet gan Rīga, tolaik Popova, tagadējā Visvalža iela. Atkal mazs

¹ Precizēsim šos faktus. Regīnai Ezerai publicētas 28 oriģinālgrāmatas – romāni, stāstu krājumi, dienasgrāmatas, miniatūras – un piecas izlases; vairāki viņas darbi iznākuši atkārtotos izdevumos. Citās valodās Regīnai Ezerai iznākušas aptuveni 50 grāmatas. Viņas darbi tulkoti angļu, čehu, franču, igauņu, krievu, ķīniešu, lietuviešu, moldāvu, poļu, slovāku, ukraiņu, ungāru, vācu valodā.

paradokss. Latviešu rakstnieki kā apsēsti uz bērnības iespaidu iemūžināšanu savā daiļradē, visviens, vai viņi dzīvojuši provincē vai metropolē. Turpretī Regīnu Ezeru bērna acīm skatītā tipiski proletārā Rīga – iespējams, stipri līdzīga tai Rīgai, kuru aprakstījusi Vizma Belševica «Billē», – nevis impulsējusi, bet drīzāk atgrūdusi. Tā vien liekas, ka viņa apzināti izvairās no Rīgas. Gan dzīvē – nu jau vairāk nekā trīsdesmit gadus viņa mīt nostāk no civilizācijas sērgām un kārdinājumiem Ķeguma pagasta «Briežos». Gan daiļradē – Ezeras romānos darbība allaž notiek nomaļās lauku mājās, retumis kādā mazpilsētiņā, bet nekad ne Rīgā. Romānā «Nodevība» viņa atšifrē šo taktiku, rakstīdama, ka arī provinciālā vidē kaislības risinās gluži šekspīriskos mērogos, – nepieciešams vien Šekspīrs, kas tās ieraudzītu un aprakstītu. Bet pie bērnības atmiņām nekavēsimies – tās jau apcerējusi gan pati Ezera, gan viņas biogrāfi¹.

Vēl tikai neliels ieskats dažu nejaušību un apstākļu sakrējuma, lai saprastu, ka Regīnas Ezeras ceļš uz literatūru nebūt nebija loģisks un iepriekšnoteikts. Rakstnieces Regīnas Ezeras varēja arī nebūt. Visu noteica kāda nejaušība 1945. gadā. Stāsta Regīna Ezera: «Mans tēvs bija galdnieks farmaceitiskajā fabrikā «Medfro». 1940. gadā viņu ievēlēja arodkomitejā, bet, kad 1941. gadā ienāca vācieši un īpašnieks dabūja fabriku atpakaļ, tēvu kā krievu laikā sasmērējušos nodeva darba pārvaldei, kas viņu aizsūtīja uz kādu lidlauku. Tur viņam vajadzēja naglot kastes – no sākuma dažādām detaļām, vēlāk, kad bija jau prombraukšanas noskaņas, visādām mantām. Tāpēc mēs tās prombraukšanas noskaņas labi izjutām. Vienu dienu atnāk tēvs, saka, ka visi evakuējas uz Vāciju, nāk krievi, viņam atkal var būt nepatīkšanas par to, ka vācu lidlaukā strādājis. Sapakojam savas mantīņas un aizbraucām uz Vāciju. Kādu laiku nodzīvojām pie Elbas, pa kuru gāja demarkācijas līnija. Mēs bijām rietumu zonā, bet mana mamma, kas bija tāda stipri nelīdzsvarota persona, pēkšņi izdomāja, ka viņa grib uz mājām. Okupācijas zonas mainījās, visi, kas gribēja palikt Rietumos, brauca tālāk, bet mēs, divas ģimenes, kas gribēja atgriezties Rīgā, palikām nometnē. Bet tani vakarā, kad vajag mainīties demarkācijas līnijai, atbrauc nometnes angļu tautības komandants, saka, ka nometne jāatbrīvo, mūs ar varu

¹ Regīna Ezera savu bērnību aprakstījusi par ekscentriskām piezīmēm nokrustītajā atmiņu grāmatā «Mazliet patiesības. Nedaudz melu...» (R., «Likteņstāsti», 1997). Detalizēta, turklāt viscaur patiesa informācija atrodama Bronislava Tabūna monogrāfijā «Regīna Ezera» (R., «Liesma», 1980), kurā aplūkota rakstnieces dzīve un daiļrade līdz 1979. gadam.

iesēdina furgonā un aizved uz staciju. Tā laikam bija Magdeburga. Stacijā atiet pēdējais vilciens uz Rietumiem, bet, izrādās, tas ir armijas vilciens, privātpersonas tajā neņem. Un tas vilciens aiziet mūsu acu priekšā, un mēs paliekam uz perona. Pienāk vakars, uzrodas stacijas priekšnieks vai varbūt dežurants un saka, ka ir komandantstunda – uz perona neviens nedrīkstot atrasties. Nu, bet iztvaikot mēs nekur nevaram. Par laimi, tēvs no kāda strādnieka uzzina, ka pāris kilometru tālāk ir krievu noņemne. Gājām uz turieni, kaut gan arī pa ielu naktī staigāt nedrīkstēja. Pie noņemnes vārtiem sargs tornītī vēl uzbļāva: «Stoj, kto iġot, streļak budu!» Tēvs drusku mācēja krievu valodu un kaut ko atbildēja. Vēlāk tēvam teica, ka, ja viņš nebūtu atbildējis krieviski, būtu arī šāvis. Tā mēs sākām savu atgriešanos atpakaļ un kļuvām par padomju cilvēkiem.»

Tāpat neko daudz nekavēsimies pie Ezeras pirmajām publikācijām un recenzijām, kas lasāmas piecdesmito gadu presē, jo, taisnību sakot, nepavisam nelielas, ka tās vēstītu par autores īpašo redzes spēju un prozistes ķērienu. Vien daži pieturas punkti.

1954. gads: pirmās publikācijas žurnālā «Bērnība».

1955. gads: ar Regīnas Lasenbergas vārdu parakstītas recenzijas laikrakstā «Literatūra un Māksla». Žurnāla «Bērnība» 1. numurā publicēts tēlojums «Pat ikšķis nelīdzēja». Autore – tā pati Lasenberga, bet maskējusies ar tik ļoti neitrālo pseidonīmu Regīna Ezera (autores komentārs: «Diezgan miglaini atceros saturu. Pārlasīt vēlreiz nekad neesmu sajutusi ne mazākās vēlēšanās. No grafomāniskiem sacerējumiem allaž mēģinu turēties pa gabalu.»).

1958. gads: žurnāla «Karogs» 2. numurā publicēts stāsts «Sāpes», kuru Ezera uzskata par savu pirmo daudz maz pieņemamo prozas darbu.

1959. gads: top pirmais romāns «Zem pavasara debesīm», kura fragmentu publicē «Literatūra un Māksla».

Un nu – 1961. gads, jaunajai rakstniecei iznāk pirmā īsprozas grāmata «Un ceļš vēl kūp», bet almanahā «Jauno vārds» tiek publicēts apjomīgs romāns «Zem pavasara debesīm». Debija nenoliedzami iespaidīga, profesionāla kampaņens jaušams jau no pirmajām rindkopām, tomēr patlaban Regīna Ezera negrib par šiem darbiem runāt un apgalvo, ka tie neesot apcerēšanas vērti. Tas tiesa, ka abas grāmatas jau pačibējušas literatūrvēstures aizkrāsnē, un no šodienas augstumiem mēs patiesi varam smikņāt par romāna «Zem pavasara debesīm» primitīvo kroņa optimismu: kolhozs «Jaunā dzīve», ierodas jauns priekšsēdētājs, visi citīgi strādā, dzīve iet uz augšu, bet nākamība cerama pavisam spoža. Taču der atcerēties, ka sešdesmito gadu sākums – tas bija laiks, kad socreālisma

klasiķu ģipša panteons vēl šķita mūžīgs un nesatricināms. Piecdesmito gadu otrajā pusē panteonu jau bija drusku apdrupinājuši dzejnieki, bet prozas telpu vēl aizpildīja biezu un absolūti tukšu sējumu grēdas, kuru autori – Arvīds Grigulis, Jānis Niedre, Žanis Grīva, Anna Sakse, Anna Brodele, Jānis Grants un daudzi citi – tika izšķērdīgi aplaimoti ar visiem iespējamajiem goda nosaukumiem. Vien retumis parādījās kāds Ēvalda Vilka, Visvalža Lāma vai Miervalža Birzes darbs – un arī Ezeras debijas romānam bija sava loma procesā, kurā latviešu rakstnieki ar pilādža mietiem aizrautīgi daudzīja socreālisma rēgu, kamēr kopīgiem spēkiem iedzina viņu pagrīdē.

Rīgā pabijušais filozofs Valters Benjamins savulaik formulēja patiesi universālu rakstnieka definīciju: «...rakstnieki ir ļaudis, kuri raksta ne aiz nabadzības, bet aiz neapmierinātības ar grāmatām, kuras viņi gan var nopirkt, bet tās viņiem nepatīk.» Liekas ļoti ticami, ka Ezera bija vairāk nekā neapmierināta ar socreālisma murgaini skaidro pasauli, kurā viņai nācās mitināties. Šī neapmierinātība un mēģinājumi radīt kaut ko atšķirīgu jūtami Ezeras nākamajā romānā «Viņas bija trīs» (1963). Baisajā esamības strupceļā, kādā iedzītas nomaļo «Mežakaktu» māju trīs iemītnieces, jau samanāmas «Zemdegu» un «Varmācības» eksistenciālo bezdibeņu aprises – un romānā atrodamas patiesi iespaidīgas ainas, kuras gan autore pašrocīgi samaitājusi ar pārmēru klišejisko atrisinājumu, visu vainu uzkraujot vecākās paaudzes – «pagātnes palieku» – privātīpašnieciskajām nosliecēm.

Sešdesmitajos gados iznāk vēl dažas īsprozas grāmatas, garstāsti (vai mazi romāni) «Mežābele» (1966) un «Dzilnas sila balāde» (1967), kas labi iederas šā laika prozas kontekstā. Pat pārāk labi – nevis izmanto pieticīgo kontekstu kā fonu, uz kura izcelties, bet saplūst ar to. 1969. gadā Ezera publicē garstāstu «Saules atspulgs». Būtu pārspilēti teikt, ka «Saules atspulgs» iezīmē pavērsienu, tomēr šis kamerstilā ieturētais prozas darbs zināmā mērā prognozē Regīnas Ezeras daiļrades tālāko virzību. Tāpēc vērts pie tā nedaudz pakavēties. Uzmanības centrā – vidusmēra ģimene, Žanis Vanags, viņa sieva Elza un abu meita Sarma; bez tam nemitīgi klātesoša ir arī kāda pārmēru ziņkārīga un glūnīga būtne, kura identificējama kā Autore un kurai liela loma tiks atvēlēta daudzos vēlāk sarakstītajos Ezeras darbos. Žanis ir dienas avīzes žurnālists, kurš, apkrāviens ar darbiem, gādā par savu karjeru, bet Elza dzīvo laukos un noņemas ar saimniekošanu. Ģimene kopā sanāk tikai nedēļas nogalēs. Pēc tīri sadzīvīskām peripetijām «Saules atspulgs» noslēdzas ar samocītām un bezjēdzīgām svinībām, uz kurām Žanis saaicinājis ietekmīgus ļaužus, no kuriem atkarīga viņa turpmākā karjera. Un viss. Precīzāk,

punkts tiek pielikts tad, kad Autore intīmā divsarunā ar Žani Vanagu vienojas par laimīgajām beigām: «...kā jau kārtīgā, rātnā stāstā tas pieklājas.» Vārdu sakot, it kā maznozīmīgs reālpsiholoģisks romāns par visai nebūtiskām ģimenes problēmām, turklāt jau tā gausais sižeta ritējums ieslēpts darbojošos personu iekšējos monologos. Visur, kur vajadzētu sekot dramatiskam sižeta pavērsienam un kur vajadzētu virmot kaislībām un samezgoties likteņiem, notiek pavisam kas cits – bet visbiežāk nenotiek nekas. Turklāt pavērsieni un kaislības tiek solītas – un vēl kādas! Jau pirmās «Saules atspulga» lappuses pravieto, ka Žanis Vanags nebūs ilgdzīvotājs, – viņam slīma sirds, un tā nu lasītājs gaida, kad Žanis Vanags, infarkta ķerts, kritis gar zemi un mirs nost. Tak nekā – dramatiskās nāves ainas vietā nāk laimīgās beigas, kas nemaz nav beigas, jo nekas nav beidzies. Kurš sevi cienošs romānists palaidīs garām iespēju pabeigt romānu ar iespaidīgu miršanas skatu, nemaz nerunājot par to, ka liķi paši par sevi jebkuram rakstniekam dienišķās maizes vietā? Vai – skaisti melodramatiskas putas: Žanis Vanags iedomājas, ka sastapis savu dēlu, kura māti pirms daudziem gadiem pametis un par kura esamību viņam nav bijis ne jausmas; viņš jau paspēj iejusties tētiņa ādā, domā par nākotni, cieš no vainas apziņas... Nu tik būs! Bet – atkal nekā. Izrādās, Žanis Vanags gluži cilvēciski kļūdiņies – puika nav viņa dēls. Autori visas šīs potenciālās drāmas un melodrāmas neinteresē, pareizāk sakot, interesē vien tiktāl, ciktāl tās ļauj izdekorēt romānu ar ironiskiem akcentiem. Banālo putu smaltstīšanu viņa atstāj zemāka ranga rakstītājiem. Tomēr drāma ir – tā pati, kuru Mārtiņš Poišs savulaik precīzi nodēvēja par «noklusēto drāmu». Taču tā nekādā veidā nerealizējas darbībā. Viss būtiskais noris tikai darbojošos personu apziņā – katrs mīt savā mazajā ellītē. Un, izrādās, romāns, kas it kā vēsta par gluži ikdienišķām būšanām un nebūšanām, slēpj nepavisam ne ikdienišķus dziļumus.

Šeit nepieciešama maza atkāpe par žanra problēmu. Savus pirmos plašākos darbus – «Zem pavasara debesīm» un «Viņas bija trīs» – autore nosaukusi par romāniem. Un pamatoti – tie atbilst visiem klasiskajiem romāna žanra kritērijiem. Turpreti tālāk Regīna Ezera, šķiet, pat apzināti vairās no romāna jēdziena. Vienīgi formas ziņā izteikti tradicionālā «Aka» tiek dēvēta par romānu. «Mežābeles» apakšvirsrakstā lasām, ka tās ir «Klāva Mazputniņa atvaļinājuma piezīmes», «Vasara bija tikai vienu dienu» nodēvēta vienkārši par stāstu, «Saules atspulgs» ir «stāsts ar laimīgām beigām», «Dzilnas sila balādes» žanra apzīmējums lasāms virsrakstā, «Nakts bez mēnesnīcas» ir mozaika. Savukārt kritika šos apjomā ne pārāk lielos darbus klasificējusi gan kā stāstus, gan kā

garstāstus, gan kā romānus, gan kā isromānus. «Zemdegas» ir fantasmagorija, «Varmācība» – «vēstījums ar septiņām atkāpēm», «Nodevība» – «kāda stāsta anatomija». Grāmatas «Pie klusiem ūdeņiem» apakšvirsraksts vēsta, ka tie ir «stāsti par nomodu un sapņiem», kaut gan būtībā šie pieci stāsti, kas apraksta vienus un tos pašus notikumus no dažādiem skatpunktiem, kopumā veido tekstu, kas aizdomīgi atgādina romānu. Saprotams, var rasties jautājums: vai nav vienalga – stāsts vai romāns, ja tikai labs lasāmgabals? Tomēr šoreiz runa nav par terminoloģisku matu skaldišanu. Ezeras izvairība ir ļoti daiļrunīga. Tā liecina, ka katrs darbs ir unikāls un neatkārtojams – un tāpēc rada vienlīdz unikālu un tikai šim tekstam piemērotu žanra definīciju. Šai gadījumā vissvarīgākā ir autores attieksme pret radošo procesu. Gadsimtiem ilgi rakstnieki paklausīgi dzīvojuši klasifikācijas cienītāju uzņēmējās šūniņās, dažs vairāk, cits mazāk sekmīgi pūlēdamies nojaukt sienas starp žanriem. Turpretī Ezerai ar savu izvairību it kā neuzbāzīgi paziņo, ka viņas darbi – tie nav nedz stāsti, nedz romāni, bet gan «kaut kas cits», kam nosaukums varbūt vēl nemaz nav izdomāts. Ezerai nemitīgi tiecas pārkāpt par nesatricināmām uzskatītās robežas – un šādas robežpārkāpēja noslieces ir jebkura izcila mākslas darba rašanās cēlonis.

Septiņdesmitie gadi. Gandrīz katru gadu iznāk kāda Regīnas Ezeras grāmata. Viņa publicē mozaiku «Nakts bez mēnesnīcas» (1971). Un nu jau tā ir «īstā» Ezerai. Izlīdzoties ar banalitāti, varētu teikt, ka beidzot viņa ir atradusi sevi. Vai – uztrāpījusi kādam dziļi slēptam un vien retajam rakstniekam pieejamam literāram nervam. Iznāk romāns «Aka» (1972), kas ir labs piemērs jau pieminētajai domai par provinces vētraiņajām kaislībām, kurām nepieciešams savs Šekspīrs. Gan ar būtisku korekciju: «Akā» kaislības neplosās, bet, vienalga, Šekspīra ēnas klātbūtne samanāma bez analītiskas optikas palīdzības. Romāns ir vienkāršs un nepretenciozs stāsts par daktera Rūdolfa atvaļinājuma nedēļām laukos. Viņš iepazīstas ar kaimiņieni Lauru, divu bērnu māmiņu, kurai vīrs ir cietumā; starp abiem it kā veidojas sirsnīgas attiecības, it kā ne. Tāds nerealizētas mīlas stāsts, par kuru atkal jāsaka: notiek tas, ka nekas nenotiek. Nekā ārkārtēja: vienveidīga, pelēka un viegli atpazīstama ikdienu, tiesa, pelēcība aprakstīta ārkārtīgi spilgti un kontrastaini. Klasificētkārais prāts esamību sadalījis trīs sfērās: debesis, zemē un ellē, līdz ar to radot priekšstatu, ka šīs sfēras ir uz mūžīgiem laikiem cita no citas atdalītas. Taču tā ir ilūzija. Īstenībā debesis sākas ellē – un otrādi. Māksla dzimst tad, kad autors spēj pabūt visās trijās sfērās vienlaikus. Un «Aka» liecina, ka Regīnai Ezerai piemīt šī spēja vienā mezglā sasiet debesis, zemi un ellī; viņa redz centrālo asi, kas savieno trīs esamības sfēras.

Tomēr arī Ezeras fantāzija verd un mutuļo, kaut gan mānīgi vienkāršajos – bet ne vienkāršotajos! – romānos to nemana. Visas ekstravagances satilpinās īspozā, tā sauktajās zooloģiskajās novelēs un dullajos stāstos, kas lasāmi krājumos «Cilvēkam vajag suni» (1975) un «Slazds» (1979). Bet par Regīnas Ezeras īsprozu – trešā sējuma ievadā.

Viena no svarīgākajām labas prozas un, protams, laba prozista īpašībām ir prasme nevienam nevajadzīgo pasniegt kā pirmās nepieciešamības precī. Apnikušo un garlaicīgo – kā pirmreizēju (vēl labāk – kā vienreizēju). Banālo – kā oriģinalitātes kalngalu. Nozagto (arī tad, ja autors sen aizmirsis, ko, kad un kam viņš nozadzis) – kā paša meistar-darbu. Autors var rakstīt beidzamās mulķības, svarīgs ir žests, ar kādu viņš tās pasniedz. Ar to es, protams, negribu teikt, ka Ezera rakstītu mulķības, tomēr acīm redzams, ka izšķirošā žesta mākslu viņa pārvalda lieliski.

Ezeras septiņdesmito gadu daiļrades centrālais darbs – tas ir romāns «Zemdegas» (1977). Un šeit nu lieliski redzams tas, cik virtuozī Ezera pieprot izšķirošā žesta mākslu. Pareizāk sakot, kādā veidā viņa šo žestu paceļ mākslas kvalitātē. Romāna pamattektu veido pieci vairāk vai mazāk traģiski ietonēti vēstījumi, kurus vieno «netiešās slepkavības» motīvs (tās ir slepkavības bez slepkavas klātbūtnes: dažādu ikdienišķu nejaušību virknes, kas aizvedina romānā mītošās personas līdz kapu kalniņam). Noklusētās drāmas iz mazpilsētiņas Mūrgales dzīves. Bez šaubām, šis Mūrgales mikrokosms ir profesionāli spoži izstrādāts, un arī piecām romānu veidojošajām novelēm nav ne vainas. Taču «Zemdegās» Ezera ir izspēlējusi istu meistarstiķi: pieci vēstījumi izrādās vizija, kuru skata Autore, kas pēc infarkta kļīst miklānā teritorijā starp dzīvību un nāvi. No šejienes cēlies arī romāna apakšvirsraksts: fantasmagorija burtiskā tulkojumā nozīmē «spoka runa». Noslēgumā Autore atgriežas dzīvē, dzīvas ir arī visas jau it kā laimīgi nobērētās personas, atliek vien piebilst, ka «nekas, gluži nekā nebija noticis». No nekā dabūt gatavu vērienīgu romānu – tur nu patiešām vajadzīgs izcils talants.

Alberts Bels, rakstīdams priekšvārdu Regīnas Ezeras jubilejas izlasei «Saulespuķes no pērnās vasaras» (1980), to nodēvēja par «Gājienu uz «Zemdegām»». Tātad – Bels «Zemdegas» tolaik uztvēra kā Ezeras daiļrades virsotni. Taču, izrādās, «Zemdegas» ir tikai posms viņas radošajā biogrāfijā, tiesa, ļoti būtisks posms. Jo – astoņdesmitajos gados iznāk tetraloģijas «Pati ar savu vēju» pirmās divas grāmatas – romāni «Varmācība» (1982) un «Nodevība» (1984). Tetraloģijas iecere nenoliedzami iespaidīga: četri romāni, kas gremdējas esamības zemstrāvās un vien-

laikus lidinās pavisam metafiziskās sfērās. Nu Autore ir romānu centrālā persona. Pilnībā iejutusies provinces Šekspīra lomā, viņa kļīst pa mežiem, satiek dažādus ļaūzus, bet šo cilvēku drāmas un traģēdijas izmanto kā izejvielu saviem romāniem. «Varmācībā» un «Nodevībā» patiesi tiek apcerētas šīs svarīgās eksistenciālās kategorijas, varmācība un nodevība, bet tas ir tikai fons, uz kura risinās galvenā drāma: stāsts par mīlestību mūža garumā. Mīlestība gan ir visai īpatnēja, jo šis stāsts vēsta par Autores mīlestību uz būtni, ko dēvē par Literatūru. Un, izrādās, šī mīlestība ir daudzu romānu vērta.

Kopš «Nodevības» publicēšanas grāmatā aizritējuši jau sešpadsmit gadi. Ir daudz strādāts pie trešās grāmatas, kas sauksies «Esamība», bet tā joprojām nav pabeigta. Jautāju autorei, kāds ir iemesls, kāpēc darbs pie monumentālās tetraloģijas pārtrūcis.

Regīna Ezerā: «Jau pirmā romāna ievadā pieteikts, ka tās būs četras grāmatas, tas varbūt tā drusciņ nesaprātīgi. Bet es jau biju izdomājusi, kas būs otrajā grāmatā, kas būs trešajā, ceturtajā... Tur darbojas rakstniece, tas viss ir lielā mērā blefs, tā rakstniece, tas ir literārs tēls, kaut gan viņa dzīvo aptuveni turpat, kur dzīvoju es, tur ir arī mani pārgājieni ar suni, manas sastapšanās ar visādiem cilvēkiem, viņu likteņstāsti... Tas viss man likās interesanti, un es nopublicēju ievadu un pirmo grāmatīņu, pēc tam otro, bet ar trešo iesprūdu. Un tagad ir tā, ka jau termiņš nāk virsū, darbs jānodod izdevniecībā, avansu jau esmu notērējusi. Bet, ja man ienāk prātā kāda cita ideja, uzrakstīt kaut ko īsu – es saprotu, ka, ja es viņu tanī brīdī neuzrakstīšu, es viņu neuzrakstīšu nekad. To es skaidri apziņos, un, ja man liekas, ka tas īsiņais gabals ir izdevies, tas tomēr rada gandarijumu – tādu apziņu, ka es vēl kaut ko spēju šajā mūslaiku nežēlīgajā sāncensībā. Bet līdz ar to tas nozīmē, ka garākais darbs nemitīgi tiek atlikts.»

Tomēr «Esamība» netiek pamesta novārtā. Uz Ezeras rakstāmgalda atrodas mapes un aplokšnes ar gadu gadiem krātajām piezīmēm, izmēģinātās saskatītas un salabotas mašīnraksta lappuses un pavisam mazas papīra strēmeles, uz kurām uzrakstītas nez kur varbūt pat pirms padsmīti gadiem saklausītas frāzes. Viņa stāsta par «Esamības» sižetu, par darbības vidi, par reālajiem notikumiem un prototipiem, kas ir iespējamā romāna pamatā... Bet šie smalkumi lai paliek nākamības literatūrvēsturniekiem.

Bez tam astoņdesmitajos gados iznāk «Princeses fenomēns» (1985) – varbūt spožākais Ezeras stāstu krājums. Iznāk stāstu cikls «Pie klusiem ūdeņiem» (1987). Iznāk grāmatas «Dzīvot uz savas zemes» (1984) un «Virtuvē bez pavārgrāmatas» (1989), kurās apkopotas Ezeras apceres un

recenzijas. Un – desmit gadu laikā vairāk nekā 20 grāmatu tiek publicēts citās valodās.

Deviņdesmitie gadi. Ezera, iejutusies dzīvās klasiķes ādā, publicē dažādus perifēriskus tekstus – par «Stundu kalendāru» nokrustītas dienasgrāmatas, kas lasāmas grāmatās «Visticamāk, ka ne...» (1993) un «Varbūt tā nebūs vairs nekad» (1997), raksta miniatūras «Zvaigžņu lietus», (1994) un memuārus «Mazliet patiesības. Nedaudz melu...» (1997). Lāgiem presē pavid kāds stāsts, viņa tiek aplaimota ar godalgām vairākos izprozas konkursos. Bez šaubām, tā ir «tā pati» Regīna Ezera, tomēr rodas iespaids, ka viņa it kā pieklususi, viņas temperaments pierimis, varbūt viņa, kā jau daudzi viņas paaudzes rakstnieki, nejūtas isti piederīga šim laikam. Tak nekā – iespaids pavisam mānīgs, jo 1995. gadā iznāk «Pūķa ola», par kuru jāsaka, ka tā ir kārtējā Regīnas Ezeras daiļrades virsotne.

III

Un tā nu Regīna Ezera dzīvo rakstīdama un raksta dzīvodama – no maļus no ļaužu ņudzoņas, Ķeguma pagasta «Briežos». Netālu Daugava, blakus kaimiņu māju puduris. Jautāju Ezerai, vai kaimiņi viņu uztver kā cilvēku vai arī kā pazīstamu rakstnieci, kurai labāk mest likumu, lai nejauši neieņemotu viņas darbos varbūt viņu patmīlībai ne pārāk glaimojošā skatā (dažbrīd Ezeras ironija mēdz būt neganti kodīga, sevišķi, ja runa ir par vīriešu dzimumu). Viņa atbild: «Lielākoties uztver kā cilvēku. Es pat domāju, ka brīžiem viņi mani tur aprunā, ka man, teiksim, neizravēts dārzs, ka es staigāju trenūzenēs un kedās, ka man nav savas automašīnas, ka esmu spiesta kaut ko lūgt... Nu, visādi. To jau es varu tikai iztēloties. Tomēr ir tāds zināms slānis, ar kuru es sadzīvoju – nevis kā rakstniece ar saviem potenciālajiem upuriem, bet tās ir tādas labas kaimiņattiecības, kas balstās uz paritātes principiem.» 1985. gadā «Brieži» nodega – un, šķiet, līdz ar «Briežiem» pelnos pārvērtās arī daža laba radoša iecere, tostarp daļēji jau uzrakstītā «Esamība». No vecajiem «Briežiem» palikusi tikai klēts. Dzīvojamā ēka – Livānu saliekamā māja – uzcelta no jauna. Lielākoties Ezera ir viena – aci pret aci ar balto papīra lapu.

Viena – tas gan mazliet neprecīzi teikts. Jo – nu jau gadus trīsdesmit viņai allaž blakus ir suns, patlabanējais nez kāpēc aplaimots ar Skonto vārdu (viena no versijām par vārda cilmi – tas radies no tā, ka Ezera bieži klausās Radio Skonto). Skonto pēc skata rādās tāds

nopietns un biedīgs vilks, no kura prātīgāk turēties pa gabalu, bet, iepazīstoties tuvāk, atklājas, ka viņš ir vilku sugai gluži vai nepieklājīgi sirsnīgs un draudzīgs radījums. Regīnas Ezeras attiecības ar suņu dzimumu ir atsevišķas apceres vērtas. Darbs ne vien biogrāfiem, bet arī literatūrpētniekiem, jo suņu pēdas atrodamas vai visos nozīmīgākajos Ezeras darbos. Jau 1975. gadā iznāca izprozas grāmata, kuras virsraksts skaidri un gaiši deklarēja: «Cilvēkam vajag suni». Viens no Ezeras spožākajiem stāstiem ir «Cilvēks ar suņa ožu»: cilvēks un suns saplūdis vienā personā. Suns allaž ir līdzās «Varmācībā» un «Nodevībā» aprakstītajai rakstniecei. Nemaz nerunājot par daudziem stāstiem, kuros ne reizi vien suņiem izdodas āķīgi savērt sīžetu, un Ezeras dienasgrāmatām, kurās suns dažbrīd rādās ja ne gluži dzīvāks, tad vismaz saprātīgāks radījums par cilvēku. «Mana pirmā dīkšana bija nevis pēc kaut kādas lellītes vai vēl pēc kaut kādas rotaļlietas vai salduma, bet gan pēc – pat neatceros, kādā vecumā – «Gribu sunīti!» Un tad vienmēr no vecākiem saņēmu atbildi: «Nekādu sunīti!» Jo – mēs dzīvojām piektajā stāvā, tādā īstā īres kazarmā,» stāsta Regīna Ezera. «Bet tikai tad, kad mēs ieradāmies dzīvot «Briežos», es iegādājos pirmo suni. Toreiz modē bija Bulgakovs, tāpēc pirmais suns, melns vilks, tika nokristīts par Azazello. Šis vārds ekspluatācijā ir ļoti neparocīgs, tāpēc tika noīsināts par Azu. Tas bija ļoti parocīgs vārds, bet radīja pārpratumus, jo visi noturēja Azu par kuci. Nu, un tā sākās mana mīlestība, un nodzīvoja Aza līdz 12 gadu vecumam. Tad man vairākus gadus bija divi suņi, Džonijs un kokerspaniela kucīte Lesija, kuru ļoti gribēja mana vecākā meita, bet, tā kā viens bija suns, otra – kuce, tas radīja milzīgas problēmas. Pēc Džonija nāca Sangris, un nu, kopš 1998. gada vasaras, ir Skonto. Es nevaru iedomāties dzīvi bez suņa. Ne jau tāpēc, ka te uz laukiem vajadzētu sargu, bet gan tāpēc, ka man vajag kādu, kas mani mīlētu un uz kuru es varētu paļauties. Un suns nu ir tāds radījums, uz kuru var paļauties. Ja reiz viņš ir deklarējis, ka mīl, tad mīlēs līdz kapa malai.» Domājams, nav jāpiebilst, ka Regīna Ezera saviem suņiem atmaksā ar to pašu. Bet ne tikai. Virdžīnija Vulfa ar romānu «Flešs» uzcēla piemiņkli savam sunim, savukārt Regīnas Ezeras grāmatā «Varbūt tā nebūs vairs nekad» lasāmi «Četri suniski stāsti», kuros suņi, kas dažādos laikposmos piederējuši Ezerai (vai varbūt Ezera piederējusi viņiem?), katrs no sava suniskā skatpunkta apraksta saimnieci. Izrādās, suns var būt vistiešākajā veidā saistīts ar literatūru. Cita starpā atrodama arī pēc suņa precīza rakstnieka definīcija. «Viņa ienīda neaprakstītu papīru. Kolīdz ieraudzīja, uzreiz aprakstīja» – tā saimnieci raksturo Džonijs.

0301013042

Džonijam taisnība – «Briežos» man tā arī neizdevās ieraudzīt nevienu neaprakstītu papīra lapu (tiesa, tapetes pagaidām vēl bija neaprakstītas, bet tās, iespējams, atstātas pavisam apokaliptiskai situācijai, kad patiešām visas baltās lapas būs jau aprakstītas). Regīnas Ezeras darba galds noklāts ar mazām lapiņām, no mašīnraksta lappusēm izgrieztām strēmelēm ar teksta fragmentiem vai tikai atsevišķām frāzēm, uzblīdušām un pat no ārpuses smalkā rokrakstā aprakstītām aploksnēm. Un nevienas baltas lapas. Regīnas Ezeras komentārs Džonija rakstnieces definīcijai: «Ne jau tikai baltā lapa tās tradicionālajā izskatā. Tiklīdz kaut kur paliek pāri kāds balts lipstiķītis, piemēram, no jau aprakstītas lapas, es to nogriežu, bet aprakstīto sadedzinu. Tiklīdz ir papīrs, uz kura es kaut ko varu uzrakstīt, es katrā ziņā mēģinu to aprakstīt, tā nav nekāda pļuškinība, tas vienkārši tāds stils. Man ir daudzas mapes, piebāztas ar visādiem papīreļiem, kas nogriezti no, teiksim, kalendāra, no saldumiem, es neko nesadedzinu, pirms neesmu tur kaut ko uzrakstījis. Nu, iespējams, tā ir tāda vecuma skleroze vai kas, bet, ja man ienāk prātā kaut kas tāds ļoti spilgts, es kaut ko ieraugu vai izdomāju vārdu spēli, es to cenšos uzreiz piefiksēt – un pēc tam tādā angļu mierā izklāju savus papīrus uz galda un skatos, ko esmu tur piefiksējis. Varbūt kaut ko pārnesu uz dienasgrāmatu, varbūt noder kur citur. Bet jāpieraksta uzreiz, kamēr viss vēl svaigs un kamēr nav pačībējušas nianšes. Es nedomāju, kur es pēc tam to likšu, es domāju, tikai, Dieva dēļ, ātrāk, ātrāk, nu, tas jāpiefiksē, citādi tā filma aizplūdis, es zinu, ja atlikšu uz rītu, man vairs uz to nebūs iekāriena, tas jau būs kļuvis par dziļu pagātni. Tāpēc man arī uz mežu vienmēr līdzī visādi blociņi un rakstāmie, lai ir pie rokas. Tā gan nav nekāda rakstīšanas recepte. Varbūt tā ir tāda iemīlēšanās sevī, varbūt kādas izmisīgas bailes no tā, ka drīz būs punkts, ka vairāk nevarēšu neko...» Starp citu, Regīna Ezera joprojām raksta ar roku, kas ir pavisam netipiski mūslaikiem: «..un ar roku vēl pārrakstu, ne vienreiz vien. Un tad, kad ir diezgan daudz sasvītrots, vēl piespraustas visādas lapiņas ar piezīmēm, tad top mašīnmelnraksts, kurā viss tiek atšifrēts tādā mērā, ka vismaz ir pārskatāms, un tad vēl mašīnmelnrakstā šīs tas jāpalabo, kaut ko var izgriezt, kaut ko var ielimēt; tas viss tiek pārrakstīts tīrrakstā. Cik ļoti nerentabli tas viss ir.»

Regīna Ezera nepārlasa savus iepriekšējo gadu darbus – un ne jau tāpēc, ka viņai tie nepatīktu. «Man nav tik daudz laika, lai pārlasītu. Pa to laiku es varu kaut ko uzrakstīt vēl. Ko es tur pārlesišu, tas kaut kāds onānisms ir, vairāk nekas. Reiz, kartupeļus mizojojot, klausījos, kā pa radio lasa manu «Ziloni», un konstatēju, ka tas ir forši uzrakstīts, man tas sagādāja lielu gandarijumu. «Zooloģiskās noveles» tomēr ir pieklājīgi

uzrakstītas. Tagad pamudiniet mani, lai es paskatos, kurā grāmatā tās atrodamas, lai var pārlasīt! Es zinu, ka tur būs diezgan daudz laba. Bet tas – gadījumam, ja es nonāktu galīgā depresijā un man sāktu likties, ka neesmu nekā sakarīga uzrakstījusi. Tad varētu pārlasīt terapeitiskos nolūkos. «Akā» ir diezgan daudz laba, nu, vēl «Zemdegas», «Pūķa ola»... Man liekas, ka arī «Pati ar savu vēju» pirmās divas grāmatas ir tādas gluži pieklājīgas.»

«Varmācība». «Nodevība». Topošā «Esamība». Par romānu virsrakstiem pār kvalificējušies trīs būtiski eksistenciāli jēdzieni, pret kuriem ne viens vien filozofs lauzis kaklu. Turpinot šo virkni – grāmatu par Regīnu Ezeru varētu nodēvēt par «Apmātību». Saprotams, tā ir apmātība ar literatūru – un šī apmātība nu patiesi ir pašos Regīnas Ezeras esamības pamatos. Taču aplami būtu iedomāties, ka Ezera ir apsēsta ar domu uzrakstīt kārtējo romānu vai stāstu, to publicēt un tad lepnī grozīties kaut kur literārā panteona augšgalā ar lauru vainagu galvā (literatūrā daudz izplatītāki ir cita veida vainagi, kas darināti no ērkšķiem). Tāpat viņa nebūt nedzīvo, grāmatu kalnos ierakusies, – kā jau teikts, teorētiskas deklarācijas, konceptuāli kopsavilkumi vai virtuozas ekvilibristika ar faktiem un tekstiem iz pasaules literatūras Ezeru diez ko neinteresē. Viņa ir caurcaurēm praktiķe: nevis runāt par literatūru, bet radīt literatūru (lai pēcāk citiem ir par ko runāt). Tomēr norisēm latviešu prozā Ezera seko diezgan vēriņi, turklāt viņas spriedumos nav ne viņas no vecākajai paaudzei piedienīgajām un piedodamajām skeptiskām intonācijām – sak' kad mēs augām, tad vis tā nebija (droši vien slepenībā viņa lieliski apzinās, ka pati ir viena no deviņdesmito gadu literāro ekstravaganču inspirētājām, ko savukārt diez vai apzinās daudzi no gados jaunākiem rakstītājiem, kuru proza lielā mērā sakņota Ezeras darbos). Ezera nosauc trīs vārdus: Noru Ikstenu («viņas prozā ir kaut kas tāds ārkārtīgi starojošs»), Gundegu Repši («esmu ļoti augstās domās par Repši, kaut gan drusku baidos no viņas – lai nu viņa ar savu skalpeli nepieķertos klāt arī man») un Ingu Ābeli.

Ezerai piemīt cita veida apmātība. Viņa tiecas izteikt vārdā esamību. Nevis uzrakstīt romānu par esamību – un tad ļaut, lai lasītāji un kritiķi ielasa tajā iekšā daudzas un dažādas interpretācijas, bet gan izteikt vārdā savas esamības vissmalkākās un netveramākās nianses. Varbūt šai apmātībai ir kaut kāda radniecība ar viduslaiku alķīmiķu centieniem atrast filozofisko akmeni: milzīgā koncentrācija uz vienvienīgu mērķi, gadu desmitu pūliņi, lai to sasniegtu, iekšēji varbūt pat apzinoties, ka līdz filozofiskajam akmenim allaž vienlīdz tālu. Savienot veselumā matēriju un garu, piejaucot vēl, teiksim, tādas komponentus kā noteiktā

datumā un mēness fāzē (un Ezerai ar mēnesi ir ļoti personiskas attiecības) savākta rīta rasa, samaltas kaltētu krupju iekšas un piestā sagrūsta pūka olas čaumala. Un, ja arī filozofiskais akmens tiktu atrasts, nevarētu pateikt, vai šis ir tas īstais un pareizais, jo nav taču etalona, ar ko salīdzināt. Rakstnieka centieni rādās gluži līdzīgi. Tāpat kā alķīmiķim vielas tapšanas un pārtapšanas mistēriskie procesi ir svarīgāki par rezultātu, arī rakstnieka mērķis nebūt nav uzrakstīt ideālu tekstu. Rakstnieks drīzāk meklē ceļu, kā šo ideālo tekstu radīt, – un ceļš, rakstīšanas process ir svarīgāks par pašu tekstu. Vai citādi Ezerā pēc, piemēram, «Zemdegām», kas neapšaubāmi ir viens no spožākajiem septiņdesmito gadu latviešu prozas darbiem, uzreiz ķertos pie tetraloģijas «Pati ar savu vēju», tādejādi kārtējo reizi mēģinot pārtrumpot pati sevi. Bet kur ir tā robeža, pēc kuras amorfa vārdu želeja pārtop literatūrā? Kad teksts ir gatavs un atdodams publicēšanai? Varbūt to vēl var slīpēt, labot, papildināt, kamēr tas kļūst pavisam ideāls? Kā to var zināt? Galu galā – kas vispār ir proza? Tās visas ir gluži vai mistiskas padarīšanas, ar kurām saskaras katrs rakstošais.

Šķiet, Regīna Ezerā uzskata, ka prozu var dabūt gatavu no jebkā, pat no vispēdīgajām banalitātēm. Piemēram, stāsts «Kādas laulības dzīves ainas», kas lasāms grāmatā «Varbūt tā nebūs vairs nekad». Rakstnieki ir kā apsēsti ar nejdzīgām laulības dzīvēm. Arī Regīna Ezerā nav izņēmums: ja reiz virsrakstā tiek solīta laulības dzīve, ir skaidrs, ka nekāda patīkamā tā nebūs. Stāsts veidots kā kādas sievietes iekšējais monologs; viņa ir pačībējusi dzejdare (dzejdare laikam tāpēc, lai Ezerā ar viņas vārdu varētu maskēt savus rīmējumus, kādi beidzamos gados lāgiem tiek rakstīti), vīrs – apsviedīgs, bet, cik noprotams, diezgan aprobežots biznesmenis. Ģimene izbraukusi brīvā dabā, un nu sieviete nododas sākumā gluži ikdienišķām, pēcāk jau eksistenciālām pārdomām. Vārdu sakot, pagalam banāla situācija, no kuras jebkurš sevi cenošs mūslaiku prozists turētos pa gabalu. Taču, kā jau teikts, Ezerai piemīt reti sastopamais ķēriens banālas būšanas aprakstīt kā kaut ko neatkārtojamu un unikālu. Tā arī šoreiz: autore šo visupirms tik rūpīgi fiksēto bildi izpelēcīgi pieticīgas laulības apgriež ar oderi uz āru. Reizignētais iekšējais monologs izslīd no sievietes (taču – ne autores) tvērieniem, gluži parasta nakts pārvēršas fantasmagorijā ar visiem tās atribūtiem, šķietamu nāvi ieskaitot, realitāte tik ļoti sāk atgādināt sapni, ka izrādās lieliski iederīga Regīnas Ezeras prozā, pārdomās savijas dzīvība un nāve, ir arī naksnīgs zirgs un neticami skaista mēnesnīca piedevām. Stāsts saspringst kā uzvilktā atspere, lasītājam žaunās tiek ieākēts pamatīgs āķis – nu tik būs! – tak pēcgalā viņš tomēr tiek atstāts pie sasistas siles. Jo, izrādās, īstenībā

tajā naktī nekas nebija noticis. Gluži parasta nakts, gluži parasti ļauži, gluži parasta – pat pārāk parasta – laulības dzīve. Tomēr stāsts ir – un virtuozī izstrādāts stāsts. Reizumis proza patiesi rodas no nekā.

Cits piemērs – Ezeras «Stundu kalendārs». Ja būtu īsi jāatbild uz jautājumu, kas tad īsti ir šīs dienasgrāmatas, Džonija definīcija būtu visprecīzākā: «Stundu kalendārs» ir sekas autores neremdināmajam naidam pret neaprakstītu papīru. Ja autorei aptrūkstas nekā, no kā taisīt stāstus, viņa vienkārši apraksta to, kas notiek ar viņu un visriņķī viņai. Taču «Stundu kalendārs» nav parasta dienasgrāmata. Tajā gan tiek fiksēti ikdienas mirkļi, turklāt ar apbrīnojamu precizitāti (atzīmēta katra ieraksta stunda un pat minūte), bet nav norādīts pats svarīgākais – nav nedz datuma, nedz gada, un tikai retumis ieraksta tapšanas laiku var nojaust pēc atsevišķu ār pasaules notikumu atbalsīm tekstā. Un vēl kāda īpatnība. Atcerēsimies maniakālo rakstnieci no «Zemdegām», «Varmācības» un «Nodevības» – viņa izmantoja vispēdīgo sīkumu, nemaz nerunājot par citu ļaužu drāmām un traģēdijām, lai gari un plaši nodotos literatūrteorētiskām refleksijām. Dienasgrāmata beidzot būtu istā vieta, lai izklāstītu savas domas par literatūru un par to, ko un kā viņa raksta. Taču Ezera, ja arī piemin rakstīšanu, tad tikai tad, kad rakstīt nav iespējams, jo sabojājusies rakstāmmašīna vai atbraukuši ciemiņi. Viņas dienasgrāmatās nav ne miņas no iecerēm, idejām, pārdomām, piezīmēm, uzmetumiem un visa pārējā, kas parasti veido rakstniecības virtuvi. Ir tikai uzbāzīgi pelēka ikdiena. Un nūdien jāsaka, ka tur nekā nav, bet tomēr – kāpēc liekas, ka tur kaut kas ir? Un kas tad īsti ir tas, kas tur ir?

Izlasījusi kādu no dienasgrāmatas fragmentiem, atbild Regīnas Ezeras meita Aija Vālodze: «Tu no jebkura sūda proti uztaisīt prozu.» Iespējams, tā ir augstākā uzslava, kādu var izteikt prozistam: no ikdienas sīkumiem, mirkļu atlūzām, visādiem niekiem dabūt gatavu kaut ko īstu – to, ko mēdz dēvēt par prozu. Kas ir proza? Nezinu. Tas, ko lasot liekas, ka tur kaut kas ir. Alķīmiskā mistērija beigusies veiksmīgi.

Un vēl kāds piemērs – šoreiz par to, no kā rodas tas, ko mēs pēcāk nokrustīsim par prozu. Sarunā ar Regīnu Ezeru bez kāda īpaša sakara ar iepriekšteikto gluži spontāni izšaujas epizode, kas, iespējams, pārtapinātā skatā iemītīs kādā no Ezeras vēl netapušajiem un varbūt pat vēl neiecerētajiem darbiem. Stāstiņš būtībā ir par to pašu neko, taču nu Ezera ir pati savā ādā, acis zibinās, rokas žestikulē – kaut kas šajā mazajā starpgadījumā ir aizķēris mūžseno stāstītāja nervu. Lielā māksla brien cauri ikdienai dubļainiem zābakiem.

Regīna Ezera: «..viendien atveru pieliekamo skapi un pēkšņi man liekas, ka nozib tāda kā astīte, es domāju, vai man tiešām jau sāk rādīties

pelītes, jo «Briežos» nekad peļu nav bijis, vai tas varētu būt kāds papīritis caurvējā nozibējis, vai kas... Tomēr nopērku to peļu slazdu. Un, izrādās, mums tādi dīvaini veikali: saimniecības preču veikalā slazdu nevar nopirkt, veterinārajā aptiekā arī ne, toties pārtikas veikalā slazds stāv un gaida mani. Nu, esmu nopirkusi to slazdu, uzlikusi sierīņu, uzvelku viņu – bet visu nakti nekas nenotiek, kamēr es no rīta jau brokastuju, pēkšņi dzirdu – ap! – asi aizcērtas, saprotu – pele. Jā, bet tā pele ir slazdā nokļuvusi ārkārtīgi neveiksmīgi, ja vispār slazdā var iekļūt veiksmīgi. Viņa šausmīgi raustās, priekšķepa ir iespiesta, viņa raud, un pēc brīža es paskatos vēlreiz uz to peli, viņa raustās joprojām, sāk lit asinis, bet viņa kā nemirst, tā nemirst, un es nesaprotu, ko lai ar to peli iesāk. Varētu jau palaist vaļā, bet ko tad es vispār viņu ķēru ar to slazdu, turklāt, ja es aiz savas žēlsirdības viņu palaidīšu, vai viņa vispār vairs būs spējīga eksistēt. Bet es nespēju skatīties, kā tā pele tur mokās, es neskatīšos, es aizveru ciet acis. Par laimi, man ir tāds kaķis Pika, kas pie manis uzrodas uz viesizrādēm. Viņš sazin kur blandās un pie manis epizodiski atnāk tikai paēst zivis; tad viņš atkal nozied un nav sasaucams. Iznesu laukā peli ar visu slazdu, Pika nāk līdzi. Man jau bija radušās aizdomas, ka Pika peles vispār nepazīst, tikai zivis, bet viņam acis iezalgojas, viņš paķer to peli. Bet – kopā ar visu slazdu. Slazds apveļas otrādi, Pika pārbīstas, noslēpjas vītenrozēs. Nu, tagad pele ir zem slazda. Palaižu peli vaļā, pele sāk skriet, Pika ar vienu lēcienienu pakampj. Problēma ir atrisināta. Pēc desmit minūtēm izeju laukā, Pika jau laizās, bet tad man ienāk prātā, cik viegla un trausla ir tā robeža starp dzīvību un nāvi, tepat bija dzīvība – un tik ātri beidzās, ar laizišanos. Un nu ir gandrīz tā, ka, atkarībā kādā kvalitātē es to visu uzrakstu, sanāk tāds mazs stāstiņš vai vismaz kāda epizodīte, vai kas. Tā pele nezina, ko iesākt, ka viņai priekšķepa iekšā slazdā, un es nezinu, ko iesākt ar peli... Nu, kas pēc būtības tas ir? Tas ir viens sūds uz kociņa, smalki izsakoties! Kā es noķēru vienu peli slazdā un kā pēc tam kaķis to peli apēda, bet atkarībā no tā, kā to visu izjūt un, pats galvenais, kā to apraksta – vai tam pieiet tikai sadzīviski, vai tam pieiet arī tā filozofiski – kā man tas patiešām bija, kad es mocījos kopā ar to peli... Pilna dzīve ar tādiem sikumiem.»

Vai no šīs nenozīmīgās epizodes taps kas proziski nozīmīgs – tas nav zināms. Varbūt jā, varbūt nē, bet tas būtībā nav nemaz tik svarīgi. No svāra ir pati iespējamība. Literatūra sameklējama visur – tā ir veca patiesība, vienīgi katrreiz no jauna nākas iemācīties to saskatīt un izcelt dienas gaismā.

Varbūt vislabprātāk Ezera ņemtu, teiksim, vienu sekundi, saskaldītu to sīkos laika kvantos, kārtīgi izpētītu un izanalizētu miklaino esamības

ornamentu, kas satilpinās vienā sekundē, un tad veselu gadu veltītu šā ornamenta proziskai apcerēšanai, pa vidam, protams, atslodzei un arī kontrastam, jo, lai nu ko, bet vienveidību viņai nevar pārnest, uzrakstot arī kādu dullo stāstu klasiski reģinezeriskā manierē. Ezeras dzīvo «ilgstošajā tagadnē», laika mirkļos, kas uz papīra izstiepjas garumgari. Bet gadā taču ir ļoti daudz sekunžu, un katra sekunde daudzu vārdu svarā! Kā ar savu rakstīšanu panākt laiku? Rodas iespaids, ka Ezeras esamība norisinās vārdiem pārpildītā telpā; viņa ar tauriņķeramo tiklu zvejo vārdus un ķibina klāt pie papīra. Realitāte nav pat izejmateriāls vai atspēriena punkts – realitāte ir tikai starpposms starp to, kas noris Ezeras apziņā, un to, kas klājas uz viņas tik kvēli nīstā neaprakstītā papīra. Bet, ja jau šī sasodītā realitāte tik ļoti tiecas būt, tad nekas cits neatliek kā ar to samierināties un sadzīvot uz mierīgas līdzāspastāvēšanas noteikumiem. Šķiet, Reģinai Ezerai eksistē tikai divas esamības sfēras. Pirmā – pagalam piezemētā un triviālā ikdiena, kas nemitīgi glūn aiz stūra un to vien domā, kā nozagt rakstniecei Reģinai Ezerai kādu brīsnīņu, kas daudz labprātāk tiktu atvēlēts literatūrai («..un trauki, es domāju, cik gadus esmu nolietojusi trauku mazgāšanai!» – viņa gluži vai izmisusi izsaucas. – «Vismaz pāris gadus no sava mūža esmu tikai mazgājusi un mazgājusi traukus, bet tas nav tas darbs, ko kāds cits nevarētu izdarīt manā vietā.»). Otrā un galvenā – protams, rakstīšana. Rakstnieks ne tikai rada galaproduktu – tekstu; radīdams tekstu, viņš rada un pārrada arī pats sevi. Un, manuprāt, Reģina Ezeras ir pārkāpusi kādu grūti fiksējamu robežu, kuru izdodas pārvarēt vien retajam rakstītājam. Šis galaprodukts, teksts, viņai vairs nav svarīgs. Pareizāk sakot, tas gan ir no svara – viņa nekad neatļautos publicēt kaut ko negatavu un neizstrādātu, tomēr vēl svarīgāki ir šie gara un matērijas mistēriskie pārvērtību procesi. Viņas vienīgā iespējamā esamība nu ir tikai divvientulībā ar balto papīra lapu, lai pārklātu to ar maziem, melniem ķeburiem, kuri nez kāpēc ir kļuvuši tik būtiski, ka Reģinai Ezerai rakstīšana – tas ir sinonīms jēdzienam «esamība». Esamība kā apmātība, un apmātība kā esamība. Praviētisks izrādījies jau piecdesmitajos gados izdomātais aforisms, kas lasāms uz viņas autobiogrāfijas «Mazliet patiesības. Nedaudz melu...» ceturtā vāka: «Talants ir kā šņabis – iesākumā noslēpumains, bet riebigš, taču, kad iegaršojas, jūs esat pagalam.»

Kas vēl? Vēl palicis nepieminēts pilnmēness. Tik ļoti reālistiskā «Aka» noslēdzas ar fantasmagorisku mēness lēktu. Līdzīga aina atrodama grāmatā «Pie klusajiem ūdeņiem». Pilnmēness rēgainā atblāzma pavīd vairākos stāstos, nemaz nerunājot par «Pūķa olu», kurā Mēness būtībā ir centrālā persona, kas dažādus ikdienišķus sikumus un nejaušības iecel

bezmaz metafizisku jēdzienu kārtā (galu galā – arī miklainā pūķa ola izrādās tikai «visparastākā mēnesnīca vispilnīgākajā spīdēšanas fāzē»). Mēness ne reizi vien tiek piesaukts arī «Stundu kalendārā». Pilnmēness nebūt nav tikai Regīnas Ezeras iecienīta metafora, kas nemitīgi tiek reproducēta. Tas ir kaut kas vairāk. Rodas pat iespaids, ka pastāv kaut kāda miklaina saistība starp Regīnas Ezeras apmātību un Mēnesi. Vai citādi viņa nebeigtu par viņu jūsmot gan runās, gan rakstos. Par laimi, Mēnesi laikam gan nav iespējams uzrakstīt. Tā viņš tur karāsies kā tāds mūžīgs inspirācijas avots. Regīna Ezera: «Brīnišķīga emocija, kad lec mēness. Liekas, tas uz mani neattiecas, viņam uz mani uzspļaut, viņš būs arī tad, kad manis nebūs... Bet es tā noskatos no malas, kad viņš kāpj debesīs, un man liekas, ak, cik ārkārtīgi skaisti, tik skaisti manā dzīvē nav bijis nekad.»

GUNTIS BERELIS

AKA

ROMĀNS

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

AKA

Faint text below the 'AKA' stamp, possibly a name or title.

PIRMĀ NODAĻA

1

Bija tas brīdis, kas atdala dienu no nakts, – kamēr Rūdolfš pa gatvi tuvojās Tomariņiem, saule viņa acu priekšā lēnām slīga aiz apvāršņa, līdz beidzot nogrima pavisam. Nu staroja vienīgi pamale, un savu nespodro lākturi steigšus iededza pirmā zvaigzne. Pret sārtajām, vēl gaišajām debesīm ēkas izpeldēja cēlas un smagas kā piekrautas liel-laivas, un, tikai pienācis gluži klāt, viņš pārsteigts ieraudzīja, cik viss šeit īstenībā vecs. Pat rieta saudzīgās gaismas zeltījums neko lielu nespēja nedz saglābt, nedz izskaistināt. Jumti bija raibi, pielaboti ar gandrīz baltām un tumšdzeltenām skaidām un vairāk vai mazāk ielikuši kā izkāmējušu suņu sāni. Māja ar nelielajiem lodziņiem tuvredzīgi un īgni glūnēja cauri pāraugušiem ceriņiem un jasmīniem, kas sniedzās līdz paspārnei un vietumis vēl augstāk. Ziedu laikā Tomariņi droši vien grima mēļi baltā krāsas un smaržas mākonī, bet tagad zari atgādina sastrādātus, ap palēkajām guļbaļķu sienām sakrampētus pirkstus. Arī ābeles rēgojās skrajas, ķērpjiem apaugušas, rudens vēju aplauzītas, tām bija savs pussimts gadu, un daudzie āboli šajos sirmajos, kroplajos zaros, gaiši kā mazi spīdekļi, paplukušajā valstībā šķita pārāk glezni, lai būtu īsti.

Ezermalas mājas bija par tālu no centra, lai kolhozs šeit vēl ko nebūt remontētu vai celtu no jauna, bet, acīm redzot, arī nekādus vienlaidu tīrumus netraucēja un nevienam netaisījās pa kājām. Kamēr te dzīvoja cilvēki, vecās ēkas vēl turējās, atstātas tās drīz vien sabruktu, pāraugtu ar smilgām un zāli. Visilgāk – kā visur un kā aizvien – paliktu ceriņi.

Tikai tālas skaņas skaidrāk vai apslāpētāk atlidoja līdz šejieni. Ezera pretējā krastā ūjināja cilvēks, sailgojušās pēc kūts, taurēja govīs,

Gobās ierējās un atkal aplkusa Leda, bet šeit pat suns neizskrēja Rūdfam pretim. Viņš apstājās, cenzdamies saklausīt balsis vai kādu citu dzīvības zīmi, taču tuvumā nesadzirdēja itin neko. Kūts stāvēja vaļā līdz galam, bet mēslu kaudzē nekašājās ne gailis, ne vistas. Kāds bija sācis labot akas griektuvi un atkal it kā lielā steigā visu atstājis: noceltu vāku, izraktu, satrunējušu balstu, pret grodiem pieslietu lāpstu. Tomariņi likās pamesti. Mājas durvis bija tikai pievērtas. Rūdfam pieklaudzina, nezin kāpēc nodomādams, ka iekšā neviens neatsauksies, un neizbrīnījās, ka tā arī notika. Izgājis cauri vējtverim un pusstumšai telpai ar vadžiem, groziem un spaiņiem, viņš nokļuva virtuvē. Plīti kurējās uguntiņa – klusa un nedzīva kā elektriskajos kamīnos. Vienu brīdi Rūdfam šķita, ka aiz sienas staigā.

Viņš uzsauca:

– Vai te kāds ir?

Istabā atskanēja vispirms aizsmakusi sēkšana, kam sekoja smagi, dobji sitieni.

Bum... bum...

Uz maizes drupatām apbiruša galda gulēja aizsākts klaips, virs plīts uz auklas karājās divi pāri bērnu zeķīšu, baltas un zilas. Zemē mētājās lāčuks. Gluži mehāniski Rūdfam pieliecās un pacēla to. Lācītis bija invalīds, vienkājis.

...bum ...bum.

Pulkstenis aizsēdās, aprīma, un māja atkal ieslīga pilnīgajā, kā apburtajā klusumā. Tomariņi atgādināja Brīvdabas muzeja lauku sētu – viss nolikts un pakārtis tā, lai radītu īstenības ilūziju, iedegta pat šī mākslīgā uguntiņa, un neviena cilvēka, tikai lietas, mantas, priekšmeti, kas tiem kādreiz piederējuši.

Rūdfam nolika lācīti uz sola un atgriezās pagalmā, lai kāds nepārsteigtu viņu šeit stāvam. Nejauši ienācis mājinieks varētu iztrūkties, atradis priekšā svešinieku, un, iespējams, pat nodomāt sazin ko. Rūdfam pagrozījās sētsvidū, nezinādams, uz kuru pusi doties, piegāja pie akas, palūkojās pāri grodu malai – viņu pārsteidza lielais dziļums: tālu apakšā kā monēta vizēja neliels pelēks aplītis, pretim kāpa valga dvesma. Šādas ļoti dziļas akas cilvēka balsij sveiz pretim melnu atbalsi, ūdens tajās ir kristāldzīds un stindzinoši auksts, ar metālisku piegāršu, ja to dzer no stopa vai visa spaiņa, bet, iesmelts māla traukā, šķiet drusku saldens – kā tikko tecinātas bērzu sulas. Vajadzēja tikai atcerēties, iztēloties, un Rūdfam uzreiz sāka slāpt. Bet spaini nebija ne piliens, griektuves rullis gulēja zālē ķēdes pitona žņaugos, un ūdens pelēki balsnāja tikai ļoti dziļi lejā.

Kā zvirbuļi kaut kur iečivinājās bērneli. Kur tas bija? Zalkša pusē? Smiekli atkārtojās. Jā, aiz dārza, droši vien krastmalā. Viņš devās turp, cenzdamies neuzmit uz ābolu baltajiem un sārtajiem vaigiem, kas spīdēja zālē. Nē, tik vientuļi šeit nemaz nebija. Kad Rūdolfš izkļuva no koku aizsega, viņa priekšā plašā puslokā atklājās ezers. No liča pļavas augšup pa taku pavecāka sieva ķēdē veda govī, un pāris aitu ar jēriem tecēja līdzī tāpat brīvā. Pret blāvo, kā aizsalušo ezera klaju kustēja vēl trīs figūriņas: zēns, meitene un suņuks, kas reizēm ievaukšķējās spalgā kucēna falsetā. Šim aizrautīgajām rejam nebija nekāda sakara ar Rūdolfša ierašanos Tomariņos, jo atnācēju tā arī neviens nepamanīja. Bērni skraidīja gar krastu, kā zaļas, slapjas pinkas nopakaļ vilkdami ūdenszāles un nesaskanīgi saukdami:

– Karabasa Barabasa bārda... Karabasa Barabasa bā–ā–ā...

Kaut kas nopakšķēja Rūdolfam gandrīz līdzās, viņš atskatījās – ābols, bija nokritis tikai ābols. Dārzs smaržoja pēc nobriedušiem augļiem. Viņam vēl aizvien slāpa, taču viņš neiedrošinājās pieliekties un pacelt, padzerties pie akas bija kaut kas pavisam cits.

– Karabasa Barabasa bārda, Karabasa ...

«Bārdā» ieklupa suņuks, piekampa pilnu muti un laidās bēgt, bērni skrēja pakaļ, pašķīda baltas šlakatas.

Cik tas bija tālu un dziļi apakšā, it kā viņš vēl aizvien lūkotos akā...

Pēkšņi klusumā ielauzās zāga smilkstēšana. Rūdolfš aplaida apkārt skatienu. Skaņas nāca, cik bija noprotams, no šķūņa. Viņš piegāja pie atvērtajām durvīm un ielūkojās iekšā: vienā malā stāvēja sakrauta malka, šādi tādi lietas koki un darba rīki, otrā pusē, redzams, pa ziemu bija glabājies siens, zeme piebirusi ar sausas zāles gruziem. Rūdolfš nezin kāpēc bija pārliecināts, ka zāģētājs būs vīrietis, ar kuru arī vislabāk kārtojama tāda darīšana, kādā viņš ieradies Tomariņos, taču ieraudzīja, ka tā ir sieviete. Uzlikusi uz krāģa pabiezu dēli, viņa to vilēja pušu ar nelielu un – kā šķita – arī diezgan neasu zāģi. Viņa izskatījās pelēka: izbalojusi blūze, padilušas tūristu bikses ar kniedēm, noputējušas basas kājas, tikai pagarie, pakausī ar melnu gumiju sasietie mati mirdzēja krāšņi un sarkanīgi, nesaderēdamies ar visu pārējo.

Zāģēdama sieviete diez vai varēja saklausīt Rūdolfša soļus, drīzāk gan pamanīja viņa ēnu un strauji pagrieza galvu, sejā paplaiksnijās kaut kāda divaina, grūti izskaidrojama izteiksme – izbilis vai, gluži otrādi, spējš prieks, ko tūlīt pat nomainīja manāms apmulsums.

– Tas esat jūs?! – viņa teica, atbildot uz Rūdolfša novēloto labvakaru, taču arī šis pa pusei izsauciens, pa pusei jautājums nekādu

skaidrību neienesa. Iespējams, ka pirmajā acumirkli viņa Rūdolfu noturēja par kādu citu, bet tikpat labi tie varēja būt tikai nejauši vārdi, pirmie, kas iekrituši prātā, jo abi nebija pazīstami. Pieslējusi zāģi, sieviete pagriezās pret Rūdolfu. Pāri biksēm viņai sazin kāpēc vēl bija apsieta skotele, zem plānā, pie ādas vietumis pielipušā blūzes auduma iezīmējās kalsni pleci, bet gaišās, ļoti platās acis šaurajai, pavisam neiedegušajai sejai piešķīra gandrīz vai askētisku izteiksmi.

«Uz tbc predisponēts tips,» Rūdolfš neviļus novērtēja.

– Lūdzu? – viņa vaicājoši sacīja.

– Tas, ka es jūs pārbiedēju, atklāti sakot, ir visai slikts iesākums manai misijai. – Kamēr Rūdolfš runāja, sieviete nenovērsdamās lūkojās viņā un pasmaidīja par beidzamo vārdu – paspīdēja prāvi, bet gludi un balti priekšzobi. – Mani sūtīja Eidis. Gobās laiva pilnīgi pagalam, un viņš teica, ka...

– Uz cik ilgu laiku tad jums vajadzētu?

– Man gandrīz bail teikt.

Sieviete iesmējās, smieklī gluži apbrīnojami pārvērtā viņas seju, tā kļuva jauna un dzīva.

– Pats nezinu, cik ilgi šeit palikšu, varbūt divas nedēļas, varbūt visu mēnesi.

Izteicis to, Rūdolfš izbijās – neviens nepazīstamam cilvēkam itin neko neaizdos uz veselu mēnesi! – un steigšus diplomātiski piemētināja, ka laivu ar pateicību ņemtu pretim arī retumis, ja vien viņam to vispār uzticētu. Tas bija gājiens ar zirdziņu, un sievietes lūpu kaktiņi viegli notrīsēja. Aizturēti smieklī? Smaidis? Ironija? Saproti nu!

– Nezinu gan, – viņa pašaubījās. – Citreiz vīramāte brauc pāri uz veikalu, citreiz atkal savajagas Vijai...

Kad sieviete sacīja «Vijai», Rūdolfam uznāca puiciska vēlēšanās uzprasīt, kā sauc viņu pašu. Bet nē! Labāk ne. Lūdzēja stāvokli familiaritāte nebija vēlāma, tā varēja sabojāt visu. Turklāt sievietes sejā jautās kaut kas atturīgs – lepns vai vēss? – viņam pieklājīgi atteiks un ļoti laipni izvadīs no Tomariņiem.

Brīdi apsvērusi, viņa piebilda:

– Līdz rītvakaram gan es varētu solīt puslīdz droši. Tas, bez šaubām, ir ļoti maz, bet pirmdienas ritā man noteikti jābūt Upesgalā.

– Atairēšu laivu precīzi, cik os pavēlēsiet.

Viņa atkal pasmaidīja.

– Diez cik precīzi tas nemaz nav vajadzīgs. Varat vest arī pavisam vėlu. Nāciet, iedošu atslėgu un parādīšu, kur stāv airi.

Sieviete noraisija neveiklo skoteli, uzmeta uz krāģa un, uzreiz kļūvusi slaida un viegla, veda Rūdolfu uz pagalmu. Cik viņai gadu? Tā ap trīsdesmit. Pēc auguma – zem, pēc sejas – virs trīsdesmit.

Abpus celiņa auga leknas, milzīgas dālijas, daža Rūdfam līdz plecam, daža – vēl garāka.

– Kādas brīnumainas puķes! – Rūdf pabrīnījās.

– Ko, lūdzu? – viņa pārjautāja atskatīdamās, un Rūdfu no jauna pārsteidza gaišpelēko acu rāmais vēriņš. – Ak, puķes! Mēs pa druskai niekojamies ar tām. Un zeme te ir laba, māls, tikai tādā sausā laikā kā tagad stipri izdeg.

No ezermalas uzskrēja abi bērni un kucēns, kas Rūdfu pamanīja pirmais un, pīdamies pelašķos, pielumpāčoja klāt. Ar krietnu novēlošanos beidzot tika paziņots par svešinieka ierašanos Tomariņos. Turpretim bērni, baskājaini un nošķiedušies slapji, ieraudzījuši Rūdfu, sastomijās un tuvāk nenāca.

– Zaigīņ, atnes laivas atslēgu!

Meitene aizskrēja, gaišajām bizītēm noplivojot. Bet zēns, galvas tiesu isāks, melnīgnējs un cirtains kā čigānēns, pa gabaliņu pētīja Rūdfu ar tādām pašām brūnām un gandrīz apaļām acīm kā lācītim vienkājītim.

– Kā tevi sauc? – Rūdf uzrunāja zēnu, taču tas neatbildēja, tikai raudzījās viņā ziņkāri, vēriģi un pat mazliet šķelmīgi.

– Nāc, Māri! – sieviete paaicināja.

Puišelis gausi tuvojās viņai un pieķērās pie rokas.

– Mamma!

– Ko?

– Vai tas ir paps?

Sieviete papurināja galvu, sejā nevarēja izlasīt neko, tikai viņa ātri novērsa skatienu, un ķermenis saspringa instinktīvi, kā bailēs no sitiena. Arī pēc mātes nepārprotami noliedzošā žesta zēna interese par Rūdfu nemazinājās. Māris aplūkoja viņu no galvas līdz kājām: matas, brilles, rāvējslēdži, rokaspulksteni, sandales – ar nopietnu un koncentrētu uzmanību, kā aplūko zooloģiskā dārza iemītņiekus, un Rūdf neviļus iesmējās. Arī Māra sejā atplauka iesākumā nedrošs, pēc tam platāks smaids, samulsinādams zēnu pašu. Māris piepeši apkaunējās, noslēpās aiz mātes un tikai brīdi pa brīdim paglūnēja uz Rūdfu ar vienu spīdīgu aci.

Atgriezās Zaiga, nesdama slēdzeni, kas ar aukliņu bija piesieta pie koka birkas. Rūdf ievēroja, cik abas pārsteidzoši līdzīģas – tie paši vaibsti, tās pašas acis, tikai meitenei mati vēl bija pavisam gaiši, taču

ar laiku tie droši vien satumsīs tāpat kā mātei un arī iegūs kastaņkrāsas spīdumu.

– Iesim, lūdzu, lejā, – sieviete pasausi sacīja, un viņi devās uz ezeru. Šunelis ātri zaudēja interesi par Rūdolfu, toties viņš visu laiku sajuta zēna skatienu, kas lipa klāt kā dadzis. Krēsloja. Krastmala ar melnajiem kokiem, laivu un steķi atgādināja lakas zīmējumu uz sārta stikla.

– Te ir tik apbrīnojami mierīgi, ka pat grūti aptvert, – Rūdolfo ierunājās, kad klusums pārlietu ieilga.

Viņa nesacīja nedz «jā», nedz «nē», tikai viegli pasmaidīja.

– Ne motorlaivu, ne tranzistoru, ne...

Tanī brīdī no ezera atskanēja neskaidra mūzika.

– Te vilku piemin, te vilks klāt! – viņš uzjautrināts iesaucās. – Liekas, otrā krastā.

Viņa piekritoši palocīja galvu.

Iesaistīt sievieti sarunā Rūdfam vairs neizdevās – ja smaidu un galvas pamājienu neuzskatīja par atbildēm. Atkal iestājās klusums, ko aizpildīja un nespēja aizpildīt mūzika viņpus ezera un zāles švīkstēšana zem kājām.

– Airi ir alkšņu krūmā.

Tas noskanēja ļoti lietišķi, turklāt nevajadzīgi – bērni airus jau bija sadabūjuši un stiepa katrs savu, vispirms pa zāli, pēc tam pa smiltīm, pārmeta pāri laivas malai uz tilaudām. Vakara dzidrajā gaisā šis divkāršais troksnis aizrībēja pāri ūdeņu plašumam kā medību bises duplets, no meldriem iztraucēdams dažas meža pīles, kuras jau bija no metušās uz naktsguļu. Mercenes pacēlās spārnos un lidoja projām virs paša ezera, spoguļodamās tajā.

– Pīlites! Pī-i-īlites! – Māris noklīdzēja tām pakaļ. Kucēns uztraukts paskraidīja gar krastu te uz vienu, te uz otru pusi, pat iebrida ūdenī līdz vēderam.

– Pī-i-īlites...

Putni nozuda aiz pussalas Gobu pusē, Māris apklusā, suns atgriezās, un ezers pēc šī īslaicīgā traucējuma no jauna iegrīma snaudienā.

Sieviete atslēdza un atraisīja zilu plakandibeni, pasniedza atslēgu Rūdfam, bet projām negāja.

«Tūlīt sekos brīdinājumi, aizliegumi un atgādinājumi neko nenozaudēt, nenoslīcināt, nesalauzt, neaizmirst un tā tālāk...» viņš nosprīda, būdams gatavs to visu arī saņemt kā nenovēršamu piedevu pie aizdotās laivas, un ar mazu ironiju raudzījās sievietē. Bet, kad tā nesacīja neko, Rūdfos, drusku nogaidījis, iekāpa un atstūmās no krasta.

– Nu tad līdz rītvakaram! – viņš uzsauca, sēzdamies airos.

– Uz redzēšanos, dakter!

Rūdolfš nodomāja, ka bijis drusku naivs, iztēlodamies, ka tuvākajās kaimiņmājās viņu vēl nepazīst. Uz laukiem tas iet ātri, jaunas sejas driz ievēro, un informāciju ar lielāku vai mazāku fantāzijas piedevu var smelties no Marijas. Interesanti, kas par Rūdolfu zināms Tomariņos? Viņš zobgalīgi pavīpsnāja savā nodabā, kamēr laiva ar klusu šalkoņu attālinājās no steķiem. Svešu delnu nogludinātie, kā nopulētie airi ērti iekļāvās saujās un ar apslāpētiem šlakstieniem šķēla ūdeni, uz krasta pusi plūda viegla ņirboņa, sagrambodama ezera spoguļi. Sieviete vēl joprojām kavējās turpat, viņas slaido augumu apspidēja vakara skumīgā un nespodrā gaisma. Rūdolfš pamāja ar roku, taču viņa neatbildēja, un nekas arī neliecināja, ka viņa vispār būtu ko pamanījusi. Rūdolfš irās lēniem, bet vienmērīgiem, ļoti gariem vēzieniem, no kuriem saspringa un pat iesmeldzās muguras un vēdera muskulatūra, un laiva skrēja urdzēdama. Pilnīgajā bezvējā no Gobām atplūda pirts dūmu dvesma, gaiss oda pēc sestdienas vakara.

Rūdolfš neievēroja, kad un uz kurieni sieviete aizgāja, krastmala gluži vienkārši pēkšņi bija tukša, stāvētāja izgaisusi kā parādība. Ne ūdeni, ne kalna nogāzē, ne dārzā starp ābeļu stumbriem, nekur nepavīdēja kustīgs stāvs, un tikai augšā dzīvojamā ēka lūkojās pāri ezeram ar dzeltenām dzīvām kaķenes acīm. Mijkrēslis noslēpa Tomariņos to, ko gadu gaitā bija izgriezis laika zobs. Attālumam palielinoties, ar vecajām mājām atkal it kā notika burvestība – jumti atguva cēlo smagnējību un koku zaļumā peldēja atpakaļ uz kādreizējo seno godību.

«Ko un kādā sakarībā man Marija stāstīja par Tomariņiem?»

Viņš nespēja atcerēties.

Pussala ar necilajiem kārkliem, alkšņiem un vienīgo priedi aizsedza Rūdolfš skatienam visu.

2

Vienbrīd Laurai šķita, ka Alvīne jau iedegusi istabā elektrību.

Taču, iedama tuvāk, viņa pārlicinājās, ka kļūdījusies un ka tas ir tikai vakara blāzmas atspīdums logu rūtīs. Bērni jau bija uzskrējuši kalnā. Skanēja smiekli, klaigas, spiedzieni – vispirms no dārza (kā likās, viņi apmētāja viens otru ar kritušajiem āboliem), pēc tam no pagalma (tagad laikam šlakstinājās ap veļas vannīņu). Nožvadzēja ķēde, iešķindējās spainis, Alvīne par kaut ko uzbārās – apklusā viss. Vienīgi lejā, ezerā, aizvien attālinoties, čīkstēja jau sen neredzamās laivas duļļi.

Rēnājā klusumā tā bija vienīgā skaņa, kurai pievienojās tikai sienāžu miegainā sisināšana.

Laura atgriezās šķūnī, taču durvis vēl pakavējās, raudzīdamās laukā. Viļņiem atplūda un aizplūda sapļautās zāles, ābolu un ūdeņu smarža. Rāmais sestdienas vakars noskaņoja uz bezdarbību. Gribējās tā stāvēt un stāvēt, balstoties pret stenderi, manot rokās tikamu piekusumu no lejkannas staipīšanas, stāvēt, kamēr apnikst, tad nokāpt pie ezera, izpeldēties, pēc tam iesprukt gultā un sasēgties līdz pazodei ar vēsu, gurkstošu palagu. Duļļi vairs nečikstēja. Otrā krastā atsākās mūzika. Vija teica, ka Elīna galdu klāšot dārzā... Cita pēc citas uzmirdzēja zvaigznes. Augusta vakari nav vairs gaiši un zaļgani, bet tumši un zili.

Krāģis ar dēli bija vairs tikko saskatāms. Viņa ķērās pie zāģa. Či-īk, či-īk... Ar plēšanu vien plēsa. Bet kā lai uztrin? Laura jau izmēģinājās ar vīli, kā tika redzējusi darām vīriešus. Varbūt kļuva asāks, varbūt nekļuva. Či-īk, či-īk, či-īk... Gan jau pārmocis arī tāpat. Grieztuve jādabū kārtībā vismaz tiktāl, lai brokastīm varētu uzvilkt tīru ūdeni. Viņa gan pirmīt pielēja pilnu kā aci veļas vanniņu, lai neaptrūkstas un nav jāiet pakaļ uz ezeru. Bet skaidrs, pa vakara cēlienu tur jau iemērkuši ķepas ne tikai bērni, gan jau, garām ejot, nodzērās arī gov, gan jau palakās Tobis. Či-ī-īk... Tā. Beidzot pušu gan.

Zāģējuma vieta bija iznākusi nelīdzena (itin kā zobiem būtu grauzts), turklāt ieslīpa. Nu, šo balsta galu viņa ieraks zemē un ierobu iztaisīs pretējā galā. Vai nav vienalga? Starp citu, atskabargaino dēli nekaitētu noēvelēt gludāku. Bet nebija ne ēveles (sazin kur nobāzta), ne laika, nakts nāca virsū, vajadzēja iztikt tāpat. Un, izgājusi šķūņa priekšā, kur gaišāks, Laura ar kalnu un āmuru sāka tēst balsta dēli pusapaļu robu, kur iestiprināt grieztuves rokturi, kala kā dzenis, pieskandinot apkārtni un, tāpat kā pirmīt Rūdolfā soļus, nedzirdot pienākam arī Alvīni.

– Vai tev tur maz kas sanāks? – Alvīne teica un noraudzījās ar šaubām, rokas virs priekšauta saņēmusi.

– Ko, māt?

Kalts, noslidējis no koka, pret akmeni izšķīla dzirkstelīti.

– Es saku: diez ūdeni varēs uzvilkt augšā... ar šitādu?

– Kāpēc gan ne?

Alvīne nopūtās.

– Būtu mājās Ričs, tad jau...

Laura, neatbildēdama neko, darija tālāk savu darāmo. Kad viņa beidza kalšanu, Alvīne pieķērās dēlim pie gala, lai palīdzētu nest. Pa divām viņas to viegli aizstiepa līdz akai, Laura ieraka balstu, Alvīne

pieturēja, lai neiznāk šķībi, pēc tam divatā iestiprināja arī grieztuves rulli. Spainis, ko Laura iepriekš nebija iedomājusies atkabināt no ķēdes gala, atsitās pret grodiem, un tālumā aizdunēja un izdzisa tāda kā gonga skaņa. Rokturis griezās Lauras sauja, klabinādams stārķa balsi.

– Kāpēc tik dikti lēkā? – apprasījās Alvīne.

– Rīt ielikšu metāla skavu, tad slidēs un nelēkās.

Akas dziļumos tumši noguldzēja, spainis lēnām kāpa uz augšu, zvanīdamas lejup krita smagas piles.

– Veī, nāk kā miļais! – Alvīne nopriecājās, uzreiz atdzīvojusies, un pasniedzās pēc stīpas. – Esi gan tu, Laura, meistars! Es jau daždien baidījos, ka sagāzīsies mums tā parikte akā un varēsīm svilpot.

Viņa izcēla spaini uz grodu malas un padzērās tāpat no visa, dzēra kā izgaršodama, vai ūdens nav kļuvis citāds.

– Tāds pats vien ir, kā bija, – Laura sacīja, un abas pasmējās. Alvīne noelsās, pateica: «Labs gan!» – kā par vīnu un noslaucīja lūpas plaukstā, arī kā pēc vīna glāzes. Pēc tam, iegājusi mājā, viņa, šūpodama kāšos, iznesa divas vecas, jau nosūbējušas slaucenes, kurās Tomariņi glabāja dzeramo ūdeni.

– Pielej, Lauriņ, pilnas, un ejam vakariņās, zupa dziest, – viņa paskubināja un, kamēr vedekla atkal piesmēla un uzvilka augšā ūdens spaini, jutīgām nāsīm kā briežu māte paošņāja gaisu. – Putrāmi, veī, pirti kūruši, nāk tāds smuks sūrumiņš taisni virsū. Kā iesit degunā, tā uzreiz iekniešas mugura un sanāk dusmas: kam arī mēs, muļķes, neizkūrām, malkas trūkst, vai?

– Padodiet man, māt, tās slauktuves tuvāk!

Bija dzirdams, kā Gobās skaļi sarunājās. Skanīgajā gaisā varēja atšķirt balsis, vienīgi vārdus ne.

Viņas domāja katra savu.

– Nez vai viņus tur ved arī uz pirti? – ieteicās Alvīne.

– Kādus viņus? Ak jā! Uz dušām, māt.

Laura pielēja arī otru slauceni, pacēla plecā nēšus un devās uz durvīm.

– Labāk jau ir nekā galīgi bešā, – Alvīne, sekodama viņai, runāja. – Bet pirtēi tāda apšpricēšanās netiek ne tuvumā. To lielumu var dabūt nost arī, šeku, ezerā pusdienlaikā, kad saule brangi spiež virsū, tak ar garu, ar sutu ir pavisam cita lieta... – Pāri abu galvām pilnīgi bez skaņas kā melna plēne pārlaidās sikspārnis. – Un Ričiņš aizvienam milēja papērties... Ļauj, atvērsu tev durvis.

Bērni jau vakariņoja, tādi samiegojušies un rātņi, nenobrīnīties. Pat Māris tik tikko kustināja muti, pa sauju ņurcīdams sviestmaizi. Ar

vēsajiem un miklajiem pirkstiem Laura paskrubināja dēlam aiz apkakles, uzsaukdama:

– Neiebāz karoti ausī!

– Au!

Viņa iesmējās.

– Nesnaud! Un ko, Zaiga, tā sēdi? Negaršo?

– Garšo, – meitene klusi atbildēja, bet pati, raudzīdamās kaut kur augšup, vairāk maisīja klimpas šķīvī, nekā ēda.

Pacēla acis arī Laura. Ap spuldzi riņķoja liels, sārts naktstauriņš. Pāri galdam, sienām, sejām plīvoja ēna kā tumša, nemierīga liesma.

– Zaiga, nu, kas tad ir?

– Tas skuķis nemaz neēd, – pasūdzējās Alvīne, pie plīts liedama zupu Laurai un sev. – Būs vēl saslimis. Pārņāca ar slapju kleiti.

– Ūdens taču tik silts, māt. Vienkārši vakariņas iznākušas stipri pavēlu.

Alvīne to laikam uztvēra kā pārmetumu, jo sāka monotoni uzskaitīt darbus, ko šodien padarījusi: tik un tik izravējusi, to un to laistījusi, izsmēlusi vircas bedri, ieskābējusi gurķus... Laura pavirši klausījās, slaucīdama rokas dvielī, kas oda pēc dūmiem. Plīts atkal nevilka. Vai nu gaisa spiedienu tur būtu vainīgs, vai atkal skursteni vajadzētu iztīrīt?...

– Nāc nu ēstu! – Alvīne sacīja, beigusi darbu uzskaitīšanu, nolika šķīvī Lauras vietā, starp abiem bērniem, un devās pēc savas bļodiņas. – Karpeļus negribi?

– Paldies, es ar maizi. – Laura pasniedzās pēc klaipa un nogrieza visapkārt pabiezu rīcienu. – Kam vēl?

– Šogad tādi siki bumbuliši. Izrāvu pāris lakstu no vēlajiem, tas pats dievs!... Nogriez vienu šķēli man arī!... Apakšā pulka, bet kā spiras. Par sausu, par sausu viņš turas. Vai, kā lietu vajadzētu! Pličos, vei, ar to «Kamu», ar elektrību laista, tad jau gan var pielaištīt visu pasauli. Maksājot četrdesmit rubļus, bet ir vērts.

– Jūs jau zināt, māt, kā mums ar naudu, – Laura teica, ķerdamās pie karotes.

– Tā ir gan, – Alvīne rāmi piekrita, apmetās galda galā, apzieda maizi ar sviestu un sāka strēbt zupu. Tagad bija palikusi vaīrs tikai viena – Vijas vieta, jo Riharda krēslā sēdēja Māris. – Un vai mēs, meitiēši, maz mācētu ar tādu parikti apieties. Tev jau gan nags uz visu – ir bērniem pašūni, ir jumtu salabo, ir grīdas smuki nokrāsoji, ir to aku, vei, sataisīji... bet motoram – tur vajag virieša galvas, un nevienu palīgos tu atkal aicināt negribi.

Laura neko neatbildēja, un Alvīne nekādas atbildes arī negaidīja – koda maizē, smēla ar karoti klimpas un ēda, brīdi pa brīdim ierunādamās. Viņas plaukstas bija sastrādātas tumšas un cietas, ar strupiem pirkstiem, un līdz elkoņiem atsegtie augšdelmi salīdzinājumā ar tām izskatījās nesaderīgi gaiši un pat maigi. Pa atvērto logu ieplūda garāmbraucoša vilciena duna, droši vien tas bija kāds prečinieks. Dzelzceļš stiepās vairāk nekā piecu kilometru attālumā, tikai retu vakaru, kad gaiss bija īpaši dzidrs un skanīgs, Tomariņos varēja sadzirdēt riteņu klandoņu, un viņas abas neviļus ieklausījās tajā.

– Tas uz lietu, – Alvīne nopriecājās, pat pārtraukusi ēšanu. Viņas seja atmaīga, pāri tai plīvoja tauriņa ēna kā slepena doma, acis kļuva vēl tumšākas, samtaini melnas, un vaibsti atklāja kādreizējā izcilā skaistuma pēdas. Pat alumīnija karoti viņa turēja tā, kā tur sveci vai ziedu. Riteņu klandi pamazām saplūda neskaidrā šalkoņā, bet Alvīne vēl aizvien klausījās tajā. Uz galda starp traukiem kaut kas viegli nopakšēja. Taurenis, tas pats, kas nemitīgi bija lidinājies ap spuldzi, piesaistot Zaigas skatienu. Pūkainie spārni konvulsīvi drebēja.

– Veī, kāds draņķis, bezmaz ievēlās putrā! – iesaucās Alvīne.

Mirkļa divainā valdzinošā burvestība uzreiz salūza: Laurai pretim sēdēja veca, tukla sieva, kas paņēma taureni saujā, piecēlās un nesa uz plīti.

– Nevajag, vecomāt! – lūdzoši iekliedzās Zaiga.

Noblarkšķēja plīts durtiņas, Alvīne atgriezās, ņēma karoti un strēba tālāk.

Klusums.

– Atradušies malači, šito sērgu vēl žēlot! – pēc brīža Alvīne stingri teica, turklāt daudzskaitlī, lai gan par naktstaureni bija iestājusies Zaiga viena pati. Alvīne atkal nokoda maizi.

Klusums.

– Šovasar āboli sacirsti tā, ka bail, negribas ne virsū skatīties, vairāk tārpainu nekā veselu... Padod, Lauriņ, sāli! Tā pamazāk šoreiz piemiēties... Un kādi tie kāposti! Vienas lapu dzīslas tur ir, nevis gal... Kas tad nu?

Zaigas skropstas nodrebēja kā pirmīt sārtie, samtainie spārni, un zupā iekrita asara.

– Ko tu vari pinkšķēt? Dēļ kaut kāda ērma, – Alvīne sacīja pa pusei dusmīga, pa pusei nelaimīga.

– Viņš bija tik skaists! – Zaiga teica, kamēr pāri vaigam slidēja otra asara.

– Kas tur par smukumu? – Alvīnes acis patiesā, sirsnīgā izbrīnā lūkojās Zaigā, tad pievērsās Laurai, pēc tam atkal atgriezās pie

meitenes. – Skaists? Kaut kāds kaitēklis. Kukainis, kas izposta dārzu...

Klusums.

– Gribi, pieliešu krējumiņu? – Alvīne beidzot izlīdzinoši ieminējās.

Zaiga pakratīja galvu, citīgi pētidama vaskadrānas rakstus – padzi-sušus, zilganus ripulišus.

– Tev vienādiņ kādi pigori! – Alvīne, mazliet aizskarta, paskarbi sacīja. – Redz, kā Māris klusi un kārtīgi...

Taču vecā, labā, pārbaudītā audzināšanas metode ar atsaukšanos uz pozitīviem paraugiem šoreiz diemžēl izrādījās nederīga – Māris gluži vienkārši bija jau iemidzis: apaļā seja ar iedobīti zodā nokārta uz krū-tīm, garās skropstas meta ēnas uz vaigiem, melno matu sprogas krita pār iedegušo pieri. Pašlaik viņš ļoti, taisni pārsteidzoši atgādināja Riču... kā Ričs gulēja pie galda tieši šajā pašā vietā, tāpat nokāris cirtaino galvu, ar tādu pašu bedrīti spītīgajā zodā. Laura ātri pavēras vīramātē, domā-dama, ka arī tā tūlīt pamanīs šo apbrīnojamo līdzību un...

– Liec nu gulēt to nolūzušo varoni, – Alvīne tikai teica, un Laura izjuta atvieglinājumu. Viņa satvēra dēla plaukstu savējā, atlieca stingri sažņaugtos pirkstus, izņēma aizkosto maizi. Sviests riekšavas siltumā bija gandrīz izkusis. Un, kamēr viņa to darija – atvēra sauju un izņēma riecieni, pēc tam, pacēlusi zēnu uz rokām, ienesa istabā, izģērba un apguldīja, – Māris tikai pāris reižu neskaidri ieņurdējās, un vienīgi, jau likdams galvu uz spilvena, piepeši papleta miegainās acis.

– Gribu Mincīti.

– Tūlīt paaicināšu.

Laura kaķēnu izsaucās un izmeklējās visur, pat izgāja pagalmā, bet Mincis bija nolīdis sazin kur, neatsaucās un neparādījās. Tad viņa pa-ņēma no sola lācīti vienkāji, kas vēl aizvien gulēja tur, kā pirmīt Rūdolfā nolikts, un atgriezās istabā. Taču Mārim vairs nevajadzēja ne lācīti, ne kaķi, ne arī ko citu... Viņa nodzēsa elektrību un tumsā dzir-dēja dēla vienmērīgos dvašas vilcienus, nespēdama atbrīvoties no at-miņām, kā pie galda gulēja Ričs, atcerējās pat sīkumus, visu to, ko, patiesību sakot, sen varēja un vajadzēja aizmirst.

Pāri istabai pārslidēja gaismas strēle, klusītēm kā pele ienāca Zaiga.

– Nomazgājies?

– Mhm.

– Redzēsi noģērbties?

– Mhm.

Nočaukstēja drēbes, iestrinkšķējās atsperes, Zaiga apgūlās un – Laura tumsā manīja – vērās viņā. Laura pārlicās pāri šaurajam divāniņam,

pieskārās meitas vaigam, tas bija kā ābols rasā: vēss, gluds un drusku mikls.

– Auksti?

– N–nē.

– Negribi lācīti? – Laura pavaicāja, labi zinot, ka piedāvāt ir veltīgi. Tā arī notika: Zaiga nepasniedzās pakaļ, rotallieta, noslīdējusi no segas, sausi un nedzīvi nobūkšķēja uz grīdas.

– Mamma, ielaid Tobiti!

– Bet...

– Es rīt uzslaucīšu.

Laura pavēra virtuves durvis spraugā, pasauca:

– Tobi!

Kucēns, nagiem skrapstīnot pret grīdu, ietecēja iekšā, vispirms piešķrēja pie Māra gultas, bet, nesagaidījis vajadzīgo atsaucību, lēkšoja pie Zaigas, – un tumšajā istabā atskanēja klusi, laimīgi smieklī.

– Tikai ilgi gan neņemies un guli.

– Labi, – meitene paklausīgi atsaucās.

Lauras aizsākto zupu Alvīne bija nolikusi uz plīts siltumā, taču izrādījās, ka klimpas atdzisušas arī tur. Negaršoja nemaz, sāls patiešām it kā būtu par maz, bet varbūt vienkārši negribējās ēst. Izlējusi atliekas alumīnija bļodiņā kucēnam, Laura iedrupināja arī maizi, nolika trauku kaktā un ķērās pie galda nokopšanas. Vienā stūrī jau bija iekārtojušies Alvīne ar grozu un māla podu, ņēma no groza pa vienam ābolus, notīrīja un bāza podā zem etiķi samērcētas drāniņas, lai līdz rītam nesabrūnētu.

– Kas pirmīt aizbrauca mūsu laivu, Laura?

Nazis klusināti skrapstēja un tikai brīdi pa brīdim iedzinkstējās, nejauši piesities pie galda vai poda malas, kā pielikdams punktu kādai Alvīnes domai.

– Viens makšķernieks no Gobām. Putrāmi bija atsūtījuši.

Laura ielēja trauku vanniņā ūdeni un sāka mazgāt karotes un šķīvjus.

– Iedevu līdz rītvakaram.

Miziņa lobījās plāna, gandrīz caurspīdīga, kā sīpolam. Pabeigusi vienu ābolu, Alvīne paņēma nākamo, pirksti veikli tekāja pa augļa glezno sānu.

– Pirmīt, kad notālēm ieraudzīju, taisni vai sirds salēcās – Ričs! Kā dumja vista! Ieskatos ciešāk: kur nu tētīt! Pavisam citāds, ne uz to pusi, tāds liels un dūšīgs...

Laura pārsteigta nodomāja, ka arī viņa pirmajā brīdī svešo vīrieti noturēja par Rihardu, gan pavisam īsu acumirkli.

– Tikai mūsu laiva un tāds pats zils kreklis, kādu tu viņam no Valmieras pārvedi, – kā parasti, pat negaididama atbildi, Alvīne lēnīgi turpināja. – Vei, atkal tārpains, izecējuši no vienas vietas!

Laura centās atcerēties, vai rīdīniekam bija zils kreklis vai ne, bet viņas pūles bija veltīgas, atminēties viņa nespēja.

– Labāk būtu rīt kā pie svētdienas pārairējusi pāri kopā ar bērniem uz pastu, – Alvīne atsāka, viņas darbīgās rokas ne uz brīdi neaprima. – Varbūt Ričiņš atkal atrakstījīs.

– Ieiešu pastā pirmdien pie viena.

– Daža vēstule nostāv kastītē pa divi, pa trim dienām... – Alvīne pacēla galvu. – Vai tad vēl iesi kur?

– Nokāpšu uz ezeru.

– Melnā naktī! – Alvīne pabrīnījās.

– Esmu sasvīdusi, gribas nomazgāties, – Laura teica, ņemdama no vadža dvieļi un visu laiku sajuzdama vīramātes skatienu. Vai tajā bija neizpratne? Vai aizdomas? Vai atminējums, ka vedeklai apnikušas sarunas par Ričardu?

«Es taču gribu tikai izpeldēties!» Laura domāja, kā taisnodamās un negribēdama pat sev atzīties, ka īstenībā patiešām bēg no mūžīgajām valodām par vienu un to pašu, par vienu un to pašu.

Nazis šķindēdams novēlās pagaldē. Alvīne pieliecās un grābāja pa grīdu neveikliem, akliem pirkstiem, kamēr atrada un pacēla. Lauru viņa neaizturēja, neko nepārmeta, nesūdžējās, ka jānīkst pie āboliem vienai, tikai smagi nopūtās, un miza atkal slīdēja lejup plāna un gara. Sakumpusi, ar zemu noliektu galvu Alvīne atgādināja sērojošas mātes skulptūru, no viņas dvesa bezcerīga vientulība, un Lauru pārņēma žēlums. Pie sliekšņa Laura sastomījās, šaubīdamās – iet vai neiet. Bet vajadzētu tikai atgriezties, un viss atsāktos kā citus, kā daudzus, kā neskaitāmus vakarus, grieztos līdzīgi karuselim riņķī... riņķī... riņķī... Laura nospieda durvju rokturi un izgāja ārā. Debess mirdzēja no zvaigznēm. Uzliesmodams un gandrīz tūlīt pat apdzisdams, krita meteorīts. Aiz pussalas, droši vien Gobās, iečīkstējās kādas sen neeļļotas durvju vīras, bet arī šī skaņa izdzisa klusumā un vairs neatkārtojās. Laura lēnām gāja uz Zalkti. Cēlās migla, pilnīgi aizsedzot pretējo krastu, un arī ūdens likās neskaidrs, dūmakaini balts, it kā tam būtu piejaukts piens. Krastmalā viņa izģērbās, nolika uz steķiem drēbes, ilgi brīda pa sēkli, kamēr sasniedza dziļumu, ieslīdēja tajā – migla apņēma no visām pusēm arī viņu. Laura peldēja, neredzēdama un nedzirdēdama tikpat kā neko, rēgainā, gandrīz nereaālā vidē, miglas aizsegtais, noslēpumainais tālums vilināja ar bezgalības ilūziju, viņa peldēja un

peldēja tam pretim, nejutot nogurumu, ūdens balstīja ķermeni blīvs un smags, slīdēja zem viņas kā eskalators. Bet, pagriežusies atpakaļ, Laura redzēja, kā atkal iznira tumšais krasts, pazīstams un pierasts, masīvs un pastāvīgs, tas turēja viņu kā pelēkā zīda diegā, un viņa paklausīgi atgriezās, ilgi un gausi brīda vispirms pa grumbuļainu, tvirtu sēkli, pēc tam pa smiltīm, kurās kāju pēdas grima līdz potītēm kā pelnos. Bija vēsi, viņa notrinās dvieli, saģērbās un devās kalnup, pa ceļam nolauzdamā dažas dālijas.

«Kādas brīnumainas puķes!» viņa pēkšņi atcerējās un pasmaidīja tumsā. Uz kailā apakšdelma no ziediem uzkrita dažas vēsas rāsas lāsītes.

Lejā kāds iesmējās. Laura pārsteigta palūkojās uz ezeru, kas kūpēja kā liels katls, ieklausījās – tās bija tikai pīles.

Alvīnes istabā dega gaisma, un, kamēr Laura tuvojās mājām, aiz loga divreiz nozibēja stāvs – vispirms kleitā, pēc tam kreklā. Alvīne devās gulēt, redzams, metusi ābolu mizošanai mieru, jo visus šovakar nebūtu pievārējusi tik un tā, turklāt dārzā jau gaidīja jauns klājiens. Apdzisa... Tomariņi ieslīga pilnīgā tumsā. Ezerā atkal it kā sauca kāds. Pīles trauksmaini runājās meldros, nezin kāpēc neatrazdamas mieru arī šajā vēlajā, rāmajā stundā.

Laura aizbultēja aiz sevis durvis, ielika ziedus vāzē un, dodamās uz savu istabu, iegāja pie bērniem. Nekur nebija nekādas kustības. Māris gulēja, kā aizvien pievilcis pie krūtīm zodu, uz trušādas bija saritinājis Tobis, divāns kaktā grima pilnīgā tumsā.

– Mammū...

– Tu vēl neguli, Zaigīņ?

– Pasēdi pie manis.

– Bet tu miedz ciet, labi?

Klusums.

– Kas tur tā kliez?

– Kur?

– Ezerā.

– Tās ir meža pīles.

– ...mhm... – meitene neskaidri atņurdēja, kā likās, jau pilnīgi miega varā, tad, strauji sakustējusies, piebilda. – Bet... bet viņam bija tāda jocīga sejiņa... kā cilvēkam.

– Kam... Zaigīņ?

– Taurenim. Ar lielām, melnām acīm.

Lauras rokai pieskārs sīki pirkstiņi.

Mānīgi tuvu, it kā šepat aiz loga pēkšķēja pīles. Nesteidzīgi tikšķēja pulkstenis.

– Mamma...

Aiz sienas laiku pa laikam iečerkstējās Alvīnes gultas vecās atsperes. Nakts visam bija pārsegusi tumsu, zem kuras dzīvoja tikai skaņas.

– – – Mamma, vai tas ir paps? – – –

Vakara dzestrums nāca pa vaļējo logu un izplūda istabā, pamazām apņemdams mēbeles, drēbes, sejas.

– – – Mamma, kāpēc Mārīte ar mani nerunā? – – –

Bezvējā nepakustējās ne aizkars, ne lapa.

– – – Mamma, kas tas ir... noziedznieks? – – –

Laura centīgi, apzinīgi pūlējās domāt par ko citu. Ka rītdien jāsalāpa Mārim zeķes, jo novalkātās, no Zaigas mantotās sandales izplēš briesmīgus caurumus, basu atkal nevar laist, lai nesamilst sadurtā kāja, savukārt ar gumijēņiem tādā sausā, karstā laikā nav nekāda staigāšana, un arī jaunās sandales vasaras beigās gādāt nav gudri, jo līdz pavasarim kāja izaugs un apavi nederēs... Ka jāpaskatās, vai Upesgalā veikalā nav zils velvetons; tas gan ir pašaus, bet vismaz, kamēr jauns, izskatīgāks par lētajiem, burzīgajiem vilnas audumiem, no kuriem šuj skolas tērpus un pārdod gatavus... Ka būs arī pašai jāiet talkā Alvīnei pie ābolu tīrīšanas, lai marmelādi pie viena varētu savārit pilnu lielo katlu. Bērni to labprāt ēd ar maizi un pankūkām, no maizes ar ābolu marmelādi iznāk labu labās vakariņas, bet sviestam pa virsu jāliek vēl siers vai desa... Ka jāatminas Benitai paprasīt, kad atvedis smalkos miežputraimus par sešdesmit kapeikām kilogramā...

Zaigas krūtis mierīgi cilājās. Ārā krita vasaras āboli, nopakšķēja zālē vai nodunēja uz taciņas. Likās, ka pa dārzu kāds staigātu, tuvotos, attālinātos, atkal tuvotos. Staigātu un staigātu, netikdams nekur.

3

Tumšajās, zvaigžņotajās debesīs kā lokomotīves dzirksts iezibējās un uzreiz apdzisa meteorīts, un arī Gobu dārzā pilnīgā bezvējā laiku pa laikam krita āboli. Durvju viras iečikstējās griezīgi un īgni, kā sapīkušas par traucējumu, un Rūdolfam pretim plūda gadu gaitā nomelnējušajos baļķos dziļi iekodies dūmu sūrums. Viņš uzšvirkstināja sērkokciņu – parēgojās drēbju vadži, uz viena karājās aizmirsts divielis, uz otra – galīgi sakaltis, jau pelēks Jāņu vaiņags, nez kāpēc un sazin pa kādiem ceļiem atklidis šurp, uz greizā sola pavidēja kaut kāds bezveidīgs murskulis, kas pēc otrā sērkokciņa uzraušanas izrādījās visparastākā pirtsslota. Pie loga – kā jau bija sacijis Eidis – stāvēja svece, balta

un notecējusi kā lāsteka. Iedegta tā izkļiedēja tumsu ar nemierīgu, plivojošu liesmiņu, un Rūdofa ēna uz sienas sāka deļot kā Mahmuds Esambajevs. Pa čikstošās grīdas spraugām augšup kāpa dzestra gaisa strāva, un noģērbies Rūdofs ar patiku iespruka tālāk, no pavēsās priekšīņas pirts tropiskajā miklumā, ar skārda stopu uzmeta garu un rāpās uz lāvas, kura šajā grīlīgajā un ļodzīgajā valstībā izskatījās pārsteidzoši stabila, stipra un plata kā Eida un Marijas gulta.

Ada nolāsoja, aizsvīda briļļu stikli. Viņš gulēja uz muguras, dzirdēdams paša pulsu deniņos. Sienās šad un tad kaut kas ieknikšķējās, laikam sprēgāja vecie balķi. Brižam viņam šķita, ka dzird tuvojamies Eidi, bet ikreiz tie bija tikai vecās pirts vai dārza neskaidrie trokšņi. Eidis droši vien vēl noņēmās ar nelaimīgo vējlukturi, kurš nezin kāpēc negribēja iedegties. Galu galā būtu jau abi iztikuši ar šo pašu svecīti, kas tagad vairs neplivoja, dega mierīgi, mitrumā pa reizei iesprakšķēdamās, piepildidama telpu ar skopu gaismu un biežām, treknām ēnām.

Tikai pēc krietna briža iečikstējās durvis un atskanēja Eida piesmakusi balss. Ko un kam viņš sacīja, nebija iespējams saprast.

– Ar ko tu sarunājies? – Rūdofls pakliedza no lāvas.

– Ek, Leda atvilkās līdzī. Dzenu prom, neiet.

– Laid iekšā!

– Ko vēl ne, dabūsim blusas.

– Dzīvē gadās dabūt arī šo to sliktāku par blusām, – uzsauca Rūdofls, un viņam no pirts priekšas kā no mucas atbildēja Eida mefistofeliskie smieklī. Pēc tam varēja sadzirdēt, kā pret grīdu nobūkšķēja noauts zābaks.

– Tev sveci nevajag?

– Ko tādu? – Eidis apjautājās, kamēr nokrita arī otrs zābaks.

– Sve–ci!

– Man ir lukturis.

– Iedegās gan tomēr?

– Kad ielēja pēterjūliju, tad jau arī aizdegās, – Eidis miermīlīgi paskaidroja, un Rūdofls uzjautrināts atcerējās, kā vecais bija lādēdamies skrūvējis degli gan lielāku, gan mazāku, apvainodams nabaga vējlukturi visdažādākajos niķos un stiķos.

– Tad jau laikam Marija sadeva sutu?

– Vai tad nu galīgi bešā? – Eidis piekrita savā nesatricināmajā mierā.

– Drusku jau sadeva gan... Sātans, velk, saproties, uz stilbiem! – Grīda zem viņa kājām brikšķēja un čikstēja. – Nevar vien...

Bet kas un ko nevar, to Rūdofls šīs pašas brikšķēšanas un čikstēšanas dēļ tā arī nedzirdēja. Beidzot Eidis ienāca, ielaizdams no

priekšīņas pirtī vēsu gaisa strāvu, padusē iežmiegtu viņš nesa slotu, rokā – lukturi, uz sliekšņa pastāvēja, kā izjuzdams un novērtēdams siltumu, nopurpināja: «Uzspļāvis, tā teikt, uz pletizera, šam gars esot!» – Un uzmeta par jaunu, pa savam. Telpa pieplūda pilna baltiem garaiņiem, Rūdolfam aizrāvās elpa, aceņu stikli aizvilkās ciet pavisam kā ar polietilēna plēvi. Eidis, labpatikā pakasījis krūtis, nosēcās: «Ē–ta–ta–tā!» – un sniedza augšā slotu.

– Še, sadod tā kārtīgi sev pa cinkšļiem, ādu nežēlodams. Tas izdzen kaites labāk par tavām aptieku drapēm.

– Man jau diezgan, kāpšu lejā, – atvairījās Rūdolfs, manīdams vieglu reiboni. Viņš vēl nodomāja, ka būs drusku amizanti, ja šis veicais, nelielais vīrelis sniegs viņam pirmo medicīnisko palīdzību, un lūkoja neuzkritoši nošļūkt no lāvas, bet Eidis nebija ar mieru.

– Nekā, brāl! Ļauj, es tev uzdauzīšu, tu jau nemāki. Pilsētnieki šito nemāk, guļ vannās kā slikoņi. Nu, griezies, griezies!

Šļakt–šļakt–šļakt...

– Varbūt dot stingrāk?

Upuris nekā neatbildēja, Eidis klusuciešanu noturēja par piekrišanas zīmi, un Rūdolfs tūlīt pat uz savas ādas – turklāt vārda tiešajā nozīmē – dabūja izjust šī pārpratuma sekas.

No tveicīgajiem gaisa mutuļiem, ko sacēla Eida slota, Rūdolfam vispirms sāka svilt ausis, ar savām aizsvīdušajām brillēm viņš bija kā akl.

– Ē–ta–ta–ta–tā... – Eidis noelsās sadistiskā priekā. – Rau, Rūdi, tu vismaz sāk mesties tāds sārtāks, citādi bāls un bāls kā pamesta brūte. Griez uz otru pusi!

Un slotas plikšķi atsākās.

Gar durvju apakšu skaņi, kā pūzdama iekšā gaisu, ošņājās Leda.

– Es tev gan! – izdzirdis uzbārās Eidis, nepārtraukdams eksekūciju. – Tu vēl dzīvs, Rūdi? Ko? Neatbild... Nudien, būs beigts, i nečiepst. Ko līdz tā lielā būda, ka ne velna nevar turēt un uzreiz...

– *De mortuis aut bene, aut nihil*, – atsaucās Rūdolfs.

– Sāk jau murgot, – Eidis notrūcies sacīja un uzreiz meta mieru. – Tagad ļaudis vairs nav tādi krampji kā vecos laikos... Eļ pie aukstā kubula!

Starp citu, Eida padoms nemaz nebija zemē metams. Ūdens no aukstā kubula, lai gan pirts siltumā jau mazliet aprimis, plūda pāri sakarsušajai, iztvikušajai ādai, viegli kņudinādams, un apbrīnojami atveldzēja, bez tam šeit no durvju apakšas vilka arī dzestrums. Ķermenī ielija tikams, laisks nogurums, vienīgi galva truli reiba kā paģirās pēc trijzvaigžņu konjaka.

Eidis, cītīgi sēkdams, tagad pērās pats, slapjš un spīdīgs no sviedriem, pamazām kļūstot aizvien sārtāks. No lāvas baltiņiem mutļiem lejup plūda svelme.

– Cik tev gadu, Eidi?

– Ko? – Eidis pārvaicāja, un slota uz brīdi norima. – Gadu? Ruden būs pilni septiņdesmit. Un kas tad ir?

– Sirds tev vēl varena.

– Tas pumpis, brāl, pamazām vēl strādā! – Eidis piekrita, un kā apstiprinājums tam augšā atkal atskanēja enerģiski slotas plikšķi.

– Bet jaunībā, zin... manu sirdi varēja izbāzt un likt muzejā. Tagad nav tas... Ko nu tagad vairs! Apsildi drusku sānus un – špukt! – lejā... Ē–ta–ta–tā... Padod vienu stopiņu man arī!

Pārkāris tievās kājas pāri lāvas malai, Eidis pasniedzās pēc stopa, nodzēra pāris malku un, šņākdams un sēkdams, slapināja seju, krūtis un pauri, uz kura slējās mitras pūciņas kā salijušam cālim. Viņa ēna uz sienas kā liels, plēsonīgs putns grozīja galvu ar liku knābi.

– Jā–ā, brāl, kādreiz es biju pērājies, – Eidis lepni noteica, raušoties zemē. Pielējis ar karstu ūdeni milzīgu blodu, kurai emalju bija it kā peles noskrubinājušas, viņš sadabūja vikšķi un ņēmās to ieberzēt ar jaunu, vēl gluži kantainu veļas ziepju gabalu. Rūdolfš piebīdīja viņam plastmasas trauciņu ar tualetes ziepēm, Eidis tās atstūma atpakaļ, sacīdams: – Tik vien tur ir tās starpības, ka tavējām perve un smaka pielikta, – un sāka mazgāties. – Jā, visā pagastā bija tikai vēl viens tikpat traks uz pēršanos kā es, šepat pāri ezeram kalpoja par puisī pie Štāmeriem, tāds Jankus... Še, Rūdi, paberz man muguru!... Par mums sacīja... Trin dūšīgāk!... Par mums sacīja: nez kas notiktu, ja Putrāmu Eidis ar Janku sagadītos vienā pirtē uz vienas lāvas? Redz, mēs abi ar šo bijām, tā teikt, ieskatījušies vienā meitā, par smuko Martiņu sauca. Pēc vaiga tā kā uz Cīruļu Alvīnes pusi, tikai gaiša un augumā... Tagad palaid ar mačalku tā slaidi gar ribām!... Augumā lielāka, ar tādām stāvām krūtīm, ka, saproties, blūzēm pogas sprāga laukā. Biju, brāl, bez atmaņas ieķēries, jauns un glups būdams, nemācēju no citiem noslēpt. Un Jankus... Tagad vēl reizīti, Rūdi, ar ziepēm, un būs labs!... Jankus izlielijās, ka nosvēpēšot no lāvas to mirlu, tas ir, mani. Tēvainis jau izskatījās varens, dūšīgāks par tevī, riktīgs sugas bullis, bet man, brāl, arī jaunās dienās nebija necik daudz gaļas uz kauliem, tāda, tā teikt, zorte... Un tagad dod, es noberzišu tevī!

Taču Rūdolfš, atcerējies pēršanu un vēl to, ka Eidis savā laikā strādājis par zirgkopi, steidzīgi atteicās.

– Kā nu zini un redzi, – Eidis sacīja, šoreiz īpaši neuzplidamies, un sāka ziepēt galvu.

– Un kā palika ar to Janku? Tā jums arī nekas nesanāca?

– Hē, – moži atsaucās Eidis, kamēr putas tecēja viņam pār pieri, deniņiem un dzislaino kaklu, – vai tad nu ne! Ar Janku uz lāvas satikāmies gan! Nākamo pavasari šis salīga par puisī pavisam kaimiņos, šķē uz Pličiem, kur tagad teļu ferma. Bet es togad kalpoju Tomariņos. Pličos nodega pirts, šie sāka nākt pie mums, tā arī sagadijāmie kopā.

– Nu un? – Rūdolfs paskubināja.

Eida stūrainie pleci nodrebēja no neskanīgiem smiekiem.

– Dodam, saproties, garu vīrsū un vīrsū. Necik ilgi, kā citi jau sprūk pirtspriekšā, aizmuka i vecais Tomariņš, kas arī nebija, tā teikt, ar pirkstu taisīts. Izbēg laukā, un nu skatās pa durvju šķirbu: kas būs, kas ne. Atceros, Jankus vēl uzbļāva, lai, sak, nedzisinot pirti, šam, redz, salstot. Kāda tur salšana, ja mati jau svilst. «Nu,» šis prasa, «metam vēl?» Labi, metam vēl. Svelme, brālīt, tāda... nū–ū–ū, ka ne izstāstīt. Manu, ilgi neķeipšu, novelšos kā vabole vēkšpēdus. Ciešos, cik spēka, galva uz riņķi vien iet kā centrifūga. Beigās tā vēl nolēmu: sak, aizskaitīšu līdz desmit – un, kas būs, tas būs. Kā tiku līdz kādi astoņi, tā blāks!

– Novēlies! – Rūdolfam paspruka.

Eidis apvainojās.

– E–es? Par ko tu mani turi? Jankus! No lāvas zemē, tā jocīgi knūpus uz grīdas – un nu tik elst. «Saltu ūdeni tev nevajag?» es saucu no augšas. Bet šis, saproties, akurāt kā zivs – muti plāta, acis apaļas – un ne zilbītes. Tad es salēju šo labi krietni – un labs! Piecēlās, – Eidis iesmējās. – Un uzmini, tu skaities gudrs, skolots cilvēks, kādi bija viņa pirmie vārdi?

– Droši vien: «Martīna ir tava!»

– Nekā, brāl!

– Varbūt: «Dalīsim uz pusēm!»

– Atkal nekā, brālīt! Kā Jankus atdabūja elpu, tā iebļāvās: «Blēdība! Eduards bija ieziepējis lāvu, lai es lauztu sprandu!» Ko tu par to teiksi?

– Ko es tur varu teikt? Te jau galvenais, ko sacīja jūsu strīdusābols.

– Kāds ābols? – Eidis nesaprata.

– Martīna.

– Ak, Martīna! Viņa, saproties, neteica nekā. Iznāca kā daždien: kamēr bulļi badās, sili izēd āzis. Marta aizprecējās uz Piebalgu pie viena namdara. Sadzīvoja va–arenu bērnu baru, astoņus vai visus desmit gabalus, īsti nemāku teikt. Nezinu, vai dzīva maz vairs, beidzamo reizi satikāmies kādus piecus vai sešus gadus atpakaļ. Biju aizbraucis uz Cēsīm pēc gumijniekiem – uz mūsu Upesgalu, sātani, tos mazos numurus vien ved! Un tur, pie tā veikala, brāl, pienāk pie manis kaut

kāda sika, krunkaina večiņa. Bet pa gabaliņu stāv un arī skatās uz mani štrama, sveša jaunkundzīte. Nu, pienāk, tā teikt, vecā, domāju, prasis ceļu vai ko. Šī uzreiz: «Eidis?» – «Jā,» atbildu, tomēr, tici vai ne, vēl aizvienam šo nepazistu. «Tādu Martu neatceries?» – tā viņa. Tad jau beigu beigās pazinu. Drusku parunājāties vis – vīrs esot jau labi sen kā miris, pati dzivojot pie meitas Cēsīs, vecākais dēls Rīgā, jau grādus aizstāvējis... Papļāpājām par šo un to. Un uz vienu reizi šī man prasa: «Vai vēl atminies, kā ar Janku pa Tomariņu pirti dēļ manis pērāties?» – «Vai tad nu ne,» es smejos. Bet šī paliek tāda jokaina, skatos – nūdien, asaras birst kā pupas. Pieskrien jaunkundzīte. «Nevajag, vecmāt!» saka un bola uz mani baltas acis, domāja laikam, ka es ko ļaunu. Paņēma Martu zem rokas, aizveda. Tā arī vairs redzējis neesmu... Zin, Rūdi, tikai Marijai par to ne vārda, – Eidis piebilda, trīdams ar vīkšķi kāju pēdas.

– Un Jankus? – paineresējās Rūdolfs. – Neesi sastapis?

Eidis paslēja galvu.

– Kā tad ne! Vienu laiku viņš mūsu kolhozā sabija, tā teikt, par priekšnieku. Pats, saproties, jau viņš cilvēks nebija ne slikts, ne lepns. Atceros, atnāk uz stalli, roku padod vis... Tikai tā lieta negāja. Skolas nav, un tā apsviedīguma par maz. Priekšsēdētājam, brāl, jābūt kā tādām zutim, ielien – izlien, tur ar spēku nekas nav. Un vēl tie brunči viņam pagadijās nelāgi...

– Brunči?

– Nu, sieva. Īsta bāba ar pautiem. Tā teikt: šis gan štempelē, bet šī šiverē... Audzējām, brāl, visu, kas tik nāca modē – kukurūzu, pīles, tītarus. Par Janku pat avīzē iedrukāja, mēs vēl smējām: «Droši tur roku uz dzīves pulsa!» Tikpat kā dakteris, ko tu neteiksi. Nu, tikmēr, tā teikt, turēja to roku, kamēr vairs govīm nebija, ko silēs likt. Šis jau būtu ar mieru, he–he, i putraimus sēt, bet nosvieda. Par «pierakstīšanu», saka... Ievēlējām jaunu, tagadējo... Un kā tu dzīvo? Lāpi tik tos lauztos kaulus?

– Tā arī vēl aizvien lāpu.

– Apsievojies, kā redzu, vairāk neesi.

– Manam mūžam laikam pietiks, – Rūdolfs sacīja un smējās.

– Bet kāds sievišķis tak tev ir?

– Man viņas ir vairākas.

– Nu, skaties, brāl, neaizej tikai postā!

– No tā, labais Eidi, postā neaiziet, – Rūdolfs atsaucās, joprojām smiedamies, un uzgāza sev veselu spaini auksta ūdens, nedaudz apšlakstidams arī veco.

– Trrakais, – Eidis noskurinājās, – sasaldēsies vēl!

– Mani slimības neņem.

– Nu, nu, nelielies! Arī dakteri zem tām pašām velēnām palien, kur tie citi. Turpat jau satiekas, tā teikt, ārsts ar savu slimnieku un...

– ... un pusnaktī zem rokas iziet aiz kapsētas vārtiem paspokities!

– Es nopietni, bet šis... – arī Eidis nokrekšķināja mazu smieklīņu un atmeta ar kaulaino ķepu. – Tevi nu aizrunāsi. Ei, lukturi paņem! – viņš uzkliedza, jo Rūdolfš jau gāja ģērbties, bet tas atpakaļ negriezās: uztautis drēbes tāpat, turklāt ir sērkociņi, būs vajadzība – uzraus kādu.

Pirtspriekšas tumsā nez kas auksts piegrūdās Rūdolfša karstajam stilbam, viņš satrūkās no šī negaidītā pieskāriena, iekāms apķērās, ka tā ir Leda.

– Nu, dāma, ko tu šeit biedē cilvēkus? – viņš sacīja, un viņa kājai tagad pieskārs kustīgs astes gals.

Pirksti uz sola ātri uztautēja pūkaino frotē dvielī. Vispirms viņš tajā notrina aceņu stiklus, tad sāka slaucīties pats. Sasilušo augumu apskaloja āra gaiss, kas plūda ne tikai pa grīdas šķirbām, bet arī, kā viņš atskārta, kaut kur no augšas. Rūdolfš pacēla galvu, pa caurumu jumtā kautrīgi mirdzēja maza zilgana zvaigznīte. Kad acis pierada, izrādījās, ka tik akla tumsa, kā šķita iesākumā, šeit nemaz nav, – mazo telpu, stiepdamās gar durvju apakšu, apgaismoja bāli dzeltena strēle. Rūdolfš slaucījās ilgi, juzdamies mundrs un priecīgs, pēc tam gausi un slinki, ar labo apziņu, ka nekur nav jāsteidzas, āva kājas un vilka mugurā drēbes, un, iekāms nāca Eidis ar lukturi, viņš jau bija saģērbies pavisam.

Uz mājām viņi gāja reizē, pa priekšu nelielā riksītī tecēja Leda. Nakts bija pavēsa, virs ezera kūpēja migla, bet, pirti sakarsuši, viņi dzestrumu nemanīja ne viens, ne otrs.

– Maksis jāpārsien, – atminējās Eidis un bez takas brida pa zāli uz pļaviņu, kur baltajā miglā vidēja melns zirga siluets.

Debess bija pilna zvaigžņu, atkal gan šur, gan tur krita meteorīti. Dziļo klusumu, aizvien tuvodamās, pārtrauca motocikla rūkoņa. Vienbrīd šķita, ka tas griezīsies šurp, un Rūdolfš jau gaidīja starp kokiem iznirstam starmeša gaismu. Taču troksnis paslidēja garām Gobu ceļa galam un attālinājās, līdz spēji aprima. Pēc brīža motocikls no jauna iesprauslojās, sāka vienmērīgi parkšķēt, un šī skaņa ilgi dzisa un dzisa, līdz beidzot lielā tālumā pilnīgi sakusa ar klusumu. Vai nu vēlajam braucējam bija noslāpis motors, vai kāds bija iegriezies Tomariņos un devies atkal tālāk...

Pārsējis zirgu, atgriezās Eidis, nesdams pilnas sauļas un kabatas ābolu.

– Ņem, tie ir labi, no lielās rožābeles, – viņš piedāvāja un lūkoja, kurš lielāks un izskatīgāks. – Še, brāl, šitais ir smuks. Pēc pirts jau slāpst.

Ābols bija vēss un rasains.

– Kā sauc to sievieti, kas man Tomariņos iedeva laivu? – ievaicājās Rūdofls.

– Jauna vai veca? – pārjautāja Eidis, kozdams augļi ar dzerokļiem, jo priekšzobu ne augšējā, ne apakšējā žoklī viņam vairs nebija.

– Drīzāk jauna nekā veca, – Rūdofls padomājis atbildēja.

– Ja maza, tad Vija no ciema padomes... Ko tu neēd?... Bet, ja tāda pagara, tad Laura, skolotāja.

– Tad tā bija Laura, – Rūdofls sacīja, kā ieklausīdamies šajā mazliet svešādajā vārdā.

– Un kas tad ir?

– Tāpat, vienkārši ienāca prātā.

Brīdī viņi klusēdami tikai kraukšķināja savus ābolus kā zirgi.

– Tā viņas tur sitas, – Eidis noteica, aizsviezdams pār plecu serdi.

– Kāpēc «sitas»? – Rūdofls pabrīnījās.

– Sievieši vien... Negribi vēl?

– Kur tad vīrieši?

– Alvīne, vecā, ir atraitne, Vija vēl neprecēta, bet Laurai vīrs ietu-pināts.

– Tas pats, kas...

– Tas pats.

– Un par ko viņš īsti nošāva to otru? – Rūdofls jautāja, pamazām atcerēdamies, ko bija dzirdējis par Tomariņiem un cilvēkiem, kuri tajos dzīvoja.

– Vili Daudziešanu? Saproties, ne par ko. Netišām, medībās. Aizgājuši uz cūkām nakti, liņājis tāds atkušņa lietutiņš. Vilis gājis tā kā dzīt, Rihards šo tumsā noturējis par zvēru, bliezis un... Abi bijuši galīgi pilnā. Nu viens, kā saka, apakš zemes, otrs – uz gadiem.

Plaviņā miegaini bubināja zirgs un skatījās šurp, uz viņiem abiem.

Kad abi sētsvidū šķīrās, Rūdofls uzkāpa pa redeļu trepēm kūtsaugšā, aiztaustījās līdz guļvietai un atlaidās. Viss bija neierasti – palags vakara miklumā atvildzis, cauri tam dūrās sausi stiebri, smaržoja pēc zāļu tējas. Jau laižoties miegā, viņš atkal uztrūkās, izdzirdis tādus kā vaidus un nopūtas. Rūdolfam šķīta, ka viņš iesnaudies nakts dežūras

laikā, bet pamodies attapās, ka tās ir govš nopūtas apakšā, kūtī, un cūkas tusnišana, un pavīpsnāja pats par sevi. Iemiegot otrreiz, Rūdolfš izdzirda klusus čabošus soļus. Kāds zaglīgi pielavijās klāt un, britiņu pavilcinājies, saritinājās viņa likumā. Viņš pastiepa roku, sataustija mīkstu, biezu kažoku un ar delnu sajuta sīkas vibrācijas.

– Tu, Šašlik? – viņš miegaini nomurmināja.

Kaķa dzirnaviņas sapnī viņam šķita kā sniega gurstoņa zem slēpēm. Saulē tas bija zilgani mirdzošš, ēnās samtaini violets.

4

Lauru uzmodināja motocikla troksnis. Viņa uztrūkās, pirmajā acumirkli nesaprazdama, kur īsti atrodas, tad apķērās, ka vēl sēž pie Zaigas divāna un ar slapjajiem matiem paguvusi jau krietni nosalt. Nebija ne jausmas, cik varētu rādīt pulkstenis, ārā valdija zilā, zvaigžņotā nakts. Pāri pretējai sienai pārslidēja starmešu atspīdums, uz brīdi apgaismojot guļošās Zaigas šauro sejiņu ar aizvērtajiem plakstiem, un atkal nozuda. Bija dzirdams, kā motocikls apstājās sētsvidū. Atskanēja klusinātas vīrieša un sievietes balsis, apslāpēti smiekli, un, iztraucēts no miega, neganti ievaušķējās Tobis. Nodrebinājusies no vēsuma, Laura apsauca suni un cēlās, lai atbultētu durvis, bet, kamēr viņa aizgāja un atvēra, pagalmā neviena vairs nebija, gaisā varēja sajūst tikai sadeguša benzīna dvingu un saklausīt motora rūkoņu, kas pamazām attālinājās.

– Vija? – Laura pasauca uz labu laimi.

Aiz mājas kaut kas nočabēja, un no tumsas iznīra Vijas nelielais stāvs.

– Es jau būtu iekāpusi arī pa logu, – viņa teica, brienot šurp kā dzērve, lai rasainajā zālē nesamērcētu kājas.

– Kas tevi atveda?

– Egils.

Vija likās nedaudz iereibusi, bet tas bija noskāršams vairāk pēc elpas nekā izturēšanās un gaitas. Uz vējtvera grīdas augstie papēži noskanēja droši un skanīgi, mazā plauksta enerģiski satvēra rokturi un uzreiz bez taustišanās atrada un nospīda slēdzi. Virtuve pielīja ar gaismu. Viņas jaunā pelēcīgi sudrabortā kleita izskatījās jau krietni saburzīta, padusēs tumsa sviedru plankumi, no augstās frizūras, kādu Vija lika ievēdot, lai izskatītos augumā garāka, bija palicis tāds kā Pizas tornis, ko ne matu laka, ne sprādzītes vairs īsti nespēja saturēt kopā.

– Laura, tev nav kas dzerams? – viņa palūdza.

– Klusāk, Vija... – Laura čukstus sacīja, – uzcelsi visus. Vakariņās mums bija piena zupa ar klimpām, varbūt...

Vija tikai izteiksmīgi saviebās, nocēla no plaukta māla krūzīti un, papēdišus klabinādama, devās pie spaiņa.

– Tad jau labāk pliku ūdeni! – viņa teica, iesmēla un lika pie lūpām. – Esi žēlīga, Lauriņ, iedod kādu ievārijumu, ko piešaut klāt. Tikai, Dieva dēļ, ne to apnicīgo ābolu marmelādi. Vislabāk upenītes.

Upenes Tomariņu kalnā auga slikti, pirms pāris dienām, nolasījusi visas, Laura savārija dažas puslitra burciņas ziemai, slimības gadījumiem. Viņai, atklāti sakot, bija šī ievārijuma mazliet žēl, bet arī tieļties negribējās, un viņa gāja uz pieliekamo tam pakal. Kad Laura atgriezās, Vija, noāvusi kurpes, pētīja zeķi, pāri kurai vairāku valdziņu platumā bija lejup noskrējis celiņš.

– Tikai pirmoreiz uzvilku, un jau beigtas, – viņa sūkstījās. – Tāds skaists iedeguma tonis, dederonā, par trīs trīsdesmit.

– Varbūt var sašūt? – ieminējās Laura.

– Zināms, var jau, – Vija piekrita, – bet izejamās tās vairs nebūs... Vai nu, blakusvāģī kāpdama, uzrāvu, vai arī dejojot.

– Jūs tur, pie Zariņiem, arī dejojāt? – apvaicājās Laura, likdama burciņu uz galda.

Vija, vēl aizvien ar nožēlu aplūkojot noiruma vietu, palocīja galvu: «Mhm,» – pēc tam nopūtusies noāvās pavisam, pārkāra zeķes pāri krēsla atzveltnei un ķērās pie ūdens dzeršanas, – ar apakšzobiem noņēma burkai plastmasas vāciņu, iegrāba iekšā ar karoti, lika krūzītē, izmaisīja un kāri cēla pie lūpām.

Laura apmetās iepretim uz sola, sēdēja un skatījās, kā no straujām kustībām ligojās Vijas matu tornis.

– Tev pašai negribas? – Vija piedāvāja, šūpojot vienu pāri otrai pārlikto kāju.

– Nē–e... Es dzirdēju, kā pie jums skanēja mūzika.

– Bija magnetofons ar primā ierakstiem, – Vija stāstīja starp diviem malkiem. – Džonss, Rafaels, Adamo... Elīna papūlējās uzriktot augstā limenī, ar turku kafiju un putukrējuma torti pašās beigās. Vecītim Augstākās Padomes Prezidija Goda raksts. Lai tad arī noskan pa visu Upesgalu.

– Vai bija daudz viesu? – Laura painteresējās.

– Viss vietējais zieds, Lauriņ. Bez tam Zandbergs no rajona izpildkomitejas, – Vija jūsmīgi pavēstīja, apmaisīdama ar karoti krūzītē. – Starp citu, pats jubilārs apjautājās par tevi.

– Par mani? – Laura pabrīnījās.

– Prasīja, kāpēc neesot. Nācās izgudrot visādas diplomātiskas kaites. Goda vārds, varēji nākt. Tavējie skolmeistari bija gandrīz pilnā sastāvā ar pašu dirkšķi priekšgalā.

– Man... – Laura, mazliet padomājusi, izvairīgi teica, – man nav, ko vilkt mugurā.

– Un zilā kleita ar rišām? – Vija iesaucās, un aiz durvīm ieklepojās Alvīne.

– Tss, – atgādināja Laura.

– Nemaz nevar pateikt, ka drēbe apgriezta uz otru pusi, – Vija turpināja, nedaudz klusinājusi balsi. – Zilajā tu izskaties pēc Daniēlas Darjē.

Laura viegli pavīpsnāja. Nevarēja saprast, vai svaines vārdi viņai glaimoja vai, gluži otrādi, viņa tos nemaz neņēma par pilnu. Vija pārtrauca dzeršanu, pacēla nelielās, tuvredzīgi piemiegtās acis un pētīja viņu tāpat kā pirmīt zeķi.

– Ko tu tā uz mani raugies? – neveikli pasmējās Laura.

– Es nevaru saprast, – Vija vaļširdīgi atzinās, – vai tiešām tev nekad negribas padejot, vai arī tu, atvaino, tikai meistariski izliecies?

Laura par atbildi vienīgi paraustīja plecus, kā sacīdama: «Kāpēc lai man būtu jāizliekas?» Viņas sejā, kuru vēl joprojām neizpratnē un kaut kādā dīvainā, alkatīgā ziņķārē vēroja Vijas asais skatiens, nevarēja izlasīt neko.

– Es zinu, tev patīk mocekles oreols, tev patīk būt svētajai! – beidzot Vija teica.

Laura neatbildēja, klusumu aizpildīja tikai stundeņa tikšķi. Pēc tam zem Vijas iebrišķējās vecais, izļodzītais krēsls.

– Tu esi tikai dažus gadus vecāka par mani, – viņa atkal ieteicās, kā domādama balsī. – Bet ko tu esi redzējusi? Kur tu esi bijusi? Bērni skolā, bērni mājās, mūžīgais naudas bads... Vai tev kādreiz ienācis prātā parēķināt, cik stundas dienā tu strādā?

– Nu?

– Apmēram sešpadsmit.

– Kāda precizitāte! – Laura paironizēja, slēpdama nepatikas sajūtu, kas viņu pēkšņi pārņēma. Acimredzot atkal par viņu... par viņiem runāts.

Vijas roka gluži automātiski grāba ar karotīti no burkas ievārijumu un cēla pie mutes, lūpas pamazām kļuva mēļi sarkanas, taču likās, ka garšu viņa nemaz nemanīja.

– Tu piedod man, – viņa pēc krietna brīža atsāka, – bet es nejauši uzdūros Riča vēstulei un izlasīju.

Klusums.

– Es... Es ceru, ka tu vismaz tur nepārstāstīji šīs vēstules saturu...

– Kur? – Vija ātri atjautāja.

– Pie Zariņiem.

– Par ko tu mani uzskati! – iesaucās Vija, gan nespēdama noslēpt mazu apjukumu. – Es tikai pati... Izlasīju, noliku atpakaļ un... – Alviņes istabā sita pulkstenis. – ... un man sametās skaudība.

– Ir jau ļoti vēls, – pieceldamās teica Laura.

Vija skatījās projām, it kā tukšumā, un viņas seja bija kļiedzošs kontrasts – dziļas, smeldzīgas skumjas parasti tik skadrajās acīs un izaicinošs, gandrīz vai nekaunīgs jutekliskums mēļajās, no ievārijuma lipīgajās lūpās.

– Un, zini, piepeši iešāvās prātā: ja šī vēstule būtu rakstīta man? – Vijas balss nodrebēja. – Vai man pietiktu spēka izturēt visu to, ko tu? Ja man uzrakstītu: «Kad kļūst neizturami smagi, es cenšos domāt par Tevi un...»

Laura sakustējās.

– Iztiksim vismaz bez citātiem.

Taču Vija, aizrāvusies ar savām izjūtām kā rubenis ar riesta dziesmu, dzirdēja vienīgi pati sevi. Varbūt īstenībā viņa bija iereibusī vairāk, nekā tas likās no malas?

– Vai es spētu redzēt tikai darbu un bērnus, dobes un kastroļus? – viņa dedzīgi turpināja. – Sūtīt paciņas un paciest tenkas? Staigāt ar vienu kleitiņu gadiem ilgi un bezpalīdzīgi noskatīties, kā aiziet dzīve? Vai es spētu samaksāt tādu briesmīgu cenu par šiem vārdiem?

Tie bija gluži retoriski jautājumi, ko viņa čukstus izkļiedza naksnīgajā virtuvē un kas nemaz neprasīja atbildes, un Vija it kā pamodās, kad Laura pateica:

– Nē.

Brīdi viņas raudzījās viena otrā – Laura nopietni un rāmi, Vija vaicājoši un satraukti.

– Nē? – Vija pārjautāja un, gluži negaidot, kļuva izaicinoša un skarba. – Tev taisnība, ar tevi mainīties es tomēr negribētu, kaut arī mani neviens nemil tā kā ... tavs bruņinieks Ričs, un man paliek tikai tādi egili ar savu izrāmīta avena kaislibu.

Lauras acu priekšā ar Viju notika tāda pati pārvērtība kā pirmīt ar Alviņi, šajā ziņā tā bija īsta savas mātes meita: skumju un pārdomu gaisma, kas vēl nule apstaroja seju, strauji izkļīda, un vaibsti kļuva robusti un trulī. Laura nodomāja, ka, sargādamās pati no sāpēm, ir kaut ko saduļķojusi Vijā, viņa to redzēja un saprata, taču nemācēja vērst par labu, zinot, ka svaine, kaunēdamās par savu vājuma brīdi, tagad atbildēs tikai ar cinismu.

Vija atbīdīja krūzīti, izvilkta no matiem sprādzes, ļaudama pelēcīgi dzeltenajām šķipsnām izirt uz sudrabainā zīda, noģērba kleitu un pārmeta to pāri krēsla atzveltnei turpat, kur jau karājās zeķes.

– Zini, kad viņš mani atveda līdz mājām, teicu, lai nāk iekšā un paliek līdz ritam... – Vienā gaišzilā kombinejā, basajām kājām uz grietas plakšķinot, viņa devās kaktā pie mazgājamās bļodas un ielēja ūdeni. Pēc tam gāja pēc dvieļa. – Ja tu būtu redzējusi, Laura, kā Egils sāka mīnāties un stostīties. Komēdija! Viņam esot bail uzmodināt māti un tevi, un sazin ko vēl. Sacīju, ka ievedīšu pa logu, bet ierējās tas dullais Tobis... Fui, kā dvielis ož pēc dūmiem! Virtuvē vairs nekāršu... Jā, un mans Egiliņš aizmuka gandrīz mukšus. Izglītojies pēc mūsu brošūrām par mīlestību un laulību.

Vija nicīgi iesmējās un ķērās pie mazgāšanās: smēla ūdeni pilnām saujām, slapināja, ziepēja un berza seju, kaklu un plecus, kā cenzdamās kopā ar putekļiem un pūderi noberzt arī reibuma grūtsirdību. Gludā āda metās iesārta un aiz tīrības zem delnām sāka gurstēt. Pēc tam viņa ilgi un tiksmi slaucījās. Pleci virtuves matētās spuldzes gaismā balsnīja apaļīgi un kairi, kustībām piemita labi paēdušas kaķenes līganais laiskums.

– Brižam, goda vārds, šķiet: viņš vēl tic, ka bērnus nes stārķi! Pieklājīgs... līdz apnicībai, līdz nelabumam. «Lūdzu» un «paldies», un pieturēšana aiz elkoņa, lai es tumsā nepaklūpot. Bet nakts tāda... ar zvaigznēm. Gribas, lai apkampj, lai sažņaudz tā, ka aizraujas elpa, pagurst sirds un...

– Ar labu nakti, – klusu sacīja Laura.

Viņa iegāja istabā, noģērbās un atlaidās, juzdamās nogurusi līdz nāvei. Bet miegs bēga. Skarbais motocikla parkšķis pirmīt pagalmā bija salauzis nakti divās daļās, kas tagad attālinājās viena no otras kā divi sašķelti ledus gabali straumē. Viņa gulēja, salikusi rokas aiz galvas, raudzīdamās tumsā, kas ar palsu pelēkumu apņēma pierastos priekšmetus, vēršot tos svešādus un nepazīstamus...

«Kad man kļūst neizturami smagi, es cenšos domāt par Tevi. Un skaitu mēnešus, kas man vēl palikuši. Pēc tam es mēnešus pārrēķinu dienās, dienas stundās, stundas minūtēs un minūtes sekundēs. Un, lai arī iznāk miljoni, sekunde ir kaut kas ļoti, ļoti īss...»

Laura no jauna centās aizbēgt no atmiņām pa kādām ličloču takām, taču šoreiz tas neizdevās, un viņa, neprazdama noturēties pretim, slika pagātnē kā vienmēr, kā aizvien, kad kāds uzvandīja aizmirstības pelnus. Viņa mācēja tikai noslēpt to, ka viņai sāp, patverties aiz vienaldzības vai ironijas – vairāk neko.

Kāpēc viņa nesaplēsa vai nesadedzināja šo Riča vēstuli?

«Es bieži atceros to nakti, ko mums atļāva pavadīt kopā. Es redzēju, cik Tev viss šeit bija neierasti. Tu sarāvies, kad aiz mums aizslēdza durvis. Tev laikam likās, ka iesloga Tevi. Nekad agrāk es nesa-pratu, cik vainīgs esmu Tavā priekšā, un nekad man nav tik stipri gri-bējies būt labam kā tonakt...»

Ričam bija taisnība. Kad aiz viņiem aizvērās durvis, Laura nesajuta neko citu kā vien dziļu, svelošu kaunu. Viņai iešāvās prātā, ka droši vien bijusi vajadzīga administrācijas atļauja, lai pie ieslodzītā Riharda Dātava varētu palikt sieva, ka nez kur nez kas runāts un saskaņots un ka visa pasaule zina, kāpēc viņa ieradusies šurp. Laurai gribējās mes-ties pie durvīm un klauvēt, lai izlaiž, bet viņu apskāva Riča rokas, viņa stāvēja kā sasalusi, lūkodomās Ričā – uz kaili noskūto un tāpēc it kā četrkantīgo galvu, uz novājējušo seju, kas blāvajā apgaismojumā likās pavisam sveša, uz melnajām, dobuļos iegrimušajām čigāna acīm. Viņš pieklāva savu vaigu pie Lauras vaiga, un pēkšņi tā sajuta Riča asaras.

– Ja nebūtu tevis... es nezinu, kas notiktu ar mani... – viņš čukstēja, sažņaugdams Lauras plecus līdz sāpēm.

Viņa neaizmīga visu nakti. Cietajā, plakanajā pagalvī sausi čabēja, Laura manīja Riča raupjo delnu uz sava gurna un elpu savā sejā, no-jauta, ka neguļ arī viņš, izjuta mokošu nepieciešamību pasacīt ko labu, bet nevarēja izdomāt. Viss šķita neīsts. Cenzdamās kaut ko vēl izlidzi-nāt vai saglābt, viņa pastiepa roku, viegli pieskārās Riča deniņiem, pēc tam vaigam, zodam, viņas plaukstu satvēra saudzīga, karsta sauja. Bet arī šis glāsts Laurā neizmainīja neko un atstāja tikai savādu vilšanos un vainas apziņu.

«Zini, iepriekšējā dienā mēs krāvām svaigus priežu baļķus. Es no-smērējos ar sveķiem un neparko nevarēju dabūt nost, lai arī kā trinu un berzu. Es pats odu pēc sveķiem, bet prātā tā palikusi kā Tavas ādas smarža...»

Ak Dievs, un to lasīja arī Vija? Ko no visa tā un kā viņa pārstāstīja Zariņa jubilejā starp šeiku un turku kafiju?

Ļaužu valodās Laura allaž jutās nevarīga un neaizsargāta, kaut gan aizritējušajos gados bija it kā pietiekami daudz laika, lai pierastu. Bija nācies dzirdēt visus iespējamus variantus, lai kaut kas vēl spētu pār-steigt. Sākot ar lāstiem un beidzot ar nožēlu un līdzcietību, mājieniem par Augusta Tomariņa ēnu, kas guļot pār viņu dzimtu...

Alvīne no jauna neskanīgi un vecišķi kāšēja savā istabā. Laura ieklausījās – varbūt neguļ arī vīramāte, kavēdamās savās nemitīgajās domās par Riču...

Klepošana aprima, un atkal iestājās pilnīgs klusums.

Kad atgriezies Ričs, vajadzētu pārcelties uz citurieni, sākt visu no jauna. Ričam ir zelta rokas. Ja vien viņš tik daudz nedzertu... ja vien viņš tik daudz nedzers, viņu ņems pretī visur. Dzīve Tomariņos nekādu laimi nebija nesusi nevienam no viņiem. Pa šīm durvīm iznesa Reini Cīruli, pa šīm durvīm aizveda Riču... Kālab no pamestajām mājām Alvīne bija izvēlējusies pajumti tieši Tomariņos? Kāpēc viņa te neļāva visam satrunēt un sabrukt, lai paliktu kaila, tukša vieta? Vai viņā gailēja kādas dzīvas atmiņas? Vai arī otrādi – viņa gribēja būt saimniece tur, no kurienes kādreiz tika padzīta kā suns?...

Aiz loga svīda pelēcīga, miegaina gaisma. Kūti nodziedāja gailis. Pa atvērto logu varēja sadzirdēt, kā Gobās tam skanīgi atbildēja. Un brīdi vēlāk ļoti tāls un aizsmacis sauciens atlidoja no Pličiem. Gaiļi iezvanīja pagātnes spoku stundas beigas. Rītam austot, mēbeļu apveidi iznira no krēslas, kļuva pierasti un mierīgi. Pret austošo debesi pārāgušo ceriņu puskailie, mezglainie zari veidoja maigus ažūrus rakstus, kas atgādināja izšuvumus no zīda.

No lejas augšup kāpa ezera valgā elpa, un tad, kad īstenībā bija jau jāceļas, Laura beidzot aizmīga, iegrima miegā pilnīgi nemanot, kā rāmā ūdenī.

5

Kad svīda gaisma, Rūdolfš jau bija ezerā, kas vēl aizvien kūpēja, pat vēl stiprāk nekā naktī. Ūdens klajs šķita bez gala un malas, gludo, metālisko virsmu reizi pa reizei sagramboja tikai kāda zivs – tās medīja, ganījās vai vienkārši rotaļājās rīta agrumā. Atskanēja aplāpēts plunkšķis, kaut kur uzvilnīja un lēnām izplūda ūdeņu aplītis, un atkal viss aplusa un norima.

Cik apbrīnojami mierīgs rīts!

Rūdfam sagrozoties, pret laivas malu nobūkšķēja airis, bet trokšnis, kas vakar vakarā aizlidoja tālumā līdzīgi šāvienam, tagad uzreiz noslāpa. Skaņas bija bez spārniem, iestīga klusumā kā vatē un netika nekur. Laiva stāvēja nekustīga, gluži kā iesalusi, pret ūdens tērauda pelēkumu, kas sakusa ar piena balto miglu un izšķīda tajā, lēpu lapas atgādināja pēdas. Likās, tur tumsā kādi staigājuši, miņājušies un pat dejujuši, bet ausmā aizbēguši, pamezdamī tikai savu nakts gaitu un izpriecu liecinieces: zaļās, ieapaļās pēdas un balti sarkanu plastmasas lūpukrāsas futrālīti, pēc kā iztālēm izskatījās Rūdfolfa makšķeres

pludiņš. Rītu iezvanija gaiši, nododami stafeti no mājas uz māju: Gobas – Tomariņi – Pliči... Pēc tam saucieni, kļūdami aizvien klusāki, jau atskanēja no mājām, kurām Rūdolfš nezināja nosaukumu, kamēr pamazām izgaisa un turpināja skanēt vienīgi ausis.

Pludiņš tikko manāmi ietrīsējās un tūlīt pat atkal sastinga, kā notrūcies pats no savas kustības, pēc brīža nervozi nodrebēja vēlreiz un pēkšņi, strauji palēcies, sāka grimt, nozuzdams dziļumā. Rūdolfš piecirta un izvilkta pirmo raudu. Uzlicis jaunu kāpuru, viņš uzmanīgi ielaida ēsmu tanī pašā ūdens logā starp lēpenēm. Pludiņš iegrimā gandrīz uzreiz. Rūdolfš nosprieda, ka āķis ieķēries, gribēja maksšķeri pacelt, lai iemestu no jauna, bet ievēroja, ka aukla lēnām un noteikti virzās sāņus. Viņš atkal piecirta... Starp zālēm grozijās raudu bariņš, un Rūdolfš samērā īsā laikā noķēra astoņas. Pēc tam, tikpat pēkšņi kā sākušas, zivis beidza ķerties. Viņš nomainīja vietu un ēsmu, laida to ūdenī dziļāk un seklāk, taču pludiņš nekustējās. Rūdolfš pavērās apkārt un apžilba – bija uzlēkusi saule. Aizrāvis maksšķernieka azartā, viņš to nebija pamanījis. Saule mirdzēja milzīga un oranža kā impresionistu gleznās, ūdens bija pārvērties par apelsīnu sulu, miglas palsaiss priekšskars vērās, atklājot krasta savdabīgo skatuvi – Rūdolfam tieši iepretim čurnēja Gobu mājelite, šķietami vēl daudz mazāka nekā īstenībā, iznira pelēkām liellaivām līdzīgās Tomariņu ēkas un vēl tālāk Pliču nošļauptie jumti.

Kādu laiku viņš pamētāja spīningu, bet, divas reizes izvilcis pa ūdenszāļu kušķītim un vienu reizi aiz vāka aizķērušos gliemezi, meta maksšķerēšanai mieru, uztina auklu uz spoles, iekabināja vizuļa āķi un, sēdēdams tāpat dikā, tikai vēroja dienas atmodu. Sāka nesteidzīgi kūpēt skursteņi. Čikstot snaikstījās Gobu akas vinda. Tā pati vecā sieva, kas vakar veda uz Tomariņiem govī, tagad to sēja ezermalā, dzēnot ar koka āmuru velēnā mietu, un kucēns kustējās kā dzeltens plankums pret zāles zaļumu. Pie zirga nonāca un atkal aizgāja Eidis. Pēc tam pie ezera nokāpa arī Marija, kaut ko mazgāja spainī, droši vien kartupeļus, un, ieraudzījusi Rūdolfu, nez ko sauca viņam, iespējams, aicinot brokastīs. No visa, ko Marija sacīja, viņš saprata vienīgi savu vārdu un pamāja ar roku. Ēst negribējās, jakas kabatā bija nobriedušas rupjmaizes kancītis, neko vairāk viņam nevajadzēja. Pie Tomariņu steķiem parādījās abi bērni, iebrida ūdenī un klaigādami šļakstījās. Cilvēkam laivā tie nepievērsa nekādu vērību un nopeldējušies skrēja atpakaļ uz mājām.

Saule cēlās arvien augstāk, liedama pāri ezeram un nabaga iztvikušajai, izkaltušajai zemei stingu bula svelmi. Airi slinki karājās duļļos.

Ielaistas nelielā igvāti, zaudējušas mundrumu un jau pagurušas, raudas gausi vārstija žaunas. Krastā dzīve ritēja savu ierasto gaitu Rūdolfa acu priekšā, bet viss, ko viņš vēroja, slidēja viņam garām, pat Marijas sauciens nebija viņu aizsniedzis. Un, pats sev negaidot, šajā labajā vasaras dienā viņš pēkšņi sajūtās vientuļš.

Ienāca prātā, ka līdzīga smeldze bija viņu pārņēmusi jau vakar Tomariņu tukšajā virtuvē, klausoties pulksteņa sitienos aiz sienas, un vēlāk pirti, dzirdot tikai veco baļķu knikšķus un paša asiņu atbalsi deniņos. Pilnīgajā mierā, kas bija tik atšķirīgs no ikdienas sinkopētā ritma, viņš neviļus ieklausījās pats sevī...

Pāri ūdenim laidās svires.

Rūdolfs ķērās pie ariem un irās projām no šejienes uz ezera vidu. Cauri zilganajai dūmakai pamazām iezīmējās otrs krasts ar ēkām un kokiem, brūnu govju ganāmpulku un pelēku automašīnas vaboli – te nebija, kur aizbēgt. Un vai tad viņš maz gribēja bēgt? Smieklīgi.

Nosvīdis tveicē, viņš pasmēla riekšavās ūdeni, slapināja seju, krūtis un plecus, āda kļuva spīdīga, it kā eļļaina, bet lāsītes saulē izgaroja dažos mirkļos. Rūdolfam sagribējās nopeldēties. No laivas pakālgala viņš ielēca ezerā, pāri viņam sakļāvās blīvs vēsums, ūdens atspirdzināja, noskaloja sviedrus un skumjas. Rūdolfs peldēja, mainīdams stilus un tempu, kustības vēl nebija zaudējušas studiju gados labi ietrenēto ritmiskumu. Pēc tam, dziļi ievilcis elpu, viņš ienira. Vaļējo acu priekšā atklājās mijkrēšļa valstība. Ezera dibenu sedza dīvaini apaļi planktona vai dūņu veidojumi, kas atgādināja austrumnieku mošejas. Neskaidri pavidēja kaut kas svitrains, kas tikpat labi varēja būt kā elodejas, tā lielu asaru sāni. Sudrabaini uzmirdzēdams, aizzibēja nelielu zivju pulciņš, viņš nepaguva saskatīt, vai tās ir raudas vai ruduļi. Zemūdens pasaule bija pilna dzīvības, bet, kad viņš uznira virspusē, debesu stikla kupols jumās pāri visam pilnīgi tukšs – ne lidmašīnu, ne mākoņu, ne putnu, gluži nekā, vienīgi bezgalība kā zila mūžība. Nejauši viņa skatiens pārslidēja arī pāri Tomariņiem. Sētsvidū stāvēja sieviete, lūkodamās šurp. Kaut kādā puiciskā, izaicinošā pārgalvībā Rūdolfs uzsāka strauju, skaistu kraulu, bet pēc metriem simts, nedaudz aizkūsis no nepierasti ātrā tempa, ieraudzīja, ka pagalmā neviena nav, tagad viņš pat nebija pārliecināts, vai pirmīt vispār kādu redzējis. Vienīgi laiva uzticami gaidīja viņu, notālēm līdzīga lielam ūdensputnam ar nogurušiem airu spārniem. Gariem vēzieniem Rūdolfs aizpeldēja līdz tai, iekāpa un irdamies ātri nozuda pussalas aizsegā. Licī viņš nolēma paēst brokastis, taču, sadabūjis pulksteni, ieraudzīja, ka tās var saukt jau par pusdienām. Izvilcis no kabatas maizes donu, viņš lauza nelielus

gabaliņus un meta mutē, pēc tam, sameklējis krasta ielocīti, kur ezerā gausi sūcās avots, ar sauju padzērās ledusauksto ūdeni. Pussala bija neapdzīvota, arī lopiem te nebija ko pļaut – šeit auga tikai reta, zilgana ūdenszāle, daži vārgulīgi kociņi un avenāji, nelieli, aizkaltuši, kā viss šajā sausajā, karstajā laikā, bet daudzās gatavās ogas spīdēja kā sarkani mezgliņi. Rūdolfs piestūmās malā, izbrida cauri zālei un raupjajiem ogulājiem, saskrāmbādams kailos stilbus un iztraucēdams putnus, kas šeit jau mielojās. Visapkārt reibinoši, apdullinoši dvesmoja pēc vis-tošām lapām un avenēm, tumšsarkanas un pārgatavojušās tās bira zemē no katra pieskāriena, bet, salasītas sauļā, tvanīgi smaržoja pēc vasaras. Paēdis ogas, Rūdolfs atgriezās krastmalā un atlaidās zem pusaugu priedes, kas šeit bija pats prāvākais koks. Cauri skujām vizēja debesu zilums. Uzlicis galvu uz smilšaina pauguriņa, viņš nemanot iemīga, pats neapjauta, cik ilgi gulējis, un uztrūkās, kā šķīta, no čukstiem, taču, atmodies pilnīgi, dzirdēja, ka tās nav cilvēku balsis – bija sacēlies vējš, mūžam zaļais koks šalca viņam pāri, un viegli vilnīši bikli šļakstījās pret laivu.

Rūdolfs jutās atpūties un spirts, taču celties augšā negribējās, viņš joprojām gulēja baltajās, sakarsētajās augusta smiltīs, raudzīdamies augšup, dīvainas, mierīgas laimes sajūtas pārņemts, kurai pats neatrada ne pamata, ne izskaidrojuma. Viņam gluži vienkārši bija labi, viņš nevēlējās neko. Nemiers un raizes bija nolobījušās no viņa kā čaumala. Kad vējā laiku pa laikam virs viņa sakustējās skujas, Rūdolfu apžilbināja sīku ēnu un gaismas zibšņu rotaļa, tātad saule nebija noslēpusies mākoņos, lai gan debess tagad šķīta blāva. Viņš slinki pacēla pie acīm roku ar pulksteni un pārsteigts redzēja, ka nogulējis vairākas stundas un tuvojas vakars, taču nekādu nožēlu neizjuta.

Kaut kur ļoti tālu it kā noducināja. Rūdolfs ieklausījās, bet troksnis neatkārtojās. Viņš nosprieda, ka dzirdējis traktora rūkoņu vai arī lielā augstumā kādu lidmašīnu pārsniedzam skaņas barjeru un, tikai uzslējies sēdus, ieraudzīja, kā brieda negaiss. Pāri ūdenim skrēja satraukti vilnīši, svīres šaudījās kā melni zibeņi, pamale slēpās blīvā dūmakā. Kad Rūdolfs iebrauca ezerā un iemeta makšķeri, vējš laivu nemitīgi nesa atpakaļ uz pussalu, reizumis sāka ķerties asari, taču, visu laiku dreifēdams, Rūdolfs atkal drīz nozaudēja labās vietas, un pludiņš no jauna tikai dejoja un dejoja viļņos. Viņam nebija ne akmens, ne auklas, ar ko varētu noenkuroties, un iepretim Tomariņiem, kur atkal izdevās citu pēc cita izcelt trīs mēra asarus, Rūdolfs sadomāja meldru sauju stingri aptīt ap dulli – tagad plakandibene gan grozījās, bet prožām nekur netika.

Virš apvāršņa strauji un draudīgi kāpa mutuļojošs mākonis, un vakara saule padevīgi slīga tam pretim, izstarodama neparastu aveņkrāsas, gandrīz vai mēļu gaismu. Pērkona grandī dimdināja visu pamali, negaiss virzījās tieši šurp. Visprātīgāk tagad būtu satīt makšķeri un airēt malā, lai vēl pagūtu atdot atslēgu un sausām drēbēm tiktu līdz Gobām, bet, lietum tuvojoties, asari nāca cits pēc cita – sprigani, ar karmīnsarkanām, asi izplestām spurām – un Rūdolfš nespēja pretoties kārdinājumam. Ik pa brīdim nevalīgi palūkojies pāri plecam uz padebešiem, viņš atlika atgriešanos krastā no mirkļa uz mirkli. Laiku pa laikam viņš pacēla acis arī pret Tomariņiem, kā gribēdams uzminēt, vai tur jau negaida laivu, kamēr apķērās, ka ne no pagalma, ne dārza meldru aizsegā droši vien nav saredzams, ja nu vienīgi no kāda loga. Vēl piecas... nu, desmit minūtes, un viņš brauks malā. Asari vēl aizvien apbrīnojami ķērās...

Sāka strauji tumst. Rietošā saule, saskārusies ar mākonī, grima aiz tā. Piepeši pret krasta zaļumu pavīdēja sievietes stāvs. Ēnā augums atspīdēja gandrīz balts, bet, iebridusi ūdenī, viņa izgāja no ēnas, nokļuva mēļās gaismas jūrā, un ļoti gaišā āda uzreiz ieguva bronzas vizmu. Lēni, kā pārdomās iegrimusi, viņa virzījās pretim kāpjošajam negaiša mākonim. Sejā – tāpat kā vakar – bija vieglas skumjas, slaidais, kalsnais stāvs izstrāvoja netveramu poēziju. Rūdolfš nekustīgi skatījās, bīdamies, ka viņa nejauši pagriezīs galvu un ieraudzīs to, un vienlaikus nespēdams pārmākt spēju valdzinājumu – tas reizē bija un nebija tikai vienkārši kails sievietes ķermenis. Bet viņa Rūdolfu nepamanīja, attālinājās, un ūdens pamazām aprija viņu – gurnus, muguru, plecus.

Rūdolfš sēdēja kā apdullis, pats brīnījās par sevi un nesaprata sevi, taču neko nespēja padarīt – mirkļa burvestība bija stiprāka par viņu. Tad atjēdzies atraisīja dulli un steidzīgi un klusi nozuda meldros. No šejienes Rūdolfš dzirdēja vienīgi šļakstus, kad viņa nāca malā, un redzēja sadugušās melnās debesis, ko pāršķēla zibens šautras.

Pēc stundas ceturkšņa, kad Rūdolfš beidzot izstūmās malā, neviena vairs nebija, smiltis viņš ievēroja tikai šauras basu kāju pēdas. Satinis makšķeri, kurai meldros bija norāvis āķi, viņš nobāza airus alkšņu krūmā, pieslēdza laivu un ar igvāti vienā rokā un makšķeri un spīngu otrā skrēja kalnup uz Tomariņiem. Kuru katru brīdi varēja sākties lietūs, satumsušie koki sašalcās trauksmaini un bailīgi, vējš vēla pāri pagalmam kaut kādu papīru, debesis, stirkšķēdamas kā audekls, plīsa virs pašiem jumtiem.

Virtuvē bija tikai Alvine. Viņš atdeva atslēgu un pateicās. Vairāk neviens neparādījās. Tobis tomēr nebija uzdevumu augstumos.

Varēja taču izskriet, pieskandināt māju, paziņojot, ka ... Nē, sazin kur nolīdis un droši vien guļ, uz lietu labi nāk miegs. Pavilcinājies Rūdolfš atvadījās, ārā krita pirmās rupjās lāses. Viņam nepiedāvāja nogaidīt, kamēr negaiss pārskries, iespējams, ka Alvīne neievēroja, ka jau līst.

Pa gatvi Rūdolfš vēl steidzās, pēc tam vairs ne. Lietus pieņēmas, pārgāja gāzienā, skrajie koki tikpat nebūtu aizturējuši baltās ūdens šaltis, kas plūstin plūda no debesīm. Tā ka nebija ko zaudēt... Lāses – pat ne lāses, veselas strūklas – sitās viņam sejā un tecēja uz leju, samirkušajā mālā slidēja kājas, pāri galvai grandēja vienā gabalā, bet viņš gāja un gāja, nedz paātrinādams, nedz gausinādams soli, vienīgi manīdams, ka igvāti zivis kļūst rosigas un kustīgas, – tās priecājās par valgmi.

OTRĀ NODAĻA

1

Vēl aizvien lija, tikai vairs ne tik brāzmaini, lāses sita, plikšķēja, kala un bungoja, daža uzkrita arī uz Rūdolfša kājām, taču viņš neatvirzījās tālāk no lūkas malas, sēdēja, aptvēris rokām ceļgalus, un raudzījās, kā negaiss pamazām atkal attālinājās. Viņš sēdēja gluži viens, šovakar kūtsaugšā nebija uzkāpis pat Šašliks, laikam aizķēries virtuves siltumā un sausumā. Brīdi pa brīdim nopakšķēja arī šur tur Rūdolfam aiz muguras, sienā. Saules tveicē izkaltušais jumts kaut kur laida cauri ūdeni, laidis, kamēr koksne sabriedis. Vai varbūt izbirsusi kāda skaida? Jaukā laikā vajadzēs paskatīties, kur spīd cauri un kas par vainu, mazliet pielabot, Eidis visu vairs nejaudā, sparojas gan, bet manāmi novecojis pa šiem pieciem gadiem... Vai tiešām pagājuši jau pieci gadi? Dīvaini, bet, tieši bezdarbībā sēdot, taisni tad, kad minūtes vilktin vilkās, pēkšņi ienāca prātā doma par laika nežēlīgo, neapturamo skrējieni.

Laika gaita ir tikpat nemanāma kā zemeslodes kustība, viņš domāja, auļojam izplatījumā ar milzu ātrumu, paši to nemanīdami...

Nozibsnīja. Lūkas četrstūris iezīmējās kā blāvi dzeltens ielāps tumšas melnajā audumā, iznira šķūņa aprises, vinda, ābeles un daudzie vēja notrauktie āboli zem tām. Bālā gaisma iemirdzējās un apdzisa, nakts atkal kļuva akla, gaiss strāvoja, pilns valgmes un svaiguma, lietus kā orķestris atskaņoja klusinātu pavadijumu tālajam pērkona mežragam.

Un Rūdolfu atkal pārņēma vientulība. Kas ar viņu notika? Kāpēc klusumā viņam atkal un atkal uzmācās nomācošā pamestības sajūta? Viņš taču aizvien bija braucis šurp tieši pēc šīs rāmās vienatnes – ieradās, noguris no drudžainā dzīves tempa, slimniekiem, sievietēm, un Gobu pilnīgajā mierā atspirga. Makšķerēja, sēņoja, skaldīja malku un nesa ūdeni, pat tīrīja zivis un mizoja kartupeļus, ko nekad nedarija nekur citur, vai, izkāpis no laivas brikšņainā, mežonīgā krastā, stāigāja bass un kails, iedega brūns kā rieksts, dziedāja savā nodabā, vāļājās kādā pļaviņā, lūkodomies, kā pāri peld mākoņu burinieki, un nevēlējās nevienu un neko... Viņš nekad nepaguva sagarlaikoties. Tiklīdz apnika, līdzko uznāca ilgas pēc ierastā, viņš tūlīt aizbrauca.

Aizbraukt?

Uz kurienu?

Rūdolfš skaidri neiztēlojās, kurp un kālab gribētu nokļūt. Viņš ieradās tikai aizvakar, turklāt arī šoreiz paklausot tām divainajām, bet jau pierastajām ilgām – it kā pēc tēva mājām, – ko izraisīja Putrāmu garumgarā vēstule, kurā ar Eida roku, vēl gluži veiklu daudzos darbos, atskaitot rakstīšanu, bija drebelīgi uzkrīcēta nemainīgā uzruna: «Sveiki drauks! Zalkša asari maz pamazam jau sak ilgoties pēc tevīm...» Eidis un it īpaši Marija būs sarūgtināti, ja viņš aizbrauks. Un vai viņš vispār gribēja to darīt?

Vainīgs bezmiegs, šāda piespiedu nikšana ātri noved līdz depresijai...

Skaidrā naktī varētu paklaidot, gaismā – palasīt, pat atvestā «Pliskas» pudele palikusi istabā, čemodānā zem veļas, ja vien – Rūdolfš pavīpsnāja, – ja vien Marija to jau nav izokšķerējusi. Pa piecām vasarām viņš bija pieradis, ka Gobās nevienu mantu nebija iespējams nolikt, lai to neatklātu Marijas dzimuša detektīva deguns. Ne vēstules vai maku, ne konjaka pudeli vai prezervatīvus – ja vien visu pastāvīgi nenēsāja sev klāt – neizdevās noslēpt, bet tajā pašā laikā nekad nekā netrūka. Lielajam Ziņkāribas dievam viņa kalpoja nesavtīgi kā sava veida mākslai, Mariju vajadzēja ņemt par labu, kāda viņa bija...

Tiesa, savā laikā tas bija atturējies Rūdolfu no apmešanās zem Gobu jumta, jo Oļģerts, kolēģis, kas pastāstīja par abiem vecajiem Putrāmiem («Tur var dabūt laivu, pienu un vajadzības gadījumā naktsmītni»), beigās padarīja viņu tramīgu («Vai dārgs prieks? Kā to ņem! Jau pirmajā vakarā tev vajadzēs izklāstīt saimniecei savu autobiogrāfiju sikāk nekā dažā labā kadru daļā...»). Nejudzams tieksmi ne pēc grēksūdzes, ne sirds izkratīšanas, Rūdolfš stoiski noraidīja Eida piedāvājumus pārcelties uz šķūni vai kūtsaugšu pat tad, kad sākās lītavas,

viņš baidījās zaudēt neatkarību («neatkarība» bija vienvietīga telts, tumša brezenta ala, kur nevarēja ne stāvēt, ne lāgā sēdēt) un, iespējams, būtu noturējies līdz galam, ja negadītos kāds intermeco. Netālu no Rūdolfā apmetās tūristi, bezbērnu pāris vidējos gados. Sieva cītīgi peldējās tur, kur viņš makšķerēja, un, kad vīrs aizgāja uz Upesgala veikalu, ar Rūdolfu turpat alkšņos milinājās. Kā viņu sauca? It kā Inta vai... vai Inga?

Būtu bijis labi, ja pāris, kā nodomājis, nākamajā rītā aizbrauktu, bet Ilga... pareizi, Ilga!... pēkšņi sagudroja palikt šeit vēl divas dienas. Sievietes sazin kāpēc vienmēr tiko pēc visvisādiem atkārtojumiem un turpinājumiem, kas praktiski sabojā visu. Pēc klasiskā trijstūra nervu kutinošās atmosfēras Rūdolfš nepavisam neilgojās un aizmuka uz Gobu kūtsaugšu...

Viņš pacēla pie acīm pulksteni: tikai divdesmit piecas minūtes uz divpadsmitiem, naktis jau kļuvušas garas. Lietus vienmuļi, apnicīgi šalca. Tāpat kā toreiz, pirmajā vakarā Gobās, kad Rūdolfam (Oļģerts bija precīzs!) nācās Marijai stāstīt par sevi. Atklāti sakot, vislielākās raizes viņam bija par profesiju. No pieredzes viņš zināja: vajadzēja tikai atzīties, ka ir ārsts, un ļaudis kļuva vai nu pārspilēti godbijīgi, vai sāka uzmākties ar esošām un neesošām kaitēm, isinādami laiku sev (un arī viņam) ar detalizētiem stāstiem par dūrējiem, žņaudzējiem un lauzējiem. Taču šoreiz bažas izrādījās veltīgas, iespējams, tālab, ka Mariju ieinteresēja kāds cits Rūdolfā biogrāfijas fakts – tas, ka viņš agri palicis apaļš bārenis. Sākās jautājumu lavīna: kad? Kur? No kā? Kāpēc? Interese šķita pārlieku dedzīga, lai būtu īsta. Rūdolfš atbildēja lakoniski, gandrīz strupī («jā», «nē»), klusībā nospriedis, ka labprātāk tomēr noklausītos sūdzības par reimatismu, grēmām un meteorismu. Bet tad negaidot Marija apraudājās un sāka stāstīt, kā zaudējusi abus dēlus: vecāko, Miku, nošāvuši pašaizsardzībnieki īsi pēc kara sākuma, jaunākais, Daumants, kritis Kurzemē neilgi pirms kara beigām. Raudzīdamās Rūdolfā ar pārsteidzoši zilām, asaru un līdzcietības pilnām acīm, viņa sacīja, ka tas mazliet atgādinot viņas vecāko, un, pavandījusies skapja atvilktnē, atnesa fotogrāfiju. Rūdolfš redzēja kalsnu pusaudža kaklu, maigu, gandrīz vai meitenes seju ar vērigām acīm, kas uzmanīgi un pat ar zināmu piesardzību raudzījās objektīvā. Pie labākās gribas viņš nespēja saskatīt itin nekādu līdzību ar sevi, taču neiebilda neko, un tam laikam gan nebūtu arī nekādas nozīmes. Cilvēks, kuru Marija vēl pirms nedēļas pat nepazina, bija kļuvis par viņas «nepiepildīto mātes jūtu objektu», kā Rūdolfš klusībā ironizēja, cikstēdamies ar sentimentālu aizkustinājumu, kas viņu dažkārt pārņēma...

Rūdolfs tumsā pasmaidīja, atcerējies šī negaidītā pavērsiena turpinājumu. Nākamajā vakarā Marija pārsteidza viņu ar jautājumu, kādā valodā esot «tā diezā, smukā grāmatīna» un vai tur rakstīts par slimībām. Tā kā Džona Apdaika «Kentaura» oriģināls glabājās poliētilēna maisiņā mugursomas dibenā, atlika secināt, ka izveidēts somas saturs. Pēc tam Marijai ievajadzējās zināt, kāpēc Rūdolfs šķiries no sievas (tā tad deguns tika iebāzts arī pasē!). Valdīdams sapikumu un nevēlēdamies kavēties pie sīkumiem, viņš atteica: «Mēs bijām līdz nāvei noguruši viens no otra!» – kas zināmā mērā atbilda patiesībai. Taču Mariju tas neapmierināja. «Kā... kā noguruši? Ne no šā, ne no tā?... Nogurt var no darba... no ceļa...» Sākās nemitīga iztaujāšana un izvaicāšana, pie šī jautājuma Marija atgriezās vēl un vēl, kamēr Rūdolfs apķērās, ka Marijai vajadzēja sniegt to, ko viņa saprata un gribēja dzirdēt: par tračiem, izšķērdību, neuzticību un tā tālāk. Un Rūdolfam savukārt pietika iztēles, lai izgudrotu pat vairākas versijas, kas apgāza cita citu, bet Marija brīnījās, nosodīja, želoja un šausminājās, taču allaž ticēja. Viņš eksperimentēja ar Marijas lētticību un savu fantāziju, brīžiem uzjautrinādamies, brīžiem juzdamies nelietis. Tā bija veiklu izdomājumu rotaļa, dēku romāns ar turpinājumiem, šie meli nevienam nekaitēja un vismazāk Marijai...

Rūdolfa domas pārtrūka – kad laukā nozibsnīja, starp ābeļu stumbriem viņš ieraudzīja cilvēka stāvu spīdīgā lietus mēteli. Un atkal tumsa sakļāvās pāri visam kā melns ūdens, viņš pat nepaguva saskatīt, vai tas bija vīrietis vai sieviete. Varbūt, izmantojot negaisa nakts aizsegu, kāds lavījās ābolos? Viņš ieklausījās, bet nogranda vienīgi pērkons. Viņš droši vien bija pārskatījis, zibens gaismā visu apkārtni vērtā rēgainu un svešādu, tikpat labi tas, ko viņš noturēja par cilvēku, varēja būt ābeles stubrs. Atkal noplaiksnījās. Protams, dārzā neviena nebija...

Bet tūlīt pat Rūdolfs noprata, ka kļūdiņies. Ierējās priekšnamā ieslodzītā Leda, un pēc dzeltenīgās atblāzmas, kas krita uz jānogulājiem istabas loga priekšā, viņš uzminēja, ka mājā iedegta gaismā. Tā tad kāds tomēr bija ieradies. Rūdolfs pabrīnījās, nespēdams iedomāties, kas un kālab būtu atnācis uz Gobām tik vēlā stundā.

Pēc briža apakšā atskanēja šļūcoši soļi.

– Rūdi!

Viņš atsaucās un izliecās pa lūku.

– Tu vēl neguli? – Eidis sacīja tumsā. – Iekāp, brāl, biksēs un nonāc bišķi lejā.

Rūdolfs vēl nebija noģērbies, viņš uzmeta tikai vējajaku pāri galvai un pa slidenajiem kāpņu šķērskokiem norausās zemē.

Eidis pats bija satinies polietilēna galdautā, bet sirmā, kailā galva baloja kā pārziedējusi pienene.

– Te pie tevis atnākuši.

– Pie manis? Kam tad man jāpateicas par šo godu?

– Kādu godu? – Eidis nesaprata.

– Nu, kas tur mani prasa?

– Tomariņu Laura. Bērns esot saslimis. Tad nu aicina tevi.

– Vai tad pediatra šeit nav?

– Feldšeriene, tā teikt, kā jau pie svētdienas nez kur aizballējusies, – Eidis, ne īsti nedzirdējis, ne īsti pārpratis, atburkšķēja un, slidēdams dubļos, vecīgā, neveiklā riksīti steidzās uz māju, pajumtē, – bija uznākusi jauna gāzma.

Rūdolfš gariem soļiem sekoja, lietus bungoja pret jakas brezentu, samirkot otrreiz ļoti negribējās, jau pirmīt no Tomariņiem viņš pārradās caurcaurēm slapjš. Lieveņa priekšā bija izpletusies milzīga peļķe, kas, loga blāzmā vizēdama, meta burbuļus. Vispirms Eidis, pēc tam arī Rūdolfš izbrida tai cauri. Salidzinājumā ar izmirkušo zemi ūdens tajā likās pārsteidzoši silts.

Iekšā skanēja sieviešu balsis. Izdzirdusi veramies durvis, Laura atskatījās. Ja Eidis nebūtu nosaucis Lauru vārdā, Rūdolfš vismaz iesākumā viņu laikam nepazītu – ap galvu tumšs, liels lakats, īsta villaine, mugurā garš, melns, acimredzot vīrieša lietusmēteli.

– Labvakar! – viņš klusi sveicināja.

– Labvakar, – Laura atbildēja un, ar basajām slapjajām kājām sperot nedzirdamus soļus, nāca pāri virtuvei pie Rūdolfša, kurš vēl stāvēja pie durvīm, kā ienācis. Pa ceļam viņa atbīdīja lakatu pakausi un atpogāja mēteli pie kakla, kā likās, darija to, slēpjot neveiklibu un nezinot, kā un ar ko sākt.

– Lūdzu, piedodiet, ka es tik vēlu... – Viņas mati bija saslapuši arī cauri lakatam un tumšām šķiedrām krita gar deniņiem. – Zaigai... meitai pēkšņi augsta temperatūra. Gandrīz visi četrdesmit...

Laura lūkojās Rūdolfā ar viņam jau pazīstamo rāmo un vēriģo skatienu, sejā nekas nenodeva satraukumu, tikai pirksti nervozi virpināja pogu.

– Biju uz Pličiem, bet feldšeri nevar sazvanīt, – viņa piebilda. – Atvainojiet.

Rūdolfš attapās, ka gluži nepieklājīgi, gandrīz vai muļķīgi klušējis, sarosījās, piedāvāja Laurai apsēsties, viņa pateicās un palika stāvam, no lietus mēteļa malas uz grīdas pilēja rupjas lāses. Bet, kad viņš sāka tradicionālos jautājumus (kādas sūdzības? Kur sāpes? Pret

ko potēta? Vai un kādi medikamenti doti?), atbildēja klusi, isi un precīzi.

– Labi, paskatišos, kas tur ir un cik nopietni. Vienu acumirkli, pareividēšu savu aptieciņu.

Viņš nozuda istabā un drīz atgriezās, īgdams uz sevi, jo kā aizvien līdzī bija viss, pat žņaugi un šinas (ķirurga profesionālā aprobežotība!), atskaitot nepieciešamāko – fonendoskopu. Esi nu tik laipns un tagad ar pirmsplūdu laika metodēm atšķir, teiksim, akūto bronhītu no krupozās pneimonijas.

– Esmu jūsu rīcībā.

Kad viņi izgāja uz lieveņa, vizēja vienīgi peļķe, tumsa aiz tās šķīta gluži akla. Tālumā neskaidri noducināja.

– Aizvedišu jūs pa taku. Tur ir tuvāk, – Rūdolfs izdzirda Lauras balsi.

– Labāk brauksim ar mašīnu!

Rūdolfs atgriezās pēc «Pobedas» atslēgas. Laura viņu pagaidīja turpat – pret gaišo, lietus lāšu kapāto, kā bakurētaino peļķi slaidais stāvs rēgojās nekustīgs un gluži melns.

Noplaiksniņās.

Rūdolfs neviļus sasprindzināja dzirdi, gaidot pārkonu, taču plikšķēja tikai lietus. Tā bija tikai rūsa – mēmā gaisma.

– Skriesim nu! – viņš teica, satvēris Lauru aiz elkoņa, un abi skrēja cauri tumsai un lietum.

Kamēr Rūdolfs noņēma pārvalku, Laura patvērās zem jumta malas, sakusdama ar sienu. Viņš, sargādamies no peļķēm, izgriezta mašīnu, atvēra durtiņas: «Lūdzu!» – un Laura iekāpa. Pamalē drebēja rūsas bālganās ugunis, lāsītes cirtās pret vēja stiklu un trīcēdamas tecēja uz leju, «Pobeda» smagi šūpojās grambās. Laura sēdēja, iespiedusies pašā kaktiņā, sarāvusies kā saldama, nesaskārās ne viņu pleci, ne elkoņi.

– Viņa jums bieži slimo?

– Diezgan... Visu ko jau izgulējusi – cūciņas, vējbakas, masalas, skarlatīnu. Kā parādās kaut kur gripa, tā viņa pirmā... Feldšere sūtīja uz Cēsīm pie bērnu ārsta. Tas teica, lai norūdot. Bet kā lai norūda un kad, ja saslimst, kā redzat, pašā karstākajā vasaras laikā...

– Un jūs pati basām kājām?

– Man jau nekas... – viņa mulsi teica un, «Pobedai» nozvalstoties dangā, zaudējusi līdzsvaru, pieķērās ar roku pie sēdekļa.

– Durtiņas labi aizcirtāt? Citādi likumā jūs man izkritisiet.

Laura neko neatbildēja un, kad Rūdolfs pasniedzās pēc roktura, sarāvās vēl sīkāka. Uz lietus izraibinātās rūs fona viņš redzēja paasu

profilu lakata ietvarā. Un ne no šā, ne no tā viņam ļoti dzīvi atausa atmiņā, kā Laura – vispirms balta kā marmora skulptūra, pēc tam sarkanīgi brūna kā vara lējums – brida pretim negaisa mākonim. Viņš centās Laurā uztvert noslēpumaino poēziju, kas bija viņu pārsteigusi tur, ezerā. Laura pagrieza galvu un pavērsās Rūdolfa kā brīnīdamās, viņš atvilka roku un novērsās, tomēr turpināja domāt, kamēr Laura sēdēja līdzās pelēka, ļoti parasta un bezkrāsaina, tik atšķirīga no tās otras klusās pārdomās iegrimušās un apgarotās būtnes. Rūdolfs pieķēra sevi, ka patiešām domā it kā par divām sievietēm, pūlējās atrast vismaz sīku pavedienu, kas abas vienotu, taču tas neizdevās.

Vai toreiz Lauru pārvērtā neparastā violetā gaisma? Vai arī Rūdolfa tad vēl dzīvoja rimtās laimes sajūta, ar kādu viņš pamodās uz pussalas zem zaļa, šalčoša koka? Vai varbūt pilnīgā vienatnē, nenojaušot par cita cilvēka klātbūtni, Laurā uz brīdi atsedzās kas tāds, ko viņa parasti slēpa, un Rūdolfs gadījuma pēc kļuva par nejaušu liecinieku?

Kas gan tas bija – viņa iedoma vai viņas īpašība?

Rūdolfs otrreiz pameta īsu skatienu sāņus: atkal tas pats profils uz pelēkā stikla, nemainīgie, gandrīz stingie vaibsti, ne satraukuma ēnas, ne smaida pēdu, nekā...

Starmešu gaismā koki iznīra, aizslidēja un nozuda. Ceļš, pa kuru Rūdolfs bija gājis un braucis jau sazin cik reižu, lietus aizmiglots, šķita pilnīgi svešs, viņš gandrīz aiztriecās garām Tomariņu gatves galam. Vairākos mājas logos mirdzēja gaisma, iztālēm izskatījās, it kā šeit svinētu kādus svētkus. Laura izkāpa pirmā, uzskrēja pa vējtvera kāpnītēm, un durvis, pa kurām Rūdolfs pirms dažām stundām tika vai dzišus izdzīts negaisā, tagad, čikstot vecajās virās, laipni atvērās. Alvīne jau nāca pretim. Tiklīdz Rūdolfs novilka jaku, tā steigšus tika izņemta viņam no rokām un pakārta, un, kad viņš, gribēdams nomazgāt rokas, pats ar kausiņu pasmēla no spaiņa, Alvīne tecīņiem aizsteidzās viņam priekšā.

– Ieliešu jums remdenu, profesors.

Rūdolfa lūpu kaktiņos nodrebēja sardonisks smīns.

– Sveicināti! – viņam aiz muguras atskanēja patikams soprāns.

Rūdolfs paraudzījās atpakaļ – bija ienākusi jauna, apaļīga sieviete un cieši aplūkoja viņu ar nedaudz piemiegtām, skadri pelēkām acīm. «Īsts kriminālizmeklētāja skatiens», Rūdolfs klusībā paironizēja.

– Atnes, Vijiņ, tiru dvieli! – Alvīne sacīja tai, bet Rūdolfam gādīgi apvaicājās: – Vai ir silts diezgan? Te būs ziepītes... Kad sāka celties Zaigīnai karstumi, tad jau tūlīt kūru iekšā. Bet tā plīts jau negrib vilkt

ne lūdzama. Tu vari dumja palikt, gaididama, kamēr cik necik iekarst. Kad dēls vēl ko nebūt pielāpīja...

– Nu, paģiras, tās viņš vairāk pielāpīja, – teica Vija un, sniegdama dvieli, uzsmaidīja Rūdfolam.

Viņš izklaidīgi pavērs apkārt, kā meklēdams kādu.

– Lūdzu, šeit! – Vija sacīja un ielaida Rūdfolu istabā, kas grima zaļganā puskrēslā.

Telpas dziļumā, kur uz skapīša blāvi dega maza naktslampiņa, nespodri apspīdot mēbeles, kā iezīmējot tās izplūdušām linijām, Rūdfols ieraudzīja Lauru, un negaidot, pašam par pārsteigumu, viņa atkal kaut kas saviļņojās. Laura bija noliekusies pāri meitai, garie mati plūda līdz pat spilvenam, ierāmējot gaišo seju, no kuras strāvoja maigums.

«Kur es esmu to jau redzējis?»

Pulkstenis sāka sist divpadsmit. Tāpat kā vakar, skanēja Rūdfolam jau pazīstamie smagie un dobie sitieni: bum... bum...

– Lūdzu, šeit, – atkārtoja Vija un veda viņu garām balti krāsotajai koka gultiņai, kurā gulēja Māris.

Cenzdamies nečikstināt grīdu, Rūdfols sekoja Vijai. No segas apakšas bija izbāzta brūni iedegusi, apskrambāta, bezrūpīga kāja. Zēnu netraucēja ne gaisma, ne soļi, ne balsis. Bet no divāna Rūdfolam pretim raudzījās Zaigas drudžaini spīdošās, piesardzīgās, pat izbiedētās acis. Viņš apsēdās krēslā, ko piebīdīja kāds, un, pūlēdamies tikt vaļā no divainā, grūti izprotamā saviļņojuma, zobgalīgi nodomāja, ka «pediatra ādā» nejutās diez cik pašpārliecināts.

– Vai mums kaut kur sāp?

Nekādas atbildes, tikai nodrebēja meitenes gaišās skropstas.

«Apbrīnojami veikli un skaidri formulēts jautājums!»

Viņš pasniedzās pēc bērna rokas un saudzīgi satvēra plaukstu locītavu. Āda bija mikla, pulss ātrs, biežs un diezgan vāji pildīts. Zaigas acis sekoja katrai viņa kustībai, aplūkoja viņa seju, pētījot tās izteiksmi un cenšoties uzminēt Rūdfola domas, taču viņa smaidam meitene neatbildēja.

– Lūdzu, karotīti!

No virtuves viņam to atnesa. Rūdfols piešķieba abažūru tā, lai gaisma kristu Zaigai sejā, – bērns saviebās.

– Paskatīsimies kakliņu, labi?

Rikles gals bija apsarcis, mandelēs spīdēja dzeltenī mezgliņi, aplikumi atdalījās viegli. *Angina follicularis*, turklāt visai tipiska.

– Rijot sāp, vai ne?

Mazliet pavilcinājusies, Zaiga viegli palocīja galvu.

– Mhm.

Tas bija pirmais vārds – ja to vispār varēja saukt par vārdu.

– Ar angīnu viņa ir slimojusi?

– Vairākkārt, – Luras balss atsaucās ārpus gaismas loka.

– Otorinolarinologam viņu kādreiz rādījusi esat?

– Pagājušajā pavasarī, kad kārtojām dokumentus skolai... Vai kaut kas nopietns?

– Izskatās pēc angīnas. Tomēr man vajadzētu izklausīt plaušas, tikai ... – viņš atvainodamies pasmaidīja, – ... tikai bez fonendoskopa mazajai pacientei tas nebūs diez cik patīkami.

– Lūdzu, dakter, dariet, ko un kā varat.

Rūdolfis izklausīja, tad, paberzējis ar delnu ausi, kas pašam šķita pretīga – auksta un mikla, pielika pie Zaigas krūtīm, manīdams, kā instinktīvā protestā sarāvās kaistošais, trauslais augumiņš.

– Mierīgi... pavisam mierīgi, nebaidies, – viņš sacīja klusi un ļoti maigi. – Tikai drusku paelposim un... Dziļāk! Nu, vēl tāpat... nu, vēl reizīti... Un tagad neelpo!... Pagriezīsim muguru, un tūlīt būs cauri... Tā, nemocišu tevi vairs. Pagulēsi kādu nedēļu un tiksī uz pekām.

Izslējies viņš uz spilvena ieraudzīja divus slapjus plankumiņus. Rūdolfu pārsteidza nevis tas, ka bērns raudājis, bet kā raudājis.

– Kāpēc? – viņš vaicāja, tad, apķēries, ka jautājums naivs, piebilda: – Tāpēc, ka man auss ir kā varde, jā?

Zaigas acis cauri asarām paspīdēja kautrs smaida stariņš.

– Ko nu tu vari mūžīgi pinkšķēt, Zaigiņ? – ierunājās Alvīne. – Dakteris jau tev...

– Negribu vecomāti! – asi iekliedzās Zaiga un sāka raudāt, strauji uzelsodama.

– Un par ko viņa uz mani šitā?...

– Māt! – lūdzoši ieteicās Laura, un Rūdolfis dzirdēja šļūcošus, smagus soļus, kas negribot attālinājās.

– Piedodiet, – Laura neveikli teica Rūdfam, neskatīdamās viņā, un mierinot glāstīja meitenes drebošo plecu. Rūdolfis nenovērsdamies raudzījās Luras sejā, ko joprojām apstaroja iekšēja gaisma, dzēšot vaibstu asumu, kamēr viņa balss monotoni un mehāniski uzskaitīja, kas un kā darāms: pirmkārt... otrkārt... treškārt... Un Laura, joprojām neuzlūkodama viņu, laiku pa laikam atsaucās: «Jā, dakter!», «Labi, pārvietošu savā istabā...», «Paldies, dakter!».

Rūdolfis piecēlās.

– Nu, ar labu nakti, Zaiga.

Klusums.

– Ar labu nakti... onkul, – beidzot meitene tikko dzirdami atbildēja.

Virtuvē Alvīne viņam pasniedza jaku un turēja kā garderobists restorāna viesim, turklāt nemākulīgi. Rūdolfš nekādi nevarēja trāpīt kreiso roku piedurknē.

Pēc tam viņš lēnām un ilgi pogājās, visu laiku it kā gaidīdams kaut ko, un tikai tad, kad Alvīne ierunājās par pateicību un atlīdzināšanu, kļuva nevaļīgs un steidzīgs, nobijies, ka viņam varētu piedāvāt pavasara gailēnu un desmit olu (kā reiz bija gadījies Kurzemē, kur viņš zēnam ievilka izmežģītu elkoņa locītavu).

– Ej, Vijiņ, pavadi dakteri līdz autiņam! – Alvīne izrikoja.

Viņš atsveicinājās no Alvīnes un gausi sekoja Vijai. Nezin kāpēc likās, ka viņš būtu ko aizmirsis. – Varbūt vajadzētu vēl kādas zāles, doktor? – ieminējās Vija. – Es varētu atvest no Upesgala.

– Man nav recepšu blanku.

Viņa pasmaidīja.

– Es varu nokārtot tāpat.

– Jūs arī esat mediķe?

Viņa paraudzījās atpakaļ un iesmējās, viņai bija sīki, bet līdzīgi zobīni, valgas, sārtas lūpas. Ar vīrieša intuīciju Rūdolfš uzreiz uztvēra Vijas sievišķīgo interesi un atsaucību un pārlaida ierastu vērtējošu skatienu pāri nelielajam, labi veidotajam stāvam ar maigi apaļīgu gurnu līniju. Bet Rūdolfša domas bija ļoti tālu no visa tā. Atklāti sakot, viņš pat vāji ievēroja, vai kāds vispār nāca līdzī vai nenāca, lai gan Vija čaloja bez mitas un viņš kaut ko arī atbildēja. Iesēdies mašīnā un aizcirtis durtiņas, viņš attapās, ka neatceras, vai vispār atvadījies no Vijas. Bet bija par vēlu, turklāt iznāktu muļķīgi, ja viņš to automātiski jau būtu izdarījis. «Pobeda» sāka ripot. Joprojām lija. Gatves galā Rūdolfš jau gribēja pagriezt mašīnu uz Gobām, bet tad pēkšņi pārdomāja. Viņu bija pārņēmis drudžains satraukums, viņš nojauta, ka droši vien nespēs aizmigt, un zemapziņā baidījās no pirmītējās dziļās vientulības sajūtas. Nogriezies pretējā virzienā, viņš dzina automašīnu pa jēliem, izmirkušiem ceļiem, garām aizmigušām mājām, dārziem un tīrumiem, ko sedza tumsa un lietus plīvurs, pāris reižu gandrīz iestīga, vienreiz iemaldījās svešā pagalmā un beidzot, noguris kā suns un it kā iztukšots, iebrauca Gobās.

Pulkstenis jau bija gandrīz pusdivi.

– Karsti... karsti... Vecāmāte dedzina mani plīti... Atver durtiņas, karsti!

– Neviens nededzina. Nededzinās, draudziņ... – Laura pusbalsi sacīja, saudzīgi pielikdama vēsās plaukstas pie Zaigas pieres.

– Turi tā... tā ir labi, – meitene nomurmināja aprimstot, tikai lūpas kādu brīdi vēl kustējās bez skaņas.

Stundenis nosīta reizi. Viens vai pusdivi? Pusdivi. Laukā šalca lietis. Brīdi pa brīdim vējš iecirta rūti jasmīna zaru. Vajadzēs nozāģēt. Jūnijā jau ir skaisti, ziedi paši nāk istabā un tvanīgi smaržo, bet garajos rudens vakaros klaudzināsies un grabināsies kā sveši pirksti, atgādinot tās naktis, ko Laura šeit, Tomariņos, pavadījusi nomodā, milas naktis un melnu, trauksmainu gaidu naktis.

Pa durvju spraugu, ko Alvīne pametusi vaļā, lai istabā ienākot siltums, varēja sadzirdēt, ka arī viņa, pūlēdamās netrokšnot, vēl rosās pa virtuvi: zem kājām iečikstējās grīda, nošķindēja pārbīdīti riņķi, kaut kas – droši vien karotīte – notinkšķot krita, pārgāja pāri uzvārijusies tēja, un šurp atplūda liepziedu un avenāju dvesma, pārmācot etiķa skāņo smaku. Pirmīt Alvīne ienesa etiķi samērcētu dvieli, lai uzliktot Zaigai uz pieres, noņemšot karstumus; kad Ričs gulējis slimis, ar to vien glābusi, noķēris slimību, bet piesaldējies vēl klāt, lielie zēni paņēmuši līdzī uz upīti bradāt, ledus vēl nebijis īsti izgājis... Taču Zaiga ne par pašu Alvīni, ne par viņas kompresēm negribēja ne dzirdēt, no jauna sāka krampjaini raudāt («Ej prom, ej ārā!»), un Alvīnei neatlika nekas cits kā atkal atkāpties. Laurai ienāca prātā, ka vīramāte vienmēr milējusi Riču vairāk nekā Viju, lai gan, domājot par Riču, viņai taču neviļus jāatceras arī Augusts Tomariņš... Vai arī ne? Varbūt laika gaitā šī sakarība zudusi pilnīgi, it kā Ričam vispār nekad nebūtu bijis tēva... Vai tāpēc, ka dēls ļoti līdzīgs viņai, bet meita ne? Tad jau arī Laurai vajadzētu Zaigu milēt vairāk nekā Māri, bet tā jau nav. Droši vien Alvīni tirda vainas apziņa, jo Ričs aizvien bijis nelaimīgs... nelaimīgāks nekā Vija.

Laura pasniedzās pēc slēdža un nodzēsa lampiņu. Zaiga nemierīgi sakustējās, Lauras roku meklēja akli, karsti pirksti.

– Neej projām!

Cik trausls, nemierīgs miegs! Pamosos pilnīgi, varētu iedot ārsta atstāto dimedrola tabletīti, bet tā... Negribējās traucēt. Virtuvē visas skaņas bija apklusušas, lai gan gaisma vēl dega. Alvīne vai nu beidzot aizgājusi gulēt, vai snauž tāpat, sēdus, plaukstas vienu otrā pa ieradumam kopā saņēmusi. Miegs nāca arī Laurai. Rīt kritis lupata no rokām,

prasi, vai maz būs atnākusi talkā kāda mamma vai vecmamma. Citai darbs, citai dārzs, kam nu tur īpaši sāp galva par tādu skolas remontu. Kaut kā Laura tiks galā arī divatā ar tantiņu...

Lietus vienmērīgi, iemidzinoši šalca, tikai zara spējie klauvējieni allaž izrāva Lauru no pussnaudas. Virtuves gaismas atblāzmā vidēja Zaigas šaurā, sasārtusi sejiņa.

Sārti pietvikusi, šaura sejiņa...

Laura piepeši atcerējās: jā, tieši tāda kā toreiz, kad viņi abi lēca tvistu. Trīsgadīgā Zaiga, ar komisku grāciju pieturēdama īso, nosmulēto bruncīti, zem kura ik pa brīdim parēgojās raibas zeķu gumijas. Un Ričs, – milzīgs salīdzinājumā ar bērnu, izspūris, nosvidis, skaists kā velns ar visu reibumu, – dimdinādams istabas grīdu.

– ...jē... jē... jē... – aizlūstošā bērna balsī Zaiga sauca viņam līdzī, un viņš aizelsies skaļi smējās, žilbinošie zobi vaļā, aizrautīgā pāriplūstošā dzīvespriekā dzirkstošas tumšas acis, īsts čigāns.

Alvīne stāvēja durvīs un, ne īsti uzjautrinādamās, ne īsti šausminādamās, atkārhoja:

– Nu cirks, nu, riktīgs cirks!

Laura sēdēja uz gultas malas un, atpogājusi blūzi, klusi zīdīja Māri.

Cik tas sen, cik ļoti sen, pirms mūžības!

Vai toreiz viņa nojauta, ka tuvojas nelaime?

Liekas... liekas, jā. Tiesa, viņa to gan bija iztēlojusies citādi. Katreiz, kad Ričs stipri aizkavējās pēc darba (tātad atkal kaut kur dzēra), viņa iedomājās, kā tas ieskurbis, bet nereti pat pilnīgi piedzēries trieksies ar motociklu pa tumsu – un sirds sažņaudzās ļaunā priekšnojautā: ja nu šoreiz... Un jasmīna zars gluži tāpat bungoja pret loga rūti kā nelaiimes roka. Tikai izdzirdusi Riča motocikla parkšķi, viņa atviegloti iekrita miegā.

«Tu nemaz nepadomā par mani,» nogurusi no šādas dzīves līdz nāvei, viņa pārmeta.

Ričs nesaprata, nespēja vai negribēja saprast.

«Par ko tad es, Lauriņ, domāju, ja ne par tevi. Kopš esam precējušies, man, goda vārds, nav bijis nevienas citas.»

Viņi runāja katrs savā valodā.

Kaut kas no Lauras teiktā laikam taču aizķērās Riča atmiņā, jo nākamajā reizē viņš pārveda pilnas kabatas «Lāciņu» un, uzdedzis šo pašu naktslampiņu, kas toreiz stāvēja pie viņu abu gultas, ar iereibuša cilvēka smago, neveiklo cītību vilka ārā konfektes un lika uz segas rindiņā,

brīdi pa brīdim smaidot pavērdamies Laurā. Viņa sajuta, kā asaras bez skaņas tecēja gar deniņiem un sūcās spilvenā.

– Par ko, Lauriņ? – viņš izbījies jautāja.

Bet viņa klusēja, tikai lūpas savilkās greizā smaidā.

«Neko jau tikpat nav vērts sacīt,» viņa bezcerīgi domāja, «nekas jau tikpat nemainīsies... nekad... tā būs mūžam... vienmēr, līdz nāvei...»

Viņa, kas pirms dažiem gadiem bija ienākusi Tomariņos ar milzīgu pārlicību, veselu kalnu ticības, ka izdosies kaut ko grozīt, tanī brīdī padevās, atzīdama savu nevarību.

Ja viņai nebūtu pietrūcis spēka, izturības un, galvenais, ticības, varbūt nelaime nenotiktu. Varbūt... Iespējams, ka tas nebija atkarīgs no viņas... taču viņa bija samierinājusies, padevusies – un nekas pasaulē nespēs izlīdzināt viņas vainu par visu, kas notika drīz pēc tam...

Laura pārradās pavēlu, pēc vecāku sapulces. Svaine bija kādā sarīkojumā, bērni gulēja. Alvīne sacīja: Ričs esot atbraucis, nez ko paņēmis un atkal aizbraucis. Laura vairāk neizvaicāja. Vēl kādu laiciņu pagaidījušas, abas pavadīja, lai gan ēst negribējās ne vienai, ne otrai, un posās pie miera. Ričs pārnāca kājām, tas bija ļoti neparasti, vējtverī atskanēja ļodzīgi soļi, roka ilgi grābstījās pēc kliņķa. Viņš pārādijās durvīs nobridies, bez cepures, pārlaida pāri visam neko neredzošu skatienu.

– Māt... Laura... es nogalināju cilvēku.

Alvīne saskaitās.

– Atkal pietempies! Ko tu te muldies, nejēga? Ej izgulies!

Iespējams, viņa skaitās, lai nevajadzētu ticēt, aizsargājās ar šīm dūmām, atnākušajai nelaimei turoties pretim kā mācēdama. Bet Laura? Laura saprata, ka tā ir patiesība. Ričs bija briesmīgs – kā cilvēks, kas nule dabūjis smagu sitienu un vēl nav attāpies, kur isti atrodas un kas isti noticis.

– Es nošāvu Vili... – viņš tiepīgi atkātoja.

– Ak Dievs, ar ko tad?

– Ar bisi... Vili Daudziešanu... un ar bisi... kā zvēru...

– Ak Kungs! – Alvīne atkal izdvesa bez balss.

– Vili aizveda uz slimnīcu, bet... bet ar viņu ir cauri. Es zinu... cauri! Velns parāvis, kāpēc es tik labi šauju! – Ričs apklusā, mokoši pūlēdamies atcerēties ko svarīgu. – Tas man būs iedzimts no fātera... – viņš beidzot piebilda. – Aizgāju pie miliča, lai ņem mani ciet. Pats bija prom, un cienīgā izmeta mani laukā: lai izguļoties... «Bet es taču esmu

slep-ka-va!» es viņai saku. Viņa tikai savu: «Ej, ej mājās, visu pagūsi rīt!» Nenoticēja... tāpat kā tu, māt...

Tad Alvīne skaļi ieraudājās. Savādi, viņas vaimanas nespēja aizpildīt stingo, bezgalīgo klusumu virtuvē.

Ričs grīļīgiem soļiem devās pie galda, gāja nedroši kā pa plānu ledu, kas kuru katru brīdi varētu zem kājām ielūzt, apsēdās savā parastajā vietā – vecā Vīnes krēslā, kurā tagad ēdienreizēs sēž Māris, atbalstīja galvu delnās un raudzījās sienā. Likās, ka Ričs nedzird un neredz neko. Viņa trulā vienaldzība beidzot uzspridzināja Alvīni. Izmisusi, gluži kā apmāta, tā sāka kliegt uz Riču:

– Kas tagad notiks ar mums, nolādētais? Visu mūžu tu man esi bijis viens vienīgs posts! Kāpēc... kāpēc tev vajadzēja piedzimt?...

Ričs sakustējās un pēkšņi iesmējās. Dīvaini, arī šie šausmiegie, biedējošie smiekli, kuriem cauri lauzās elsas, neizkiedēja klusumu, kas valdīja virtuvē.

– Zini, arī es to esmu sev sazin cik reižu vaicājis. Laikam jau tas nebūs bijis atkarīgs no manis... – viņš teica, tad, nokāris galvu, gandrīz vienā acumirkli aizmiga. Viņš gulēja sēdus, piespiedis pie krūtīm zodu ar iedobiti vidū.

«Redz, t a s ir noticis!» Laura stingi domāja, it kā beidzot kaut kas būtu atrisinājies un noskaidrojies. Šis teikums griezās, griezās, griezās ap viņu kā karuselis, viņa netika ārā no burvju loka. Laura lūkojās uz vīru, cenzdamās uztvert, vai un kas Ričā mainījies, kopš... Noziedznieks, slepkava... Viņa nevarēja atrast neko. Cirtainie, melnie mati krita pāri augstajai pieri gluži tāpat kā toreiz, kad viņš skurbā, aizrautīgā, neprātīgā priekā ar Zaigu lēca tvistu, garās skropstas meta ēnas uz brūnajiem vaigiem. Miegā viņš izskatījās bezrūpīgs un apbrīnojami bērnišķīgs. Un tomēr, par spīti tam, par spīti visam, bija noticis nelabojamais.

– Tu raudi, mamma?

– Nē.

– Bet... bet tu taču raudi!... Tāpēc, ka es esmu slima, jā?

– Kā tu jūties, draudziņ? Atkal nenāk miegs?

– Esmu slapja, slapja ... kā varde.

Laura atnesa sausu kreklu un svaigus palagus.

– Varbūt iedzersi zāles?

– At-ka- zāles! – Zaiga smagi nopūtās.

Laura iegāja virtuvē. Tā arī bija, kā viņa paredzējusi: Alvīne sēdēja kā snauzdama, kā pārdomās kavēdamās, no Lauras soļiem uztrūkās

un strauji pacēla galvu. Bet arī tagad nebija nosakāms – gulējusi vai kvernējusi tāpat.

– Ejiet taču pie miera, māt! Kam no tā kļūst labāk, ja mēs augu nakti nīkstam abas?

– Tev drīzāk būtu jānoguļas, Lauriņ, es jau pie viņas pasēdētu, bet... Tu pati redzi – negrib viņa manis ne lūdzama.

Alvīnes acis bija dziļi iegrimušas dobuļos un apdzisušas. Laura ielēja krūzītē tēju.

– Nu, kā viņai? – Alvīne apvaicājās.

– Tāda mundrāka liekas. Sasvīdusi caurcaurēm un nav vairs arī tik karsta.

Alvīne palocīja galvu.

– Lai nu dieviņš dotu. Tā jau arī Ričam mazam bija mūždien, deg, deg kā vienās ugunīs, bet...

Laura sadabūja cukuru, iebēra, izmaisīja.

– ...bet nosvīst, un, pavei, karstumi nost, kā ar roku noņemt.

– Aiznesīšu, tēja dziest.

Viņa atgriezās istabā, sadabūja tableti.

– Mammīt, atver logu!

– Nevar, draudziņ...

– Bet drusciņ, drusciņ?

Laura pasmaidīja.

– Labi, iedzer zāles, sasegšu, tad drusciņ varēs.

– Rūgtas?

– Bet tu ātri: pārkod pāris reižu un – virsū tēju.

Laura atbalstīja meitas plecus. Tablete nokraukšķēja starp zobiem. Zaiga piesardzīgi nodzēra dažus karstus malkus.

– Redzi, nemaz nebija tik briesmīgi.

– Bija gan. Ļoti.

Laura pasmējās.

– Izdzer līdz dibenam. Tā. Un tagad labi sasegšu.

Viņa atvēra logu. Lietus bija rimies. Mākoņi skrēja un skrēja tādi sapluinīti un zemi kā dziļā rudenī. Bet gaisā vēl vējoja vasaras smaržainā elpa. Valgums bija nācis dārzam par labu, sen jau vajadzēja lietu, tagad augi atspīrģs, tikai šim un tam droši vien jau ir par vēlu.

– Kas tur ir, mamma?

– Nekas... Redz, uzmirdzēja pirmā zvaigzne. Varbūt rīts būs pavisam skaidrs un jauks.

Vēja sakustināts, jasmīna zars pieskārs pie Lauras rokas ar mikstām, vēl valgām, zaļām lapām. Savādi, kāpēc pret stiklu sitās kā nez kas sauss un nedzīvs?

– Rīt es jau būšu vesela. Vai ne, mamma? – Zaiga apsolīja, un istabas tumsā atskanēja klusi smieklīņi.

– Droši vien, draudzīņ...

3

Cauri kūtsaugšas mijkrēslim saules stari bija nostiepuši savus pavedienus kā žūšanai izkārtu dzeltenu dziju. Ak tētīt, kas caurumiņu un plaisiņu jumtā, īsta zvaigžņotas debess imitācija. Liekot lietā nedaudz fantāzijas, te varēja saskatīt pat veselus zvaigznājus. Gar pašu kori veda Piena Ceļš (brīnums, ka nakti Rūdolfš neizmirkā slapjš!), labajā pusē spīdēja Lielie Greizie Rati, bet tur, lūdzu, neiztrūkstošā Polārzvaigzne precīzi ziemeļos, kā tam arī jābūt. Lai sazīmētu Mazo Lāci, iztēles jau vajadzēja krietni vairāk...

Ārā, sametušās uz stieplēm, dedzīgi savidzinājās bezdelīgas, jaunās kopā ar vecajām, jauno balsis pa brīdīm ieskanējās tāda kā nepacietība un neiecietība, iespējams, brieda kāds tēvu un dēlu konflikts. Rīts bija saulains un jauks. Rūdolfš apjauta, ka nogulējis ilgi. Skaisti, pusdesmit. Tad nu gan susts istā lāča miegā! Viņš nebija dzirdējis ne to, kā Marija izlaida vistas, ne govs slaukšanu, kaut arī abas šīs nodarbības ik rītu pavadīja it paskaļi monologi, tā ka Rūdolfš vienmēr pamodās un pēc tam atkarībā no «nākotnes nodomiem» cēlās augšā vai griezās uz otriem sāniem.

Viņš slinki izlīda no segas apakšas un, tāpat kā bija gulējis, vienās sporta biksītēs nokāpa lejā.

Ā-ā-ā-ā...

Tiešām, kauns pusdesmitos vēl šitā žāvāties! Viņš jutās kā samalts. Starp citu, jā, mašīna tomēr cietusi vairāk. Izskatās, ka izbraukts mālu skrīnis. Ceļu izvēlē viņam acīmredzot bija neganti paveicies, neko neteiksi. Tagad te nāksies zobiem graužt, kamēr visu dabūs nost un dūmakaini pelēkie hromētie sāni atgūs normālu krāsu. Starp citu, šie nav nevainīgie smilšu dubļi, kas gandrīz vai paši birst nost, tiklīdz daudz maz apkalst, šitādi turas kā ķīte. Nekas, tas būs derīgi, automašīnas mazgāšana allaž apbrīnojami noskaidro galvu un ceļ apzinīguma līmeni, veicinot grēku nožēlu un mudinot sākt kārtīgāku dzīves veidu.

Rūdolfš noskrēja līdz Zalktim, izpeldējās, mazliet pavingroja un, pilnīgi atžirbis, lēnām kāpa atpakaļ kalnā uz Gobām. Pa virtuves durvīm pretim plūda kārdinošas smaržas. Vārīti kartupeļi, viens, skābēti gurķi, divi, kaut kas cepts, trīs, jā, ceptas zivis, tātad izvērtēts

vakardienas loms, ko Rūdolfs bija pametis laukā, viņš vairs neatcerējās, kur īsti: uz soliņa vai zālē?

– Kvēls pionieru sveiciens! – viņš uzsauca Marijai.

– Labrīt, labrītīn, – viņa atbildēja. – Ko, atkal slapjš?

– Absolūti.

– Tu nu gan vari mūžīgi tai ūdenī mirkt. Aizvakar pirte, vakar saļīji kā viens suns. Biksīnas pie mūra vēl nav izkaltušas, atkal uz to ezeru kā uz ugunsgrēku! Skatos: kā tad, jau trīselē gar krastu.

– Tā nebija trīselēšana, Marij, tie bija dziļie pietupieni.

– Nāc, nāc siltumā, uzvelc ko sausu. Še divielis, kārtīgi notrinies.

Pa ceļam slaucīdamies un uz tīrās, līdz ziloņkaula nokrāsai izberztās grīdas atstādams mitras pēdas, Rūdolfs iespruka istabā. Eida nebija. Tikai kāda lapsene, neatrodot izeju un nikni zumzinot, sitās pret rūti. Rūdolfs ķērās pie čemodāna. Cik viegls un skanīgs! Nav jābūt gaišrēģim, lai uzminētu, ka tukšs, un vainīga, viņš nevilšus nopūtās, bez šaubām, Marija, kurš gan cits.

– Kamēr tu gulēji, tavas mantīnas es iekrāmēju plauktos. Lai nav jālien pie čumidāna dēļ katra nieka, – viņa atzinās un veda Rūdolfu pie skapja, lai ierādītu, kur ko nolikusi. Lapsenes dūkšanas pavadijumā mantu uzskaitījums atgādināja savdabīgu melodeklamāciju.

– Te ir tava bārdas mašīna, te – ķīķeris, te – šlīpses, te – kreklīni.

Rūdolfs tikai pa ausu galam klausījās, ko stāsta Marija, raudzīdamies tās pakausī, kur iesirmās, plānās bizītes bija saritinātas tādā kā kotletē. No viņa satīna bikšu starām lejup gar stilbiem, vēsi kņudinot, tecēja ūdens.

– ...zaļganais būs ārzemju, varen smalks.

– Kas, Marij? – viņš izklaidīgi pārvaicāja. – Zaļganais? Jā, laikam čehu.

– ...zeķes, ieliku, raug, pašā kaktīnā. Biksīnas... – Marija paraudzījās atpakaļ. – Bet tu jau nemaz neklausies, ko es saku!

– Es klausos. Zeķes kaktīnā un tā tālāk, – Rūdolfs steidzīgi iebilda. Viņš nevarēja sagaidīt inventūras beigas, patiešām, sāka jau drusku salt.

– Grāmatīnas, ra–a–ug, pašā augšā! – Marija turpināja. – Kastīti ar āķiem un tām dzelzs zivtinām uzliku, redz, šite. Turpatās tavas zālītes. Tev nav kaut kas pret sirdi?

Viņa to vaicāja tāpat, kā būtu jautājusi «pret caureju» vai «pret blaktīm», un Rūdolfs iesmējās.

– Man ir tikai indīgas.

– Nemels nu, spoks tāds! – Marija uzbārās, tomēr uz kārbīņu ar medikamentiem paskatījās šķībi. – Odieri es...

– Tas ir vīriešu odekolons.

– Kāda tur starpība? – viņa brīnījās. – Un ož tik brangi, kā pēc puķītēm, kā lapīnām... Nu, ko tu smeji? Bet vēderaino pudeli, – to teikdama, Marija klusināja balsi, lai gan mājās, atskaitot Šašliku, bija tikai viņi divi vien, – vēderaino pudeli, kas glabājās čumidāna dībenā, zem veļas, es nobāzu, raug, aiz skapja, lai vecais neuzož. Piesūksies pats kā ods un pavedīs tevi lai.

– Es, Marij, esmu pavests jau vairāk nekā divdesmit gadus.

– Nenodzeries nu! – Marija brīdināja no žūpības tāpat kā viņvakar Eidis no sievietēm; lai nu kur, bet Gobās Rūdfolam nebija ne mazāko izredžu paklist.

– Vīrišķis jau līdz kapa malai ir tikpat kā bērns, – viņa, britiņu apsvērusi, piemetināja, – jāaplāpa, jāpabaro, jāuzpasē, jāspiež pie pucnaža, jāskubina uz pirti... Tikai pie pusstopa, pie tā allažin pats un vēl tecīniem.

– Un pie meitenēm.

Marija atskatījās.

– Kur?

– Pie meitenēm.

– Pareizi gan. Manējais jau ar. Kad vēl cik necik jestrāks bij, acis tā vien sprikstēja uz brunčiem. Ko nu tagad! Tikai nešķīstā mēle vien palikusi. Bet agrāk, kā...

– Es jums, Marij, piepilināšu grīdu, – Rūdfol diplomātiski atgādāja par sevi.

Un Marija, beidzot atģidusies, ka viņš joprojām, vīstīdamies dvielī, stāv slapjš un puskails, kļuva steidzīga, paskubināja:

– Ģērbies, ģērbies, citādi apaukstēsies! – nozuda virtuvē un sāka šķindināt traukus, uzskatāmi demonstrējuma, ka viņš sausas drēbes var pārvilkt bez bažām.

Rūdfol ar patiku to arī izdarīja, drošības pēc gan patvēries aiz gultas kājgaļa, jo Marija gluži negaidot varēja atcerēties ko «vitāli svarīgu» un pēkšņi parādīties durvīs. Bet viņa atgriezās, tikai izdzirdusi «bārdas mašīnas» dūkoņu.

– Nāc nu, Rūdfol, brokastā!

«Harkivs» milīgi murrāja viņam pie pašas auss.

– Ko, lūdzu?

– Nāc, ēst, es saku.

– Tūlit, Marij. Noraušu bārdu.

– Bet tas būs dikti ilgi un...

– Divas minūtes!

– ... un viss atdzisīs.

– Es, Marij, zibenīgi.

Viņa neuzstāja, taču projām arī negāja un, vērodama, kā Rūdolfš skujas, atkal ņēmās lēnīgi prātot par «vīriešu dzimuma nepilnvērtību». Sak, vai puisietim kādreiz sirds nodrebējusi, ja labs ēdamais ne no šā, ne no tā aiziet postā, vai tu, cilvēks, vari viņu piespiest, lai apēd lieku kauču vienu bļodiņu zupas, kura taisās saskābt? Bet, ja tu viņam cel priekšā piesvilušu vai sakaltušu, vai vecu, tad rūkt, tad pukstēt, to gan... Tas būtu atkal viens no kārtējiem monologiem, ja Rūdolfš, ar skujamo enerģiski trīdams vaigus un zodu, laiku pa laikam miermīlīgi nepiebalsotu: «Kur nu!», «Nemūžam!», «Nepateicība – pasaules alga!», «Mīlestība, labo Marij, kā stāsta, vīrietim ejot caur vēderu...».

– Tā. – Rūdolfš izrāva dakšiņu no kontakta ligzdas, un «Harkivs» apklusā.

– Esmu jūsu rīcībā un, starp citu, izsalcis kā vilks.

– Tad tik dod zivtīnām trūkties! Uznesu sēnītes lai. Zinu, ka tev smeķē.

– Un pati? – viņš apjautājās, ieraudzījis, ka galds klāts vienai personai.

– Paēdu jau reizē ar veco.

– Eidis projām?

– Kā tad, aizbrauca ar Maksi pēc lopu miltiem. Pličos esot aptrūcies. Un to triju četru maisu dēļ jau nelon mašīnu dzenāt. – Marija apmetās Rūdolfam iepretim un pa daļai apkalpoja, pa daļai izrikoja viņu. – Rau, ņem gurķi klāt. Smērē sviestīnu. Sēnes uzlikt? Tikai tas krējumīns nav un nav, kā vajag. Izlaidu cauri divas reizes, šķidrš tikpatās. Laikam vajag centerfūgai jaunu gumiju. Ja tu, dēls, paskatītos Rīgā?

– Ja vien zināšu, kāda tā gumija izskatās, – Rūdolfš atsaucās, lobi-dams brūni sacepto raudu.

Viņa cēlās, sadabūja, parādīja, kāda, un pagaudās:

– Kamēr mašīna bija jauna, krējumu mala cauri tādu, ka varēja ar nazi griezt, tagad...

– *Sic transit gloria mundi!* Jaunībā arī mēs malām drusku labāk nekā tagad, – ēzdams Rūdolfš piebalsoja.

– Kaunies nu runāt no vecuma! – Marija gluži vai apskaitās. – Tu vēl esi gatavais bērns.

– Hā, labs bērniņš, sāku jau sirmot.

– Bez divējām brillēm es tavu sirmumu vēl nevaru saredzēt. Bet paskaties uz mani!

– Jums, Marij, vajadzētu tikai nokrāsot matus (viņa sāka vēcināt ar rokām), vaigi vēl zied kā rozes (viņa negaidīti pietvika, un – brīnums! –

tas patiešām notika), pasūtīt zobus («Ir, ir man, Rūdolfīn, tie liekie zobi, bet nevaru valkāt, viņi man krīt uz galvu, ielieku tikai pa lieliem svētkiem!»), mazliet iežņauties korsetē («Dullais, vai es pēc nāves esmu sailgojusies!»), uzvilkt augstpapēžu kurpes («Tie papēži man iestigtu mālā, šekur lejnā pie pirtes»), un, ja vēl nedaudz uzkrāsotu lūpas («Tad gan visi Upesgala suņi skrietu pakaļ vaukšķēdami!»), neviens jums nedotu vairāk par četrdesmit, četrdesmit pieci...

– Spoks tāds! – Marija teica un smējās, varēja redzēt, ka gluži nepatikami Rūdolfā vārdi viņai nav, – arī viņa bija tikai sieviete. – Glaimotājs! Manā vecumā – kad tik kājas un rokas klausā, tad jau labuma atliku likām... Rūgušu pienu dzersi vai kapiju?

– Ja vēl karsta, tad labprātāk kafiju.

Marija aizgāja pie plīts un pataustīja kannu.

– Kā uguns nav, bet roka netur. Varbūt piesildīt klāt?

– Būs jau laba, Marij.

Liedama un saldinādama Rūdolfam kafiju, viņa atsāka:

– Cilvēks... tāpat kā māja... Iesākumā nemaz nemani, ka paliek veca. Tikai vienu dienu, raugi, durvis sprūst – sienas sēžas. Pēc tam jau sazin pa kurieni ziemā sāk vilkt aukstumu, un vasarā atkal dūmo plīts, pavasaros pilina no griestiem un rudenos pel kakti. Jo tālāk, jo ātrāk. Es jau redzu pēc sevis un pēc Eida lai. Ūdensspainis top smagāks, zeme ciņaināka, saule aukstāka, maize cietāka. Pašai brīnumš, kā agrāk iespēju visu. I kolhozam izslaucu vienpadsmit gotīnas, i savējo, ar vienu kāju tai piepermas laucinā, ar otru – savā dārzā, tāpatās vīrišķis lai nestaigāja neapkopts... Še, dzer nu!... Iedeva penziju. «Nu,» Eidis saka, «tagad sēdēšu saulītē pīpēdams un skriešu tikai tad, kad būs vēders caurs...» Bet atnāk brigadiere vai no permas – tur aploks jāsataisa, tur šis vai tas jāaizved vai jāatved – un prom mans Eidīns kā viens redzējiens.

«– Figaro – šurp, Figaro – turp...»

– Tā arī bizenē, – Marija piekrita. – Un kā neiesi? Atbrauc traktors ar arklu, tas apgāž tīrumu augšupēdu pa stundu, pa divām. Bet ar kādu mašīnu tu cūkai aizgaldu salabosi, ko? Dažu reizi gan sanāk dusmas: pašiem malka stāv nesacirsta, sēta gāžas apkārt, jumti spīd cauri – šam sazin kur gals. «Lai tak tie jaunie iet un plēšas,» es saku, «vai tu, vecais spoks, vēl neesi gana gājis un sities nost?»

– Un Eidis?

– Eidis! «Kur tad tu redzi tos jaunos, pļepertaša, parādi man ar!» šis pretī. Sava taisnība jau ir. Upesgalā – tur vēl jā, bet visā ezera šamā krastā tikai Zāliša dēls brauc kolhozā par šoperi, pērn no dienesta pārņāca mājās. Citi kur kurais. Nu, mēs te, Gobās, divi celmi. Pličos diez

vai kādai teļu kopējai ir mazāk par savi piecdesmit. Pats Zālītis, tas nekāds strādnieks nav, ar vienu kāju, Rīgā nogrieza, pirksti sāka mesties melli.

– Gangrēna?

– Nu, nu! Vēl karā bij apsaldējis... Un, kad nu tagadīn Ričs ir prom, tad no Tomariņiem arī neviens kolhozā neiet. Alvīnei, tai jau arī būs gadi pāri, jaunajām savi smalkāki darbi.

– Un kas viņš bija, tas Rihards?

– Ričs? Brauca uz traktora, un traktors viņu arī pazudināja.

– Kas, Marij? – Rūdolfs pārjautāja.

– Traktors, traktors! Kur aicina piemājas zemīti apart, tur pudele priekšā. Kur ar, tur dzer, un vakarā traktors pa ceļa virsu iet džindžaliski vien kā tāds čigāna kumelš... Kad nu nonāca līdz tiem tiesas darbiem, tad jau brēcēju netrūka. Tie lielie dzirdītāji bija tie lielākie brēcēji. Cilvēki jau tikpatās kā suņi, darbs vienam aizvaukšķēties, un jau rej cits pār citu. Tīri dusmas sanāca. «Un agrāk? Kur jūs bijāt agrāk?» Šie preti: «Lai kas viņu aizstāvētu, bet tu! Nudien dulla!» – Marija britiņu paklusēja, apaļajai sejai pāri pārlaidās skumju ēna, pēc tam viņa dziļi, krampjaini nopūtās un turpināja. – Redzi, dikti jau runā, ka Tomariņu Augusts vainīgs arī pie tā, ka mūsu Miks... ka mūsu Miku. Lidzi tiem, kas toreiz atnāca Mikam pakaļ, Augusts gan nebija. Bet ar to banti ap roku bizenēja apkārt kā vieni, tā otri. Un draudēt, to jā, draudējis viņš tika... «Šito sarkano kucēnu, šito komsomolieti...» Ko Miks kādam bij ļauna nodarijis? Viss dēļ tās pašas zemes, Rūdolfin, dēļ tiem desmit hektāriem, ko mums iedeva no Tomariņu tūrumiem. Zeme, zeme... Kur tad tagad viņa ir? Stāv, kā stāvējusi, un pieticis viņas visiem: i Augustam, i Mikam, i mums – visiem iznāks tās septiņas pēdas, un neviens tukšā nav palicis un nepaliks...

Viņa atkal aplusa, sēdēja ar projām pavērstu, nekustīgu skatienu, kā ieklausīdamās tālās, viņai vien dzirdamās skaņās. Istabā vēl aizvien pret stiklu izmisīgi sitās lapsene. Rūdolfs pasniedzās un uzlika roku uz viņas dūres, kuru viņa bija sažņaugusi, izrunājot vārdu «zeme», kā sagrabjot pilnu riekšavu.

– Marij...

Viņa nodrebēja, acis aizmiglojās, pieplūstot asarām, bet ķermenis pamazām atslāba.

– Tu man pasaki, Rūdolfin, – no kā rodas ļaunums cilvēkā? – Marija pēc brīža sacīja. – Vai ar to aplip kā ar slimību? Vai jau piedzimstot tā ir kā nezāles sēkla krūtīs, viņa tur guļ, guļ, kamēr vienā dienā ņem un dīgst augšā... Priekš kara Tomariņu Augusts rādījās tāds

pats vien kā citi. Zemes darbus nemilēja gan, bet ar zirgiem dikti krāmējās. Viņam zirgi pātagas nepazīna, bez pavadas pakaļ gāja, kāju kā suns ķepu deva par maizes gabalīnu, un bij tāds melns ērzelis, par Spēlmani sauca, tas metās zemē uz ceļiem un lūdza cukuru. Gatavais teāters! Kā varēja tāds, kas tik dikti milēja dzīvu radību, šaut cilvēkus? Kā varēja sildīt kažokā tikko atskrējušu, vēl slapju kumelinu, bet splaut uz savu miesīgu dēlu?

– Viņš laikam nav izņēmums, Marij. Tas liekas neticami, taču daudzi visbriesmīgākie slepkavas ir ne tikai maigi milējuši savas sievas, bet pat līdz neprātam pieķērušies visvisādiem pūdeļiem, kaķiem, kanāriju-putniņiem.

Marija palocīja galvu.

– Sirds laikam nevar panest tik daudz ļaunuma un lūst kopā, – viņa prātoja. – Katram, pat beidzamajam draņķim, gribas būt labam vismaz priekš kāda, kaut priekš putna, kaut priekš tārpa.

– Nezinu. Varbūt jums taisnība, Marij. Iespējams, te patiešām ir kāds, ja tā varētu sacīt, līdzsvara nepieciešamības princips, lai gan tikpat labi tas varētu būt parasts mēslaines princips. Katrā atkritumu bundžā vai bedrē aizvien atrodams arī kaut kas reāli vai vismaz nosacīti derīgs. Vai arī vakuuma princips – vienkārši aizpildās kāda tukša vieta.

Marija to saprata burtiski.

– Tu domā, ka Augustam neatradās vieta priekš Riča? – viņa šaubījās. – Diezi. Tad kāpēc ir tā: nāk pasaulē pirmais bērns, un rādās, tu vari milēt tikai vienu, nekas nepaliek pāri, ne druscīnas. Bet piedzimst otrs – un rauģi, pietiek arī tam. Un desmitajam – tam arī, izrādās, vēl gana. Un šitā viena, lielā mīlestība, nemaz netop par desmit mazām, bet ir desmit lielas mīlestības. Priekš bērna viņas aizvienam iznāk, katrs piedzimst ar savu pūrā... Nu labi, vai pirmoreiz puisis neprec piegulētu meitu, tak šitā – padzīt ļaunāk par suni! Redzi, Alvīnei tas Ričs, kā saka, tāpatās gadījās, Tomarīnos kalpojot. Kā tur Augusts tika klāt, dievīns to zina, visi brīnījās, ne tur lāgā auguma, ne ģimīs sazin kāds, nu, bagāts gan. Šampus ezera līdz mežam ulmaņlaikā visa zeme Tomarīniem un Pličiēm piederēja. Vai Alvīnei kārojās pēc saimnieces goda? Jaunās dienās dikti smuka bij gan, puīši bizenēja pakaļ plūkdames, šī varēja izmeklēties labu labo. Nē, rau, ieskrēja tamos Tomarīnos kā sprikstis... Dzemdēja priekšlaiku, tikai septīnus mēnešus iznēsājusi. Šis pats Ričs piedzima mazs mazītīns, tāds kā nobrucināts, bail skatīties. Ne tur dzīvotājs, ne mirējs. Dzisa, dzisa, kamēr, rau, izķepurojās. Meitu bērniem jau dzīvība sīksta. Un kas par štramu

puisi izauga, ja tu redzētu, uguns, ne laiks! Tēvā neko atsities nebij, nu, varbūt tikai tā pašerpā daba. Vaigā mats matā pēc Alvīnes. Ballē pirmais dziedātājs un dancotājs. Nebūtu vien tik dikti nodzēries... Nomocijās tā nabaga Laura ar viņu gauži. Lai dievīns nedod būt dzērāja sievai! Dažudien satiku uz ceļa – nav cilvēka sejas. «Nu, Laurīn, kā tu dzīvo?» – «Paldies, Putrāmu māt, labi.» Bet no skata redzams, kas par labumu un kāds. Lepna daba! Tiesā lai. Alvīne – tā jau raudāja pilnā galvā. Vai joks: i cita bērnu par bāreni pataisījis, i savējos kā bāreņos atstājis... Laura? Laura kā viens akmens, tikai somīna iekrampēta baltos pirkstos.

Melna ādas somiņa ar metāla slēdzi, sažņaugta slaidajos pirkstos tā, ka balti izspiežas locītavu kauliņi...

Dīvaini, Rūdolfis nobrīnijās pats, cik pēkšņi un dzīvi šis sikums, šī mazā detaļa atbalsojās viņā. Jā, Rūdolfis zināja... bija redzējis, ka Lauras satraukumu nodeva tikai rokas.

Viņa stāv, atbildot uz tiesneša jautājumiem: gludi saglausti varakrāsas mati, tumšā kleitā augums slaidis un taisns kā melna svece, pelēkās acis raugās atklāti, ar nesadulķotu skatienu, lūpas kustas, brīžam atklājot prāvus, valgos priekšzobus, kustas bez skaņas uz Alvīnes raudu fona, un nekas neliecina par bēdām, tikai bezpalīdzīgās, izmisušās rokas.

«Nolāpītā fantāzija!» viņš īgdams nodomāja.

– Paēdis aizstaigā, Rūdolfīn, – Marija lēnīgi turpināja, – apraugi to mazo meitu. Lai jau cilvēkiem mierīgāks prāts.

– Bet vai viņiem tā neliksies... – Rūdolfis izklaidīgi iesāka un uzreiz neatrada īsto vārdu, – ... uzmācība?

Marija sasita plaukstas.

– Klausies tikai tevī un brīnies! Uzmācība! Domāt, Tomarīnos prinči vai... karaļi dzīvotu.

– Gribēju pielabot kūts jumtu.

– Nemaz nerunā no jumta labošanas! Cik tad tev ir to brīvo dienīnu? Iejūgsies atkal tamā Rīgā līdz jaunai vasarai kā nāburgu kleperis. Pūties, pamētā to spinningu vai aizej sēnēs, ja tik labs gribi būt.

– Nomazgāšu mašīnu, tad redzēs, – viņš nenoteikti atbildēja.

«Pobedu» Rūdolfis tīrija ilgi, bet noņemšanās ar automašīnu šoreiz nodeva to mierīgo gandarījumu, ko viņam aizvien sniedza fizisks

darbs. Viņš strādāja ar iekšēju nervozitāti, it kā vajadzētu steigties un viņš tikai būtu piemirsis, kurp un kālab. Rūdolfš rūpīgi nospodrināja vispirms «Pobedas» stiklus, pēc tam pelēkos sānus, uzvilka pārvalku – visu darīja sistemātiski un automātiski. Pēc tam nomazgājās pats, pārģērbās un pavilcinājies gausi izgāja uz gatves. Sazin kāpēc viņš juta urdošu nepacietību un vienlaikus neapmierinātību ar sevi, itin kā būtu padevies, un pašlaik... Kam padevies? Kāpēc padevies? Jocīga iedomā...

Katrā grambā pēc lietus mirdzēja peļķes un peļķītes, mālainā zeme atgādināja sarkanīgu granītu ar vizlas spīguļiņiem. Bumbieres stāvēja pilnas maziem, tumšiem augļiem, kas ienācās ļoti vēlu, tikai oktobrī, un vējā bira, cieti pakšķēdami, kā oļi. Tikai tagad, gaismā, pēc automašīnas riepu pēdām Rūdolfš īsti redzēja, kur un kā kūlies iepriekšējā naktī. Lejiņa, kur Marija bija grasījusies iestīgt ar augstpapēžu kurpēm, izskatījās kā ar kāpurķēdnieku sadangāta. Viņš izlaipoja gar pašu malu un nokļuva uz ceļa. Pāri zaļajai zemei pletās debesu spodrais stikls, gaiss bija svaigs kā no pirts iznācis cilvēks, kā rīta rasā norauts gurķis, kā nule no dzelmes izcelts asaris. Tomariņu jumti atkal lēni peldēja viņam pretī.

Izskrēja suņuks un mazliet parēja uz Rūdolfu, citādi viss bija tāpat kā iepriekšējā reizē, kūts durvis vaļā, nekur ne dzīvas dvēseles... Nē, aplam. Negaidot viņu uzrunāja:

– Neviena nav mājā.

Balss atskanēja Rūdolfam gandrīz blakus no jāņogu krūma, un viņš ieraudzīja Māri.

– Vai tad tu arī neesi?

– Es? – zēns šķelmīgi iesmējās. – Es gan!

– Kur tad pārējie palikuši?

– Vecāmāte ezerā skalo veļu, tante Vija darbā, un mamma aizbrauca mazgāt skolu. Rem... remonsts, – zēns svarīgi paziņoja, drusku paklupdams pār svešādo vārdu, un, iznācis uz taciņas, atklāti novaicāja: – Ko tu gribi?

Mārim kreklis bija izlīdis no bikšēlēm, viena kāja – basa, otrā – nobružāta sandale.

– Kur otra kurpe?

– Zem gultas.

– Kāpēc neāvi abas?

– Šitā kāja vesela.

– Un kas vainas otrai?

– Sadūru.

– Dod, es paskatīšos.

– Bet... bet tu... nekutināsi?

Hā, Rūdolfā praksē tas vēl nebija atgadījies, parasti visi baidījās vienīgi no sāpēm.

– Goda vārds, es nekutināšu... Un kā klājas māsai?

– Guļ. Raudāja un tagad guļ. – Māris pameta īsu, vainīgu skatienu.

– Es apēdu peles sieru.

– Ko?

– Pe–les sie–ru!

– Kas tad tas par dīvainu sieru?

– Istabā ir ala. Tur Zaiga liek sieru pelei, – Māris paskaidroja un, drusku pieklibodams, nāca Rūdfam līdzī. Nebija saprotams, vai zēns klibo aiz sāpēm vai tālab, ka vienā kājā ir apavs, bet otrā nav.

– Sāp?

– Kas?

– Dūruma vieta.

Par atbildi sekoja izteiksmīgs, vīrieša cieņas pilns noraidošs žests.

– Rādi šurp!

Viņi apmetās uz soliņa, Māris negribīgi noāva sandali, Rūdfols saņēma tā kāju, lai aplūkotu.

– Bet tu tikai... – Māris vēlreiz brīdināja.

– Nē jau, ne.

Tāču tiklīdz Rūdfols gribēja pēdu arī mazliet paspaidīt, sākās:

– Ā–īi!

– Bet es tāču nekā nedaru.

– Tu... hi–hi–hi... briesmīgi kutini...

– Nu, ja jau kut, tad nekas nopietns nav. Tikai apsiet vajag un peldēties neej. Tu nezini – marles saite jums ir?

– Vijai ir. Tikai viņa negrib dot. «Man nav aptieka. Pērciet pašas.»

Tad vecāmāte saka: «Ko nu sē–ēdi kā pū–ūķis uz savas marles?» Gribi? Es drusku... nozagšu?

– Ka tikai mēs abi nedabūjam pērienu! (Māris atkal atmeta ar roku.) Labāk uzgaīdisim vecomāti un dabūsim saiti gluži likumīgi.

– Kas tas ir... likumīgi?

– Nu, hm... Ja cilvēks kaut ko dara likumīgi, tad...tad pērienu nedabū, bet, ja nelikumīgi, tad...

– Da–bū! – Māris iesaucās, priecīgs, ka nepazīstamo jēdzienu izpratis pilnīgi.

– Tu gan esi vienreizējs puika!

– To arī mamma teica, kad es noslicināju pagraba atslēgu. Bet vecāmāte sacīja: «Tu redzēsi, Laura, drīz viņš iedzīs kapā mūs abas!» – Māris piebilda, kā šķita, pat ar zināmu lepnumu.

Gaididami Alvīni, viņi sēdēja mājas priekšā, zēns bezbēdīgi kūļāja kājas. Pienāca Tobis, pamilinājās ap Māri un kautrīgi apostīja Rūdolfu. Viņš noliecās un suņuku noglaidīja, tas savukārt pakulstīja asti.

– Vēl muļķis! – Māris noniecinoši teica. – Tu jāņogas negribi, dakter?

– Mans vārds ir Rūdolfs. Tu vari mani tā saukt.

– Var jau... – zēns piekrita un padomājis turpināja. – Pličos bija suns Rūdis. Tikai nošāva. Dauzījās apkārt pa kucēm.

Rūdolfs amizēts pavīpsnāja.

– Nu, ogas gribi? – Māris atkārtoja.

– Zini, es labāk ieiešu pie Zaigas.

– Mamma teica, ka man nav brīv.

– Citādi saslīmsi arī tu.

– Ej nu ej, tā nu saslīmsu, – Māris atbildēja, taču neuzplījās. Viņš, redzams, bija diplomāts: kāpēc tagad lauzties ar varu tur, kur var mierīgi pēc sirds patikas izstaigāties, kad neviens neredz...

Zaiga negulēja, bet, balstīdamās pret diviem spilveniem, zvilnēja pussēdus un darbojās ap kaut kādu nieku. Kas īsti tas bija, Rūdolfs nepaguva saskatīt, viņam ienākot, šis «kaut kas» tika žigli iebidīts spraugā starp dīvānu un sienu un nokrita uz grīdas.

– Labdien!

Zaiga atsaucās bez balss.

– ...bdien...

– Kā tad tev iet šorīt? Es redzu, ka labāk.

Nekādas atbildes.

Rūdolfs ieraudzīja termometru, pacēla no skapiša, bet tas jau bija nokratīts.

– Pamērisim?

Nekādas atbildes.

Rūdolfs ielika termometru Zaigai padusē un gaididams nosēdās līdzās dīvānam krēslā, droši vien tanī pašā, kas viņam tika piestumts naktī. Tad viņš pamanīja alu. Tā atradās pretējā kaktā, un pie tās bija nolikts gaišs kumosiņš, viņš ieskatījās – baltmaize. Kurš gan cits, protams, pati Zaiga cēlusies un skrējusi pāri istabai, skaidrs kā diena, basām kājām, lai noliktu šo drupaču nodevīgi apēstā siera gabaliņa vietā.

– Tas ir pelei, jā?

– Mhm, – Zaiga atsaucās, un vaigos iesītās mazs pietvikums.

– Vai tad viņa nāk?

– Mhm...Citreiz nāk viena, citreiz divas.

– Tu redzēji?

– Mhm. Viņas izlien, kad nodzēš lampu. Pa tumsu. No lampas baidās, bet no mēness ne. Kad ir mēness, var paskatīties. Apēd – un tad dejo.

– Dejo?

– Mhm, – Zaiga strauji atkārtoja. – Un pikst līdzī, smalki, smalki.

Viņš nesaprata, vai tā bija meitenes fantāzija vai realitāte. Dejojošas peles... Kā operete, kā estrādes ansamblis. Bet kāpēc gan ne? Kālab lai tas būtu neiespējami? Vai tāpēc, ka viņš līdz šim redzējis tikai peles, kas bēgot glāba savu pelēko dzīvību? Varbūt tās ir peļu kāzu dejas?...

– Es nekad neesmu redzējis, kā dejo peles, – Rūdolfs atzinās.

– Jā?

– Un ko viņas ēd?

– Viņām garšo siers, speķis un ļoti, ļoti saulespuķu sēklas, – Zaiga labprāt pastāstīja. – Kodoliņus izloba un apēd, bet čaumaliņas paliek.

– Tiešām? – Rūdolfs pārjautāja, brīnīdamies gan par pelēm, gan par šo divaino meiteni, no kuras līdz šim nebija iespējams izdabūt pat sakarīgu, normālu atbildi un kura nu bija kļuvusi runīga un dzīva. Viņš nodomāja, ka abi bērni jūtas brīvāk bez tuviniekiem, kuru klātbūtne tos itin kā bremzēja. – Nu labi, izņemsim termometru. Laikam pietiks sildīt. Skaisti, tikai trīsdesmit septiņi un divi. Paskatīsimies kakliņu. Kur jums stāv karotītes?

– Virtuvē.

Viņš izgāja tur. Māris, krampjaini piespiedis pie krūtīm rupjmaizes ķieģeli, ar tuteni pašlaik zāģēja nost biezu, šķību riecienu.

– Tu traks esi? – Rūdolfs notrūcies iesaucās. – Sagriezīsies!

– Ej nu ej! – Māris miermīlīgi atbildēja, nepārtraukdams «zāģēšanu», kamēr šķēle no klaiņņa atdalījās pavisam un noplakšķēja uz grīdas. Zēns pacēla to, nopūta gruzīšus un sāka smērēt virsū sviestu.

– Tā tu vienreiz noņāpsi sev galvu, – Rūdolfs pabiedēja, – un es gribu redzēt, kāds tad tu staigāsi apkārt.

Pēc divām smieklu dzirkstelītēm, kas iedegās zēna acīs, viņš atskārta, ka panācis pilnīgi pretēju efektu (Māris ar zināmu interesi apsvēra un iztēlojās šādu iespēju!), un nodomāja:

«Es laikam gan esmu pilnīgi nederīgs pedagogs!»

– Kur tējkarotītes?

– Šite! – Vienā rokā turot sviestmaizes pakavu, Māris ar otru pažva-dzināja pa galda atvilktni un apjautājās: – Tu gribi gludo vai rūtaino?

Nezinādams, kas tā ir par «rūtaino», Rūdolfs drošības pēc izvēlējās «gludo». Kad viņš pēc neliela brītiņa atgriezās, Māris jau smērēja jaunu šķēli. Skaidrs, atkal griezīs!

– Ja tu tik daudz ēdīsi, kļūsi resns, – Rūdolfš sacīja.

– Tā kā tu? – Māris lietišķi apvaicājās, garšīgi cirdzams zobus maizes mīkstumā.

Rūdolfš pavīpsnāja:

«Viens pret nulli man par sliktu!»

– Nu, ko mēs tagad darīsim ar tavu kāju? Vecāmāte vēl nav atnākusi.

– Kar veļu. Še, nokod tu arī! – Māris pēkšņi piedāvāja, varbūt iztēlojies, ka Rūdfā runā skaudība, un cēla savu rīcīenu viņam pie mutes. Kad Rūdfā, mazliet uzjautrināts, tiešām nokoda, refleksiīvi pavērās arī zēna mute. – Garšīgi?

– Mm.

Atskanēja grabināšanās un soļi priekšnamā, un Māris steigšus savzvērnīcīski pačukstēja:

– Neteīksīm vecaimātei?

«Tātad tas bija kukulis par klusucīešanu!» uzminēja Rūdfā.

Ienāca Alvīne.

– Klausos: tā kā runā ķēķī! – viņa sacīja. – Nobijos, kad tik skuķis nav kājās. Lāuru jau vēl nemanīja braucām. Bet, veī, dakteris atnācis.

Šodien viņa Rūdfā par profesoru vairs nesāuca; pienāca klāt un, noslaucījusi tīro, ezera ūdenī baltī izmirkušo, vēso roku pret kleītu, tāpat bez spīedīena ielīka viņa saujā kā nedzīvu priekšmetu.

– Šobrīd meītēns jau tīri tāds paņīprs, – Alvīne stāstīja, lūkodāmās Rūdfā ar tumšajām, spožajām acīm. – Ne vairs gultā noturēt, nu tik celsies, nu tik skries.

Rūdfā, vērodām viņas kustīgo seju, atminējās Marijas stāstu. Skaīsta? Jā, arī tagad, kad pareīzie, gleznie vaībstī izplūduši un melnājos matos sīrmums. Bet pat tas Alvīnei piestāvēja kā sudrāblapsāi akots. Karālīski cēla pat vīstras kleītā, kas uz plecīem pelēkī izbalojusi, droši vien no locīšanās dzeldīgajā vasaras saulē. Rūdfām ienāca prātā, ka Rīhards līdzīgs mātei, bet viņa parasti tik dzīvā, krāsāinā fantāzīja bija kā akla. Rīhardu iztēloties viņš nespēja. Un kam tas arī vīspār vajadzīgs?...

– Zaīgu jau apskatīju. Man arī šķīet, ka būs labī. Tikāi tabletes vēl jādod, tāpat daudz tējas, kakls jāskālo, un laī viņa neskrāīda... – Rūdfā gribēja piēbīlst «pa īstabu basām kājām», tāču noklusēja, atskārtīs, ka tas varētu izklāusīties arī pēc nodevības, un neveīkīlī izlaboja: – ...laī nesāk skrāīdīt priekšlāīkus. Bet Mārim pēdu vajadzētu apsīet, ja vien būtu marle un...

– Ir, ir, kā tad nu nav! – Alvīne īesāucās, nozuda īstabā un atgrīezās ar aizsāktu marles saītes paciņu un vairākiem bundulīšīem.

Pārcilādams un aplūkodams tos: cinka smēre...ihtiola ziede...sazin kas mistisks ar homeopātiskās aptiekas etiķeti... Rūdolfš dabūja noklausīties ditirambus, kas bija adresēti viņam. Izvēlējies streptocīda linimentu, viņš priekšnesuma «himnisko daļu» pārtrauca ar lūgumu pēc karsta ūdens. Kamēr Rūdolfš apkopa Māra pēdu, Alvīne stāvēja klāt, ik pa brīdim aprādama zēnu, un pēc tam par pateicību ārstam lika mazdēlam pievilkt kāju. Viss iznāca māksloti un stīvi, no pirmītējās burvīgās vaļības vairs nebija palicis nekas. Rūdolfš atcerējās Armandu, saīga un steidzās atvadīties. Par laimi, Alvīne vismaz nenāca pavadīt, viņam līdzī izkliboja Māris.

– Tu zini, kur ved taciņa, pa kuru var tikt uz Gobām? – Rūdolfš ievaicājās, atminējies, ka naktī Laura bija nākusi bez ceļa, kaut kur taisni, cauri dārziem.

– Zinu gan, – Māris cienīgi atbildēja, – es tevi aizvedīšu, – un gāja Rūdolfam pa priekšu. Rūdolfš ievēroja, ka zēnam kājās atkal tikai viena sandale. Nupat virtuvē taču uzāva abas.

Viņi devās uz ezera pusi.

Māris pameta pār plecu skatienu.

– Kad tu atkal atnāksi?

– Es nezinu.

– Atnāc!

– Tu gan esi viesmīlīgs namatēviņš! Piedāvā ogas, cienā ar maizi, aicini ciemos.

– Varbūt gribi ābolus?

Rūdolfš sāka smieties.

– Laid tikai tevi saimniekot, tad ātri būs bankrots.

– Kas tas ir – bankrats?

– Bankrots ir tad, ja nekā vairs nav.

– Ā! Bet vai... Redzi? Mamma brauc!

Tālu saviļņotajā ezerā ritmiski cilājās airi. Bija pat grūti noteikt, vai laiva virzās šurp vai projām.

Viņi stāvēja nokalnē, vērdamies turp. Žilbinošajos saules vižņos airi šķīta melni, arī laiva, tāpat kā cilvēks tanī.

Tikai tuvodamies priekšmeti pamazām ieguva krāsas.

– Mam–ma! Mam–ma! – Māris lēkādams sauca, taču atstatums, acīm redzot, vēl bija par lielu, lai viņa balsi varētu sadzirdēt, – vismaz laivas spārni nemainīja savu ritmu: airi cēlās un grima, cēlās un grima...

Vējš, nākdams pāri ūdens klajam, šķirstīja Rūdolfā matus, tad izrāva un sāka plivināt kaklasaiti.

– Es nu iešu, – viņš teica.

Māris paraudzījās viņā.

– Tev mājās bārsies, ka tik ilgi?

Rūdolfs pasmaidīja.

– Var sacīt arī tā. Nu, uz redzēšanos, Māri!

– Sveiki... Rūdolf! Bet tu tikai atnāc! Jā?

Rūdolfs gāja projām, viņš dzirdēja savus soļus uz cieti nomītās, redzams, daudz staigātās taciņas. Kas pa to gāja, uz kurieni un kālab? Atkal viņā bija pretrunīga sajūta, tāpat kā nākot šurp – it kā gandarījums un vienlaikus vilšanās.

4

Vēja brāzmas, nākdamas no ezera pretējā krasta, Zalkša plašumos dabūja krietni ieskrieties, nesa projām Māra vārdus, un Laura nesaprata, ko dēls sauca viņai.

– Kas?

Nē, nevarēja sadzirdēt, atlidoja tikai nez kādas saraustītas, nesakarīgas teikumu skrandas. Plakandibene ieslīdēja seklumā blakus steķiem, atsities noklaudzēja airis, laivas priekšgals nošņirkstēja pret slapjajām, blīvajām smiltīm. Laura piecēlās, apmeta ķēdi ap steķu balstu, iekabināja karamo atslēgu.

– Ko tu atvedi? – Māris jautāja, kāpdams pāri malai uz tilaudām.

– Veikalā bija barankas. Gribi?

– Jā!

Barankas bija stipri saziēdušas, iespējams, pašā rajona centrā ceptas un, protams, ne šodien un ne vakar, bet jau pagājušajā nedēļā, taču šāda manta Upesgalā parādījās samērā reti, un Māris, dabūjis vienu, uzreiz sāka kraukšķināt kā vāvere.

– Zini, – viņš ēzdams sacīja, kamēr Laura izcēla krastā somu un iepirkumu tikliņu ar eļļas pudeli, ķilavu bundžu un vairākiem maizes klaipiņiem, – bija atnācis Rūdolfs.

– Kas? – Laura pārvaicāja.

– Rū–dolfs.

– Kas tas tāds?

Māris saminstinājās. Pieaugušie palaikam ir patiešām neizprotami, tik neapķērīgi, ka tu, cilvēks, nemaz nezini, kā izskaidrot: nu, Rūdolfs ir... Rūdolfs.

– Redzi, viņš man apsēja kāju.

– Ārsts?

– Jā!

– Tad tā arī saki, nevis...

– Bet viņš pats man teica, ka viņš ir Rūdolf! – Māris palika pie sava.

– Vienalga. Pieaugušos tā nedrīkst saukt.

– Kāpēc?

– Viņi... viņi dusmojas.

– Ej nu ej. Nemaz. Mēs kopā ēdām maizi. Es viņam devu nokost.

Māris attapās, ka izplāpājies. Tā vien skaties, ka nesāk piesieties! Pieaugušie ir tik jokaini, no kā tikai viņi nebaidās: no naža, no sērkoņiem, no... Bet Lauras domas, par laimi, bija kur citur.

– Un ko vecāmāte? – viņa izklaidīgi vaicāja.

– Vecāmāte ezerā skaloja veļu.

– Vai viņš prasīja laivu?

– Nē, nekā neprasiņa... Es viņam parādīju taku. Viņš ieraudzīja, ka tu brauc, nobijās un aizgāja.

– Ej nu, auša! – Laura sacīja un mulsi iesmējās. – Še, Mārit, noliec vietā airus! Tikai nes pa vienam.

Taču zēns iejūdzās airos kā zirgs ilksis, aizvilka līdz krūmam abus uzreiz, ar galiem iezīmēdams smiltis divas ličloču strīpas un atgriezies ķērās pie tikliņa.

– Dod man!

– Tas ir smags. Ņem labāk somu.

Bet arī soma nebija nekāda vieglā, Māris stiepa to, sameties uz vieniem sāniem, nesamo bieži pārķerdams no rokas rokā un stipri piekliobodams, taču no palīdzības kategoriski atteicās:

– Pats! Pats!

– Vai dakteris apskatīja arī Zaigu? – Laura pa ceļam iejautājās.

– Jā, abi būrās pa istabu.

– Un kā viņai ir?

– Raudāja un tagad gul, – Māris atkārtoja kā iekaltu pantiņu un vēlreiz vaļsirdīgi pastāstīja, ka noēdis pelei domāto sieru.

– Posts ar tām pelēm, – pagaudās Laura. – Labi, ka veikalā beidzot dabūju slazdu.

Māris pašķielēja uz viņu.

– Ko dara ar slazdu?

– Ķer peles.

– Un viņas ir ... beigtas?

– Jā.

– Tad gan būs kviekšana, – Māris dziļdomīgi noteica, neparedzēdams neko labu, un nez kuro reizi pārņēma somu otrā rokā.

Laura nopūtās.

Protams. Protams, būs «kviekšana», kā sacīja Māris. Bet ko lai dara? Visa vecā māja izvagota alām kā siets, tāpēc arī ziemu iekšā nemaz neturas siltums...

Savāda meitene! Daudzi bērni pirmajās klasītēs pat uz skolu atklāti un slepeni nēsā lidzi lellītes, zaķiņus, pīlītes. Laura nevarēja atcerēties nevienu rotaļlietu, kuru pa istam kādreiz būtu iemiļojusi Zaiga. No krāsns kuršanai istabā ienestām pagalēm cēla mājas, iedraudzējās ar sivēnu, kas skraidīja pakaļ, smalki rukšņot, pieķērās Pičam, komiskam cilvēciņam, kuru, mizodama kartupeļus, izgriezā no milzīga, ķeburaina bumbuļa. Zaigas sirds biedējoši tiecās pēc tā, ko nebija iespējams noturēt. Pēc malkas šķilām, kuras tika sadedzinātas. Pēc sivēna, kas drīz pārvērtās par netīru, astmatiski tusnījošu vepri. Pēc Piča, kas dažu dienu laikā mumificējās – nobrūnēja, izžuva, saruka, – un vistas, ielavījušās virtuvē, izknāba tam izvalbītās, mēļi zilās melleņu acis. Pēc pelēm, kurām Laura tagad veda slazdu.

«Bet ko gan dzīvē ir iespējams noturēt?» Laura domāja, kāpdama kalnā pakaļ dēlam. «Un vai galu galā visa dzīve nav viena vienīga cenšanās un nespēja kaut ko noturēt?»

Smagā tikliņa diegu rokturi griezās delnā.

Viņa bija piekususi. No malas raugoties, taisni smieklīgi. Kādi gan kalni gāzti? Izmazgāta viena klasīte, turklāt Egils vēl atnāca palīgā iecelt logus. No «mammām» ieradās vienīgi otrgadnieka Haralds vecvecmāmiņa, vairāk gan paskatīties, kāda nu tā skola tagad izskatās pēc remonta, nekā kaut ko darīt arī pati. Un ko var prasīt? Cilvēkam septiņdesmit vai visi septiņdesmit pieci gadi. Vai tāds lai likātos ap notašķītajām grīdām, kur krīts un krāsas pielipušas, ka vai ar kasīšanu vien jākasa.

Alvīne logu priekšā ravēja puķu dārzu.

– Ilgi gan noņēmies.

– Viss piekaltis tā, ka jāpārmazgā pa trim lāgiem. Kamēr slapjš, izskatās tīrs, bet izžūst, un atkal atsit kā sarmu, – Laura pastāstīja. – Un arī rītdien vēl jābrauc. Gaitenis palika.

– Tā tev atvaļinājumu izcūko.

– Lapiņš sacīja, ka tās dienas atdošot vēlāk.

– Gaidi! Sāksies skola, atkal raustīs no tumsas līdz tumsai. – Alvīne pastiepa roku pēc somas. – Dod šu, palīdzēšu!

– Pats! – atkal iekliedzās Māris, aizgriezdamies, kā sargādams nesamo.

– «Pats»! Bet sameties, vei, kā kliņģeris. Vēstuļu nav? – Alvīne apsprisījās, nākdama līdzī pāri pagalmam.

– Ir.

Alvīnes seja atdzīvojās.

– Es jau jutu, ka vajag būt. Rādi nu, Lauriņ, šurp!

– Somas dibenā, māt. Izkravāšu, palasišu priekšā, – Laura teica.

Kā lai pasaka vīramātei, ka šī vēstule atkal ir vienīgi viņai, Laurai, ka tānī nav ne vārda, pat ne sveiciena Alvīnei?

Laura to nespēja, tas būtu kā sitiens.

Visu mūžu Alvīne bija darījusi dēlam vienīgi labu.

Vai viņu varēja vainot, ka izmisums, gandrīz apmātība un šausmas par Riča nākotni lika viņai tovakar izkliegt briesmīgos nolādējuma vārdus? Un vai Ričs bija vainīgs, ja šie vārdi pēkšņi salauza viņā ticību kaut kam labam, drošam, stabilam un mūžīgam? Viņš jau atliku likām, līdz apnikumam, līdz niknumam, līdz bezspēcīgam izmisumam tika dzirdējis, ka ir Augusta Tomariņa dēls. Kad viņš ielida svešā dārzā ābolos, sakāvās ar citu zēnu, gribēja iestāties komjaunatnē, kad viņš ļāvās straumei vai gribēja noturēties tai pretim, katreiz atradās kāda mute, kas Ričam to atgādināja. Kopš bērnu dienām Ričs kā ievainots dzīvnieks nēsāja miesā iestrēgušu skabargu, ko nemācēja izvilkt un kam citi – tiši un netiši – pieskāras, nodarīdami sāpes, pie kurām, kā jau pie sāpēm, nevarēja pierast nekad...

Vai Laurai vajadzēja sacīt vīramātei, ka šie bija taisni tie vārdi, ko nedrīkstēja teikt Ričam, nekad un nekādā gadījumā, pat toreiz, šausmīgajā vakarā? Vai Alvīne to saprastu, ja jau nesaprata... neredzēja pati? Un ko tas līdzētu, ko vērstu par labu?

Alvīne bieži, apnicīgi bieži kavējās atmiņās par Riču – no apziņas dziļumiem izcēla aizmirstības putekļiem klātus sīkumus, apslaucīja, lika rindiņā un vaļas brīžos pārcilāja kā porcelāna zilonišus, kamēr uzspodrinātā pagātne sāka likties laimes laiks, kas, pārvērties par mākonī, cēlās augstāk un augstāk, pamazām aizvien vairāk zaudējot sakaru ar realitāti. Viņas mīlestība bija gatava nest nebeidzamus upurus, kā jau mīlestība, urdoša un mokoša, dažbrīd traģiska, dažbrīd smieklīga. Mūžīgajā sasprindzinājumā, kādā Alvīne allaž gaidīja vēstis no dēla, jaudās kaut kas apbrīnas cienīgs un biedējošs reizē. Cilvēka sirdij, šķiet, vajadzēja piekust no nebeidzamā saspīlējuma, vismaz re-tumis aizmirsties, atrast kādu ventili, bet nekas tamlīdzīgs nenotika.

Vai visa tā vēl nebija gana, lai izpirktu vienu vienīgu izkliegtu teikumu?

Cik netaisnīgi, taču laikam ne, laikam tomēr ne...

Laura izkravāja no somas tūtas un saiņišus.

– Kur tad tev tā vēstule ir? – Alvīne paskubināja.

– Tūlīt, māt.

Alvīne piegāja pie istabas durvīm, atvēra un uzsauca:

– Zaiga, papiņš atrakstijis!

Nebija dzirdams, vai sekoja kāda atbilde. Alvīne atgriezās, nosēdās pie galda, saņēma rokas – sagatavojās uz klausīšanos. Laura sadabūja blīvi aprakstītu rūtiņpapīra lapiņu, atlocīja, nokremšļojās, it kā nez kas ķertots kaklā, un vienmuļā balsī iesāka:

– «Dārgā Laura!...Mīļā māt!...»

Alvīnes smagie plakstiņi nodrebēja.

Laura lasīja, klupdama pret vārdiem, kurus vajadzēja izlaist, iesprauda pa teikumam, brižiem saminstinājās un piesarkdama taisnojās:

– Te locījuma vietā padzisis.

Vēstule iznāca ķeburaina un juceklīga. Alvīne klusēdama klausījās, viņas seju apstaroja smails. No istabas nenāca ne skaņa. Māris, piebīdījis sev tūtu ar barankām, garšīgi kraukšķināja.

Tikai vienu vienīgu reizi Alvīne pārtrauca vedeklu ar jautājumu:

– Diezi, kas tas par Jēci?

– Stārķis, māt.

– Kas viņam tik tur nenāk prātā! – Alvīne maigi sacīja kā par mazu bērnu.

Izlasījusi nobeigumu:

– «Sveiciens visiem. Skūpstu Zaigu un Māri... un mammu.

Riņš.»

Laura atviegloti nopūtās kā pēc saspringta darba, pārlocīja vēstuli, noglabāja kabatā un pamazām sāka novākt iepirkumus. Alvīnes acis mehāniski sekoja vedeklas kustībām.

Ne viena, ne otra nesacīja nekā.

Laura iegāja pie Zaigas, atkal atgriezās. Alvīne joprojām sēdēja turpat un tanī pašā pozā, «sagremodama tekstu», kā dažkārt ironizēja Vija. Redzot vīramātes liega maiguma apgaroto, domīgo seju, Lauru pārņēma spējš žēlums un kauns.

– Mamma, tu zini, kas ir ... bankrats? – negaidot ierunājās Māris.

– Kas?

– Bank–rats.

– Nē. Un kas tad tas ir?

– Kad nekā nav.

- Kur tu to dzirdēji?
- No Rūdolda.
- Tu, draudziņ, kaut ko putro.
- Nemaz! Tā viņš teica. Es viņam gribēju dot ābolus, bet viņš smējās un sacīja: «Nē, tad būs bankrats!»

Visas Māra domas vēl bija pie Rūdolda, tēva vēstule tam nenozīmēja gluži neko. Zem krēsla zēns dūšīgi vicināja balti apsieto, Zaigas vecajā sandalē ieauto kāju, brūnajās acīs mirdzēja draiska šķelmība. Laura nojauta, ka Māris atceras nez ko jocīgu, ko viņa nezina. Kas gan šeit noticis, kamēr viņa bijusi skolā?

Ziņa par to, ka atrakstijis Rihards, pilnīgi vienaldzīgu atstāja arī Viju.

– Ak tā? – viņa tikai sacīja, acīm redzami domādama par ko citu, un tūlīt gāja uz savu istabu.

No šāda nedzīva, bezpersoniska «ak tā?» varēja noslāpt jebkurš prieks, Alvīne aprāvās pusvārdā, un viņas skatiens apmiglojās. Nu jā, nu jā, Vija nekad nav sapratusies ar Riču, plēsās un stridējās jau kopš bērna kājas. Liktos, kāda tēvuzeme nu būtu jādala, bārenis kā viens, tā otrs. Bet, vei, nesatiek ne lūdzami...

Viņa salūkoja plitskrāsnī skābeņu zupu, ielēja Vijai, pielika krējumu, nogrieza maizi.

- Nāc nu!
- Negribas, – Vija atsaucās no istabas.
- Tā arī neēdīsi? – Alvīne pabrīnījās.
- Nē.

Vija ienāca mājas halātiņā, nez ko turēdama abās saujās.

- Kur bērni? Māri!
- Tu... tu atkal esi dzērusi, Vija! – Alvīne tumši sacīja.
- Nesāc nu, mamma, ar tiem vecajiem sprediķiem! Es jau labi pasen esmu pilngadīga. – Vija izgāja uz sliekšņa un pakliedza pagalmā: – Mā-ri!

Zēns dobji kā no mucas atsaucās no mazāsmājas. Pēc tam, ar skubu atvērtas un aizvērtas, noblarkšķēja durtiņas, un viņš skrēja šurp.

- Ko tu atnesi?
- Kā tu zini, ka esmu ko atnesusi? – Vija jautāja smiedamās.
- Zinu! Zinu! Zinu! – Māris klaigāja, lēkādams Vijai apkārt kā suņuks, kamēr viņa sargājot turēja paceltas abas sažņaugtās saujas.
- Ie-dod!
- Uzmini: kurā rokā?

Māris pētījoši noskatīja, kura dūre varētu būt lielāka, tad, vilcinādamies un šaubīdamies teica:

– Kreisā... nē, labā!

– Nu: kreiso vai labo? – Vija tincināja.

– Krei... labo!

Vija atpleta plaukstu, uz delnas kārdinoši gulēja «Sarkanā magone».

– Vai! – Māris priecīgi pakampa konfekti, attina, iecirta baltos zobīņus brūnajā šokolādē un, drusku pagudrojīs, piedāvāja arī Vijai:

– Nokost negribi?

– Nē.

– Kad ne – ne, – Māris atbildēja, neliekuļodams sarūgtinājumu, un iebāza mutē visu atlikumu. – Bet kas tev bija otrā rokā? Tukša?

– Otrajā bija – šitā! – Vija aiz papīra sekstītes pakratīja Mārim pašā degungalā «Trifeli» un laidās bēgt, skrēja pa sētsvidu, mezdama asus likumus, beidzamajā brīdī allaž izvairīdamās no zēna pastieptās kam-pjošās rokas. Bet Māris dzinās pakaļ, brēkdams:

– Vija, nu, Vija!

Beidzot viņa iespruka mājā, aizcirta durvis un, turēdama tās ciet ar apaļo, kailo plecu, nokususi un aizsūsies smējās, kamēr Māris kā sienāzis lēkāja ārpusē, vēl aizvien saukdams to pašu:

– Vija, nu, Vi-i-ija!

– Kā tāds nesamanīgs skuķis, – Alvīne nosodoši sacīja, un šoreiz tā bija viņa, kas otram sagandēja prieku.

– Nav jau ne bēres, ne kapliča, – Vija paskarbi atteica, bet visa aizrautība uzreiz izvējojās. Viņa palaida durvis vaļā, klupšus krišus pa tām iegāzās Māris, iekliedzās: «Noķē-ē-ēru!» – taču tūlīt arī redzēja, ka spēle beigusies, diemžēl beigusies un pagalam, un gaidi nu, kad būs nākamā reize...

Ar otru konfekti Vija iegāja istabā. Noņēmusi galdautu, Laura ar lielām, neveiklām šķērēm piegriezta audumu Zaigas skolas kleitai.

– Drēbīti dabūji? – Vija painteresējās.

– Gaišāka jau ir, nekā gribējās, bet paņēmu, kāda bija, – atbildēja Laura, kamēr grieznes dobji šņirkstēja pret galda virsmu.

– Man diez piestāvētu? – Vija ierunājās ar sievišķīgu ziņkārību, paņēma vienu no drānas gabaliem un, apmetusi ap pleciem, piegāja pie spoguļa. – Zils jau man izskatās labi. Nav slikti, vai ne? Kamēr jauns, tikmēr velvetons atgādina gandrīz vai samtu, bet izmazgā – un tur paliek tikai tāda lupata.

– Darbam jau labs.

– Nu, man arī darbā jāizskatās pēc cilvēka. Mūžīgi jāapgrozās ļaudīs, – Vija rāmi noteica un atnesa audumu atpakaļ.

– Tev sveiciens no Egila, – atminējās Laura.

– Tā? – Vija vienaldzīgi pārjautāja un vairāk nevaicāja neko.

– Tante! – klusītiņām pasauca Zaiga.

Vija piegāja pie viņas un uzlika uz segas «Trifeli».

– Tas tev.

– Paldies, – meitene teica, priecīgi pietvīka, pasniedzās pakaļ ar tievo roku, taču konfekti neēda un uzlika uz skapīša, redzams, priekšdienām.

– Gribu parādīt, ko es iztaisiju, tante.

– No kā? – Vija piesēdās meitenei blakus.

– Tu redzēsi.

Zaiga pagriezās uz sāniem un cītīgi grābstījās ar pirkstiem gar dīvānu un sienu, kamēr beidzot ar lielām mokām uztaustīja meklēto.

– Skaties!

No piepūles Zaiga bija tumši piesarkusi un pat nosvidusi, sauļā viņa turēja brūnu, no maizes mīkstuma samīcītu, jocīgu cāli.

– Bet tas taču ir viens debešķīgs kukainis! – iesaucās Vija, un meitenes acis iemirdzējās.

– Viņam tikai krītot nolūza viena kāja. Redzi?

– Tas nav nekāds trūkums. Viņš izskatās tik apetītlīgs kā no šokolādes. Nudien, varētu apēst!

Laura atskatījās.

– Kas tur tāds ir?

Zaiga lūkoja cālēnu noslēpt zem segas, bīdamās no bāriena – atkal izniekota maize!

Bet Laura šoreiz neteica nekā. Abām – gan Zaigai, gan Vijai – tik māksloti nevainīga sejas izteiksme, ka drīzāk vai jāsmeļ.

– Kur tu tik bagāta, ka «Trifeles» pērc? – Laura vienīgi ievaicājās.

– Konfektes pati par savu naudu pirkšu, kad man būs piecdesmit gadu, – Vija jautri atbildēja.

– Pacienāja?

– Jā, pie tam visgrandiozākā veidā. Ak Dievs, man taču tev tas ir jāizstāsta, tas ir viens furors! Zini, šodien pie mums notika laulību reģistrācija tam ekskavatoristam Marcinkēvičam, tam čigānam. Komēdija! Bija noteikts četrpadsmitos, ligava pārpratusi, ka četros. Sēž vienā angļu mierā pie frizierenes un liek sev taisīt uz galvas pēc žurnāla kaut ko grandiozu, kamēr nabaga ligavainis skraidelē apkārt meklēdams, bet kāzu viesi ceriņos pie ciema padomes jau stingri met.

Nu, šis, Marcinkēvičs, beidzot arī sadzen pēdas savai sirdspukītei frizētavā, bet viņa ar gluži slapjiem ruļļiem vēl zem aparāta žāvējas. Kamēr izžuva, kamēr izsukāja, kamēr pārklāja ar laku, tikmēr... ha–ha–ha... mūsu Marcinkēvičam vedējtēvs vairs neturas kājās. Ar mokām beigu beigās saskrāpēja visus kopā, salaulāja arī. Marcinkēvičs nu apstaigā mūs, pateicas, spiež rokas, zemu klanās. Kā klanās, tā – plakt! – uzreiz izkriet sainītis. Zariņš sauc: «Biedri Marcinkēvič, jūs te paciņu nozaudējāt!» Taču šis tik manās uz durvīm un kratās vaļā: neko nezinot, tas neesot viņa, šim nevajagot svešu mantu... Vēlāk attinām – pudele «Vinjaka» un konfekšu tūta. Būtu devis tāpat... ha–hā!... Vai tad kāds būtu ņēmis, nemūžam, bet tā... bezīpašnieka manta!

Laura, turpinādama griezt audumu, klausījās Vijas možajā valodā. Viņa bija pieradusi, ka svainē sadzīvoja viskrasākie pretstati: drūma apātija ar gaišu, bērnišķīgu, gandrīz vai naivu liksmi, kas atgādināja Riča neprātīgā prieka brīžus. Galu galā abiem tik ļoti atšķirīgajiem Alvīnes bērniem vajadzēja taču būt arī kaut kam kopīgam...

«Visgrūtāk tev, nabagam, būs sadzīvot ar to iedomīgo kazu,» Ričs draudzīgi brīdināja Lauru, kad viņa nāca uz Tomariņiem. Un jutās patiesi līdz sirds dziļumiem pārsteigts, kad abas svaines sapratās ļoti labi.

Ričam to bija pat grūti aptvert, jo naidis allaž ir aprobežots un akls.

Bet kur gan slēpās sākums šim ienaidam? Kas bija vainīgs, ka brālis un māsa, nu labi, pusbrālis un pusbāsa, tik ļoti neieredzēja viens otru?

Skaidība?

Vai tā iededza savu melno liesmu Ričā, kad viņš, spītīgs un stūrainis, aizslēpies aiz skolas biedriem, vērās pāri galvām uz skatuvi, kur Vija, pārļaidzama pāri zālei skaidru, zilpelēku – Reiņa Cīruļa – skatienu, dzidrā un skanīgā vālodzes balsī deklamēja dzejoli par kritušo varoņu piemiņu, un sirmi vīri norausa skopu, kaunīgu asaru, lūkojoties viņā kā Reiņa Cīruļa dzīvā atspulgā?

Vai arī no tās, ļaunās, nodrebēja pusaudzes Vijas sirds, fotogrāfijā blakus savai tik parastajai – drīzāk neglītajai nekā skaistajai – sejai ieraugot Riča gleznos, pareizos, kā ar skulptora kalnu izcirstos vaibstus? Vai tad pirmoreiz iešāvās prātā doma par netaisnību – šis Tomariņa dēls, šis... šis bandu bērns no mātes mantojis to, kas īstenībā pienācās viņai! Kāpēc tieši necilākais iedzimis meitā? Mazais augums, apaļīgums, ko negantākas mēles drīz varēs dēvēt par tuklumu, tuvredzība. Jau skolas gados ārsts bija Vijai izrakstījis brilles, ko viņa uzlika

vienīgi stundu laikā, bet, zvanam atskanot, mudīgi rāva nost, jo aces īso deguntiņu padarīja vēl strupāku, gandrīz komisku. Aktos Vija allaž deklamēja, uzvedumos tēloja kādu no galvenajām lomām. Varbūt viņai bija aktrises talants, bet varbūt viņa tikai kā mēness spīdēja, atstārojot sava tēva tālo gaismu... Vismaz teātra fakultātē Viju neuzņēma.

Viņa atgriezās, vilkās no autobusa pieturas, stiepdama somu kā nezina kādu smagumu, lai gan tanī, atskaitot dažus sīkumus, bija vienīgi melna zīda kleita un izejamo kurpju pāris. Viņa ienāca pagalmā un pirmo sastapa Riču. Bija atvests siens. Izmeties līdz pusei kails, viņš ar trijzaru dakšām cēla milzīgus klēpjus, kurus kūtsaugšā Laura ņēma pretim. Izdzirdis soļus, viņš atskatījās. Melnajos, vijīgajos matos spīdēja siena gruži, nosvidusī brūnā āda lāsmoja, aiz pavērtajām lūpām vizēja lidzena, žilbinoša zobu rinda. Viņš izskatījās tik ļoti... izaicinoši... briesmīgi pašpārliecināts, ka Vija pēkšņi nosvieda somu, aizklāja seju plaukstām un, ieraudādāmās balsī, ieskrēja mājā.

Bet varbūt vainīga bija Alvīne?

Plaīsa, kas lielajos laikmeta griežos sadalīja pasauli divās daļās, gāja starp abiem viņas bērniem un caur pašas sirdi, un viņa aklā mātes mīlestībā pieķērās tam, kam bija smagāk, Ričam, atstumdama meitu, balstīdama... un pazudinādama dēlu...

Un ja nu tas vispār nebija viņu – Riča un Vijas, bet viņu tēvu naidis? Naidis uz dzīvību un nāvi...

Vija ar Zaigu aizrautīgi smējās. Par ko? Laura nebija dzirdējusi. Viņa salocīja un noglabāja piegrieztni, pēc tam nolika arī drānas gabalus. Sametinās rīt vai parīt, Zaiga vēl nav tik stipra, lai mocītu ar piemērišanu, un laika arī vēl daudz.

– Jau aizej? – vilusies sacīja Vija, kurai acīmredzot vēl gribējās paplāpāt.

– Māte teica, lai kāds sarokot kartupeļus.

Piecēlās arī Vija.

– Tante, paliec! – sāka lūgties Zaiga. – Man garlaicīgi.

– Ko lai dara? – Vija teica, drīzāk glāimota nekā sarūgtināta. – Būs jānāk uz šejieni lāpīt zeķes.

– Es tev palasišu priekšā, tante, – solīja meitene, uztvērusi Vijas piekrišanu kā zināmu upuri un cenzdamās kaut kādi atlidzināt.

TREŠĀ NODAĻA

1

Sapnī Laura redzēja Riču.

Viņi abi kopā gāja pa līdzenu, pelēku lauku, kuram nevarēja saskatīt ne gala, ne malas. Arī zemās debesis pāri viņiem pletās pelēkas un līdzenas, un tām tāpat nebija ne gala, ne malas.

– Paslidināsimies! – Ričs teica, un tad Laura pēkšņi ieraudzīja, ka viņi iet nevis pa lauku, bet pa milzīgu, nule aizsalušu ezeru, kurā vēl tumst lasmeņi un saredzamas elodejas, kas plīvo ūdens strāvās viņpus plānā, zilganā rudens ledus. Tas šņirkstēdams liecās zem viņu kājām, un Lauru pārņēma bailes. Viņa aplaida visapkārt skatienu, cenzdamās saskatīt krastu. Taču krasta melnās svītras nebija nekur, pie apvāršņa debesu pelēkums sakusa ar ezera pelēkumu. Ričs smiedamies ieskrējās un, iepletis rokas, slidēja projām. Mugurā viņam bija gaiša vējajaka, un viņš atgādināja jahtu. Laura saspringti raudzījās, ar šausmām gaidīdama, ka viņš piepeši ielūzis un pazudis dzelmē. Bet Ričs tikai attālinājās, kļuva līdzīgs kaijai... tad sniegpārslai... Laura stāvēja kā pamirusi, nesaklausīdama pati savu brīdinošo saucienu un dzirdēdama vienīgi ledus čirkstoņu un ūdens dobjo guldzēšanu zem tā. «Mierīgi, pavisam mierīgi... nebaidies...» Viņa domāja, ka tas ir Ričs, taču tukšais klajs stiepās bezgalībā. Un tā arī nebija Riča balss, to Laura saprata jau miegā...

Negribīgi svīda gaisma. Visi vēl gulēja, pat Alvīne. Nonikusi divas nakts, Laura vakar aizgāja pie miera agri, aizmīga uzreiz un ļoti cieši. Un tikai tagad, sudrabpelēkajā rīta mijkrēslī, viņu kā zvans pamodināja šī... Kas? Baiļu sajūta? Vai glāsmainā balss? Viņa no jauna mēģināja atminēties, kur to dzirdējusi, bet atkal nespēja, smadzenes bija vēl pilnas miega, un domas pinās tajā kā vatē.

Laurai likās, ka vajag atminēties, un šī neatlaidīgā balss beidzot liks viņu mierā. Tā dažkārt urda aizmirsta melodija, aizmirsts uzvārds, aizmirsta dzejoļa rinda. Un vajag tikai atcerēties, lai viss nostātos savā vietā, aprimtos un liktos mazsvarīgs...

Pamazām rīts ietērpās krāsās. Augšējās rūtis, ko neaizsedza krūmi, iegaismojās pārļaini iesārtas. Pa durvīm, kuras Laura bija pametusi pusvirus, viņa dzirdēja bērna vienmērīgo dvašu, reizumis, Zaigai pagrozoties, iedziedājās vai tikai notinkšķēja kāda atspere divānā...

Laura satrūkās – viņa bija atcerējusies. Taču atminējums nedeva nedz gandarijumu, nedz mieru, gluži otrādi, atnesa tumšu satraukumu.

«Kāds divains sapnis!» viņa apjukusi domāja, pūlēdamās tikt vaļā no tā un netikdama. «Jāceļas. Jāceļas un jāsāk ko darīt.»

Laura noņēma drēbes no krēsla atzveltnes, lai ģērbtos. Nočaukstēja papīrs, kleitas kabatā vēl bija Riča vēstule. Viņa izvilka to, nolika uz galda, lai vēlāk neaizmirstos sadedzināt, jo negribējās, lai arī šī nokļūtu cita rokās. Neviļus skatiens krita uz vārdiem:

«Mana dārgā Laura!»

Tā bija Riča tik labi pazīstamā balss. Un, it kā cenzdamās tikt vaļā un projām no tās otrās, neskaidri mulsinošās un aicinošās, viņa atkal paņēma vēstuli un, tāpat kā bija gulējusi, naktskreklā un basām kājām piegāja pie loga, kur gaišāks, un lasīja:

«Liekas, tik sen neesmu Tev rakstījis. Bet, kad ņemu zīmuli rokā, uzreiz nav nekā svarīga ko stāstīt par savu dzīvi...»

Kamēr Laura lasīja, saule cēlās virs apvāršņa, apzeltāma visu.

«Vaļas brīžos par Jums vien domāju, par Tevi, Lauriņ, un par bērniem. Tu raksti par Māri, bet man pat neticas, ka tas ir mans dēls, jau tik liels izaudzis. Es tak viņu atceros tikai kā zīdaini. Atminējos, kā braucu pakaļ uz slimnīcu un kā sniegā sāka buksēt vilitis. Kamēr kopā ar Glaudānu atrakām ceļu, mazais brēca. Tādā jocīgā balsītē, drīzāk ņaudēja nekā raudāja. Tu nekādi nevarēja viņu nomierināt. Glaudāns teica: uzstājas, kā jau vīrieša cilvēks! Tev, miļā, varbūt nāk smieklis, ka es te melšu visvisādas blēņas. Pats nezinu, bet lien un lien galvā tie sikumi, kas agrāk bija pavisam piemirsušies...»

Jasmīnu krūmā ielaidās zilīte, tieši loga priekšā, grozīja galviņu un skatījās apkārt, nebīstoties no baltā stāva otrpus stikla. Beidzot putns aizlaidās, bet zars bezvējā vēl ilgi šūpojās.

«Vakar, kad šansējām, dzirdēju tā kā kombainu. Kaut kur stipri tālu. Tad uzreiz ienāca prātā mūsu draugs Jēcis. Kur tik pļāvām, tur šis vienmēr bija klāt kā štikis. Diezi Jēcis ir vēl dzīvs vai vairs ne? Pagājuši tak vairāk nekā pieci gadi. Nu, redzi, sāku atkal melst savus niekus.

Raksti, Lauriņ, gari, gari un par visu. Par sevi un par bērniem. Man šite dārga katra rindiņa no Tevis.

Skūpstu Tevi, arī Zaigīņu un Māri.

Ričs.»

Laura salocīja papīra lapu, piespieda pieri pie vēsās rūts. Rīta saules stari lija pāri viņai. Matiem, plecēm...

Tikai tad, kad aiz sienas nobrīkšķēja Alvīnes gulta, Laura nodrebot aizslējās un sajuta, ka nosalusī. Saģērbusies viņa iegāja virtuvē. No paklātā

maisīņa uzrausās Tobis, jocīgi staipijās kā bērns, pēc tam pietecēja klāt.

– Nu, sunīt? – Laura čukstus sacīja un pieliekusies pabužināja kucēna mīksto spalvu.

Kad viņa apmetās uz ķebliša plītspriekšā, lai iekurtu uguni, Tobis apsēdās blakus, uzlika purnu uz viņas ceļgala un brūnām, apaļām acīm vērās sejā.

– Ko tad tu gribi, draudziņ? – Laura klusi atkārtoja, manīdama pie kailā stilba cieši piespiesto silto kucēna sānu. Tobis viņu traucēja, taču noraidīt padevīgā dzīvnieka glāstu viņa nespēja.

Alvīnes istabā atskanēja vispirms basu kāju dīpoņa, pēc tam čību šļūkāšana. Laura pasniedzās pēc pāris sveķainiem skaliem un sakārtoja iekuru, pašā apakšā palikusi vēstuli. Nogradbēja sērkociņi, pa aprakstīto papīru sāka ložņāt zila liesmiņa, pieķērās skaliem, pagales sāka laizīt oranža uguns. Viņa noskatījās, kā sadega Riča vārdi, pārvērdamies par melnām plēnēm. Kucēns nekustīgi raudzījās liesmās. Viņi abi sēdēja blakus, cilvēks un suns, tāpat kā pirms tūkstošiem gadu, lūkodamies ugunī un sildīdamies pie tās, bija sēdējuši Lauras tālais sencis ar Tobja tālo senci...

Plati žāvādamās, ienāca Alvīne.

– Domāju – kas tur grāvējas? Bet tu šorīt esi tas agrais putniņš. Un jau, pavei, iekūrusi plīti! – viņa nopriecājās.

Laura aizvēra durtiņas un piecēlās.

– Daudz visāda darāmā, – viņa teica, – un uz skolu arī jābrauc.

– Skriesi nu kā sadegusi! – Alvīne sacīja, ar kausiņu grābstīdama pa slauktuves dibenu. – Medāli, nebaidies, nedos tikpat... Aizej ienes kādu ūdeni! Lai tas aprīmušais paliek, ko mutēs noskalot. Kapijai gribas svaigu.

Atbultējusi durvis, Laura, šķindinot spaiņus, izgāja laukā. Rīts bija skaidrs, stipri vēss un ļoti skanīgs. Viņa pievērsa uzmanību divvainai, stieptai čikstoņai, kas atlidoja nez no kurienes. Nolikusi spaiņus, ieklausījās un pārsteigta atklāja, ka tā laikam ir Gobu akas vinda. Līdz šim viņa to nekad nebija ievērojusi, šķita tik tuvu, ka...

Viņa attapās, ka vēl joprojām stāv un klausās šajā tālajā un tuvajā skaņā, sāka sparīgi griezt rokturi, un viss noslāpa veltņa spalģajā smilkstoņā.

Bet, iebraucot ezerā, Laura izdzirda āmura klaudzināšanu. Pamazām no pussalas aizsega izslidēja Gobu ēkas, sētsvidu šķērsoja un nozuda Eidis, Marija, iznākusi mājas priekšā, sauca kopā vistas.

– Tibī, tibī, Pelēcīt! – skaidri atlidoja pa vējam. Taču pāri visam, kā saskaldot pārējās skaņas, ritmiski kala āmurs, un Laura uz jumta

ieraudzija Rūdolfu. Pienaglojis skaidu, tas izslējās, pagriezās un – Laura drīzāk sajuta, nekā redzēja – pamanīja arī viņu. Rūdolfš stāvēja gandrīz pašā čukurā, kreklu vējš bija piepūtis kā buru. Atstatumam pieaugot, stāvs uz jumta saruka un šķita gluži nekustīgs.

2

Pāri ezeram skrēja nervozi viņi, laiva šūpojās starp saules vižņiem. No saviem augstumiem Rūdolfam kārojās pamāt Laurai ar roku, bet nebija pārliecības, ka tā redzēs, un vēl jo mazāk, ka atbildēs. Un viņš droši vien jau arī tāpat izskatījās pietiekami nožēlojams ar šo brezenta somu ne somu, tarbu ne tarbu, ko Eidis bija viņam uzkāris kaklā kā ganam vai ubagam, lai, jumtā kāpjot, būtu kur salikt darba rīkus. Tālums likās ar smalku otu pedantiski izzīmēts: pelēki šiferotais baltķieģeļu Upesgals, kaltes senlaicīgi modernais vai moderni senlaicīgais tornis, izkaisītas lauku sētas un plašā lokā meži, meži, meži – ieļejā nopietni tumstoši eglāji, uzkalnos garkājainas, vieglprātīgas priedaines.

No skursteņiem cēlās dūmi un plandīja kā karogi.

– Kājas notirpa? – no lejas apvaicājās Eidis.

– Kur nu! – Rūdolfš atsaucās.

Un, lai gan viņš bija atbildējis noliedzoši, Eidis sacīja:

– Nepieradušam, brāl, jau nemaz nav tik viegli to krunku turēt, es zinu. Tas ir tāpat kā uz zirga jāt. No malas rādās: ek, kas nu tur par grūtumu, tu tak tam otram sēdi virsū, nevis šis tev. Bet pamēģini bez pierašanas un mācēšanas, tad tu redzēsi vellu.

Apakšā laikam jau kļuva īsti silts, jo Eidis izmetās kreklā, bet šeit, augšā, Rūdolfu spirdzināja vējš, kas pagalmā bija sienu un žogu gūsteknis un īsti ieskrējās tikai pāri koku vainagiem, ēku jumtiem un Zalkša plašumos.

– Eidi!

– Kas ir?

– Naglas beidzas.

– Jaunās cauri ir. Tad man jālūko kādas no vecajām. Padauzišu ar āmuru, un labas būs.

Eidis nozuda piedarbā, atgriezās ar «Piena garduma» bundziņu, kurā glabājās āķi, skrūves, cemma un citi sūkumi, un, nosēdies pie akmens, ņēmās taisnot likās naglas. Brīžiem no turienes atskanēja ne tikai klauzinašana, bet arī sirdīga iesēkšanās: droši vien vai nu nagla

salūza, vai āmurs trāpīja pa pirkstiem. Bet Rūdolf, rūpīgi iebāzis skaidu jumta plaisā, pienagloja. Viņam pāri un garām laidelējās bezdelīgas. Jauno skaidu nebija necik daudz, duči trīs, ne vairāk, un tās pašas atrastas ar lielām pūlēm klēts tinē. Kur tikai viņi abi ar Eidī tās netika izmeklējušies, sacēlot putekļu mākoņus. Istabaugšā, šķūnī, piedarbā. Izvandīja lietas kokus, pārcilāja mucas, apvēla baļļu... Gobās, kā daudzās lauku sētās, malu malas bija piebāztas ar drazām, kas, stāvot vai gulot kādā aizmirstā kaktā, parasti nevienu netraucēja, bet, izceltas dienas gaismā, izskatījās nožēlojamas. Tā bija īsta mantu nabagmāja: šķība gulta, klibi krēsli, bezzobaini grābekļi, apdauzīts galdiņš, lādes ar noputējušām īs- un garkaklainām pudelēm un peļu spirām... Ne Gobās kāds vairs taisījās viņu darīt, ne vērpt, nekā, taču tāda nu reiz ir latvieša daba – vienkārši rokas neceļas mest laukā kādu vēl noderīgu trauku vai rīku...

– Ti–i–iš, vilkamaltītes! Uzslaid, brāl, no augšas ar šindeli, atkal salīdušas jāņogās, nolāpītās!

Skaida iekrita vistu pulciņa pašā vidū, sekoja haotiska kladzināšana un pludurošana, vienīgi gailis atkāpās ar pašcieņu, kā īsts karavadonis pēc zaudētas kaujas. Izdzirdusi putnu skaļās klaigas, parādījās Marija.

– Ko jūs te ālējaties! Domāju, kāds vanags, vai.

– Ļauj tik vaļ, noēdis matas no galvas, – Eidis šķendējās, – un, tā teikt, acis arī izknābs pie reizes.

– Ūjā, ūjā, tādi milīgi putnīni!

– Milīgi... Aizej uz fermu, paskaties: nogāž šām, saproties, veselu govī aplokā, un pēc nedēļas tur tikai vairs kauliņi saulē kaltējas. Kā riktīgi vilki! Es viņas neturētu, ni un ni...

– Pats olas dētu, vai?

– Iespundēt viņas, saproties, vajag, lai dārzu neplēš laukā.

– Spundē, spundē, tad es gribu redzēt, tēvs, kur tu priekš viņām pieņemsies miežus!

– Nu, Marij, kā izskatās no malas? – Rūdolf uzsauca no jumta, laikus iejaukdamies diskusijā par vistkopības plusiem un mīnusiem.

– Smuki jau, smuki, – viņa paslavēja.

– Kādu nedēļu vai divas, saproties, Rūdi šitā padīditu, viņš varētu, zin, iet kolhozā par jumiķi, – piekrita Eidis.

– Deficīta profesija. Jumiķi pelna vairāk nekā ārsti. Ieķersos kādā kolhoza meitenē un – pārkvalificēšos.

– Tā nu ieķersies gan! Tu jau, brāl, esi rūdīts zellis, – Eidis teica un piedevām pafilozofēja. – Ar precēšanos, zin, ir tāpat kā ar lēkšanu aukstā ūdenī. Jāmetas iekšā, tā teikt, bez domāšanas. Sāksi mīņāties,

sāksi punktīrēt un študīrēt, pagalam ir. Nevari vairs ielēkt ne par kādu naudu.

– Ja nu vienīgi kāds pagrūž no mugurpuses, – Rūdolfs smiedamies papildināja.

– Ēst negribas? – Marija apjautājās.

– Kas? Atkal ēst? Jūs nudien mani ēdināt kā nobarošanas punktā... Cik tad pulkstenis?

– Kā divpadsmit, kā viens... Uzliku vārit putru. Tikai ar sāltīnu tā ir, kā ir. Grābstu pa poda dibīnu, pirkstiem nav kur aizķert. Tā mūždien: kad ej uz bodi, aizvienam divas mantas piemirstas nopirkt – ziepes un sāli. Vēl trešo – sērkocīnus, bet tos gan tēvs allažīn iedomā pats. Kaut vai tik daudz labuma no tās kūpināšanas un smirdināšanas ar smēķiem...

– Ja vajag, pēcpusdienā varu aizlaist uz veikalu, – Rūdolfs pieteicās.

– Ko tu! Ko tu, dumais, nevajag! Dzīsi nu mašīnu apkārt pa pasauli dēļ sū... dēļ nieka sāls pacīnas. Pavakarē aizstaigāšu līdz Pličiēm, palienēšu no Lizbetes kādu šķipsnīnu, kamēr pienāks bodē ejamā reize, un tad pie viena gājuma.

– Tāds jau ir tas sieviešu niķis, brāl, – Eidis arī šoreiz neiztika bez prātošanas. – Kad tu šām tesies virsū kā miegs, tad – nē un nē! Bet darbs tikai atmet ar roku un uzgriezt muguru – nu, kad ne, ne! – tad šās tūlīt pakal palēkdamās: ufcī! ufcī!

– Vai rimsies, nešķīstīni! – Marija uzbārās, iztēlodamās vai atcerēdamās nezin ko, bet Eidis tikai smēja.

– Nu, kā tu domā, Rūdi, ēdīsim vai vispirms pabeigsim?

– Es balsoju par pabeigšanu. Te vairs darba labi ja kādai stundai.

Stundas laikā viņi tiešām tika galā, pareizāk sakot, izbeidzās skaidas. Kūts jumts jau bija tikpat kā siets, te varēja labot un labot. Savākuši darba rīkus un aizstiepuši garās kāpnes, abi aizgāja pie akas nomazgāties. Marija iznesa bļodu, dvieli un ziepes.

– Tāda pasaldāka jau nu iznāca gan, – viņa teica.

– Kas?

– Putra, kas tad cits.

– Tev, māt, tikai tā putra galvā...

– Un kā tad savādāk? – Marija uztraucās. – Ja ēdiens nav, kā vajag, ko citu, ja ne saimnieci lamā? Ja piekodu kādu sēni sāļuma tiesai...

– Sēne ritā, sēne vakarā, un pēc tam tu pati mani saukā par veco piepi! – Eidis pajokoja, bet arī to Marija ņēma nopietni.

– Kad es tevi esmu lamājusi par piepi, tu spoks? Un kurš tad nu ar varas makti spiež pie tās sēnes klāt? Piekod kādu kumāsīnu gaļas, vai es liedzu.

– Būs jau labi, māt, – izlīdzinoši ieteicās Eidis.

Rūdolfo, uzvilcis ūdeni, ielēja bļodā.

– Nu, Eidi, sāc!

Briesmīgi sprauslodams, Eidis nomazgājās, pēc tam aizgriezies skaļi nošņaucās zālē.

– Fu! Deguns pilns ar tiem putekļiem kā tādām vellam... He-he-he, pastāstišu, kādu riju mēs vienreiz sarīkojām bērnu dienās. Šodienas putēšana, brāl, pret to ir viena špicka!

– Ļaun tak cilvēkam nomazgāties! – Marija sacīja, sniedzama ziepju trauku.

– Vai tad viņam, tā teikt, ar ausīm jāmazgājas? – notrinis degunu ar plaukstu virspusi, Eidis lēnīgi iebilda. – Zin, es tad jau biju tāds paprāvs pušķins, gadu vienpadsmit, divpadsmit. Ērmanim kādi deviņi, Paulim seši vai septiņi. Rudens vakari tumši, gari, pēterjūlijs arī, saproties, jātaupa, māte pa kūti kopjas. Gribas, zin, padauzīties, ka vai traks. Bet kur skriesi, ko iesāksi? Ērmanis ar vienu reizi saka: «Puikas, spēlēsim kulšanu!» Labs ir. Viens velk no gultas salmus, otrs ber uz vērpjamā ratiņa, trešais min paminu. Nu, zin, prieks, kur tu rodies! Jau gribējām, saproties, ķerties pie otra maisa, dzi, māte nāk. Ko nu? Sašķūrējām cisas uz ātru roku pagultē. Tak, ak tu nediena! Tie vella putekļi! Tādi, ka ne cauri saskatīt! Ienāk māte: «Apžēliņ, kas tad šite darijies? Kā kad riju būtum kūlušī!» Mums tādi ģimji kā eņģeļiem uz bildēm. Bet māti nepiemānīsi. Kā atrada, ka...

– ...ka riju kūlušī vārda tiešajā nozīmē... – slaucīdamies Rūdolfo iesprauda.

– Kā tad!... Tā, zin, ņēmās kult mūs pašus: iespiež galvu sev starp ceļiem, bikses nost un tik laiž ar tēva siksnu. Visus pēc kārtas. «Arī tu, lielais tēviņ!» Uz mani, tā teikt... Bračkas, tie brēc pilnā kaklā, bet es ciešos kā vīrs – ne pikstiena, saproties. Tuos, zobus sakodis, un prātā, brāl, tikai viena neganta doma sic kā lapsene: «Nu, paga, nu, paga!» Māte teš, teš, bet cik ilgi pērs, beigās jāmet miers tā vai tā. Man sirds, brāl, iet pāri malām kā glāze. Otrā ritā mazā gaismiņā ņemu grožus un eju uz mežu. Tā teikt, kārties...

– Nu un?

– Brāļi, Jūdasi tādi, nosūdžēja. Māte atnāca meklēt, pārskaitusies zili mella. «Ak tā, ak šitā! Nu, tu man, ute, nedēļu nesēdēsi!» Ņēma arī un sadeva pa otram lāgam. Ar tiem pašiem grožiem. Nedēļu ne, bet dienas trīs pie galda stāvus ēdu, tā teikt, kā zirgs...

– Vai tas pats ratiņš?

– Kurš?

– Ko mēs redzējām klētī?

– Nē, šitamais ir mans ratīns, pūra tiesa, – Marija maigi sacīja un piebilda: – Lai nu pastāv, kamēr vēl esmu dzīva.

– Eima nu, Rūdi, tais pusdienās! – skubināja Eidis.

Lai no Gobām nokļūtu Upesgalā «pa sauszemi», jāapliec ezera stūris, veicot kilometrus četrus, četrus ar pusi, tāpēc ar automašīnu veikals izbraukājams (ieskaitot mērenu pastāvēšanu rindā) pa pusstundu vai, ilgākais, četrdesmit piecām minūtēm (ja tobrīd pievesta svaiga maize). Tomēr pēdējā brīdī Rūdolfš pārdomāja. Nu labi, pēc kādas stundas viņš jau būs atpakaļ – un pēc tam? Protams, vakara cēlienā varētu nokāpt līdz Zalktim pamakškerēt, viņš tā arī netika bijis pie ezera kopš negaisa dienas. Taču bez laivas šī nodarbība, atklāti sakot, nekādu lielo baudu nesolīja. Zalkša krasti lēzeni, dzelme sākas pakāpeniski; tas ir labi peldētnepratējam un slikti makšķerniekam. Gar malu staigā vienīgi mailes un mazie, gaišie sēkļu asariši. Cerības uz kaut ko prāvāku ir vienīgi dziļumā, bet tas savukārt nozīmē, ka jābrien tālu un jānīkst stundām ilgi, stāvot ūdenī līdz vārdā neminamai vietai, kamēr stilbus sāk vai krampji raut. Lai to dabūtu gatavu, vajadzīga krietna porcija entuziasma, kuru – vismaz šobrīd – Rūdolfš sevi neatklāja un tāpēc saņēma uz Upesgalu kājām.

Pārsviedis pār plecu nelielu tūrista somiņu, viņš gausi soļoja pa ceļu. Pie retajām lauku sētām, kurām Rūdolfš gāja garām, viņu aprēja suņi: cits – formālists – tāpat no pagalma slinki pavankšķēja un aprīma, cits – censonis – savus sarga pienākumus pildīdams, skrēja plēsumu plēsumis līdz pat gatves galam un vēl pavadīja svešinieku krietnu gabalu.

Bet bija arī pavisam klusi ceļa posmi, kad grants un smilšu čirkstoņai zem Rūdolfš sandalēm pievienojās tikai lapotņu šalkšana. Nesteidzīgi aizlēpoja un nozuda zaķis. Putnu dziesmas vairs neskanēja, vienīgi pāris reižu iebrēcās silis, savā čerkstošajā dzērāja balsī brīdinādam meža iemītniekus, ka parādījusies «persona non grata»...

Priekšā, kur starp kokiem vizēja gaišums, ierūcās kaut kādi motori, un, izgājis mežmalā, Rūdolfš ieraudzīja, kā labības viļņos, kas saulē mirdzēja gluži zeltaini, ielīgoja divi kombaini – milzīgi un neveikli kā dinozauri nelielajā, kvadrātveidīgajā miežu tīrumiņā. Virs tā planēja stārķis, mezdams lokus un ar katru apli tuvodamies zemei, kamēr nolaidās nopļautajā joslā starp salmu kaudzītēm. Putns cienīgi, bez mazākā uztraukuma staigāja starp abām rēcošajām mašīnām, laiku pa laikam rugainē uzknābdams vardi vai peli, kas bēga no labības. Kombainieri

stārķim nepievērsa nekādu uzmanību, putns viņiem atbildēja ar to pašu – katrs darīja savu darāmo. Tas bija tik neparasts skats, ka Rūdolfš apstājās un smaidot vēroja, kamēr viens no mehanizatoriem kaut ko uzsauca viņam. Viņš dārdoņā nesadzirdēja vārdus, bet zobgalīgie smieklī, kas sekoja tiem, ienesa situācijā skaidrību. Rūdolfš devās tālāk, tīrums palika aiz muguras, tikai abu kombainu balsis skanēja ilgi, un vēja brāzmas gan pastiprināja, gan klusināja rukoņu, kas pārmāca pat reaktīvās lidmašīnas skaņu, – milzīga balta ota it kā pilnīgā klusumā lēni pārsvītroja zilo, augsto velvi. Pa jaunu, vēl ļoti skanīgu tiltiņu šķērsojis strautu, kas tecēja uz Zalkti, Rūdolfš sasniedza Upesgalu – un šeit, savukārt, pats kļuva par aplūkošanas objektu. Dažādi vecāka gadagājuma sievieši, kuru, kā rādījās, netrūka nevienā mājā, noraudzījās viņam pakaļ; cita pacēla galvu no dobes, cita gaušināja soli, ejot pāri pagalmam, cita pārtrauca sarunu ar kaimiņiem. Vīrs katra otrā jumta slējās televīzijas antena, uz auklām plandīja sintētiskās šķiedras veļa, bet vecais miesteļa gars vēl bija sveiks un vesels šajos pētīgajos skatienos, ar kuriem pavādīja un apvērtēja ikkatru svešinieku.

Rūdolfu uzjautrināja iedomā, ka «novērošanai», iespējams, sekos arī «komentēšana», un viņš tiks noturēts gan par patērētāju biedrības kārtējo revidentu, fotogrāfu no Cēsīm, melioratoru vai «šaubīgu tipu» – varbūt kāds kreklis pa nakti netiks atstāts uz auklas, varbūt kāds šķūnītis vai pagrabs aizslēgts...

Viņš nepaātrināja gaitu, soļoja vienmērīgi un nesteidzīgi, raudzīdamies apkārt. Tanis retajās reizēs, kad līdz šim Rūdolfš bija izšāvis cauri Upesgalam ar «Pobedu», izbiedēdams vienīgi kādu gaili vai kaķi un neatrazdams šeit nekā ievēribas cienīga, lai apstātos (atskaitot varbūt to pašu vaikalu, kurā pa reizei varēja dabūt kādu deficīta importa mantu), viņš netika ievērojis pat skolu, kas stāvēja no ceļa mazliet atstatu. Uzrakstu pie durvīm Rūdolfš šī paša tāluma dēļ saburtot nespēja, tomēr uzreiz uzminēja, ka tā ir skola. Tagad, brīvlaikā, ēka vientulīgi slēpās lielos, svinīgos kokos, kas jau pēc pāris nedēļām pieskanēs pilni saucieniem, smieklīem un spiedzieniem. Zālē gulēja kaļķainas sastatnes, dažas rūtis vēl bija noraudājušās baltām asarām. Aiz stūra parēgojās raibi notriepies vīrs ar avižpapīra laiviņu galvā, vairāk neredzēja nevienu, un arī iekšpusē nemanīja nekādas dzīvības. Skola bija kā iesnaudusies.

Pie ciema padomes – sarkana ķieģeļu nama, kādus cēla īsi pēc pirmā pasaules kara, – plīvoja karogs. Tam iepretim skvēriņā slējās neliels pelēks obelisks. Upesgala dzīves pagausais ritms arī Rūdolfu

noskaņoja uz nesteidzību, viņš iegriezās pa rupjiem baltpelēkiem oļiem nobērtu celiņu un piegāja pie obeliska, kura pakājē gulēja daži nesaskanīgi un jau apvītuši lauku ziedi – lupīna, virceles un rudzupuķes, bet puslitra burkā, ūdenī, slējās strupa gladiola. Akmeni bija izkalts uzraksts: «Viņi krita no bandītu rokas» – un vārdu un uzvārdu stabiņš.

Garām aizribināja kravas mašīna, kaut kur patālāk, droši vien kalvē vai mehāniskajā darbnīcā, sāka dimdināt nez kādus dzelžus – Upesgala miegaino klusumu iztraucēja tāda kā aizsmakusi, smagnēja zvanišana. No tuvējā dārza atskanēja bērna balss: «Kis–kis–kis!» Kokos iekrita vējš – iešalcās lapotnes, un karogs pie ciema padomes saspringa un ievibrējās kā stīga. Pastāvējis Rūdolfo atkal lēnām atgriezās uz ceļa, zem zolēm oļi kraukšķēja kā cukurgraudi, bet asfalts bija skanīgs kā ledus.

Pie veikala, apmetušies mauriņā, trīs vīri dzēra alu. Pašaurajā telpā smaržoja pēc tualetes ziepēm, ledenēm un maizes, pie letes stāvēja prāva pircēju rinda, tātad Rūdolfo bija ieradies nereizē. Lai gan – kā to ņem – laika jau netrūka, un galu galā pie vienas nākšanas varēja nopirkt un pārnest Marijai arī pāris svaigu maizes klaipiņu. Cilvēki iepirkās ilgi un pamatīgi, kā jau laucinieki, dažs braucis vai nācis vairākus kilometrus. Rinda virzījās gausi. Pēc kāda laiciņa parādījās viens no alus dzērājiem, nesdams tukšās pudeles ar putu atliekām dibenā un kāri nozīstiem kakliņiem.

– Paņem, nu, Benitiņ, taru! – viņš uzsauca, sniedzams pudeles pāri pircēju galvām.

Sievas sāka kurnēt un klaigāt cita par citu.

– Kur lien kā zirgs ar visiem pakaviem?

– Neņem, Benita, no viņa, lai pastāv rindā tāpat kā visi!

– Pagaidi, Antoniņ, pārbrauks Velta, nosūdzēšu. Bērni, nebaidies, stāv mājā neēduši, kamēr tu te vārties kā sivēns pa ceļmalu ar saviem pudeles brāļiem.

– Būtu kaut bārdu nodzinis. Staigā apkārt noaudzis kā šosejas bosiks!

Iesākumā par Antonu nosauktais vēl lūkoja pielabināties, bet tad noskaitās:

– Vot, bābas, vot, velna bābas! Tfū!

Gribēja tā kā iet projām, bet, pamanījies rindā vienīgo stiprā dziņuma pārstāvi (tas bija Rūdolfo), piegāja viņam klāt un, pūzdams sejā skāņu alus elpu, apelējot pie vīriešu solidaritātes, palūdza:

– Neesi nu suns, še, nodod, kur es ar tām butelēm likšos?

Gan bez entuziasma, Rūdolfš pudeles tomēr paņēma un, gribēdams tikt vaļā no svešā, tūlit noskaitīja arī četrdesmit astoņas kapeikas.

Izgājīs no veikala, Rūdolfš ieraudzīja, ka alus dzērēji izkļīduši, zālē mētājās vairs tikai krokotie metāla vāciņi un smēķu gali. No palieņņa ēnas iznīra Antons un atkal nāca klāt.

– Tev nav kas ko uzpīpēt?

– Nav gan.

– Gribēju nopīrkt, bet tie bābieši man sajauc galvu. Eh, pauris šodien kā ar stīkliem piebērts, – Antons pažēlojās.

– Vakar laikam iznāca mešana? – Rūdolfš uzminēja.

– Maķenīt... Tu no Cēsīm?

– No Rīgas.

– Ā! – gari novīlka Antons un piemetināja bez acīm redzama sakara. – Bet man atkal Velta aizbrauca uz Jelgavu. Uz Akadēmiju. Iestāties... – Viņš paklusēja. – Un tagad šie man borē, ka nevajadzējis laist: izskoliesies un pametīs...

– Kādi šie?

– Nu, šitie... – Antons nenoteikti pamāja pār plecu, lai gan aiz muguras neviens nebija. – Sieva būšot agronome, bet...

– Ko tad pats?

– Tā... Biju šoferis, tagad šancēju darbnīcā, – Antons negribīgi atbildēja.

– Kāpēc – bijī?

– Tā... Atņēma tiesības, velni.

– Laikam daudz dzer?

– Un kurš nedzer? Tu varbūtās nedzer?

Rūdolfš iesmējās.

– Pilnīgi droši es to gan neņemtos apgalvot.

– Nu, redzi, – Antons teica un saraustīja uz augšu bikses. Pēc pasīkā, pat traulā auguma spriežot, viņš bija vēl pavisam jauns, paglīts, tikai stipri nolaidies – savazāts kombinezons, bārda neskūta varbūt nedēļu, varbūt vairāk.

– Tu nebrīnīs, ka es tāds noaudzis, – viņš sacīja, pamanījis Rūdolfša skatienu. – Gribu savai Veltai sagādāt pārsteigumu. Viņai bārdaiņi patīk. Bet neaug, velnamāte, un, jods, tāda ieruda. Tev nerādās, ka ruda?

– Nē.

– Tad ir labi, – Antons nopriecājās, taču tūlit pat sapīka, atminējies, ka jāiet atpakaļ uz darbu. – Jāsāk maz pamazām kustēt...

– Nu, tad ne pūkas, ne spalvas! – Rūdolfš šķīroties novēlēja.

Antonam bija arī humora izjūta, viņš novēlējumu uztvēra vārda tiešajā nozīmē un smiedamies ne īsti noglaudīja, ne īsti pakasīja izspūrušos bārdas rugājus.

– Paldies!

Ar to pašu abi arī šķīrās, un Rūdolfš atkal palika viens. Viņš no jauna pagāja garām skvēram, tad skolai... Kādu gabalu pa priekšu soļoja sievietē. Rūdolfš pārļaida skatienu pāri slaidajam augumam, vienu brīdi pašaubijās, tad pazina, pielika soli un strauji tuvojās. Viņa gāja vienmērīgā, nesteidzīgā gaitā, nekur nenogriezdamās un, kā šķita, nekam īpaši nepievērsdama uzmanību, papēži vienmērīgi klabināja pret asfaltu vai miksti grimta smiltīs, sarkanīgie mati saulē mirdzēja, viņš nodamies no viņas kustībām un brīžam noplīvodami vējā. Tad viņa ikreiz tos saglaudīja, žests bija neapzināts un ļoti sievišķīgs, un Rūdolfšam pēkšņi ienāca prātā: kādi ir viņas mati? Miksti vai cieti?

Droši vien miksti, tādi plandoši un spoži ir miksti, pakļāvīgi slīd gar delnu kā zīds... Rūdolfšam nepacietīgi sakārojās redzēt viņas seju.

– Labdien!

Laura neatbildēja uzreiz, pat neatskatījās, Rūdolfš tikai ievēroja, ka viņa saspringa, kā ieklausoties, kā neticot, vai sveiciens domāts viņai, lai gan tuvumā nebija neviena cita.

– Labdien, Laura!

Tagad viņa pavērsās atpakaļ, turklāt ļoti spēji, pāri sejai pārslidēja tumšs – mulss vai varbūt priecīgs – pietvikums. Abi raudzījās viens otrā, neattapdamies, ko sacīt.

– Atļaujiet, panesīšu jūsu somu, – Rūdolfš teica.

– Tā ir gandrīz tukša.

– Atkal bijāt mazgāt skolu?

Viņa palocīja galvu.

– Jā. Un jūs? Atbraucāt droši vien uz veikalu?

– Daļēji uzminējāt. Paškājīgi.

– Kā? – viņa vaicāja.

– Paškājīgi.

– Ak tā... Patālu.

– Nekas. Turklāt ar piedzīvojumiem. Redzēju vienreizēju stārķi, kas staigāja pakal kombainam kā strazds arājam

– Tas ir Jēcis, – Laura sacīja. – Kombainieri viņu tā iesaukuši. Tātad Jēcis vēl ir dzīvs, – viņa piebilda nezin kāpēc skumji un domīgi aplūsa.

Rūdolfš juta, ka Laura attālinājās no viņa, iegāja kaut kādā savā pasaulē, kas viņam bija sveša un aizslēgta. Un, neapzināti vēlēdamies

to aizkavēt, viņš pastāstīja par jocīgo cilvēku, kas par godu sievai audzē bārdu. Laura klausījās ar vieglu smaidu, bet – kā viņam likās – klusībā domāja nez ko savu un tikai tad, kad viņš beidza, īsi pateica:

– Tas ir Glaudāns, šoferītis.

– Bijušais.

Šo piezīmi Laura atstāja bez ievēribas.

– Jūs laikam te pazīstat itin visus?

– To nu gluži nevarētu teikt.

Rūdolfš nodomāja, ka viņas atbildes aizvien ir tādas, kas nenoskaņo uz tālāku izvaicāšanu. Tās ir pieklājīgas un pat laipnas, tikai allaž it kā novelk svītru, brīdinot neiet tai pāri.

Aiz žoga jau vērās kāds logs – Upesgals palika Upesgals. Laura pameta turp skatienu un devās projām, Rūdolfš, nesdams abas somas, gāja līdzās. Viņi nerunāja neko, tikai soļi kladzēja uz asfalta ļoti saskanīgi.

– Ja vēlaties, varu jūs pārvest pāri, – beidzot ieteicās Laura, iespējams, noskārzdama, ka valodas pārtrūkušas un neveiklais klusums iestājies viņas vainas dēļ.

– Labprāt.

Ezermalā vējš bija īsti spēcīgs, ūdensklajš nemierīgs un sabangots, viļņi piespieduši laivu pie krasta ar sānu. Kamēr Rūdolfš iestūma plakandibeni ūdenī, Laura aizgāja pēc krūmā noglabātajiem airiem, iekāpa un veikli ielika tos duļļos.

– Lūdzu, sēdieties, dakter!

– Mans vārds ir Rūdolfš.

Šķita, viņa gribēja ko teikt. Interesanti, ko viņa gribēja sacīt un tomēr noklusēja?

– Airēšu gan es pats.

– Bet...

– Vai es izskatos tik vārgs?

Laura palūkojās augšup Rūdolfā, acis pazibēja smieklu dzirksteļīte – kā Mārim, – ko viņa attapusies tūlīt atkal nodzēsa, bezkrāsaini pateica: «Labi,» – un pārgāja uz laivas pakalgalu.

Rūdolfš atstūmās. Vējš plivināja viņu matus un raustīja drēbes, bet, tikai izkļuvuši no krasta aizsega, viņi īsti redzēja, cik tas ir brāzmais. Šķiedzami šlakatas, pret laivas malu triecās viļņi, un, lai tie nesagrieztu laivu šķērsām, nācās irties vairāk ar vienu – kreiso airi – uzreiz piepūlē iesmilkstējās dullis.

– Interesanti, cik balles varētu būt? – minēja Rūdolfš.

– Kas? – viņa pārjautāja nesadzirdējusi.

– Būs droši vien savas septiņas, astoņas...

Ko atbildēja Laura, savukārt nesaklausīja viņš. Sarunāties bija grūti. Ezera klajs ņirbēja, trokšņoja un kustējās, viņi nāca un aizplūda, balti putojot, tuvojās un šalkdami aizvēlās. No šīm šūpolēm – augšā – lejā, augšā – lejā – nepieradušam varēja noreibt galva, taču Rūdfolfam tas nebija nekas jauns un, redzams, arī Laurai.

Starp laivu un krastu lēnām pletās plašumā pelēkzilo, nemierīgo ūdeņu josla, Upesgals gausi attālinājās, cilādamies viņu ritmā kā pel-doša sala. Un tikai debesis pretmetā ezera trauksmainajai kustībai šķita stingas, bezkaislīgas un ļoti tālas.

Laivai šūpojoties, uz sāna apvēlās soma, Laura pieliecās, lai to uzceltu, un brāzma negaidot iesvieda viņas garos, vējā atrisušos matus Rūdfolfa sejā.

– Vai, piedodiet! – viņa iesaucās.

– Nekas, – Rūdfolfs teica ar smaidu.

Tomēr Laura neiedrošinājās noliekties otrreiz. Abām rokām satūrēdama matus, viņa vērās Rūdfolfā, kā sabijusies par notikušo, un soma, šļūkādama pa tilaudām, brīdi pa brīdim kaut ko nošķindināja: atslēgu saišķi vai izbīrušas monētas.

– Nekas, – viņš sazin kāpēc izklaidīgi atkātoja, domādams, ka pirmīt uzminējis pareizi: Lauras mati bija apbrīnojami, zīdaini mīksti un šeit, uz ūdens, smaržoja pēc svaiguma kā izžauti tīri linu palagi.

Mulsums pamazām aizplūda no Lauras sejas, tā atmaiga, kļuva rāma kā aizvien, tikai atkal sazin kāpēc skumja.

«Par ko viņa domā?»

Rūdfolfs nespēja to iztēloties pat aptuveni. Īstenībā viņš taču tikpat kā neko nezināja par Lauras dzīvi. Tā bija kā māja ar aizslēgotiem logiem, kuru varēja aplūkot vienīgi no ārpusē un no kuras tikai retumis uz īsu brīdi paplaiksnījās un atkal apdzisa nevilšā smaida gaismas stars.

Un piepeši vēja vārti aizcirtās – laiva ieslidēja aiz pussalas. Pēc sabangotā ezera līcis šķita pārsteidzoši, neticami rāms. Brāzmas locīja un plosīja pussalas krūmus un kociņus, bet šeit pāri ūdenim vēlās vienīgi reti, nokusuši viņi, pusbalsī pašļakstinājās meldros, nolaizīja krastmalas smiltis un apgura pavisam. Uzreiz atplūda sasīlūšas zemes elpa, piparmētru un ābolu smaržas.

Rūdfolfs ievilka airus un ļāva laivai cilāties slinkajos viņos.

– Liekas, šoreiz esam palikuši dzīvi... – viņš sacīja.

Lauras acis lūkojās viņā kā pelēki, silti kaķēni, un viņš skurbi iesmējās.

Kalnā dziedāja gailis.

– Piekusāt?

– Nepavisam, – viņš jautri atbildēja, lai gan kreisās rokas locītava sāpēja, un delnā, kā šķita... Nu, to varēs apskatīt vēlāk.

Ūdeņi ļoti lēnām nesa laivu – vairāk šūpoja nekā nesa – uz krastu, kur varēja nokļūt ar pārdesmit enerģiskiem airu vēzieniem, taču viņi nesteidzās. Rūdolfš tomēr bija mazliet noguris, Laura droši vien redzēja to un tālab neskubināja. Bet iespējams arī, ka viņiem gluži vienkārši negribējās nekur steigties.

Laiva piestāja pie meldru pudura. Tad Rūdolfš atkal ķērās pie ariem un ar dažiem gariem stiepieniem aizīrās līdz krastam, plakan-dibene nošķirkstēja smiltīs un ar grūdienu apstājās. Viņi bija atbraukuši.

– Ja vēlaties, laivu kādas dienas varat paturēt. Savajadzēsies, aizsūtīšu pie jums Māri, – Laura teica.

Rūdolfš pateicās, izkāpa pirmais, pasniedza roku Laurai pretim, un viņa, gandrīz nebalstīdamās pret to, izlēca krastā.

– Paldies!

Laura viņu vairs neuzrunāja par dakteri, taču saukt vārdā, kā šķita, kautrējās.

– Mam–ma–a!

Pa nogāzi, mazliet pieklibodams, lejup skrēja Māris. Viņam neredzēja ne apava, ne marles apsēja. Aizelsies viņš iebrāzās Lauras atplestajās rokās.

– Es... es jūs ieraudzīju.

– Vecāmāte palaida?

Taču Māris, nekā neatbildējis, izlīda Laurai caur padusi un piegāja pie Rūdolfā.

– Tas ir labi, ka tu atbrauci! – zēns teica.

– Kas būtu jāsaka vispirms? – Laura atgādināja.

– ...labdien... – Māris sacīja, gan nedaudz pavilcinājies. – Kur tu biji, Rūdolf, Upesgalā?

– Tieši tā. Bet kur ir tava marle?

– Nu, slapja...

– Laikam brīdi ūdenī?

– Vai tu... vai tu negribi beku mērci?

– Ko tādu?

– Beku mērci.

– Izrādās, tu esi turklāt arī liels diplomāts! – Rūdolfš smejojoties iesaucās.

– Kas tas ir? – zēns vaicāja, raudzīdamies augšup Rūdolfā, un arī smējās.

– Diplomāts... Kā lai tev pasaka? Diplomāts, nu, ir viens smalks viltnieks.

– Ā! Bet vai mērci tu negribi? – Māris atkātoja un pieķērās viņam pie rokas.

– Ja es gribēšu, varbūt pietrūks kādam no jums.

– Ej nu ej! Pilna lielā panna – un gāzās pāri. Kā sāka degt uz plīts! Tādi dūmi! Ja tu redzētu! – zēns piebilda gandrīz vai jūsmīgi. – Vecāmāte teica, lai tu nāc.

– Vecāmāte lūdza, – atkal izlaboja Laura, taču šo piezīmi Māris neievēroja. Tad viņa griezās pie Rūdolfā. – Patiešām, nāciet pie mums vakariņās!

Rūdolfam ēst nekārojās, taču, atklāti sakot, negribējās arī braukt no šejienes projām.

– Bet vai šeit visu tā var atstāt? – viņš tikai pajautāja, pārļaidams skatienu pāri nepiesietajai laivai un airiem, kuri vēl nebija izņemti no duļļiem.

– Kas nu šeit ko ņems? – Laura atbildēja.

Patiešām, kas un kālab gan zagtu Tomariņu nodrāzto plakan-dibeni, šo veco, kādreiz, redzams, zili krāsoto, bet tagad gluži raibo sili. Droši vien ne jau viņa bija izdomājusi šo mūžīgo slēgšanu un glabāšanu.

Kamēr viņi kāpa kalnā, Māris turējās Rūdolfam pie rokas, un tas visu laiku manīja sīkos pirkstiņus savā sauļā.

– Jums arī esot dēls? – pēkšņi Laura vaicāja.

Viņš nepajautāja, kā Laura to zina.

– Jā.

– Vai liels?

– Trīspadsmit... Nē, Armandam nu jau gandrīz četrpadsmit gadu.

– Armands... Skaisti! – viņa paklusām sacīja un netaujāja vairs neko.

Pretim iznāca Alvīne.

– Skatos: ko nu abi sēž, ko ne, ka malā nebrauc. Vai nav dullis nolūzis vai cita liksta gadījies? Zalktis šodien tik bargs, ka bail. Saku: «Tec nu, Vijiņ, palūko, vai nevajag ko nebūt!» Bet, kamēr apgriezās, vei, šis resgalis jau gabalā. Izlēcis pa logu un – prom! Ne lāgā ģērbies, ne āvies... Tā es ar viņu cīkstos, – Alvīne stāstīja, taisnodamās, ka nav Māri pieskatījusi, kā nākas, un pabiedēja zēnu: – Neklausī vien un saskraidī to kāju, kamēr slimnīcā tev dakteri ņems un nogriezīs tāpat kā Zālišonkulim, tad varēsi ar kruķiem lēkt...

Māris pašķielēja uz Rūdolfu, taču, redzams, nesaskatījis viņa sejā nekā draudīga, iesmējās atviegloti un gaiši:

– Ej nu ej!

– Nu, redzat, nu, redzat! – iesaucās Alvīne. – Neko viņš neņem galvā ne lūdzams. Saki, ko gribi. Tādi šoslaikus tie bērni! Agrāk, kamēr mans...

Droši vien būtu sekojis kārtējais salīdzinājums ar Riču, bet durvīs parādījās Vija.

– Mamma, apspriede par pedagoģiskiem jautājumiem mums nav obligāti jānotur aiz sliekšņa, – viņa teica ar mazu ironiju un piebilda: – Nāciet, lūdzu, iekšā, doktor!

– Kas tur tāds ir? – padzirdējusi balsis, no istabas sauca Zaiga.

– Es! – palūkodamies pa durvju spraugu, Rūdolfš atbildēja.

– Jūs? – meitene teica un viegli piesarka. Un, iedams pie Zaigas, viņš ar izbrīnu atkal nodomāja, cik pārsteidzoši meitene līdzīga Laurai – ne tikai tās pašas pelēkās, skaidrās acis, bet arī tas pats vieglais pietvīkums un tas pats mulšais jautājums:

«Jūs?»

3

– Ieej nu līdzī, Vija, – Alvīne paskubināja, – varbūt ko vajag.

Pa ieradumam, likās, gandrīz vai neapzināti uzbužinājusi kuplo pakausi, Vija pabāza degunu istabā: – Drikst? – iegāja un aizvēra aiz sevis durvis. Tagad no turienes skanēja vienīgi balsu dudzināšana un pa bridim viņas aizrautīgie smiekli.

– Varbūt mums uzlikt servīzes telēkus? – Alvīne sacīja.

– Ko, māt?

Alvīne atkātoja, bet, tā arī nesagaidījusi no Lauras nedz piekrišanu, nedz iebildumus, pati devās pie vecmodīgās bufetes un no plaukta dziļumiem vilka ārā labos traukus, cik nu daudz to vairs bija palicis pāri no dāvanām Lauras un Riharda kāzās. Lai arī kā tie tika taupīti, katru gadu saplīsa šis vai tas – te kāda tase, te dziļais šķīvis, te mērces trauks. Un, laīkam ejot, no servīzes sešām vai divpadsmit personām bija, patiesību sakot, atlicis vairs tikai tas lepnaī nosaukums.

– Tādi apputējuši. Vajadzētu noskalot vai kauču pārbraukt pāri ar divieli, – Alvīne ieminējās, cilādama šķīvjus un pūlēdamās salasīt visiem vienādus.

– Labi, es nomazgāšu, – Laura piekrita.

Aizsējusi priekšautu, viņa ķērās pie traukiem. Tie skanēja viņas rokās, rindojās spodri un spīdīgi, šķīvji nepiesītās cits pie cita stiprāk nekā parasti, šķindēja saskanīgi un klusināti.

– Varbūt man noslaucīt? – piedāvāja Alvīne.

– Kā gribat, māt. Varu arī pati.

– Ko tu šodien tāda kā dusmīga? – Alvīne pacēla pētījošas acis pret vedeklu.

– Nē, māt, tāpat... Mazliet sāp galva.

– Tur, tai skolā, esi caurvēju noķērusi vai būs pielipis no skuķa.

– Ak nē!

– «Nē, nē!» Kamēr ņemsi un noliksies. Dakteris, vei, teica, lipīgs esot. – Viņa ieklausījās neskaidrajās valodās, kas skanēja aiz sienas. – Tāds kārtīgs cilvēks! Būtu nu ņēmis un ieskatījies mūsu Vijā. Ko nu Egils, tas puika, skraidelē apkārt skolai ar zeņķiem. Bet te dakteris, un vēl...

– Klusāk, māt!

– Vai nu viņš pie atslēgas cauruma klausās? – Alvīne iebilda, tomēr balsi klusināja. – ...un nekāds vecais nav. Diez vai četrdesmit būs. Pēc skata vēl tāds štrams. Māri, ko tu man atkal tur šņakarējies pa ankambari! Labāk aiztec uz dobi pēc dillēm. Ātrāk tiksim pie ēšanas. Tikai neplēs ar visām saknēm, – viņa nokliedza pakaļ, – plūc pa lapiņai!

Laura ar lupatu noslaucīja vaskadrānu, uzsedza pa virsu galdautu un uzlika šķīvjus. Atgriezās Māris ar diļļu pušķīti. Sūti nu tādu, vairāk galotnītes vien rāvis ar visiem ziediem...

– Aicini, Lauriņ, lai nāk, – Alvīne teica, kad ēdiens bija galdā.

– Aizejiet labāk jūs pati, māt, – Laura palūdza.

Alvīne to uztvēra pa savam – kā nekā viņa taču bija istā saimniece Tomariņos! – noraisīja priekšautu, notrauca svārkus, kā gludinot tos vai tīrot no neredzamiem puteklišiem, un nozuda istabā. Laura stāvēja ar trauku diviļi pār roku, lūkodamās logā un neredzēdama neko.

Viņa droši vien bija pārlicu, gandrīz vai nepieklājīgi strupa pret Rūdolfu, visu laiku it kā saspringti gaidot, ka tas varētu pajautāt ko tādu, kas... Nu, ko tad īsti? Kas gan varētu interesēt Rūdolfu viņas pieticīgajā, parastajā dzīvē? Trīs skolas? Laulība, kurā bija vairāk rūgtu nekā laimīgu brīžu? Abi bērni? Un diez vai tas uzdrošinātos iztaujāt par tālo pagātņi, kuras ēna gulēja pār Riču un Vijū, un kaut kādā mērā arī pār viņu un viņas bērniem – visu to, par ko labāk bija nevaicāt un neatbildēt: pagātne bija kā mironis, to nevarēja ne izmainīt, ne uzlabot, vajadzēja vienīgi ļaut, lai tā guļ aprakta...

Viņi ienāca trijatā – trokšņaini sarunādamies un smiedamies. Māris tūlīt iekārtojās blakus Rūdolfam. Laura vairāk apkalpoja nekā ēda, sēdās un atkal cēlās, staigāja no plīts pie galda un atpakaļ.

– Kāpēc tev šite ir divi knibuļi? – ar pilnu muti Māris apjautājās Rūdolfam, piedūris pirkstu pie rokas pulksteņa.

– To vienu, kā tu saki, knibuli uzvelk, lai pulkstenis ietu, bet otru – lai zvanītu, – Rūdolfs paskaidroja.

– Ej nu ej! Vai tad šitāds zvana? Mums ir liels un apaļš, tāds kā bundžiņa, un tas zvana.

– Zvana ne tikai «bundžiņa», arī šis. Es tev tūlīt parādišu. Dod, Māri, savu ķepu šurp!

Rūdolfs noņēma «Signālu» no rokas, pagrieza rādītāju, uzvilka zvana atsperi un aplika siksnīņu ap zēna dilbu. Māra dzīvajā sejā atspoguļojās priekpilnas gaidas, viņš raudzījās uz pulksteni kā uz putnu vai tauriņu, kas pēkšņi varēja uzspurgt gaisā.

– Kāpēc... kāpēc nav? – viņš nepacietīgi steidzināja.

– Pagaidi dažas minūtes.

Beidzot iezvanījās.

Un, lai gan Māris, aizmūrējies elpu, bija gaidījis šo skaņu, tā viņu pārsteidza un iztrūcināja. Zēns salēcās, lūkojās uz savu roku ar pārsteigumu un pat izbrīnu, tad pameta Rūdolfā šķelmīgu skatienu un skaļi iesmējās.

– Zvana! Paklausies, zvana!

Laura sēdēja iepretim, vērodama viņus abus. Nezin kāpēc un pilnīgi bez jebkāda sakara viņa atcerējās, kā Māris grauza barankas, vienaldzīgi klausoties tēva vēstuli, un negaidot viņai kļuva ļoti žēl Riča un it kā sametās kauns. Kāpēc? Par ko? Bet tie divi, kamēr pulkstenis vēl aizvien zvanīja, jautri vērās viens otrā, nenojauzdamī Lauras domas, un viņa nesacīja neko, bilstoties būt netaisna, tikai klusi raudzījās uz Rūdolfu, pēc tam uz Māri un atkal uz Rūdolfu.

– Dod nu, Mārit, dakterim atpakaļ, – ieteicās Alvīne, kad pulkstenis bija izskanējis.

Un zēns, ilgi un neveikli knibinādams siksnīņai sprādzi, beigu beigās dabūja to vaļā un ar manāmu nožēlu pastiepa «Signālu» Rūdolfam.

– Še.

– Kas tur tāds ir? – istabā no jauna atskanēja Zaigas balss. – Parādiet man arī!

– Atvainojiet!

Rūdolfs piecēlās un atkal nozuda aiz durvīm. Pēc maza brītiņa arī tur iestrinkšķējās «Signāla» zvaniņš, un Māris saknosījās savā krēslā, grasoties šļūkt nost.

– Tev blusas biksēs, ko? – jokodamās uzbārās Vija.

– Ej nu ej! – Māris nokaunējies atrūca un norima, visu laiku gan modri ieklausoties skaņās, kas nāca no istabas.

Kad Rūdolfš atgriezās, Laura uzlika uz šķīvja nedaudz ēdiena arī Zaigai, ielēja glāzē rūgušpienu, ienesa un uzlika uz skapīša.

– Iekod, draudziņ!

Pēc tam piegāja pie loga un atkal palūkojās laukā.

– Viņš ir labs... – Zaiga pusbalsī domīgi sacīja.

Laura nevaicāja – kas, neatbildēja, pat nepavērās atpakaļ. Aiz muguras sāka šķindēt dakšiņa, reizumis atsizdamās pret šķīvi. Viņa stāvēja ilgi un virtuvē vairs neatgriezās, sajuzdama neskaidras bailes. Nevienš arī nenāca viņai pakaļ. Laura redzēja, kā Rūdolfš aizgāja, to pavadīja Vija, un, turēdamies pie rokas, līdz tecēja Māris. Rūdolfš atskatījās uz Tomariņiem vienreiz, pēc tam vēl. Kad Rūdolfš palūkojās trešo reizi jau no ezermalas, – Laura atskārta, ka tas meklē viņu, un no šī atklājuma viņa ielija spējš prieks.

4

Jā, Laura nekļūdiņās – Rūdolfš centās ieraudzīt tieši viņu. Taču viņa tā arī nekur neparādījās. Un, ejot uz ezeru starp Viju un Māri, Rūdolfšam ienāca prātā, ka pirms Tomariņos viegli varēja izdomāt iemeslu, lai apjautātos pēc viņas, un ka tagad, bez šaubām, jau bija par vēlu.

– Kur tu brauksi ar laivu, Rūdolf? – ievaicājās Māris.

– Vispirms uz mājām. Pēc tam sarakšu tārpus un sametišu pa nakti gruntenes.

– Kas tas ir – gruntenes?

– Par gruntenēm sauc tādas makšķeres, kurām āķis ar tārpu guļ uz grunts, tas ir, ezera dibenā. Bet, lai tumsā varētu zināt, ka zivs pieķērusies, pie auklas piesien zvaniņu. Kad...

– Ej nu ej! – Māris sirsnīgi brīnījās. – Vai lielu?

– Nē, tādu pavisam maziņu. Kad zivs rausta auklu, zvaniņš skan.

Zēns klausījās ar pavērtu muti.

– Bet ja zivs neķeras? – iejautājās Vija.

Vējš pa brīdim piepūta viņas kuplos, puķainos svārkus, augsti atsedzot glītās, kaut arī pāsās kājas, āda vizmoja jaunavīgi gluda un brūna no vasaras saules.

– Sēžu un pārdomāju dzīvi.

– Viens? – Vija paķircināja.

– Dažreiz divatā ar Eidi.

– Tad, tas, saprotams, ir ārkārtīgi aizraujoši, – Vija pazobojās un, piemiegusi acis, lūkojās Rūdolfa. Ar ārsta skatienu tas uzreiz atklāja tuvredzību, ko Vija tik cītīgi slēpa. Savukārt ar vīrieša intuīciju nojauta, ka Vija droši vien neatsacītos, ja viņai piedāvātu kopīgu makšķerēšanas izbraukumu.

Savādi, bet nevilināja... Hā, viņš pamazām kļuva vai nu puritānis, vai gluži vienkārši vecs!

– Esmu bijusi pat vēžot, – Vija pastāstīja, – tikai, saprotams, barā, ar uguns kuriem, šašlikiem un...

– ...un vīnu!

– Šņabi, doktor! – Vija izlaboja. – Bet lai es kvernētu viena, nu, kaut vai – ha–hā! – divatā ar Eidi melnā tumsā un aukstumā: br! Makšķerēšanu atzistu tikai kā kolektīvu izpriecu ar...

– ...ar zivju noķeršanu kā ieganstu, nevis kā mērķi! – Rūdolfs atkal papildināja, un abi smējās.

Rūdolfs varēja jokat, mēlot, ironizēt. Bet tas bija ieradums, rutina. Rūdolfs atskārta, ka īstenībā viņam ir skumji – viņā atbalsojās Luras klusā grūtsirdība. Gluži neviļus, gandrīz instinktīvi viņš atskatījās vēlreiz, kā cilvēks, kas sajutis, ka uz viņu kāds nolūkojas. Protams, nebija neviena.

Debesis vairs nestarāja zilajā stiklainajā dzidrumā, bet izskatījās saduļķojušās. Šāda neganta vēja plosīšanās parasti vēstī laika maiņu. Iespējams, rīt līs.

– Kad tu atkal atbrauksi, Rūdolfe? – Māris taujāja.

– Es nezinu.

– Atbrauc gan!

Rūdolfam ienāca prātā, ka tieši ar šiem pašiem vārdiem viņi bija šķīrušies arī iepriekšējā reizē. Tātad viņiem veidojās jau savas «atva dišanās tradīcijas».

– Atnāc, Māri, ciemos pie manis. Ceļu zini?

– Vecāmāte jau nelaidīs. Tur nav ko runāt, – Māris nopietni atbildēja.

– Kāpēc nelaidīs?

– Viņai bail, ka pazudišu, – zēns teica un paklusējis piebilda: – Bet kur es varu pazust?

– Tā jau ir, – Rūdolfs piekrita. – Neesi jau adata.

– Vai ne? – zēns mundri atsaucās un piedāvāja:

– Kāp iekšā laivā, es tevi pastumšu.

– Tu jau nepakustināsi! – Rūdolfš teica, manīdams, ka arī pašam gandrīz pasprucis Māra iemīlotais, lipīgais teiciens «Ej nu ej!»

Viņš spēcīgi nogrūda plakandibeni no smiltīm ūdenī, uzmetās uz tās gala ar vienu celi un, kamēr laiva aiz inerces slidēja projām no krasta, kādu gabalu brauca tāpat, bez airiem. Tikai pēc tam iekāpa un apsēdās.

– Uz redzēšanos!

Tie divi krastmalā viņam nesaskanīgi atbildēja, un Māris sāka dūšīgi vicināt ar plaukstu. Vija kaut ko sacīja zēnam, droši vien aicinot projām, bet tas palika stāvam un tikai māja. Tad Vija, saņēmusi Māri aiz otras rokas, vilka līdzī, taču zēns, sagriezies pavisam šķībi, raudzīdamies atpakaļ, uz laivu, un brīžam klupdams, māja un māja bez mitas...

Šī aina piepeši tik ļoti atgādināja kādu citu, senu un jau aizmirstu, ka Rūdfam nodrebēja sirds no tālām atmiņām. Gluži tāpat, sameties galīgi greizs, Rūdfam meta ar roku Armands. Vilciens, klandēdams pārmijās, uzņēma gaitu, Rūdfš brauca uz konferenci Maskavā. Vai arī tas bija citreiz? Nu, galu galā vienalga...

Ruta, turēdama dēlu aiz otras rokas, veda projām pa peronu, bet Armanda mazā plauksta baltā dūrainī dūšīgi, pat izmisīgi plīvoja gaisā, mādama ardievas aizejošajam vilcienam, kamēr pavadītāji nozuda Rūdfš skatienam...

Pussala pamazām aizsedza Viju un Māri. Nozuda abi stāvi, paceltā roka. Viļņi nāca un aizvēlās putainām galotnēm.

Rūdfš atcerējās, ka šodien gandrīz kļūdijās, nosaukdams Laurai Armanda vecumu. Protams, tas nenozīmēja neko un neko neatklāja. Jau agrāk – īpaši pēc beidzamās tikšanās – Rūdfš zināja, cik ļoti sveši viņi ar dēlu kļuvuši viens otram. Vai Armanda dzimšanas diena iezīmēja kādu jaunu pavērsienu? Vai tikai skaidrāk atklāja to, kas, patiesību sakot, bija noticis jau agrāk? Negadījās taču nekas tāds... netaktisks vai aizvainojošs, ja vien aizvainojoša pati par sevi jau nebija apziņa, ka viņš ir lieks. Viņš nolēma t u r vairs nespert kāju un nav to arī darijis. Bet šī principialitāte, atklāti sakot, nespiedza ne mazāko gandarījumu, gluži otrādi, tā tikai pastiprināja vilšanos, kas Rūdfš pārņēma, sēžot pie svētku galda ar klijģeri un trīspadsmīt svecēm.

Aprītējuši trīspadsmīt mēneši, turpat gads. Rūdfš bija cerējis, ka Armands kādreiz atnāks pie viņa uz institūtu vai uz mājām... vai vismaz piezvanīs. Bet līdz šim nebija noticis pat tas. Divas reizes piezvanīja viņš pats, klusībā cerēdams, ka varbūt pie tālruņa pienāks Armands. Taču pirmo reizi atbildēja vīrietis, un Rūdfš tūlīt nolika

klausuli. Otrreiz atsaucās Ruta. Rūdolfš apvaicājās par Armānda sek-
mēm un veselību. «Viss brīnišķīgā kārtībā!» viņam atbildēja. Ko un kā
lai viņš būtu jautājis pēc šīs ledāini pieklājīgās, šīs izsmeļošās atbildes?
Ja viņš bija griezis numuru ar zināmu slēptu satraukumu un siltām
jūtām, no kurām pats kautrējās, bīstoties kļūt sentimentāls, tad pēc šī
teikuma viņa sirds sasala, balss pārvērtās un skanēja zobgalīgi un vēsi.
Vai Ruta nesaprata vai izlikās nesaprotam, ka šīs telefona zvans bija
draudzīgi pastiepta roka? Vai Rutai katrā ziņā bija vajadzīga pazemīgi
nolieкта galva, publiska grēku nožēlošana un publiska piedošana? Nu,
Rutai aizvien patīcis teatrālisms, rituāli un ceremonijas. Arī Armānda
dzimšanas diena atgādināja viduvēju komēdiju, kurā viņi visi tēloja kā
aktieri, mocīdamies ar vēdergrāzēm. Rūdolfš tika iepazīstināts ar vī-
rieti, kura uzvārdu tūlīt aizmīrsa, bet kuru Armands sauca par «tēvoci
Hariju». Nevajadzēja daudz apķēribas un fantāzijas, lai «tēvoci Ha-
rijā» sazīmētu Rūdolfša «pēcteci». Rūdolfš daudz jokoja. Visi smējās,
slepus raudzīdamies pulksteņos un gaidīdami izrādes beigās. Ruta,
nejuzdamās īsti veikli starp bijušo un nākamo vīru, demonstrēja ap-
burošu namamātes viesmīlību un augstas klases kulināriju. Armands
sēdēja pieklājīgs, disciplinēts, nejautāts neiejaucās sarunās. «Nē, tēt»,
«Jā, tēt». Un tikai acīs augu vakaru klejoja no tēva pie tēvoča Harija un
atkal atpakaļ, kā pētījot, kā salīdzinot abus. Rūdolfš mēģināja dēla seju
notvert kādu emociju, tomēr tas neizdevās. Ko domāja Armands, viņš
nespēja uzminēt. Starp citu, viņš arī nezināja īsti, kā un ko runāt ar
dēlu. Novelkamo bildiņu un uzvelkamo rotaļlietu laiki bija beigušies.
Viņš apvaicājās par skolu un skolotājiem, cerot, ka Armands pastāstīs
kādu epizodi, atklās, kā puikas iesaukuši klases audzinātāju...

Tāču Armands tikai izgāja blakusistabā, atnesa uzdevumu bur-
tnīcu ar pirmajiem piecniekiem un, kamēr tēvs to šķirstīja, klusucie-
šot stāvēja blakus. Rūdolfš ievēroja, ka dēlam ir Rutas glītais rokraksts
un smalkais profils. Kamēr viņš dažiem vārdiem apmainījās ar dēlu,
Ruta kā cerbers abus apsargāja, bidamās no «Rūdolfša cinisma». Nu,
Rutu viņš pazina pietiekami labi, lai diezgan precīzi uzminētu tās
domas. Kad viņš aizgāja, Ruta droši vien atviegloti nopūtās un pār-
āvās čībās. Bet Rūdolfš ilgi klaiņoja pa ielām, negribēdams atgriezties
mājās, beidzot iegāja «Kaukāzā», uzdūrās bijušajam studiju biedram,
kas kvernēja kopā ar nez kādām dāmām, piesēdās klāt, strauji un
stipri piedzērās un pamodās vēlu. Atvēris smagos plakstus, viņš ierau-
dzīja uz krēsla atzveltnes bāli zilu sieviešu zeķturi, pie kura gumijās vēl
karājās kaprona zeķes. Apmiglotajās smadzenēs paplaiksnijās vis-
pirms izbrīns, kā un no kurienes šīs mantas uzradušās, pēc tam

Rūdolfš attapās, ka krēsls nav viņa un ka viņš vispār atrodas svešā dzīvoklī un svešā gultā...

Sastapies ar vilni, laivas priekšgals pacēlās, kādu brīdi sastinga gaisā un, noplikšķot pret ūdeni, atkal strauji slīga lejup. Vējš, likās, vairs nebija tik spēcīgs kā iepriekš, kad viņš brauca kopā ar Lauru, pret vakaru tas pamazām sāka atslābt, taču Zalktis vēl nespēja nomierināties – trinās pret krastiem un smagi, nemierīgi elpoja kā liels, satraukts dzīvnieks.

CETURTĀ NODAĻA

1

Tikai iestājoties tumsai, ezers lēnām norima pavisam, pārklādamies ar melni vizošu laku. Izskanēja ganāmpulku mežragi un trompetes, stārķa kastaņetes, merceņu sarunas. Visilgāk sarējās suņi, aizvien retāk un laiskāk, kamēr pamazām apklusā arī tie, un nu reizumis zem tilaudām noplakšķināja tikai zivis, ko Rūdolfš bija izvilcis īsi pēc saules rieta. Uz ūdens fona vidēja grunteņu zvaniņi, bet nenotricēja, neiestrinkšķējās vairs neviens, it kā dzelmju iemītniecē būtu pārņēmusi miegaina apātija. Iespējams, ka tā turpināsies līdz ausmai, ja vien nepagadīsies kāds zutis.

Apgaismotie logi, kas no krasta līdz laivai meta dzeltenas, drebošas lapas, sāka apdzist cits pēc cita, kamēr palika tikai viens, Tomariņos, un tumsas valstībā rāmi lūkojās nez kur pāri ezera klajam. Debesis likās ar vadmalu pārvilkta, bez mēness un bez zvaigznēm. Un Rūdolfu pārņēma dziļš, labs miērs. Viņš saritināja Eida puskažociņu, palika pagalvī un atlaidās uz tilaudām. Kažociņš oda pēc aitādas, zvīnām un tabakas. Nakts bija pavēsa, bet viņam nesala, arī miegs nenāca, vismaz pagaidām. No tāluma iznira un tālumā iegrimā vilciena duna, troksnis bija kā krītoša zvaigzne – paplaiksniējās un apdzisa, neatstājot ne pēdas. Un atkal pāri visam sakļāvās klusums...

Iezvanījās! Viņš uztrūkās, pastiepa roku un piecirta, bet vilkdams jau pēc pirmajiem metriem atklāja, ka aukla nāca vienmērīgi un viegli. Būs vai nu ķīsis, vai tukšpadsmis, viens no diviem. Varbūt viņš piecirtis par ātru, vajadzēja mazliet uzgaidīt, vai arī... Tiešām, «saimnieks»! Un spārdās kā nelabais! Nācās uzspīdināt kabatas lukturīti, lai ķīsiti noņemtu no āķa. Tārps bija pagalam. Rūdolfš salūkoja bundziņu,

dabūja jaunu slieku, uzlika... Svina atsvars nosvilpa pār galvu, aizlidojot tumsā, un ar plunkšķi iekrita ezerā – uzvilnija ūdens gredzeni. Rūdolfš nostiprināja noslīdējušo zvaniņu. Tā. Pacēla acis – visapkārt ne uguntiņas... Viņš uzreiz neaptvēra, kas īsti mainījies pa šo īso brīdi. Ak jā, tumsā bija iegrimis arī beidzamais logs. Dūmaka dzēsa krasta līniju, jumti un koku vainagi, zaudējuši sakaru ar zemi, rēgaini peldēja virs tās. Viņš pasēdēja kādu brīdi, tad no jauna apgūlās laivā zem smagajām, sadugušajām augusta debesīm un ļāvās dziļajam mieram. Kaut kur aizlaidās lidmašīna. Līdz Rūdfolfam atkal atplūda vienīgi skaņa, pakāpeniski izkūstot rāmajā klusumā.

Rūdolfš atcerējās, ka tāpat gulējis smiltīs uz pussalas svelmainajā dienā, kad brieda negaiss. Tie bija labi un tīri rimtas laimes brīži, saskaņa ar dabu un ar sevi, īstais un varbūt vienīgais, kas viņu allaž vilktin vilka šurp, – nepieciešamība būt kā kokam krastmalā, kā laivai, kā zivij un kā ābolam. Zaudēja nozīmi ne tikai tas, kas viņš bija, bet arī tas, kāds viņš bija. Viņš nevēlējās itin neko, nekļūdams ne pieticīgs, ne siks, vienkārši aizlika rokas aiz pakauša – pulkstenis tagad tikšķēja pie pašas auss – un klausījās laika pulsēšanā bez bailēm un nožēlas. Viņš pats bija laika daļa kā gads vai kā sekunde...

Visapkārt vēl valdīja tumsa, kad Rūdolfš uzminēja, ka tuvojas rīts, un drīz to apstiprināja arī gaiši. Kalnā ēku jumti bija kā noenkurojušies lielāki un mazāki kuģi. Meldrājā ierunājās pīles. Rūdolfš izdzirda ne vien putnu balsis, bet arī knosišanos un jocīgu čāpstināšanu. Ūdeni sagramboja blāvu vilnišu stripas. Kad viņš uzslējās sēdus, pēkšķēšana aprāvās, kādu laiku putni piesardzīgi klausījās cilvēkā, taču drīz vien viss atsākās: šļaksti, tērgāšana, divaini spurdzieni – gluži kā sieviešu pirtī. Kad svīda gaisma, putni cēlās gaisā, pārlidoja pāri Rūdfolfam, tūlīt pagaisdami dūmakā, tikai, aizvien aplūstot, švikstēja un švikstēja spārni.

Asi ieskanējās zvaniņš un uzreiz aprāvās. Kurš tas bija? Pa vienas makšķeres auklu augšup plūda nervozas trīsas, zvaniņš sašūpojās, vispirms pavisam viegli un mēmi, pēc tam melodiski notinkšķot. Pēc nedrošās tricīnāšanas un vilcināšanās varēja noprast, ka tārpū aiztiek breksis. Tagad tikai mieru! Jāļauj paņemt... Rūdolfš, satvēris auklu, nogaidīja. Zvaniņš ilgi kustējās, nedzirdami kā pele, tad negaidīti salēcās – un Rūdolfš piecirta. Viņš nebija kļūdījies: hā, glīts brekšelis, gramī četrsimt, ja ne viss puskilograms! Sakārtojies makšķeri, viņš to atkal iemeta, sagatavojies uz «rīta copi», taču par brīnumu, iestājās pilnīgs miers. Pelēkā ūdens blāvo spoguļi šur tur raibināja mazi burbuļi, kas

no dzelmes pacēlās virspusē: uznira, uznira, uznira cits pēc cita, kārtodamies virtenītēs. Ezera dibenā barojās zivis – brekši vai zuši, tomēr Rūdolfā makšķerēm klāt nepienāca neviens, un zvaniņi atkal karājās bez kustības un dzīvības kā novītuši tīteņu ziedi. Kādu laiku nosēdējis, Rūdolfš izvilka un pārbaudīja ēsmu: tārpī tā arī nebija aiztikti.

Rīts ausa samācies, nespodrs, bet kalnā viss bija kā citām dienām – klaudzēja durvis, žvadzēja spainī, atskanēja valodas, uz ceļa ierībējās rati. Ļaudis modās un cēlās. Rūdolfu turpretim neatvairāmi sāka mākt miegs. Kādu pusstundu viņš varonīgi cikstējās ar snaudīenu, kamēr beidzot padevās: satina makšķeres, sēdās airos un gar krastmalas melndriem brauca uz māju pusi. Irties bezvējā bija viegli, laiva slidēja bez piepūles, gluži nedzirdami, sastingušajā ezerā atstājot aiz sevis platu, aizvien tālāk izplūstošu ūdens ceļu.

– Nāc nu un dzer! – pēkšņi Rūdolfš izdzirda krastā laipnu aicinājumu.

Nekāda atbilde nesevoja, padzirdējās vienīgi šļaksti, kādam smagī iebrienot ūdenī, un atskanēja šļurkstēšana. Aiz meldriem Rūdolfš nevarēja saskatīt ne runātāju, ne dzērēju, taču balsi pazina un saprata, ka Laura atvedusi uz ezeru govī.

– Vairāk negribi, Purenīt? – pēc īsa brīža viņš atkal saklausīja. No jauna iešļakstējās ūdens, pēc tam, arī neredzams, spalgi ierējās suņuks – Rūdolfš acīmredzot bija pamanīts.

– Kas tur tāds ir? – atkal vaicāja Lauras balss, jautājums laikam bija domāts sunim, taču tanī brīdī laiva ieslidēja brīva ūdens joslā pretim steķiem, Laura braucēju ieraudzīja, un Tobis ierējās spalgāk.

– Labrīt! – Rūdolfš uzsauca.

– Mierā, Tobīt! Labrīt... – Laura atbildēja. Ķēdē viņa patiešām turēja govī, kas, pacēlusi galvu, ar trulu izbrīnu lūkojās Rūdolfā, kamēr no purna pilēja rupjas lāses, krizdamas atpakaļ ezerā.

Ar dažiem vēzieniem viņš piebrauca tuvāk un ievilka airus.

– Jūs tik agri jau augšā, Laura?

– Nav jau vairs nekāds agrums.

– Redzēju jūsu logā gaismu vēl ļoti vēlu, – viņš teica uz labu laimi.

– Cītur jau sen bija tumšs.

– Jā? – Laura pārjautāja (Rūdolfš tā tad bija uzminējis, ka tas ir viņas logs) un pēc mirkļa kā pavilcinājusies piebilda: – Es lasīju... Vai tad jūs kopš vakara esat Zalkti?

– Precīzi kā naktssargs. Un tagad... Vai jums ir kaķis?

– Kā nu lauku mājās bez peļu junkura! Nesen svaine pārveda no Upesgala tādu pusaudzīti.

– ...un tagad esmu spējīgs apgādāt ar zivīm ne tikai Šašliku, bet arī jūsu runci.

– Tad tas tiešām būs liels loms, – Laura teica un smējās.

Tāpat kā pirmajā vakarā, smieklī pārvērta viņas seju – tā kļuva ļoti jauna un dzīva, raugoties tajā, neviļus bija jāsmaida. Arī gērbusies viņa bija kā toreiz – tanīs pašās kniedenēs un blūzē.

– Tik sūri grūti kūtsgalā raktajiem zilgalvišiem nebija īstas piekrišanas.

– Kas tie tādi ir?

– Zilgalviši? Sliekas.

Govij beidzot apnika stāvēt un aplūkot Rūdolfu. Žvadinādama ķēdi, tā izkāpa krastā, pagājās uz alkšņu pusi, kur zāle auga leknāka, un plūca pilnām mutēm. Tobis nosēdās, pakasīja ar pakaļkāju ausi, uzrausās un sāka skraidīt pa pļavu, kaut ko ošņājot un tvarstot. Laura, turot rokā ķēdes galu, basām kājām stāvēja pašā ūdens malā uz mitrajām, kā noblietētajām smiltīm, un ezera virsma atspoguļoja nespodrās, pelēcīgās gaismas apņemtus vītolus, alkšņus, steķi un viņas stāvu. Rūdolfš atskārta, ka ir muļķīgi tā sēdēt, raugoties uz krastu, un ka laiks braukt projām, tomēr rokas neķērās pie airiem, to gali mirka stiklainajā ūdenī, nekustīgi iedūrušies abpus laivas. Govs ganīdamās aizvien attālinājās no Lauras, nostiepa ķēdi un vilka projām. Tad viņa sacīja:

– Man nu jāiet.

Pārgāja pāri sauso smilšu joslai, atstādama tajās pēdas, un sekoja govij. Laurai klāt pieskrēja kucēns, rikšoja līdzī un pinās pa kājām. Kad Laura nozuda no Rūdolfš redzes loka, viņš beidzot it kā atguvās un lēnām irās projām, nenovērsdams acu no Tomariņiem, bet arī tie pamazām aizslidēja, tikai pāri kokiem kūpēja skurstenis.

Atgriezies Gobās, Rūdolfš uzkāpa kūtsaugšā, bet miegs bija pagājis, viņš gulēja nomodā tāpat kā naktī laivā. Zem viņa čaukstēja siens. Laukā pa brīdim atskanēja Marijas balss. Vai viņa runāja ar Eidi, visām vai pati ar sevi – nevarēja saprast. Tās bija klusinātas skaņas un, patiesību sakot, netraucēja. Aizvērto plakstiņu priekšā mēmi šūpojās grunteņu zvaniņi...

Zāles zaļumā kā dzeltens kamols vēlās suņuks... Dūmi kāpa un klida, kāpa un klida...

Rūdolfu uzmodināja Marija, saukdama, ka viņam atnācis ciemiņš. Viņš pielēca kājās, neiztēlodamies, cik ilgi gulējis, taču jutās atpūties un mundrs, atsaucās: «Tūlīt nāku!» – un steidzīgi gērbās. Pa lūku balsnija slinka, bālgana pēcpusdienas saule. Kūtsaugšā bija sutīgi kā pirtī.

Saģērbies Rūdolfs palūkojās lejup – uzrāvis īso degunteli, viņam preti no apakšas lūkojās Māris.

– Tu?

– Es! – zēns priecīgi atsaucās un apvaicājās: – Tu vienmēr tur guli?

– Vienmēr.

– Ziemā ar?

– Ziemā gan ne, – Rūdolfs atbildēja, rāpdamies pa kāpnēm lejā.

– Citādi vienā skaistā rītā es pamostos nosalis pavisam beigts.

Pagalumā nemanija ne dvesmas, gaiss nestrāvoja, bet gūlās pāri visam smags un spiedīgs kā vāks. Māris bija ģērbies vienā sporta krekliņā un īsā raibā trijstūrītī.

– Skat, tev modernas bikšeles, – Rūdolfs teica, – puķaina drāna pašlaik vīriešiem nāk modē.

– Tās ir Zaigas bikses, – Māris vaļširdīgi pastāstīja. – Zaigai viņas par knapu. Rūdolf?

– Jā?

– Es tev atnesu ciemakukuli.

– Ej nu ej!

Šoreiz tas bija Rūdolfs, kam paspruka neganti lipīgais teiciens.

Zēns pamāja ar galvu, un viņa acis priecīgi iemirdzējās.

– Pagaidi, tūlīt atstiepsu, – viņš jautri iesaucās, apmetās ap stūri, parādījās ar sarūsējušu konservu kārbu rokā, pa ceļam pavēra vāciņu, ziņkāri palūkojās iekšā, un Rūdolfs ieraudzīja, ka zēna seja uzreiz it kā apdzisa.

– Kas tur ir?

– Viņas... viņas nomira, – Māris drūmi sacīja. Rūdolfs paņēma no zēna rokas bundziņu. Vispirms šķita, ka tā tukša, bet pakratot kļuva redzamas piecas sešas smiltīm aplīpušas, nekustīgas sliekas.

– Tu laikam turēji saulē, – Rūdolfs uzminēja.

– Es nezinu, – Māris apjucis sacīja. – Es viņas salasīju kartupeļos, kamēr vecāmamma raka.

– Sliekām jāuzber virsū mitra zeme vai jāuzliek kāds velēnas gabaliņš. Tad tās dzīvo ilgi.

– Jā? – zēns teica. – Ar ko tu tagad ķersi savas zivis?

– Sarakšu jaunus tārpus. Redz, tur, nātrēs.

– Es tev palīdzēšu, – zēns steidzīgi pieteicās.

– Uz cik ilgu laiku tevi palaida pie manis? – Rūdfolam ienāca prātā.

– Mani? Pie tevis? – Māris pārvaicāja un padomājās piebilda. – Nu, tā... pa vidam...

– Mamma prasīja, lai atdodu laivu?

– Laivu? Mamma? Nē, laivu neprasīja... Viņa rīt brauks uz pilsētu ar autobusu. Tu zini tādas konfektes – «Buratino»? Tu zini?

– Zinu.

– Viņa man atvedīs «Buratino»! – Māris triumfējoši paziņoja un gaidīja, kādu iespaidu šī vēsts atstās uz Rūdolfu.

– Žēl, ka es tev no Rīgas nekā neatvedu. Bet, redzi, es nezināju, ka tu esi.

Bērna brūnās acis vērās pretim pārsteigtas un apmulsušas: cik jociģi, Rūdolfš nezināja, ka viņš, Māris, ir...

– Tu tā domāji? – zēns pēc brītiņa neticīgi pabrīnījās un pieskārs pie Rūdolfš rokas.

– Patiešām! – Rūdolfš pasmaidīja. – Dīvaini, vai ne?

Māris enerģiski pamāja ar galvu.

– Tas ir jauki, ka tu mani apciemoji, bet ko mēs abi ar tevi tagad darīsim? – Rūdolfš sacīja. – Varbūt aiziesim nopeldēties, ko? Ak, pareizi, tu jau, miļais, nedrīksti!

– Ej nu ej! – Māris bezrūpīgi attrauca.

– Pietiek jau ar rikšošanu apkārt bez apaviem. Nu, parādi savu pleznu šurp!

– Bet tu tikai... – Māris brīdinoši iesāka tāpat kā viņreiz.

– Nē jau, pioniera goda vārds! Kāpēc tu mūžīgi turi mani aizdomās? Es neko nevaru saredzēt.

Viss atkārtojās kā pagājušajā reizē.

– Vai, nekutini!

– Es taču vēl itin nekā nedaru.

– Ai–ī–ī... Hi–hi–hi!

Izdzirdusi Māra spiedzienus, atskrēja pārbijusies Marija.

– Ak dievīn, domāju, ka nelaime atgadījusies, vai! Nebrēc tak! Ko tu brēc?

– Ai! Ai–ī–ī...

– Nekas, tīri labi, tev jau dzīst kā tādām suņukam, – teica Rūdolfš un palaida Māra pēdu vaļā. Zēns uzreiz aprīma, no spīegšanas un smīešanās viņš bija pat nosvīdis.

Kamēr Rūdolfš aizgāja pēc dārzā pakārtā dvīeļa un peldbīksēm, Marija apjautājās:

– Kā tad jūs tur pa Tomarīniem dzīvojat? Māsīna vēl nav vesela?

– Guļ un ēd.

– Paldies dievīnam, – Marija nopriecējās, – ja jau ēd, tad drīz tiks uz kājām. Varbūt tu arī gribi ko iekost?

- Kas tev ir? – Māris lietišķi vaicāja.
- Došu maizi ar medīnu.
- Tev ir medus? – zēns dzīvi pārjautāja.
- Ienāc, apsmērēšu.

Bet, jau paspēris pāris soļu Marijai līdzī, Māris atskatījās uz Rūdolfu un pēkšņi saminstinājās.

- Nāc nu! – Marija aicināja.
- Zini... – zēns šaubīdamies sacīja un negaidot varonīgi atteicās.
- Zini, es neiešu. Nav laika. Man... man būs jāsargā Rūdolfas pulkstenis.

- Kas jāsargā?
- Pulk–ste–nis.
- Apžēlīn, kam tad šam sargs vajadzīgs?
- Vai maz kas var gadīties? – Māris retoriski atvaicāja.
- Tu nu gan esi viens prātvēders no bērna! – Marija pabrīnījās.
- Tā jau visi saka. Zālišonkulis... un Vija... un Egils... Bet vecāmāte saka: «Redzēs, redzēs, kas no šitāda izaugs!» – Māris ar pašcieņu atbildēja.

– Vai tev, miļlais, nepiemīt sliecība uz lielīšanos? – atgriezdamies teica Rūdolfas, kas pa ceļam bija šo to dzirdējis.

- Kas tas ir – sliecība?
- ...un arī uz iztaujāšanu, ko?
- Dod, panesīšu tavu dvielī, – Māris izgudrēm uzreiz mainīja sarunas tematu, Rūdolfas skaļi iesmējās, zēns, redzams, drusku aizskarts, isi paškielēja uz viņu un teica: – Domā, ka Zaiga neprašņā?

– Līdz šim, atklāti sakot, neesmu novērojis.

Māris neatbildēja neko, nāca līdzī klusēdamas. Rūdolfas dvielī, ko tas nesa rokā, izstiepās aizvien garāks, kamēr ar galu sāka slaucīt taku.

– Tikmēr prašņā, kamēr mamma raud, – zēns atkal ieteicās.

Rūdolfas jau bija gandrīz aizmirsis, par ko abi strīdējušies, un izklaidīgi pārjautāja:

- Kas?
- Zaiga, nu...

Šoreiz tas bija Rūdolfas, kas steigšus mainīja sarunas tematu.

- Skaties, Māri, kāds liels putns. Vai tas varētu būt vanags, vai...
- Rūdolf?
- Ko?

– Kas tas ir slep–ka–va?

Rūdolfas klusēja.

– Nu saki – kas tas ir?

– Slepka, miļais... tas ir tāds, kas nogalinājis otru...

Māris atplauka.

– Ā! Tad es zinu. Egils ir slepkava, viņš nokāva mūsu balto vistu.

– Kas tas par Egilu?

– Tu nezini? – Māris pārsteigts sacīja. – Vijas brūtgāns, nu!

Rūdolf nosprieda, ka vairāk taujāt nedrīkst, lai arī viņu pašu nevarētu vainot «sliecībā uz izvaicāšanu», taču Māris, arī negaidot jautājumus, vaļširdīgi turpināja:

– Vecaimammai viņš nepatīk. «Ko—o nu tas Egils, tas pui—ka, skraida kopā ar bērniem apkārt skolai kā kumeļš. Būtu nu tas Rīgas dakteris ņēmis un ieskatījies mūsu Vijā. Nekāds vecais vēl nav un... » Kāpēc tu, Rūdolf, smeijies?

Viņi bija atnākuši, un Māris sāka stīvēt pāri galvai sporta kreklīņu.

– Norunāsim tā, – Rūdolf sacīja, – kopā peldēsimies... teiksim, parīt, bet šodien...

– Es pasargāšu tavu pulksteni, labi? – Māris ar skubu iesaucās, kāri sniegdamies pēc «Signāla».

– Tikai ar vienu norunu – tu negrozīsi knibuļus. Vīrs un vārds?

– Mhm, – Māris norūca, atklāti sakot, nedaudz vilies. – Uzliec!

– Dod otru roku! Pulkstenis jāvalkā uz kreisās. Redz, tā!

– Iet! – Pielicis «Signālu» pie auss un mazliet paklausījies, zēns paziņoja, it kā iepriekš būtu par to šaubījies. – Vai drīz zvanīs?

– Nē, tagad nezvanīs, – ģērbdamies nost, Rūdolf atbildēja.

– Rūdolf?

– Ko?

– Uz tava krekla var sēdēt?

– Pamēģini, tad redzēsi.

– Redz, ka var! – Māris teica, iekārtojies īsti ērti. – Rūdolf?

– Jā?

– Es varu sargāt arī tavas brilles, – zēns augstsirdīgi piedāvāja. – Uzliec man!

Rūdolf uzlika brilles uz Māra īsā deguna, aizkabināja aceņu kājiņas zēnam aiz ausīm, kamēr tas visu laiku uzjautrināts paklusām ķiķināja.

– Vai es esmu smuks? – beidzot viņš painteresējās, bieži mirkšķinādams plakstiņus.

– Ļoti.

– Bet es nekā neredzu... Ai—ī, cik jocīgi! Viss griežas riņķī. Tu arī nekā neredzi, kad uzliec?

– Gluži otrādi, redzu daudz labāk.

– Ej nu ej! – Māris sirsnīgi brīnījās un pasūdzējās: – Vija man nekad nedod uzņēmīgāt...

– Ņemsim tagad nost, citādi tu apreibsi kā muša, – Rūdolfs teica un nokabināja aceņu kājiņas no Māra ausīm.

Kamēr viņš brīdā ūdenī, zēns sēdēja krastmalā, brīdi pa brīdim paceldams pulksteni un klausīdamies tā gaitā, vēlāk pievērsās Rūdolfam, kas skaistā kraulā iepeldēja ezerā un nonira – ūdens virsmā izplūda viņu loki. Māris uzslējās kājās, lai labāk redzētu, nepacietīgi mīņājās uz krekla un priecīgi iekliedzās, kad gabaliņu tālāk parādījās Rūdolfa galva.

– Vēl! Vēl! Vē–ēl!

Rūdolfs atkal ienira, no jauna uzvilnīja ūdens apļi, Māris, aizturējis elpu, noskatījās, minēdams, kur šoreiz parādīsies slapjā, tumšā galva, kamēr... viņu no mugurpuses satvēra stingra roka.

– Kāpēc tu esi tik slikts? – Laura pārmetoši teica. – Es tevi meklēju visur, domāju, ka ar tevi kas noticis, bet tu...

– Bet es... – taisnodamies iesāka Māris.

– Iesim mājās!

Māris vēra muti uz lielu brēkšanu.

– Tavā vietā man būtu kauns, – Laura cieti sacīja.

Viņa satvēra dēlu aiz rokas un veda prom. Rūdolfs bija tālu ezerā un vēl aizvien peldēja – gan ienirdams, gan uznirdams. Beidzot, pagriezies pret krastu, viņš ieraudzīja, ka tieši tāni brīdi aiz kalna nozuda divi cilvēki. Viens no tiem nepārprotami bija Māris, otra varēja būt tiklab Vija, kā Laura, – tas ilga tik īsu acumirkli, ka Rūdolfs nepaguva saskatīt...

Māris nāca Laurai līdzī vispirms stīvi, pussolīti palikdams iepakaļ, kā protestēdams pret varmācību, pēc tam paļāvīgi un ļoti klusi. Un tikai netālu no mājām viņa ievēroja, ka zēnam pāri vaigiem ritēja mēmas aizvainojuma asaras – droši vien bija ritējušas jau sen un ne visai tīrajā sejā iezīmējušas iesārtas celītes, – bet uz rokas dilba mirdzēja Rūdolfa pazīstamais «Signāls».

2

Visu ceļu lija, te stiprāk, te vājāk, bet Upesgals sagaidīja autobusu ar istu gāzmu. Nolēkusi no kāpnītēm, Laura nokļuva vienlaikus peļķē un spēcīgās šaltis, kas aizsedza apkārtni. Steigšus uzrāvusi kapuci pāri galvai, viņa tecīņiem skrēja uz nojumi. Ūdeņi gāzās lejup brāzmaini un skaļi, bungoja pret viņas polietilēna apmetni, plīkšķēja uz asfalta,

grabēja noteku caurulēs un šalca kokos. Vienbrīd likās, ka aiz muguras kāds sauktu viņas vārdu, Laura ievēroja pelēku «Pobedu», kas slapja kvernēja pelķē netālu no pieturas, bet lietus mēteli ģērkušos, salijušo un svešādo Rūdolfu viņa uzreiz nepazina.

– Laura!

Viņš strauji nāca klāt un priecīgi sacīja:

– Cik labi, ka jūs satiku!

– Piedodiet, – viņa sāka neveikli taisnoties, – vakar iznāca tik nelādzīgi. Tikai vēlāk pamanīju, jau pie pašām mājām...

Rūdolfš klausījās kā izbrīnījies, par ko gan Laura runā. Lāses sitās viņam sejā, briļļu stiklos un tecēja lejup.

– ... bet tas sveiks un vesels manā atvilktnē, – Laura turpināja.

– Atvainojiet, kas?

– Jūsu pulkstenis.

– Ak, pulkstenis! – viņš iesmējās. – Biju gandrīz piemirsis. Ja jums padomā nav labāks variants, aizvedīšu jūs līdz mājām.

– Labprāt.

Viņi cauri šaltim skrēja uz automašīnu. Tur bija silti un sausi, Laura izlobījās no samirkušā apmetņa. Jauki, atkrita brišana, gaidīšana, nešana. Rūdolfš, pasniedzies pāri atzveltnei, nolika Lauras somu uz pakaļējā sēdekļa. Metāla kārbīnā nodevīgi iegrabējās zīmuļi, un viņš satrūcies iejautājās:

– Vai es jau te neesmu ko saplēsis vai apgāzis?

– Ak nē, nekā vārīga tur nav! – viņa atsaucās un, atzveldamās sēdekli, mundri piebilda: – Man tiešām laimējies. Bija gan runāts, ka mani pa ceļam aizvedīs mežniecības vilītis. Bet aizkavējos, un tas diezin vai nav jau projām.

– Kamēr šeit stāvēju, nevienu vilīti gan neredzēju.

– Jūs kādu gaidījāt no autobusa?

– Jā.

«Pobeda», šķiezdama ūdeni, sāka ripot.

– Un tas, kā redzu, neieradās...

– Kāpēc gan? – viņš smaidīdams atvaicāja. – Beigu beigās tomēr ieradās.

Laura pavērās Rūdolfā, minēdama, vai sapratusi pareizi, un viņš, sajūtis tās skatienu, uz acumirkli pagrieza galvu un paraudzījās gaišām, smejošām acīm.

Viņi brauca garām ciema padomei, skvēram, skolai – visam, kam pagājušajā reizē bija garām gājis Rūdolfš – iesākumā viens, bet pēc sastapšanās ar Lauru divatā.

– Neļauņojieties, – viņš sacīja vienkārši un sirsnīgi. – Jūsu laivu taču esmu okupējis, turklāt briesmīgi gāž – var samirkt «Buratino».

– Kas? – Laura nesaprata.

– Konfektes «Buratino», kā man zināms no droša informācijas avota.

– Tad varu iedomāties, kas ir šis informācijas avots!

Viņa klusībā bažījās par to, ko Māris būtu vakar Gobās varējis sastāstīt vēl, taču pajautāt kautrējās. Mašīna nozvalstījās dangā, asfalts beidzās, riepas nošvikstēja uz tiltiņa. Apakšā strauts vēlās nikns un duļķains.

– Biju izglītības nodaļā...

– Skatieties, nudien āboli! – Rūdolfš pārsteigts iesaucās, jo kopā ar lietusgāzēs notrauktajām lapām lejup pa straumi kuģoja arī vairāki sārtvaidži pepiņi.

– Un ko jūs mācāt, Laura?

– Pirmajās trijās klasītēs visu, atskaitot fizikultūru...

– ...ko droši vien pasniedz lauku skolas vienīgais stiprā dzimuma pārstāvis! – Rūdolfš papildināja.

– Mēs esam izņēmums, – arī direktors ir vīrietis! – Laura teica, nevilus pakļaudamās viņa možajam noskaņojumam. – Bet citādi jums taisnība, pedagoģija, kā visur, arī Upesgalā stingri ir sieviešu rokās. Kamēr strādāju šeit, klāt nācis tikai viens skolotājs, šis pats fizikultūrietis, bet pensijā aizgājuši trīs.

– Tas ir ilgi?

– Kopš strādāju te? Drīz būs desmit gadu.

– Un pirms tam?

– Pedagoģiskajā skolā. Arī tur bijām tikai meitenes. Vīriešus šī profesija neinteresē.

– Gan atturēdamies no vispārinājumiem, varu teikt, ka jums acimredzot taisnība. Vismaz man mūžā nekad nav iešāvis prātā šāds variants, lai gan visumā nevarētu apgalvot, ka savos nākotnes nodomos es būtu bijis diez cik noturīgs un oriģināls, – Rūdolfš jautri stāstīja.

– Vispirms gribēju kļūt par ormani...

– Jā? – viņa smējās.

– ...pēc tam par ugunsdzēsēju un vēlāk par bokseri. No manis savukārt centās iztaisīt mūziķi...

– Tiešām?

– Turklāt ne trombonistu un ne mežradznieku, kā varētu spriest pēc manas ārienes. Pūtu pašu mazāko instrumentu – flautu pikolo... Kad sapinos ar medicīnu, tēvabrālis Arnolds, kas Operas orķestrī arī

spēlēja flautu pikolo, mani sāka uzskatīt par pazudušu cilvēku. Augsto mākslu es esot apmainījis pret kaut kādu tur naturālistisku liķu grai-zišanu! Toties māka pūst pēc studiju biedru vienprātīga atzinuma – labi noderēja vēlāk ... Eksāmenos.

Viņa atkal smējās.

– Tā, redzat, neviens nav arī tikojis no manis iztaisīt skolotāju, droši vien uzskatot šādus mēģinājumus par bezcerīgiem. Ja mani, piemēram, jūsu vietā atstātu pirmajā klasītē ar divdesmit pieciem, trīsdesmit knauķiem...

– Šogad vairs tikai septiņpadsmit!

– Nu labi, septiņpadsmit knauķiem un knīpām, es šajā ielenkumā laikam justos pilnīgi bezpalīdzīgs.

– Diez vai, – viņa smaidot iebilda. – Man šķiet, ka jūs ar bērniem saprastos tīri labi... Vismaz mans Māris pie jums laužtin laužas.

Laura redzēja, ka šie vārdi Rūdfam sagādājuši prieku.

– Es savukārt pamazām pārņemu viņa leksiku, – Rūdfols sacīja.

– Ak, to visu viņš saklausās no apkārtnes večiem, no Zālīša, no Putrāma! Dažnedažādi izteicieni viņam līp klāt, burtiski kā dadži. Brižiem taisni kauns.

– Te nu laikam uzskatāmi redzamas manas antipedagoģiskās tendences – man toties patīk! Viņā ir kaut kas jauns, pirmatnējs un nesa-
postīts. Bet es, gluži otrādi, esmu jau tāds pavecs, slipēts ciniķis. Tā ka, varētu teikt, savstarpēji pievelkamies kā pluss ar minusu.

«Pobeda» iebrauca Tomariņu gatvē.

– Esam klāt. Cik ātri! Kamēr mašīnu apgriezīsīt, iznesīšu jūsu pulk-
steni.

Rūdfols pasniedza Laurai somu, un viņa tecinjiem metās uz lieveni, jo vēl aizvien stipri lija. Kad viņa nāca atpakaļ, Rūdfols izkāpa no automašīnas.

– Jūs samirksiet, – Laura teica.

Viņš neatbildēja. Laura pasniedza pulksteni.

– Paldies par atvešanu, – viņa beidzot attapās, ka nav vēl patei-
kusies, un padeva roku. Rūdfola sauja bija liela un plata, jutīgo ķi-
rurga pirkstu skāviens ap Lauras plaukstu silts un ciešs. Viņa pavērās
kā sabijusies, nezinādama, ko sacīt un ko darīt, tikai satraukti lūkojās
Rūdfolā, pretim viņa nopietnajam skatienam. Abi bija noņēmuši jaut-
ribas maskas. Lietus trokšņaini lija pāri viņiem abiem.

– Jūs samirksiet, Rūdfol, – viņa atkal atgādināja, atvilkdama savu
roku. – Ar labvakaru!

– Uz redzēšanos, Laura!

Viņa pagriezās un gāja projām, visu laiku neviļus gaidīdama, kad ierūksies motors, taču dzirdēja tikai lāšu plikšķēšanu pelķēs. Uz lieveņa viņa izbrīnījusies atklāja, ka Rūdolfš vēl stāvēja turpat, zem pelēkajām lietus strūklām. Laura atvēra durvis un atkal aizvēra aizsevis.

Beidzot laukā ierūcās automašīna, un skaņa drīz pagaisa koku šalkoņā. Viņa stāvēja priekšnama pustumsā, dzirdēdama, kā dun pašas sirds, pacēla rokas pie sejas, zem vēsajām, miklajām delnām tā kaisa. Un viņai kļuva bail iet iekšā, it kā ikkatrs, kas viņu ieraudzītu, tūlīt varētu uzminēt, ka... Ko uzminēt? Nekas taču nebija noticis...

Alvine dzirdēja, kā Laura savā istabā dziedāja. Tiesa, viņa uzreiz neapķērās, ka tā ir vedekla, iesākumā nodomāja, radio uzgriezts, vai. Pēc tam paklausījās: nē, tomēr Laura. Brīnums, pēkšņi ienāca prātā, vai viņa maz kādreiz dzirdējusi Lauru dziedam. Nevarēja atcerēties. Varbūt pulkā, godos, bet viena... Ričiņš tas jā, tas jau labā omā te pieskandināja visus Tomariņus kā tāds pavasara putns. Alvine nopūtās. Ričš bija tālu projām, un Laura dziedāja. Vārdi nebija saprotami, skanēja tikai sveša meldija, tāda kā dungošana vien... Alvine, pacēlusi galvu no šuvekļa, nekustīgi sēdēja. Pret logu sitās lietus lāses. Diez ko nu pašlaika dara Ričiņš? Viņa nespēja iztēloties. Un nez kur atkal aizķērusies Vija? Kopš gadījās tā nelaime ar Riču, sirdij nekad un nekur nav miera. Varētu jau gan tā Vija vairāk dzīvot pa māju. Kā viens vējš! Saki ko sacīdams – tikai zobi vaļā un smeļ, neņem galvā ne vārdu. Sveša, sveša... Pašas miesa un asinis, bet cik nesaprotama un sveša... Tad jau drīzāk vedekla tuvāka, drīzāk šī pati atnācēja un ienācēja Laura. Lai gan... Ko viņa zināja arī par Lauru?...

Balss skanēja maigi, caur sienu klusināti un padobji.

Jā, ko viņa zināja par Lauru? Vai vari kādreiz tikt gudra, par ko vedekla īsti domā, kad priecājas un kad bēdājas? Tāda šopavasara aizbrauca pie Riča, tāda atgriezās. Katrs vārds bija vai ar knīpstangām jāvelk laukā: kas un kā? Būtu sūdzējusies, abas kopā nobirdinātu pa asarai, atmaigtu sirds. Nesagaidīsi... Un cik vāja kļuvusi, bail skatīties, un mūždien tais biksēs kā viens vīrišķis. Grūti pateikt sliktu: vei, sala-boja jumtu, aku, iztīrija skursteni, nekad balsi nepacels, par štātēm lieku kapeiku neizgrūdīs, par bērniem plēšas un gādā, nebijusi vien tik klusa. Laikiem i baisi sametas, klusi ūdeņi jau esot dziļi. Par ko Laura tagad domā, pusbalsi dziedot savā istabā? Mini – nekad neuzminēsi, kā aizslēgta ar septiņiem zieģeļiem... Citai sievai šerpuma ar kaudzi, ne novaldīt. Laurai atkal otrādi. Būtu drusku uzstājīgāka, veries, varbūt tik tālu ar Ričiņu nenonāktu, ak Dievs... Vai nu grūti pāieties līdz

tai tējnīcai, kad Ričs dabūjis naudu, – pasēdējusi līdzī kādu jonīti, kamēr šis iedzer savu simtgramu vai pāris pudeļu alus, pierunātu, pārvestu mājās gods godam. Bet nē, lepna! Pārbrauc viena, stāv un skatās pa logu uz ezeru. Un ne vārda, ne pušplēsta vārdiņa, ne pārmet, ne žēlojas, ne taisnojas, tikai stāv, nekā jēdzīga neatbild, skatās kā tāda akla, pa brīdim i nedzird, ko prasi. Un tā pusstundu, pat visu stundu – un tad ķeras pie burtnīcām. Ko var šitā piestāvēt? Gaidīja? Vai negaidīja? Laikam tak gaidīja... Arī tagad droši vien stāv pie loga, kā ieradusi, tikai dzied...

Tas bija tik pārsteidzoši, ka Alvīnes sirds neviļus saņņaudzās.

Vai kāds neienāca no āra?

Nē.

Tikai lietus, brīdi atpūties, atkal sāka joņiem cirsties pret rūti. Nu jau būtu sen gana, uzrūgs māli, kombaini nevarēs iebraukt labībā. Ņēmis un mitējies, bet kur nu – kā iesācis, tā nevar nostāt ne lūdzams. Līst un list, tāpat kā toreiz pa Reiņa bērēm. Gāza spaiņiem, un zārks uz nesēju pleciem peldēja cauri visiem tiem ūdeņiem kā tāda laiva.

3

Cauri lāšu plikšķēšanai ierībējās rati – pārradās Eidis. Pēc brītiņa gar logu nodunēja pakavi un apklusā ezera pusē. Kad Eidis, piesējis zirgu, atgriezās, Marija tūlit ievēroja, ka viņš ir neparasti kluss. Ne-teikdams ne vārda, nopurināja un pakāra uz naglas cepuri, novilkā svārkus, mugurpusē parēgojās no biksēm izlīdusi krekla mala.

– Raugos, tu kunga dūšā, tēv.

Eidis uz to nekā neatbildēja. Apsēdies pie galda un pataustījies pa kabatām, kamēr vienā iegrabējās sērkokciņi, viņš izvilka ārā kārbīņu, pēc tam salūkoja arī smēķus un klusēdams aizpīpēja.

– Kaut kas ar tevi nav riktīgi un nav...

Eidis vilka un pūta dūmus, zils vien griezās. Noklepojās.

– Kur tad Rūdis, māt?

– Nez kur maisās. Jau tāds labs laicīns, kā paņēma to automobili un aizbrauca.

Eidis izpūta jaunu mutuli.

– Es, māt, laikam esmu drusku savārtījis sūdus.

– Tu tak, vecais spoks, nebūsi sācis andelēt ar to Pliču kombi-kormu. Teicu jau: raugies vie', ka tevi kāds nepaved!

Eidis nicīgi atmāja ar roku.

– Vai es, tā teikt, kāds nevainīgs skuķis?
– Tu tak, dies pasarg, nebūsi atkal ar kādu kāvies? – Marija minēja.
– Nē jau! Bišķi tikai laikam samuldēju, ko nevajag.
– Mūžīgi tā tava nelaiimes mēle: visiem tik acis lēkt, visur tik klāt kasīties. (Eidis gribēja iebilst.) Nemaz nerunā! Vai es tevi nezinu? Kā tai pašā četrdesmit sestajā vai kurā tur bij gadā. Neiestājies toreiz par tevi tas pats Cīrulis, tad sen tuptūzi būtu par...

– Ko tu vari zvanīt kā tāds kapsētas zvans! Ne es kasījos, ne acīs līdu, pats Apinītis pasauca. Zin, braucu garām, met ar roku: «Biedri Putrām, tā teikt, vienu momentu!» Domāju, vai nu ordeni dos, – viņš drūmi pasmējās, – vai pa kaklu, ja jau vairs nesauc par Eidi, bet par biedru Putrāmu...

Ienāca Rūdolfš salijis un možs, pakāra lietus mēteli un sāka slaucīt kabatas lakatā brilles.

– Gāž no gaisa vai traks!... Ko jūs abi sēžat kā bērēs?

Eidis izpūta dūmu strūklu pa nāsīm un tikai nokrekšķējās, bet Marija pažēlojās:

– Tēvs, raug, no agronoma sutu esmot dabūjis. Un vainīga, kā mūždien, tā lielā mute...

– No kāda agronoma? – Eidis sašuta. – Salēcos ar to pasaules ķēmu Zvaguli. Tfu!

– Nolamāji? – Rūdolfš painteresējās.

– Tad jau drīzāk otrādi, – Eidis atburkšķēja un paklusējis paskaidroja: – Zini, brāl, mani šodien, tā teikt, inervēja.

– Kā?

– Inervēja vai kā viņu tur... Nu, izprašāja. Bija atbraukusi viena jaunkundzīte, no radio esot, un...

– Un tev nenodzīta bārda, – Marija uztraucās, – braukā apkārt pa kolhozu kā lūjaks.

– Pa radio tas nebūs redzams, – Rūdolfš jautri sacīja.

– Vēl vakar šam teicu kā paredzējama: raug, tēv, apvelc tīru kreklīnu. Aiztesās ar to pašu savārtīto.

– Vai nu viņa skatījās uz Eida kreklī, Marij?

– Kā tad, blenza uz pašu kā uz tādu austrumzemes brīnumu! Nu, tak stāsti, tēvs, kas bij, kas nebij... Raug, Rūdolfīn, vecais spoks esmot sarunājis kaut kādas neķītrības...

– Kādas neķītrības! Ja tu nezini... Redz, apdzisa, vells!

Viņš uzrāva otru sērkokciņu un aizsmēķēja par jaunu.

– Es te Marijai jau iesāku: redz, braucu ar savām kannām gar kantora māju. Te dzirdu – agronoms sauc pa logu. Apmetu grožu likumu

ap koku, lai zirgs neaizdauzās sazin kur, speros iekšā. Kantora sievieši: kuš un tss! Esot kaut kāds meitietis ar to... magnitofonu. Pieklapēju, noņemu cepuri, ieeju: «Vai atļauts?» Lai nedomā, zin, ka mēs te kādi pāķi. Šie iekšā, brāl, kapiju dzer. Apinīts, garā zootehniķe, tad vēl Zvagulis, tas vella kultorgs, un tāda spridzīga sveša jaunkundzīte. Kamēr, tā teikt, pats priekšnieks izsaukts uz pilsētu pie citiem priekšniekiem, tikmēr šie, saproties, saimnieko pa kantori. «Un tas ir biedrs Eduards Putrāms, tā teikt, vecais kadrs!» – tā Zvagulis uzreiz. «No kolhoza pirmajiem soļiem līdz pat šodienai, tā teikt, roku rokā ar kopsaimniecību, cauri, brāl, tā teikt, baltām un nebaltām dienām. Bijušais budžu kalps, tagad savas zemes saimnieks, viens no čaklākajiem darbarūķiem, vēl šodien, saproties, stripā.»

– Nemuldi nu, vecais spoks!

– Nu, kad tev saka! Diez vai būs vai nebūs gads, kopš pats Upesgalā kā no Cēsīm, kā Suntažiem uzkulies, šis nu tas lielais lējējs un pūtējs. Slavē mani tikpat kā nelaiķi pie apstāvēšanas. Es jau domāju, ka nebūs uz labu. Apinīts, tas jau, brāl, lēnīgsnējs, pa stundu pieci vārdi, un arī tad vēl skaitās daudz... Jaunkundzīte dod roku: «Lūdzu, tā teikt, sēdieties, biedri!» Nadziņi gan sarkani, gredzentiņi spīd vien, bet, zin, kas par kampienu: oho! Kā ar knīpstangām. «Mēs, biedri, esam iecerējuši, saproties, raidījumu par jūsu kolhozu kā... » Neatminos – kā... «Varkardiena un šodiena. Ceļš pretim vēl gaišākai rītdienai. Vai jūs mani saprotat? Jūs piederat pie tiem, kas stāvēja, tā teikt, pie kolhoza šūpuļa. Jums vislabāk redzama tā... kā viņu... augšupiešana.» Runā un tik krāmējas ap to čumidāniņu, griež un staipa, brāl, tādas kā ficelbantes. Viņa, saproties, jautāšot, un man būšot tur jārūnā iekšā...

– Vai dievīn! – atkal ne īsti nopūtās, ne īsti ievaidējās Marija, kā gaidot traģisku atrisinājumu. – Un ko tad tu sarunāji?

– No iesākuma jau, zin, gāja, tā teikt, pa pirmo zorti: šī tik stāsta un es tik piebalsoju. Kā tu, cilvēks, nepiekritīsi? Viss pareizi kā no avīzes. Kamēr – knikt! – izslēdz to savu būšanu, izņem šņupdrānu un slaukās. Tā jau, brāl, ir: piekūst ne tikai no darba, no runāšanas tāpatās. Saka: «Sāksim par jaunu! Klausītājus interesierē, tā teikt, jūsu domas, nevis manējās, tieši jūsu uzskati...» Tīri smieklis! Ņems nu tur kāds galvā, ko viens kraķis pļurkšķēs. Bet Apinīts skubina: «Droši, droši!» Un arī šī vaļā nelaižas. «Kā jūs, biedri Putraim, vērtējat jūsu kolhozu pēc divdesmit pastāvēšanas gadiem? Kādi, jūsuprāt, ir lielākie sasniegumi, un varbūt esat pamanījis arī kādas, tā teikt, augšanas grūtības?» Es saku: nav jau mums tādu tīrumu kā Zemgalē, tie vella kalni, brāl, tikpat kā kurmjī visus laukus sacilājuši, bet par

zemīti, paldies Dievam, pārlietu brēkt nevar, ir arī māls. Ja tik nepagadās nešpetni sausa vasara, tad nekādu augšanas grūtību nav. Viss stiepgas garumā griezdamies. Un cilvēki dzīvo pārtikuši, pliks un bass nestaigā neviens, mājas sacēlušī, tā teikt, kā pilis un uz tiem mocikletiem braukā vien. Tikai viens gan – dzer, sātani. Kas nu ir, tas ir. Kur lai to lielo rubuli liek? Kam vēl bērnu bars uz kakla, tiem jau naudiņa, saproties, maz pamazām aiztek. Bet dažs visu tik tai pudelē sagrūž un tad strādā elles trakumus. Vai tad, brāl, nav zināms: kad šņabis galvā, prāts dir... («Kungs Dievs, un tu šitā teici, vecais spoks?») Vai tad nav taisnība? Kā viņsestdien Jēkaupiņu Kārlis – braucis, tā teikt, ar lielo kāpurķēdnieku cauri birzēm, uzgrūdiens virsū klētiņai un, ko domājies, nostūmis no pamatiem... Šī smaids vienā smaidišanās, Apinīts tik trinas krēslā, bet sacīt nesaka neko. Kamēr uz vienu reizi Zvagulī metas starpā: tas neesot, zin, būtiski... valde ciktoties... šis rakstot sienas avīzē... esot izlikti plakāti un jods sazin kas tur vēl... Lai es labāk stāstot, kā kolhozā bijis iesākumā, par šodienu man, saproties, esot grūti spriest, dzīvojot, brāl, tālu no centra... un vēl man esot šaurs kāds tur loks... Nu, kad šitā, es slienos kājās un lieku naženi galvā. («Vai, dievīn!») Nesaku vairs ne vārda, paklanos – šitā – un uz durvīm. «Piedošanu, bet mani laukā kleperis gaida, un vājpiens, tā teikt, kannās pašā saulē.» Šie nu, brālīt balto, sāk runāt visi vienā reizē, aicina mani atpakaļ, lej kapiju. Var jau iedzert, kāpēc ne, ja dod par velti. Jaunkundzīte pate cukuru iemet. Lai es pastāstot, varbūt atceroties kādu gadījumu no kolhoza iesākumiem... kur, tā teikt, būtu rūpes par kopīgo mantu, ticēšana ritdienai... Sākumā iešāvās prātā: domāju, speršu vaļā, kā Kleinbergs uz ceļa virsas zvetēja Ozoliņu ar grožu likumu par to, ka tas notrenca grūsno ķēvi Gaitu. Traktoru jau tolaik kolhozam nebija, zirgs jau bija tas augstais Dievs! Bet nospriedu: Kleinbergs, tā teikt, jau apakš velēnām, Ozoliņš tāpat, lai guļ, ko tur kustināt miroņus. Tad ņēmu un izstāstīju, kā tu, māt, Lizbeti no manas kalašas dzirdīji. Nekas prātīgs uz reizi neiekrita prātā.

– No galošas? – Rūdolfis iesaucās uzjautrināts, bet Marija bija tuvu asarām.

– Nu, klausies, nu, paklausies... Un ar tādu spoku man jānodzīvo mūžs! Kam tu mani vēl iepiņķēji tur iekšā pasaulei par apsmieklu?

– Kā tad tas notika? – Rūdolfis apvaicājās.

– Redzi, brāl, agrāk Pličos bija govju ferma, un lopus dzina, eku, garām mūsu ceļa galam uz aploku... Vells, kā kaltē rikli. Padod, māt, kausiņu!

– Tad jau gan būsi kaut kur ap pudeli laizījies, – Marija sirdīgi piezīmēja, iedama pēc ūdens, un stops pret spaini noskanēja skaļi un dobji. – Še!

– Kas nu tur par laizišanos? Viens maziņais par trim. Uz krenķiem, – Eidis lēnīgi atbildēja, padzērās lieliem, gulzsošiem malkiem un noslaucīja lūpas ar plaukstu virspusi. – Eh, derēja jau vēl kā traks, bet visi tukšinieki.

– Man kaut kam vajadzēja būt, – ieminējās Rūdofls.

– No tiesas? – Eidis dzīvi iejautājās.

– Kā tad! Kā tad, vecais spoks! – uzbārās Marija. – Maz, ka pats šmorē, paved vēl to cilvēku uz plītēšanu.

– Viņš ir jau pavests, Marij! – Rūdofls atsaucās no istabas, grābstīdamies pa aizskapja tumsu, kamēr pirksti beidzot uztaustīja «Pliskas» pudeles kakliņu.

– Vai nu vajadzēja? – Marija sacīja, kad viņš ienāca ar pudeli, bet Eidis priecīgi izmeta: – Ko es redzu? – Kā sastapis labu paziņu.

– Nepiesūcies tikai kā blakts, tēv! – Marija pabrīdināja, jau pamazām samierinādamās, ka šovakar Gobās bez savā neiztik.

– Kaunies ar, māt! Kad tu mani esi redzējusi, tā teikt, vērtāties pa ceļavirsu vai galdapakšu?

– Galdapakšu! Tā vie' vēl trūka!

– Vai mēs, Marij, nevarētu palūgt trīs glāzītes? – Rūdofls sacīja, taisīdams vaļā pudeli.

– Kas tad tev no trešās dzers?

– Jūs, Marij, kas gan cits!

– Man jau lec tā sirds, Rūdolfīn... – Marija vēl turējās pretim, bet vairāk gan tāpat, pieklājības pēc, aizgāja pie skapīša, atgriezās ar trim nesaskanīgiem trauciņiem – bieza, zaļgana stikla ķobīti, kas atgādināja menzūru, «Lāsītes» plastmasas uzskrūvējamo vāciņu un garkājainu glāzi ar zelta maliņu, – ar diviēli pārslaucīja visus un nolika uz galda, Rūdolfam, kā jau ciemiņam, piebīdīdama izskatīgāko. – Vai tik nav dikti stiprs?

– Deg pekles ugunīm, Marij, – Rūdofls atsaucās liedams.

– Tu mūžīgi ar tiem saviem jo... Dullais, nelej pilnu! Man jau galvīna iet riņķiem no tās smakas vien kā tādai mušai... Vai nevajag palūkot ko ēdamu?

– Pirmo peņģerotu ieraus tāpat, gan jau pēcāk redzēs, – Eidis kļuva steidzīgs un sniedzās pēc sava plastmasas trauciņa. – Nu tad!

Viņi saskandināja, bet notinkšķēja vienīgi garkājainā glāze.

– Uz tava kultorga veselību!

– Lai viņš iet – zini kur... – Eidis atburkšķēja, uzreiz atcerējies notikušo, un izmeta dzeramo kā ogu. – Uzklupa, tā teikt, kā vanags.

– Un ko dāma no radio?

– Šo zootehniķe un Apinīts aizveda jauno kūti rādīt, un tad nu Zvagulis... Man, saproties, esot neriktīga domāšana, man esot šis un esot tas. Tikai slikto es, zin, redzot. Kam vajadzējis pļerkšķēt par to Kārli un Biržu klēti...

– Tā jau arī ir! Bet tev jau mute nekad eņģēs neturas! – iesprauda Marija.

– «Ak mūžiņ,» es šim saku, – Eidis turpināja, nemaz neklausīdamies Marijā, – «tā tak, brāl, balta patiesība. Viss bija mats matā, aizej un paskaties pats!» Šis: neesot svarīgi, ka bijis. Staigā šurp, staigā turp, kā tiģeris pa krātiņu, un tik mazgā, saproties, mani. Tā un šitā. Mūsu kolhozs varot noskanēt pa republiku, bet es maitājot visu kopā kā tāds... kā viņu... tāds dir... diver...

– Laikam diversants.

– Nu, nu! Klausos, klausos. Bet, kā šis sāk mani lamāt par to dir... («Diversantu, Eidi») jā, to diversantu, tā, zin, dūša beigu beigās apskrējās, noskaitos. «Jūs mani saucāt,» saku, «vai es jūs? Jūs man likāt tanī mašīnā runāt iekšā vai es jums, ko?»

– Vai es allažin ne...

– «Tu mani te slavēji kā čigāns klibu zirgu,» saku, «bet tagad, redz, man domāšana šķība!» – Eidis aizrāvēs pacēla balsi. – «Iegrozi, brāl, riktīgi pats savu domāšanu, manējai liec svētu mieru. Man, rau, ārā, ratos, kannas, vājiens skābst kopā. Teļiem būs cauri vēderi, un kas atbildēs? Tu varbūt? Nekā, es!» Redz, kā, brāl... – viņš piebilda nopūzdamies un noslaucīja sviedrus.

– Tev ar visiem jāecējas, tēv, – žēli ierunājās Marija. – Dzīvojis un licies mierā. Kā tev trūkst?

– Ielej vēl, brāl, – Eidis tikai sacīja.

– Cik mums nav bijis, Rūdolfīn, jācieš dēļ tās Eida mēles! Vācu laikā bezmaz... pēc kara atkal...

– Še, iemet, māt!

Visi iedzēra vēl pa mēriņam. – Eh, labs gan! – nosēcās Eidis. – Māt, paskaties nu kaut ko stingrāku.

Kamēr Marija lūkoja uzkodas, Rūdolfis trauciņus atkal piepildīja.

– Tā jau tai dzīvītē iet, – Eidis sāka prātot, pamazām kļūdams lab-sirdīgāks. – Augšā un lejā, tikpat kā viņos. Cik nav visvisādu būšanu un nebūšanu aiz muguras! Tai pašā kolhozā... Lāgiem, saproties, jau gāja tikpat kā pa tādiem piņķeriem, ne lopiem, ne pašiem... Kamēr,

kamēr izķepurojāties uz augšu... Bet šodien šis: «Nav svarīgi, ka bijis!» Kas bijis, brāl, viss ir svarīgi... Saki, Rūdi, – šai, nu, tai jaunkundzītei, nebūs kādas ziepes, ka es tur iekšā sarunāju, ko nevajag?

– Viņi to izgriezīs ārā.

– Kā izgriezīs?

– Vienkārši, ar šķērēm. Paņems no magnetofona lentas un izšņāps kādu gabalu.

– Brīnumi gan! Nu tad... tad jau labi. Cits, brāl, ir špicka. Galvenais, lai kādam manis dēļ neiznāktu, tā teikt, sūdi... Varbūt šo to arī nevajadzēja stāstīt? Kā nekā cilvēks svešs.

– Kā tu Mariju no galošas dzirdīji?

Eidis nokrekšķināja mazu smiekliņu.

– Ne jau es Mariju. Marija – Lizbeti. Redz, sacīju jau, Pličos tolaik stāvēja nevis teļi, bet lielās govīs, un uz ganībām gāja, šeku pāri tiltiņam. Dzen vienvakar Lizbete mājās, paligos atnākusi Dzidriņa, pašas skuķēns, gadu astoņu deviņu. Tiltiņš, brāl, jau vecs bija gan, čikstēja vien, bet darbu līdz kaklam un vēl pāri, kam tur, tā teikt, tāds tilts stāvēja galvā. Dzen uz vienu galu, dzen uz otru, nekas negadās – un tā no dienas uz dienu... Nu, zin, tovakar pāriet pāri visas govīs, tak, saproties, arī lopam savs liktenis – visas tiek pāri, beidzamā, brāl, ņem un ielūst. Un tā nelāgi: kājas pret zemi knapi atmetas, dubļos slīd, kakls iespilēts dēļu starpā, lops smags – un nu, saproties, karas augšā. Mana Marija bija dārzā, izdzirda: Dzidra bļāun kā traka. Ši plēš uz turieni aulēkšiem, tupeles pa ceļam izzaudēja.

– Piepušķo nu, tēv, vēl arīdzan, – sacīja Marija, ienākdama ar šķīvjiem.

– Nemaisies, māt! Nu, aizskrien, skatās: briesmu lietas, saproties. Gove krāc, sarkanas putas gar muti. Bet Lizbete guļ ceļa malā augšupēdus, nekustas un beigta.

– Kā – beigta?

– Pagaidi, Rūdi, nejaucies tu ar! Marija saka: «Nebrēc, Dzidriņ, tā teikt, kā aizkauta! Diedz, ko vari, pēc Eida. Un lai paņem, saproties, zāģi un ciri līdz!» Es jau arī pats, brāl, biju padzirdis. Skrienu abi ar skuķi, ko nagi nes. Marija pretim: vai manu, vai manu, divi miroņi vienā reizē. Lizbete ar pagalam! Bet es jau tūlīt apķēros, ka šī, saproties, tikai paģibusī, un saku: «Lai paguļ Lizbete, glābsim pirmāk govī!» Bet ar šo, brālīt balto, bēdīgi, i acis vairs nevārsta, tikai vēl drusku gārdz... Pārrāvu ar zāģi pušu divus dēļus – izvēlās cauri kā maiss. Vasarā jau tur, pats zini, nekāda lāga ūdens nav, vardei līdz nabai. Slapinu govei galvu, brauku kaklu, nospiests, ka bail. Joki, vai! Saku

Marijai: «Nem uzlej Lizbetei ar!» Ši preti: ar ko lai lejot, ne spaiņa, ne stopa. Man, saproties, uz basu kāju bija kalašas. Tad nu ar to pašu, ar kalašu. Trauks, he—he, paliek trauks. Atžirba abas, tā teikt, nelaiķes. Lizbete, kā atver acis, tā uzreiz: «Kur gove?» Nu tik celsies, nu tik skries. Bet nekā. Švakums pēc tās ģībšanas. Marija šo tad vēl padzirdija. Tā, redz, brāl, visādi gadījies...

– Ķeras nu, vīrišķi, klāt! – Marija paskubināja.

– Iemetīsim vēl, tā teikt, pa vienai, ko?

– To var, – piekrita Rūdolf.

– Vai tik nebūs par daudz? – Marija bažījās.

– Nebaidies, māt, mēs ar Rūdi tevi aizvedīsim līdz gultai kā grēfieni.

– Ak tu, vecais spoks! – Marija teica un smējās.

– Nu, tad uz zirga trešo kāju! Rūdi, māt!

– Ko nu tu, tēv, ar savām blēņām! Ļāvis Rūdolfīnam pasacīt ko prātīgu.

– Man nepatīk garas runas, labā Marij! Lai gan pašlaik tas varen modē. Kā sanāk vismaz desmit cilvēku uz vakarēšanu, tā uzreiz iecel vienu par vadītāju, tā saucamo tamadu. Un tad viņš... (Eidis: «He—he, paskat vien, i dzeršanai, tā teikt, vajag savu priekšnieku!»)... un viņš nepārtraukti runā pats un liek runāt arī citiem. Un visi bīstas ēst, jo... (Marija: «Kāpēc tad tā?»)... jo kuru katru brīdi tamada var dot vārdu. Piemēram, es būšu nupat iebāzis mutē, teiksim, sīkstu šķiņķi, un piepeši: «Par to grib izteikties Rūdolf. Sniedze!» Un... (Marija: «Par ko tad, Rūdolfīn?») Par visu. Kas nu tamadam iešausies prātā. Un es baidīšos ne vien ēst, bet arī dzert, lai tikai varētu pasacīt ko asprātīgu. (Eidis: «Es gan, he—he, tur visiem pierunātu pilnas ausis, brāl! Tikai skāde gan, ka nedabon ne ēst, ne dzert.») Tā jau gluži nav. Ari tamada cilvēks vien ir, un tu pats sacīji, ka cilvēks piekūstot ne tikai no darba, bet arī no runāšanas. Agri vai vēl viņš noslauka sviedrus un, visiem par atvieglinājumu, liekas mierā. Pēc tam jau katrs, kam vien ir vēlēšanās, vēl pagūst gan pieēsties, gan... (Eidis: «Ja jau, brāl, šitā, tad vēl dzīvot var.»)... gan piedzerties.

– Mums jau arī tamos ražas svētkos pērn gribēja, brāl, sākt ar to lielo runāšanu, tak nekas liels tur gan nesanāca. Vīri, saproties, bija drusku ielikuši pamatus priekšlaikus. Pie tās apstāvēšanas, zin, pielika partorgu. Tam balss, tā teikt, kā bazūne, bet tikpatās pārkliegt nevarēja. Nokomandierēja vēl: «Vīri, zirgos!» – un meta mieru. Šam, cilvēkam, jau vairāk tāds runājams darbs, tad jau, brāl, vismaz svētkos atpūsties gribas...

Pēc «piektās kājas» (bet varbūt tā bija sestā, jo limenis vēderainajā pudelē rādījās noplacis vairāk par pusi) Marija sāka dziedāt:

*Kāds dārznieks vienreiz bija,
Kam sirds bij bēdīga,
Kad gāj' viņš savā dārzā,
Tās puķītes, kas auga,
Tās viņam smaidīja.*

No lielā grāpja, kur mutuļojot vārijās rītdienai cūku kartupeļi, cēlās balti garaiņi un klājās gar nokvēpušajiem, kā nolakotajiem virtuves griestiem. Druknie, brūnganie Marijas pirksti grozīja pusizdzer-to ķobīti.

*Ar noskumušu sirdi
Viņš apkārt staigāja,
Un asaras, kas rita,
Uz puķītēm uzkrita,
Ko viņš tur raudāja...—*

dziedāja Marija, bet Eidis, saņēmis Rūdolfu aiz pogas, filozofēja:
— Kad tu dzīvosi, brāl, tad redzēsi pats, ka virieša cilvēkam prāts isteni ronas tikai tā ap gadiem sešdesmit. Nemaz nesmej! Līdz tam, saproties, viņš ir, tā teikt, kucēns...

*Ja viena puķīt' vīstu,
Tad vēlas viņš pats mirt.
Tās nevīst manā labā,
Tās vīst bez ūdens lāses,
Tās vīst bezvainīgas...*

— ...paskaties, brāl, tā teikt, kaut uz valstsvīriem. Kur vēl vajag gudrāku galvu, ja ne, tā teikt, pie grožu turēšanas. Ar zaļknābjiem viss, saproties, sen būtu grāvī iekšā...

Eidis aplkusa, palaida vaļā pogu un neskanīgā, aizsmakušā balsī pēkšņi pievienojās Marijas dziesmai:

*Bet lejā, kalna gāzē (hsm, khm!),
Tur iztek strautiņš mazs;
Kas no šī ūdens dzē-ēris,
Tas slāpes vairs nejutīs, —
Tam neslāps mū-ū-ūžīgi...*

Pāri Marijas savītušajiem vaigiem lejup viena pēc otras noritēja divas skopas asaras.

– Kas tad nu, Marij?

– Neskaties uz mani, veco spoku, Rūdolfīn, – viņa atbildēja, uzreiz sakaunēdamās, novērsusies skaļi izšņaucu degunu un piebilda: – Tik smuka un žēlīga dziesmīna, ka...

– Nesāc nu, māt, atkal, – sacīja Eidis.

– Es jau neko... es jau tāpatās... Dzi, kā laukā šņāc!

– Līst, māt.

– Rīt nav svētdiena. Vajadzēs maz pamazām mest mieru.

– Kamēr arī paši vēl neesam nostūmuši kādu klēti, Marij.

Lietus aizgūtnēm cirtās logā.

4

Kā bērēs, domāja Alvīne, kā Reiņa bērēs... Pavei, prātā ienāk un neiet no galvas laukā ne lūdzama. Vai mazumu lijis, kamēr Reinis jau kapos, nu, tu dieviņ, tētīt, veselas upes nogāzušās no debesīm. Divdesmit un... jā, divdesmit un trīs gadi, vai joks. Vija no zīdāma bērņa izaugusi liela. Viņa pati kļuvusi veca. Un Ričs... Ričiņš...

Alvīne gari, krampjaini nopūtās.

Runā, ka mūžā katram esot trīs nelaimes. Ja tā, tad viņa savu daļu jau dabūjusi. Kad padzina no Tomariņiem, tad gan likās – nekad, nekad, nekad sirds nespēs vairs izturēt neko tādu, pārtrūks pušu un stāsies. Bet viņa pēc tam, vei, pārcieta i Reiņa nāvi, i Ričiņa tiesu – un palika dzīva, tātad aiz bēdām cilvēks nomirt nevar.

No Tomariņiem viņa aizgāja ziemas spelgoņā, brida pāri ezeram uz Upesgalu, pie mātes māsiņas Karlīnes. Līdz lejai vēl gaidīja, varbūt Augusts tomēr... Kad izdzirda soļus gurstam, apsviedās, un taisni karsts noskrēja pāri mugurai. Bet tas bija tikai suns, tāds pusvilks. Pag, kā tad šo sauca? Duksis? Nē, Duksis, rādās, bija tas otrs, tas dzeltenais... Jā, Poģis. Pienāca klāt, apsēdās pie kājām, būkāja asti pret sniegā iemīto taku un pēc tam gabaliņu vēl pavadīja viņu – līdz tai vietai, kur beidzās meldri, tad apsēdās un vērās atpakaļ. Kad viņa, jau ezera vidū, atskatījās, suns vairs nebija pelēks, bet pret sniega lielo baltumu mazs un melns ka magoņu sēkliņa. Un no skursteņa dūmi tecēja un tecēja taisni pret debesīm, un ēkas grima kupenās tik rāmas un apmierinātas, ka viņai gribējās kliegt. Un, stāvot ar seju pret akļajiem logiem, viņa nolādēja Tomariņus...

Alvīne toreiz nedomāja, kad un kā, un vai vispār viņas lāsti varētu piepildīties. Vārdi paši izlauzās pāri lūpām, kas sasprēgājušas sūrstēja no aukstuma un izžuvušām asarām. Alvīne nezināja, ka nākamo reizi, ienākusi Tomariņos, redzēs – drīzāk ar izbīli nekā gandarijumu, – ka t a s ir piepildījies. Mājas ārdurvis vārstījās vējā, smilkstēdamas eņģēs. Juntā rēgojās liels caurums kā bedre, brīnums, kā ēkas nebija no-degušas, tikai sikrūšu logos izbiruši visi stikli līdz beidzamajam. Viņa uzgāja uz lievenēm. Viss likās pazīstams un tomēr ļoti svešs, it kā viņa kustētos pa sapņiem. Istabu un skapju durvis stāvēja vaļā, pa grīdu mētājās salmi un «Tēvijas» driskas. Alvīne lēni izstaigāja piemēsnotās telpas, zem kājām čikstēja grīda, šķīta, arī aiz sienas kāds staigā. Bet, kad viņa iztrūkusies apstājās, ikreiz dzirdēja vienīgi pamestās mājas nāves klusumu.

Veco saimnieku istabai durvis rādījās galīgi sametušās un neganti sprūda. Ar pūlēm viņai izdevās tās atgrūst vaļā un pa spraugu ielīst iekšā. Grīda bija lausku pilna, sienai nokritis apmetums, atklājot skaliņus kā baltas restes. Pāri otrai sienai stiepās šķirba, līdzīga ķeburainai koka saknei, bet, patvēries aiz krāsns – tavu brīnumu! – koka mājiņā vēl karājās lielais pulkstenis. Sveiks un vesels, tikai kaļķiem nobiris galīgi balts, un arī pendelis nekustējās. Kā pulkstenis nebija pievārts un aizstiepts projām? Nebūs pamanīts, vai... Alvīne atnesa no ķēķa blukīti, pakāpās un lūkoja, vai nevarēs uzvilkt. Pulkstenis paklusēja kā gudrodams: iet vai neiet? Tad vēzēklis gausi sašūpojās un atskanēja kliba tikšķēšana: trīs–padsmīt, trīs–padsmīt... Pēc tam stundenis aiz-elsās, iesēcās – un no jauna aprima. Bet, ja riktīgam meistaram iedotu rokā, tad jau... Tāda dārga manta! Tīri bail pamest – ienāks kāds grābulis, un pagalam būs. Klēti viņa uzgāja dzelžu kasti, parakņājās: vei, branga piekaramā atslēga, tikai drusku aprūsējusi! Atgriezās, iekabināja cemmēs un pieslēdza. Nu prāts bija puslīdz mierīgs. Kam tad galu galā viss šeitā pienācās, ja ne Ričam, Augusta miesīgam dēlam, šam jau vairāk bērnu nav.

No kūts pretim plūda aukstu, skābenu mēslu smaka. Te Alvīnei klāt pietecēja kaķis, pelēks kā pele, ņaudēja un ņaudēja, un, kamēr viņa apstaigāja vēl dārzu un šķūni, rikšoja pakaļ. Bet tālāk par ceļagalu nesekoja, kaķi jau turas pie mājām...

Kad Alvīnei no Tomariņu laukiem piešķīra desmit hektārus, šis pats pelēcis sagaidīja ori ar mantām un atkal ņerkstēja kā pats nelabais (nu būs ne tikai peles, i visus putniņus aplasījis!)...

«Tevis, liekēža, man tikai vēl trūka!» Alvīne toreiz sacīja, bet ne jau aiz ļaunuma, nē, lai jau junkurs dzīvo nost, vai tad viņai žēl.

Kāds melns kaķis un pa kuru laiku pārskrējis pāri abu ceļam, ka viņas maz pamazām... Kā uz diviem ledus gabaliem upē: var i sarežģēties, i sasaukties, tak salts ūdens plūst un tek starpā, un tu, cilvēks, padarīt nevari neko, straume ledu tik nes un nes, un tu stāvi noskatīdamās. Vai Alvīne neplēsās un nerāvās bērnu labā? Tīrumi un kūts, un dārzs, un māja – un atkal kolhoza tīrumi un savējais dārzs, un veļas baļļa pa svētdienām, tad vēl ogošana, sēņošana un siens vasarās, lielā adīšana, lāpīšana un malka ziemās, nu, tu kungs tētīt, darbu kā viens vezums, jūdies tik priekšā un velc atspērdamās. Un brangi nodereja i tā kapeika, ko dabūja tirgū par mellenēm vai par bekām, – tur labāks kumosīņš, tur drēbīte. Tiem pašiem – Ričam un Vijai, neba nu sev. Kāda putra vēderā, to neredz neviens, un priekš kā lai štātētos?

Tā jau nebija, ka visi viņus būtu aizmirsuši, par Reini pensiju iedeva, allažīņ atdzina traktoru, piemājas zemīti apara vis, tāpat rudenos pie kartupeļu ņemšanas... Un, kad Upesgalā pieminēkli uztaisīja, aicināja uz tiem svētkiem, nostādīja pašā priekšā. Vija ar baltām bantēm bizēs tik smuki skaitīja dzejoli un pati izskatījās nu mats matā pēc Reiņa, tikpat kā divas ūdens pilītes, – pavei, tās pašas acis, deguns un mute lai, – ka daudziem asaras bira, un arī viņa pati, Alvīne, šņaukājās visu laiku. Pēc tam viens tāds svešs atbraucējs sāka čukstēties ar Zariņu, un tas, piegājis viņai klāt, savukārt pačukstēja, lai kaut ko pasakot viņa arī, bet Alvīne paglābās citiem aiz mugurām un nebija piedabūjama uz runāšanu neparko. Vai prāts, šite, kur visi skatās virsū! Pēcāk abas ar Viju tika atvīzinātas uz mājām mašīnā, un jau pagalmā Alvīne apķērās, ka viņas ar tiem uztraukumiem Upesgalā aizmirsušas Riču. Nezin kur tas puika atkal bija aizdauzījies, i pirmīt neredzēja šo nekur?

«Gan jau pārnāks, nekur nepazudīs,» kā liels cilvēks prātīgi teica Vija, pīdama laukā bantes no bizēm, un ne no šā, ne no tā piebilda: «Man par tevi bija kauns, mamma...» – «Par ko tad?» viņa apjuka. – «Kāda tev tā kleita!» Alvīne apskatīja sevi, bīdamās, ka būs kur nosmērēta, vai, pasarg Dievs, uzrauta, bet vainas neredzēja nekur – kleita kā kleita, nu, varbūt braucot tikai druscīņ sagumzījusies. «Vasarā tāda... Un ož pēc skapja... pēc skapja pa gabalu...»

Alvīnei krūtīs ielija ledus saltums, viņa sāka mest acīs nepateicību. Vija mierīgi pina bizes, rādās, pat lāgā neklausīdamās, droši vien domādama par to, kas un kā bija noticis šodien Upesgalā...

Ričs pārnāca vēlu, no viņa nāca šņabja smaka.

«Vai ilgāk tevi tur vairs nepaturēja?» – «Nē, ilgāk vairs ne,» viņš spītīgi atbildēja un cieti saknieba lūpas. Abi raudzījās viens otrā ar vienādi brūnām, spožām acīm.

«Kur tu biji, Rič?» – «Es? Nu, pie Miķelsona... Ja tev tik dikti gribas zināt. Gāju garām, šis man teic: ko es tur iešot klausīties, kā pestītos pestī un kristītos kristī, lai labāk nākot pie puikām...» – «Un kas vēl tur bija?» – «Nu, Smilktiņš, Bērzs...» – «Un tu kopā ar tiem... ar tiem draņķa šucmaņiem dzēri, kamēr es... kamēr mēs...» – «Vai tad es esmu labāks, māt, par tiem izbijušajiem šucmaņiem? Bandīta...» – «Klusu! Ciet klusu!» – «Bandīta dēls!» Riča balss aizlūza, viņš strauji aizgriezās, pleci neskanīgi drebēja...

Tobis strauji pacēla galvu, bet nerēja. Vai atkal tikai lietus vai arī... Nē, laukā nostrinkšķēja velosipēda zvaniņš, nodunēja soli. Paldies Dievam, Vija mājās gan. Kucēns metās atbraucējai pretim, slējās augšā, un Vija pieliekusies vienlaikus bužināja suņuku un grūda nost.

– Ei, ei, prātīgi ar manām kapronēm!

Viņas draiskulīgie glāsti satracināja kucēnu vēl vairāk, tas ieķērās Vijas stērbelē, un Alvīne apsauca: – Tobī! Neļauņ tak šam plēst un smērēt drēbes, Vija!

– Esmu jau pa ceļam nomūrējusies līdz ausīm. Nu labi. Tobīt, miers!... No rīta izskatījās tik jauks laiciņš... Nu, nu, kas tad ir, rimsties beidzot!... Ka ne jaku nepaņēmu.

– Ko tik vēlu? – ieminējās Alvīne un cēlās, lai lūkotu vakariņas.

– Pasēdēju pie Zariņiem, kamēr lietus pārgāja, – Vija atbildēja.

– Es veros, ka tu maz pamazām sāc mājās tikai to nakts melnumu pārļaut, – Alvīne gausi sacīja, kamēr rokās šķindēja trauki.

– Ko? – Vija pārjautāja, knubinādama vaļā samirkušās sandales sprādzi.

– Saku: tu pārbrauc tikai knapi uz pašu nakts melnumu...

Vija pacēla skatienu.

– Ja tas jāuzskata par kārtējo pārmetumu, mamma, tad es manu, ka drīz man pāries vēlēšanās atgriezties šajā... šajā laimes ostā.

Alvīnes skatiens satumsa.

– Kur tad tev būs labāk?

– Pasaule ir plaša! – Vija bezrūpīgi atsaucās. – Putru man nelej, mamma, negribas.

– Ar kādām kūkām tad tevi tur baroja?

– Ar plovu... Ko tu uz mani tā raugies, mamma? Esmu nodarījusi milzīgu grēku, jā? Pēc darba gājusi citur, plovu ēdusi, televīziju skatījusies! – Vija izaicinoši uzskatīja, bet Alvīne neatbildēja un, turēdama rokā māla bļodiņu, tikai stīvi lūkojās uz priekšu. – Ja viss notiktu pēc tava prāta, man vajadzētu skriet uz mājām pa galvu pa kaklu un uzreiz

likties iekšā kādā dobē vai desot uz mežu, lai sagrabinātu melleņu kurvīti, ko uzsist gaisā.

– Ar tiem melleņu kurvīšiem, par kuriem tu tagad ņirdz, Vija, es jums abiem sapelnīju priekš drēbēm.

– Un tu, mamma, gribi, lai tas turpinātos mūžīgi?

– Pa divdesmit, pa divdesmit pieci litri, – tā tev, vei, nav burciņa, ko paēsties aiz gara laika ar cukuru un pienu. Pēcāk muguru atliekt nevar un pa naktīm krustus lauž, ka baismas.

– Vai man vajadzētu to darīt tikai tāpēc, ka esi darījusi tu?

Alvīne stāvēja tieši zem pakārtās spuldzes ar skārda jumtiņu, un spilgtā gaisma, nākot no augšas, asām, melnām līnijām izzīmēja viņas nekustīgos vaibstus, kas atgādināja masku.

– Nu, mamma... Kāda muša tev iekodusi, ka uznācis tas zāģēšanas gars? Savu iztiku es taču nopelnu godīgi, gan ar šitiem pašiem manikīrētajiem nagiem, kas mūžīgi ir tavs piedauzības akmens. No rakstāmašīnas klapēšanas, tīci, arī man dažreiz lauž krustus, taču tulznas... Kā nav, tā nav. Tomēr darbā neviens mani par baltroci nesauc, savu es padaru...

Runādama Vija ievēroja, ka Alvīne laikam nemaz neklausījās, vismaz sejā joprojām nepakustējās ne vaibsts, skatiens bija itin kā pavērsts uz iekšu. Viņa pēkšņi apklusa pusvārdā, bet Alvīne arī to, kā šķīta, nepamanīja, vismaz acu stingā izteiksme neizmainījās. Vija pārģāja pāri virtuvei un pavēra Lauras istabiņas durvis. Laura vēl negulēja, galda lampas zaļganajā gaismā kaut ko lasīja un, izdzirdusi noklaudzam kliņķi, atskatījās.

– Tu? Domāju, ka māte.

Vija pienāca klāt.

– Ko tu lasi? Atkal savu «Skolotāju avīzi», bet ar tādu seju kā dzejoļus... Izbraukāji pilsētu? Briesmīgi lija, vai ne?

– Tur jau to necik nemana. Un no Upesgala mani pa ceļam pārveda mājās Rūdolfš... Gobu dakteris.

– Laimīgā! Bet es nominos pa dubļiem kā pēdējais nabags. Tumšs, slapjš – nu gatavā ellīte! Kurpes man nepaskatījies?

– Iegāju gan, tikai tādu nav. Brūnas bija vienīgi trīsdesmit devītā numura. Tavam izmēram redzēju melnas, ar sprādzīti – par divdesmit septiņiem rubļiem.

– Lai viņi iesāla! Pie kā es valkāšu melnas? – Vija atsaucās. – Jāsarunā ar Benitu, lai man piezvana, kad pievedīs apavus... Tikai mammai neizmurkšķies, citādi sāksies kārtējā rūkšana... Pēc viņas domām, mēs varētu staigāt ar postalām.

Viņa atbalstījās pret galda malu, aizlikusi rokas aiz muguras. Virtuvē atskanēja Alvīnes pazīstamā, nervozā kāšēšana.

– Jūs gadījumā nesalēcāties?

– Ar māti? – Laura pārsteigta pārvaicāja.

– Mhm. Knapī ienācu, uzreiz metās man virsū kā uzkurbulēta. Domāju, kaut kas noticis manā prombūtnē, vai.

Vija ievēroja, ka pāri Lauras sejai strauji pārskrēja ēna, taču bals bija mierīga kā aizvien:

– Nē.

– Ak Dievs! – Vija nopūtās. – Māte grib, lai es regulāri apliecinātu, ka atceros un neesmu aizmirsusi, cik viņai bijis grūti mani uzaudzināt. Interesanti: viņai ir kādreiz ienācis prātā – vai man bija viegli?

Laura sakustējās.

– Protams, arī tu tūdaļ sacīsi: kas gan kaitēja man – pabarota, apģērbta, tas ir vecāku... kretinisms – uzskatīt, ka grūti ir vienīgi viņiem... Bet, kad mēs braucām pārdot ogas, stāvējām noplukušas kā ubadzēs, un cilvēki skatījās uz mums, uz mūsu drēbēm, un mamma neļāva vilkt mugurā neko labāku, teica, lai nesavazājoties pa tirgu, taču es sapratu, ka tas ir tāpēc, lai iežēlinātu pircējus, un mamma sauca mani par bārenīti citu klātbūtnē, un es aiz kauna par viņu varēju ielist zemē... Cik cukurbiešu un siena klēpīšu mēs pa klusām nepārstiepām no kolhoza! Neredzeja neviens? Vai neko nesacīja... tēva dēļ? «Par ko tad Reinis nolīcis savu galviņu?» viņa taisnojās un negribēja saprast, ka tieši tēva... tēva piemiņas dēļ mums būtu vajadzējis palikt tīrām, lepnām...

Virtuvē atkal klepoja Alvīne.

– Vija! – klusi ierunājās Laura.

– Nemierini mani, Lauriņ. Esmu piedzimusi un visu mūžu nodzīvojusi zem šī nolādētā jumta, kas pieder Augustam Tomariņam.

– Tomariņš sen miris, Vija.

– Vienalga. Tik ilgi, kamēr stāvēs šī draņķa māja, manās acīs tā vienmēr piederēs mana tēva slepkavam. Un es vienmēr ienīdīšu šo veco jumtu, šīs ķirmju sagrauztās sienas, šos... – Tanī brīdī Alvīnes istabā, dobji dunot, sāka sist vecais pulkstenis, Vija pameta uz to pusi tumšu skatienu. – ... šos budžu krāmus un grabažas.

Pulkstenis dimdināja divpadsmit reizes, smagi un ļoti gausi, kā nožēlojot, ka nepielūdzami aiztek laiks un ka neko nav iespējams aizkavēt, tikai skaitīt, skaitīt...

PIEKTĀ NODAĻA

1

Tomariņu virtuve bija pilna ar saldu versmi, un, kad Alvīne atvēra durvis, lai kaut cik izlaistu neizturamo karstumu, no āra ielidoja divas lapsenes. Laidelēdamās gar griestiem, trauku plauktiem un logu, tās meklēja smaržas avotu, kamēr atrada putu bļodiņu, nosēdās uz malas un ņēmās mieloties.

– Hi–hi, skaties! – Māris, šūpodams zem ķebļa kājas, noķiķināja mazu smiekliņu. – Paskaties, cik viņas jocīgi ēd!

Taču ne Alvīne, ne Laura nepievērsa uzmanību zēnam un lapse-nēm. Metot smagus mutuļus un izplatot aromātu, uz plīts virda lielais katls ar ābolu ievārijumu.

– Uzlej nu, Lauriņ, rādās, nāk gatavs, – Alvīne teica, sniegdama šķiviti. – Vei, sāk jau pilēt, būs jāceļ nost.

Uz kārdinošā katla pusi pastiepās arī Māra ieplaisājusī apakštase ar sarkanām rozītēm.

– Sargi pirkstus! – Laura uzsauca un uzlēja veselu koka karotes tiesu. – Maizīti nevajag?

Atbilde bija noraidoša: protams, ar maizi varēs ēst vēlāk, visu rudeni un ziemu.

– Tikai padzesē, nekamp kā kalkūns! – brīdināja Alvīne. – Mēli apdedzināsi... Nu, kā tev, Laura, pašai rādās, ko? Ja savāra pavisam brūnu, nav vairs tā smeķe, atsit tīri kā pēc biešu sīrupa.

– Liekas, būs labs, – Laura piekrita, papūtusi ievārijuma karotē un drusciņ nogaršojusi.

– Tad cel, šeku, uz beņķa, ņem, vei, lupatas! Pag, pag, noklāšu apakšā avīzi. Vai labāk ne, liec zemē, ka neuzgāžas uz kājām. Māri, aizvāc suni, nu pinas te kā tāds...

Laura nocēla no uguns katlu, kas, nevarēdams uzreiz norimt, vēl krietnu laiku draudīgi pļukšķēja, – viņa bija sasarkusies un nosvīdusi.

– Kur ir izplaucētās burkas, māt?

– Vei, šeku, plitskrāsnē. Tikai liedama uz auksta galda neliec, saplīsis. Ienāca arī Vija.

– Labrīt! Ai, ļautiņi, cik te apetītīgi smaržo! Tikai svelme gan šeit pie jums baiga. Kā jūs vispār varat izturēt?

Kastītē viņa salūkoja tējkaroti, draudzīgi ar sānu pastūma Māri tālāk nost: «Saraujies maķenīt mazāks!» – piemētās tam blakus uz viena gurna un sāka našķēties.

- Dosi man arī?
- Nem! – Māris bija augstsirdīgs un pabidija apakštasīti uz Vijas pusi. – Garšīgs?
- Mhm. Pucē droši, Mārīt! Te pietiks abiem. Ja pietrūks, paprasisim vēl.
- Kur tu vakar biji? Uz balli? – zēns apvaicājās.
- Mhm, – viņa, laizīdama karoti, palocīja galvu.
- Un tu tur dancoji?
- Mhm.
- Viena pati?
- Prasa kā dumjš! Zināms, ka ne. Ballēs jau dejo pa divi.
- Ar Egilu?
- Arī ar Egilu.
- Saķērušies? Šitā?

Māris apkampa Vijū ap vidukli ar roku, kurā vēl bija sažņaugta karote. Tobis, spalgi ieriedamies, uzreiz metās starpā un smilkslēdams slējās augšā.

– Redz, Vija, šis... Tobis, hi–hi–hi, negrib ļaut... kad mēs ar Zaigu saķeramies, tad, hi–hi, viņš vienmēr šitā... pieskrien, vankšķ kā traks un nepaliek mierā ne lūdzams.

Alvīne atskatījās.

- Cik tad tas pulkstenis jau rāda?
- Drīz būs divpadsmit, – Vija atsaucās.
- Un tev nav kauna tik ilgi gulēt?

Vija ar izbrīnu paraudzījās māte.

– Kāpēc kauns? Es taču nevienam neko nezogu. Tas ir pirmkārt. Otrkārt, šodien ir svētdiena, treškārt...

– Laikam atkal pārnāci melnā naktī, ka i sagaidīt nevarēja?

– Kur nu, jau gaisma svīda! – Vija atklāti sacīja un jūsmīgi pastāstīja: – Zināt, bija tas estrādes orķestrītis no «Uzvaras». Es jums saku – pirmā! REO klase, goda vārds. Iepazinos ar vienu feinu puisi. Šoferītis no Cēsīm. Priekšniecību vadājis. Atbraucis paciemoties pie Mālmeistariem. Pupām iznākot kaut kāds tur rads. Rads vai nerads, kas man bēdas, bet puisis izskatīgs gan. Trenējoties sambo. Melns kā velns, balta bitlovka. Toties Egils, ha–ha, bija aiz greizsirdības zils!

– Un... un cik tālu tu domā šitā tikt?

– Kur tad īpaši man jātiek, mamma? – Vija paraustīja plecus. – Nekāda Artmane no manis neiznāk, bet citādi... – Labi izgulējusies, omulīga un apmierināta viņa šodien uz strīdu nebija piedabūjama.

Arī Alvīne vēl it kā gribēja ko teikt, taču vienīgi nopūtās: par velti jau te muti dzisināt...

– Varbūt iesim izpeldēties? – Vija ierosināja, apnikusi našķēties; bez maizes un tējas tā bija tikai tāda blēņošana, no kā varēja sames- ties šķebena dūša. – Šitik jauka diena, bet jūs kā vergi.

– Iesim, Vija! – priecīgs iekliedzās Māris, ieķerdamies viņas pie- durknē.

– Laura!

– Tu man nevilini te viņu projām, – uzbārās Alvīne. – Zapte jāsalej, kamēr karsta.

Vija redzēja svaines salikušo muguru, zem kleitas asi izspiedās lāp- stiņas.

– Laura, nu, iesim! Ūdens ezerā droši vien kā vannā, saule ripo pa zemes virsu...

Laura pameta nevaļīgu skatienu uz atvērtajām durvīm, kā brīnī- damās, ka nav pamanījusi, vai šodien apmācies vai skaidrs.

– Gurķi pa dienasvidu būtu jāaplej lai. Tādi sadzeltējuši, – Alvīne piebilda.

– Ja tiem aizmērējušajiem gurķiem nelīdzēja aizvakardienas trakais lietis, tad mūsu laistišana tiem būs kā mironim plāksteris.

– Un kāposti lai...

– Rudenī nopirksim no kolhoza par piecām kapeikām.

– Ja nu par kāpostiem jāgrūž laukā nauda...

– Tikai piecas kapeikas kilogramā, mamma!

– Te piecas, tur piecas, vēl kaut kur piecas – un rubulis vējā. Ja paši nebūtum allaž audzējuši gurķus, kāpostus, karpeļus un suķi...

– Kāposti, cūka, cauri papēži! – raudzīdamās Lauras nolikušajā, vājajā mugurā, teica Vija, kamēr Māris, skubinādams viņu, nepacie- tīgi činkstēja un dīca kā ods: – Vija, ejam, Vi–i–ija!

– Kur mums ir plastmasas vāciņi, māt? – izklaidīgi ierunājās Laura.

– Vāciņi šūplādē, – Alvīne atbildēja.

– ...kamēr atvaļinājums pagalam, vasara pagalam... un dzīve paga- lam, – turpināja Vija, kaut gan neviens viņā neklausījās.

– Vi–i–ija, nu ejam! – neatlaidās Māris.

Viņa pasēdēja vēl, nesacidama vairs neko, pēc tam iegāja pie Zai- gas, un brītiņu vēlāk iznāca virtuvē abas.

– Otrā pusē mūris kā nokaitēts. Brīnums, kā bērns tur vēl varējis ciest un nav pavisam nosmacis.

Zaiga aplaida apkārt starojošu skatienu, priecīga, ka beidzot tikusi laukā no istabas šaurības. Meitene bija noslimojusies gluži bāla: garkājaina, ģērbusies dzeltenā kleitiņā, viņa atgādināja tievu vaska sveci.

– Zaiga, tu negribi? – Māris pamāja ar galvu uz pusizēstās apakštasītes pusi.

Meitene, uzmetusi tai īsu skatienu, atteicās.

– Tā ir gan neēdoņa! – Māris brīnījās. – Vēl ņems vienā skaistā dienā un pārkritis pār ilksi.

Vija smējās.

– Ko tu ņirdz? – Alvīne nosodoši izmeta. – Un tu, mazais plāpa! Vēl nelaimi pierunāsi ar savu mēli.

– Kādu tur nelaimi! – Vija atmeta ar roku. – Skat, skuķis uz kājām. (Zaiga viņai uzsmaidīja.) Iesim uz ezermalu?

– Jā, tante! – meitene dedzīgi atsaucās.

– Nesaldē tikai šo. Cik nu tur ir, kā no gultas cēlusies.

– Laukā vismaz divdesmit pieci grādi. Gandrīz bez vēja. Pasaka!

– Pa logu jau viss izskatās savādāk.

Vija atkal iespuŗdzās.

– Pietiek aizstaigāt kaut līdz mazajai mājai, lai to redzētu. Laura, eju pēc kostīmiem un dvieļiem, un visi trīs lejā gaidīsim tevi.

– Mani? – Laura pārjautāja, it kā nebūtu neko dzirdējusi, un pēkšņi atplauka. – Derētu gan nomazgāties pēc tās karsēšanās. Tikai izliešu no katla atlikumu...

Svētdiena patiešām bija izdevusies žilbinoši saulaina. Pēc nesenā lietus vēl nenopotējušais zaļums likās vasarīgi žirgts, un retās apdzeltējušas, sausās lapas koku vainagos šķita drīzāk aizvadītā sausuma nekā tuvā rudens liecinieces. Pāri ezeram retumis pārskrēja viegla pūsma, un ūdens tad sudrabaini uzdzirkstīja. Skanīgajā gaisā no pretējā krasta atlidoja saucieni un svētdienas peldētāju raksturīgie spiedzieni. Tur, cik varēja saskatīt, stāvēja dažas pašā malā piebrauktas vieglās automašīnas.

– Nudz gan! – sacīja Vija drīzāk priecīgi nekā gauzdamās. – Man bija pareizs piegājiens, ka paņēmu peldkostīmus. Pa nūdistu modei te šodien nekas neiznāks, – viņa piebilda, jo tieši tobrīd šķietami vientuļīgajā ezera pusē redzes lokā parādījās laiva – pret ņirbošo ūdens virsmu tumša kā liela, peldoša rupjmaizes garoza.

– Kas tas ir – pa nūd... pa nūdis... – tūlit apprasījās Māris.

– Nūdist, Māri, ir plīks cilvēks.

– Vai pirtī es arī esmu tas... tas...

– Nūdist!

– ...tas nūdist, ko?

Taču Vija nepaguva atbildēt.

Zēns piepeši palaida vaļā viņas roku, kā vējš nesās pa nogāzi lejup, un tikai tad Vija ievēroja, ka tā ezerā taču ir viņu pašu – Tomariņu plakandibene.

– Ru–ūdolf!

Arī Zaiga paspēra dažus ātrus soļus Vijai pa priekšu, taču drīz vien kā sakaunējusies atkal atgriezās. Bet zēns, sasniedzis krastmalu, uzrāpās uz steķiem, dedzīgi meta ar roku, miņādamies uz grīļīgajiem dēļiem, kamēr gandrīz zaudēja līdzsvaru.

– Rūdolf! Rūdolf! Rūdolf!

Braucējs pamāja Mārim pretim, un laiva sāka tuvoties steķiem. Rūdolfš un Vija ar Zaigu tos sasniedza vienā laikā.

– Sveicināti! Patikami redzēt, ka mani pacienti simtprocentīgi uzpekām! – Rūdolfš, ievilcis airus, sacīja.

Māris ar smagu būkšķi ielēca laivā uz tilaudām. – Dod man paairēt!

– Vai tad tu proti?

– Nezinu.

– «Kad pamēģināšu, tad zināšu,» – Rūdolfš teica un smējās. – Pagaidīsim dāmas.

Māris aplaida apkārt skatienu, pārsteigts, kur tad te ir tās «dāmas», par kurām runāja Rūdolfš.

– Mēs varam piedāvāt jums savus pakalpojumus! – Rūdolfš sauca Vijai.

– Kādā ziņā? – Vija uzreiz neattapās.

– Pagaidām tikai vizināšanā.

– Pagaidām... Jūs neesat pārāk kautrīgs.

Vija platā smaidā nozibināja savus sikos, baltos zobus un noāva sandales.

– Nāc, Zaigiņ, pa laipu, nesamērcē kājas, – iebrienot ūdenī, viņa teica, – es tevi iecelšu.

– Bet mums jāgaida mamma, – Zaiga atcerējās un steķu galā palika stāvam.

– Tālu jau nebrauksim, tepat kādu likumiņu, – Vija sacīja, brizdama laivai klāt. – Kad Laura nonāks lejā, tad jau ieraudzīsim un sasauksim. Kur es drīkstu sēdēt?

– Ja patiešām airēs Māris, kā viņš te solās...

– Jā, jā! – zēns iekliedzās.

– ...tad jums būs jāiet uz priekšgalu. Un mēs ar Zaigu kā smagākie (meitenīte uzmeta viņam ne īsti biklu, ne īsti šķelmīgu skatienu) apmetīsimies laivas pakalgalā. Un tu, Māri, tagad ķeries pie airiem.

Otrādi sēdi, otrādi! Kur tad tu irsies, tiešā ceļā kalnup uz Tomariņiem, vai?

Zēns vispirms garšīgi nosmējās, pēc tam pārcēla kājas soliņam otrā pusē un ķērās pie airiem. Bet plakandibene nekustēja ne no vietas.

– Pagaidi, atstumsimies!

Atbalstījies pret steķiem, Rūdolfš spēcīgi atgrūdās, laiva sakustējās un, inerces dzīta, vēl krietnu gabalu slidēja uz priekšu pa līci, kamēr Māris, ar airiem enerģiski kuļot ūdeni, priecājās:

– Iet! Iet tā lieta!

– Nešķiedies tik baismi! – kļiedza Vija, sargādamās no sļakatām.

– Man kleitai viss sāns jau slapjš. Jūs, doktor, mani tišuprāt nosēdinājāt šeit, lai... Ai, Māri, nu, kas tad ir?

Taču pēc samērā īsa brīža, par spīti visai izmisīgajai ūdens kulšanai, plakandibene sāka vairāk grozīties no vienas puses uz otru nekā slidēt uz priekšu.

– Pagaidi, – uzjautrināts teica Rūdolfš, – tā tomēr neies.

– Ies, ies! – Māris drošināja.

– Ha–ha–ha!

Dažas ūdens piles uzkrita arī uz Rūdolfša krekla.

– Še, Zaiga, mana jaka! Paņem ap pleciem!

– Man nesalst, onkul.

– Ņem vien! Un turi kopā, šitā. Māri, paga, apstājies uz mirkliti!

Zēns rimās, ar delnu pārvilka pāri pieri un, paraudzījies apkārt, kā nule pamodies, konstatēja:

– Necik tālu tikuši neesam.

– Ko, gondoljēra darbs nav nemaz tik viegls?

Māris nebūtu Māris, ja tūlīt neatskanētu:

– Kas tas ir?

– Gondoljērs? Apmēram tas pats, kas pašlaik esi tu.

Zēns padomāja un drošības pēc sacīja:

– Vai tad uzreiz tāpēc jālamājas?

Vija, izmantodama atelpu, purināja saslapušo kleitas sānu, taču bez sevišķiem panākumiem; tā nebija vilnas drāna, no kuras ūdens lāsītes ripot norīpo nost; zīds paliek zīds, samircis uzreiz nepatīkami piekļāvās pie gurna. Un viņa, atpogājusi kleitu, novilka to un palika puķainā sauļošanās tērpā.

– Mēģināsi vēl vai laidīsi tomēr mani? – Rūdolfš apjautājās zēnam.

– Pats!

– Tad šoreiz prātīgi, ar galvu. Es...

Māris skaļi noķīķināja.

– Ko smeļ?

– Kā tad var airēt, hi–hi... ar galvu?

– Tūlīt tu redzēsi. Pāliecies mazlietiņ uz priekšu. Rokas... rokas turi kopā. Tā! Un tagad airu galus lēnām ūdenī... Mieru! Kur tu steigies! Nav smagi?

– Nē–e.

– Tā, tā, tā... Un tagad vēlreiz tāpat. Redzi, braucam.

– Hi–hi, iet!

– Kad tev kļūst par grūtu, tu...

– Redz, kā rullējam!

Airi grimta ūdenī nevienmērīgi, viens agrāk, otrs vēlāk, brīžiem noslīdēja no duļļa, uzsitot šlakatu («Ai, Māri, kas tad atkal!»), taču šoreiz, kaut arī ļodzīga un likumaina, tā principā tomēr bija kustība uz priekšu.

– Nu gan diezgan, – Rūdolfs teica pēc pieciem sešiem vēzieniem.

– Laid mani!

– Es gribu parādīt mammai! – Māris iebrēcās. – Mam–mū, re–e–edzi?

Laura, nonākusi pa nogāzi līdz pusei, apstājās, viņas rokā mirdzēja kaut kas balts, droši vien divielis. Zēns, piepūtis vaigus, rādīja, ko mācēja, tomēr pārliecīgā centība diemžēl nevaiņagojās panākumiem, gluži otrādi, bez Rūdolfa palīdzības laiva sāka streipuļot kā piedzērusi, no ariem pašķīda baltas šlakatas. Visi, atskaitot, protams, Māri, māja Laurai. Bet viņa – savādi – pastāvējusi tā kādu brīdi un neatbildējusi uz mājieniem, apgriezās, kāpa atpakaļ kalnā un nozuda skatienam.

– Droši vien nez ko aizmirsusi, – teica Vija.

– Dod nu, Māri, airus man, – Rūdolfs stingri sacīja, – un nāc manā vietā.

Zēns, acīm redzami vilies, ka nav novērtēta viņa airēšanas prasme, pārsēdās Rūdolfa vietā blakus Zaigai, un tas ar pāris stiepieniem atdzina laivu atpakaļ pie steķiem.

Abi stiprā dzimuma pārstāvji izmetās biksītēs un devās ūdenī. Vija, mazu laiciņu pakavējusies aiz alkšņu krūma, atgriezās zilā kaprona peldkostīmā.

– Vai silts? – nākdama atpakaļ, viņa vaicāja iztālēm, nesot novilkto apģērba gabalus.

– Jā–ā–ā, – atsaucās Māris un pameta ar roku, aicinādams līdzī.

– Silts kā piens...

Piesardzīgi ezerā iebrida arī Vija.

– Nu, neteiksim, ka gluži verdošs, – viņa drebinādamās atbildēja.

Zaiga klusitēm apsēdās uz steķiem un žēli noraudzījās peldētājos. Neko nesacīja, nelūdza, negaudās – tikai noskatījās. Ap meitenes pleciem vēl aizvien bija pelēkā adītā jaka, kas pirmīt sargāja viņu no šļakātām un ko viņa tā arī neattapās nolikt zālē pie citām Rūdolda drānām.

Iebridis ezerā līdz puslielam, Rūdolfs apgriezās un lūkojās uz Tomariņiem.

– Ejam! – Māris paskubināja un paraustīja viņu aiz rokas.

– Mazlietiņ pagaidi!

Rūdolda skatienu ievēroja arī Vija, pabrīnījas:

– Ko tik ilgi? – un arī vērās uz mājām.

Augšā nemanīja ne dzīvības, skurstenis vairs nekūpēja, paldies Dievam, tā trakā vārīšana bija beigusies.

– Varbūt aiztec, Zaigiņ, saki, ka nevaram sagaidīt! – Vija beidzot teica.

– Labi.

Jakas piedurknēm plivojot, meitene uzskrēja kalnā un drīz atgriezās, viņai līdzī liksmi aulēkšoja Tobis.

– Kur mamma?

– Mamma... – Zaiga aizsēdās atbildēja, – mamma nenāks.

– Kāpēc?

– Gurķus laista.

– Iejūdza gan, – Vija teica pavīpsnādama.

– Ko, lūdzu? – vaicāja Rūdolfs.

– Ak, to es par māti! – viņa smaidot attrauca. – Nu, tad neko darīt, ejam vieni.

Rūdolfs vēl raudzījās augšup uz Tomariņiem.

– Ja jau sacīja, ka nenāks, tad nav ko gaidīt, – Vija teica un paskubināja: – Iesim!

– Ie-sim! – kā atbalss atsaucās Māris.

– Iesim, – piekrita Rūdolfs, un viņi visi trīs brida dziļumā, zēns pa vidu, pieķēries abiem pieaugušajiem pie rokām.

– Jūs labi peldat? – Rūdolfs pa ceļam apjautājās.

– Ievērojami sliktāk nekā, piemēram, jūs, – Vija valšķīgi atbildēja.

– Priecājos, ka mana prasme tiek augstu vērtēta, – viņš pajokoja.

– Bīstos tikai, ka būšu to pārāk uzkrītoši demonstrējis.

– No Tomariņu augstumiem viss ezers ir kā uz delnas. Te neko nevar noslēpt.

– Tu man parādīsi, kā vajag nirt, Rūdolf? – pieprasīja Māris.

– Vispirms jāiemācās peldēt. Tu proti?

– Redzi?

Māris paskrēja dažus soļus, apgriezās, ar negaidīti skaļu plikšķi metās ūdenī, apšļakstīdams abus pārējos, un sāka dūšīgi strādāt abām rokām, virzīdamies uz krasta pusi un aizgūtnēm saukdams:

– Es... es tāpat... kā tu...

Tas bija kaut kas līdzīgs kraulam.

– Māri, bet kur ir tavas kājas?

– Ko—o—o?

– Kur ir kājas?

Zēns uzslējās un nospļāvēs pajautāja:

– Kā tu teici?

– Tu taču, miļais, ar kājām staigā pa dibenu!

– Ej nu ej, pa kādu dibenu?

– Pa ezera, ne jau pa savējo, citādi tu tiešām būtu ļoti liels akrobāts.

– Kas tas?...

– Nāc līdzī dzīlāk, es tev parādišu, kā vajag. Tagad gulsties ar krūtīm man uz rokas. Droši, droši!

– Vai, hi—hi...

– Un es tevi mazlietiņ ielaidīšu ūdenī. Kad iegrimis seja, tu aizturi elpu, bet acis lai paliek vaļā. Vēlāk man pastāstīsi, ko...

– Sli—īkstu!

– Nekliedz!

– Bet kad es slikstu!

– Kur tad tu sliksti? Es taču tevi turu. Nu!

– Vai—i!

– Nespīrinies kā varde.

– Turi stiprāk, tikai, hi—hi, nekutini.

– Nu, droši, un tu redzēsi, ka nebūs nekas briesmīgs.

Māris sprausloja, spiedza un aizrijies klepoja, neganti spārdīdamies un šļakstīdamies. Te jau nemaz tuvumā nebija iespējams stāvēt, un Vija, pagājusies dziļumā līdz viduklim, metās peldus. Nekāda lielā peldētāja viņa patiešām nebija un ātri aizkusa. Bet lai rautos pušu pāri spēkiem! Galu galā tāda izprieca un paplunčošanās vasaras svelmē vien ir, kāpēc lai to pārvērstu par mocību... Aiz muguras atskanēja šļaksti. Vija pavērās pār plecu: straujiem vēzieniem tuvojās Rūdolfš, bet tālu pašā ūdens malā skraidīja Māris, un vēl tālāk, uz steķiem, tupēja Zaiga kā pelēks, sarāvēs putns, kā nelaiimes čupiņa saules spoži pielietajā krastā. Rūdolfš Viju panāca, peldēja blakus, cenzdamies piemēroties viņas gausajam «suņu stilam».

– Vai taisnība, ka šeit pāris dziļākajās vietās esot līdz trīsdesmit metru? – viņš apjautājās.

– Ai, nebidējiet mani! – Vija atsaucās, īsi iesmiedamās, un gandrīz sarijās ūdeni.

– Ar savu mērīšanu esmu līdz šim konstatējis tikai astoņpadsmit... ja tas jums var noderēt par mierinājumu. Astoņpadsmit – maksimālais, divi – minimālais, asaru sēkli.

– Kalnā, – izlaboja Vija.

– Kādā kalnā?

– To, ko jūs dēvējat par asaru sēkli, vietējie sauc par kalnu... Kādreiz tur esot bijusi saliņa.

– Cik romantiski! Droši vien ar pili, kas vētras naktī nogrimusi...

– Es nebrīnos... ka jums tā saskan ar Māri, – Vija aizsulusies teica, – ...jūs abi esat isti Minhauzeni.

– Tā būtu kritika vai uzslava?

– Kā jums tik... Bet es griežos atpakaļ. Atā!

Māris bija izkāpis krastā, abi ar Zaigu, sabāzuši galvas kopā, tie rušinājās smiltīs. Tomariņos vēl joprojām nemanija ne dzīvības, pagalms un dārzs rēgojās tukšs. Vai Laura gurķus jau būtu aplaistījusi? Tad taču vēl varēja noskriet lejā un izpeldēties. Tāda diena, tāds ūdens... Bet tā jau ir: iedod mammai tikai mazo pirkstiņu... Un drusku neērti iznāca pret to doktoru. Iesākumā pat likās, ka ņēmis ļaunā, skatījās augšā, uz mājām, tikai, protams, sacīt jau nesacīja neko...

Vija pavērās atpakaļ, – Rūdolfā nekur nebija, viss ezers dzirkstīja, un viņa veltīgi pūlējās šajā mirgoņā saskatīt tumšo galvu. Vai nu aizpeldējis tik dziļi, ka... Galva parādījās pavisam netālu, viņš bija tikai noniris, tagad strauji tuvojās un seklumā no jauna Viju panāca.

– Īstenībā es iegriežos šurp, lai uzstādītu savu nemainīgo jautājumu, – brizdams Vijai blakus uz krastu, viņš sacīja.

– Un tas būtu? – Vija ieinteresēta pārvaicāja.

– Vai laivu es vēl drikstētu paturēt? Varbūt tā kādam vajadzīga?

– Ak tā! – viņa iesaucās ar vieglu vilšanos, ko pati nespēja izskaidrot.

Rūdolfš paraudzījās uz kalnu, un Vija saprata, ka viņš domāja par Lauru.

– Pareizi, rīt Laura brauc uz konferenci! – Vija atcerējās. – Bet par laivu gan viņa neka neteica. Droši vien atkal sarunājusi ar mežniecības šoferīti. – Ja mamma laivu prasīs, es... – padzirdis pa ausu galam, Māris tūlīt steigšus pieteicās, – ...es aiziešu pie tevis uz Gobām. Norunāts?

– Norunāts.

Vijai ienāca prātā, ka viņa taču būtu varējusi uzaicināt Rūdolfu augšā ciemos, ja neaizsteidzies priekšā tas puika... Bet lai nu paliek! Mājā baisms karstums un šaušalīgs haoss, visur pilns ar burkā, protams, atskaitot pašas Vijas skabūzīti.

Gultu viņa saklāja, tas ir fakts, taču vai uz krēsla karājamies nepalika izejamais gaišzilais kombinejs. Nu, kā tad, uz atzveltnes, tikpat kā skatlogā...

– Tu mani gaidīsi, Rūdolf? – jautāja Māris, iedams viņam pretim.

– Kā gan citādi!

2

Bet uz Gobām todien tā arī neatnāca neviens. Vakarā, jau dziļā krēslā, Rūdolfs nokāpa līdz Zalktim, sēdās laivā un iebrauca ezerā vēlreiz. Viņam nebija nekāda īpaša mērķa, pat makšķerēšanas rīki bija palikuši mājās, viņš negatavojās iet arī uz Tomariņiem. Pabrauks tāpat kādu gabalu un griezīsies atkal atpakaļ...

Līdz ar tumsu sāka celties migla, vasaras nogales nakšu gandrīz neiztrūkstošā pavadone. Tā lēnām aizvilka krastam priekšā bālganu šķidrautu. Tāpat kā citiem vakariem meldrājā sarunājās meža piles. Pussala iestiepās ezerā kā melns mūris ūdens dūmakainajā pelēkumā, zem laivas nošķirkstēja akmens – Rūdolfs bija piebraucis par tuvu ragam. Ar pāris vēzieniem pagriezis plakandibeni, viņš lēnām ieairēja līcī. Tomariņos vizēja divi apgaismoti logi, nekustīgi iezīmējās jau tik pazīstamās veco ēku aprises un lielo koku izspūrušie cekuli. Negaidot no tās puses atlidoja ritmiska skaņa. Rūdolfs mitējās airēt, ieklausīdamies tajā, līdz atskārta – krastā kāds pļāva:

...žvikt–žvikt–žvikt...

Neskaidri vidēja kustīgs stāvs, bet izkopts cirtieni bija melodiski un skanīgi kā griezes saucieni vasaras vidū:

...žvikt–žvikt–žvikt...

Dziedošā skaņa aprima, cilvēks krastā sāka likāties, redzams, vācot kopā zāli, pēc tam nastu smagi pārmeta pār muguru un kāpa augšā.

Nesēju nevarēja pazīt, milzīgā, segā sasietā nasta it kā pati uzgāja kalnā ar divām kājām un nozuda skatienam. Rūdolfs nojauta, ka pļāvējs droši vien atgriezīsies pēc izkopts, un britiņu vēlāk tumšais stāvs patiešām atkal iznira no miglas baltuma, rokā nesdams kaut ko ļoti lēnganu un bezveidīgu, kas daļēji vilkās pa zemi. Viņš uzminēja, ka tā ir sega. Tagad viņš cilvēkā nepārprotami pazina Lauru (tas nevarēja

būt ne Vijas, ne – vēl jo mazāk – Alvīnes augums). Nonākusi lejā, tā pieliecās un atkal krāva zāli segā. Bet, pietūmis laivu pie krasta un izkāpis, Rūdolfš Lauru ieraudzīja jau nokalnē, un mirkli vēlāk to no jauna aprija migla, kas laikam kāpa vēl joprojām augšup, kļūdamā aizvien biežāka. Zāle bija no rasas valga, smaga un vēsa. Viņš aizbrida pa to līdz puslokā izplautam aplim, kura vienā malā balsnija izkaptš un gulēja pamests grābeklis.

Šoreiz Laura parādijās daudz ātrāk, vismaz agrāk, nekā viņš bija gaidijis, nāca lejup tieši Rūdfolfam pretim, neredzēdama viņu, viegliem basiem soljiem pa rasaino zāli, aizvien tuvojās, joprojām nematot viņu, kurš jau dzirdēja zāles stiebru čaboņu zem tās kājām.

Likās, Laura tūlīt rēgāini un klusi paies garām arī viņam kā kokam tumsā un atkal attālināsies, saplūstot ar nakti. Tas, protams, nenotika. Laura viņu ieraudzīja, kad līdz Rūdfolfam bija atlikuši desmit, divpadsmit soļi. Viņam šķita, ka tā pārsteigumā sarāvās. Zināms, viņam vajadzēja pāieties mazliet preti vai vismaz pa gabaliņu uzsaukt, nevis stāvēt kā stabam.

– Piedodiet, ka es jūs atkal sabiedēju...

Kādu brīdi paklusējusi, Laura jautāja: – Kāpēc «atkal»?

Balss bija nespodra, mazliet pārvērsta – Laura vēl droši vien nebija atguvusies no izbīļa.

– Tāpat kā pirmajā reizē, – viņš teica.

Laura nesacīja neko.

Tad, savukārt paklusējis, ierunājās viņš:

– Ja man būtu tādas tiesības, es pavaicātu, kāpēc jūs pirmīt tā arī nenonācāt uz ezermalu.

Viņa tikai viegli paraustīja plecus.

– Esmu jūs kaut kādi... aizvainojis?

– Nē, – viņa vienkārši atbildēja. – Māte lūdza, lai aplaistu dārzu, un turklāt...

– Un? – viņš jautāja, tā arī nesagaidijis turpinājumu.

– Tas arī viss.

«Interesanti, ko viņa gribēja piebilst?»

– Kāpēc lai es būtu apvainojusies? – Laura negaidot sacīja ļoti silti.

– Jūs man... mums esat darījis vienīgi labu.

Tumsas aizsegā meža pīles ietērgājās pavisam tuvu pie krasta, gan drīz blakus, tikai neredzamas.

– Man nu jāiet, – Laura teica tāpat kā torīt un noliecās pēc grābekļa. Viņš pasniedza tai arī izkapti, joprojām klusēdams.

– Ar labvakaru, – viņa teica.

— Ar labvakaru, Laura!

Kad viņa gāja projām, Rūdolfš pēkšņi sajuta, ka nevēlas no viņas šķirties. Pēc dažiem soļiem Laura atskatījās, mazliet pavilcinājās, it kā pārsteigta, kāpēc tas nedodas projām. Un negaidot Rūdolfš uzminēja, ka arī viņai negribējās aizej. Dīvaini, nebija taču nekāda pamata tā domāt — viņa tikai paraudzījās atpakaļ, vairāk neko, pat nesacīja ne vārda. Bet, iekams kaut ko paguva pateikt Rūdolfš, viņa gāja atkal tālāk, šķita, pat aizvien tālāk, kā bēgdama, un pamazām nozuda bal-tajā miglā. Rūdolfš vēl pastāvēja, gaidot, ka viņa tomēr varētu parādīties no jauna, lai gan pats šādai iespējai neticēja, un Laura patiešām vairs neatgriezās.

Šoreiz pat Tobis neatskrēja, lai aprietu Rūdolfu. Viņš varēja šeit palikt, ja gribēja, — krastmala jau pieder visiem, vai arī aizbraukt, ja vēlējās. Nevienam nebija gar viņu daļas. Un, raugoties augšup uz abiem gaišajiem logiem, viņu pārņēma nožēla. Rūdolfš varēja iet, kurp gribēja, viņš bija pilnīgi brīvs kā...

«Kā noklīdis suns, kas slamstās gar svešiem logiem,» Rūdolfam ienāca prātā, viņš greizi un skumji pasmaidīja un lēni aizsoļoja atpakaļ uz laivu, dzirdēdams tikai savu soļu švīkstus zālē un meža piļu pakluso pēkšķēšanu melnrājā. Ūdens putnu saucieni šādos vēlos augusta vakaros ir mājīgi un iztālēm atgādina cilvēku balsis un smiek-lus. Kad tuvākās pīles, satrūkušās no Rūdolfša, aplūsa, patiešām likās, ka krietnā gabalā skanētu kaut kādas valodas, kurās vārdi tikai saplū-duši neskaidrā murdoņā. Taču tas bija cits piļu bariņš citā ūdens logā starp lēpenēm un melndriem.

Viņš neairēja uz Gobām, bet dzina laivu uz labu laimi miglas bie-zumā, viņam bija vienalga, kurp braukt, jo tikpat taču nevarēja aiz-bēgt nekur — ezera bezgalība bija tikai ilūzija. Pilnīgās brīvības ap-ziņa vērtā vēl dziļāku viņa pamestības sajūtu, un viņš izbrīnā pats par sevi atcerējās, ka vēl pirms dažām dienām arī tumsā šepat uz tilaudām ar kažociņu pagalvi gulēja zem smagajām, zemajām nakts debesīm pilns miera un saskaņas ar sevi, un logi pāri ūdeņiem līdz laivai meta drebošus tiltus, kā saistot viņu un retās mājas krastā ar dzelteniem gaismas pavedieniem. Tagad tie bija pārtrūkuši, krasti izgaisuši, un laiva slidēja pretim nekurienei.

Vēziens, vēl vēziens, vēl un vēl...

Gar laivas sāniem klusi irdza ūdens. Šī maigā šalkoņa un duļļu iečīkstēšanās brīdi pa brīdim bija vienīgie nakts trokšņi. Rūdolfš airēja, nezinādams, kur atrodas. Visapkārt — ne uguniņas, pat ne melnru svītras. Viņš brauca bez mērķa, vēlēdamies tikai nogurt līdz nespēkam

un bezdomu trulumam, nezinot, kur likt savu lielo, neierobežoto brīvestību, ko agrāk vērtēja tik augstu, dažbrīd augstāk nekā visu citu, un jūtot cilvēcisku nepieciešamību būt gaidītam, vajadzīgam. Bet, cik vien tālu sniedza skatiens, klusēja mēms, balts tukšums, kurā laiva slidēja un slidēja, netikdama nekur.

Vēziens, vēl un vēl, un vēl... Varbūt pameklēt kādu orientieri, atgriezties Gobās, aiz skapja vēl ir pudele «Pliskas», divatā ar veco Eidi ... vai arī vienatnē... Vai tiešām jau tik tālu, ka vienatnē? Un tālāk? Nē, viens līdz šim viņš to darijis netika, piezvanīja kādam vai kādai... Institūtā neviens viņu par alkoholiķi neuzskatīja, nebija ne objektīva, ne subjektīva pamata. Daudziem, gluži otrādi, viņš šķita veiksminieks. Kāpēc «šķīta»? Pēc divpadsmit... pēc vienpadsmit dienām viņš atgriezīsies, un viss būs pa vecam. Viņš atskārta, ka ilgojas pēc darba. Bet tās bija savādas ilgas, nē, drīzāk kāre pēc darba kā pēc narkotikas.

Hā, viņš taču ir – vai vismaz skaitās – veiksminieks! No kā un kāpēc tad pēkšņi šis noklīduša suņa noskaņojums?

Pēkšņi? Bet varbūt nemaz ne tik pēkšņi? Varbūt gluži likumsakarīgi? Vai viņu beidzamajā laikā jau netika nomācis pašā dzīvokļa klusums? Pēc dežūras, ja nebija noguris līdz nāvei, viņš nesteidzās uz mājām, bet klīda apkārt, iegriezās pie kāda vai kādu atveda sev līdzī, lai nebūtu jāpaliek vienam. Ar šādu noskaņu varbūt prātīgāk būtu bijis iejukt dienvīdu kūrorta burzgulī, nevis braukt uz šejieni. Taču pārķairinātos nervus nevarēja deldēt līdz bezgalībai, vajadzēja klusumu, mieru, atpūtu, visu to, ko spēja sniegt Zalktis, pa kuru viņš tagad klīda tumsā un miglā kā Klejojošais holandietis. Vēziens, vēl viens vēziens...

Kā mehānisms, airēšanas mašīna...

Vai tiešām tas sākās ar Armanda dzimšanas dienu?

Galū galā kādā punktā tas taču sākās, jo iesākumā Rūdolf, gluži otrādi, jutās kā apreibis no savas neierobežotās brīvības un neatkarības, izsprucis no nepieciešamības slapstīties un melot... Ar Rutu viņš izšķīrās sievietes dēļ, lai gan vārds «sieviete» ne visai piederējās Irēnītei, kuru viņš sauca par bērnu un kura arī izskatījās pēc pusaudzes, par spīti saviem divdesmit gadiem, – lielacaina, garkājaina un stūrainā, drīzāk neglīta nekā skaista. Ja medicīnas studenti visā visumā dalās entuziastos un ciniķos, tad Irēna pārliecinoši piederēja pie pirmajiem, un Rūdfā Sniedzē viņa redzēja ideālu. Tas bija smieklīgi un vienlaikus glaimojoši. Irēnei nebija itin nekādas nozīmes viņa dzīvē, jau iepriekš viņš zināja, ka tā būs tikai epizode, viena no daudzām, kas vēlāk atmiņā saplūdis ar citām līdzīgām par neizteiksmīgu un bezpersonisku «u.c.». Bet sekoja banāls ģimenes skandāls, ko detaļās

negribējās pat atcerēties. Pārsteidzošākais un paradoksālākais viņam toreiz likās tas, ka Ruta varēja būt greisirdīga tieši uz šo Irēnīti, uz šo izstīdzējušo, neizskatīgo, sieviešu emancipācijas ideju apsēsto skuķēnu. Šādai greisirdībai viņa acīs piemita kaut kāds elementārs, pārsteidzošs loģikas trūkums.

«Bet tas taču bija tik...tik nevainīgi!»

«Nevainīgi! Kāds tu tomēr esi ciniķis!»

Vēziens, vēziens, vēziens ... Gar laivas sānu nošvikstēja meldri, un Rūdolfs ieraudzīja stāvu krastu, kas izpeldēja no miglas kā tumšs, mutuļojošs negaisa mākonis. Viņam nebija ne jausmas, kur nokļuvis, – neredzēja ne gaišu logu, ne māju, ne laipas ezermalā, bija tikai koku izplūstošie apveidi un pilnīgs, sterils klusums, ko nepārtrauca ne mazākā skaņa. Pamazām izlidzinājās arī laivas sliede ūdenī, plakandibene it kā iesala pelēkzilganā rudens ledū. Valgais, smagais gaiss pārklāja visu ar spīdīgu, mitru un šķietami vēl lipīgu laku: tilaudas, airus, kurpes, vējajaku, cepuri, – viņš pieskārās ar plaukstu sejai, jā, arī seju. Pret vaiga miklo vēsumu sapūlētā, sausā delna likās karsta.

Rūdolfs nekustīgi sēdēja, kamēr viņu apņēma nakts dzestrums un apātija. Hā, vai tad viņš nebija kārojis pēc tā? Cik varētu būt pulkstenis, Rūdolfs nezināja, bet arī tas viņam bija pilnīgi vienalga. Stunda vairāk, stunda mazāk... Atvilks elpu, palēnām gar krastu aizirsies līdz Gobām, uzrāpsies kūtsaugšā un iekritīs sienā kā līdz nāvei noguris dzīvnieks, nedomājot neko, nevēloties nekā. Atpūties viņš atkal tvēra airus, bet irās palēnām, bez steigas, viņa rīcībā palika visa nakts. Melnie meldru puduri mijās ar brīva ūdens pelēcīgajām joslām, krasta svītra pa brīdim uzmeta kūkumu kā kaķene, attālinājās un tuvojās, līdz piepeši bālganajā notumsā pavidēja Pliču nošļauptie jumti. Savādi, Rūdolfs bija domājis, ka pārbraucis pāri Zalktim un ka tā ir otra mala, taču izrādījās, ka, apmetis likumu ezerā, viņš atgriezies šajā pašā krastā, it kā viņam būtu piemeties vadātājs. Tas šķita gandrīz vai neticami: airēt aizgūtnēm vismaz pāris stundu, lai atģistos šepat pie Pličiem. Bet vai tad viņš bija gribējis vispār kaut kur tikt? Un vai nebija vienalga, kur piestāt malā?

Parādījās pazīstamais kārkliem apaugušais zemes rags, ar kuru sākās līcis, un kreisajā pusē iznira arī Tomariņi. Vienā logā vēl balsnīja gaisma, viņš tagad zināja, ka šis ir Lauras logs. Un, kaut arī tas bija gluži neiespējami, ka no turienes kāds varētu saskatīt Rūdolfu šeit lejā, viņš sāka airēt ātrāk, lai tiktu projām no līča, iekams kādam ienācis prātā, ka viņš riņķo ap Tomariņiem pat nakts melnumā kā mēnes-sērdzīgs zeņķis.

Dziļais nogurums un trula vilšanās padarīja Rūdolfu īgnu, viņš manīja, ka kļūst netaisns, ka vismaz Laura to nav pelnījusi, un nokauņējās pats par sevi. Gaisma rāmi un bezkaisligi spīdēja viņas logā, viņai bija vienalga, vai un kas braukāja še, ezerā, viņai bija sava laime un nelaime, sava dzīve, kurā viņa neielaida nevienu.

3

Rūdolfs bija uzminējis pareizi: arī viņai negribējās iet projām. Pagalmā viņa apstājās un raudzījās atpakaļ. Visa leja, krastam saplūstot ar ezeru, kūpēja gluži kā lēzens, ar verdošu pienu līdz malām pilns katls, kur nevarēja saskatīt itin neko. Neatskanēja ne ūdens šļaksti, ne airu klaudzēšana, tikai, tāpat kā iepriekš, runājās pīles. Un pēkšņi viņa saprata, ka Rūdolfs vēl nav aizbraucis, stāv turpat vai sēž laivā, savukārt lūkodomies augšup, tikai tumsā neredzams, un viņa vērās turp, pati nemanot savu vieglo smaidu. Kopā ar miglu, kas vēl joprojām kāpa no ezera, viņu pamazām apņēma dīvainas skumjas, arī baltas un rēnas tāpat kā vakara migla.

Pīles spēji aprāvās. Nobūksķēja airis, pēc tam iesmilkstējās duļļi un attālinoties čikstēja un čikstēja, līdz skaņa noslāpa pilnīgi un nebija vairs nekā. Tad Laura iegāja piedarbā, lai pakārtu izkapti un grābekli. Kūti, žvadinot ķēdi, mīņājās govs, nopūtās cūka, saknosījās gailis, kā ieklausīdamies, vai nav jau klāt dziedamā stunda. Bet līdz tai vēl bija tālu, un nagu skrapstēšana pret laktu un maigie, miegainie spārnu plīvi atkal noklusa.

Toties mājā vēl negulēja neviens. Bērni, apmetušies pie galda, nez ko skrīvēja uz papīra ar resniem, strupiem zīmuļu galiem.

– Vai nebūtu laiks list gultās? – viņa sacīja.

– Nē–ē–ē! – atskanēja divbalsīga atbilde, abas galvas reizē uzslējās, pelēko un brūno acu pāris lūkojās viņā ar vienādu izteiksmi – bažīgi un lūdzoši. Laura, piegājusi klāt, apskāva Zaigu un Māri katru ar savu roku, cauri plānajām drānām sajuzdama bērnu plecu dzīvo, pazīstamo siltumu.

– Cik tu auksta, brr! – teica Māris, taču neatvirzījās nost. – Peldēties bijī?

– Sapļāvu ezermalā zāli... Kur jūs ņemāt tādus zīmuļus? Neesat bijuši pie manas kastītes?

Sekoja atkal divbalsīgais, saskanīgais:

– Nē–ē–ē!

– Tante Vija iedeva, – piebilda Zaiga.

– Un kas ir tas, ko tu te esi uzzīmējis?

Māris izstieptā rokā attālināja papīru no acīm, piešķiebis galvu kā putns, pamatīgi nopētīja un apjautājās:

– Vai tad ... nevar saprast?

– Kaut kādi cilvēki... un it kā ezers...

– Tas ir Zalktis, un tā ir laiva, un tie esam mēs, – Māris skaidroja, katrā priekšmetā un cilvēka figūrīnā iebakstīdams ar zīmuli un ar grafitu atstādams pelēcīgu apaļu mušas pēdiņu. – Šitā ir Vija, viņa pašlaik saka: «Vai ūdens ir silts?» – šitā, uz steķa, – tas ir steķis, mamma! – Zaiga, šitā...

– Un vai šis ir suns?

– Kurš? Ej nu ej... Tas ir Rūdofls. Viņš tikai ir noliecies un māca man nirt. Bet es... es esmu zem ūdens... Un šitā ir vecāmma, viņa skatās pa logu. Zini, gribēju arī tevi... Zaiga, kur ir tā lapa? ... Gribēju arī tevi uzzīmēt, bet šeit neiznāca vietas, un tad es... Redzi, kur ir, te, uzzīmēju atsevišķi...

Otrās lapas pašā vidū stāvēja sieviete, raudzīdamās papīra baltajā tukšumā.

Laura smējās.

– Tev... nepatik? – Māris apvaicājās, vērīgi pētīdams viņas seju.

– Nē, kāpēc ne? Ir ļoti jauki.

– Jā?

– Patiesi.

– Es... – Māris piepeši augstsirdīgi piedāvāja, – es tev blakus uzzīmēšu Tobi.

– Un kas ir Zaigai? – Laura jautāja.

– Puķe, – meitene atbildēja, noņemdamā abas plaukostas no sava zīmējuma.

Uz papīra lapas bija tikai milzīga saule un neparasts liels zieds, kuru slaidais, gludais kāts tikko varēja noturēt.

– Tā ir tulpe?

Zaiga viegli paraustīja plecus.

– Es nezinu.

– Kur tad tu tādu redzēji?

– Sapnī.

– Kur?

– Sapnī. – Zaiga pacēla papīru Laurai pie deguna. – Mani?

Arī papīrs, redzams, nācis no Vijas krājumiem, oda kā pēc nagu lakas, kā pēc vanilīna, bet galu galā bija arī vienalga, pēc kā, – puķe darīja to, kas kārtīgai puķei jādara, proti, smaržoja. Pa to laiku Māris līdzās

sievietei uzkrīcēlēja suni, un viņai vairs nevajadzēja justies vienai tukšnesīgā baltuma vidū, jo cilvēks, ja tam ir suns, vairs nav gluži vientuļš.

– Bet nu gan ar lielu steigu jāiet pie miera, – Laura sacīja.

– Vēl ne.

– Tomēr – jā! Laukā melna nakts, un jūs vēl man te knibināties, it kā rīt nebūtu diena. Zaiga, mudīgi mazgāties! Un tu, Māri, arī.

– Es jau nomazgājos.

– Interesanti, pa kuru laiku?

– Ezerā!

– Tad tu domā, ka ar to vienu peldēšanās reizi būsi tīrs veselu mēnesi?

– Ej nu ej... – Māris iebilda. – Kāpēc tad uzreiz veselu mēnesi?

– Izbeidzam strīdus. Nu, žigli pie bļodas!

Bērni ar nožēlu šķīrās no papīra lapām, te vēl varēja zīmēt un zīmēt, taču... No virtuves atskanēja kausiņa iezvanišanās, soļu dipoņa, izsauceņi, apslāpēti smiekli: vai nu abi tur cikstējās ap bļodu, vai arī šlakstinājās. Padzirdējās Alvīnes balss, un jezga pierima, tikai brīdi pa brīdim kāds paklusām iespurdzās, laikam taču Māris, tas nemiera gars. Laura atkal pacīlāja uz galda pamestos zīmējumus. Māra cilvēciņi bija tumši un padrukni, biežajos, treknajos zīmuļa vilcienos varēja samānīt Riča pasmago roku. Ar pedagoga aci Laura neviļus novērtēja, ka dēlam skolā neveiksies ar glitrakstišanu. Turpretim Zaigas līnijas likās vieglas, gandrīz gaisīgas, lai gan arī tajās jautās kaut kas no Riča – aizrautība un iekšējs nervozums.

Viņa aplūkoja savādo ziedu, cenzdamās atminēties, vai arī sapņos kādreiz redzējusi fantastiskas puķes, kādas īstenībā neauga nekur, tomēr atcerēties nespēja. Tas bija noticis vai nu pārāk sen, vai arī nebija noticis nemaz. Un Zaigas pasaule viņai šķita noslēpumaina, līdzīga šim ziedam, kam piemita pat sava smarža kā nevienam pasaulē. No kurienes tas ienācis viņas meitā?

Virtuvē atsākās soļu dipoņa, nez kas noskanot nokrita.

– I brīdi tu nevari nostāt ne lūdzams!

– Ē–ē–ē!

– Uz vietas atdod Zaigai ziepes!

– Bet es...

– Māri, kas tad galu galā būs! Vei, es ņemu siksnu.

«Jāiet, ko viņi tur atkal plēšas,» Laura nodomāja un nolika zīmējumus.

Bet Alvīne pati bija nodibinājusi kārtību. Zaiga slaucījās, no ūdens un ziepēm meitenes seja bija kļuvusi maigi sārta, pie deniņiem saslapušie

mati vijās sikās, gaišās sprodziņās. Māris piesardzīgi slapināja seju ar pirkstu galiem.

– Māri, un kakls?

– Es... es jau...

– Ezerā, tad jau iet kā velns pa elli, – Alvīne pasūkstijās, – bet, kā liec pie mutēsblodas, uzreiz tik bailīgs, tik bailīgs...

– Dod, es tev nomazgāšu.

– Pats!

– Bet tad esi tik laipns – un kārtīgi! Redzi, kādas svītras!

– Kur?

– Zem zoda.

– Tur jau neredz, – Māris teica un smējās.

– Paklau...

– Beržu jau, beržu.

Atsākās ikvakara mūžīgie cīņi, kas ieilga vairāk vai mazāk, atkarībā no tā, vai Laura bija vai nebija mājās. Ja viņa izpalika, jandālinš turpinājās krietnu brīdi, dažreiz Māris, smiedamies balsi un spiegdams, pat bēga no Alvīnes, pretojoties gulētiešanai tikpat kā nāvei, bet Alvīne dzinās pakal, draudēdama sūdzēties, kamēr abi aizkusuši meta mieru un salaba. Toties aizmīga zēns vienmēr ļoti ātri un viegli, tiklīdz bija nolīcis galvu uz spilvena.

– Nu, vai labi? – Māris apjautājās, uzrāvis uz augšu zodu. Kakls bija notrīts gluži sarkans.

– Ņem savu dvieli.

– Vai tagad es tev patīku? – viņš šķelmīgi apvaicājās.

– Izņemot kājas.

Māris kritiski apskatīja pelēki sastaigātās pēdas.

– Nav jau nemaz tik netīras, – viņš apvērtēja.

– Pa nakti noslaucīsi gar palagiem – un no rīta būs pavisam tīras.

– Ej nu ej! Es...

– Vai man būs jāķeras klāt?

– Nē, hi–hi–hi, nevajag. Pats!

– Kaut nu vienu vakaru varētu iztikt bez tās stīvēšanās, bet ne, nesanāk, – sacīja Alvīne. – Kā dzīvsudrabs. Nevari tak tu viņu nekādi iedabūt tai gultā, un viss. Akurāt šitā pat mūždien cikstējos ar Riču, kad vēl bija mazs. – Viņas sejai pārslidēja pāri tāla smaids atblāzma. – Noskrējies, nogājies pa garo dienu, knapi kājās turas, bet gulēt, to tik ne, un...

– Ar suku berz, Mārit!

– ...un tāpat pie mazgāšanās bija jāvelk ar varas makti, kā zirgs pie kalēja...

– Māt!

– Ak, runā vai nerunā, šam dzirdot, tik un tā šis daris savu.

– Ej nu ej! – iesprauda pats pedagoģiskā incidenta vaininieks.

Bet Zaiga stāvēja pie durvīm, balstoties pret stenderi, domīga un klusa, un jau it kā samiegojusies.

– Tec nu, Zaigiņ, un gulsties!

Meitene sakustējās un palūdza:

– Es vēl drusku pagaidīšu.

Sārtums no viņas sejas bija atkal atplūdis, un tā balsnija ļoti gaiša, plānā āda šķita gandrīz caurspīdīga. Ar trauslo, pa slimības laiku izstīdzējušo augumiņu, tievo kaklu un atpītajiem, gaisīgajiem matiem Zaiga kaut kādi atgādināja ziedu no pašas zīmējuma.

Tā, beidzot arī Māris bija ticis laimīgi galā ar saviem «penteriem», kā teica Alvīne, un Laura ieveda abus bērnus istabā.

– Tagad gan veicīgi, – viņa paskubināja. – Māri, ar ko tu atkal tur noņemies?

Zēns, pabāzis roku zem skapja, taustījās pa apakšu sazin pēc kā.

– Māri!

– Tūlit... paņemšu gultā kaķīti.

– Šovakar pienākas man! – iesaucās Zaiga. – Tev jau bija vakar.

– Nekā nebūs! Vai, kož, ko domājies!

– Nevelc, viņam sāp!

– Mīnc, hi–hi, nenāk ārā ne lūdzams. Mīnc–mīnc...

– Māri, liecies mierā! – Laura sacīja. – Kādas būs atkal rokas!

– Bet kāpēc tad viņš nenāk?

– Viņam pie tevis nepatīk, – atkal sauca Zaiga. – Tu viņu žmurgi.

– Ej nu ej... Un tu laikam ne. Vadā ratiņos.

– Tas nav sāpīgi, bet kad tu aiz ķepiņām...

– Māri, tūlit izbeidz!

Zēns negribīgi uzslējās. Delnas, zināms, atkal bija tādas puspelēkas. Neuzkrītoši aplūkojis tās, viņš slepus notrina rokas gar biksēm. Ieraudzīs, dzīs atkal pie bļodas.

– Ģērbies!

– Bet tu man kaķīti...

– Lūdzu, ģērbies! Un tu, Zaiga, arī.

Māris sāka gauši vilkt nost drēbes, pie sava divāna klusītēm čaukstīnājās arī Zaiga. No skapja apakšas pabāzās vispirms purngals, pēc tam piesardzīgi un šķelmīgi arī acu pāris.

– Re, re, kur ir! – Māris iebrēcās.

– Minc–minc, Mincīt!

Kaķēns sikā riksiti pietecēja pie Lauras.

– Man! – sauca zēns, stiepdams pretim alkatīgas rokas.

Laura pameta skatienu uz Zaigu. Meitene raudzījās šurp lielām, valgām acīm, taču nesacīja neko: Zaiga bija «izstājusies no spēles».

– Došu tam, kas pirmais būs gultā, – Laura lūkoja atrisināt domstarpības un tūlīt redzēja sava mēģinājuma veltīgumu. Meitene pat nepasteidzināja kustības, tikai vēl aizvien žēli nolūkojās uz kaķēnu, toties Māris nosvieda bikses, tā ka nošķirkstēja pat kāda šuve, gultai nokrakšķot, ielēca iekšā, lepni iesmējās, kā jau uzvarētājs:

– Es pirmais!

Un kaķēns pazuda zēna apkampienos.

– Tikai uzmanīgi, nespied!

– Hi–hi–hi! Viņš mani kutina ar ūsām.

Zaiga, neteikdama ne vārda, palīda zem segas, un kaktā iestājās pilnīgs klusums.

– Tu negribi... Tobi? – Laura pajautāja.

– Aizmigšu tāpat, – atskanēja no divāna puses. Māris ar visu galvu zem segas ķiķināja bez apstājas.

– Ja tu negulēsi, es...

– Gulēšu, kāpēc tad ne. Hi–hi–hi–hi–hi... Vai!

Kaķēns izspruka no gultas caur galvgali, ar vienu stiepienu pārlēcis Mārim pār plecu, lēkšiem šķērsoja istabu un nozuda virtuves durvju spraugā, tādējādi ātri un sekmīgi atrisinādamas briestošo konfliktu. Zēns, protams, grasījās mesties pakal, lai bēgli panāktu un nogādātu uz guļas, respektīvi, moku vietu, taču iejaucās Laura:

– Nu gan beidzot diezgan!

– Bet viņš... –

– Apsedzies un taisi acis ciet!

– Bet es...

– Māri!

Zēns aizvēra plakstus, tikai skropstas drebēja un drebēja, un mutes kaktiņš raustījās aizmūrētā smieklā. Beidzot acs pavērās.

– Māri, nu...

Plakstiņš atkal aizkrita, zēns ieņurdējās, kā iztraucēts miegā, sagrozījās, tikai lūpu kaktiņi joprojām trīcēja. Skaidrs, tik ilgi, kamēr Laura stāvēs klāt, Māris neaizmigs. Viņa atkāpās un gāja pie naktslampiņas, lai to nodzēstu.

Zaigas acis pavadīja katru viņas soli, un, kad Laura pastiepa roku pie slēdža, lūkojās viņā vērīgas un skaidras. Abas nopietni paraudzījās viena otrā.

– Par ko tu domā? – Laura neviļus sacīja.

Zaiga izklaidīgi pasmaidīja.

– Par neko...

Protams, tā vaicāt bija veltīgi, un Laura to zināja. Bērns n e d o m ā j a, vienkārši kaut ko gribēja, par kaut ko bēdājās vai priecājās. Bet kā lai pavaicā? Vai viņa no jauna neuzurdis jautājumus, no kuriem bīstas?

Bet tas neizbēgami notiks arī tāpat, agrāk vai vēlāk. Drīz sāksies mācības, un Zaiga no skolas kopā ar burtniecām un grāmatām atkal pārnesis jautājumus... grūti atbildamos... neatbildamos...

Zvirbule gribēja labu, sasēdinot vienā solā Zaigu ar Mārīti Daudziešanu. Šī ideja pat aizkustināja veco, naivo skolotāju. «Bērni taču nav vainīgi,» – tā sacīja gandrīz ar asarām, saviļņota par savu cēlo nodomu. Tikai nākamajā rītā Mārīte kategoriski paziņoja, ka nesēdēsot kopā ar Zaigu Dātavu. «Ko jūs iesakāt, kolēģe?» Ko Laura varēja ieteikt? No skolas viņa pārveda Zaigu uz Riča velosipēda stangas, abas nerunāja nekā, it kā aizmirsušas notikušo. Vienīgi vēlā vakarā, jau tumsā, kas it kā dzēsa realitātes asās, nežēlīgās linijas:

«Mammu?...»

– Guli, mana labā, – Laura neskanīgi teica, pārlaidusi ar delnu pāri meitas gašajiem, uz spilvena izklidušajiem matiem, lai gan nebija sa-cīts un nebija taujāts nekas.

– Māris aizmidzis?

No zēna gultas jau skanēja nespodra, ritmiska šņākuļošana. Lai-kam atkal sameties deviņos likumos, ja jau elpoja tik trokšņaini. Daž-reiz iespiež galvu spilvenā, slāpst vai nost, bet pamosties nespēj, cik miegs ciešs. Laura piegāja palūkoties: kā tad! Pagrieza uz muguras, apsedza – zēns pat neieņurdējās, elpas vilcieni kļuva rimti un gandrīz nedzirdami.

– Nodzēs, Zaigiņ, gaismu.

– Tu iesi projām?

– Man rīt agri jāceļas, tu jau zini, braukšu uz pilsētu.

Laura nodomāja, ka meita varētu palūgt, lai viņai atved kādu nieku, kas būtu sakārojies, taču tas nenotika, vienīgi likās, ka Zaiga nopūstos.

Spuldze apdzisa.

– Ar labu nakti, draudziņ!

- Man būs garš laiks.
- Kad, meitiņ?
- Rītā.
- Palasi vai... pazīmē kaut ko. Tev papīrs vēl ir?
- Mhm. Bet tu tikai ātri. Labi?
- Centīšos. Lai gan mums tur būs ilga sēdēšana.
- Kādu laiciņu bija dzirdama tikai dvaša.
- Es tev ko nebūt uzzīmēšu. Gribi?
- Labi.
- Ko tu gribi?
- Man vienalga, draudziņ. Kaut vai puķi... vai arī kaut ko citu.
- Es uzzīmēšu sniegu. Tādu baltu un siltu sniegu.
- Ej nu, draudziņ, vai tad sniegs ir silts? Tad jau tas izkustu. To tu arī būsi redzējusi tikai sapnī.
- Nē–e... Kad krit, sniegs ir silts. Cilvēki tikai nemana.
- Kas tad mana, ja cilvēki ne?
- Koki un akmeņi, un mājas.
- Balss istabas tumsā skanēja miegaini un maigi.
- «Kur esmu to jau dzirdējusi?» Laura pūlējās atminēties un piepeši atcerējās: Ričs!

Tas bija toreiz, kad viņi brauca pa ceļu no slimnīcas ar mazo Māri un vilitis iestīga pa ceļam. Toziem novēlojies sniegs, kā gribēdams nolīdzināt parādu, aizgūtnēm gāzās no zemajām, pārslās mutuļojošajām debesīm, kas balstījās uz eglēm un māju skursteņiem. Pasaule apsedzās, satinās, un Ričs teica, ka, skatoties uz šādu sniegu, metas silti. Viņš bija liksms un sasarcies un nevarēja nosēdēt vien, visu laiku tiekdamijs kaut ko darīt, rosīties, kustēties, un, kad mašīna iestrēdza, drīzāk nopriecājās nekā bēdājās. Raka ar lielu aizrautību, pamazām apsnigdams arī pats, lāpstu nemaz negribēdams dot Glaudānam, un viņai abi stīvējās ap to; tas bija tik jocīgi, ka divi pieauguši vīrieši kā puikas cīkstējās ap vienu lāpstu, bet mazais pamodies sāka raudāt, nebija nomierināms, Glaudāns teica: «Uzstājies kā jau puisietis!» – vai tamlīdzīgi, Ričs skatījās caur stiklu, neuzdrošinādamijs vērt vaļā durtiņas, lai Māris, kuram toreiz vēl nebija vārda, nesaukstētos, un sniegs kusa uz viņa smejošās, kvēlojošās sejas...

-
- Par ko tu domā, mamma?
 - Tāpat, Zaigiņ...

Ko no tā visa viņa varēja stāstīt meitai? Toreiz taču nenotika nekas tāds... īpašs, tie bija tikai viņas gaišie mirkļi, otrs tur nevarēja saprast nenieka. Dzīves šūpoles viņu vienkārši uzsvieda pāri koku galiem, lai pēc tam nestu atkal lejup, pretim pierastībai un ikdienai.

– Mammu...

– Tagad guli, bet es nu iešu. Ar labu nakti, Zaigīņ!

Varbūt Lauras laimes daļa bija pieticīga, ja, atskatoties atpakaļ, pāri savam mūžam kā augstākās kalnu galotnes viņa redzēja tās dienas, kad piedzima bērni?

Tie bija lielas, baltas apskaidrības brīži, ko daba devusi vienīgi sievietei kā atalgojumu par visu, kas arī jāizcieš vienīgi viņai. Viņa gulēja smaga kā zeme pēc pērkonu lietus, nespējama pakustināt locekļus, pārpūlētajā ķermenī smeldza katrs muskulis, bet ausis kā brīnums skanēja bērna sīkā, nespodrā balss, aizpildot visu pasauli. Viņa dzirdēja to arī vēlāk, jau palātā, cauri sienai, atšķirdama no citām. Viņā divains uztvērējs bija noskaņots tieši uz sava bērna balsi...

«Dātava, ko lai pasaku jūsu vīram? Viņš stāv un neiet projām...»

Vēlāk Laura uzzināja, ka Ričs nogaidījis lejā piecarpus stundas, vispirms staigājis turp un atpakaļ gar ārdurvīm, līdz kāds no mediķiem apžēlojies un ielaidis gaiteni, siltumā.

«Dātava, atkal jūsu vīrs...»

Vēlāk abi redzējās caur rūti. Laura jau staigāja, taču nedrīkstēja atvērt logu, jo bija neliela temperatūra. Viņa nedzirdēja, ko Ričs, stāvēdams vējā, sauca augšup, redzēja tikai dzīvo, sasārtušo seju; runādams Ričs turēja cepuri rokā. Laura pamāja, lai nesaldējas un liek galvā, bet Ričs nesaprata šo kustību, tas viņam laikam šķita kā aicinājums ieiet, viņš ar komisku nožēlu noplātīja rokas, un brāzma plivināja viņa melnos, cirtainos matus...

Šajos mirkļos Laurai šķita, ka viņa mīl Riču. Taču tā bija mirāža – atspulgs no klusās laimes, kas Lauru piepildīja līdz malām. Tagad cauri attālumam un laikam, kas šķīra viņus tāpat kā toreiz stikls slimnīcas logā, Laura redzēja, ka istenībā nekad nav īsti sapratusi Riču, ka viņu allaž mulsinājis un pat biedējis vīra pretrunīgums, tik svešs pašas mierīgajai, līdzsvarotajai dabai. Jautrs un nebēdnīgs līdz neprātam, Ričs pāris stundās bez acīm redzama iemesla varēja ieslīgt bezcerīgā apātijā. No rīta aizbrauca, starojošs savā vīrišķīgajā, lepnajā skaistumā, un vakarā pārvilkās mājās kā plukata – nožēlojams, truls, netīrs. Riča stiegrainās rokas bija kā savilkta troses aiz spēka pārpilnības, bet, ieraudzījis pa gatvi uz Tomariņiem klunkurojam paģirainu kaimiņu, viņš patiesā izbīlī

iesteidzās istabā, bezpalīdzīgi purpinādams: «Lauriņ, glāb nu, atkal šis nāk šurp ar to krūmu šnabi!» Riča līdzsvarojās tikpat daudz vēlēšanās, cik nespēja laboties. Ar viņu dzīvojot, vajadzēja pacietību un neatlaidību, viņš bija kā bērns: pakļāvīgs un nenoteikts, naivs un aizmāršīgs, brīdināms, uzraugāms, mājās vedams, ātrāk par visu viņam no galvas izvējojās paša solījumi un zvēresti. Viņš bija pieglaudīgs un neciešams reizē. Viņš bija labsirdīgs un kļuva par ļaunāko, kas vien cilvēks var būt... Ja kāds būtu pateicis Laurai, kad viņa atnāca uz Tomariņiem, ka Riču reiz tiesās par slepkavību, viņa laikam smietos, cik neticami... pilnīgi neiedomājami tas izklausījās. Viņa bija atnākusi šurp ar lielu ticību un apņēmību, taču, gadiem ejot, vējš to pamazītēm izkļiedēja un aizpūta kā sausu kāpu smilti, un viņa pagura...

Laura stāvēja savā iemīlotajā pozā, vērdamās logā, aiz kura nevarēja saskatīt gandrīz neko, visu kā pali applūdināja migla, un māja atgādināja nogrimušu kuģi, ap kuru viegli skalojās tikai duļķaini ūdeņi.

Bet varbūt vaina bija jau pašā iesākumā, viņa domāja, varbūt nepietiek ar veselu ticības kalnu un pacietības jūru, ja nav tā, kas cilvēku padara par vasku un par dzelzi, – milestības, un ko aizstāt laikam nespēj nevienas citas, lai arī cik cēlas jūtas. Bez tās visi labie nodomi ir kā bez zelta seguma.

Viņa apgūlās. Aizvērtu acu priekšā iznira Riča seja, kalsna un domīga, un pavasara vēju appūsta, kādu Laura to bija redzējusi beidzamajā reizē, tumšās acis lūdzoši un padevīgi raudzījās viņā, un viņai kļuva kauns par savām domām. Kā vilnis pāri Laurai kāpa žēlums un šalkdams apraka viņu savās vērpētēs... Ar šo žēlumu viņa arī aizmīga, bet pamodās ar liksmu, grūti izskaidrojamu tālas laimes nojausmu.

«Ko gan es redzēju sapnī?» viņa centās atcerēties. Tas neizdevās, taču gaišā izjūta nepārgāja, un tā apstaroja viņas seju kā kluss, iekšējs smaids.

SESTĀ NODAĻA

1

Laura gāja Rūdolfam pretim, neredzējama nevienu un neko citu, bez pārsteiguma, kā viņš gadījies šeit, bez svārstišanās un mulsuma, atkal bija vienīgi tā pati satraucošā laimes sajūta, ar kādu viņa pamodās šorit un kas tagad nesa Lauru kā palu straume.

– Jūs arī pilsētā?

– Atbraucu pēc benzīna un piepeši atminējos, ka jums te kaut kur apspriede vai sēde.

– Konference.

– Gribēju sadzīt pēdas, bet baidijos pilsētas burzmā jūs nozaudēt pavisam. Tālab nolēmu pakvernēt autoostā, un aprēķins, kā redzam, izrādījās pareizs.

Viņi pavērās viens otrā un vienlaikus iesmējās.

Laurai neviļus ienāca prātā viņu samocītā tikšanās vakar vakarā ezermalā. Tagad autobusu, autobusiņu un vasaras drānās raibi tērpto ļaužu pilnajā, ņudzīgajā un skaļajā laukumā, kam novakares saule lēja pāri oranžu gaismu, šī nesenā sastapšanās šķita gandrīz nereāla. Vai Rūdolfš, pašlaik tik možs un priecīgs, bija tas pats, kurš vakar stāvēja Zalkša krastā, kamēr tumšais, nekustīgais stāvs pilnīgi izkusa miglas blāvajā baltumā un rāmajā vakarā palika vienīgi duļļu čikstēšana? Un vai tiešām Laura pameta Rūdolfu vienu un aizbēga, pati nezinot, kāpēc? Un, ejot tam līdzās un sajūtot tā plaukstas siltumu uz sava kailā apakšdelma, viņa brīnījās par sevi un sevi nesaprata. Šodien viņi bija it kā citi cilvēki.

Viņi nonāca pie Rūdolfā automašīnas.

– Sēdieties, lūdzu... Pa ceļam man piedāvājās pasažieri, taču bez augstākās instances atļaujas neiedrošinājos ņemt līdzī.

Laura, protams, tūlīt uzminēja, kas tie par «pasažieriem», un, kamēr viņi izbrauca no pilsētas, Rūdolfš tanī pašā možajā tonī pastāstīja, ka saticies ar Zaigu un Māri Tomariņu ceļagalā, mazliet izvizinājis un pats uz savu galvu jau puslīdz apsolījis rīt aizvest uz pilsētu, jo Laurai, kā dzird, te vēl turpināšoties garā sēdēšana. Viņa ar smaidu klausījās, vienīgi beigās piezīmēja, ka vajagot tikai sākt izdabāšanu, un Rūdolfā atvaļinājums ātri būšot pagalam, uz ko viņš smiedamies pateica, ka nemaz necerot, ka tas būšot mūžīgs, un savukārt apvaicājās, ko atvaļinājumā darot viņa. Laura jautri atbildēja, ka viņas pieredze Rūdolfam gan nederēšot, un uzskaitīja: vārot, lāpot, šujot, ravējot, tātad principā darot to pašu, ko parasti, izņemot, protams, skolu, nepagūstot ne attapties – atkal septembris klāt, un viss sākoties no gala...

Tā nebija nekāda intelektuāla saruna, nepavisam, viņi vienkārši it kā nezināja, kur likt savu bērnišķīgi naivo, liksmo prieku vienam par otru un par visu, kas bija apkārt. Pelēkzilais asfalts kā ūdens tecēja un pazuda zem riteņiem, viņi traucās pretim zemajai, jau mazliet iesārtajai un žilbinoši spožajai saules ripai, cauri pievērtajām skropstām gaisma likās zeltaina un mazgāja visu savos tīrajos ūdeņos. Motors

rūca vienmērīgi un miegaini, un šo monotono skaņu tikai laiku pa laikam pārtrauca spēja iešalkšanās, kad «Pobeda» apdzina kādu citu automašīnu. Aiz sānstikliem zibēja dzeltenī bērzu stumbri, dzeltenas māju sienas, dzeltenī žogi, dzeltenī alkšņi, bet tur, kurp viņi brauca, bija viena vienīga starojoša saule, milzīga kā Zaigas zīmējumā.

– Gluži kā Irmās Sohadzes dziesmiņā, – Rūdolfš teica.

– Kas?

– «Оранжевое небо, оранжевое море,

Оранжевая зелень, оранжевый верблюд...» –

viņš pēkšņi iedziedājās baritonā. – Starp citu, tas gan nav kamielis, bet parasta govš. (Viņi, nogriezušies no šosejas, pašlaik brauca garām kādām lauku mājām.) Toties es pats esmu īsts kamielis. Arī jūs, bez šaubām, esat izsalkusi. Tātad varēju ieaicināt jūs kādā kafejnīcā, bet nu kā īsts ausainis esmu palaidis šo labo izdevību vējā.

– Man ir maize, – Laura piedāvāja.

Rūdolfš pameta viņā īsu mirkli, un viņa, domādama, ka tas nav dzirdējis vai sapratis, atkātoja:

– Maize. Negribat? Nākdama uz autobusu, nopirku. Kā par brīnumu, bija gluži svaiga, pirmīt vēl pavisam silta.

Un viņa izvilkā no somas baltmaizes klaipiņu.

– Jūs tā reklamējat, ka nespēju atteikties, – Rūdolfš atbildēja, nobremzēdams automašīnu pļavas malā.

Kad motors apklusā, viņus apņēma rēnās vakara skaņas. Tālumā daudz balsīgi māva ganāmpulks, caurtecē paklusām urdza strauts, plūzdams laikam kaut kur no egļu meža, kas puslokā ieskāva pļavu, un iezīmēdams savu ličloču tecējumu ar alkšņiem. Agros pavasaros šeit droši vien ziedēja purenes, pēc tam vīgriezes, bet tagad zaļā atālā baloja kaili, pelēki zārdu kauli. Vienīgi pavirši nopļautajā grāvmalē snaikstijās bālasinīgi facēliju stiebrī un cirtojās sarkanā āboliņa nosirmojušās galviņas. Automašīnas riteņu saceltie putekļi bezvējā gausi strāvoja kā balti dūmi. Pēc šosejas trokšņa te šķita ļoti klusi un vientulīgi.

– Lūdzu, – Laura teica, sniegdama kukuliti Rūdolfam.

– Esmu tipisks vīrietis, un naža man, protams, nav līdzī.

– Lauziet tāpat.

Rūdolfš nolauza gabaliņu, viņu rokas saskārās, un abus pāršalca spēja tuvības sajūta. Smarža no aizsāktā klaipa plūda salda kā vīraks. Rūdolfš gaidīja, lai pirmā sāk ēst Laura, un viņus, tāpat kā vakar, negaidot atkal pārņēma nopietnais biklums. Laura nokoda kumosu, taču maize tikai smaržoja, tai nebija garšas.

Govju māvieni joprojām skanēja kā tālas taures. Saule jau bija noslidējusi līdz pašiem mežu galiem, kvēlojošajā diskā iekodās melni egļu zobi, un pēc dažiem mirkliem pāri silam pletās tikai mirdzošs staru vainags.

Viņiem abiem vienlaikus ienāca prātā, ka negribas braukt no šejienes projām.

– Jums neslāpst? – Laura ievaicājās, klausīdamās strauta kārdinošajā urdzēšanā.

– Bagāžniekā man jābūt krūzītei.

– Nevajag, nemeklējiet. Visgaršīgāk ir tāpat no saujas.

Viņi izkāpa no automašīnas un uzreiz iekļuva ar iesārtu, tīru ūdeni un egļu elodejām pilnā milzīgā akvārijā. Tālu augšā virs galvām slidēja sudrabaina zvaigznīte. Lidmašīna kustējās tik ļoti augstu, ka skaņa nenonāca līdz zemei, gar kuru, likās, tai arī nebija nekādas daļas, un mazais, spoži pelēkais punktiņš mēmi peldēja izplatījumā. Laura nokāpa pa uzbērumu, noāva zālē kurpes, iebrida strautā. Ūdens bija avoksnains, ļoti salts un apbrīnojami dzidrs, cauri tam vizēja krāsaini, spīdīgi, it kā eļļaini oļi un rupja grants. Viņa nomazgāja rokas, ar slapjajām, aukstajām delnām pārvilka pāri sejai, piesmēla riekšavas, izslieidamās atskatījās. Rūdolfš stāvēja augšā uz ceļa, uz perlamutra krāsas debesu fona bija tikai vientuļais lielais stāvs.

– Nāciet jūs arī! – Laura aicināja, un ūdens, sūkdami cauri pirkstu starpām, pilēja rupjām lāsēm.

Rūdolfš neatbildēja, tikai lūkojās šurp. Viņa pieliekusies dzēra, tad iesmēla vēl. Ieplakā skalojās viegla, nepacietīga dūmaka, nevarēdama sagaidīt tumsas iestāšanos. Laurai vairs neslāpa, bet viņa dzēra, pūlēdamās papildzināt šo mirkli, kas kopā ar ūdeni izslidēja, izpilēja no viņas saujas. Pēc tam, paņēmusi kurpes, kāpa augšup gausi, kā samierinājusies, ka tas beidzies. Rūdolfš pastiepa viņai pretīm roku, pēc tam apskāva viņas plecus, un Laura pieklāvās tam. Mirdzošais lidmašīnas punktiņš nedzirdami peldēja jau pie paša apvāršņa, lejā bālgani skalojās dūmaka, ūdens strautā urdza, aizplūda, aiztecēja kā laiks, viņi bija divi vien ar iesārtu ūdeni un melnām egļu elodejām piepildītajā akvārijā, divas pelēkas zivis. Bet piepeši dziļo klusumu pārtrauca pieaugoša dunoņa. Šurp dzina ganāmpulku, govīs nāca blīvi, sāns pie sāna, kājām smagi dipot, nāca visā ceļa platumā – nevis brūnas, gluži melnas putekļu baltajā mākonī.

Laura nodrebēja.

– Lūdzu, braucam! – viņa nomākti sacīja.

Viņi iekāpa, automašīna strauji uzņēma ātrumu, govju bars pagaisa ceļa likumā. Taču Laurai visu laiku šķita, ka cauri motora

troksnim dzirdama vienmērīgā, nerimstošā daudzu kāju dunēšana – kāds itin kā dzinās pakaļ. Viņa pat instinktīvi pavērās atpakaļ, gaidīdama, ka ieraudzīs melnus purnus ar skrējienā ieplestām apaļām nāsīm, bet aizmugurē nevarēja saskatīt neko, mutuļoja tikai putekļi.

Laura palūdza, lai Rūdolfs viņu izlaiž Tomariņu ceļa galā, un pēc tam gausi un ilgi vilkās pa gatvi uz mājām. Neviens neizskrēja viņai pretim, un viņa atskārta, ka arī pati nevēlas nevienu redzēt, gribējās iespējami ilgāk palikt vienatnē. «Un kas būs tālāk?» Laura vaicāja sev, un viņā vienlaikus skanēja ilgu taures un nelaimes soļu smagā duņoņa. «Kāpēc tam visam vajadzēja notikt?» viņā teica nožēla, bet prieks plivoja kā balts lakats vējā...

Alvīne bija kūtī. Pa atvērtajām durvīm skanēja piena strūklu mikstā čurkstēšana, slaukšana gāja uz beigām. Kaķēns, gaidot putas, gulēja uz augstā sliekšņa, augšup cēlās ezera siltā, miklā dvaša. Sētsvidū Laura saminstinājās, kā pārlikdama – iet uz māju vai ielūkoties kūtī pie Alvīnes, pasacīt, ka atgriezusies. Nu, protams, vispirms uz istabu, jānoliek somas, jānoaujās, jāpārgērbjas.

– Mamma! – iebrēcās Māris, kad viņa iegāja, smiedamies iekrita Lauras apkampienos un aizgūtnēm ņēmās stāstīt. – Mēs ar Zaigu gājām tev pretim uz ceļa, bet tu jau ilgi nebiji. Zaiga teica, lai pagaidām vēl, bet man baismi sagribējās ēst un... Kāpēc maizīte apgrauzta? Tev arī sagribējās ēst? – pavērdamies augšup, Māris šķelmīgi vaicāja, kā pieķēris māti nedarbā, jo laužt maizi no visa klaipa bija stingri noliegts, un Laura tikai viegli palocīja galvu. Viņa nespēja runāt par savu braucienu, tad vajadzētu kaut ko noklusēt, kaut ko sagrozīt, bet viņai bija kauns to darīt, skatoties sava bērna platajās, brūnajās acīs.

– Un kā jūs dzīvojāt bez manis? – Laura vaicāja, lai pašai nevajadzētu neko stāstīt, un pāri viņai vienā mirklī sagruva skaļu un nesaskanīgu atbilžu gāzma: Rūdolfs pavizinājis līdz Pličiem... bijuši avenēs... zīmējuši... atklidusi Gobu govus, dzinuši to uz mājām... kaķis noķēris vienu bezdelīdzēnu, bet nepaguvis nožmurīt, atņēmuši, gribējuši Minku pērt, bet tas kļuvis nejauks, sācis skrāpēties, ieplēsis rokā... Viņa klausījās visā ar izklaidīgu smaidu, vārdi lidoja viņai pāri un garām kā putna spalvas.

– Tad jau labi, ka jums nebija garlaicīgi, – Laura sacīja, jau nākamajā brīdī aizmirsusi, ko teikuši bērni. – Bet tagad gan ļaujiet man pārgērbties.

Viņa iegāja istabā, aizvēra durvis aiz sevis, bet bērni arī nemaz nesekoja. Izvilkuši no somas aizsākto kukulīti, abi lauza no tā, nejudzami

sirdsapziņas pārmetumus, jo iepriekš to jau bija darijusi mamma. Laura apsēdās krēslā, lai noautos, brīdi pasēdēja, kā pūlēdamās atmiņieties, ko īsti šeit gribējusi iesākt, tad atkal piecēlās, viegliem soļiem šķērsoja istabu, piegāja pie spoguļa. Pretim vērās domīgas, noreibušas acis, seju klāja maigs sārtums, mati plūda abpus tai pāri pleciem, sarkanīgi vizmodami. Laura skatījās pati sevī kā brīnumā, ar ierastu kustību paņēma ķemmi, pārvilka pāri matiem, tie paklusām sprakstēja, un viņa ne no šā ne no tā pēkšņi pusbalsī iesmējās, vēl aizvien ar dīvainu izbrīnu skatīdamās pati savā atspulgā, kā vēlēdamās to iegau-mēt, paturēt atmiņā. Tā viņa netika sevī pētījusi kopš skolas gadiem, kad, sirdij nodrebot, negaidīti atklāja, ka no izstīdējušās, vājas vasar-audzītes pārvērtusies par jaunavu ar vijīgām, sievišķīgām ķermeņa linijām, ka stūrainās kustības kļuvušas liganas, bet neveiklais, kautrais smaidis – žilbinoši balts un pat mazliet valšķīgs. Ar to pašu pārstei-gumu Laura noraudzījās sevī arī tagad, kā savā portretā, kurā māks-linieks uztvēris un iezīmējis kaut ko tādu, ko viņa nebija noskārtusi un tikai tagad pēkšņi ieraudzīja, vienīgi nezināja, kā nosaukt to vārdā un kas tas vispār ir.

Nočikstot ārdurvīm, kāds nāca, un Laura redzēja, kā viņas vaigu piepeši izķēmoja bailes – tas nobāla, zods izstiepās, acis lūkojās iztrū-cinātas un tramīgas, smaidis sasala par kokainu, nedzīvu grimasi, un seja, kas nule bija starojusi neparastā, noslēpumainā skaistumā, vienā acumirkli sakritās, novecoja un kļuva neglīta. Viņa ātri nometa ķemmi, noāvēs un, uzkārusi kleitu, pārgērbās savās ierastajās kniedenēs un blūzē, sasēja matus ar melno gumiju, vairs neieskatīdamās spogulī, viņai to nekārojās vairs, viņa pēkšņi riebās pati sev.

Virtuvē kukuliša paliekas pašlaik beidza tiesāt Tobis, sažņaudzis garozu starp priekšķepām kā kaulu. Alvīne kāsa pienu.

– Tu, Lauriņ? – viņa sacīja. – Nemaz nemanīju, kā pārbrauci. Šie, – Alvīne pameta ar galvu uz bērnu pusi, – vai visas acis izskatīja gaidī-dami. Pastā neiegāji?

– Nē, – Laura īsi atteica, atkal ar dīvainu kaunu atskārtusi, ka jānoklusē par braucienu. Viņa, jau it kā samierinājusies ar to, ka kopš šīs dienas vairs nebūs iespējams iztikt bez meliem, tomēr visiem spē-kiem centās novilcināt brīdi, kad būs jāsaka nepatiesība.

– Vajadzētu būt tā kā vēstulei no Ričiņa. Kā tu domā? – Alvīne lēnīgi teica, nemanot, cik šī saruna pašlaik nepatīkama Laurai.

– Kur tad Vija? – Laura jautāja ar nedabisku mundrumu, pat jautrību, kas tik ļoti nesaderējās ar stingro sejas izteiksmi, un viegli piesarka par neisto toni, kāds pašai šķita derdzīgs.

Taču Alvīne, darīdama savu, neievēroja neko: beidza kāst pienu, izkratīja kaķim putas uz šķīviša, pie kura tūlīt kāri pietecēja klāt Tobis, bet Alvīne, vicinot slapjo kāstuves marli, suņuku aiztrieca:

– Vai neiesi pie savas putras? Vei, stāv kopš rita pusēsta. Izlepis kā tāds kungs... Vija? – viņa atcerējās. – Nobrauca pie tās Maldas, tās šneiderienes...

Alvīne pameta skatienu vedeklā, taču Lauras neparasti nedzīvā seja viņai neizteica neko. Alvīnei bija taisnība, kad viņa domāja, ka Lauru nepazīst un īstenībā neko nezina par tās domām un jūtām. Visu šo deviņu kopā nodzīvoto gadu laikā Alvīnei, piemēram, prātā neienāca, vai vedekla mīl Riču vai ne. Alvīne pati ļoti stipri bija pieķērusies dēlam un nespēja pieļaut, ka cits cilvēks – turklāt Riča sieva – varētu viņu nemīlēt. Šī aprobežotība aizplīvuroja Alvīnes acis, tāpēc arī pašlaik viņa nesaskatīja vedeklā to, kas bija, par spīti visām Lauras pūlēm, skaidri lasāms tajā, apliecinot notikušo, kas draudēja satricināt Alvīnes dzīvi Tomariņos.

– Ilgi gan jums tur tā ambrāža ievilkās, – Alvīne atsāka pēc maza brīža, taču, par laimi, neizvaicāja neko tuvāk un, kā nereti, pat īsti negaidīja no Lauras atbildi – tāpat redzams, ka sēdēšana ievilkusies krietni, un par vedeklas darbu viņa nekad netika pārāk interesējusies, ja vien tas tieši neskāra mājas dzīvi. Šoreiz Alvīnei bija žēl vienīgi – pēc viņas ieskatiem – zaudēto stundu.

Laura atkal tikai klusi palocīja galvu, neviļus nopriecādamās, ka vairāk jautājumi nesekoja un aiztaupījās nepieciešamība liekuļot. Un, meklējot iespēju palikt vienatnē, viņa drudzaini centās atrast kādu ieganstu, lai aizietu no virtuves, kamēr ieraudzīja, ka abas vecās slauktuves tukšas, iekabināja tās nēšos un devās uz aku. Pamale vēl gailēja, bet bija iemirdzējušās jau pirmās bālās zvaigznes. Ķēde ritēja no veltņa ar spalgu, smilkstošu skaņu. Laura mehāniski grieza rokturi, kamēr ķēde izbeidzās, un viņa apķērās, ka spainis sen nolaists akas dibenā, tagad droši vien jau uzvandijs duļķes, un ūdens būs neskaidrs. Taču līdzēt tur vairs nevarēja nekā, vajadzēja samierināties ar to, kā bija iznācis, viņa uzvilka spaini augšā, uzcēla uz grodu malas, bet krēslā nespēja saskatīt, vai ūdens duļķains jeb vai ne, no tā dvesa vienīgi saltums.

«Kas tad ir noticis?» paplaiksnijās negaidīta, juceklīga doma, it kā viņa pēkšņi būtu sajutusi vajadzību taisnoties kāda priekšā. «Nekas taču nav noticis!» viņa sacīja, iestāstīdama, iegalvodama sev pašai, lai pārmāktu atklāsmi, ka tomēr ir ... ir noticis, turklāt vairāk nekā vienkārši divu gandrīz svešu cilvēku lūpu saskaršanās, kas var nenozīmēt

gluži neko. Un šī atziņa no jauna piepildīja Lauru ar pretrunīgo laimes un nožēlas sajūtu.

Viņa pastāvēja zem tumstošajām debesīm, kurās iedegās aizvien jaunas zvaigznes, apskāvusi ar rokām plecus, notrīcēja no vakara dzestruma, kas, likās, kāpa pa ķermeni augšup, sākot no basajām pēdām, pamazām pārņemdams viņu visu. Tad viņa, pretodamās šim stingumam, strauji sakustējās, pārlēja ūdeni slauktuvē un laida spaini akas dziļumos vēltreiz, dzirdot tikai ķēdes žvadzēšanu un skārda stīpas tinkšķēšanu. Pāri pagalmam pārlidoja sikspārnis, pēc tam atgriezās – bet varbūt tas jau bija cits. Melnais nakts lidonis aizšāvās kā spēcīga vēja nests kopējamā papīra gabals. Laura atmata galvu, gaidīdama, vai tas neparādīsies vēltreiz, un tas tiešām atkal iznira no tumsas, šoreiz traucās tieši virs grieztuves, viņai šķita, ka sajutusī seļā vieglu pūsmu kā no lidojoša putna spārnu vēdām. Sikspārņi nebaidījās no cilvēka, šaudījās, medijot nakts kukaiņus, ziemu salīda pagrabaugšā, bet vasarā pārlaida dienu, patvērušies, kur pagadījās: pažobelēs, pajumtē, malkā. Reiz Ričs, pārkraujot malkas šķīlas, saspīda vienu, sāpēs tas čīpstēja un sēca, iepletis apaļo, sikiem, asiem zobīņiem pilno muti. Viņš paņēma to riekšavā, ienesa istabā, lai nenobeidoties, – it kā istabā tas nevarētu notikt; sikspārnis čīkstēja un šņāca viņa brūnajā sauļā, nemēģinādams vai varbūt vienkārši nespēdams iekost, kamēr viņš līdzcietīgi skatījās, nezinot, ko iesākt, un Alvīne sacīja viņam, vai neriebjeties tādu draņķi vispār aiztikt, taču viņš turpināja skumīgi noraudzīties mazajā, kuslajā dzīvībiņā, kura kustējās viņa rokā... Laura pabrīnījās, kālab šī atmiņa viņai šķiet nepatīkama, kaut arī pretēji Alvīnei sikspārņi viņai nederdzās, bet drīzāk patika, un arī toreizējais, malkas grēdā saspiestais, kas tomēr izdzīvoja, bija modinājis viņā vienīgi žēlumu. Taču tagad Laurai negribējās to atminēties, viņa centās šo atceri ātrāk aizsviest, instinktīvi vairīdamās no visa tāda, kas varētu sagādāt sāpes. Un, samānīdama to tuvošanos un bēgdama no tām, viņa cēla nēšus plecā un atgriezās virtuvē...

Nekur citur Tomariņos lielā spoguļa nebija, tikai Luras istabā, un Vija, tikko pārradusies no Upesgala, tūlīt ienāca ar jauno kleitu pār roku, lai uz karstām pēdām pielaiķotu.

– Gatava? – apjautājās Laura, un Vija tūlīt iedegās.

– Pagaidi, parādīšu! – tā atsaucās un pārģērbdamās pacilāti stāstīja: – Uzšuvām pēc vācu žurnāla – midi un ar plato jostu. Es līdzīgu redzēju vienai stacijā, tikai rozā un šite augšā ar tādām mazām nošuvītēm.

Kolosāli! Bet metāla pogas vēl daudz labāk izskatās pie zila, un tonis taisni tāds pats kā manas baltās somiņas slēdzim.

Runādama Vija ieģērbās jaunajā kleitā, nepacietīgiem pirkstiem mauca spožās pogas cieti apšūtajos, vēl ļoti stingrajos pogcaurumos, kas lāgā nepadevās.

– Vēl nav iestrādājušies...

Tērps patiešām bija ļoti skaists, tikai tam piemita viena vaina – Vijai tas nepiestāvēja. Apaļīgo stāvu «midi» darija lempīgu, platā josta jau tāpat pastrupo augumiņu, sadalot divās daļās, vērtā vēl īsāku, pogas ar savu izaicinošo, uzkrītošo mirdzumu Vijas krūšu stāvo izliekumu uzsvēra ar gandrīz piedauzīgu pārdrošību.

– Nu, kā ir? – viņa vaicāja, Lauras priekšā apgriezdamās riņķī uz viena papēža, un šajā brīdī vienīgais patiesi valdzinošais Vijā bija neveltotais prieks, kas, apmirdzot apaļo, jauno seju, strāvoja no viņas kā gaisma, ar kuru salīdzinot viss pārējais bija nebūtisks, tikai čaula. – Kā tad galu galā ir? – viņa nepacietīgi atkātoja, kārodama uzslavu un to gandrīz vai pieprasidama.

– Kleita ir jauka, – Laura teica.

– Vai ne? – Vija dedzīgi piekrita. – Vismaz šinī mūsu pekles kaktā Upesgalā tāda būs pirmā!

Papēžiem klauzdot («Neskaties, Laura, uz kurpēm, šitās te neder klāt!»), Vija beidzot piegāja pie spoguļa un ilgi grozījās, aplūkojot sevi.

– Domā, viegli bija sadzīt rokā visu, kas šeit vajadzīgs. Drēbīte pa blatu, pogas no pašas Rīgas, no Ļeņina ielas veikala, modelis no... Laura, uzmēri tu! Gribu redzēt, kā izskatās no malas, – viņa pēkšņi ieminējās ar to pāri plūstošo devīgumu, kāds piemīt laimīgiem cilvēkiem.

– Vai tad man derēs tava kleita, un pie tam...

– Uzvelc! Vai tev grūti, Lauriņ? – Vija sāka lūgties, kārodama pavilcināt noņemšanos ar jauno tērpu, darbošanos, kas viņai sagādāja prieku. – Lauriņ, nu!

– Tu esi kā bērns, Vija! – atvairījās Laura, kurai otrreiz pārģērbties nepavisam negribējās. – Kam tev tas vajadzīgs?

Taču Vija, ieņēmusi galvā šo iedomu, tikmēr dīca («Patiešām, taisni kā Māris!»), kamēr Laura beidzot piekāpās.

– Ko lai ar tevi dara? – viņa sacīja un smaidot nopūtās.

Gludais zīds vēsi nošalca pāri pleciem un mugurai, Laura aizmetināja pogas. Vija vērās viņā, uzreiz apklususi, domīga un nopietna.

– Ko tu mani tā pēti?

– Cik tu tomēr esi skaista! – Vija teica ar nevīlšu apbrīnu, tāpat kā toreiz, kad bija izlasījusi Riča vēstuli. – Tikai briesmīgi bāla, un acis deg kā divi lākturi.

Laura viegli pavīpsnāja.

– Nu, vai drikstu atkal vilkt nost?

– Paraugies vismaz uz sevi.

Taču Laura pie spoguļa negāja, atcerējusies kokaino, nedzīvo izteiksmi, kas pirmīt pārklāja seju kā nelaiemes maska, – viņai negribējās to nedz redzēt, nedz atcerēties, vienaldzīgi, kā bija uzvilksusi, viņa atkal kleitu noģērba, un drāna, tagad tikai nedaudz sasilusi, no jauna nošalca pār muguru un pleciem. Vijas acis pavadīja katru viņas kustību. Laura jutās neveikli no šī ciešā skatiena, kaut arī tajā nebija nekā slihta, vēl aizvien tikai pētījošā, klusā apbrīna un tāda kā neizpratne.

– Esmu stipri nogurusi, – Laura beidzot sacīja kā taisnodamās. – Kamēr citi pusdienoja, apskraidīju veikalus. Pēc tam sākām strīdēties, viss stipri ievilkās. Un tā...

– Ak Dievs, kāda nu jums, skolmeistariem, tēvuzeme jādala!

Un Laura ātri un diezgan jucekliģi, – kā pati skaidri saprata, ne tik daudz vēlēdamās padalīties domām, cik sargādamās no Vijas jautājumiem, – sāka stāstīt par kādas rajona skolas direktori, kas no tribīnes teikusi, ka «pedagogam jādara viss, lai mazais cilvēks justu, cik viņš nepieciešams skolotājiem, vecākiem un sabiedrībai», ka viņai tas viss šķitis pavisam ačgārni, ka viņa prasījusi vārdu un, kā liekas, sarunājusi pat asumus.

– Kā tad tu viņu nosauci?

– Par teoriju, kas cenšas pamatot cilvēka audzināšanu par patērētāju.

– Es domāju – to direktori.

– Direktori, šķiet, nekādi. Tikai sacīju, ka mūsu nelaime ir tieši pretēja, – bērns pārāk agri sāk apzināties savu «vajadzīgumu», un tad, dabiski, šī svarīgā persona sāk tikai prasīt un pieprasīt. Bet mēs vietā un nevietā apbrīnojam: cik gudri mūsu bērniņi, vai nu mēs visu to zinājām tādā vecumā – automašīnu markas, televīzija, kosmos un tā tālāk. Un mūs nemaz neuztrauc, ka daudzi no viņiem neprot turēt rokās ne lāpstu, ne cīrvi. Mums liekas, tas taču viņiem nākotnē nebūs vajadzīgs. Bet lāpsta jau nav tikai lāpsta un cīrvis – tikai cīrvis. Jāpie-rod, ka darbs ir piepūle, sviedri, ka darbs nekad nebūs viena vienīga izprieca...

Vija, kas iesākumā klausījās garlaikoti, pēkšņi iesmējās.

– Tevi, protams, sakāva? Jā? Tev pārmeta primitīvus priekšstatus par darbu, atpalcību, tev teica, ka mūsu tehnikas un automatizācijas laikmetā...

– Bet...

– ...tev sacīja, ka tu vērsies pret «laimīgo bērņību», piesauca Maka-renko... Nebrīnies, arī es zinu visus šos jaukos pantiņus.

– Tā tas bija tikai daļēji. Daudzi, gluži otrādi...

– Ak tikai daļēji? – Vija turpināja, skarbi smiedamās. – Vai, kamēr jūs tur spriedelējāt, būs vai nebūs nākotnē cirvi un lāpstas, puikas jums ar kaķenēm neizšāva konferenču zāles logus? Tu esi ideāliste, Lauriņ! Vār–di, vār–di, skaistie vārdi...

– Labāk būt ideālistei nekā...

– Kāpēc tu apklusi? Saki droši – «ciniķei». Bet vai tev nekad nav ienācis prātā, ka šis tā saucamais cinisms varētu būt arī aizsardzības veids?

– Interesanti, pret ko tad?

– Pret ko? Pret to pašu – piedod par izteicienu – skaisto vārdu caureju. Esmu bijusi, un ne vienreiz vien, aculieciniece tam, kā mā-lēja svētbildes no mana nabaga tēva. Mani pašu nosēdināja prezidijā, kas ne pašiem sēdētājiem, ne klausītājiem nebija vajadzīgs vairāk kā tās sīkās podziņas, ko nezin kālab šuj klāt pie vīriešu svārku piedurknēm, lai gan pogāt jau tur nekā nav, – un ņemās mā-lēt. Bet man bija jāsēž kā koka dieviņam vispārējai aplūkošanai, es nedrīkstēju ne smieties, ne raudāt, lai gan man pamīšus kārojās te vienu, te otru.

– Cilvēki, kas to darija, gribēja labu.

– Diemžēl man bieži trūka šīs pārlicības. Daudziem tikai kaut kur vajadzēja ķeksīti. Tas, protams, ir liels gods, ka mans tēvs apglabāts pašā Upesgala vidū, tikai man nekad nav bijis izdevības pie viņa kapa gluži vienkārši cilvēciski paraudāt. Kad es vienreiz – vēl tāda galīga zaļknābe – tur pielavijos, mani gribēja nofotografēt. Būtu aizkustinoša fotostudija, vai ne? »«Miloša, skumju nomākta meita pie...» Par laimi, es laikus pamanīju. Parādīju mēli, pārlēcu pār dzīvzogu un aizbēgu.

Nosodi mani, bet man kopš tās reizes nav bijusi vēlēšanās tur zagties vienai! Un mājās... – Vija rezignēti pasmaidīja, divaini pie-bilda, ne īsti sev, ne īsti Laurai. – Nevajag to visu ņemt galvā! – Un steigšus mainīja sarunas tematu, it kā apkaunējusies par teikto un jau nožēlodama, ka vispār ko sacījusi. – Varbūt gribi paņemt manu kleitu uz rītdienu? Tu taču rīt vēl brauksi? Tev tomēr brīnišķīgi piestāv.

– Ko nu! Sakrunkāsies pa autobusiem, un vispār...

Vija paraustīja plecus.

– Sakrunkāsies, nesakrunkāsies! Man tikpat visviens.

– Kālab tad uzreiz tā?

– Tu domā, esmu akla? Pēc kā es izskatos? Pēc sivēnmātes ar pogu divrindu pupiem! – Vija teica ar rūgtu ironiju, pārkāra kleitu pār roku un izgāja no istabas, tikai durvis noklaudzēja stiprāk nekā citām reizēm.

Pēc mirkļa spraudziņā parādījās Zaigas acs, kas pētīja Lauru. Tad durvis pavērās plašāk, un nu iekšā ielūkojās abas pelēkās acis.

– Nāc, Zaigīņ! – Laura, pamanījusi bērnu, paaicināja.

Ienākusi meitene pārlaida skatienu pāri mēbelēm un lietām, kā meklējot ķildas cēloni.

– Tante Vija dusmīga?

– Ak nē, tāpat, – Laura atbildēja, – par...par kleitu.

– Nepatik?

– Nepatik.

Zaiga piegāja pavisam klāt un ar maigo augumiņu viegli piespiedās pie Lauras sāna. Laura gaidīja, ka meitene kaut ko sacīs, taču tā nesacīja neko, tikai stāvēja piespiedusies. Un Laura izdzirda klusas elsas.

– Draudziņ, kas tad nu?

Bet meitene tā arī neteica ne vārda, vienīgi asaras pēc šī jautājuma sāka ritēt ātrāk.

– Vecāmāte sabāra?

Zaiga pakratīja galvu.

– Kaut kas sāp?

Atkal sekoja noteikta galvas pakratīšana.

– Kas tad noticis? Saki, draudziņ! Nu, pastāsti, kas!

Ar strauju kustību meitene apskāva Lauru.

– Nekas... Mēs tikai stāvējām ceļa galā... ilgi... Un tad man ienāca prātā, ka... ka tu vari neatbraukt nemaz... un es...

– Kā es varētu neatbraukt nemaz? Padomā pati!

– Es nezinu... Man tikai ienāca prātā... Viss kaut kas taču var gadīties...

Mazās rokas nervozi tvēra pēc Lauras drēbēm, pēc Lauras pleciem. Vai bērna sirds intuitīvi bija noskārtusi kādu pārvērtību viņā? Jeb vai Zaigā dziļi apslēpta dzīvoja tā pati vēl nenotikušās, bet iespējamās bēdas nojausma kā viņā pašā kādreiz, pirms nelaimes ar Riču? Un, glāstot meitenes kalsno muguriņu, Laura domāja, ka vētras, kas

plosījušās starp pieaugušajiem, acīmredzot ir kaut ko aizlauzušas arī šajā traulajā bērņā... Viņu pārņēma spēja vēlēšanās pasargāt Zaigu. Bet kā? Un... un no kā?

2

Nesagaidījuši Rūdolfu (vai varbūt isti nepaļaudamies uz viņa solījumu), bērņi ieradās Gobās paši, abi tādi uzcirtušies un mazliet svīnīgi, redzams, mājās nule noklausījušies lekciju par labu uzvedību. Ienākusi pagalmā, Zaiga aplaida apkārt skatienu, kā bīdamās no suņa, bet Māris, ieraudzījis Rūdolfu, kas pie šķūņa darbojās ap automašīnu, metās turp, pa ceļam saukdams:

– Tu vēl neesi gatavs?

– Esmu gatavs jau vairāk nekā četrdesmit gadus! – Rūdolfs atbildēja ar «bārdainu» asprātību.

– Ej nu ej! Tev jau nav kājās bikšu.

– Kā tad nav?

– Vai tad tu...vai tad var ar šitādām braukt?

– Kas vainas?

– Tās jau ir puiku bikses! Kāpēc tu to mašīnu mazgā?

– Bet kāpēc tu pa vakariem mazgājies?

– Tāpēc, ka mamma liek.

– Kas jāsaka vispirms? – Zaiga, nākdama klāt, atgādināja brālim, kam no laika gala nekādas pamācības neaizķērās galvā necik ilgi, un pati pieklājīgi palocīja celi: – Labdien!

– Labdien, Zaiga, – Rūdolfs atbildēja, un viņā pēkšņi kaut kas saviļņojās. Vispirms viņš sajuta nevilšu siltumu, kas viņu pārņēma, un tikai pēc tam atskārta, kālab un no kā tas bija radies: ar bērņa pelēkajām acīm viņā lūkojās Laura.

Zaigas gaišie mati bija sapīti tik kārtīgi un stingri, ka bizītes atgādināja divas kreļļu virtenes. Balta skolnieces blūze ar pašaurām piedurknēm un tikko manāmu lāpījumu uz elkoņa, zili, pabalojuši un ļoti īsiņi skolnieces svārki, kurus viņa ik pa brīdīm saraustīja uz leju ar jau itīn ierastu kustību, liecināja, cik strauji Zaiga beidzamajā laikā augusi.

– Drīz uz skolu? – Rūdolfs sacīja.

– Jā, – meitene atbildēja, atkal gluži mehāniski palokot celīti.

– Kurā klasē tad tu būsi?

– Otrā, – Zaiga atbildēja ar vieglu smaidu, kas Rūdfam arī šķita ļoti pazīstams.

Ap viņas tievo kaklu stiepās violets sutažs, pazudams aiz blūzes. Šādās saitītēs piestiprina medaljonu vai krustiņu, un Rūdfam izbriņķis pajautāja:

– Kas tev tur tāds?

– Kur?

– Aukliņā.

– Tā ir no pastkastītes, – Zaiga paskaidroja un, pavilkusi saitīti uz augšu, parādīja mazu slēdzenīti.

– Vecāmāte uzkāra, lai nenoklist.

– Vienu jau izsējām! – iesprauda Māris.

Zaiga pamāja ar galvu.

– Pastā dikti baras, ja nozaudē, tad viss jāpārtaisa...Pa ceļam izņemšu avīzes. Vecāmāte domā, ka būšot vēstule no tēva.

Zaiga teica nevis «tēta» vai «papa», bet «tēva», bērna mutē tas skanēja sveši un auksti, un Rūdfam pirmoreiz ienāca prātā, ka viņš nespēj iztēloties, kādas var būt Zaigas un Māra attiecības ar tēvu, kuru tie nav redzējuši gadiem. Arī viņš domās lietoja vēso un oficiālo vārdu «attiecības», nevis «jūtas». Viņā iešalca kaut kas greizsirdībai vai skaudībai līdzīgs, un viņš, pavīpsnājis par sevi, klusībā paironizēja, ka sāk pārāk iedzīvoties privātīpašnieka lomā, it kā gribēja ko vaicāt, taču atmēta šo nodomu, neviļus apkaunējies, pats īsti nesa-prazdams, par ko.

– Nu, taisies gan! – paskubināja Māris.

– Bet, mīļie, laika taču vēl tik bezgala daudz. Ko mēs tur iesāksim?

– Apgriezīsim matus, – Māris svarīgi sacīja.

– Vai tas būtu jāuztver kā mājiens ar mietu? – Rūdfam teica, tautot savu jau drusku apaugušo pakausi.

– Vecāmāte teica: ja iznākot laiks, lai mēs ievēdot Māri frizētavā, – Zaiga paskaidroja. – Pilsētā jau griež labāk nekā mūsu Upesgalā.

– Vai uz nulli?

– Kā tas ir... uz nulli?

– Nu... visu pa tiro. Tādu pliku un gludu kā...

– Hi–hi, tad jau es būšu kā ola! – Māris teica, taču šādas izredzes viņu, kā likās, drīzāk vilināja nekā biedēja. – Un es būšu... smuks?

– Tu jau vienmēr varen rūpējies par savu skaistumu, tikpat kā tāda klīriģa jaunkundze.

– Uz pieres gan vajag atstāt! – bažīgi iebilda Zaiga, visu teikto uz-tvērusi nopietni.

– Citādi vecaimātei nebūs aiz kā paplucināt?

– Au! – Māris iekliedzās, lai gan to vēl neviens negrasijās darīt, un beidzot iesmējās arī Zaiga. Violetā lentīte iedrebējās uz gaišās, plānās kakla ādas, acis atdzīvojās, kļuva ļoti izteiksmīgas, it kā mājai pēkšņi būtu atvērušies slēgi un gaisma aumaļām lauztos ārā no telpām. Un Rūdolfs, pats nemanot savu – drīzāk maigo nekā jautro – smaidu, noraudzījās meitenē. Māris piegrūda viņam.

– Nu!

– Labi, tūlīt tikšu galā, saģērbšos – un brauksim!

Māris ierausās automašīnā.

– Kur var papīpināt? – viņš sauca pa atvērtajām durtiņām.

– Ko tādu?

– Gribu pa-pī-pī-nāt!

– Ak tā! Tad spied šeit.

Māris piedūra pirkstu pie signāla pogas, atrāva kā apdedzinājies un pameta ātru mirkli Rūdolfā.

– Šitā?

– Piespied dūšīgāk! Tev spēka nav, vai!

– Kā tad nu nav? – zēns atbildēja ar pašcieņu, uzspieda ikšķi pogai vēlreiz, un beidzot atskanēja aprauts «pī». Iedrošinājies un iemanījies zēns pēc tam taurēja vēl un vēl, aiz labpatikas pusbalsi ķiķinādams:

– Hi-hi-hi-hi...

– Beidz nu, – saraukusi uzacis, aizrādīja Zaiga, taču Māris nerimās; spīdinot zobus, viņš tikai spieda signāla pogu, un pāri Gobām un ezeram skanēja tādi kā trauksmaini brieža saucieni. – Māri, nu izbeidz! Citādi es pateikšu mammai! (Māris paslepen parādīja pigu.) Bet kad tu bojā mašīnu!

– Kā tad es bojāju?

– Tu domā, ka nemaitājas, ja tu visu laiku spaidi?

– Ej nu ej...

Izdzirdusi nepārtraukto, izmisīgo taurēšanu, parādīja Marija.

– Kas tad te par pastardienas bazūni? Paskat, saradušies ciemīni! Un kādi sapucējušies, ar kaprona bantēm lai! Uz kurienu nu šitādi sa-
taisījušies?

– Uz pilsētu! – Zaiga atbildēja, no jauna rātņi palokot celi.

Bet Māris, pārtraucis «pīpināšanu», svarīgi paziņoja:

– Mammai pretim!

– Nāk nu uz iekšu! – paaicināja Marija.

Zēns, nopratis, ka notiks cienāšana, bija tūlīt gatavs līdzgājējs, bet Zaiga vēl vilcinājās un, tikai aicināta otrreiz, gausi sekoja. Kā šķita, meitenei labāk būtu gribēties palikt pie Rūdolfā.

Viņš izlēja ūdeni, izgriezā lupatu, uzkāra uz dārza žoga, pirms brauciena sajuzdams nevilšu satraukumu, kas pastiprinājās, kad viņš palika viens, izgāja cauri virtuvei, kur Marija patiešām bērņus mieloja, istabā apmainīja šortus pret garajām biksēm, sadabūja tīru kreklu, bet tad apķērās, ka nav noskuvies. Izdzirduši «Harkiva» dūkšanu, pametuši pusizdzertās piena krūzes, uzreiz ieradās Zaiga un Māris, nerunīgi vēroja viņa darbošanos, vēl kustinādami ar medusmaizēm pilnās mutes, noskatījās ar interesi un bijību kā uz svešādu rituālu.

– Kāpēc viņš tā rūc? – apjautājās Māris, krampjaini norijis kumosu.

– Tāpēc, ka iekšā riņķo mazi asmenīši! Redzi?

– Mums mājās gan tāda nav. Tikai Reiņonkuļa bārdasnazis, – teica Zaiga. – Ar to labi drāzt zīmuļus, bet vecāmāte neļauj, lai nesāgriežoties.

– Vai...vai degunu ar šito nevar nopļaut? – piesardzīgi apjautājās Māris un, saņēmis noraidošu atbildi, pastiepa Rūdfam pretim apaļi piepūstu vaigu. – Pārlaid man arī drusku pāri! Nu! Iedod paprovēt, vai tev žēl?

– Bet ko tad es skūšu? Tev, mīlais, jau nav bārdas.

– Es izlikšos, ka man ir. Bišķīt! Vai tad tev nu uzreiz tas pļaujamais saplisis?

– Bail tev nav?

– Vai nu tik traki būs? – Māris varonīgi teica. – Es jau mājās arī ņemu viskautko, ko nemaz neļauj, un tikpat nekas nenotiek.

Rūdfols vieglītēm pārlaida «Harkivu» pāri Māra zodam, un zēns iespurdzās.

– Kā ir?

– Nekas, var izturēt. Tikai baismi kut, – Māris atbildēja, ar delnu aptaustot zodu, it kā tagad tur varētu būt notikušas kādas izmaiņas.

Rūdfols ievēroja, ka arī Zaiga, kaut neteikdama neko, kā apburta raugās uz skujamo, un joka pēc piedāvāja:

– Varbūt tu arī gribi pamēģināt?

– Jā, – Zaiga izdvesa bez balss, pienāca pavisam klāt un tuvināja viņam seju ar aizvērtām, cieti samiegtām acīm, gaišajām skropstām trīsot, visa saspringusi, kā sagatavojusies baudai vai briesmām. Meitenes poza pauda pilnīgu uzticēšanos tam, un arī tā asi atgādināja viņam ko ļoti pazīstamu un tuvu.

– Paldies, – meitene sacīja, atvērdama acis, kuru izteiksme pauda vieglu vilšanos, – no brīnumainā rīka Zaiga acīmredzot bija gaidījusi ko vairāk.

– Vai tev vēl nav kas... tāds? – lietišķi apjautājās Māris, ar rokām rādot nenoteiktus apveidus, kamēr acis steigšus pārslidēja pāri rokas-pulkstenim.

Zaiga uzmeta brālim nosodošu skatienu, taču Mārim bija bieža āda: stoiskā mierā tas spēja paciest ne tikai aizrādījumus, bet pat mērenas dunkas (ja vien dunkātājs nebija gluži sadists), par tādiem niekiem kā kaut kādiem tur pārmetošiem skatieniem nemaz nerunājot.

– Kas tad tevi interesē?

– Aparāts tev nav?

– Kāds aparāts?

– Ar ko taisa bildes.

– Ir. Tikai atstāju Rīgā. Man neienāca prātā, ka šeit pagadīsies kāds uz fotografēšanos kārs tips.

– Kas tas ir – tips?

– Parādi nu šam to ķīķeri, lai pažūr, – ieteicās Marija.

– Kas tas ir – ķīķeris? – tūlīt iesaucās Māris.

– Tās ir tādas kā lielas stikla actīnas, ar kurām var tālu redzēt.

– Vai brilles?

– Vēl tālāk nekā ar brillēm.

– Parādi, Rūdolf! – Māris tūlīt pieprasīja.

Rūdolfs sadabūja no skapja tālskati.

– Priekš kam tā siksnīņa?

– Ko uzkārt kaklā.

– Uzkar! Un kur tagad jāskatās?

– Pa stikliņiem iekšā.

– Vai, cik Marija maziņa!

– Tan-te Marija, – atgādināja Zaiga, uzsvērdama balsienus.

– Tu jau skaties no otra gala!

– Vai šitā vajag?

– Nu jā, ka tā.

– Bet šitā es atkal neko neredzu.

– Dod, es noregulēšu. Un nāc laukā, te jau arī nav ko redzēt.

Cauri palielināmajiem stikliem pazīstamā apkārtnē zēnam atklājās sveša un pilna pārsteigumu.

– Zirgs! – Māris čukstēja gandrīz vai aizgrābts. – Redz, kur Zāliš-onkulis. Un mutē pipe! Bet, redz, kur Pliču teļi, hi-hi, kā skrien. Taisni kā kino!

– Iedod man arī! – kautri ieminējās Zaiga, pastiepdama roku, taču Māris, iekrampējies tālskati, nelaida vaļā.

– Pagaidi, mašīnīte brauc! Vai, kā rāpo!

– Mā–ā–ārit... – Zaiga lūdzās.

– Pa–gai–di!

– Māri!

– Un ezerā laiva, un...

– Nu, Mā–ā–āri...

Tikai pēc garas tielēšanās zēns beidzot bija ar mieru izlaist tālskati no kārajām rokām un iedot mātai, turklāt ar piekodinājumu:

– Ilgi gan ne! Tu dzirdi?

Zaiga pieplaka ar acīm tālskatim, aizrautīgi lūkojās, pavēršot to gan uz vienu, gan otru pusi, un tikai nejaušs smaids, uzacu savilkšanās, lūpu kaktiņa noraustišanās ļāva noskārst meitenes izjūtas.

– Nu jau gan pietiks, – atgādināja Māris.

– Mhm, – izklaidīgi piekrita meitene, turpinādama raudzīties.

– Atdod! – zēns pieprasīja īpašnieka tonī.

– Mhm, – Zaiga atkārtoja, domādama par ko citu; viņas sejiņā te uzplaisnījās prieks, te iegūla domu ēna – dzīvās, noslēpumainās iztēles atspulgi.

– Nu, at–dod! – tagad činkstēja Māris, raustīdams meiteni aiz elkoņa, bet viņa, vairīdamās no brāļa, vēl aizgūtnēm skatījās un skatījās. – Zaiga–a–a!

– Liksim nu atpakaļ skapī! – Rūdolfs steigšus atrisināja briestošo konfliktu. – Vai nu mēs braucam, vai arī...

Meitene tūlīt piekāpās, pasniedza Rūdolfam tālskati – viņas acis bija kā apreibušas.

– Paņemsim lidzi! – ierosināja Māris.

Taču Rūdolfs, bīdamies no jauna strīda, šo priekšlikumu noteikti noraidīja:

– Lai paliek, Māri. Nozaudēsim vēl. («Ej nu ej! Es viņu sargāšu!»)

Un, ja gribam tikt arī pie friziera, jābrauc... Nē, nē, abi aizmugurē! Tā būs vieta mammai.

Māris nespēja nosēdēt mierīgi, Rūdolfam visu laiku bija dzirdama zēna midišanās un didīšanās. Māris vairāk tupēja, balstoties ar elkoņiem pret atzveltni, nekā sēdēja, skatījās pāri Rūdolfa plecam uz priekšu un pūta elpu viņa ausī, bez mitas tarkšķēdams:

– Redz, kā nu iet! Tagad pāri tiltiņam. Uh, kā pašūpoja uz augšu! Griežam pa labi... Paskat, kā govš uz mums brīnās! Hi–hi–hi...

Toties meitene sēdēja tik rāmi, it kā viņas šeit nemaz nebūtu, vienīgi, pametis īsu mirkli atpakaļ, Rūdolfš ievēroja platas, jūsmīgas acis.

– Tev ir ērti, Zaiga? – viņš apvaicājās, lai vispār kaut ko sacītu.

– Mhm, – atskanēja no aizmugures. Tas arī bija viss, Zaiga ļāva par redzamo runāt brālīm, kas to arī darija – detalizēti, aizrautīgi un bez apstājas, kā futbola komentētājs.

– Laižam garām Pličiem... Lizbete kar veļu... Re, re, kur zosis! Tēviņš paslien galvu, blenž uz mums! Lielīgs, ko tu neteiksi! Aploki. Teļi, dzer. Kartupeļu lauks... Mežiņš, kur Reiņonkuli pakāra... Re–edz, stirniņa! Nu, skaties, stirna! Skrien, skaties, tūlīt aizskries...

– Nebrēc, es taču arī neesmu akls!

Māra satrauktā elpa šņāca Rūdfolam ausī, kamēr stirna pārskrēja pāri ceļam, krūmu zaļumā nozibināja kustīgo sarkano sānu, nozuda, un viss atkal aprima un iegrīma bezvēja snaudā.

– Aizbēga... – Māris noelsās.

– Kas tas par Reiņonkuli?

– Tu nezini? Nu, mūsu Reiņonkulis! – Māris teica ar uzsvāru, neprazdams izskaidrot kaut ko tik pašu par sevi saprotamu kā šis «Reiņonkulis», un Zaiga sacīja:

– Viņu pakāra bandīti. Viņš brauca ar zirgu, un zirgs pārnāca mājās viens. Un ratos gulēja viņa cepure. Vecāmāte sāka ļoti kliegt un... Bet tas bija sen, – viņa steigšus piebilda, kā mierinādama un drošinādama Rūdfolu, un, brīdi padomājusi, atkātoja vēlreiz. – Ļoti, ļoti sen. Es tad vēl nebiju, Māris nebija, tikai tante Vija...

– Traktors, – Māris atsāka komentārus. – Tas ir «Belaruss», zini?

Zaiga no jauna sēdēja aizmugurē ļoti klusa. Bija tik savādi, ka šis trauslais bērns bija centies mierināt un iedrošināt Rūdfolu – pieaugušu, lielu un spēcīgu vīrieti.

– Ar piekabi, – teica Māris, – ved Pliču teļiem barību. Gobu Eidis jau viens nejaudā.

Rūdfolš manīja pakausī Zaigas skatienu. Viņam nezin kāpēc šķita, ka meitene mierinot atkārtos vēlreiz – «tas bija ļoti, ļoti sen», tomēr šie vārdi izpalika. Vai bērns savukārt gaidīja no viņa solījumu... apliecinājumu, ka nekas tāds vairs nevar notikt un nekad nenotiks? Vai Zaiga savukārt meklēja aizstāvību un drošību pie viņa?

– Upesgals, – paziņoja Māris.

Rūdfolš pieturēja pie pasta.

– Jāiet palīgos vai varēsi atslēgt pati?

– Pati, – Zaiga atsaucās, viegli uzskrēja pa stāvajiem pasta ēkas pakāpieniem un pēc maza brīža atgriezās ar veselu žūksni. Atslēdzīņa

kūlājās viņai uz krūtīm virs blūzes, rokā bija žurnāls, vairāki laikraksti un pašā virspusē dažādās aploksnēs divas vēstules. Iekāpusi atpakaļ automašīnā, Zaiga aizcirta durtiņas un, saglaudusi vijīgās, sīkās šķiprtnas, kas cirtojās pie deniņiem, sacīja:

– Gatavs!

– «L-a-u-k-u dz... dzi... dz-i-v-e...» – aizmugurē atskanēja streipulīga boksterēšana. – «V-i-s-u z-e-m-j-u p-r-o... p-r-o-l-e...»

– Klausies – vai tad tu, Māri, māki jau lasīt? – Rūdolfs brīnījās.

– Drusku jau jāmāk ir! «t-ā-n-i-e-š-i...»

– ...tārieši! – izlaboja Zaiga, arī raudzīdamās žurnālā.

– Kas iemācija?

– Lasīt, vai? – Māris nevaļīgi pārjautāja, bidamies pacelt acis, lai nenozaudētu svešo vārdu. Žurnālu viņš turēja rokās, aiz piepūles krampjaini saņņaugtu. – ...«pro-le-tā-nie-ši»... Pa bišķim Vija, pa bišķim Zaiga, un tā jau pamazām sanāk. «S-a-v-i-e-n-o...»

Abas vēstules tagad gulēja uz sēdekļa pa virsu laikrakstiem. Taujāt, no kā un kam tās ir, Rūdolfam bija neērti.

– Kas tas ir «proletānieši»?

Ieraugot Rūdolfu, Laura uzstaroja, un viņš, satverdamš tās slaido plaukstu savējā, priecīgs vērās viegli pietvikušajā, pārsteidzoši jaunajā sejā, ko apgaismoja laimes atblāzma, kuru Laura neprata noslēpt, – bija nokritis kā plīvurs. No Lauras dvesmoja svešāds parfīms. Pirmajā mirklī Rūdolfs pat nezināja, ko sacīt, teikt «tu» vai «jūs», tikai tuvība strāvoja starp viņiem, un to, kā likās, abi sajuta vienlīdz.

– Ilgi gaidījāt? – Laura vaicāja.

Bet, iekams Rūdolfs paguva ko atbildēt, Māris iesaucās:

– Mamma, skaties, ko mēs nopirkām!

Nepacietīgiem pirkstiem viņš steigšus knibināja vaļā ūdenskrāsu kastīti, bet tā padevās tikai pēc krietniem pūliņiem.

– Redzi? Mēs bijām uz lielo veikalu. Izstaigājām pa visiem stāviem. Zini, Rūdolfs nopirka pudelē ziepes un gribēja nopirkt sandales, tādas ar siksnīņām. Uzāva, bet bija par mazām.

Laura iesmējās, šaurā plauksta vēl aizvien silti gulēja Rūdolda saujā, un, beidzot attapusies, viņa to izvilka. Viņš palīdzēja Laurai iekāpt, zīdaino garo matu nevilšs pieskāriens viņu apdedzināja kā uguns.

– Pēc kā šeit smaržo? – Laura jautāja, dziļi ievilkusi elpu.

– Pēc mums! – priecīgi atbildēja Māris.

– Pēc kādiem «mums»?

– Pēc manis un pēc Rūdolfā. Mēs bijām frizētavā, un tur viena tante mūs apšpicēja. Redzi? – zēns pagrozīja galvu, demonstrēdams to no visām pusēm. – Smuki?

– Liekas gan.

– Un viņam?

Laura ar Rūdolfu pavērās viens otrā, smējās, un viņu skatieni negribēja šķirties, tāpat kā pirmīt rokas.

– Viņam arī, – Laura sacīja.

– Viņš man nodzina bārdu!

– Ko, ko?

– Bār–du! Riktīgi! Ar tādu mazītiņu pļaujamo.

«Pobeda» izgriezās uz galvenās ielas un brauca laukā no pilsētas.

– Un Zaigai ar, – Māris teica. – Un iedeva ķiķeri.

– Tālskati, – izlaboja Zaiga, beidzot arī iesaistīdamās sarunā.

– Viņam mājās ir aparāts, ar ko taisa bildes, bet viņš nepaņēma, viņš nezināja, ka te būs ... tips.

– Tips?

– Jā!

Rūdolfā ausis atkal kutināja Māra dvaša, zēns no jauna vairāk balstījās ar elkoņiem pret atzveltni nekā sēdēja, un Zaiga pavilka brāli aiz piedurknes.

– Ko vajag?

– Nedīdies!

– Kas tev par daļu?

Laura apgriezās.

– Atkal strīdi?

– Bet kad Māris visu laiku tup onkulim uz kakla!

– Ej nu ej... Uz kāda kakla? – zēns sašuta.

– Mani tas nemaz netraucē! – steidzīgi iejaucās Rūdolfā, turklāt neliekuļodams, – siltā dvaša pie viņa vaiga, visa šī mīdīšanās aizmugurē atgādināja kaut ko tuvu, tikai pavisam aizmirstu – uzdvesa pagātnes elpu.

– Rūdolf?

– Jā?

– Tu ātrāk pabraukt nevari?

– Kāpēc ne? Varu...

Rūdolfā pārslēdza ātrumu, piedeva gāzi, un ceļmalas koki sāka zibēt. Māris apmierināts ķiķināja:

– Hi–hi! Iet tā lieta. Māja...sēta...vēl viena māja...tilts. Vēl māja ...vēl un vēl!

Slaidais brauciens pārtrūka pie dzelzceļa pārbrauktuves, kur priekšā rēgojās svītrainā barjera, un, kaut arī ne vienā, ne otrā pusē vilciena vēl nemanīja, tālāk viņi netika, ar to bija jāsamierinās. Rūdolfs izslēdza motoru, arī klusumā nedzirdēja lokomotīves dunu. Ap sarga būdiņu staigāja savs desmits baložu, viens sēdēja, uzlaidies kokā, kā apstrīdot nez kāpēc cilvēkos ieviesušos pārliecību, ka mājas baloži zaros netupot. Sieviešu kārtas pārbrauktuves sargs ar karodziņu jau stāvēja sliežu malā, tā ka vilcienam kādreiz, agri vai vēlu, tomēr vajadzēja nākt, un viņiem jau arī nebija kur steigties. Vienīgi Māris, nepacietīgi paknosījies, pēc maza brīža paskrubināja Rūdfam muguru.

– Kas ir?

– Dod papīpināšu!

– Tu domā, tas kaut ko līdzēs? – Rūdolfs šaubījās, jo sarga mugura izskatījās nepielūdzama. – Nu tikai, paklau, tā mēreni!

«Pī! pī! pī–pī...»

Zināms, tas nelīdzēja. Sargs atskatījās, un viņi izdzirda tikai piezīmi:

– Drāžas kā uz savu galu...

Ši bija viena padzīvojušajām, rūgtajām vecmeitām vai atraitnēm, kas no dzīves vairs negaidīja neko. Izteikusi savu frāzi, tā pagriezās atpakaļ pret sliedēm, un viņi atkal redzēja tikai melno, askētisko muguru.

– Drīkst vēl? – uzplijās Māris.

– Nevajag vis, – Laura teica.

Un tad jau vilciens beidzot nāca, gauss prečinieks, milzum garš sastāvs, platformas ar baļķiem, cisternas ar benzīnu un brūni vagoni ar sazin ko, riteņiem ieklandoties, kā piekibojot uz pārmijām, ritēja un ritēja vienmuļā virtenē, kurai nebija gala.

– ...divdesmi četri, divdesmit pieci... – pusbalsī skaitīja Zaiga.

– Velkas gan kā ute pa āža muguru, – sacīja Māris.

– ...divdesmit... Nemaies! Deviņi, trīsdesmit, trīsdesmit viens...

Rūdolfs palūkojās Lauras smalkajā, kā ar asu zīmuli iezīmētajā profilā.

«Nu, paraugies uz mani!» viņš domāja, uzrunādams Lauru ar «tu».

Tā samanīja viņa skatienu, skropstas notrīsēja. Laura pagrieza galvu, acis atmaiga. Abu rokas palika tur, kur bija: Rūdfam uz stūres, Laurai aptvērušas somiņu. Bērnu dēļ viņi nevarēja viens otram neko teikt, bet tas arī nebija vajadzīgs.

– ...četrdesmit viens, četrdesmit divi...

Rūdolfu pārņēma senaizmirsts saviļņojuma reibums, izbrīnīdams viņu pašu ar savu jauneklīgo spilgtumu. Neticami, vai tad viņu vēl varēja ar kaut ko pārsteigt, četrdesmit gados jau it kā redzēts un pieredzēts viss, baltajam, vārigajam un naivajam kodolam apkārt apaugusi snobisma un mākslota optimisma čaumala. Viņš jutās jauns un apskurbis, apzinājās, ka izskatās mulķīgi laimīgs, bet nekaunējās par savu kailumu kā bērns.

– ...piecdesmit seši, – Zaiga paziņoja. – Bija piecdesmit seši vagoni!

– Piecdesmit... septiņi! – iebilda Māris tāpat vien, lai pakaitinātu māsu, – ne nu viņš tika skaitījies, nekā.

– Piec–des–mit se–ši! – atkārtoja Zaiga, uzsvērdama balsienus.

Aizrībēja arī beidzamais vagonš, barjera negribīgi, kā vēl aizvien vilcinādamās, cēlās.

– Piec–des–mit sep–ti–ņi!

– Bērni!

– Bet kad viņa ne... – Māris ķildīgi iesāka, taču piepeši, pielicis delnu pie mutes, aprāvās pusvārdā, tad noliecās pie Lauras un nezin ko klusitēm pačukstēja, bija saklausāmi tikai pirmie vārdi: «Mammu–ū, man atkal...»

– Vai vajadzētu pieturēt tur pie tā jaukā mežiņa? – Rūdolfš apjautājās, pamezdam ar galvu uz paplukušu alkšņu puduri ceļmalā.

– Ej nu ej... – Māris sakaunējās. – Vai tad es esmu kāds caurbira? Zobs izkrita. Gandrīz noriju.

– Zobu?

– Jā! Kustējās, kustējās – un uzreiz bezmaz nogāja dibenā, – zēns pastāstīja un vispārējai aplūkošanai pastiepa uz priekšu delnu ar trofeju.

– Bija gan skaists! – Rūdolfš pajokoja.

– Man arī drusku žēl, bet nevajag ņemt galvā! – Māris nopietni atbildēja. – Tikai mieru un pipēšanu. Ar mēli... ē... var jau sataustīt jauno. – Zēns atkal pabungoja Rūdolfam pa muguru, lai tas atskatītos, un, atgāzis galvu, rādīja tumšo robu augšžoklī. – Nu, vari saredzēt jauno?

– Diemžēl ne.

– Bet viņš riktīgi ir! Goda vārds! Tādi... tādi robiņi. Paskaties labāk! E–ē, šite!

– Nesēdi uz vēstulēm, – Zaiga aizrādīja.

Laura atgriezās.

– Biji pastā?

Meitene palocīja galvu, sniedza visu žūksni Laurai un, pārvilkusi pāri galvai saitīti, atdeva arī atslēdziņu.

– Viena ir tantei Vijai, otra...

– Gan jau no kāda brūtgāna! – iesprauda zēns.

– Māri!

– ...un otra no papa.

Neaplūkojusi Laura vēstules ielika rokassomiņā.

Automašīnai nozvalstoties lauku ceļa grambā, vecais zobs izkrita Mārim no saujas, novēlās un nez kur paripoja. Zēns, šņākdams un pūzdams šaurībā starp abiem sēdekļiem, liecās pakāļ, lai sadzītu rokā, Zaiga viņam cītīgi palīdzēja, taču bez panākumiem – zobs bija un palika gluži kā akā iekritis.

– Re, re, kur ir!

– Ej nu ej... Vai tad tas ir mans zobs? Tas ir kauč kāds mēsliņš.

– Jāsaka: gruzis! Pacel uz augšu pēdas! Nespārdies! Māri, es nevaru skatīties, kad tu man visu laiku sper pa seju.

– Kur tad es speru? Es tikai turu kājas.

– Turi un nekustini!

– Bet tu knieb man!

– Nenāk ne prātā...

Zaiga ar Māri elsdami un smiedamies čikstinājās un būkšķinājās pa aizmuguri. Laura neapsauca bērnus, tikai raudzījās uz priekšu, iegrimusi nez kādās savās domās, ko Rūdolfš vairs nespēja uzminēt, – viņas vēl nule tik atklātajai sejai bija priekšā nolaistas it kā žalūzijas.

«Nu, palūkojies uz mani!» viņš mēmi lūdza, cenzdamies atgriezt pirmītējo, mulsinošo un liksmo tuvību. Bet Laura nesajuta Rūdolfš skatienu. Likās, ka viņi kā divas planētas, virzīdamās katra pa savu orbītu, bija tuvinājušās... tuvinājušās... pirms mirkļa atradušās «lielajā opozīcijā» un tagad pamazām un neapturami jau sāka viena no otras attālināties.

– Rokā ir! – aizmugurē iebrēcās Māris, un pēc maza brīža, ko aizpildīja pastiprināta knosīšanās, pazudušais zobs no jauna tika izcelts dienas gaismā.

– Dod šurp, citādi tu atkal nozaudēsi!

– Neaiztiec, mans!

Beidzot aprimuši un izliguši bērni atkal atknubināja vaļā universālveikalā iegādātās kastītes, pārskaitīja un salīdzināja krāsas. Nekādi lieli strīdi vairs neizcēlās, jo kastīšu saturs bija pilnīgi vienāds. Pieaugušajiem viņi vēribu nepiegrieza. Vienīgi Tomariņu ceļagalā, jau

atvadoties, turēdams cieši pie krūtīm piespiestās krāsas un vēl aizvien riekšavā sažņaugtu tik vērtīgo zobu, Māris piepeši noprasīja:

– Bet... bet par ko tu esi bēdīgs, Rūdolf?

– Es neesmu bēdīgs.

– Goda vārds?

– Goda vārds!

– Nu, skaties man! – zēns sacīja, ar spožajām brūnajām acīm pētījot Rūdolfu.

– Uz redzēšanos, Laura!

Viņa pastiepa roku, viņas seja bija samocīta, bezpalīdzīga un nožēlojama.

Pa gatvi prom ejot, bērni vairākkārt apgriezās un, kāpjoties atpakaļ, dedzīgi māja ar rokām. Tikai Laura neatskatījās ne reizes. Rūdolfš noraudzījās, kā viņa attālinājās, pamazām sarukdama, un beidzot nozuda no redzes loka krūmu zaļumā. Kuru reizi viņš tā nolūkojās Lauras aiziešanā ar šo nevilšo smeldzi, kas nu jau bija kļuvusi ierasta un pazīstama?

Viņš nodomāja: vai jau kopš paša sākuma tās nebija gluži instinktīvas bailes zaudēt Lauru, fatālas nolemtības sajūta? Un viņu pārņēma arī jau tik pierastā un pazīstamā dziļā vientulība.

3

Pretim, priecīgi vaukšķot, izskrēja Tobis. Tad arī Alvīne pamanija savējos, neveikli un smagi kāpdama pāri dobēm un nez ko nesdama priekšautā, tuvojās viņiem.

– Kas tev tur tāds? – apprasījās Māris.

Alvīne papleta priekšautu – iekšā bija gurķi un dilles.

– Bet mums atkal ir krāsas! – zēns sauca, vicinādams kārbiņu. – Un šite iekšā zobs.

– Kas? – pabrinījās Alvīne.

– Zo–obs! Nu, vai galva man smuki nogriezta? Un še, pasmaržo, kā ož!

– Ir vēstule no papa, – pavēstīja Zaiga, un Alvīne sarosījās, uzreiz zaudēja interesi par visu pārējo, teica:

– Es jau paredzēju, ka vajaga būt. – Un nāca līdz uz māju.

Bērni, pārtraukdami un papildinādami viens otru, aizgūtnēm stāstīja par braucienu, Laura klusi gāja nopakaļ, viņai blakus, saodis tīkliņā desu, uzticīgi turējās suņuks, visus apņēma diļļu smarža.

Ieraudzījusi pagalmā saimnieci, pacēla galvu govs un māva, lūgdamās uz kūti.

– Aiziešu pakaļ Purenei, – piedāvājās Laura, atdeva iepirkumus Zaigai un brida tieši pāri zālei uz ezermalu.

– Vai nu es nebūtu pārvedusi? Šī varēja jau vēl pagaidīt, – iebilda Alvīne, kurai kārojās ātrāk tikt pie vēstules.

Laura atskārta, ka pašai, gluži otrādi, gribas to novilcināt. Kālab? Kas mainīsies, ja viņa izlasīs pusstundu agrāk vai vēlāk? Nekas. Turklāt Laura pieķēra sevi pie domas, ka vispirms vēlētos izlasīt vienu, it kā viņai būtu kauns par to, ko bija darijusi jau ne vienreiz vien un gatavojās darīt atkal.

Izrāvusi dzelzs tapu no valgās zemes, Laura kā parasti veda govi padzirdīt. Purene iebrida ezerā, vilkdama līdzī ķēdi, noliecās un dzēra, ūdens šļurkstēja biežajās lūpās, Upesgala pusē dūca traktors, pāri meldriem šaudījās svīres. Govs padzērās un izbrida krastā.

– Iesim nu!

Abas kāpa kalnā, pa ceļam Purene pacēla no zāles nokritušu ābolu un grauza.

Alvīne jau nāca pretim.

– Kur tik ilgi?

– Vai tad ilgi?

– Dod man, ievedišu un piesiešu.

Abām nebija par ko runāt. Laura manīja vīramātes nepacietību. Arī no kūts Alvīne atgriezās ļoti ātri, ienāca Lauras istabā, gan nesku bināja vedeklu, taču ar mēmo klātbūtni visu laiku atgādināja: ātrāk... ātrāk... Pa durvju spraugu no virtuves iespruka runčuks, kuru, redzams, Māris bija sācis vajāt, pietecēja klāt un ņaudēja, trīdamies ap kājām te Alvīnei, te Laurai.

– Veries, lai nesaplēš labās zeķes, – Alvīne brīdināja.

– Pienu gaida.

– Lai pagaida vien. Gan jau izslaukšu un dabūs, nenomirs.

Protams, drīz parādījās arī vajāšanā iekarsušais Māris, kam par katru cenu bēgli vajadzēja dabūt rokā.

–Vai jūs neredzējāt... Re, kur viņš ir!

Kaķēns glābās zem skapja.

– Liec nu Mincītim mieru!

– Bet...

– Tūlīt lasīsim vēstuli no papiņa, – Alvīne piesolīja.

Taču solījums neiekārdināja Māri, gluži pretēji, viņš tūlīt uzstādīja savas prasības:

– Dosiet kaķi, tad klausīšos!

– Māri!

– Ļauj, Lauriņ, lai jau šis ņem, ja tik dikti grib, – Alvīne uzreiz piekāpās un pat palīdzēja mazdēlam no skapja apakšas dabūt laukā Minci, kas neganti ņaudēja un turējās pretim cik spēdams. – Pavei, tad ir gan viens riktīgs sātans no kaķa! Zaiga!

– Ko, vecomāt? – meitene atsaucās no virtuves.

– Nāc, lasīsim vēstuli!

Zaiga ieradās ar ūdensglāzi, otu, krāsām un papīra loksnīti, apmetās pie galda, zemu noliekusies pār to, un tūlīt ķērās pie darba – taisnais, kā ar lineālu novilktais matu celiņš sadalīja viņas pakausi divās vienādās, gaišās puslodēs.

– Māri, un tu sēdi, vei, šite! Māri!

– Bet viņš spirinās un neļaujas. Au, ir gan nešķīsts gars!

– Nu, mierā vienreiz!

– Bet kad viņš man...

– Dabūsi pa pakaļu! Sēdi tak, lūdzams.

Laura izņēma no somiņas vēstuli.

– Paga, lūkošu šķēres, – ieteicās Alvīne un steidzās pakaļ, taču, kamēr sadabūja un atnesa, aploksne jau bija vaļā, un Laura atpleta salocīto papīra lapu.

– Sāc nu! – Alvīne paskubināja vedeklu, sēzdamās uz divāna, un tā iesāka:

«Mana dārgā Laura!»

...Visas beidzamās dienas Ričs gulēja miris, aprakts zem laika un atstatuma biežā zemes slāņā, viņš vienlaikus bija un viņa nebija, un Laura vieglām kājām gāja pāri pagātnes sūnai un smilgām. Tagad viņš sēdēja uz rupji tēsta sola, sastrādātajā, sveķainajā saujā sažņaudzis ķīmiskā zīmuļa galiņu un rakstīja... aiz bērnišķīgi nopietnās centības piešķiebtā noskūtā galva likās četrkantīga... pieres augšdaļa, ko ārā sedza cepure, mirdzēja nesaderīgi balta pret pārējo, varabrūno seju... Viņš pacēla acis, kaut ko pārdomādam, viegli kustinot asās, sasprēgājušās lūpas, acis bija kā Mārim, dzīvas, tumšas un spožas... Pie mutes kreisajā pusē ievilkās maza gaiša rētiņa, kas nekad neiedega...

– Kāpēc tu nelasi?

Laura nervozi iekāsējās un sāka vēlreiz:

«Mīļi sveicināti visi mājīnieki!

Izgājušonedēļ pie mums nolija viens traks lietus. Gāzās divi dienas bez pārstājas. Viss nu tā izmircis, ka izskatās pēc gatavā skrīņa, un nobrišanās tagad iznāk lielu lielā, labi, ka vēl silts. Bet Tu... bet jūs

nedomājiet, ka es želojos. To es tāpat, jo Tu savā vēstulē rakstīji, ka mājās atkal esot dikti liels sausums.

Atgriezīšos, lūkosim motoru, lai nav ar tām kannām un spaiņiem jākaras augšā. Pie mums viss iet, kā gājis, nav noticis nekas ne labs, ne slikts. Diviem no mūsējiem sroks jau iet uz beigām. Man tīri neticas, ka es arī drīz pie tiem piederēšu. Vēl gads. Tā gribas redzēt Tevi, mīļā, un bērnus...»

Māris knosijās, nejauki čikstinādams krēslu, Alvīne paliecās uz priekšu, piebikstīja zēnam: «Kuš!» – un atkal sastinga.

«...un bērnus... un visus jūs. Tikai vienam no tiem diviem, kas drīz būs uz brīvām kājām, manam čomam, tādām šoferitīm Vasjam, par kuru es jau, kā rādās, Tev rakstīju, drausmīgi melnie. Dabūjis ziņu, ka sieva no viņa šķiroties. Jāiet uz mājām un še tev – nemaz negrib iet. Staigā kā negaisa mākonis. Es lūkoju mierināt. Viņš paskatījās ar baltu aci, nolamājās trīsstāvīgi un saka: ko es varot saprast? Viņš par Tevi zina no maniēm stāstiem, Lauriņ. Tīci vai netīci, man no viņa vārdiem sirdi iekrita prieks. Laikam gan no tiesas esmu neģēlis! Cilvēkam nelaime, bet es vēl varu priecāties. Bet ko lai dara, ka lepojos ar Tevi... ar visiem Jums. Nemaz nevaru iedomāties, ko es iesāktu, ja pasaulē nebūtu Tevis...»

Lauras vienmuļā, bezkaislīgā balss nodrebēja, viņa ātri pacēla ska-tienu: Alvīne sēdēja, mazliet pievērusi plakstus, ar gaišu prieku sejā, Māris glaudīja kaķi, Mincis nomierinājies, omulīgs un laisks, tagad bija izlaidies zēna klēpī vaļīgā pozā, pagriezis augšup balto vēderu, tikai Zaiga vērās šurp ar kļušu neizpratni, kā cenšoties izdibināt kaut ko miklainu un noslēpumainu.

– Vai cauri? – Alvīne iejautājās kā pamodusies.

– Nē, māt. Ir vēl gabaliņš. «Kad gaidu Tavu... Jūsu vēstuli, dažureiz naktī, kad nenāk miegs, es atceros mūsu agrāko dzīvi. Un viss man rādās tik skaists kā sapnī. Kad es tā sadomājos, man palaikam sametas tīri vai bail, ka tas varētu arī neatgriezties. Vai tad tik lielu laimi būtu vēl pelnījis tāds gatavais ķēms un sesks, kāds esmu es, no kura Tu... un pārējie... tikai postu un nedienas esi pieredzējusi. Bet pienāk vēstule no Tevis, viss noskaidrojas kā pēc lietus, kļūst balts un tīrs. Un tagad es kļūstu tik stiprs un liels, ka varētu kalnus gāzt. Pašam brīnums par sevi...»

Atkal zem Māra spalgi iečikstējās krēsls.

– Kuš, tu vienreiz!

– Ir jau arī tūlit beigas, māt... «Paldies par Zaigas un Māra zīmējumiem. Parādīju savējiem. Par Māra bildi citi teica, ka tur esot zirgs, citi, ka knīpstangas. Puikam smaga roka tāpat kā man. Bet Zaigai

viegla kā putns, tas viņai iedzimis no Tevis. Skūpstu viņus abus un Tevi, mīlā, un... un tāpat mammu.

Jūsu Ričs.

P.S. Ja esat beidzamajā laikā fotografējušies, atsūti... atsūtiet kādu kartiņu.»

– Cauri?

– Jā.

– Būs jau jānobrauc uz Cēsīm vai Valmieru un jānobildējas, ja viņš grib, – mundri ieteicās Alvīne. – Žēl, ka neraksta neko vairāk – kā ar iztikšanu un vai darbs nav traki grūts...

Māris, atbrīvots no smagā klausīšanās pienākuma, priecīgs pielēca kājās.

– Kas būs vakariņās?

– Tev tikai... ēst, – klusi teica Zaiga un nepiebilda vairāk neko.

– Izslaukšu govi un palūkošu, – atbildēja Alvīne, delnām nogludināja priekšautu un cēlās.

– Gan jau izslaukšu es, – Laura piedāvāja.

– Nogurusi neesi? – Alvīne gādīgi apjautājās.

– Augu dienu taču sēdēju vien.

– Paskatišos ko nebūt labāku. Šodien sildīju to rūgušpienu no lielā poda. Uzliku uz plītes malas. Kamēr šur, kamēr tur, veros, vei, par karstu jau viņš ir. Kā tad, iznāca tāds galīgi sauss un drupans. Ja riktīgi aiztaisītu ar krējumu...

– Pārvedu desu.

– Tad gan labi! Sagriezīsim gurķus klāt. Sarāvu mazītiņus, vēl pumpainus, ko ieskābēt. Bet lai jau iet! Šodien, vei, tīri kā pasvētdiena iznākusi... Diez šiem tur gurķišus vai kādu citu svaigumu dod arī?

– Nezinu, māt.

– Tā jau ir. Un šitādu mantu tikpatās neaizsūtīsi. Sapūs pa ceļam – un būs beigts, – Alvīne lēnīgi runāja, jau ejot uz virtuvi.

– Zaigīņ, tec nu vecaimātei palīgos sagriezt, – sacīja Laura.

Meitene vilcinādamās nošļūca no krēsla, varēja redzēt, ka viņai labāk būtu gribēties palikt šeit un krāsot tālāk.

– Mamma, kur ir mana mašīna? – ievaicājās Māris.

– Kura? Vai lielā?

Zēns palocīja galvu.

– Aiz divāna skatījies?

– Redz, kur ir! – Māris iegavilējās, izvilkta sarkanu kravas automobili, izbīdīja istabas vidū un stūma uz durvju pusi, pats uz ceļgaliem šļūkdams pa grīdu līdz.

–...brm... brm... brm...

– Neierauj tikai kādu skabargu.

– Ko?

Kad Māris apklusā, bija sadzirdama naža kludzēšana pret dēliti un Alvīnes smagnējie soļi, no kuriem čikstēja izlodziņa, šķirbainā grīda.

– Neierauj skabargu, es saku.

– Ne nu raušu, nekā... Brm... brm...

Automašīna ar grūtībām pārvēlās pāri sliekšnim, ieripojot virtuvē, tūlīt nazis apklusā un atskanēja Zaigas sauciens:

– Māri, ko tu man brauc virsū!

– Ej nu ej! Kur nu virsū? Te manai mašīnai garāža.

– Taisni tur, kur man jāstāv!

– Zem ķebļa tev nav jāstāv.

– Zem m a n a ķebļa tev nav arī nekāda ga...

– Kāpēc zem tava? Tas ir vecā Tomariņa ķeblis!

– Zaiga... Māri! Izbeidziet, lūdzami! – bērņus apsauca Alvīne, bet balss bija viegla, tanī nejaudās ne īgnums, ne dusmas, un Māris tikai turpināja grūst savu nobružāto koka automobili zem taburetes, rūkdams aizvien apdullinošāk:

–...brrmm... brrmmmm... Redz, kā nu buksē, negrib garāžā ne traka.

Laura apķērās, ka vēl aizvien stāv kaut kādā trulā stingumā.

«Ko man vajadzēja darīt? Ak jā, gribēju iet uz kūti.»

Pēc trokšņa virtuvē āra klusums šķita tik pilnīgs, it kā viņa būtu kļuvusi kurla, un tikai pamazām no tā iznira vakara skaņas. Govs, izdzirdusi tuvojāmos soļus, pagrieza galvu, vērās no kūts pustumsas nācējai pretim ar violetu aci. Steidzīgi no migas uzrausās vepris, pienāca pie aizgaldā malās un nogaidoši un maigi – cik nu maigi varēja aizsmakušajā dzērāja basā – urkšķēja. Laura salūkoja mazo soliņu («Griezies nu, Purenī!»), piesēdās pie govīm, nomazgāja tesmeni, sāka slaukt, pirmās strūklas cirtās pret skārdu spalgi un skanīgi, pēc tam sāka plūst, miksti čurkstot. Uz sliekšņa iekārtojās kaķēns un gaidīja putas. Viss bija kā parasti, kā aizvien... Aiz atvērtajām durvīm krēslāja, Purene klusi gremoja, oda pēc silta piena, kapātām zālēm un kūtsmēsliem, uz laktas čubinājās vistas. Laiku pa laikam govīm atskatījās uz Lauru, izvalbītā acs šķita stiklaina. Viņa pusbalsī Purenī uzrunāja, un govīm žokļi atsāka gauso, vienmērīgo kustību. Beigusi slaukšanu, Laura nolika soliņu sienmalā, atgriezās pagalmā, piegāja pie akas nomazgāt rokas, kaķēns tecēja pakaļ soli soli.

No augšas atplūda vāja dūkoņa. Pāri dziļā mijkrēsli grimstošajai zemei debess jumās milzīga un gaiša, un, nonākusi pret rietumu palmi, neredzamā lidmašīna negaidīti uzmirzdēja kā sudrabaini pelēks punktiņš, atgādinot kaut ko tādu, ko Laura ar klusu prieku un dziļām skumjām jau atcerējās kā tālu pagātņi – ar skumjām, ka tas pagājis, un ar prieku, ka tas bijis. Piens slauktuvē viegli kūpēja vakara vēsumā. Viņa nezina kālab gaidīja, ka parādīsies arī sikspārņi un nedzirdami šaudīsies kā melnas plēnes. Bet tas nenotika, sikspārņiem vēl bija par agru, tie gaidīja pilnīgu tumsu.

Virtuvē tagad valdīja miers. Māra niķu pilnā sarkanā automašīna beidzot laimīgi bija iebraukta garāžā un samierinājusies ar likteni, bērni, kārtējo reizi salabuši un gluži draudzīgi, saspieduši kopā sānus, sēdēja abi uz viena ķebļa un ar ēdamkarotēm vicoja sagrieztos gurķus tāpat bez sāls, krējuma un maizes.

– Kas atļāva?

– Mēs tikai drušku, – Zaiga taisnojās, nolika karoti un piesarka.

– Paņemiet no tikliņa desu, bet tikai, lūdzu, ar maizi.

– Tu pati... nenāksi?

– Izkāsišu pienu un tad jau nākšu. Tu nezini, kur ir tīrā kāstuves marle?

– Nē–e.

– Bet kur ir vecāmāte?

Māris ar karotes kātu norādīja uz Alvīnes kambarīša durvīm.

– Tev mēles nav?– aizrādīja Zaiga.

– Nu, pie sevis, – Māris atburkšķēja.

– Savā istabā, – meitene izlaboja.

Laura palūkojās pa durvīm. Tanī brīdī vecais sienas pulkstenis kaktā iesēcās, nokremšļojās, un Tomariņos atbalsojās dimdošie, gausie sitieni.

– Māt?

Alvīne sakumpusi sēdēja gultā. Brilles ar pelēkas vilnas dzijas pavedienu vienas nolauztas kājiņas vietā bija noslidējušas uz paša degungala, plaksti aizvērti, rokās sakrampēts kaut kāds aprakstīts papīrs.

– Māt!

Alvīnes skropstas notrīsēja kā no spožas gaismas, acis atvērās – tajās pavīdēja gandrīz vai neprāts. Šķita, Alvīne tūlīt sāks kliegt tāpat kā tanī tālajā atkušņainajā februāra vakarā, kad Ričs pārradās bez cepures, bises un motocikla, un...

– Par ko? Par ko, tu pasaki man, lūdzama...

Vēstule izkrita Alvīnei no rokām uz grīdas, Laura to pacēla, salocīja, nezināja, ko iesākt.

– Neviena vienīga vārdiņa... – Runādama Alvīne šūpojās vārdu ritmā uz priekšu un atpakaļ, uz priekšu un atpakaļ. – Lauriņ, meit, par ko? Par to, ka nēsājos kā kaķene ar kaķēnu no mājas uz māju, no migas uz migu? Par to, ka atdevu beidzamo kumasiņu?

– Klusāk, māt, bērni...

Taču Alvīne nedzirdēja neko.

– Satiku uz ceļa Daudziešanu Hermīni, pasveicināju – neatņēma, – Alvīne turpināja aizlūzušajā, ieplīsušajā balsī. – Pieeju klāt, prasu: «Tā arī nepazīsi mani?» – «Līdz kapa malai!» Jā, «līdz kapa malai», kā uz pēdīgo ļaundari. Mēs esot šiem izpostījuši dzīvi. Bet vai mums nav izpostīta dzīve? Nevienš negribētu būt šās vietā, saka. Bet es... bet manā vietā? Parādi man, lūdzama, vienu vienīgu cilvēku, kas gribētu būt manā vietā! Es tāda nezinu...

Durvju spraugā parēgojās Zaigas stāvs.

– Kas ir, draudziņ?

– Kas vecaimātei kait?

Klusums.

Zaiga bikli ienāca un palika pie stenderes. Vienai bizītei bija atraišijusies lenta un karājās pār plecu, ar roku meitene ik pa brīdim raustīja uz leju pārāk īsos svārciņus.

– Kas kait vecaimātei? – viņa atkārtoja skaļāk. – Kaut kas sāp?

– Iedosim zāles – un pāries.

– Atnest ūdeni?

– Iesmel no spaiņa, draudziņ.

Meitene atgriezās ar krūzīti, Laura sadabūja korvalolu.

– Iedzeriet, māt!

Alvīne neatbildēja, viņas zobi sitās pret tasītes malu, skatiens bija pavērsts sienā, un tajā nebija lasāms nekas. Par ko viņa domāja? Vai par to, kā reiz aizgāja pāri aizsalušajam ezeram, atskatījās un nolādēja Tomariņus? Vai kā atgriezās ar Riču, kas saitē veda melnraibu kazu ar asiem krustiem? Vai kā pagalmā gausi un prātīgi iesoļoja Laucis, tukšajos ratos vilkdams Reiņa cepuri, un groži stiepās pa zemi, tajos bija sapinušies zāles kušķi un sakaltis zars? Vai par to, kā pārradās Ričs un... Vai arī viņa tikai sēdēja, truli nedomājot itin ne par ko...

– Aiznes, Zaigiņ, tasi atpakaļ. Es tikai apguldišu vecomāti un tūlīt nākšu.

Taču pēc īsa brītiņa meitene ieradās vēlreiz.

– Mammū, Māris bojā elektrību.

– Kā tad viņš bojā?

– Visu laiku spaida slēdzi.

Māris vienā kreklā stāvēja, pakāpies uz gultas malas, un spieda slēdzi augšup lejup, augšup lejup, runādams lidzi:

– ...uzdzēš – nodedz... uzdzēš – nodedz...

Istaba te iegaismojās, te grimta tumsā.

– ...uzdzēš...

– Māri!

Zēns ar lielu troksni ievēlās gultā, ierausās zem segas ar visu galvu, auguma izciļņi neskanīgi raustījās – viņš smējās.

– Nomazgājies?

– Jā, – no segas apakšas atskanēja dobja atbilde.

– Viņam kust ausis, – sacīja Zaiga.

Parādījās Māra sasārtusi seja.

– Ej nu ej!

– Nāc mazgāties, – Laura pieprasīja.

– Bet...

– Atkal kārtējā stīvēšanās?

– Bet kad es...

– Mā–āri, izbeidzam!

– Bet man nav bikšu, – zēns tielējās.

– Kur tad bikses?

– Palika ķēķī.

– Nu, atnes viņam, Zaigiņ, – Laura nopūtusies palūdza, jo Māra kreklis beidzās tur, kur tas bija nepieciešams visvairāk, un cilvēks tādā izskatā patiešām apkārt staigāt nevarēja. Pēc tam viņa dēlu veda atpakaļ uz virtuvi un, kamēr tas kā aizvien gausi un slinki nomazgājās, visu laiku stāvēja klāt.

– Dosi kaķīti gultā? – Māris slaucīdamies noprošīja.

– Tu viņu moki, – žēli iebilda Zaiga.

– Viņam pie manis patik.

– Patik! Kāpēc tad viņš visu laiku kliedz?

– Ne nu kliedz, nekā...

Bija sākusies ikvakara gulētiešanas ceremonija. Bērni ņēmās skaidrot, kuram Mincis pienākas, pēc tam Laurai vajadzēja iet ārā un saukt, taču kaķēns, kā paredzēdams ļaunu, neparādījās nekur.

– Ka–ķi–ti! – dīca Māris.

– Nav kaķīša. Nu, mudīgi gulēt!

Pa ceļam uz gultu Māris kaut ko paķēra no galda.

– Kas tev tur tāds rokā? – viņa apvaicājās, pamanijusi melnu četrstūrainu priekšmetu.

Tā bija ūdenskrāsu kastīte.

– Vai nu tev to vajadzētu ņemt gultā? – Laura sacīja ar skumju smaidu.

– Atnāc pie manis arī! – sauca Zaiga.

– Tūlīt.

Laura nodzēsa gaismu, piegāja. Acīm pamazām pie tumsas pierodot, uz spilvena iznira Zaigas sejas ovāls. – Pasēdi!

– Man, draudziņ, vēl daudz darba. Trauki jāmazgā un...

– Tikai mazu, mazu drusciņu.

Laura piemetās uz divāna malas, abas klusēja, vecā māja bija pilna noslēpumainu trokšņu, pie rūts pieskārs zars.

– Kas tur tāds ir?

– Laikam vējš, draudziņ.

Aiz sienas vecišķi knosijās Alvīne, un gultas atsperes čīkstēja zem auguma svāra kā žēlodamās. Vai Alvīne nevarēja norimt, domādama par Riču? Vai gaidīdama Vijū, kas atkal labprātāk sēdēja nez kur pie svešiem ļaudīm nekā brauca uz mājām?

– Mammū!

– Jā?

– Vai...vai papa vēstule bija slikta?

Zars atkal piegrabināja pie loga.

– Nē, – Laura teica, – vēstule bija laba.

Klusums.

– Vai Māris aizmidzis?

Viņas ieklausījās – no kakta jau skanēja vienmērīgie dvašas vilcieni.

– Mammū...

– Ko, draudziņ?

Klusums.

– Es tevi ļoti, ļoti mīlu...

Lauras rokai pieskārs sīki pirkstiņi. Viņa noglāstīja meitu, mati slīdēja zem delnas silti un dzīvi, bet seja bija vēsa no ūdens un mazliet mikla – kā ābols rasā.

«Kur un kad tas jau ir bijis?»

Viņa atpāš, ka tas ir bijis vienmēr.

Sienās un jumtā laiku pa laikam sazin kas krakšķēja, šķīta, ka pa Tomariņiem kāds staigātu, neatrazdams miera arī šajā vēlajā stundā.

– Zaiga...

- Mm?
- Tev miedziņš nāk?
- Mhm...Tu tikai pasēdi...

Kad iemiga arī Zaiga, Laura atgriezās virtuvē, kur stāvēja vēl neizkāstais piens un vakariņu galds kā klājiens – netīri trauki, gurķu mizas, bērnu pašu grieztas šķības un robainas maizes šķēles, drupačas un izbārstīta sāls. Viņa steidzās to visu sakopt, atnesa ūdeni, kastē nebija ne pagalītes malkas, vajadzēja vēl iet uz šķūni.

Laukā cēlās vējš. Kad iešalcās ābeles, gatavie augļi bira zemē paukšķēdami. Pūsmās brīdi pa brīdim iedzinkstējās stieples, skaņa bija melodiska un senlaicīga kā klavesīnam. Pamalē balsnija blāva, mierīga gaisma, lēca mēness. Šķūņa durvis griezīgi iedziedājās, uz pretējās sienas sakustējās melns stāvs, pirmajā acumirkli viņa iztrūkās, tad atskārta, ka tā ir tikai ēna – virs apvāršņa bija parādījies mēness, vēl milzīgs un oranžs, un dūmakā tīts. Dārzā ēnu uzreiz iznira desmitiem, tās plīvoja spokainajā mijkrēslī, staigāja ar krītošo ābolu dunošajiem soļiem, nāca no pagātnes un mēness gaismā dejoja ap Tomariņiem.

«Mums vajag aiziet no šejienes,» Laura domāja, ar dīvainām, stindzinošām bailēm noraugoties šo rēgāno deju, stieplu klavesīnam skatot, «vienalga, uz kurieni, tikai nepalikt šeit. Lai Ričam nav jāatgriežas šurp... jāredz tās vecās budžu mantas... tās senās godības drupas... Lai te sabrūk viss!»

Mēnesim ceļoties augstāk, ēnas kļuva isākas, bet plandīja joprojām melnas un ņirdzīgas.

4

Pa gabalu šķita, ka Gobās liksmojas vai strīdas. Logs stāvēja vaļā, pa to kā balts kapitulācijas karogs caurvējā plīvoja aizkars, laukā plūda it kā vienlaikus vairākas paceltas balsis, un Rūdolfis izbrīnījās – kas gan pie Putrāmiem varētu būt sabraukuši vai sanākuši? Bet, motoram apklustot, tūlīt atklājās alošanās: radio! Abus vecos nekur neredzēja, mājās saimniekoja tikai svešās, skaļās balsis, labi iejutušās Gobu parastajā klusumā.

Putrāmus viņš atrada istabā pie aparāta.

– Ko tad jūs?... – Rūdolfis iesāka, viebdamies no apdullinošā skaļuma.

– Tss! – Marija nošņāca un sacīja vēl nez ko, mutē pamirdzēja zobu protēze, ko viņa valkāja tikai sevišķi svinīgos gadījumos.

Eidim mugurā bija tīrs, labi izgludināts kreklis, seja svaigi skūta (kā apliecinājums tam pie zoda vēl turējās pielipinātā avīzes skrandiņa) – abi vecie sēdēja cienīgi un uzposušies kā prezidijā.

Marija, pavilkusi Rūdolfu aiz piedurknes, ar žestu aicināja piemesties blakām, un viņš paklausīja. Pa to laiku padobjš baritons diezgan monotoni un gari sauca kaut kādus skaitļus.

Eidis pieliecās Rūdfam pie auss:

– Apinīts.

– Ko tu saki?

– Apinīts, agronom.

– Ak tā...

– Tss! – Marija enerģiski abiem meta ar rokām.

– Ko nu šņāc, tā teikt, kā čūska?

– Ļaun tak paklausities!

Baritonu nomainīja soprāns, un Eidis atkal pieliecās pie Rūdfam.

– Šī.

– Korespondente?

– Tā pati, ar kuru kopā, tā teikt, kapiju dzē...

Tanī brīdī viņi izdzirda pieminam Eida vārdu:

«...tāpat Eduards Putrāms, viens no pašiem vecākajiem «Upesgala» kadriem, kas stāvējis jau pie kopsaimniecības šūpuļa. Ā, tur jau tieši viņš nāk!»

Eidis sagrozījās, kāri tverdams katru vārdu, it kā tā nebūtu viņa paša savādi aizžņaugtā, mikroфона un skaļuma stipri pārvērstā balss:

«Nav jau mums tādu tirumu kā Zemgalē, tie... kalni tikpat kā kurmji visus laukus sacilājuši, bet par zemīti...pārlieku brēkt nevar... Ja nepagadās neganti sausa vasara, viss aug, tā teikt, uz riņķi griezdamies...»

– Nudien, Eidis! – noelsās Marija.

«...un cilvēki tagad dzīvo pārtikuši, mājas sacēluši... kā pilis un uz tiem mocikletiem braukā vien...»

– Nudien šis, vecais spēks! – Marija atkārtoja, vēl aizvien īsti neticēdama.

«Paldies, biedri Putrām, par sarunu,» radio dārdināja, «jūs, kā redzam, steidzaties darba gaitās uz jaunlopu novietni. Vēlam sekmes! Dosimies tagad uz Grīšļu fermu pie slaucējas Hildas Grīntāles. Mums pretīm tieši nāk biedre Grīntāle, pajautājam viņai, vai...»

– Un tas būtu, tā teikt, viss? – ieteicās Eidis, negriezdamies ne pie viena, viņa roka automātiski līda kabatā pēc smēķiem.

– Ko? – pārvaicāja Marija. – Neko nedzirdu!

– Man rādās, es tur šiem pierunāju pilnu galvu, – Eidis pamāja ar kaulaino ķepu. – Griez klusāk to burkšķi. Ausis, saproties, plēš kopā.

«Jūs klausījāties reportāžu no... kolhoza «Upesgals». To sagatavoja...»

Marija pagrieza kloķi, un troksnis noslāpa.

– Bija gan smuki, – Marija novērtēja, – un izklausījās pavisam prātīgi, nemaz pēc Eida. Man jau sirds drebēja.

– Tev jau šī dreb par visu kā tāda cāļa pakaļa!

– ...kad nu nāks laukā tie tavi penteru penteri, tad, pasarg Dievs, ne cilvēkiem vairs nevarēs acis skatīties.

Eidis izvilkta smēķus, uzšvirkstināja sērkokociņu, aizpīpēja.

– Ko ta nu tā sēd, vecais spoks? Ar ko ta nu vēl nav mierā?

– Es domāju.

Marija paraustīja plecus.

– Nu ta brīnumi! Šam, paskat, jādomā!

Eidis klusēdams izpūta zilganu dūmu mutulīti, noklepojās un teica:

– Bet viltīgs tas jaunkundzes runājamais verķis bija gan. Tikpat kā... tikpat, tā teikt, kā duršlāgs. Tā zupe, saproties, iztek cauri, iekšā paliek tikai tie biežumi, – Eidis izpūta jaunu mutuli. – Tehnika, brāl...

– Tehnika, – piekrita Rūdolf, atteicies no mēģinājuma izskaidrot magnetofona darbības principu.

Eidis nopietni palocīja galvu.

– Ir jau labi tā pasēdēt savvaļā, bet jāceļas un jāiet uz kūti lai, – ieteicās Marija un negribīgi slējās kājās, nozuda uz brīdi, parādījās jau darba drēbēs, arī zobu protēzes vairs nebija, un runāja viņa kā parasti, viegli svepstēdama: – Kas tev tur tāds tamā zaļajā butelītē? Tas ir dze-rams vai virsū smērējams?

– Kādā pudelītē?

– Tai, kas tavā sominā.

Protams, kā gan citādi, pa šo mazo mirkli Marija bija paguvusi ne tikai pārģērbties un izņemt mākslīgos zobus, bet arī izrevidēt Rūdolfa somas saturu.

– Tas ir šampūns, Marij.

– Un ko ar to... šampionu dara?

– Mazgā galvu.

– Tad tās ir ziepes?

– Apmēram.

– Es jau manīju, ka izgaršojas tīri kā pēc ziepēm, – Marija nopriecājās. – Un kāds no tām galvai tiek labums?

– Kad pamēģināsiet, tad redzēsiet.

– Vai... vai tad šampions priekš manis?

– Jums, Marij. Un tāpat konfektes, ko jūs droši vien arī somā redzējāt.

– Redzēju, redzēju, kā tad nu ne, – Marija moži atsaucās, tad piebilda: – Tu nu gan mani lutini, Rūdolfīn, – un pastiepusies negaidot skaļi nobučoja viņu uz vaiga ar vecišķi mikstām lūpām. – Paldies, lielu lielais paldies!

– Tie jau tādi nieki, kas neko nemaksā, – Rūdolfs samulsis teica.

– Kā tad nu ne! Uz tā šam ... uz tām galvas ziepēm bija virsū uzdrīkēts, ka veselas septindesmit piecas kapeikas. Un konfektes ir šokolādes, būs par savi trīs rubuļi kilogramā, ja ne vairāk...

– Kāds maziņš jau šovakar ar būtu bijis makten ģeldīgs, – ieminējās Eidis.

– Kā tad, kā tad, tikai tai šņabī mūžīgi mirkt. I nerunā! Ēdisim labāk bombongas! – Marija sacīja un gāja tām pakaļ.

– Kāda lāse tak vēl palika no viņreizes, – Eidis atgādināja un paklusām meta Rūdolfam ar aci.

Bet Marija atnāca ar konfekšu tūtu.

– Māt, tevi, tā teikt, govs kūti sveicina, – Eidis paskubināja.

– Un čugas lai nebarotas, – miermīlīgi piekrita Marija un sniedza tūtu Rūdolfam. – Paņem! Tēvs, tas jau saldu negrib.

– Šito draņķi es savu mūžu nav mutē ņēmis un neņemšu arī vecuma galā, – Eidis atbildēja un nosplāvās.

– Draņķi! – Marija sašuta, čaukstinādama un pēc tam garšīgi šņakstinādama konfekti.

– Saldu es nevaru, lai mani kaut nosit! Ieēdu – un uzreiz, saproties, kā tādas karstas tirpas gar kauliem noskrien...

– Iedoma, vairāk nekas, – Marija nepiekrita un bāza tuklo roku turzā pēc jaunas konfektes. – Kāpēc es ēdu, bet man nekādas tirpas neskrien, ko?

– Nu tev, tā teikt, he–he, daudz kas ir citādāks nekā man.

– Ūjā, bezkauņas gabals!

– Tā ir sensibilizācija, – teica Rūdolfs. – Pastiprināta jutība pret...

– Iestāsti tik tu vēl viņam, – Marija raizējās, – tad jau viņš mani nomocīs pavisam.

– Apžēliņ, kā tad es tevi moku, māt? – Eidis iesaucās.

– Domā, ka ne? Burkānīnus no zupas lasa laukā, ķiseli neēdis, lai kauču es pārsprāgstu un nobeidzos, viena stīvēdamās...

– Kas tevi spiež vārit? Nevāri.

– ...bietes – ne, smalko baltmaizi – ne... Tālab jau tik švaks, ka ļaudis vest kauns.

– Vest, ko domājies, es kāds avens, vai, ka mani jāved?

Marija ielūkojās tūtā, kā nevarēdama izšķirties – ņemt vēl vienu konfekti vai pagaidām mest mieru. Viņa jau saldi smaržoja pēc šokolādes.

– Māt!

– Ko? – viņa nevaļīgi atsaucās.

– Vai tad tu šovakar uz kūti tā arī neiesi?

– Vai dievīn! – Marija apķērās. – Kā tad nu ne! Un laukā jau melna tumsa. Nāc nu, tēvs, un aiznes to čugu spanni.

– Es, Marij, aiznesīšu.

– Vai nu neaizstieps pati? – Eidis iebilda un atkal enerģiski mirkšķināja Rūdfam.

– Paga, Rūdfin, iedegsim lākturi.

Marija sadabūja vējlukturi («Iedod, tēvs, uguni!»), pacēla stiklu, uzrāva sērkokciņu... Eidis piegrūda Rūdfam un klusēdams izteiksmīgi izvilka no kabatas un atkal ieslīdināja atpakaļ pazīstamo plastmasas vāciņu.

– Ilgi, tā teikt, tur nekasies.

– Tūlit.

– Še, Rūdfin, spannis, šito ieliesi silē.

– Dodiet man arī lukturi.

Marija uzvilka jaku, paņēma slauktuvi.

– Eima nu!

Izgājuši laukā, viņi tūlit iekļuva vēja pūsmā, kas sāka plivināt Rūdfam matus un Marijas lakata stūrus. No ezera kāpa drēgna valgme.

– Tu bez cepures, nenasaldējies vien. Rudens, rudens, – Marija savā nodabā runāja, šļūcošiem soļiem nākdama Rūdfam pakaļ. – Atkal būs tās garās naktis, tie dubļi un tie sniegi. Dod, es attaisīšu durvis, tev pilnas rokas. – No kūts plūda sastāvējies smags siltums. – Un tagad rādi gaismu, lai redzam, kur liet.

– Vajadzētu arī šeit ievilkt elektrību.

– Ko, Rūdfin? Šis kviec kā nelabais! Elektrību? Labi, ka tik istabā. Mums te, aiz ezera, ieriktēja pašiem pēdīgiem. Uš, tu pagaidīt nemaz nemāki?... Negribēja jau taisīt. Tikai trejas mājas, liela stabu rakšana un drāšu staipīšana esot. Bet, kā izdomāja tamos Pličos permu, tā jau ievilka i tur, i mums pie reizes, tāpat Tomarīnos... Lākturi liec, šeku, augšā, lai nav rokā jātur!

Ārā nošalca koki.

Marija ieklausījās, teica:

– Tas uz lietu, ja pie vakara ceļas vējš, – un sēdās pie govīs, iemiegusi starp ceļgaliem slauktuvi.

– Marij! Kas bija... tāds Reiņonkulis?

– Cīrulis? Pagastā, tamā komitejā, kur tagad in Zarīts.

– Viņu esot pakāruši?

– Kas tev stāstīja?

– Tas meitēns, Zaiga.

Marija nopūtās.

– Nabaga bērniņi ... Ko tie vainīgi? – Zem Marijas auguma iečīkstējās soliņš. – Jā, Rūdolfīn. Braucis uz mājām šeku tas pats Pliču Zālītis, mežinā šampus Upesgala, jau tādā brangā tumsā, skatās – karājas kaut kas pie koka, pret debesi tīri kā pēc cilvēka. Zirgs paliek tāds tramīgs lai, galvu uz augšu, uz augšu vien slaista. Izkāpis Zālītis no ratiem, pieiet – kā tad, cilvēks gan! Uzraun sērkokcīnu. Uzreiz ne pazīt, tā kā Cīrulis būtu. Kamērt, kamērt: jā, Cīrulis gan! Izņēmis nazi, pārgriezis striķi, bet beigts... Tomariņš jau tika draudējis, lai nelienot sarkanais Cīrulis šā mājā. Bet Alvīne atkal negribēja citur iet, iedzīvojušies, lai... Nu, gotīn, nu, nu, tūlit jau slaukšu. Laiza mani... Apglabāja Upesgalā pie tās pašas komitejas. Varbūt esi redzējis – tāds akmens?

– Jā, Marij.

Slauktuvē sāka skanēt piens.

– Un Tomariņš?

– Ko, Rūdolfīn?

– Un pats Tomariņš, Marij?

– Augusts jau dzīvs rokā neesot devies...

Rūdolfis, atspiedies pret stenderi, stāvēja uz robežas starp kūts siltumu un āra dzestrumu, piena strūklu ritmisko čurkstēšanu un vēja šalkām. Gobu virtuves logs sijāja pāri pagalmam dzeltenīgu gaismu, kas pamazām izkusa tumsā, kurā šovakar – tāpat kā Tomariņos, – krītot atkal te tuvāk, te tālāk, pakšķēja, būkšķēja un dunēja āboli.

Vējā pret sienu noblāksķēja mājas ārdurvis.

– Rūdi!

Eidis nāca pazudušo meklēt.

– Kas ir? Iekrita, tā teikt, kā nazis akā, – viņš, pienācis klāt, pārmeta un, klusinādams balsi, piebilda: – Vienam, saproties, nelien iekšā. – Par spīti šim apgalvojumam, Eida elpā jau varēja samanīt alkohola smaku. – Gājuši... Eh, īsta zušu nakts! Tagad tikai šņorīti ezerā... Viņam patīk, ja labi tumšs un pamatīgi zēģelē, tad viņš nāk kā mīļais. Jo negantāks laiks, jo viņam, tā teikt, vairāk iet pie sirds.

– Būs mēness.

– Kur tad šis tev ir?

Eidis paslēja augšup galvu – virs pagalma debess bija uzvāzta kā melns vāks.

– Vēl par agru.

Trīsuļojošās gaismas lokā vējš no dārza ienesa dzeltenu lapu, pārveļa pāri sētsvidum un atkal ietrieca tumsā, kur tā virpuļojot nozuda.

– Zin, Rūdi, taisni šitādā naktī man vienreiz, saproties, tāds loms gadījās, ka...

– Nu?

– Neesmu stāstījis?

– Nezinu, par ko tas būs.

Eidis jautri nokrekšķināja.

– Ieraus vienu špuku, tad pastāstīšu!

«Pliskas» pudele jau bija sadabūta, Eidis izvilka no kabatas mēriņu, ielēja.

– Še, cērt iekšā.

– Saodis Marija, dabūsim sutu.

– Tas, brāl, ir kā āmen baznīcā, – piekrita Eidis. – Bet kas, he–he, ir iekšā, to tik lēti laukā vairs nedabūsi. Labāk lai zāgē, kad šņabis jau ir izdzerts, nevis, tā teikt, tukšā dūšā. Zin, paliekas no viņreizes bija noglabājusi kumodē aiz bībeles. Lai stāvot sasaldēšanās reizei... Met! Laiks maksā naudu, kā esot teikuši franči.

– Angļi, Eidi!

– Viena alga,

Eidis ielēja arī pats sev.

– Nu tad! Eh, kā uguns! – viņš noelsās un noslaucīja lūpas ar plaukstu virspusi. – Uzkost ko negribi?

– Nē.

– Pag, – Eidis apķērās, – es tak tev, brāl, nepastāstīju par to zušu šņori, ko iesāku... Bija, saproties, arī tā jau uz rudens pusi kā tagad. Iebraucu ezerā, ielieku šņoriti uz tās krants, kas pret bērziem. Lielie naktstārpī virsū, viss, kā nākas... – Runādams Eidis paskalināja pudelē atlikumu, it kā dibenā varētu būt nostājušies kādi biežumi, un pielēja mēriņu atkal. – Vēl pa vienam?

– Var.

– Otrā rītā, zin, tādā mazā gaismiņā iebraucu pakaļ. Velku – un uzreiz nāk laukā tāds ķēms, ne ķēms, ne spoks... Dzer tukšu!... He–he, vesels muškuls...

– Dzīvs?

– Nuka! Tā tik iet! Sāku mudžināt vaļā, bet kur tev tētīt! Sitas, ka astes vien kust...

– Vai tad viņam bija vairākas astes?

– He–he–he, paklausies... Kamēr, kamēr atpiņķēju gan. Un ko domājies, uz āķa bijis zutis. To ņēmis un norijis sams. Bet zutis, saproties, izlīdis šam pa žaunu spraugu laukā...

– Nelej...

– Netici? – Eidis apvainojās. – Vai es tev kādreiz, brāl, esmu murkšķējis pa tukšo?

– Es saku: nelej šņabi uz grīdas!

Vecais attapās, izdzēra mēriņu tukšu un labpatikā nosēcās:

– Ē–ta–ta–ta–tā... Jā, saproties, izlīdis, bet tālāk arī netiek nekur, pendelējas samam, tā teikt, gar pašu deguna priekšu. Sams, brālīt, ciešas, ciešas, kamēr ņem un rij šo nost pa otram lāgam. Bet arī zutis paliek zutis: izlien atkal cauri pa otru žaunu. Un nu abi tā sajūgušies, he–he, tikpat kā pie laulības... – Eidis strauji apklusā, viņa seja sa-springa.

– Vējš, – teica Rūdofs.

– Jā, vējš, – vecais piekrita. – Tfū, likās, ka Marija. Nu, raujam, brāl, cauri, te nav ko atstāt.

Vāciņš tika piepildīts no jauna.

– Rūdi... bet tu saki man kā katolis pie biktes: mana runa bija laba?

– Laba.

– Laba, tu saki...

Eida skatiens atvilga, rokā sažņaugtais mēriņš iedrebējās, vecajam, redzams, sāka reibt. Rūdofs, gluži otrādi, no šīm pāris glāzītēm nemanija ne mazākā apskurbuma, viņš dzēra, runāja, pat jokoja, taču nemiers, trauksmes sajūta gruzdēja viņā kā zemdegas – to varēja noslēpt, bet nevarēja nomākt.

Kad viņš izgāja ārā, pamalē pāri mežam bija izpletusies blāzma. Nakts nāca trokšņaina, visapkārt gan šur, gan tur čabēja un švikstēja. Rūdofs īsti nesaprata, kurp iet un ko uzsākt, nojauta vienīgi, ka nespēs iemigt. Atelpas brīžos starp pūsmām varēja dzirdēt, kā gar krastu skalojās un sitās pret laivas malu viļņi, un bez noteikta mērķa viņš devās lejup. Viņš bija vienā sviterī, bez cepures, vējš plivināja matus, sejā plūda svaiga dvesma. Kupraini viļņi skrēja pāri ezeram šurp. Cik tālu vien sniedza skatiens, Zalktis kustējās un ligojās. Pamirdzēja Upes-gala ugunis, savādi siltas un mājīgas, kā aizvien rudens pusē, plakaniski sagrieztā laiva cilājās augšup lejup kā gulētāja krūtis.

Rūdolfš krūmā uztaustīja un izvīlka airus, ielīka duļļos, nezīnāja, kurp grib braukt un vai grib braukt, atstūma plakandībenī, iekāpa, ūdeņī šļakstīja pret laīvas malu, sprīkstinādami sīkas lāsītes uz drēbēm, rokām un sejā. Delnu nogludīnātīe, kā nopulētīe airu galī ērtī un pierasti iekļāvās vīņa saujās, vīņš atvēzēja tos – pievīlka, atvēzēja un pievīlka, laīva skrēja pret vēju kā putns, vīņš sajuta savus muskuļus, tie nesmeldza, tikai sasprīnga, vīņš manīja savu spēku. Apkārt līgojās tumsa, laīva šķēla to kā nazīs, vīņš aplīeca pussalu – Tomarīņos dega Lauras logs. Dega kā bāka, kā signāls, Lauras plauksta kaīsa vīņa plaukstā, sarkanbrūno matu pīeskāriens apdedzīnāja kā uguns, tuvība plūda no rokas uz roku kā elektriskā strāva, vīņam pārskrēja karsts vīlnīs. Vīņš ievīlka airus un ļāvās, laī vējš nes; vējš nesa uz krastu, uz Tomarīņiem, – vīņš iesmējās. Es esmu pīedzēries, vīņš domāja, pīedzēries un traks... Logs dega kā signāls un kā bāka nakts melnumā.

Pēkšņī viss pārvērtās: ūdens ievīzējās, tāles atkāpās, debess pīelīja ar blāvu gaīsmu. Vīņš pārsteīgts pagrīeza galvu, ak jā, mēness, uzlēcis mēness. Atdzīvojās aīzmīgušās ēnu pīlsētas, īznīra minareti, mūri, torņī, vaļņī, jumtī, jumtī, jumtī – stāvī, lēzenī, kupolveīda, vīenslīpu un dīvslīpu, uzplīvoja melnī karogī, noplandīja melna vēļa uz melnām auklām... Zem laīvas dībena īečīrkstējās smīlts, vīņš īzlēca, apmeta ķēdī ap vītola stumbru, tērauds noskrapstēja pret dzīvo mīzu, Rūdolfš lēnām sāka īet augšup, brīžam ābeles paslēpa vīņu savās ēnās, brīžam nekautrīgī atklāja mēnesīm kā zaglī, apkārt balsnīja āboli, zāle bīja pīlna āboliem, vīņš sargājās tīem uz mīt. Pretīm īzskrēja suns. Tā, Rūdolfš nodomāja, tā... Drudžainī pūlējās atmīnētīes kūcēna vārdū – Dadzīs... Džerīs... Džeks... Tedīs... Suns pīeskrēja, bet nerēja, varbūt saījaukdams vīņu ar kādu cītu, varbūt uzskatīdams jau par savējo. Tas īr neprāts, ko es daru, vīņš domāja, bet atpakaļ negrīezās.

Vīņu sasnīedza melodīska, līega, īt kā sena īnstrumenta skaņa, nākdama kaut kur no augšas, vīņš saprata, ka tur nez ko strīnkšķīna vējš, jo pūsmā skaņa pastīprinājās. Šķūņa ēna bīja kā mīlzīga četrstūrīna bedre, vīņš īzzaģās tai caurī.

Vaļējās durvīs stāvēja Laura.

Vīņš uz mīnēja uzreiz – Laura vīņu neredzēja. Pusbalsī uzsaucā, negrībēdams pārbīedēt. Laura straujī sakustējās, kā grībēdama mes-tīes pretīm vai varbūt bēgt. Vīņš apskāva to – no mīkstajīem matīem pretīm plūda dīļļu svaīgā smarža un skurbs, rūgts parfīma aromāts, seja, kakls, plecī bīja ļoti aukstī, zem vīņa kaīstošajām lūpām slīdēja vēsā gludā āda. Un pīepešī Rūdolfš sajuta asaru sāļumu.

– Kas notīcis?

Laura nekā neatbildēja. Pāri dārzam no jauna pārskrēja vējš, atkal krita āboli, smagi un padevīgi, dunēdami cits pēc cita.

– Vai es jums... vai es tev nodarīju pāri? – viņš maigi jautāja.

– Kāpēc mēs visi esam nelaimīgi? – Laura kaisli sacīja ar izmisumu, ar apsūdzību nezin kam. – Kāpēc?

Viņas augums Rūdolfa skavās bija kā nedzīvs. Viņi bija ļoti tuvu un ļoti tāli. Rūdolfo gribēja iebilst... apstrīdēt... sacīt, ka... Bet atklāja, ka visi vārdi kļuvuši banāli. Banāli, lēti, nevarīgi, bezspēcīgi... Viņu pārņēma dziļas skumjas, viņš stīga tajās kā purvā, kamēr rokas vēl glāstīja Lauras matus un Lauras plecus, kā tiecoties aizkavēt to, kas neglābjami aizslidēja no viņa un ko viņš nespēja noturēt, nesalaužot kaut ko būtisku pašā Laurā...

Viņš ilgi stāvēja krastmalā. Apdzisa pēdējais logs, mājas pilnīgi iegrīma naktī. Mēness, sarucis un izbalojis, sijāja zilganu, nedzīvu gaismu, un Rūdolfo nodomāja, cik divaini tā pārvērtusi visu – Tomariņi uz debesu fona atgādināja melnas drupas.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 20 horizontal lines.

ZEMDEGAS

FANTASMAGORIJA

ZEMDEGAS

ATGADĪJUMS

Šis ir dīvainākais atgadījums manā mūžā.

Autore

Asa sāpe ietricās manī kā uguns strūkļa, iedzēlās krūtīs kā indīgs ērkšķis un uzvēra mani uz metāliskas smailes kā taureni. Ribu velvē kaisa nez kas dedzinošs, smags, nekustīgs, es zināju, ka tai jābūt sirdij, taču nespēju apjaust šo nokaitēto, bezveidīgo priekšmetu par savu sirdi, no kuras tirpinošas strāvas tecēja pa nepazīstami ledusauksto, arī gluži svešo un man nepavisam nepiederīgo kreiso roku. Lipīgi, karsti taustekļi snaikestijās ap kaklu, apvijās, saslēdzās. Mani sagrāba tuvās nāves šausmas. No aizžņaugtās rīkles nenāca ne skaņa, un gaisā neritmiski plūsmoja tikai elpas garaiņi. Es sajutu to, ko nekad nebiju sajutusi, – es manīju, kā asinis virzījās pa manām dzīslām, nevis skrēja un ritēja, bet tieši virzījās, gausi sūkdamās uz priekšu pa asinsvadiem kā biezs un blāvs kausēts stikls, kas atdziestot sastingst.

Sāpes, kas bija uzbrukušas griezīgi un spēji, uzplaiksnīdamās ar zibens skaudrumu, sāka lēni un plūstoši atkāpties, iziedamas ārpus mana ķermeņa un eksistēdamas līdzās kā ēna, sakarībā ar mani un atkarībā no manis, taču ne vairs manī. Tomēr šis atslābums nebija atvieglinošs, bet drīzāk šķebinošs. Kopā ar ciešanām un smaguma sajūtu es šķietami zaudēju arī iekšējos orgānus. Sirds, kuņģis, plaušas, aknas un liesa, kas vēl nule spazmatiski bija savilkušies kvēlojošā kamolā, arī atradās ārpus manis, un es samanīju pakrūtē trulu tukšumu, it kā no mana rumpja būtu palikusi pāri tikai čaumala ar dobu vidu, tukša miza, ļengans apvalks, kuru kopā nesaturēja gluži nekas.

Tveroties pēc atbalsta, ar labo roku akli pasniedzos uz priekšu pelēki virmojošajā izplatījumā un atdūros pret kaut ko asu. Man šķita, ka guļu, iespiedusi seju liela dzīvnieka raupjajā spalvā, kas skāra delnas, bakstīja pierē un trulī kņudināja plakstus. Apziņu vāji skāra atskārsme, ka tā ir zāle. Un pēkšņi es to ieraudzīju – tik ļoti tuvu, ka stiebri šķita milzīgi, itin kā būtu zaudējuši ierastos apmērus vai varbūt tos būtu zaudējusi es.

Zāle pavīdēja un atkal viņnodamās saplūda smacējošā miglā, no kuras rēgaini uznira lielas, tumšas un stūrainas aprises, kas viegli un ligani svārstījās kā atspīdums vienmuļi plūstošā upē. Tas bija arkas siluets. Es zināju, ka šeit nav un nevar būt nekādas arkas, instinkts protestējoši vibrēja manī, noliedzot tās iespēju un tuvumu. Bet arka, gluži kā gaismai austot, iezīmējās aizvien noteiktāk – majestātiski masīva, ar milzu dimensijām un vienlaikus gaisīgi viegla kā mirāža bezveidīgajā jucekli, kas valdīja visapkārt.

Arkas teiksmainajai noslēpumainībai piemita savādi suģestējošs spēks, kas reizē biedēja un neatvairāmi vilka sev klāt, – es manīju, cik valdonīgi tas sagrāba mani. Gribējās novērsties, bet es nenovērsos. Negribējās iet, bet es gāju – kā hipnotizēta es virzījos aizvien tuvāk pelēkajiem varenajiem balstiem, lai gan mani stindzināja salta drausmu sajūta. Zem cēli liektās velles, kas meta slaidu loku kaut kur ļoti augstu man virs galvas, vēl beidzamo reizi tiecos atkāpties. Likās, ka nez kas sauktu un aicinātu atpakaļ. Un tomēr es neatgriezpos. Savāda vara, kas lika iet un neatskatīties, iet un neatgriezties atpakaļ, bija stiprāka par manām bailēm, manu gribu un mani pašu.

Es padevos, un, it kā satrūkstot saitēm ar konvencionalitātēm un atmiņām, cilvēkiem un lietām, mani pārņēma vēl nekad nepiedzīvota pilnīga atraisītība, līdzīga brīva lidojuma sajūtai. Nebija vairs ne baiļu, ne žēluma, ne šaubu – visam pāri klājās kādreizējās verdošās lavas sastingusi garoza. Nekādas kaislības un ciešanas mani vairs neplosīja. Kaislības un ciešanas bija piederējušas pie manas būtības ķermeniskās daļas, bet tagad pašas miesa, kas līdz šim šķita tik svarīga un sagādāja tik daudz rūpju, man likās nevajadzīga un lieka – es nometu to bez mokām un nožēlas, kā čūska nomet ādu vai vēzis čaulu, un lidinājos agrāk nepazītā bezdomu vakuumā.

Aiz arkas, kura pirmīt šķita vedam uz virmojošu tukšumu, atklājās ar palsiem skulptūru un obelisku apveidiem pilns sirms dārzs, kas grima ne īsti pirmsausmas mijkrēsli, ne īsti rieta dziesnā, kad apkārtne tinas dūmakā un nespodri sudrabainā tālā atgaismā. Nakts stunda nebija nosakāma. Blāvais starojums varēja nākt tiklab no mākoņu aizsegtas mēnesnīcas vai viņpus apvārsnim aizgrimušas saules, kā no tālas lielpilsētas atblāzmas. Vēl nenoteiktāks bija gadalaiks. Koki stāvēja kaili, bet ziedēja rozes. Nekam nebija ne krāsu, ne smaržu, visapkārt nemanīja nedz pūsmas, nedz dzīvības. Celiņi balsnija neskarta sniega aizvilkti kā pēc nesena puteņa. Nekur nebija redzamas nekādas pēdas, bet, tā kā pēdas neatstāju arī es pati, tad sniega neskartība varēja būt mānīga un pa to jau pirms manis varēja būt staigājuši citi.

Tikpat šķietams izrādījās parka tuksnesīgais tukšums ar mēmajiem kokiem un stingajām akmens statujām, jo tie, kas pirmīt man šķita esam obeliski, īstenībā nemaz nebija obeliski, bet cilvēku augumi. Pamazām un ļoti lēni, kā pārvarot smagu inerci, tie manu acu priekšā sakustējās, un pāri dārzam pārvēlās apslāpēta sanoša skaņa kā brīvi krītošu lapu čauksti bezvējā, putna spārnu švikstoņa vai kameņu zumzēšana. Šo liego, dziedošo skaņu nevarēja radīt cilvēku kustības, un tomēr tās avots bija viņu gausinātā, ar milzu piepūli vai varbūt dziļā miegā izdarītā sašūpošanās.

Līganie stāvi iesākumā likās bezpersoniski un bezsejaini kā ēnas, kamēr vienā no tiem es pazinu Feliksu Voicehovski. Viņš bija no manis dažu metru atstatumā un, kā atpūzdamies pastaigas laikā, sēdēja uz gaiši krāsota latīņu sola, atbalstījies pret spieķi ziloņkaula tonī. Abu šo priekšmetu kontūras, izceldamās ar līniju skaidrību un noteiktību, šķietami dzēsa un tušēja paša cilvēka aprises, kuras gandrīz sakusa ar apkārtnes vispārējo vienmuļo pelēkumu. Varbūt tāpēc izskatījās, ka viņa kājas ir daļēji ieraktas zemē. Bet šo redzes mānu radīja Nerons, kas gulēja viņam cieši pie kājām, pa daļai aizsedzis tās ar savu ķermeni, – suns gulēja uz vēdera un, uzlicis purnu uz priekšķepām, sargāja saimnieku, kā bija to darījis allaž. Es sveicināju Voicehovski ar galvas pamājienu. Tā bija pavisam neapzināta kustība, jo viņš, kā likās, mani nemaz neredzēja, kaut arī sēdēja, pavērsis nedaudz noliekto seju šurp. Manam sveicienam patiešām nebija nekādu seku. Nedz Voicehovska vaibstos, nedz pozā nekas nemainījās.

Viņam uz pleca tupēja Tjērs. Es gaidīju, kā tas uzņems manu klātbūtni. Bet tas nepagriezta pat galvu. Tā naidis bija izdzisis, tāpat kā ietērpa eksotiskais spilgtums, un skatiens bija tukšs kā pūcei dienas gaismā.

Mana tuvošanās vienalzīgu atstāja arī citreiz tik modro Neronu, kura purns arīdzan bija pavērsts pret mani. Vienbrīd šķita, ka suņa acis ir aizvērtas, tomēr tās stāvēja vaļā un tikai lūkojās nez kur garām uz kādu man nezināmu mērķi, bet bez sasprindzinājuma un jebkādas izteiksmes. Arī stingās nāsis laikam neuztvēra smaržas, jo smaržu viļņi ir siku vielas daļiņu pārvietošanās, bet šeit, izņemot mani, nepārvietojās nekas – ķermeņu kustība nepārtapa par virziņanos uz priekšu, cilvēki tikai viegli svārstījās kā koki vējā turp un atpakaļ un vēlreiz turp un atpakaļ, un no jauna, tie netika nekur un, kā likās, arī netiecās ne uz kuriem. Turklāt man, iespējams, vairs nepiemita raksturīgā smarža, kas ir īpatnēja un vienreizīga katram cilvēkam un ko Nerons bija pazinis un sazīmējis starp desmitiem citu smaku. Es pagājos tuvāk

un ierasti pasniedzos uz suņa pusi, pati īsti nezinot, kālab to daru, jo nemaz nekāroju pieskarties, kā jau iepriekš zinot, ka Nerona spalvai vairs nebūs pazīstamā zīdainā siltuma, un tā patiesi bija vēsa un nelidzena, kā mitrām smiltīm piebirusi.

Kad pastiepu roku, sanoņa, kas piepildīja dārzu, pastiprinājās – laikam arī es, tāpat kā visi šeit, biju kļuvusi par šīs noslēpumainās skaņas avotu. Liegajā šalkoņā brīdi pa brīdim ieaudās klusināti piesietieni metālam vai varbūt stiklam, un šos tinkšķus pavadīja tādu kā malduguntiņu nespodrā iespīgošanās. Šīs blāvās gaismiņas nāca no Viļa Pērkona skrotīm un renkuļiem, ko viņš ritmiski cilāja, bārstīdams no sauļas sauļā kā zirņus, ar kaut kādu trulu bezmērķību, kā dziļā miegā vai hipnozē. Nekas apkārtņē viņam neeksistēja, nekam nebija nekādas vērtības, neko viņš neredzēja, likās, pat savas skrotis ne, un tās skanēja kā veca, no apgrozības sen izņemta, vērtību zaudējusi nauda. Es pastāvēju kādu mirkli viņa priekšā, bet viņš nepievērsās man, es viņu neinteresēju ne pašā mazākajā mērā – tāpat kā viss pārējais.

Netālu no Pērkona stāvēja Lelde. Tievais stāvs gaišā kleitā gandrīz saplūda ar tuvumā augošā kailā bērza tāss baltumu un arī pats atgādināja jaunu bērzu. Garie, taisnie mati gausi strāvoja nemanāmā vēsmā – pāsi kā viss šajā naksnīgajā krēslā – un izskatījās apsarmojuši vai nosirmojuši, vai pelniem piekaisīti. Augums bija tik ļoti vājš, kā kad viņa ilgi būtu cietusi badu. Taču aiz lielā kalsnuma nebērnišķīgi asie un skarbie vaibsti, kuriem tumšie acu dobumi piešķīra sastingušu ciešanu nemainīgo izteiksmi, bija dīvaini apstaroti, itin kā tālā gaisma, kas parkā izklīdēti apspīdēja visu, atspulgotos tieši Leldes sejā. Viņa bija pilna gaistoša viegluma kā miglas vāls, ko var izklīdēt vēja pūsma, un arī maigi šūpojās nemainīgajā ritmā, kuram bija pakļauta tāpat kā pārējie, kas mita šeit. Kustībās jautās vieglums kā putnam pēdējā sekundes desmitdaļā pirms pacelšanās, kad zemes pievilksanas spēks jau pārvarēts un ķermenis vienīgi vēl nav pilnībā atrāvies no tās.

Es viņu uzrunāju.

– Lelde! – es sacīju.

Mana balss bija kā sausu lapu čuksts – tā čab klētis pakārti, aizmirsti un sakaltuši Jāņu vaiņagi rudens caurvējos. Nekas neliecināja, ka viņa būtu jel ko dzirdējusi.

Es ielūkojos aizvien citās un citās sejās, bet visas bija kā maskas – ar reljefu vaibstu veidojumu un nemainīgu izteiksmi, kurā neatspoguļojās gluži nekādas izjūtas. Tikai stāvi kā nokaltuši stieбри čabot līgojās kaut kādā nemainīgā iekšējā ritmā.

Viņi visi bija miruši.

Bet no šīs atklāsmes, kurai vajadzēja ar baismām sažņaupt sirdi, manī nenodrebēja nekas, itin kā arī es būtu te piederīga visam. Es ne par ko nebrīnījos un neko neapšaubīju. Šo valstību vajadzēja pieņemt, kāda tā bija, te nederēja mani priekšstati par pasauli, kur viss atradās attīstībā un pārtapšanā, šeit valdīja citi likumi – laikam te nebija nekādas nozīmes, tas bija apstājies, iestrēgdams starp diennakts stundām un gadalaikiem; te nevarēja kļūdities, bet neko arī nevarēja sākt par jaunu, te nebija no kā baidīties, bet nebija arī uz ko cerēt, te visu kļāja pelni, zem kuriem nekvēloja nekas.

Vai šīs pilnīga miera apdvestās šūpas, kuras ieaijāja cilvēkus, bija atalgojums par visu, kas uz laiku laikiem atstāts viņpus arkas cēli liektās velves? Un vai šie neredzamie viļņi drīz neieligos dziļā transā arī mani, kas vēl staigāju parkā pa neskartajiem celiņiem, bet jau bez cilvēka dzīvās smaržas un bez balss?

Cilvēki ap mani stāvēja un sēdēja dažādās pozās, tik pilnīgi iegrimuši sevī, ka viņiem apkārtne neeksistēja gluži nekas. Kāda par manu saprašanu stiprāka un lielāka vara bija izlīdzinājusi atšķirības un pretišķības starp viņiem – šeit nebija ne priekšnieku, ne padoto, ne ienaidnieku, ne milētāju, nemainīgā izteiksme sejās bija tikai pagājības atspulgs – kā blāzma virs apvāršņa pēc saules rieta. Stingums izkēmoja kādreiz skaistos vaibstus un neglitajiem piešķīra marmora cilņu tīrās līnijas. Lietām un priekšmetiem te bija pavisam citāda loma un vērtība. Pulksteņiem nebija ko skaitīt, par naudu nevarēja nopirkt neko, un misiņa apkalumi un tērauda naglu galvas vizēja tikpat cēli kā gredzeni no zelta ar augstu raudzi. Še nepastāvēja šķirtne starp vecumu un jaunību, jo vecums un jaunība ir laika jēdzieni, bet nekur un nekas pašu laika jēdziena relativitāti neapliecināja tik pārliecinoši un visuaptveroši kā šī valstība.

Kāda gan nozīme Leldes piecpadsmit gadiem, ja viņai nekad nebūs sešpadsmit? Un ko izsaka Feliksa Voicehovska piecdesmit trīs? Vai tas ir daudz vai maz pasaulē, kur nepastāv pat tuvāka un tālāka pagātne, bet tikai pagātne kā tāda, pagātne vispār, kurā notikumi un mūži sajaukušies kā dažādu straumju un tērču sanesti ūdeņi un pārklājušies ar ledus vāku? Te, kur nepazīna nedz cerības, nedz nožēlu, neviens nejutās ieradies par agru vai par vēlu. Gan tie, kas tika šurp steigušies aizgūtnēm kā taureņi uz uguni, gan tie, kas allaž tika vilcinājušies un kāpušies atpakaļ, un atlikuši ierašanās brīdi no gada uz gadu un no stundas uz stundu, nebija nokavējuši neko. Šeit jau bija atradusies vieta miljardiem un atradās vieta vēl jauniem miljardiem,

te neko nevarēja izpirkt, sagrābt vai aizņemt to, kas paredzēts citam, – kā reizumis gadījās citur. Tālab visi varēja būt mierīgi: gan tie, kas mūždien gremzās, zūdījās un pastāvīgi baiļojās izrādīties apieti vai nabagāki nekā pārējie, gan tie, kuri nekad neprata pastāvēt uz savām tiesībām un tāpēc nereti palika tukšinieki.

Arī man laiks mazpamazām zaudēja ierasto nojēgumu. Vai ilgi es jau klaiņoju dārzā, un kādās vienībās te vispār mērojams ilgums? Es redzēju, ka daudziem – tāpat kā Vilim Pērkonam skrotis un Voicehovskim spieķis, Tjērs un suns – paņemtas līdzī šādas vai tādas mantas, bet tās visā visumā nebija dārglietas, atskaitot vienīgi vienu otru gredzenu, kas no garas un ierastas nēsāšanas likās pilnīgi un vairs neatdalāmi ieaudzis valkātāja pirkstā kā dzimumzīme vai kā nags, pārvēršoties jau itin kā par ķermeņa daļu, kam apzīmējums «priekšmets» īsti vairs pat nepiederējās.

Turpretim vairāku citu lietu nozīme šķīta neizdibināma. Es saskatīju nelielu lakatā vai galdautā ievīstītu nastiņu, ko, pie krūtīm piespiestu, turēja Alise, saņēmusi ar abām rokām tā, kā tur lielus garkātainu ziedu klēpjus – gladiolas, lilijas vai rozes. Taču vistoklis rādījās pārāk apaļisks un gludens, lai iekšā varētu būt puķes, turklāt tādā biežā drānā neviens tās netin, pat lielā salā ne, jo maigās, vārās ziedlapas smagais audums var saburzīt vai nolauzt. Šis vistoklis man šķīta jau sazin kad un sazin kur redzēts, ar to nepārprotami kaut kas saistījās, taču atcerēties es nekādi nespēju.

Arī divlitru kanniņu, kura stāvēja blakus Kupenu mātei, es pazīnu uzreiz, lai gan emalja, kas klāja ārpusi, palsajā krēslā vidēja drīzāk pelēka nekā zila. Taču jebkādas šaubas gaisināja jau plūksnainais auklas gabaliņš, ar kuru pie liektas stieples roktura bija piesiets vāks, lai nenoklistu un nepagaistu. Kupenu māte viscaur cienīja tīrību un kārtību, un kannā bez vāka vairs nebūtu nekāds piena trauks, jo tad iekšā listu mušas un citāda negantība. Kanna bija tā pati, kurā viņa man vienmēr atstāja pienu no rīta slaukuma.

Garām ejot, es tai nejauši piedūros, un skārda trauks ieskanējās īsi un nespodri – skaņa neaizviļņoja pa dārza plašumiem, vilinot atbalsis, bet uzreiz noslāpa un apdzisa kā zvans cieši noslēgtā telpā. Bez satura un bez izredzēm jebkad piepildīties ar balto saturu trauks bija kļuvis vienkārši par cilindriskas formas lūzni, nevajadzīgu nevienam un nekam. Un tomēr tā stāvēja šeit – šī kanna, nevis kāda cita no mantām, kas piederējušas Mariannai Kupenai garajā mūžā. Varbūt tā viņai nozīmēja ko tādu, ko vienkārši neaptvēra mans prāts, jo ko gan mēs zinām par zemdegām, kas gruzd citos cilvēkos? Visu dzīvi es cen-

tos ietiekties tur, bet vai un kad tas man bija izdevies? Voicehovskis, Lelde, Vilis Pērkons, Alise, Kupenu māte bija bijuši mani kaimiņi un paziņas Mūrgalē, viņu gaitas ritējušas gandrīz manu acu priekšā, taču ko es zināju par viņu vārdos neizteiktajām un neizteicamajām vēlmēm, par atmiņām, kas nav pavēstījamās vārdiem kā saistoši notikumi, bet reizumis tikai plaiksnās apziņas dziļumos kā rūsa vai kāvi; ko es zināju par viņu apjaustajām un neapjaustajām dziņām, un vai traģiskais man dažkārt nelikās smieklīgs gluži vienkārši tāpēc, ka neskāra un nesāpināja, neievainoja un neiedragāja manu personu, manu dvēseli un neko nemaksāja man? Vai mora Otello un blondās Solveigas, muižas istabenes Kristīnes un augstdzimušā kņaza Miškina drāmas man nešķita diženas un satricinošas? Un vai uzjautriņošas nerādījās lielas aizraušānās un liktenīgas vājības, ja viss notika šepat blakus, kaimiņos, ikdienā? Vai zinātniski tehniskā revolūcija nepārsteidza mani daudz lielākā mērā par brīnumaināko veidojumu, kādu vien pazinusi un pazīst daba un vēsture, – cilvēka dvēseli?

Mani paziņas bija bijuši arī Pēteris, Veldze un Hugo Dūmiņš, kurus arīdzan es sastapu šeit, lai gan vārds «sastapt» te varbūt īsti neiederējās.

Hugo askētiski skarbie, kuņģa slimniekam raksturīgie vaibsti ar šķietami nosmailināto, itin kā izaicinoši uz priekšu izvirzīto degunu un gurdī un bezcerīgi lejup noslīgušajiem mutes kaktiņiem pārsteidzoši maz atšķīrās no tiem sejas pantiem, kādus es pazinu līdz šim, jo apātiskā izteiksme bija sākusi stindzināt viņa vaigu jau senāk un darīja to pakāpeniski, sistemātiski un neatgriežami, vienlaikus atņemot krāsu un mirdzumu acīm, kamēr redzokļi pārklājās ar nekustīgo ledus blāvumu, kāds tiem piemita tagad. Viņš sēdēja sakņupis un sasprindzis, kā ieklausīdamies kaut kādās sava ķermeņa iekšējās norisēs, un, krampjaini piespiedis roku iekritušajam vēderam, it kā sajuta sāpes vai vismaz baidījās no tām, kaut arī, bez šaubām, vairs nesajuta neko. Līdz viņa izdzisušajai apziņai nenonāca nedz ārējie kairinājumi, nedz iekšējie impulsi, gluži tāpat kā tiem, kas bija apmetušies netālu no viņa: kā Pēterim, kuram vienīgajam no šejienes iemītniekiem redzēju platmali, kas pa daļai nosedza pieri pielīpušu zvaigžņveidīgu dubļu piku, vai Veldzei, kuras galva pa gabalu rādījās apsieta ar tumšu strēmeli plūksnainām malām, drīzāk auduma sloksni nekā lenti, taču nebija nedz viena, nedz otra. Pārī Veldzes galvai stiepās dziļa brūce. Viņas skatiens bija pavērsts augšup, tieši manī, bet mani viņa neredzēja. Ieplestajās acīs viedās izbrīns vai varbūt šausmas. Un, lai gan zināju, ka tā ir tikai šķietamība un redzes māns,

es tomēr gluži neapzināti piegāju vēl tuvāk un atklāju vēl ko citu: arī platmales apēnotais plankums Pētera pierē nebija nekādi dubļi, kas, protams, veidotu izcilni virs ādas. Bet tas bija iedobums, robs vai caurums ar nelidzenām malām.

Es klusi vēros viņos, un viņi gluži tāpat nerunīgi skatījās man pretim. Viņiem nevajadzēja nedz līdzcietības, ko es vairs nespēju izjust, nedz palīdzības, ko es nevarēju sniegt, – viņiem nevajadzēja neko ne no manis, ne no kāda cita.

Tāpat kā iepriekš, arī manī neietrīsējās un neievilņojās nekas, un es nemanīju nekādus strāvījumus arī no ārienes – no šīm trim pelēkajām figūrām, kas šķita līdzīgas akmens tēliem. Taču tieši šajā mirkli ar mani notika t a s – kaut kāda noslēpumaina un mīklaina pārvērtība, ko es nejaudāju izskaidrot un saprast nedz tobrīd, nedz vēlāk. Es nokļuvu itin kā baltas gaismas palos, un katra detaļa un līnija gluži kā uzliesmojot izcēlās ar nebijušu skaidrību un asumu. Kā rasa dara neredzamu citādi nesaskatāmo, gandrīz caurspīdīgo, brīnumsmalko tīmekļa zīmējumu, tā šis sudrabainais starojums izgaismoja cilvēkus man visapkārt.

Kā cālis, kas pārplēsis neziņas čaumalu un izkāpis no olas, es piepeši ieraudzīju to, par ko man agrāk bija tikai aptuveni un pat gluži greizi priekšstati. Vēl vairāk – pēkšņā atklāsmē es zināju pat to, ko nemaz nevarēju zināt: daudzi no šiem cilvēkiem, kas nolūkojās mani, bija nogalināti, lai gan slepkavas roka nevienam netika pieskārusies tieši, jo nonāvēšanas veidi ir dažādi.

Es sapratu to, ko nemaz nevarēju saprast, – kāpēc Kupenu mātei līdzī ir kannu un ko savā nastiņā glabā Alise. Šī valstība, atņemot man vēlmes un gribu, izjūtas un balsi, bija apveltījusi mani ar spējām, pēc kurām tiku kārojusi un ilgojusies visu mūžu. Un tagad tas beidzot bija piepildījies – par cilvēkiem, kuru stingās lūpas man vairs nekad nepāvēstīs neko, es zināju visu, zināju vairāk, nekā jebkad varētu pastāstīt tagad jau mēmās mutes, zināju tik pilnīgi, it kā viņu dzīves būtu manējās. Un vēl vairāk – ar savādu gaišredzību es spēju ielūkoties virmojošajā haosā, kur vēl tikai iezīmējās topošās nākotnes nenoteiktie apveidi.

Tam vajadzēja būt pašam augstākajam atalgojumam, ko vien varēju saņemt kā atlīdzību par to šķietami nedaudzo, ko vienlaikus zaudēju, izejot cauri arkas gleznajai velvei, tam bija jāklūst par visas manas esības vaiņagojumu, – taču arī tagad mani neietrīsējās nekādu jūtu stīdziņa. Citu domas un citu rīcību es varēju tikai bezkaislīgi

vērot, vairāk neko, it kā arī no manas dvēseles būtu palikusi pāri vienīgi čaumala ar dobu vidu, tukša miza, ļengans apvalks.

... Un atkal es esmu Mūrgalē, un māju dūmeņi kā veči kūpina savas miera pīpes pret skaidro debesu velvi, vēsu un tiru kā stikls, un strūklas – baltas un iesirmas, un pavisam pelēkas dūmu strūklas stīdz, plūst un stieejas augšup, un ietiecas tieši debesis, nez kur pagaistot un izklistot lielos tālumos un augstumos, itin kā sakūstot ar vizmojošo starojumu, ko saule, virs meža svītras tik tikko paslējusies un pakāpusies, – oranžā un griezīgi spožā rīta saule lej aizgūdamās un neatņemdamās, lej devīgi un izšķērdīgi pāri visiem un visam, darot klajumus rožainus, ēnas zilas un kokus mēļus. Sniegs ir dzīts un piedzīts kā bez prāta un bez sāta, sniegs ir kaisījies un pārslojis, biris un kritis kā apmāts un kā dulls, trīs dienas un naktis tas ir gāzies lejup, atpērkoties par rudens lietavām un kailsalu, par dubļiem un slapjdraņķa ķēpu, kad nav kur atpūsties skatienam un no grūtsirdīgā vienlaidu pelēkuma sažņaudzas cilvēka un pat zvēra sirds.

Sniega jau sen bija gana, atliku likām tas jau tika sadzinies un sakrāviēs visur, kur vien jaudājies tikt klāt un piekļūt, spiedies un triecies, lidis un spraucies iekšā, kur vien spējis aizķerties un iesprūst, – starp žogu dēļiem, šifera plākšņu salaidumos, jumta skaidu spraugās, logu šķirbās, mēteļu pogcaurumos un dzīvnieku spalvā. Bija jau nolīdzināti ciņi un grāvji un ieputināti zaķi migās, bet sniegs vēl skrēja pa vējam asām, slipām svēdrām un nemaz netaisījās un negrasījās mest mieru, kā kad tur, augšā, kādam bezgalīgam maisam gals būtu sprucis vaļā un nebūtu neviena, kas aizsien, it kā būtu samaitājušās sniega maļamās dzirnavas un netrāpītos neviens, kas mācētu tās apturēt un darīt galu šim balti ņirbošajam neprātam.

Bet šorīt viss ir tik svinīgs, tik majestātisks, tik līdzsvaroti rāms, kā kad vēl nule, vēl vakar nebūtu bijis nekādu trakulību un kaislību, nebūtu nekādas plosīšanās. Kovārņi tup koku zaros galīgi aizsnigušām balsim un, tikai retumis un reizumis izstaipot notirpušos spārnus, trauc lejup sniega smalkni, un tā birst kā putekļi ar zeltainu atvizmu. Nerej suņi, un gaiļi nedzied, gaiļi ir kūtiņās iespundēti, jo kur lai šajā baltajā stiegoņā liktos Mūrgales gaiļi ar zaļgani apsūbējušām vara krāsas astēm un sarkanām sekstēm, cēli stāvus izslietām vai uz vienas acs švitīgi piešķiebtām aveņsārtām sekstēm?

Starp sniega vaļņiem, ko greideri vēl tumsīnā sašķūrējuši abpus lielceļa bezmaz cilvēka augumā, smagnēji attusnī «rafiņš», britiņu

aizķeras pie autobusa pieturas stiklotā ķieģeļu kioska un atkal smagnēji aizzvalstās tālāk, uz Raudavu, vedot līdzī arī mūrgaliešus – uz vidusskolu, uz lielo un smalko universālveikalu un mazākām un mazāk smalkām bodēm, uz augstām un ne tik augstām iestādēm. Un atkal gaisā stingst klusums, un vienīgi no mehāniskajām darbnīcām rīta dzidrumā atviļņo metāliska skaņa – bim-bam, bim-bam, kā tāli zvani ir šī dobja dimdēšana un skandināšana, bimbinašana un bambinašana, kas bezvējā atlīgo un aizlīgo pāri jumtiem un sniega laukiem kā ritmiska sitamo instrumentu mūzika.

Mūrgale, Mūrgale. Esmu te nodzīvojusi deviņus gadus. Deviņi gadi ir viss un nekas. Vēl pirms deviņiem gadiem es pat nezināju, ka pasaulē vispār ir tāda Mūrgale – sīks, tumšs aplītis kartē, pat nevis aplītis, bet drīzāk punkts, kur neiespējami un neiedomājami saspiesies un sablivēties vairāk nekā simtam māju, ciema padomei, aptiekai, sakaru nodaļai, frizētavai, astoņgadīgajai skolai, veikalam un veterinārajam iecirknim, sadrūzmēties un izvietoties visam tam, kas nes Mūrgales vārdu. Neiedomājami kartē, bet dabā – dabā pavisam iespējami un pat gluži ērti. Uz papīra daudz kas izskatās citādi – uz papīra šķiet, ka Mūrgale atrodas bezmaz pie pašas Daugavas, bet tā tas nepavisam nav. Līdz Daugavai, rēķinot putna lidojumā, ir kilometru desmit – desmit kilometru meža, ko šķērso lielāki un mazāki ceļi un celiņi, kuri no oktobra līdz maijam gan pievārējami tikai ar kāpurķēžu traktoriem un lielajiem «maziem», tā ka sīkākām un smalkākām braucamajiem jāmet likums pa šosejām, un tur jau sanāk savi divdesmit vai pat divdesmit divi kilometri jeb, kā saka Marianna Kupena, pilnas trīs jūdzes.

Uz kartes redzamā zilā stidziņā ir Ūdrite, lai gan jāšaubās, vai tur iekšā jebkad dzīvojis jel viens vienīgs ūdrs, un arī tad tam būtu jābūt galīgi trakam ūdram, jo vasaras vidū līmenis upītē nokrītas vardei līdz padusēm, tā ka seklākās vietās laukā izlien akmeņu trulās pieres un vecišķi plikie pauri, un pat dzelmēs ūdenszāļu zaļie mati plīvo un strāvo teces virspusē, un katrs olis, katra zivtele, gliemenes savās perlamutra mājās un makstenes kāpuri praulu futrāļos saredzami kā caur akvārija stiklu. Un nekāda krietna dziļuma un noturīga ledus vāka te nav arī ziemās, jo to, ko sals pa spelgoņas naktīm uzmeistaro un noslipē līdz tērauda spožumam, straume un atstraumes peles zobiem apskrubina, iznieko un sagrauž pāris atkušņa dienās. Toties tās krasos pārziemo tāds brīnumains putniņš, tāds zemledus zvejas speciālists, tāds pārgalvīgs nirējs kā ūdensstrazds, kas ar azartu un atdevi

metas uz galvas lasmenī un āliņģī un nenoslīcis un nenosalis atkal aizlaižas uz ziemeļiem īsi pirms tam, kad Ūdrīte sāk dumpoties, briest, kāpt laukā no krastiem un gāzties pāri pļavām, applūdinot ceļus, aiznesot laipas un pastrādājot vēl citādas ēverģēlibas un negantības; bet tāpēc jau pavasaris ir pavasaris – pavasarī pat Mūrgales barons savā kapličā šņirkstinot un griežot zobus, kad garām iet jaunas meitenes.

Bet tagad, pēc lielās snigšanas, Ūdrīte ir gandrīz ciet aizmēzta, pieputināta pilna kā ar krējuma putām, un sniega baltumā tikai šur un tur te tumst, te uzmirz, te ņirbot kust lasmeņu sāni.

Tāda ir Mūrgale šodien.

Par spīti salam, veterinārā iecirkņa durvis pamestas vaļā līdz galam, un pie lievenēm, bubinot ar ieslēgto motoru, jau stāv mašīna – mazais, žiglais, kā zvirbulis pelēkais gaziks, nevis tas cauruļu un izpūtēju, piltuvju un bundžu hibrids, tā koši krāsotā punainā un ragainā dzelžu kaste, tas automobilisma brontozaurs, briesmonis uz riteņiem – dezinfekcijas iekārta «DUK». Un pa nesen noslaucītajiem pakāpieniem ar nelielu koferīti rokā, gandrīz nemanāmi pieklibojot, nāk neviens cits kā pats Felikss Voicehovskis, nāk lejā viegli un cēli, liktos, nevis aiz vajadzības un nepieciešamības, bet tikai aiz lepības un dižmanības pa reizei piedurot smuidro spieķīti pakāpieniem.

Voicehovskis ir Mūrgales iecirkņa veterinārārsts. Kamēr vēl nepazinu viņu, veterinārus biju iztēlojusies kā jaudīgus vīrus un aknainas sievas, stiprus kā lāčus un būdīgas kā ķēves, bet Voicehovskis ir ar pašauru kaulu uzbūvi, glezni veidotu, kaili skūtu galvu un augstu filozofa pieri, turklāt pārāk šiks un elegants, pārāk švītīgs un manierīgs, lai, loģiski spriežot, varētu būt vismaz cik necik ciešams lopu dakteris. Viņš atgādina zobu tehniķi vai ministrijas ierēdņi, simfoniskā orķestra vijolnieku vai augstas kvalifikācijas pulksteņmeistaru, viņš varētu noņemt ar antikvāriem retumiem un ārzemju tūristiem, apstāvēt nelaiķus un pa televīziju komentēt starptautisko stāvokli, viņš varētu darīt daudz ko, tikai ne to, ko dara pašlaik, – nākt lejā pa kāpnītēm, lai sēstos gazikā un dotos uz fermām, kur ož pēc mēsliem un smird pēc skābbarības, kur dvako pēc viskautkā tāda, ko šķietami nemaz nespēj panest un izturēt šis smalki veidotais deguns ar jutīgajām nāsīm un aristokrātisko kumpumiņu. Viņš izskatās pēc tāda, kuru šķebina pat asiņu saldeni sājā smaka un kurš ielaistus iekaisumus un pūšanas procesus varētu pazīt ja nu vienīgi pēc neitrālas zinātniskas terminoloģijas un nekad ar tiem nebūtu sastapies vaigu vaigā, aci pret aci, nekad nebūtu skatījies nežēlīgo un drausmīgi atkailināto naturālismu,

kas slēpjas aiz gluži labskanīgajiem latīņu vārdiem. Visa viņa āriene ir viens vienīgs izaicinājums priekšstatu ierastībai un paņēmienu rutīnai, jo viņš skaitās viens no labākajiem veterinārārstiem rajonā un, starp citu, ne tikai skaitās.

Nokāpis lejā, viņš apstājas un, piemiedzis plakstus, pārļaiž acis pāri šim dažādos toņos zvīlojošajam un dzirkstošajam mirdzumam, paveras apkārt kā izbrīnīts, kā pārsteigts, kā apžilbis, ar skatienu aptverot ziemas rīta akvarelisko dzidrumu, kas līdz apnikumam parasto ainavu pārvērtis līdz nepazīšanai. Visbeidzot Voicehovskis ierauga arī mani, ar īsu, elegantu žestu sveicienam piemet pirkstus pie kažokādas cepures malas, un es, saņēmusi vienkop savas poļu valodas kuhlās zināšanas, puspajokam, pusnopietni uzsaucu:

– *Dzień dobry, pan Voicechowsky!*

– Vai kaut kur braucam? – viņš apvaicājas, jau verot vaļā gazika durtiņas un piedāvājot savus pakalpojumus, bet man nekur nav jābrauc, par laimi, nekur, un arī negribas – tādā dienā kā šī man negribas braukt nekur.

Vispirms viņš ieceļ mašīnā koferīti, pēc tam spieķi un tad iekāpj pats, visu darot ar drusku pagausu, it kā tiši lēninātu, uzsvētu grāciju, un, lai gan šis vārds – vārds «grācija» var rādīties nepiemērots un nepiedienīgs, jo runa ir par vīrieti, turklāt padzīvojušu un vēl piedevām nedaudz klibu, var šķist ķecerīgs vai sardonisks, vēl vairāk, var izskatīties pēc nīrgāšanās par veselo saprātu un estētiskām vērtībām, var likties gatavā ģeķība un tukša skaistvārdība, jā, kaut arī viss varētu tā likties un rādīties, izskatīties un šķist, es cita un labāka apzīmējuma nezinu, kā raksturot Feliksa Voicehovska kustību vieglumu un saskaņu, kas ir rada tiklab baletdejojāja, kā meža dzīvnieka dinamiskajai harmonijai un aiz ārēja viegluma slēpj mērķtiecību, izturību un fizisku spēku.

Voicehovskis no iekšpuses pasniedzas pēc durtiņu roktura. Sekunde – tās aizcērtas, vēl viena sekunde – riteņi sakustas, uzsviež gaisā irdena sniega mākonī un... Bet šajā brīdī, šajā pašā beidzamajā acumirkļī pa Kasparsonu vārtniņiem izbrāžas Lelde un, mezdama ar roku, skrien šurp. Portfelis ir ciet tikai ar vienu slēdzi un mētelis tikai ar vienu pogu, un šalle ir pavisam vaļā, pland un raustās, un skrējiena plīvojumā, kustības dzīvajā strāvījumā atris aizvien vairāk un vairāk – sniega baltumā spoži sarkana kā ziedoša magone, soļu ritmā pulsējoša kā asins strūkļa. Autobuss, protams, novēlots, pirmā stunda, protams, nosebota, un laime, ka pasaulē ir tāds Voicehovskis, tāds vecītis

Felikss Voicehovskis ar savu vetiecirkņa lupatu vāģīti, ar kuru autobusu vēl varbūt var panākt. Ai, kaut nevajadzētu kavēt vismaz otru stundu, jo tā ir fizika, un fizika ir pie klases audzinātāja!

Lelde klupšus ieklūp gazikā, īsi ieelsodamās, atkrīt sēdeklī blakus Voicehovskim, noskrējusies gluži bez elpas, nejaudādama pasacīt ne labrīta un vispār pagaidām vēl nekā, tikai ik pa brīdim laimīgi iesmie-
damās ar baltzobaino muti cauri neritmiskajiem dvašas mutulišiem, kas ceļas un gaist, veļas pāri lūpām un pārļaini sārti izkūp saltajā gaisā.

Un atkal roka pastiepas un aizcērt durtiņas, un gaziks no jauna startē, un vēlreiz balti uzmutuļo sniega vērpētes. Un es ieraugu durtiņas ievērtu Leldes šalles galu, kas vibrē kustības plūsmā kā sarkana izbāzta mēlīte. Lēkājot pa sniega šķūrētāju atsegtajām ledus gribām, gaziks strauji uzņem ātrumu un attālinās, attālinās, attālinās, un, atstatumam pieaugot, kustīgais šalles galiņš pārvēršas par mazu, dzīvu, plīvojošu liesmiņu, kas ceļa pagriezienā ļoti spējīgi, kā pēkšņi nopūsta, apdziest.

CIETUMS

jeb

stāsts par Leldi un ne tikai par viņu,
bet arī par Auroru un Askoldu

– S-skaties!... P-p-paskaties! – viņš iesaucas apslāpētā un klusinātā balsī, mazliet sastostīdamies kā aizvien stipra uztraukuma brīžos, un visa viņa būtība ir viens vienīgs pārsteigums, viens milzu izbrīns, kas strāvo un plūst, staro un laužas no plaši ieplesto acu gluži apaļajām zīlītēm, – R-r-redzi? T-tur!

Bet Lelde jau redz arī pati.

Ūdens tumšajās dzīlēs iezibas un virzās uz priekšu kaut kas mir-dzošs un zaigojošs, kā ar baltām ugunīm degdams, kā strauji mirgo-dams, kā dzirksteles mezdams, vienlaikus līdzīgs spoži spīdošai zvaig-znei un sudrabaini spurainai zivij; slidēdams viņiem garām, tas zibsnī un liesmo un zvīļš un spulgans pazūd zem ledus malas, izgaisdams skatienam un vairs neparādīdamies ne reizīti, ne mirklīti, kaut arī viņi vai acis izskata, raugoties tam pakaļ turp, kur vēl nule viss noticis. Bet nav vairāk nekā, un neatgadās vairs nekas.

– R-redzēji? – Aigars atkal izdveš, gandrīz neticot, ka vispār kaut ko skatījies un ka tas nav tikai māns un joks, tikai veikls, efektīgs triks no grāmatas «Saistošā ķīmija».

– Tas? – Lelde pārvaicā gluži mehāniski, nedomādama par to, ko saka viņas lūpas. – Tas? – viņa atkārtoto vēlreiz kā pa miegam un tad atgūstas: – Tas bija ūdensstrazds!

– Strazds? Ej nu ej!

– Tas bija ūdensstrazds.

– Kur tu tik gudra?

– Es zinu.

Viņa nepaskaidro, kur par to lasījusi vai no kā dzirdējusi, viņa saka vienkārši un pārliecināti «es zinu», viņa saka tā, it kā būtu zinājusi vienmēr – kopš laika gala un vēl senāk, it kā šīs zināšanas būtu viņai iedzimtas. Tas ir tik jocīgi, ka Aigars iesmejas, un Lelde paraugās viņā. Nesasietās zaķenes ausis slejas augšup, atļukušas no galvas, nokarenas un abās pusēs nevienādā augstumā. Uz deguna lāsmo pirmie agrīnie

dzintarkrāsas vasaras raibumi, kas uz baltās ādas liekas reljefi, lai gan istenībā ir gludi, un acis, kuras parastti šķiet tumšpelēkas, izskatās kā safīri, un degungals ir nosalis un zilgansārti spīdīgs, un no mēteļa apkakles ārā lien garš, zēniski tievs kakls, kaut kāds bezpalīdzīgi un aizkustinoši tievs, tik vājš, ka nezin kāpēc vieš Leldē želumu. Kāpēc tas tā un kālab? Taču, raugoties uz kaklu – šo komiski tievo kaklu, viņu sagrābj nevis smieklis, bet pārņem savādi siltas un vienlaikus smeldzīgas izjūtas. Skumjas pārklāj viņas seju kā plīvurs, dzēšot bērnišķīgo vaibstu linijas un šķietami iezīmējot tajā nākamo grumbu un rievu tiklojumu, kas vērš to svešādu – dīvaini nopietnu un neparasti pieaugušu. Leldes mute savelkas maigā un sāpīgā smaidā, kas ir domāts Aigaram un nav domāts nevienam, un Aigars, kurš nekad nav izcēlies ar intuīciju – lai nu ar ko, taču ar nojautu ne –, piepeši ar sazin kādu septīto vai astoto prātu noskārš, kāpēc Lelde kāpusi no autobusa vienu pieturu par agru un kāpēc tagad stāv uz tilta un nekur neiet, piecpadsmit grādu salā stāv uz Ūdrītes tilta un nekur nekust, un pat neko prātīgu nerunā. Leldei negribas uz mājām.

Un tā nu viņi stāv abi. Lelde paskatās rokas pulkstenīti un nopūšas. Aigars savukārt paskatās savējā un arī nopūšas, jo viņu nomāc ieilgusi klusēšana, kad nevar saprast, ko sacīt un kā uzvesties. Liktos, abi gaida kaut ko vai kādu, kas nenāk un nerādās un ko viņi nevar un nespēj sagaidīt. Taču Aigars no laika gala ir rīcības un darbības cilvēks, kas nu reiz nespēj tā stāvēt bez gala, kā mietu norijis. Un, iemiedzis portfeli starp ceļgaliem, viņš pa kabatām sameklē sērkokociņus, cigarešu kārbīņu un izkrata sev vienu smēķi.

– Dod man arī! – saka Lelde.

– Ņem!

Aigars uzdedz sērkokociņu un tuvina Leldes sejai. Viņa neraugās pretim, cauri nolaistajām skropstām viņa visu uzmanību pievērsusi tikai un vienīgi oranžajai liesmai, itin kā apburta no vieglajām, gaisīgajām plīvām.

– Tu tak esi paņēmusi mutē tabakas galu! – ievērojis viņš iesaucas. – Griez otrādi, ar filtru uz iekšu!

– Ak tā? – Lelde pabrīnās, un, kamēr viņa cigareti apgriež un aplūko, pētīdama, kurš ir tabakas un kurš filtra gals, sērkokociņš nodziest. Bet viņš uzsvirkstina jaunu, raudams gar kastītes sāniem vairākas reizes, jo pirksti paguvuši nosalt stīvi un liki.

– Velc stiprāk, lai iedegas! Ko, vai tad tu nekad neesi smēķējusi?

– Es? – Leldes plaksti joprojām ir nolaisti un drusku trīc. – Kāpēc tu domā, ka neesmu?

Beidzot cigarete iekvēlojas. Un viņa, sažņaugusi to tievajos, nosalušajos pirkstos, velk un pūš dūmus jocīgi un nemākulīgi, un atri-sušie mati brīdi pa brīdim skar viņas vaigu kā vieglas, brūnas stī-dziņas.

Labi būtu apsēsties, taču piemesties te nav kur, visur piesnidzis un pieputināts, un viņi pīpo, atbalstījušies pret tilta koka margām, bet lejā, trīdamās pret ledu, irdz upīte. Skaidrās februāra dienas krāsas ir akvareliski tīras un dzidras, gaiss stingst bezvējā, sals pieņemas un naktī, domājams, pieņemsies vēl.

– Lelde!

– Nu?

– Es tev nodemonstrēšu cirkulāciju.

– Ko? Ko tādu?

– Dūmu cirkulāciju. Skaties! Fokus-morokus! Četri, trīs, divi, viens – aiziet!

Aigars dziļi ievēl dūmus, tad, atpletis muti, ļauj tiem celties un plūst laukā, taču tie nezin kāpēc neizklist gaisā, bet pa nāsīm paklau-sīgi tek atkal atpakaļ.

– Nu, vai neesmu baigais virtozaurs? – viņš apvaicājas, droši vien kārodams uzslavu – ko gan citu, jo skats patiesi ir diezgan efektīgs.

Bet Lelde nesaka neko.

Posdamies uz naktsguļu, pāri viņu galvām muižas parka virzienā nesaskanīgā pulciņā pārlaižas vairāki kovārņi. Tanī pusē lielie koki jau tinas pelēcīgi violetā novakares dūmakā, kas, apņemot pamali, duļķo debesu pārļaino sārtumu.

– Paklau! – tagad beidzot viņa ierunājas, kaut arī neskatīdamās Aigarā, bet noraudzīdamās pakaļ putniem.

– Nu?

– Ja tev ļautu kaut ko vēlēties, ko tu gribētu par visu vairāk?

– Es? – Aigars atsaucas, savukārt nelūkodamies uz Leldi, jo, atgāzis galvu tā, ka bezmaz krīt nost zaķene, arī ar skatienu pavada kovārņus.

– Skaidrs, ko gribētu, – es gribētu, lai man tagad būtu bise!

– Bise? – Viņa savēl tumšās uzacis, mazliet paklusē, kamēr putni attālinās, un tad saka: – Nu, bet nopietni?

– Es jau teicu: lai man būtu bise! Divstobrene. Vai vislabāk auto-māts, kam patronas no magazīnas pašas ieslid stobrā.

Beidzot viņa paveras Aigarā.

– Vai tiešām tu nekā nevēlies? Nekā, nekā? – Viņa vēl aizvien brī-nās, kaut gan Aigars savu vēlēšanos izteicis pietiekoši skaidri un sa-protami, un viņš piebilst:

– Un vēl es gribētu moci. Mazo «āzīti», kā Ingum, bet vislabāk jau, bez šaubām, «panoniu» – un kārtīgu, ar blakusvāģi.

Lelde neveikli nokrata no cigaretes gala pelnus.

– Debess, ko tad tu iesāktu ar blakusvāģi? – viņa teic.

– Ko iesāktu? – Aigars atvaicā un nospļaujas sniegā. Ir nu gan jau-tājumiņš! Motocikls ar blakusvāģi tak ir pavisam kas cits nekā bez blakusvāģa, motocikls ar blakusvāģi ir bezmaz... tas ir bezmaz zapiņš!

– Un ko iesāk citi? – viņš jautā un nospļaujas vēlreiz.

– Un ko iesāk citi? – viņa kā atbalss atsaucas Aigara tonī un iesmejas.

Un tas Aigaru pēkšņi aizskar, jo mocis – pašam savs mocis, turklāt ar blakusvāģi – ir viņa sapnis, bet sapņi ir kaut kas svēts un neaizskarams, kritiski neaplūkojams un neapsmejams, pat ja tā ir Lelde, kas to dara, un varbūt tieši Leldei to nevajadzētu darīt, jo Kasparsoniem pieder mašīna, gan tikai tas pats zapiņš, kurš, roku uz sirds liekot, tomēr ir pārāks par vislepnāko motociklu, par «javu» pārāks un par to pašu «panoniu», un tāpat par lielo «īžu». Un negaidot viņam ienāk prātā, ka – interesanti, ko cilvēks vēlas, kad tam jau ir mašīna. Varbūt otru? Vai moskviču, ja pieder zapiņš, vai volgu, ja pieder žigulis? Bet ja ir jau arī volga? Ko vēlas tāds, kam ir volga?

Lelde pārlicecas pāri margām un nomet cigareti lejā. Čūkstēdama tā iekrīt lasmenī, gabaliņu slid pa ūdeni līdz ledus malai un, straumes rauta, pazūd.

– Un ko tad gribētu tu? – viņš jautā drusku izaicinoši, jo sirds dziļumos viņam joprojām gremžas Leldes smieklī. Liela muiža... Un tomēr kremt, jods parāvis!

Lelde atskatās un, domādama kaut ko savu, ko Aigars nespēj uzminēt, divaini uzstaro, nevis pasmaida vai iesmejas, bet tieši uzstaro, tā ka tam vajadzētu būt kam sevišķam, ko viņa vēlas, un Aigars paskubina: «Nu, sper vaļā!» – bet viņa tikai izvairīgi saka:

– Tu smiesies.

Tā viņa teic un nepiebilst vairs neko, un tikai acis plaiksnās kaut kādi gaiši domu atspulgi.

– Tad tā būs kāda baigi lepnā kleita... nu, vai varbūt krelles... – Aigars min uz labu laimi, pūlēdamies aptuveni iztēloties, ko varētu kārot meitene un vēl tāda kā Lelde, kurai, rādās, jau tā kā būtu viss.

– Krelles! – viņa nicinoši iesaucas. – Ak kungs, kāds tu vēl esi bērns!

Nu vai zin! Nav citu vārdu, nudian nav, kas vēl sāpīgāk skartu Aigara pašcieņu, un, slēpdams aizvainojumu, viņš nevar izdomāt neko prātīgāku kā atkal kādu brīdi nodoties tikai «dūmu cirkulācijai»,

kamēr attopas – tiešām nelga! – apkaunas, sarauc degunu un ar knipi aizraida arī savu smēķi nopakaļ Leldes cigaretei – lejup. Apmetis loku un vēl beidzamo reizi lidojumā iekvēlojies, tas iekrīt sniegā.

– Tad es nevaru izgudrot, – viņš pastrupi saka, sirds dziļumos nožēlodams, ka vispār iekļēpājies šādā sarunā. Lai nu nestāsta, būs sailgojusies pēc kaut kādiem importa loriņiem, pēc neiloniem un visvisādām zeķbiksēm, pēc kā gan cita, bet taisa tādu ģīmi, it kā domātu par sazin ko cēlu!

– Tas nemaz nav priekšmets! – Lelde strauji un gandrīz vai aizvainoti teic, gluži kā uzminējusi viņa domas. – Un vispār... tu to nesapratsi.

Ja jau tā, tad nekā... Un abi atkal klusē. No parka puses atlido neskaidras, miegainas kovārņu balsis. Vai nebūtu laiks kustēt prom? Baigais kaifs te dirnēt! Nu labi: pastāvēja, uzpīpoja – un diezgan.

– Vai tu nedomā, ka mums vajadzētu iet? – beidzot viņš nenociešas, jo stāvot patiesi ir nosalis kā suns un arī darīt te nūdien nav ko, un piedevām sasodīti kārojas ēst, un no tuvējam mājām plūst ēdienu smaržas, ož pēc kaut kā cepta – gaļas ar sīpoliem vai varbūt olām, viņam garšo vēršacs ar speķi, speķis var būt ar liesumu vai viens vienīgs treknums, vienalga, viņam iet pie sirds tik un tā, ja vien ir stingri sacepts, lai gar malām kraukšķētu brūna garoziņa. Un, iztēlojies to, viņš sāk nepacietīgi miņāties un nepavisam vairs nav noskaņots te nīkt, pat ar Leldi ne.

– Var jau, – viņa atbild padevīgi un skumīgi, kā samierinoties ar nenovēršamo, un viņš atjēdzies atkal nodomā, ka Leldei negribas uz mājām. Un viņam piepeši kļūst Leldes ļoti žēl, jo vai tad pašam cik reižu nav gadījies tā saķibelēties, ka atgriezties mājās negribas ne traks. Bet jāatgriežas vien ir. Kur tu, cilvēk, citur dēies, kur paliksi? Lai gan tādās reizēs gribas būt kaut kur tālu prom – aiz trejdeviņiem kalniem un zemēm, uzsēties pašam uz sava moča un... un aidā, kur acis rāda.

– Varbūt tev gribas kaut kur tikt? – viņš izlīdzinoši ieminas, ļoti skaidri iztēlodamies, kā ir ap dūšu tad, kad kājas galīgi nenes uz māju pusi.

– Kā – «tikt»? – viņa pārvaicā, domādama ko savu.

– Nu, tā. Aizšaut kaut kur prom, – viņš pamāj nenoteiktā virzienā.

– Aizbraukt?

– Mhm.

Lelde mirkli klusē, tad pamāj ar galvu.

– Jā, brižam.

Tā viņa saka, taču, padomājusi vēl, piebilst:

– Bet tas... tas nav tas. Nē, tu nesapratīsi. Neņem ļaunā, bet tu nesapratīsi, Aigar...

Viņa jau arī pati nesaprot, kā to nosaukt. Tas šķiet kā aizmirsts vārds, ko viņa pūlas atvedināt atmiņā, bet nespēj un kas bija ļoti tuvu apziņai tanī brīdī, kad pāri laidās putni, bet pēc tam izkusa un izplēnēja, atstājot vienīgi skaudras ilgas pēc kaut kā ļoti laba un ļoti skaista, un ļoti nenoteikta.

Viņi iet starp nosnigušām mājām un pieputinātiem dārziem, sadzītām kupenām un balti apbirušiem kokiem, garām visam ieras-tajam, ko snigšana vērtusi tik svešādu, kā kad tā vispār nebūtu Mūr-gale, pa kuru viņi soļo un brien.

Pie Voicehovska mājas, saimnieku gaidot, sēd Nerons apsarmo-jušām ūsām.

– Neron! – Aigars pakliedz pāri žogam, bet suns nepievērš viņam ne mazāko uzmanību, nepaluncina asti, nepaslien ausi, nepamet aci, it kā tāds Aigars būtu nulle un tukšs gaiss. Aigars samīca piku un pār-lidina pāri sētai. Bet sniegs, kā aizvien lielā salā, ir irdens un paldens, tas neturas kopā, un pika sairst un sabirst jau gaisā, vēl lidojumā.

– Kam tev tas vajadzīgs? – Lelde saka, saraukusi uzacis, lai gan Aigars nav trāpījis un nemaz nav gribējis trāpīt, tikai paķircināt suni, lai nesēž kā tāds kungs. Nu, protams, viņš kārtējo reizi ir izgāzies un, slēpdams mulsumu, sarauc degunu krunkās, sirds dziļumos alkdams, kaut pēkšņi sāktos ugunsgrēks vai karš vai uzkultos spiegi, vai notik-tu cits kas tāds īsti baigs, kur viņš varētu parādīt savu drosmi un dūšu tā, ka visiem paliktu vaļā mutes.

Bet nekas tāds jau Mūrgalē nevar notikt un arī nenotiek. Mūrgalē smaržo pēc ceptas gaļas un olām, no skursteņiem kūp dūmi, celdamies stāvus nekustīgajā gaisā, Mūrgalē daudzās pirmklasnieki, apmētādami ar sniegu cits citu un, kad Lelde ar Aigaru iet garām, arī viņus abus.

Kāds iebrēcas:

– Brūtgāns un brū-ūte!

Un citi pievienojas aizrautīgā un nesaskanīgā korī:

– Brū-ū-ūt-gāns un brū-ū-ūte... ūt-gāns un... ūte...

Velni tādi!

Aigaram cauri izskrien karsts vilnis – viņš draudīgi apsviežas. Klai-gāšana vienā acumirkli pārtrūkst, izsīkst un izčākst aprautos un ne-spodros spurdzientos, guldzientos, sēcienos – smieklu vēl pilnīgi nesa-valdītajās atbalsis.

– Nu, p-p-pagaidiet! – viņš uzkliedz, nobālis aiz niknuma, un viņam niez un knieš nagī, burtiski, vārda vistiešākajā nozīmē.

Bet Lelde tikai iet projām, it kā nedzirdot neko, it kā dzirdētais un dzirdamais neattiektos uz viņu ne pašā mazākajā mērā, iet, neapstādamās ne uz brīdi un pat negausinādama soli, un Aigars, pametis sikos, atkal panāk viņu un soļo blakus. Un smējieni un saucieni aiz muguras no jauna pamazām kļūst skaļāki, kā atdzīvojušies un atpaušies no pārbiļa, un Leldi un Aigaru drīz atkal sasniedz nesaskanīgais, kaitinošais, mēdījošais koris:

– Brū-ūtģāns un brū-ūte... brū-ū-ū-ūtģāns un brr-rūte...

Aigars iesāņus paveras Leldē, paskatās vaicājoši, pētījoši – un piepeši un spēji, tik pēkšņi, kā kad būtu ieraudzījis pirmoreiz un nekad agrāk nebūtu pazinis, tik negaidīti sev pašam, ka taisni vai brīnums, kur agrāk bijušas acis, tik pārsteidzoši un brīnumaini atklāj, cik Lelde skaista. Smalkais profils, ļoti tumšie, garie un gludie mati, slaidais augums – viss viņā ir glezns un ļoti krāsains pret sniega baltumu: salā rožainā seja, matu melnais spožums, magoņsarkanā šalle, pelēkais kažociņš. Un, apžilbis no šīs spilgtās un gleznās krāsainības kā no saules, viņš sajūt, ka notvīkst, apjūk par savu piesārtumu un sasarkst vēl stiprāk. Viņš nezina, kur likt acis un rokas, un neatņemdamies skatās tikai uz priekšu nenoteiktā virzienā, bet plaukstas sabāž kabatās un portfeli nes padusē, un pirksti tirpst un kaist, dūraiņos atsildami un atvilgdami, un tāpat deg un kvēlo ausis zem nesasietās zaķenes. Viņš tiecas pieskarties Leldei, taču vienlaikus neuzdrikstas pat paraudzīties uz tās pusi. Viņam gribas, kaut drīzāk būtu klāt paša mājas un atpestītu viņu no šīs ķezas un ķibeles, un vienlaikus tās tuvojas biedējoši un briesmīgi, skriedamas pretim kā ātrvilciens. Un pašā beidzamajā mirklī viņu sagrabj pat stipra un karsta vēlēšanās aizturēt Leldi, aizkavēt un pastāstīt ko labi interesantu, tik traki efektīgu, ka Lelde nespētu aiziet, bet viņa mēle ir kā sasieta, un viņa galva ir tukša kā izslaucīta, trula kā pods, un nekas tur nav aizķēries, galīgi un gluži nekas, kaut arī viņš nepieder pie tiem, kas krituši uz mutes, drīzāk gan otrādi, un ne reizi vien tieši murksķēšanas dēļ dabūjis pa ādu un pa kaklu.

Bet, kamēr viņš gudro un prāto, ko teikt un sacīt, Lelde uzsauc: «Nu, tad čau līdz ritam!» – un dodas tālāk. Viņa neatskatās ne reizi, nevienu pašu vienīgu reizīti, kaut arī iet aizvien lēnāk un lēnāk, itin kā taisītos tūlīt apstāties un nemaz neiet tālāk, neiet vispār nekur, taču atpakaļ – atpakaļ neparaugās tik un tā. Un Aigaram nu jau trešoreiz iešaujas prātā, cik ļoti, cik neprātīgi Leldei negribas uz mājām, tikpat kā uz cietumu. Droši vien sanākušas kādas ziepes ar večiem. Vai tad izslēgts? Nav izslēgts, nepavisam... Brr, učkūki skolā, učkūki mājās, baigi – kā Lelde to vispār var izturēt? Ja viņam tā būtu, tad jau... tad

jau nudien pilnīgs vakars... Tad jau, goda vārds, labāk projām no mājām, kaut kur kopmītnē. Vismaz neatkarīgs cilvēks...

Un, kamēr Aigars, noraudzīdamies pakaļ, visu to prāto, Lelde ir jau sasniegusi veikalu, kas vēl nav slēgts, un, garām ejot, viņa apstājas pie skatloga un aplūko to nedaudzo, kas tur izlikts, lai gan viss jau tāpat labi zināms un turklāt ar leduspuķēm aizvilkti. Viņa iegriežas arī iekšā, apskata un pielaiķo kurpes, kuras viņai nemaz nevajag un kuru pirkšanai turklāt nemaz nav naudas, pārtikas nodaļā pastāv pie konfektēm, pēc kurām nepavisam nekāro, pārlaiž skatienu pāri pudelēm plauktos, vēderainiem stikla traukiem ar cukuru un putrainiem, papīra paciņām ar kakao, cepumiem un vafelēm un piepeši ierauga: te tās ir – cigaretes! Ir tāda sajūta, it kā viņa visu laiku neapzināti būtu meklējusi tieši tās un nu beigu beigās atradusi. Un viņa nopērk. Pīpēt viņai gan negribas, gluži pretēji, no pirmītējā smēķa nedaudz šķebina, taču cigarešu kārbīņa rada dīvainu un diezgan grūti izskaidrojamu neatkarības un drošības apziņu, un, tuvodamās mājām, viņa to kabatā brīdi pa brīdim aptausta, kā briesmu draudos būtu aptaustījusi ieroci.

Sniega apķepinātie un nobalsinātie Kasparsonu vārti ir atstāti pusvirus. Iekšpusē, pret žogu atbalstīta, slienas koka lāpsta. Ābeles stāv ieputinātas līdz padusēm, un dārza balto klaju šķērso kaķa pēdu sīkie dobumiņi. Viss dveš lielu, dziļu mieru. No neaizslēgtajām garāžas durvīm līdz vārtiem uz pavirši, redzams, steigā atšķūrētā ceļa sniegs izrakstīts ar pavisam svaigiem zaporožeca riepju nospiedumiem. Tātad tēva nav mājās. Un kā pārtrūkdams Leldē uzreiz atslābst kaut kas saspringts, līdz galējībai savilkts un atvieglinājums iestājas tik straujš un dziļš, ka pagurst sirds un apreibst galva, un atveras dūrē savilkta plauksta.

Viņa krampjaini nopūšas kā pēc ilgas raudāšanas un ieiet mājā.

Aurora tūlīt saklausa, ka ienācis kāds. Lelde? Vai Askolds? Mašīnu piebraucam viņa nav dzirdējusi. Tātad laikam Lelde. Sen jau arī laiks. No priekšnama atskan klusināti soļi un zābaku mīkstā gurdstoņa, notinkšņ pakaramais pret vadzi. Protams, Lelde, – Askolds staigā pavisam citādi, skaļi un strauji, viss viņa rokās aiz enerģijas pārpilnības un nervozas nepacietības žvadz, šķind un kladz. Aurora paver durvis – priekšnama mījkrēsli klusi likņājas meitas stāvs.

– Tu?

– Es, – Lelde atsaucas.

– Kāpēc neiededzi gaismu?

– Var jau saredzēt arī tāpat.

Tomēr Aurora pasniedzas, iededz.

No Leldes plūsmo āra aukstums un svaigums, matu šķipsniņas abpus sejas vēl ir balti apsarmojušas no elpas.

– Ko tik vēlu?

Bet Lelde, dziļi dvašodama, tikai stīvē nost zābakus, un sarma matos kūst strauji, gandrīz acīm redzami.

– Tev šodien taču bija tikai sešas stundas, – Aurora atkal teic, ar skolotājas profesionālo atmiņu, kā allaž, viegli un nekļūdīgi iegau-mējusi, cikos Leldei beidzas stundas. – Vai jums bija vēl kādi pasākumi?

– Nē.

Lelde ieaujas čībās.

– Tad jau tev vajadzēja būt ar iepriekšējo autobusu.

– Es jau arī biju. Tikai gabaliņu pagājos.

– Nāc nomazgā rokas un paēd.

Lelde virtuvē ieiet pa priekšu. Abas ir gandrīz viena auguma, tikai Lelde trausla un slaika, un, kā aizvien, līdzās šim jaunības dabiskajam smuidrumam Aurora kaut kā īpaši asi sajūt pati savu smagnējību un neveiklumu.

– Pagājies... Tādā salā? Vai tad tev nemaz nebija auksti? – atce-rējusies viņa pabrīnās, nodrebot no iedomas vien.

– Skaisti. Viss piesnidzis.

«Jā,» domā Aurora, «piesnidzis kā nelaime. Bez rokām var palikt tīrot un šķūrējot. Pat neievēroju: ir skaisti? nav skaisti?»

Gandrīz neapzināti viņa pagriežas pret logu, bet āru daļēji sedz aizkars, daļēji stiklu apsvīdums, un tā pa istam neko saskatīt neizdo-das, tikai dažus ābeles zarus kā biezas, tieši uz rūtīm uztrieptas ķebu-rainas švikas.

– Kur tad tu tā staigāji?

– Tāpat.

– Tāpat... – Aurora saka ar nevilšū žēlumu pati pret sevi. «Bet es? Bet man? Kad man ir vaļas tā paieties? Ne uz skolu vai veikalu, vai citur kur, bet tiešām «tāpat». Bez iemesla un mērķa, tikai sava prieka pēc. Kur nu! Nelabotu burtnīcu kaudzes. Netīras veļas pilna kaste. Trešo dienu nav laika izvārit neko svaigu. Atkal jāiztiek ar to pašu zupu. Skābētiem kāpostiem jau sildīšana nekait, un tomēr...»

Lelde sēstas pie galda. Aurora, ielējusi viņai un sev to pašu jau apnikušo kāpostu viru, piemetas iepretim. Un trešais krēsls paliek tukšs. Askolds vēl nav atgriezies no Raudavas.

– Tēvs aizbrauca uz tautas izglītības nodaļu, – Aurora saka, ievērojusi, ka Lelde uzmet skatienu Askolda krēslam galda galā. – Nu, ēd! Ko tu neēd?.. Viena staigāji?

– Nē. – Lelde pasniedzas pēc karotes. – Ar Aigaru.

– Pērkonu?

– Mhm.

«Ar Pērkonu,» Aurora atkal iegrimst klusās pārdomās, neviļus apvērtējot Aigaru ar sievietes aci. «Būtu nu vismaz izskatīgs zēns! Bet tā... vasaras raibumi... kakls kā noplūktam cālim... Un sekmēs viduvējs,» viņa nodomā jau ar pedagoga nožēlu, jo Aigaram Pērkonam no piektās līdz astotajai klasei mācījusi matemātiku un nocīkstējusies ne mazums, sevišķi ar algebru.

– Kā tad Aigaram tagad iet ar algebru? – viņa painteresējas, kaut arī, stingri ņemot, viņu tas vairs nekādi neskar: kādreiz bija viņas audzēknis, bet nu vairs ne. – Divnieku nav?

– Uz liecības nav, – Lelde īsi atbild.

Aurora saviebjas: kā tad! Bez šaubām, uz liecības jau ne. Ceturkšņa beigās – tad jau gali tiek savilkti kopā ar dievu uz pusēm. Tāpat kā agrāk.

Viņas nerunīgas kavējas katra savā pasaulē.

– Par ko tu tā prāto? – Aurora beidzot attopas, ievērojusi, ka Lelde joprojām skatās uz Askolda krēslu, itin kā tēvs tur sēdētu, tikai neredzams, sēdētu un noraudzītos, kā viņas ēd un ko viņas runā, sēdētu un novērotu katru kustību, ko viņas izdara, klausītos katrā vārdā, ko viņas saka. Meita domā par Askoldu. Bet ko un kā? Ar niknumu vai kaunu, stūrgalvību vai klusu vēlēšanos izlīgt? Ko Lelde šobrīd var domāt, nolūkodamās uz tukšo Askolda vietu?

To iztēloties Aurora nespēj, pat aptuveni ne. Leldes seja nepauž nedz dusmas vai iecirtību, nedz nožēlu vai aizvainojumu, nevienu no tām izjūtām, kas būtu loģiskas un dabiskas pēc vakardienas sadurmes un tātad lielākā vai mazākā mērā saprotamas. Skatienā viežas drīzāk kaut kāda koncentrēta, saspringta, uz iekšu – uz sevi vērsta izteiksme, it kā Lelde pūlētos atcerēties ko būtisku, svarīgu un ļoti vajadzīgu, bet atminēties nezina kāpēc tomēr nespēj. Tas, ko viņa pūlas atvedināt prātā, nepārprotami saistīts ar Askolda personu. Bet kas? Kas ir tas – tas būtiskais un nozīmīgais Leldes pasaulē, par kuru Aurora allaž pārliecināti domājusi zinām visu? Viņa ir Leldi iznēsājusi, dzemdējusi un uzaudzinājusi, viņa zina, kas Leldei patīk un kas ne, kas garšo un kas ne, kurā priekšmetā veicas un kurā ne, viņa zina, ka Lelde dažkārt runā miegā un nav apveltīta ar muzikālo dzirdi, ka tai ir nevainojami, ideāli zobi, bet pleci pēc atslēgas kaula lūzuma

drusku nevienāda augstuma, viņa zina Leldes svaru un pat asins sastāvu, hemoglobīna procentus un leukocītu skaitu, viņa zina visu un nezina neko, viņa stāv kā aiz noslēgtiem vārtiem, cauri kuriem vīd gaisma, bet nav saskatāms, kas norisinās iekšpusē, – viss ir tikai rēgains ēnu un atspulgu mija.

Šis traušlais, maigais bērns, kuru viņa mīl un par kuru viņai vajag atbildēt, vairs nav tas un tāds kā vēl pirms gada, pat pirms pusgada, un viņas priekšstati – tā jau ir pagātne, vakardiena un aizvakardiena. Aurorai meita aizvien likusies ļoti tīra un skaidra, tai piemīt zināms brīžam naivs jaunības ideālisms un jaunības maksimālisms. Un, lūdzu, pēkšņi kā sniegs uz galvas – šis viltotais Askolda paraksts, kas vairs nav kaut kāda izēsta ievārijuma burciņa vai medusglāze, bet jau cita – jauna pārķāpumu kategorija, ko zināmos gadījumos pat soda likums un ko Lelde pēc visas savas būtības nemaz nav spējīga izdarīt, taču ir izdarījusi, turklāt ar tādu apbrīnojamu vieglprātību un biedējošu bezatbildību, ar kādu kleptomāns paņem svešu mantu, nejutot nekādus sirdsapziņas pārmetumus un ne mazāko vainas apziņu.

Aurora nopūšas. Grūtais, smagais pubertātes vecums... Ar šī pārejas laika visdažādākajām izpausmēm viņa ir ne mazums sadūrusies skolā, taču nezina kālab aizvien šķietis, ka Lelde ir un būs izņēmums, ka Leldi tas neskars, uz Leldi neattieksies. Mātes ilūzijas, mātes aprobežotība. Un te nu sēž Lelde otrpus galda, raudzīdamās te uz Askolda krēslu, te laukā pa logu, un Aurora nesaprot, kā iesākt un ko teikt, it kā būtu nogrēkojusies pati, nevis Lelde un it kā pašai, nevis Leldei tagad vajadzētu lauzīt galvu un gudrot, kā visu vērst par labu.

– Tev tomēr nāksies ar tēvu izlīgt, – viņa beidzot saka, nebūdamā isti pārliecināta, vai to vajadzēja teikt, sēdot iepretim pie šķīvjiem ar sildītiem kāpostiem. – Atvainoties un salabt, un viss būs atkal kārtībā, – viņa piebilst, ar iekšēju nepatiku manīdama, ka vārdi iznākuši pārāk lūdzoši, gandrīz vai pieglaimīgi un lišķīgi. Aurora tos gribēja pateikt tikai mierīgi un iecietīgi, taču tie ir izsprukuši kaut kādi pārlieku pazemīgi un gandrīz vai diedelējoši, itin kā patiesi būtu viņa, kurai tieši un pirmām kārtām vajadzīga šī salabšana, šī samierināšanās par katru cenu. Viņu pārņem pretestības sajūta pret šo savu toni un nevilšus īgnums pret sevi pašu, taču pasacītais ir un paliek izteikts un nekas tur nav nedz līdzams, nedz labojams.

Leldes tumšās uzacis savēlkas.

– Es viņam neesmu neko nodarījusi!

Aurora noklepojas. Lūdzu, te tas atkal uzskatāmi izpaužas – nekādas, pilnīgi nekādas vainas apziņas!

– Notikušo acīmredzot var uztvert dažādi, – viņa saka stingri, taču, cik iespējams, neiekaistot, lai vēl vairāk nesaasinātu to, kas jau tāpat ir skaudrs un ass. – Tēvs, kā redzi, ļoti ņēma ļaunā.

Leldes skatiens strauji pievēršas Aurorai.

– Un kā manā vietā būtu rikojusies tu?

Aurora lūkojas meitā, cenzdamās noslēpt zināmu mulsumu. Kas tas ir? Patiesa neizpratne vai atkal izlēciens?

– Runa nav par mani, – viņa izvairīgi atbild. – Taču, starp citu, nevienu svešu parakstu es savā mūžā viltojusi neesmu. Padomā, kādā muļķīgā stāvoklī tu esi nostādījusi tēvu! Viņam taču tagad...

– Bet man? Kas, tavuprāt, bija jādara man? – Lelde iesaucas ar asarām balsi. – Ja vajadzēja zīmi... ja es nevarēju vingrot un tevis nebija. Mums no fizikultūras atbrīvo tikai ar vecāku zīmēm. Tēvs prasītu, kāpēc es nevaru vingrot, bet ko man bija viņam teikt? Ko? Ko?! Nu, pasaki, ko!

Lelde nosviež karoti, aizsedz plaukstām seju, un viņas pleci sāk raustīties.

«Kāpēc man bija tas jāsaka tieši tagad?» ienāk prātā Aurorai. Bet arī klusēt taču nevar un nevarēs. Nevar taču bez gala klusēt un izlikties, ka nekas nav noticis. Par visu jāizrunājas līdz galam un jāpieliek punkts, jo citādi dzīvot zem viena jumta nav iespējams.

Bet ar meitas raudām, kas atbalsojas un atstarojas viņā, Aurorā pamazām ieplūst arī drudzaini un nervozi pulsējošas un vibrējošas strāvas, un pēkšņi viņa nodomā, ka baidās no Askolda atgriešanās, jūtas nepārlicināta par sevi un kaut kā bezpalīdzīgi bīstas, kā kad tas nebūtu viņas Askolds, viņas vīrs, bet tikai priekšnieks, tikai un vienīgi direktors, kam viņa padota un pakļauta.

Bet Askolds šajā brīdī ir pašā labākajā garastāvoklī. «Zili» un «mazi», «Latvijas» un «rafi», augu dienu kratoties un zvalstoties turp un atpakaļ, turp un atpakaļ, mazpamazām līdz pievakarei noblietējuši un nogludinājuši īstu ziemas ceļu, pa kuru zaporožecs tagad ripo raiti un mundri, tikai retumis mīksti un līgani nošūpodamies. Un Askolds, kas pirmīt šaubījies, vai labāk nebraukt ar autobusu, un bažījies, vai ar zapiņu šajos sniegos neies par grūtu, nopriecājas, ka nav bijis pārāk piesardzīgs un apdomīgs, jo ar mašīnu no Mūrgales līdz Raudavai ir apmēram divdesmit piecu minūšu brauciens, kamēr autobuss velkas veselās četrdesmit un pat ilgāk, pie tam kursē ar pusotras un pat divu stundu atstarpī, tā ka laika ieguvums ir neapstrīdams un acīm redzams. Turklāt pa ceļam rodas izdevība pie benzīntanka

papildināt degvielas krājumus, un, pats galvenais, pieturvietā netālu no tā viņš ierauga Ritmu.

Nevarētu teikt, ka Askolds diez cik labprāt vadātu savā automašīnā kaimiņus un paziņas. Mazdrusiņ ļaujies un palaidies, un kurš katrs muļķis sāks tevi izriķot kā taksometra šoferi: aizved tur un tagad aizved tur! Un vedot tev vēl jārūnā un jāpļāpā, jākuļ nieki un jāsniedz paskaidrojumi, uz kurieni un kāpēc brauc, un savukārt jāizprašā citi, uz kurieni un kālab savukārt dodas tie, un jāuzklausā, kā tev krata sirdis, kuru inventarizācija tevi neinteresē, neinteresē ne pašā mazākajā mērā. Taču tev jāizliekas, ka tu klausies, un vismaz laiku pa laikam jāiestarpina: «Ko, tiešām?» – jeb vai jānopūšas: «Tā jau tas atgadās...» – un viss jādara tikai miļās, labās satikšanas dēļ, lai tevi nesauktu par dižmani un īdzeni, rūcekli un buzi, kaut arī pēc tam tu riebies un derdzies pats sev un šķiet viens vienīgs divkosis un ģeķis. Bet Mūrgale ir Mūrgale, tai ir savas tradīcijas un paradumi, savs ritms un sava nemode, kam jāpakļaujas un ar ko jāreķinās, ja gribi te normāli dzīvot un ja vēl turklāt esi šejienes skolas direktors, tātad viens no vietējā mēroga priekšniecībām, aiz kurām cilvēku skatieni un mēles aizķeras vairāk un biežāk nekā aiz daža mazāka gariņa. Tā tas nu reiz ir, un grozīt un izmainīt tur nav iespējams gandrīz neko – var tikai vairīties no situācijām un apstākļiem, kas apgrūtina un kaitina, un iespēju robežās Askolds Kasparsons to arī dara, atstādams sev tiesības izvēlēties pasažieri, un viņš nobremzē mašīnu pie autobusa pieturas netālu no benzīntanka, kur stāv Ritma Pērkone, jo uz Ritmu viss iepriekšējais neattiecas. Ritma ir Ritma.

Rokās viņa tur vairākus aizsainīšus, sazin kādu garu vīstokli – droši vien ar puķēm – un prāvu, apaļu, ar aukliņu zvaigžņveidīgi pārsietu papes kārbu. Ritma atrauj zaporožeca durtiņas un ar žilbinošu smaidu pateicas:

– Tu esi ļoti laipns, direktor!

Autobusu gaidot, viņa ir stipri sasārtusi un, Askoldu ieraugot, kā tam liekas, piesarkst vēl vairāk, un apaļā, rožainā seja kļūst – kā tam arī šķiet – līdzīga ābolam.

– Braucam uz mājām?

– Lai notiek! – viņš atbild un iesmejas, jo Ritma vaicājusi tā, itin kā mājas abiem būtu kopīgas.

– Ko tu smeji, direktor? – viņa jautā ar mazu šķelmību, bet to, kas iešāviēs prātā un balsi pateikts, bez šaubām, izklausītos muļķīgi, Askolds, pats par sevi saprotams, nepasaka un tikai palīdz Ritmai izvietot iepirkumus uz pakaļējā sēdekļa. – Kasparson, ak dies, nu, tāds

kā lācis, neliec taču torti uz puķēm! Tur iekšā ir kallas! – viņa iesaucas pārspilētās, drusku tēlotās šausmās, un Askolds pārliet vistokļus un kārbu citādi, paklausīgi un pat ar zināmu labpatiku pakļaujoties viņai un izpildot viņas pavēles, un viņas savdabīgā, drusku familiārā, drusku ķircinošā uzrunas forma, kāda nav raksturīga nevienai citai sievietei, ko Askolds pazīst, rada ap viņiem nemitīgu un satraucošu spriegumu kā azarta spēlē.

Tā. Viss salikts, Ritma apsēstas blakus, un Askolds sajūt āra svai-gumu, ar kuru piesūkušās viņas drēbju poras un garspalvainā apkakle, mati un šķietami arī āda un kuru pastiprina kaut kāda smarža – par-fima vai varbūt pūdera aromāts, apņēmot Askoldu ar noslēpumaini sievišķīgām plūsmām.

– Vai tad veikalniecei jābrauc iepirkties uz pilsētu? – jau izspiežot sajūgu un ieslēdzot ātrumu, Askolds teic, pielāgodamies Ritmas no-skaņai.

– Vai tu esi redzējis Mūrgales veikalā tortes? – Ritma atjautā, uz-mezdama Askoldam ašu mirkli; viņš, novērsdamies no ceļa, paraugās pretim, un viņu apdedzina Ritmas spožais skatiens. – Es ne!

– Es neēdu tortes, – viņš saka. – Tā ka tas man ir gluži vienalga.

Tagad iesmejas Ritma.

– Tu neēd torti, direktor... tu nepīpē... tu nedzer šņabi... tev nav gluži nekādu trūkumu. – Viņa uz brīdi kļūst nopietna, paklusē un atkal nedaudz uzspēlētās šausmās noskurinās. – Man ir bail no cil-vēkiem, kam nav galīgi nekādu vājību, Kasparson.

– Man ir citādas vīnas, – viņš uzjautrināts taisnojas, – es pielieku priekšniecībai, krāju pastmarkas, sēžot čikstinu krēslu un nemīlu savu sievu.

Tas ir izmests pilnīgi nenopietni, tik nebēdīgi un nevērīgi, ka vārdi drīzāk noliedz nekā apstiprina patiesību, taču, izteicis to, viņš sajūt zināmu neveiklību un atskārš, ka bijis netaktisks, šeit bez īstas vaju-dzības un sakarības pieminot Auroru un kaut nejauši, garāmejojot pie-duroties viņu abu attiecībām. Un, cenšdamies nolīdzināt pasacīto, viņš ar zobgalību piebilst: – Ceru, ka toties tavam Pērkonam pilnā mērā un apjomā piemīt visi tie trūkumi, kas, tavuprāt, cilvēku padara par to, kas viņš ir, Ritma!

– Un ne tikai tie, – viņa bezrūpīgi atbild, ar smiekliem noraidī-dama jebkādu, kaut pašu mazāko iespēju, ka Askoldam savukārt izde-vies netišām skart viņas ģimenes dzīves ēnas puses. – Starp citu, Vilim šodien dzimšanas diena. Un tas – tas sakarā ar šo pašu augšminēto notikumu. – Viņa pamet ar galvu uz pakaļējo sēdekli, kur sainīši, vis-toklis ar kallām un papes kārba sīki dreb motora vibrācijās.

– Cik tad viņam paliek? – Askolds paineresējas, ne no šā, ne no tā nodomādams: «Vai tad kallas visbiežāk nenes uz kapiem? Tāda vēsa, tāda tipiska kapliču puķe...»

– Līdz pensijai vēl mazs jonītis! – viņa atsaucas savā nemainīgajā tonī. – Apaļi trīs gadiņi, Kasparson.

Tātad piecdesmit septiņi. Tētīt, cik tad Vilim ar Ritmu ir gadu starpība? Pavaicāt? Neērti. Un turklāt tad būtu jātaujā pēc Ritmas vecuma, un tas iznāktu pavisam neveikli, kaut arī Ritmai vēl nevar būt ne četrdesmit. Pēc pases, bet pēc izskata trīsdesmit divi, trīs, daudz ja trīsdesmit pieci. Apbrīnojami krāšņa sieviete... Askolds pieķer sevi pie domas, ka abas – gan Aurora, gan Ritma – pieder pie viena un tā paša tipa, pie apaļām tumšmatēm, tikai tas, kas viņam liekas necils, neizteiksmīgs un pat neglīts Aurorā – apaļā seja, lielās krūtis, platās gūžas un zināma smagnējība augumā un gaitā –, visas tās īpašības un iezīmes, ko viņš ne acu galā necieš Aurorā un kas Aurorā tikai kaitina, Ritmā viņu vilina un valdzina ar savu izteikto sievišķību, ko pastiprina un uzsver smaržas, lūpu pomāde, pūderis, skropstu tuša, viss noslēpumainais un drusku mistiskais kosmētikas arsenāls, kurš apliecina vēlēšanos patikt, iekarot, uzvarēt – vēlēšanos, ko neaizplivuroti pauž Ritmas skatieni, kustības, balss un kas strāvot strāvo no Ritmas būtības pašām dzilēm, ļoti asi liekot Askoldam apzināties sevi par vīrieti un ne tikai par dzīvesbiedru, tēvu, amatpersonu.

– Kā redzi, pavisam, pavisam neapaļš skaitlis, Kasparson, – Ritma teic, domādama savukārt par Vili, savu Vili Pērkonu. – Tāpēc rikojam ļoti šauri, var teikt, tikai ģimenes lokā. Bet galīgi bešā taču arī nevar, vai ne?

Tas ir viens no retoriskajiem jautājumiem, uz kuriem nekāda atbilde nav vajadzīga – nedz Askolda piekrišana un apstiprinājums, nedz šaubas vai noliegums, un galu galā, stingri ņemot, viņam nav arī gar visu to ne daļas, ne intereses, pat gluži otrādi – kārtējo reizi viņš mana nepatiku un neiecietību pret Pērkonu, un vēl turklāt ar šīm kallām un torti, tik galīgi nepiemērotām veltēm vīrieša cilvēkam, ka tās apdāvināto padara gandrīz vai smieklīgu. Viņš sajūt jau pazīstamo vēlēšanos paironizēt, teiksim – pazoboties šajā sakarībā, taču apvalda sevi, jo Pērkons nekad viņam nav neko nodarījis, un vispār viņu ceļi krustojušies tikai dažas reizes, ja to vispār var dēvēt par krustošanos. Pirms pāris gadiem Askolds kā direktors izsauca Pērkonu uz skolu par Aigara grēkiem, un retumis Pērkonu un Kasparsonu sagadijušies kopā šādās vai tādās godībās pie kaimiņiem kā, piemēram, pērn pilngadības svētkos (vai arī tās bija kaut kādas lielas kāzas?), kad izrādījās, ka

Ritma ir Askolda galdabiedre, un abi pat drusku dejoja. Askolda anti-pātijām pret Ritmas vīru nevar būt un nav nedz skaidra iemesla, nedz noteikta pamata, viņš to apzinās un tomēr sajūt pret Vili Pērkonu aizspriedumainu nelabvēlību kā pret ienaidnieku, kaut kādu kراسi izteiktu pārākuma apziņu, itin kā attiecībās noteicošais un izšķirošais būtu muskuļi, primitīvs un robusts fizisks spēks. Viņš mana ar prātu valdāmu un klusināmu tieksmi Pērkonu pazemot un noņiecināt, izai-cināt un darīt komisku – tieksmi, ko iespēju robežās cenšas noslēpt, instinktīvi kaunēdamies par to, jo Vilis Pērkons pret viņu vienmēr izturējies korekti, draudzīgi un ar cieņu.

– Veldze caur pazišanos man pagādāja armanjaku, – Ritma liksmi saka, it kā viņiem patiesi šobrīd nebūtu nekā cita, par ko runāt, nekā, nekā cita kā vien par šo vienreizējo notikumu, šo apbrīnojamo un ne-aprakstāmo, šo globālo notikumu, kāds ir Viļa Pērkona dzimšanas dienas svinības. – Tu zini, kas ir armanjaks, Kasparson?

– Ne visai skaidri, – viņš pastrupi atteic.

Ritmu Askolda neziņa tikai uzjautrina, un viņa smiedamās iesaucas:

– Vai dienīņ, cik tu naivs!

– Es neapgrozos tik smalkās aprindās.

– Nemaz nezobojies, direktor!

– Ko lai dara, ja neesmu iemanījies nodibināt kontaktus, lai tiktu pie kaut kādām deficitprecēm? Uz to nu man galīgi nav ķēriena. Trūkst, kā teikt, īstās ožas.

– Tev tāpat jau ir viss, Kasparson, – drusku padomājusi, viņa saka savādā balsī, gandrīz vai skumīgi.

Viņš pabrīnās:

– Viss? Un proti?

– Viss, – Ritma tikai atkārtoti, ar roku apvelkot noslēgtu neregulāras formas apli, kā uzzīmējot ar to gaisā bērnišķīgu pilnības simbolu.

Viņš aprauti iesmejas.

– Nu, kā tad tev trūkst, Kasparson? – viņa savukārt jautā.

Un tad viņš to izdara. Viņš nekam nav gatavojies, un viss iznāk pēkšņi, strauji un pats no sevis, – atstājis uz stūres tikai kreiso roku, viņš ar labo pasniedzas un satver Ritmas plaukstu, tā ir dūrainī, viņš nesajūt ādas siltumu, tikai pirkstu dzīvos apveidus, viņu pār-steidz paša rīcība, viņš vāji apjauš, kāds varētu būt nākamais solis un nākamā kustība un kāds varētu sekot vārds, kā kad viņu vadītu akls spēks – gravitācija vai centrīce, bet Ritma atvelk savu roku, sacīdama:

– Neblēņojies nu, Kasparson! Iebrauksim vēl grāvi.

Viņa to teic ierastajā – vieglajā un rotaļīgajā, un mūžam gandrīz nemainīgajā tonī, aiz kura šobrīd var slēpties vispretrunīgākā izjūtu un pārdzīvojumu dažādība un tikpat labi var neslēpties nekas, tāpat kā Askolda pieskāriens var nozīmēt daudz ko un var nenozīmēt gluži neko, tā ka ārēji viņi ir kviti. Taču Askolds mana neapmierinātību ar sevi un savu izdarību, pats netikdams skaidrībā, vai nožēlo šo spontāno kustību, kas nav pat glāsts, vai, gluži otrādi, iekšēji gremžas itin kā par kaut ko nokavētu un nepagūtu, kas jau netverami aizslidējis pagātnē. Un viņš vienlaikus vēlas, lai Ritma nebūtu pievērsusi nekādu vērību šim sikajam starpgadījumam, un vienlaikus zemapziņā kāro, lai tas būtu atstājis kādas pēdas un sekas viņas dvēselē – apjukumu vai vismaz slēptu satraukumu, vai kaut vai minējumu. Bet no Ritmas uzvedības neko nav iespējams izsecināt. Rīcībā un balsī neizmainās nekas, it kā Askolda nejaušo tiekšanos pēc zināmas tuvības viņa būtu uzņēmusi kā pilnīgi dabisku nodevu savai valdzinošajai sievišķībai, kā likumsakarīgu un pašsaprotamu apliecinājumu savai pievilcībai, ko viņš itin labi apzinās. Un šī Ritmas attieksme Askoldu aizskar, gluži kā tušējot tā personības vienreizīgo nozīmi un šķietami padarot to par vīrieti vispār, tikai un vienīgi par sava dzimuma ierindas pārstāvi, taču reizē arī iekvēlina, vedinot pārkāpt visas robežas, lai apliecinātu sevi.

«Kādas blēņas!» viņš nodomā, ar nelielu pašironiju izkļūdams no šīm pretrunīgajām, mulsošajām noskaņām. «Tā tikai vēl trūka, lai es te sāktu knakstīties kā nelga ap kuru katru cik necik pieņemamu sievišķi!»

Viņš cenšas uzkurināt un uzturēt sevī kritisku un zobgalīgu nostāju pret notikušo un pret pašu Ritmu, kas brīdī pa brīdīm lūkojas pār plecu, kā atkal no jauna pārliecinoties, ka torte nav sašķiebusies, ka puķes nav noslidējušas no sēdekļa un ka vispār mantas ir sveikas un veselas un tādas pašas nesabojātas un cēlas nonāks gaviļnieka rokās. Viņas rīcībā viežas kaut kas sikumains, bērnišķīgs un uzjautrinošs, viņa atskatās kā maza meitenīte uz jaunnopirktām rotaļlietām, nespējama slēpt naivu labpatiku, un Askolds nodomā, ka viņa nav pārāk gudra un ka intelekts nav viņas stiprā puse – nevis intelekts, bet eksterjers... faktūra.

Askolds pasmīn savā nodabā, īsti neapzinādamies pats savu zobgalīgo vīpsnu, toties Ritma to ievēro un uzreiz un bez aplinkiem tūlīt apvaicājas:

– Par ko tu smaidi, direktor? Par mani?

Acīga viņa ir gan, izveicīga un manīga, un ļoti atklāta, un viņas vaļsirdība un tiešums ir uzpērkošs un pievelkošs, kaut kādā mērā

atbruņojošs – līdzās tam Askolda ironija šķiet neista, divkosīga un uzspēlēta.

– Nē, – Askolds atbild, pret savu gribu nedaudz mulsdams zem Ritmas ciešā skatiena, kura pētīgo vērīgumu drīzāk noskārš nekā redz. Viņš ir dzirdējis un lasījis par sieviešu apbrīnojamo, ar prātu neizskaidrojamo intuīciju, un viņam neviļus gribas iziet ārpus tās loka, ārpus tās uzveres robežām, kā kad Ritmas spēkos būtu bez vārdiem uzminēt un izdibināt arī visu citu par viņu un viņa dzīvi, viņa dziņām un neveiksmēm – par to, ko viņš slēpj sevī aiz septiņiem zieģeļiem, nelaizdams klāt nevienu un sargādamies pat no svešām nojautām.

– Tad es varu iedomāties, – Ritma pēc brīža teic.

Tomēr Askolds tā arī neiedrošinās apvaicāties, ko viņa iztēlojusies. Un, kaut arī viņas minējums var būt tīrie nieki, vienīgi aptuvenus pieņēmums bez cik necik droša sakara ar īstenību un galu galā tikai kaut kāds joks, Askolds neapzināti baidās no viņas iedomu iespējamās sakrišanas ar patiesību un no šīs patiesības nosaukšanas vārdā, kā kad Ritma būtu apveltīta ar kādām gluži mistiskām spējām, kas ļautu atklāt un atsegt arī to, ko tikai noskārš, bet līdz galam vēl neizprot pats Askolds.

Viņi iebrauc Mūrgalē. Logu ugunis, klievēdējot jau ļoti dziļo krēslu, krāso sniegu neparasti intensīvi zilu. Kupenu virspusē pa brīdim dzirksti gluži kā mākslīgs vizmojums, šķietami sintētiski mirguļi, un ir tik skaisti kā Jaungada pastkartē. līdz naivumam, līdz bezgaumībai romantiski un skaisti.

Askolds aptur zaporožecu iepretim mājai, kur dzīvo Pērkoni un kur gaisma laistās un mirdz, blāv un balsnī visos logos. Ritma savāc savas mantas, apiet apkārt mašīnai un apstājas pie vadītāja durtiņām, un Askolds izkāpj – tagad viņš spiests izkāpt, kad Ritma pienāk un apstājas pie tām. Brītiņu viņa it kā vilcinās un svārstās, tad uzmanīgi un neveikli, sargājoties kaut ko nosviest vai saspīest, saņem visus saiņus vienā rokā un padusē, novelk dūraini ar zobiem kā bērns un atvādām sniedz viņam roku. Viņš satver to ar pēkšņu, liksmu prieku, kas strauji aizslauka pirmtējo neveiklibu, lai gan nenotiek un nav arī noticis nekas, gluži nekas, kas šādos gadījumos būtu neparasti. Pavisam pretēji – viss ir ļoti, ļoti parasti: viņi tikai sarokojas, kā tas arī ir pieņemts šķiroties. Viņš labprāt gribētu aiznest Ritmas lietas līdz pašai mājai, bet ierauga, ka pēc viņa pakalpojumiem te nav nekādas vajadzības: Ritmai pretim vienos svārkos un kailu galvu, ļoti iespējams, mazlietiņ iesilis kā jau godu reizē, nāk pats jubilārs, pats Vilis Pērkons, un tam pa priekšu saimnieci sagaidīt steidzas arī melns kaķis, caurcaurēm

melns, kā vismaz šķiet nokrēslā, īsts raganas runcis. Askolds nenogaida, kamēr abas puses satiekas, iekāpj atpakaļ mašīnā un dodas prom, un tanīs trīssimt četrdesmit metros, kas šķir Pērkonu un Kasparsonu mājas, viņa oma sabojājas strauji un galīgi, itin kā tas būtu cietums, kur viņam jāatgriežas.

Ar lielu precizitāti Askolds spēj iedomāties katru detaļu, katru sīkumu, kas viņu gaida pēc atgriešanās, un nevis iztēle, bet laulībā nodzīvoto gadu pieredze ļauj ar nemaldīgu gaišredzību noskārst, kāds būs vakars ģimenes lokā, jo viss, pavisam nedaudz variēdamies, ir atkaroties jau simtiem reižu un kļūvis vienveidīgs, apnicīgs un nomācošs ar šo pastāvīgo atkārtošanos. Viņš jūtas piekusis un nervozs, šobrīd viņš vēlas tikai mieru, un viņam nepavisam negribas stāstīt, kā gājis pa Raudavu, negribas ēst, negribas dzirdēt Leldes pusaudzes niķus un negribas redzēt Auroras pārmetošo mocekles seju. Viņš jūtas apguris, kaut arī pa dienu vairāk sēdējis nekā staigājis, – piekusis un zaudējis spēkus kā noskrējis suns. Ar smagi nokausēta cilvēka ērcīgumu Askolds nodomā, ka viņam tikpat kā dievam tam kungam jāatbild par visiem un par visu: par sazin kādās mucās augušo zosu un pa nez kādām spundēm baroto ēzeļu nesekmību un par tiem āpšiem, kas virtuvei pieveduši bojātu gaļu, par to anonīmo aunu, kurš ķīmijas kabinetā iegāzis izlietnē dzīvsudrabu, un to kazu, kas pašā mācību gada vidū sagudrojusi iet dekrēta atvaļinājumā, kaut gan skola paliek bez pionieru vadītājas. Viņam jāatbild par mācību procesu un ārpusklases nodarbībām, par kontaktiem ar vecākiem un izglītības nodaļu, uz viņa pleciem ir kabineti un koptgalds, remonts un kanalizācija, un nevienam nav nekādas daļas, ka viņam ir tikai divas rokas un viena galva un dienai tikai divdesmit četras stundas un ka vispār viņš ir tikai cilvēks un nav nekādas visvaris, pestelis vai brīnumdaris – tikai cilvēks...

Trīssimt četrsimt metri sniegā labi iebraukta ceļa ir par maz, lai rastu atbildi un atrisinājumu kaut jēl vienam no jautājumiem, kas viņu nodarbina un nomāc, taču, lai sapiktu, ar tiem pietiek atliku likām. Un, nokļūstot pretim paša mājas joprojām drusku pusvīrus stāvošajiem vārtiem, Askoldam iešaujas prātā, ka viņš ļoti labprāt izmestu vēl kādu likumu, lai mazliet izvēdinātu nīgrumu, nedaudz novilcinātu mājas atgriešanās brīdi un nepārrastos kā rūgumpods, – labi būtu pabraukties līdz mežam, iegriezt mašīnu vienā vai otrā stīgā, izkāpt un, vakaram aizvien tumstot, paklausīties, kā no kokiem bezvējā krīt sniegs. Nomierināties no šīs rāmās, nesteidzīgās un bezmērķīgās dabas norises un tad bez skubas atgriezties.

Mijkrēsli mežs liekas ļoti tuvu, vēl tuvāk nekā dienas gaismā. Ar krēslas un dūmakas izdzēstām un kopā saplūdinātām atsevišķu koku aprisēm tas kā tumšpelēks mūra valnis apņem Mūrgali no trim pusēm, ietverot pakavveidīgā ielocē. Taču varbūt tikai retā ceļā tur savas rupjās, rakstainās riepu pēdas pa garo dienu iespiedušas baļķu un malkas vedēju lielās automašīnas vai arī kāds kāpurķēdnieks, bet stigas, protams, vēl aizvien stāv balti un neskartī aizvilkta, un ar zaporožecu viņš tur iestīgs viens divi kā mukulājā. Tas būtu pilnīgs neprāts. Un izbrist kājām viņš nejaudātu ne tik. Turklāt ar kurpēm, jo kaut cik pieklājīgi silti zābaki tā arī vēl aizvien nav dabūti un iegādāti, lai gan laiks pa druskai sliecas jau uz pavasara pusi... Tā ka jāsamierinās ar to, kas šobrīd rādās jēdzīgākais, un jēdzīgākais ir atgriezties mājās. Un viņš, izrausies no mašīnas, atver vaļā vārtus, ar greizu vīpsnu domādams, ka arī tādējādi iznāk savs labums un ka vismaz nebūs jāsniedz Aurorai paskaidrojumi, kur bijis tik ilgi, ko darījis un ko varējis sadarīt tikpat kā melnā tumsā, kad sen ciet visas iestādes. Tad būtu kaut kas jāizgudro, tāpēc ka tāda dīka apkārtklaiņošana un apkārtbraukāšana bez noteikta nolūka reiz nu ir kas tāds, kas iet pāri Auroras visnotaļ praktiskā un mērķtiecīgi ievirzītā saprāta ietvariem, tālab veikli un, galvenais, ticami meli viņas acīs aizvien ir vairāk vērti nekā neizprotama patiesība.

Iebraucis mašīnu iekšā, viņš aizver un aizslēdz garāžas durvis un pēc tam aiztaisa arī vārtus. No vāji un blāvi apgaismotās un tāpēc šķietami pusaklās dzīvojamās mājas nenāk ne skaņa, ne kāda cita dzīvības zīme, spīrgtais, dzeldīgais gaiss ap sienām stingst sterili tīrs, bez jebkādu smaržu vai smaku piejaukuma kā destilēts, atvēsināts ūdens un dursta nāsis ar aukstām ledus adatiņām. Acīmredzot sals pastiprinās. Viņam iešaujas prātā, cik varētu būt grādu, un pa Auroras atrakto ceļiņu viņš aizstaigā līdz logam, kur pie rāmja no ārpusē piestiprināts termometrs. Taču pavisam klāt pieklūt nav iespējams, jo tad būtu jābrien sniegā, un telpas nespodrajā atgaismā neizdodas arī saskatīt sarkani iekrāsotā spirta stabiņa augstumu uz iedaļu skalas. It kā septiņpadsmit, it kā divdesmit divi grādi...

Cauri rūtij un aizkaram galdalampas gaišajā ielokā vīd Auroras uzkumpusī mugura. Pāri kam viņa tur nolikusi, arī to nav iespējams saredzēt, taču skaidrs, ka pāri burtnīcām. Viņš pazīst Auroras raksturīgo pozu, un viņam pietiek ar to, lai bez piepūles piedomātu klāt visu pārējo, ko vairāk vai mazāk slēpj aizkars: apaļo plecu drusku nevienādo slīpumu, brilles melnajos raga ietvaros, ko tā aizvien uzliek, sēstoties pie rakstīšanas un lasīšanas, sirmos, rupjos pavedienus, kas

ļoti skaidri, itin kā reljefi izceļas vēl aizvien ārkārtīgi biežajos, tumšajos, pakausī kopā saņemtajos matos. Viss Aurorā ir masīvs kā granīta pieminekli, pamatīgi un izturīgi tēsts, bez liekām linijām, bez ornamenta, bez vijīgiem kružuļiem, un poza, kurā tā sēž un kurā, par spīti auguma smagnējībai, jaušama kaut kāda netverama bezpalīdzība un dziļš nogurums, kā allaž, izskatās ļoti nesaskanīga ar pārējo un ir pavisam neatbilstoša Auroras būtībai. Un Askolds, izjuzdams negaidītu un nevilšu, ar šīs dienas noskaņām tik nesaderīgu žēlumu pret Auroru, pa pusei skumīgi, pa pusei ironiski domā, ka žēlums tomēr gaužām vāji spēj saistīt divus cilvēkus un ka vienīgi plūstoša, nenoteikta šķirtne atdala līdzcietību no nicinājuma.

Viņš atkal apliec mājas stūri, atgriežas pie ārdurvīm un ieiet iekšā. Ne pa vienu spraugu, ne atslēgas caurumu, apliecinot cilvēka klātbūtni, tumšajā priekšnamā neiespiežas gaisma, smacīgi ož pēc skābētiem kāpostiem, kā kad visā mājā saimniekotu tikai šī nepatīkamā dvaka, kas pēc āra spirtuma rādās sevišķi stipra – tik asa, ka atgādina kaķa urīna smirdoņu. Viņam prātā ataust runcis, kas tecēja sagaidīt Ritmu, un šajā nejauši atvedinātajā atmiņū ainā viņu no jauna kaut kas kaitina un dusmo, pazemo un īdzina, liek justies par ģeķi un nelgu. Atcere atkal atmodina un uzkurina viņā kremtošu neapmierinātību ar sevi: šai neapmierinātībai trūkst skaidra un noteikta pamata, viņš mana iekšēju nepieciešamību izlādēties, kaut vai skaldot malku vai nesot maisus, nervozs enerģijas kāpinājums nomaina pavisam neseno atslābumu, tiekdamiem izlauzties uz āru darbībā, vāji motivētā kūsājošā niknumā, pašam īsti nezinot, pret ko. Laikam pirmīt nevajadzēja šaubīties un svārstīties, bet patiešām vēl pabraukt, kur acis rāda, kaut vai iestiegot čagani saputinātajā sniegā, kas nepavisam nav pats lielākais ļaunums un nelaime, jo bagāžniekā, kā aizvien, glabājas viegla, salokāma skārda lāpsta. Taču nē, viņš nobijās no Auroras kā zeņķis, atkal pakļāvies garos gados iemantotiem paradumiem, kas jau kļuvuši par refleksiem un par kompleksiem. Visu viņu koptdzīvi no paša pirmā soļa noteikusi, virzījusi un vadījusi Aurora – tieši vai netieši, bet Aurorai allaž piederējis beidzamais vārds, un nekad, cik atmiņa rāda, nav bijis citādi. Sešpadsmit gados no Auroras padotā viņš kļuvis par Auroras priekšnieku, no zaļa puikas ar svaigu diplomu kabatā izaudzis par pirmrindas astoņgadīgās skolas direktoru. Viņam ir labākie kabineti un viena no augstākajām sekmībām rajonā. Taču kas – kas ir izmainījies pēc būtības?

Un tālāk? Kurp tālāk? Uz kuriem viņš var virzīties vēl? Kurp tikt? Uz kādām izmaiņām dzīvē cerēt? Iespējams, par direktoru uz Rau-

davas vidusskolu – bija šodien it kā tāds mājiens. Bet tad tikai kopā ar Auroru, vienīgi sasiets, saķēdēts, sakalts ar Auroru, izliekoties, ka abiem ģimenē viss ir labākajā kārtībā, jo pats mazākais skandāliņš, pat ne tracis, tikai aizdomas un vienīgi ēna uzreiz sabojātu visu, pa kri-patiņai sasniegto un pa ķieģelītim uzcelto nolīdzinot līdz pašiem pa-matiem dažās īsās dienās. Uzreiz saceltos dažnedažādi veci putekļi, uzreiz tiktu atvedināti sen izbijuši un pārcilāti pavisam nebijuši grēki un grēciņi, uzreiz rastos minējumi un pieņēmumi. Un to neviens viņam nepiedotu, tāpēc ka pedagoga, it īpaši jau provinces pedagoga, dzīvē nedrīkst būt nekas tāds, ko varētu zelēt ļaužu mutes...

Un, pirmoreiz aizdomājies tik ļoti tālu – tālāk nekā jebkad, Askolds ar strauju kustību uztausta un nospiež slēdzi. Šaurā, tumšā telpa pielīst ar pēkšņu, spožu gaismu, kas viņu apžilbina. Mēteļi, rāmi karādamies uz plecīniem un vadžiem, uz plaukta gulošās cepu-res, zem drēbēm rindā stāvošie āra apavi un drānu suka uz galdiņa pauž mājīgu mieru un ierastu kārtību. Neviens nav aizņēmis Askolda vadzi, neviens nav nolīcis savējo viņa cepures vietā – un arī šie sikumi apliecina mājā valdošo paražu noturību un dzīves stila mūžīgo ne-mainīgumu, kas, pastiprinot Askolda izjūtas, apņem viņu ar niknas bezcerības noskaņu. Turklāt, novietodams mēteļi, Askolds neveikli sašķiebj visu pakaramo, jo naglas sienā no ziemas drēbju smaguma stipri izlōdzījušās. Un šis starpgadījums vēl vairāk saērcina viņu, tāpēc ka pakaramo tagad vajadzētu pielikt par jaunu, vispirms aiz-ziežot apmetumā izbirzušos caurumos, un tas jādara nevienam citam, kā tieši Askoldam – vienīgajam vīrietim ģimenē, jāmaisa java, jāmeklē naglas, jāpiesit, jātērē dārgais laiks tādiem niekiem, ko desmit, piecpadsmit minūtēs varētu padarīt amatnieks ar vizemāko kva-lifikāciju un kam nepavisam nav vajadzīga augstākā filoloģiskā izglītība.

«Sakārušas te visu savu godību!» viņš nodomā par Auroru un par Leldi, it sevišķi par Leldi, kurai vienai pašai te rēgojas veseli divi mē-teļi – ne tikai ziemas, bet arī rudens – un vēl piedevām slēpošanas kostīms, it kā visā mājā tikai šeit būtu vieta tādām mantām. Laizdams acis pāri Leldes drānām, viņš ievēro stipri uzblīdušo mēteļa kabatu un drīzāk nejausi nekā ar skaidru nolūku to no ārpuses aptausta. Iekšā jaušami nez kādi četrstūraini priekšmeti. Tagad jau ar pamo-dinātu interesi Askolds iebāž roku kabatā. Mutauts. Otrs mutauts. Lelde paliek Lelde! Autobusa braukšanas kartīte. Skolēna apliecība. Viens apvārtīts īriss. Sērkociņi. Priekš kam sērkociņi? Un... un ciga-rešu paciņa...

– Tā, – viņš savā nodabā nomurmina, uzreiz nespēdams atgūties.
– Tā, – viņš saka sev, it kā tikai pamazām, ar šaubām un neticību atskāršot atklājuma jēgu un nozīmi.

Askolds nespētu pateikt, ko cerējis atrast Leldes mēteļa piebāztajā kabatā, istenībā viņš nemeklēja neko konkrētu un neko noteiktu neiztēlojās, un atklāt Leldes drēbēs kaut ko tādu kā cigaretes – to nu viņš nevarēja iedomāties nekad un nemūžam. Un kā pārliecinātu, allaž neiecietīgu un pat kareivīgi noskaņotu pīpošanas pretinieku atradums viņu skar un ievaino sāpīgi kā nodevība. Līdz šim viņam ne reizes nav pat ienācis prātā lauzīt galvu par to, ko darītu šādā gadījumā kā pašreiz un kāda rīcība būtu pareiza. Pat teorētiski viņš nav pielāvis iespēju, ka viņa meita... ka piecpadsmit gadus veca, vēl galīgi zaļa vasaraudze, kas turklāt nākusi no skolotāju ģimenes, kur smēķēšana aizvien nosodīta un izsmieta kā pazemojoša un apkaunojoša vājība, pēkšņi sāktu kvēpināt un ļuļķēt pa klusiem nostūriem kā izlaidies zeņķis. Kā tēvs viņš gatavojies drīzāk uz ciniņu ar lūpu zīmuļiem un skropstu tušām, ar visiem tiem krāšļiem, smiņķiem un pomādēm, uz kurām jaunas skuķes ir kā uzburtas, uzmedotas un sadegušas. Bet te, lūdzu, kā ar āmuru pa pieri – cigaretes!...

Un, neizšķirīgi stāvot priekšnamā pie pakaramā, ko sašķiebis mēteļu svars, un truli turot rokās no Leldes kabatas izvilkto sīkumus, Askolds sajūt neskaidru tieksmi bēgt no patiesības kailuma, atlikt cigarešu kārbīņu atpakaļ, nobāzt kabatas pašā apakšā, paslēpt zem autobusa kartītes, skolēna apliecības un abiem mutautiem, prom, nost no acīm, lai viņš neko nebūtu redzējis un neko nebūtu zinājis. Lai nevajadzētu runāt, pierādīt, izskaidroties... Debess, kā negribas atsākt vakardienas strīdu, visu šo bezjēdzīgo kašķi un ķiviņu, šo ļembastu un jezgu, jandāliņu un jampadraci, cik šausmīgi apnicis un apriebies viss, itin viss, un cik labi būtu notikušo padarīt par nebijušu, noslaucīt no zemes virsas un atstāt tukšu vietu...

Askolds nopūšas, no jauna juzdamies bezgala, līdz nāvei piekusis un noguris un ilgodamies pēc miera un vienatnes. Viņa vēlēšanās ir ļoti pieticīgas, taču viņš zina, ka arī tās šobrīd nevar piepildīties, bet viņš ir pieradis, ka jāsamierinās un katrreiz jādara tas, kas vajadzīgs un nepieciešams, nevis tas, ko kuro brīdi gribas un kārojas. Nospiedis kliņķi, viņš ieiet istabā, kur Aurora – kā viņš redzēja jau pa logu – galda-lampas gaismā labo vecāko klašu kontrolrabus.

Bez labvakara viņš šķērso telpu, paver nākamās durvis, uzsauc: – Lelde! – un atgriežas.

– Nemaz nedzirdēju tevi pārbraucam, – Aurora teic un, atbīdījusi

burtnīcu kaudzi un noņēmusi brilles, ceļas, lai viņu pabarotu. – Ēdis taču neesi? Man vēl ir kāposti.

Piebilst par kāpostiem nebija nekādas vajadzības, jo to uzmācīgā klātbūtne sajūtama arī šeit, kaut gan vājāk nekā priekšnamā.

– Tu no Raudavas nekā neatvedi? – viņa apvaicājas.

– Neiedomājos, – viņš izklaidīgi atbild. – Liekas, nebija arī nekāda pasūtījuma.

– Tā jau gan, – Aurora piekrīt.

Pa ceļam saraustīdama jaku, kas mugurpusē neglīti uzrāvusies uz augšu, viņa dodas uz virtuvi, švikstoši šļūkādama ar filca čībām, kas ir ērtas sēdot, bet ejot jau tāpat smagnējo gaitu padara pavisam lempīgu. Aurora iet kā pile, un Askolds, noraudzīdamies pakaļ, ievēro to, taču redzamais īsti nenonāk līdz viņa apziņai.

Viņā nogaida, kamēr Aurora pazūd aiz durvīm, un tad uzsauc vēlreiz:

– Lelde?!

Lelde dzird jau pirmo aicinājumu, taču nevar uzreiz ar kājām pagaldē uztaustīt apavus, un, kad sauciens atskan pa otram lāgam, viņa pieliecas un ar rokām čamda pa galda apakšu, grābstīdamās kā akla uz labu laimi ar itin kā stīvi nosalušiem pirkstiem, jo tēva balss dzedrais tonis viņu reizē steidzina un stindzina. Viņa cenšas kustēties ātri, bet pinas kā pa miegiem, gan apzinādamās, ka šī kavēšanās tēvu tikai sadusmo, vēl vairāk – sanikno ar katru novilcinātu sekundi, taču nespēdama neko ar sevi padarīt. Pazīstamie lokanie un vijīgie locekļi – kājas, rokas – gluži kā nepieder viņai, un sirds pukst nevis tur, kur parasti, bet kaut kur augstāk, kaklā, riklē, un viņa lūko to norīt kā iesprūdušu kumosu.

Tā, beidzot čības rokā. Viņa uzauj tās un tuvojas durvīm, saspringsi kā sitiena gaidās. Viņa visu laiku zināja, ka pienāks šis brīdis, augu dienu apzināti un neapzināti viņa gaidīja to un baidījās no tā, un pūlējās to novilcināt, aizbīdot sazin kur nākotnē, kur tam vajadzēja izšķīst laika nenoteiktībā. Viņa tika tam gatavojusies, bet nevarēja iedomāties, cik lielas īstenībā būs izbailes, kas viņu pārņems šajā acumirkli, – it kā tuvojoties moku solam, šīs gandrīz vai baismas, kuras tagad uznirušas no aizmirstības, atvedinot to briesmīgo, ko viņa visu dienu pūlējās un nevarēja atcerēties un ko bija baigi atcerēties, bet ko atsaukt prātā sazin kāpēc šķīta ļoti būtiski un svarīgi.

Un nu tagad, tuvojoties durvīm, aiz kurām gaida tēvs, pašā nepiemērotākajā brīdī no visiem, kādu vien var iztēloties, kad jāsakopo

domas un spēki gaidāmajai sarunai, šajā visneatbilstošākajā mirkli viņa negaidot atminas to – savu pagājušās nakts sapni – un viscaur nervozi nodreb no šīs atceres. Viņa pēkšņi atkal uztver gandrīz izgaišus murgaino vīziju aprises, kas šķietami uz laiku laikiem un uz neatgriešanos bija iegrimušas pagājībā, bet nu atkal ceļas augšup, rēgaini uzpeldot no zemapziņas.

Sapni viņa redzēja, ka nogalinājusi tēvu. Viņa nezināja, kā un ar ko. Tikai tēvs gulēja miris – gulēja augšpēdus, kopā saņemtām rokām kā šķirstā, ar tādiem nekustīgi asiem vaibstiem, it kā tie nemaz nebūtu tēva vaibsti, un arī dzeltenīgi pelēkā seja, kā ar plastmasu pārvilkta seja izskatījās tik ļoti sveša, kā kad nevarētu piederēt tēvam, tomēr viņa saprata, ka tas ir tēvs un ka viņa – viņa ir to nogalinājusi...

– Lelde, nu kas tad ir? – viņu sasniedz jauns, jau pavisam nepacietīgs uzsauciens. – Tu nāksi vai nenāksi?

– Jā, – viņa nespodri atbild, lūkodama saņemties un domāt par ko citu, izdzēst šo ainu un pievērsties kam citam, it kā šaušalas, ko viņa izjūt atceroties, būtu ierakstītas viņas sejā un, strāvojot no viņas kā plūsma, ar šausminošo atklāsmi spētu apņemt arī tēvu.

Beidzot viņa ieiet, un pirmais skatiens krīt uz pašas lietām tēva rokās, un sejā spēji iesitas asinis, un pietvikums izplūst pa to kvēli un kaistoši no kleitas apkakles līdz matu ielokam. Leldi satriec atkailinātā intimitāte, kas, izvilka no kabatas tumsas un aizsega atklātībā un gaismā izlikta vispārējai aplūkošanai uz divām platām, divām lielām delnām, šķiet apkaunojoša un nožēlojama. Mutauti izskatās saburzīti un nelielas pārāk tīri, un iriss ir patiešām briesmīgs, aizmirsts kabatas stūrī, apvazāts, savārtījies un nospūris, kā sūkāts ar visu papīriņu un pēc tam atlikts atpakaļ. Un nu šīs lietas atsegušās ar tādu izaicinošu nekaunību kā no vēdera dobuma izņemtas iekšas, šausminot ar savu derdzīgumu, kuru viņa tā pa istam līdz šim nemaz neapzinājās.

– Nu, kā tu to izskaidro? – vaicā tēvs. – Tu taču neapgalvosi, ka tas ielikts kabatā slepeni, bez tavas ziņas un vienīgi aiz pārpratuma nomaskēts ar piešķauktiem mutautiem?

Ak, patiešām! Tēvs taču runā par cigaretēm, par to paciņu, ko viņa šodien nopirkusi un aizmiršusi kabatā un kas tagad gluda, spoža un neskarta – pati lepnākā un cēlākā no viņas mantām – spīdina gludo, bālgano, ar celofānu pārvilkto sānu.

– Jā, – viņa ātri teic, nedomādama par to, ko saka.

– Kas «jā»? Tātad aiz pārpratuma?

– N-nē, – viņa aprauti saka.

– Nu, «jā» vai «nē»?

Viņa skatās tēva sejā, atkal pavisam nelaikā ar lielu skaidrību to atvedinot atmiņā tādu, kāda tā izskatījās sapnī.

– Nē! – viņa strauji atkārto, pussolīti atkāpdamās, un viņas lūpas krampjaini savelkas.

– Labi, tad iesim tālāk.

Brīdi viņi abi klusē, šķietami gaidot, kurš turpinās, it kā runāt negribētos ne vienam, ne otrām. Beidzot atkal ieteicas tēvs:

– Vakar tu viltoji zīmi fizikultūras stundai, samērā prasmīgi, atklāti sakot, pat pārsteidzoši lietpratīgi, jādodomā, ne bez cītīgiem treniņiem atdarinājusi manu parakstu... – Viņš no jauna aplūkst, iespējams, tagad gaidot no Leldes paskaidrojumu vai iebildumu, vai kādus novēlotus atvainošanās vārdus, bet, kad nekas tā arī neseko, atkal, mazu brīdi vilcinājies, turpina: – Šodien tu pārnes cigaretes. Un rīt?... Varbūt rīt tu pārradīsies jau ar pus-stopu, ko? – viņš piebilst, uzsvērti sadalot un saskaldot šo vārdu – «pusstops», itin kā izspļaujot katru balsienu.

Lelde nesaka neko.

– Nu? – tēvs paskubina.

– Nē, – viņa vēlreiz nenoteikti nomurmina.

– Kas atkal par «nē»?

Taču Lelde nezin kāpēc netiek prom no šiem diviem īsajiem, strupajiem vārdiem, šiem «jā» un «nē», itin kā tie būtu buramvārdi, kas spēj pasargāt no ļaunas mēles un ļaunas acs. Ir redzams un manāms, cik stipri tie tēvu kaitina un cik strauji rūgst tēva nepacietība, bet viņa neko nespēj padarīt. Viņa sajūt, ka tūlīt, tūlīt tas nenovaldisies un atkal, tāpat kā vakar, grūšus izgrūdīs ko tādu... tādu... ka vārds noplikšķēs kā pļauka vai kā splāviens. «Pag, ko viņš sacīja vakar?» Lelde domā, lai gan labāk būtu to neatminēties. «Tāds dīvains... tāds svešāds – kā cilvēka, kā dzīvnieka apzīmējums.»

Abpus tēva mutei saspringst muskuļi, savilkdami lūpas plānā, taisnā švīkā, un vaibsti kļūst asi un deguns smails, un āda nobāl līdz dzeltenīgam ziloņkaula tonim, uzreiz pārvēršot visu seju un darot to ļoti saltu.

– Tabačniece tāda! – beidzot tēvs izgrūž caur sakostiem zobiem. – Pīpmaniša! – tas saka ar aizturētām dusmām un atklātām nievām un raugās lejup uz viņu kā uz kaut ko netīru un pretīgu, kā uz kaut ko samītu un uzšķērstu, kā uz kaut ko pūstošu un smirdīgu, no kā nelabumā aizraujas elpa un šķebīgumā trīc nāsis. Neviens kliedziens un nekādas lamas nevar mēroties nicinājumā un izsmieklā ar šo dziļā

riebuma pilno skatienu, ar kādu tēvs lūkojas uz viņu no sava lielā stāva un nesatricināmās taisnības augstumiem, un, prasot un pieprasot no viņas paskaidrojumus un atbildes, tas vienlaikus ar katru kustību un katru vaibstu, ar visu būtību apliecina, ka netic nekam un ka neticēs itin gluži nekam, lai ko viņa arī teiktu, jau iepriekš noraidot viņas taisnību un pat domās nepieļaujot viņas taisnības esamību un iespējamību. Tēvs gaida tikai vienu: pakļaušanos, nožēlu, atvainošanos. Tēva rokās ir lietiskie pierādījumi, salīdzinājumā ar tiem Leldes rīcības neskaidri apjaušamie un vēl vājāk pamatojamie cēloņi ir tik nepārliciecināmi un naivi, tik smieklīgi un nožēlojami... Tēva pusē ir dzelzainā loģika un fiziskā spēkā acīm redzams pārsvars, un tas dzen Leldi sprostā, slazdā, lamatās, lauž transam līdzīgo stingumu, un pēkšņi viņa iekliedzas spalgā, aizlauztā zaķa balsi:

– Un tu? Tu? Tu lien manā somā... un izokšķerē manas kabatas! Tu...

Tā, gatavs, nu arī tēvs sāks kliegt, tagad beidzot neizturēs un sāks kliegt, taču tas tikai iesmejas – nicinoši un auksti.

– Ļoti jauki, ka pēc vakardienas notikumiem tevi vismaz sākusi interesēt šādu un tamlīdzīgu parādību ētiskā puse, ko līdz šim diemžēl nevarēja manīt. Kaut vai spriežot pēc tavām fiktīvajām fizikālās kultūras zīmēm. – Viņa izdara instinktīvu atvairošu un noliedzošu kustību, taču tēvs nemainīgi turpina: – Tikai, kā šķiet, tu pārprati mūsu attiecību raksturu. Nevis tu esi manējais, bet es esmu tavs tēvs, un nevis tev par mani, bet man jāatbild par tevi – morāli un juridiski. Un tik ilgi, kamēr manos pienākumos ietilps šī atbildība, es katrreiz izvēlēšos arī rīcības metodes. Neprasot nevienam atļauju, miļā sirds, un ne ar vienu nesaskaņojot savus ieskatus. Tātad lūdzu to iegaumēt. Un vispār... Vāc prom, riebjas skatīties! – tēvs piepeši skarbi izgrūž, krasi mainot toni, kā kad pašam dergtos un vairs nebūtu paciešams un izturams vārdu nesteidzīgais, rāmi vēsais plūdums, un, paturot sev tikai cigaretes, sviešus nosviež uz krēsla Leldes mantas, tā ka īriss nopakš uz grīdas un paveļas zem sēdekļa. – Un nākamajā reizē es būšu spiests spert radikālus soļus. Tā ka liec aiz auss! Nu, vāc, vāc projām! Ļuļķētāja!

Nelūkodamās tēvā, Lelde sāk lasīt kopā savas lietas. Ar stīvu muguru liekdamās pakal īrisam, viņa savukārt izmet no rokām sērkočiņu kārbīņu, kas grabēdama nokrīt tēvam pie kājām. Viņa paceļ īrisu, pēc tam pasniedzas pēc sērkočiņiem, kas guļ pavisam līdzās divām milzīgām, melnām vīrieša korpēm, tik ļoti tuvu, ka viņa saskata katru rievu ādā, mezglā savilkušos saiti un nelielu nobrāzumu uz purngala,

un tieši acu priekšā joslu brūnganzaļi svītrotu vīrieša zeķu zem sniegā savārtītu un mitru bikšu malas, un viņai gribas tikai vienu: kaut tēvs apžēlotos un paietu drusku nost, pakāptos vismaz solīti atpakaļ vai sāņus, lai viņai nevajadzētu likņāties gluži pie pašām kājām un lai viņas sejā nesistos ādas un apavu ziedes šķebinošā smaka. Taču tas ne-notiek – tēvs stāv kā grīdā iemiets ar savām spēcīgajām, garajām kājām, un viņa, zemu nolikusī pie tām, rokai nervozi nodrebot, izmet vēl arī skolēna apliecību, kas krītot atveras, paliek guļam ar augšup pavērstu fotogrāfiju, kurā Lelde ir patiešām briesmīga – ar miglainām, izdzisušām beigtas zivs acīm, muļķīgu sprodziņu uz pieres un stulbi atkarenu žokli, kurš izskatās daudz vairāk un bezjēdzīgāk atkāries, kad apliecība tā guļ plakaniski uz grīdas un ir atvērta aplūkošanai. Un tēva skatienu savā mugurā viņa mana tik sveloši kā starp ribām iedurtu tuteni.

Tā, paldies dievam, beidzot viss sadabūts vienkop! Viņa cieši saņem mantas sauļās un piespiež pie krūtīm, sargādama, lai atkal kaut kas neizslīdētu un nenokristu zemē, un dodas uz durvīm. Viņu smacē elsas, un, mēmi lūgdamās, viņa domā vienīgi par to, lai nesāktu raudāt. «Tikai nesāc pinkšķēt... tikai nebimbo... tikai nelaid vaļā tauri...» viņa domā, krampjaini žņaudzot mantas sev klāt, bīstoties no uzsauciena, no vārda, no soļu trokšņa aiz muguras, no visa, kas šķietamo mieru varētu pārraut kā matu vai kā diegu.

Tikusī savā istabā, Lelde pagriež slēdzeni durvīs, iekrīt uz mutes gultā un izplūst asarās. Viņa raud ilgi un karsti, no iesākuma krampjaini elsodama un spiezdama spilvenā seju, bet vēlāk klusi un gurdī, jau itin kā aiz ieraduma, un vēl pēc tam, jau gandrīz mitējusies, atver apliecību, paraugās savā fotoattēlā un iešņukstas atkal, jo fotogrāfijā izskatās tik neglīta un aprobežota, tik idiotiski stulba, ka jābrēc vai pilnā galvā. Un viņa apraud duļķainās acis un nejēdzīgo žokli, no jauna raustīdamās elās, kamēr galīgi zaudē spēkus. Tad brīdi vēl paguļ, pēc tam pieceļas sēdus un ieklausās.

Mājā valda klusums. Neskan nekāds troksnis, nav dzirdamas valodas vai staigāšana – šķiet, ka Lelde mājās būtu gluži viena. Nav ieslēgts nedz radio, nedz televizors, un arī no tumsā iegrimušā āra neieplūst nekādas skaņas.

Lelde noslauka seju, nodrebot salīgi savēlk plecus un izšņauc degunu. Metas vēsi. Tāpat zeķēs viņa pieiet pie krāsns un pieliek klāt plaukstas. Delnas gandrīz vai deg no podiņu karstuma, tomēr ķermenī krata viegls drudzis. Viņai ir žēl sevis. Un vēl viņai ir žēl cigarešu.

Tagad derētu uzpīpot: runā, ka cigaretes labi nomierinot, ja ir uztraukumi, un sasildot, ja auksti.

Durvīm tuvojas soļi. Kāda roka no ārpuses nospiež klinķi un atkal palaiž vaļā. Klauvēs? Neklauvēs? Nē, neklauvē, soļi attālinās, un iestājas tas pats dziļais klusums. Mamma? Šķiet, ka jā. Droši vien mamma...

Mājas mieru iztraucē klauzinašana. Virtuvē vai priekšnamā kāds kaut ko naglo vai kaļ, bungodams ritmiski un dobji kā dzenis. Laikam tēvs. Interesanti, ko tēvs tagad iesāks ar to paciņu? Nenesīs taču uz veikalu atpakaļ – pārdot. Un kā viņai varēja piemirsties mēteļa kabatā? Tiešām aita!... Un vēl zinot, ka tēvs visur okšķerē. Izošņāja no somas zīmi, uzoda kabatā cigaretes. Viss jāglabā kā no garnadža... Kā no... no spiega...

Klauzinašana aprimst. Viņas durvīm vēlreiz tuvojas soļi, māte aiz tām kaut ko teic, varbūt viņai, varbūt par viņu, sacīto viņa nesaprot, toties saklausa tēva balsi: «Lai patup vien! Bads labi noskaidro galvu...» Gan jau par viņu, par Leldi, par ko vēl citu, turklāt tik skaļi, lai dzirdētu arī viņa. Bads... Jāsmejas! Ēst viņai nemaz negribas, un galva ir smaga un apdullusi. Un, kaut arī tēvs ir tā sacījis, māte, liekas, vēl aizvien stāv, varbūt cerot, ka Lelde atvērs, vai arī nespējot izšķirties, ko teikt un darīt. Lelde gaida, kas notiks tālāk. Nenotiek nekas. Tikai aiz durvīm vēl aizvien kāds stāv – stāv un stāv, savukārt gaidot, kas notiks: ko teiks un ko darīs viņa? Un tā paiet minūtes piecpadsmit... pusstunda... stunda... Gan jau tikai liekas, gan jau nestāv neviens, nevar taču tā stāvēt bez gala. Tomēr viņa tikpat sajūt otra cilvēka drošo, mierinošo klātbūtni – viņa šķietami dzird pat divas vilcienus. Laipodama uz pirkstgaliem, pielavās pie durvīm, piespiež klāt ausi un klausās klusajos, dzīvajos piesitienos – kā Morzes signālos, ko raida dzīva būtne. Attopas – tikai pašas pulss! – vilusies atgriezās gultā, pievelk pie krūtīm ceļgalus, aptver ar rokām un, vairs negaidīdama un nevēlēdamās neko, sēd tā kaut kādā divainā – reizē smeldzīgā un reizē tiksmā – pamestības un vientulības noskaņā, sēd ilgi un truli, kā iegrimusi pussnaudā.

No istabas Lelde iziet tikai vēlā stundā, kad māja jau grimst pilnīgā tumsā. Nekur gaismu neiededz arī viņa, aiztaustās līdz virtuvei tāpat un, ielējusi no tējkannas vēl silto ūdeni, nomazgājas un padzeras. Laukā valda tāda spelgoņa, ka virtuve jau sāk atvēst un rūts pārklājas ar caurspīdīgiem, fantastiskiem sarmas rakstiem, kas sudrabaini vizmo nakts atblāzmā, iezīmējot palsajā sienā loga ailes starojošo taisnstūri.

Viņa pieiet klāt.

Debasis ir skaidras, pilnas lielu un mazu, tuvu un tālu zvaigžņu, un tuvās un lielās zilgani dzirkstī, bet tālās un mazās sakūst baltā mirzumā, kas plūst no Visuma, kur valda dziļš un visuaptverošs miers. Viņa pieskaras rūtij, stikls ir gluds un ļoti vēss, uz tā paliek viņas pirkstgalu apaļie nospiedumi kā tumši ķirši. Bālganajā, vēl ļoti plānajā sarmas kārtiņā viegli var uzrakstīt burtus, veselus vārdus un pat teikumus. Viņu vilina šī iespēja, bet viņa nezina, ko īsti viņai gribētos uzrakstīt uz zvaigžņu gaismas apsudrobotās rūts, un galu galā līdz rītam sals tikpat aizvilks un aizaudzēs ciet, un nolīdzinās visu...

Viņa atgriežas gultā un atlaižas.

Loga aile balsnī kā liela akvārija stiklotā siena. Cauri aizkaram nav saskatāmas atsevišķas zvaigznes, tikai blāvs un nespodrs vienlaidu vizmojums, kas istabu vērš nereāli teiksmainu kā dzelmi.

Laukā iedūcas kāda ļoti vēlina automašīna, braucot nezina no kurienes un sazin kurp. Cik varētu būt pulkstenis?

«Varbūt tu gribi kaut kur tikt?» atplaiksnās kā cauri miglai.

Jā, brīžam, viņa domā. Bet tas... nav tas... Tu to nesapratisi...

Apklust arī mašīnas dūkoņa, un nu pie pašas auss tikšķ tikai rokas-pulkstenis.

Vai tu zini, kas ir labestība? – viņa domā. Ir tāds vārds, es lasiju... Es nezinu, kas tas ir, bet tam jābūt kaut kam ļoti skaistam... ļoti... es tikai nezinu, kas tas ir... La-bes-tī-ba... Savāds vārds, vai ne?...

Aurora dzird Leldes vieglos, čabošos peles soļus. Nenāk miegs? Ēst gribas? Staigā kā parādība, laikam pat gaismu neiedegusi, citādi pa durvju šķirbu vai atslēgas caurumu iespīestos kāds stariņš, kāda strēlīte, kāda blāzmiņa. Ko var domāt, staigājot pa tumšu māju jau dziļi pēc pusnakts? Un vispār... Kas viņai zināms par otra cilvēka pasauli? Tikai noģiedas, tikai pieļāvumi, tikai atskārsmes – pat par tuviniekiem – vienīgi nojautas un pieņēmumi, vienīgi taustišanās uz labu laimi...

Atkal tā pati doma.

Pa kuru laiku un kurā brīdī Lelde paguvusi tik ļoti attālināties? Divas reizes viņa lūkoja ieiet, un abas reizes Lelde neatvēra – kā svešniecei, izaicinoši ieslēdzās un tā arī neattaisīja durvis, un tikai tagad, naktī, skribinās un čaukstinās noslēpumaini kā mājas gars un tik klusi, gandrīz nedzirdami, itin kā staigātu pa svešu dzīvokli: neiečikstas ne viras, nenotinkšķ ne trauks, tikai tumsā šalcoši soļi, kas neiztraucē klusumu, bet vērš vēl dziļāku un pilnīgāku, tāpat kā Askolda

elpas vilcieni šepat pie otras sienas. Guļ? Neguļ? Aizmidzis? Nav aizmidzis? Miegā Askolds parasti drusku krāc, bet tagad – tikai dvaša, tikai ieelpa, drusku šņācošas, drusku sēcošas skaņas kā vienmērīgas nopūtas. Iemidzis? Vai tikai izliekas? Lai nebūtu jāatbild, jārunā... Savādi ir tā gulēt vaļējām acīm, nomanot, ka arī otrs guļ tāpat, tikai tēlo aizmigušu.

– Askold!

Klusums, dvašas ritms nedaudz nojūk, tad atjaunojas, un tas tikpat labi var notikt kā miegā, tā nomodā.

Kāpēc vajadzēja saukt? Ko tas mainītu? Ko grozītu? Kādu tuvības ilūziju radītu?

Pašas čukstus izteiktais vārds vēl skan ausīs. Askolds. Ass vārds, nepakļāvīgs, nemilināms, nepamazināms. Asskolds. Kā assmens... asstrs... assns... Kā ass, ap kuru griežas Askolda nepieejamā pasaule.

Cik tad reižu viņai vispār atvērusies Askolda dvēsele pa sešpadsmit gariem gadiem? Un cik tad bieži viņa tā pa istam sajūtusi patiesa pārdzīvojuma pulsēšanu aiz šīs vēsās un skadrās ārienes?

Vai pirmajā reizē, kad tas tuvību kampa negausīgi, alkatīgi un aizgūtnēm, kā badacietējs remdējot izsalkumu un drudžaini čukstot nesakarīgus un maigus tā kā lūguma, kā pateicības vārdus, kamēr ieslīga miegā, – un pēkšņi viņa palika tumsā viena, vēl Askolda karsto roku apņemta un apskauta, vēl sajūtot sejā dzīvo elpu un dzirdot dimdošos sirdspukstus, bet jau ļoti vientuļa, jau itin kā pamesta.

Vai kāzu dienā, kad viņa, vidukli aizslēpusi aiz pušķi sasieta dekoratīvas lentes, staroja lepnumā un laimē, bet Askolds bija kā apdzisis?... Pēc divpadsmitiem tas vispār sazin kur nozuda un viņai bija jāiet meklēt; nakts bija gandrīz tāda kā šī – skaidra un bez mēness un vēja, un arī auksta, lai gan ne tik ļoti auksta kā šī; viņa atrada to ārā līgavaiņa melnajā uzvalkā un kailu galvu, mati balsnija tumsā; tas stāvēja un raudzījās tālumā kā svešā vietā atvests, piesiets, pēc mājas noilgojies suns; viņa pasauca skaļā čukstā tāpat kā tagad: «Askold!» – gaididama, ka atskatīsies, pagriezīsies. Neatskatījās, nepagriezās. Viņas skatienam, viņas balsij nebija nekādas varas pār Askolda izjūtām. Viņa bija izcīnījusi uzvaru un ieguvusi tiesības tikai uz šo lielo, nevainojami veidoto ķermeni. Viņa bija to karsti vēlējusies un gribējusi par katru cenu, lūgusi un pazemojusies, pieprasījusi un uzstājusi, viņa bija spērusi pat izmisuma soli – kā apmāta viņa bija aiztriekusies uz Raudavu, uz komjaunatnes komiteju, it kā tas būtu dzīvoklis, kura viņai trūka, it kā tas būtu pabalsts, ko viņai vajadzēja, manta, lieta, nauda, nevis dzīvs cilvēks. Taču viņa panāca savu.

Bet cik augsta īstenībā bija šī maksa, to viņa pirmoreiz atskārta tikai tonakt – naktī pēc kāzām, kad Askolds stāvēja viens un vientuļš zem ziemas zvaigznēm, no logiem krītošās gaismas vāji apspīdēts, sagumis un plecos sakucies. Viņas laime bija Askolda nelaime. Līdz tam brīdim visu laiku šķita, ka vajag tikai nokārtot attiecības juridiski, lai pats no sevis nokārtotos arī viss pārējais. Un nu viņu sagraba spējš žēlums. Pret Askoldu? Vai pret sevi? Nekad un neko līdz tam viņa netika ieguvusi par tik ļoti augstu – par otra cilvēka ciešanu cenu, un, zem ligavas kleitas sajūtot bērna pirmās neskaidrās kustības kā vārgus piesitienus un raugoties vīra melnajā, platajā, kaut kā bezpalīdzīgi uzkumpušajā mugurā, viņa, plānajās drānās trīsot ziemas aukstumā, mēmi apraudāja Askoldu, kā apraud mirušos...

Vēlāk daudz kas atplūda, norima, zaudēja skaudrumu – kopdzīve ienēsājās kā apģērbs. Un viņa sāka pat cerēt, ka bērna piedzimšana kaut ko satricinās Askoldā, izmainīs, ievilņos. Taču pret jaunpie-dzimušo Askolds palika vienaldzīgs, un to Aurora izjuta kā nez ko aizskarošu un sāpīgu, kas savukārt ievainoja viņu – viņas mātes lep-numu un mātes mīlestību, kura viņā bija radusies nemāksloti un pat-vaļīgi, tikpat dabiski un spontāni kā krūtīs piens. Taču Askolds drīzāk vairījās no meitas nekā tiecās pie tās. Tiesa, viņš atveda no Raudavas ratiņus un no Rīgas gultiņu, viņš apbraukāja aptiekas, meklēdams marli un knupjus, bet tas bija tikai pienākums, nasta, klauša. Tur nebija klāt sirds. Nelaiķe mamma teica, ka tādi jau vīrieši palaikam esot un ar to jāsamierinās un ka Askolds nebūt nepiederot pie slik-tākajiem no šī dzimuma – tik rūpīgs un gādīgs, un ko no puisieša arī vairāk varot prasīt, rau, apskraidījis bodes un veikalus, rau, malku sanesis un kādus egļu blukus pievārējis, kas taču negribot plīst ne lū-dzami, – dēlietis kā ozols, un Aurorai jābūt laimīgai, ka viņai ir tāds vīrs, kurš turklāt vēl nav ne meitiniēks, ne plītnieks. Auroras mamma bija vienkārša sieviete un arī precētas sievas laimi vai nelaimi mēroja ar vienkāršu olekti: ja dzertu, ja lamātu, ja roku paceltu... Bet kur nu! I stiprāku vārdu nepasaka! Un ko Aurora arī varēja iesākt citu kā samierināties – būt mierā ar to, ka Askoldam bērns ir tikai neizdevušās dzīves netiešs vaininieks, vienīgi traucēklis un nasta.

Un tā pagāja apmēram gads, mazliet vairāk par gadu – līdz pava-sarim. Reiz Aurora uztrūkās no klusinātām skaņām, pamodās vēl ne gluži pilnīgi, vēl miega pilnām smadzeņu šūnām. Atvēra acis – pie loga piegājis, Askolds turēja uz rokām Leldi. Abus apņēma pavasara rīta iesārtā blāzma, bija vēl ļoti agrs. Un cik savādi – Askolds dziedāja! Tā bija tāda kā dungsana, kā dudinašana, kā skandējošā balsi

izrunāti un izlocīti jokaini vārdi, kādu nemaz nebija pasaulē, pagarināti un aprauti, strupināti un pavisam otrādi apgriezti, gaužām ērmoti un pat fantastiski skaņu savienojumi, kurus pa brīdim pārtrauca melodiski svilpieni. Tā bija drīzāk putna nekā cilvēka dziesma. Skarbais profils, kurā, šķistu, nevarēja izmainīties nekas, likās izplūdis, deguns bija smieklīgi un labsirdīgi saraucies, un staltais stāvs apakšbiksēs un triko krekļā ar vaļējām krūtīm izskatījās neparasti noapaļots, pat padrukns un aizkustinoši komisks. Un viss bija tik neparasti, pilnīgi nereāli un neiedomājami, kā skatīts cauri vēl neizklīdušā miega aizplīvurojumam, kas dzēsa īstenības apveidus. No Askolda strāvoja kaut kas neviltots, paties un starojošs kā gaisma, un viņa baidījās pakustēties, lai neiztraucētu šo brīnumu. Taču Askolds tik un tā modri sajuta, ka viņa vairs neguļ, aprāvās un, izmetis dažus ikdienišķus, nenozīmīgus vārdus, steigšus atnesa Leldi Aurorai, bez sarūgtinājuma, drīzāk jau ar atvieglinājumu atbrīvodamies no bērna. Viņa, pastiepusi rokas pēc Leldes, tiecās Askolda vaibstos vēl uztvert... uztaustīt brīnumainā starojuma pēdas, kā neticot – nespējot noticēt redzētajam. Un Askolda seja patiesi arī nepauda nekādas jūtas. Pavēsa, neko neizteicoša izteiksme aizsedza to kā aizvirtni. Notikušais nebija izmainījis neko. Un viņa ar apbrīnu un skumjām nodomāja, cik ļoti skaists ir Askolds, līdz savilņojumam skaists kā antīka skulptūra – un cik tuvs, rokām aizsniedzami tuvs, viņas vīrs, viņas bērna tēvs, viņas īpašums, kas tomēr nepiederēja viņai...

Un tagad? Vai viņa ir tikusi Askoldam tuvāk kaut vai par mata tiesu? Vai pēc kopā nodzīvotajiem garajiem gadiem viņa zina par Askoldu vairāk nekā kopdzīves iesākumā? Vai joprojām viņas pieņēmumi nedibinās galvenokārt uz nojautām un priekšsajūtām, ka Askolds ar visu būtību tiecas, raujas, laužas prom? Bet vai tā vairs ir dziņa pēc kaut kā neskaidra un līdz galam neapzināta kā agrāk? Vai jau kvēla tieksme pēc kā noteikta, kārojama, vilinoša? Un cik tālu var ticēt nojausmām? Un ko var iesākt tikai ar atskārsmēm vien? Nu, ko?

Askolds guļ un ritmiski elpo. Aizmīdzis? Vai joprojām nomodā? Par ko sapņo miegā? Par ko domā nomodā?...

Kā lai uzmin, vai jau drīz nesītis stunda, kad Askolds tomēr aizies, saraus visas saites un aizies no viņas dzīves, ko viņa vijusi kā putns ligzdu – pa stiebriņam, pa zariņam, nekad neļaudamās pašplūsmei un nesošai straumei, bet aizvien cenzdamās virzīt un vadīt notikumus turp un tā, kurp un kā uzskatījusi par labu esam, jo cilvēks taču ir pats savas laimes kalējs. Un tas, ko viņa dēvē par savu dzīvi, ir nevis nejaušība un sagadišanās, bet mērķtiecīgas un apzinātas darbības un rīcības rezultāts.

Viņai ir meita, vīrs, darbs, ne galvu reibinoša, taču zināma labklājība – viņai itin kā būtu viss. Ja pavaicātu kolēģēm, paziņām: kā, jūsu prāt, trūkst Aurorai Kasparsonai? Nu, kā tad? Nu, vecā zaporožeca vietā varētu būt jaunais, nu, «Kristāla» vietā – «Zils», nu, «Tempa» vietā – krāsainais «Elektrons». Bet citādi... Tāda jauka meita, skaistulis vīrs, visi sveiki un veseli, ar dzīvokļa trūkumu arī nav jānokaujas kā dažam citam, pašiem sava māja, nu, labi, vēl no pirmskara laikiem, vēl mantojums no tēva, bet pārbūvēta, apmesta, par jaunu apjūmta. Ko gan var vēlēties vēl, ja tas viss jau ir?...

Ja viņa jebkad kaut ko ir alkusi par visu vairāk, tad tas ir bijis Askolds – šos tuvos, siltos divas vilcienus šepat pāri istabai, pie pretējās sienas, no kuras šķir tikai desmit soļi... desmit jūdzes... desmit mūžības... Kāpēc viņas mūža lielā mīlestība iznākusi tik mokoša un bezcerīga – kā ieilgusi nedziedināma kaite, pieķeršanās – kā lāsts, kaislība – kā narkomānija, jau rada neprātam, jau rada apmātībai, pazemojoša un smieklīga un, viņai neapturami novecojot, aizvien pazemojošāka un smieklīgāka, tik nesaderīga ar viņas gadiem, ar augumu, ar sirmumu, ar brillēm. Ar sievietes intuīciju viņa sajūt un nevar nesajust, cik ļoti Askoldam vienaldzīga, vēl vairāk, apnikusi un apriebusies, viņa nevar nemanīt, ka Askoldu viņā kaitina viss – ķermenis, seja, gaita, balss, tieši no viņas neatkarīgais, tieši tas, ko izmainīt nav viņas spēkos. Viņa būtu gatava nest vislielākos upurus Askolda labā, ziedot savas asinis, atdot savu aci, nieri vai kaulu smadzenes, viņa būtu ar mieru ciest trūkumu, panest badu, izturēt sāpes. Tikai Askoldam no visa tā nekā nevajag. Askolds ilgojas pēc viena – pēc atsvabināšanās, pēc brīvības, pēc tā vienīgā, ko viņa nevar un nespēj tam dot, nē, nē, nē, nekad un ne par ko, nemūžam, jo pazaudēt Askoldu nozīmē pazaudēt visu, tas ir bankrots, nāve, tas ir ļaunāk par nāvi...

Bet Askolds rāmi guļ.

«Askold!»

Ciets, ass vārds, nepadevīgs, nepamazināms, nemilināms...

Un, vaļējām acīm raugoties tumsā, Aurorai piepeši atkal kļūst bail – bail no nākamības, bail no rītdienas. Ko iesākt? Ko darīt? Un nesaprot, nezina, ko īsti iesākt un ko darīt. Aurora, gudrā un allaž tālredzīgā sieva, nezina un nesaprot – ko.

Bet rītdien – rītdien viss atkārtojas. Ne jau gluži tāpat, ne pilnīgi, protams, ne mats matā, jo par simt procentiem pasaulē vispār neatkārtojas nekas, un pasteltoņi ir sajaukušies vienlaidu pelēkumā, un

padebess sadugusi un pāri galotnēm un jumtiem noslīgusi, saplūstot ar gaistošiem, klistošiem, plīvojošiem dūmiem, ko trenkā, gaiņā un klieidē sīvenis, un sniegs, pārvietodamies strīpām un veldamies vāliem, san un čab, un gaiss ir pilns čukstiem un švīkstiem, un visi citi trokšņi palikuši kaut kur viņpus šo šalčošo skaņu priekškarām. Tāds vējš vēsti laika maiņu. Ja iegriezīsies no rītiem, austrenis debesjumu drīz atkal noslaucīs tīru un spodru un svilinot un dzeldinot zēģelēs un gaudos varbūt nedēļu, varbūt ilgāk. Ja ņemsies pūst no vakaru puses, gaiss atvilgs un kļūs biezs un smags un priedes grūti elsos un dvesīs atlaidas nojautās, kamēr no augšas nemanāmi un siki sāks smidzināt un mirguļot, rasināt un pilināt ne īsti lietūs, ne īsti migla, un atkusnis būs klāt.

Bet pašlaik pār visu un visiem valda zempūtis, un neviens atšķūrēts ceļš, neviens atrakts taks nevar tverties un glābties atkal līdz malām pilns nepiebērts un ciet neaizmēzts. Tikai Ūdrītes mūžīgo lasmeņu spidīgās mutēs kampj un rij sniegu kā negausēs un nesātniecēs, un tiltu ziemēļa mēle ir nolaižījusi pliku un tīru. Nudien, te nav pati labākā vieta, kur stāvēt, – šeit, kur ieskrējies vējš lien iekšā pa pogcaurumiem un drēbju porām, spiezdami iekšā viņu vilēs. Taču te no jauna apstājas Lelde un Aigars – Aigars, protams, arī, reiz atkal pieturu par agru no autobusa izkāpis, reiz līdzī nācis. Nebūtu vien tik sasodīti, tik neganti auksts!

Lelde pārlicēcas pāri margām, raugās lejā – uz lasmeni joprojām skrien un tek baltas, mutuļojošas un gaisīgas sniega urdziņas un pazūd melni lakotā ūdenī, plūst un veļas uz ledus malu, it kā mazdrusciņ kūpēdamas, un izgaist, un nav vairs, un slid un rit atkal citas, un no jauna izzūd – ne miņas, ne pēdas, it kā nekas nebūtu bijis un nekas nebūtu noticis. Savādi tā skatīties, sazin kālab nevar acu novērst, tāpat kā lūkojoties ugunī. Liktos, kas nu tur tāds ir, nekas – nekas sevišķs, tikai kustība, tikai atkārtotāšanās, tikai netverams ritms, taču sazin kādēļ nav iespējams atraut skatienu...

– Lelde!

Viņa paveras atpakaļ. Aigars ir sadabūjis smēķus; ko citu lai viņš, cilvēks, darītu, ja Lelde nesaka ne vārda un pat neskatās virsū? Raugās tikai lejup, šalle plīvo vējā...

– Gribi?

– Dod arī.

Viņa pasniedzas, paņem cigareti un, tāpat kā vakar, bezmaz iebāž mutē tabakas galu. Aigars uzdedz sērkokciņu. Apdziest. Viņš uzšvirkstina atkal un, glabādams liesmiņu plaukstu velvē, tuvina Leldes sejai.

Atkal nodziest.

– Nāc aizvēja pusē! – viņš saka.

Un Lelde pienāk. Nu ir tā, kā viņš kāroja, – nu skatās uz viņu. Vai tagad ir labāk? Viņš nolaiž acis, un pirksti trīc. Muļķīgi, viņš nejaudā pat tik daudz kā vējā iedegt sērkociņu!

– Dod man pašai! – Lelde ieteicas.

– Nekas... tūlīt...

Viņš atpogā mēteli un, aizslēpies aiz stērbeles, uzrauj sērkociņu trešoreiz.

– Mudīgi, nu!

Lelde pieliecas un tik tuvu klāt, ka Aigara vaigu skar viņas cepurītes pūkas un vienbrīd pat mati – tumšbrūna, gandrīz melna šķipsniņa, kas izlidusi no adījuma apakšas. Cigarete beidzot iekvēlojas. Un viņa atliecas atpakaļ, aizgriežas prom un no jauna tikai skatās lejup, atkal turpat un uz to pašu – kā sniegs tek un plūst uz lasmeni; šaurā mugura pelēkajā kažociņā sagumusi, un magoņsarkanā šalle plīvo un pland pāri margām.

– Lelde!

– Nu?

– Tev kaut kas lēcies mājās, jā?

Bet viņa pat nepakustas, tikai šalle brāzmās deg kā uguns.

– Lelde?!

Garām, dārdinot uz tilta, aizdun kravas automašīna ar baļķiem. Troksnis aizveļas kā pērkona grandiens un izšķīst šalcošām skaņām pilnajā gaisā.

– Lelde, nu...

– Ko?

– Tev kaut kas ir noticis mājās?

– N-nē. Šķiet, nekas...

Nu, šitāda viņa ir! «Šķiet, nekas...» Vai nu ir atgadījies vai nav? Bet kā saprotams tāds – «šķiet, nekas»?

Viņa klusēdama velk un pūš dūmus, pūš un velk, pa brīdim nokratot vējā pelnus. Viņš pienāk klāt, ieskatās sejā – iztrūkstas: Leldes acis ir pilnas asaru!

– K-k-kāpēc? – viņš satraukti jautā, uzreiz sastostīdamies.

Viņš nekad nav redzējis, ka Lelde raudātu. Tā viņam aizvien patikusi tieši tāpēc, ka nekad nav bijusi tāda kā citas meitenes. Pa deviņiem gadiem tā nav pieķerta raudam ne reizes. Pat tad, septītajā klasē, kad fizikultūras stundā, kritot no līdztekām, salauza plecu – un nevis kaut kādu tur nieku, bet atslēgas kaulu –, arī tad ne.

Bet tagad – tagad jā.

Un, nedomādams neko, spēji un akli Aigars satver Leldi aiz pleciem, iesaukdams augsti un spalgi kā gailis:

– N-n-nu, s-saki... s-s-saki – k-kas tev ir? S-saki!

Cigarete izveļas no rokas un iekrīt sniegā.

– N-n-nu, s-saki! – viņš uzstāj, gandrīz kliegdam.

Bet viņa klusēdama pasniedzas, saņem Aigara seju abās plaukstās – skatās tieši virsū. Cauri asaru aizmiglojumam viņas acis ir ar ļoti plašām zilitēm un gaišiem lāsumiņiem varavīksnenēs. Delnas pret kais-tošās sejas karstumu šķiet ledusaukstas, bet skatiens – dziļš, dzīvs, vērīgs un raugās taisni Aigarā. Un lūpas sakustas, teikdamas kaut kādus neskanīgus vārdus, sacīdamas, atkārtodamas, steigdamās – itin kā tā būtu maģija, saprotama tikai viņai, tikai pašai un nevienam citam, pat ne Aigaram, kuru burvestība apņem, saslēdzoties apkārt kā sudraba gredzens – tik cieši un pilnīgi, ka aizžņaudzas elpa, bet viņas lūpas aizgūtnēm un drudžaini čukst un čukst noslēpumainos un miklainos vārdus kā buršanā:

«...nepamet mani... lūdzu, nepamet... vismaz tu nepamet...»

Viņa ne par ko nežēlojas, viņa neprasa nekādus solījumaus un zvērestus, viņas mēmā, kā pa sapņiem nesakarīgā lūgšanās, balsi nepateikta, kliegšus neizkliegtā, izplēn un izsikst, maņām un jutekļiem gandrīz neuztverama, tikai ar noģiedu, ar jausmām, ar izjūtām atskāršama un uzminama. Un Leldes delnas uz Aigara sejas – tas ir un nav glāsts, tas ir un nav tas, ko viņš iztēlojies, tas ir mazāk un vairāk, nekā viņš iedomājies. Tas ir pavisam, pavisam citādi nekā grāmatās un filmās... un fantāzijā. Reibst galva, daudzās sirds, un šausmīgi salst kājas zābakos. Lelde noņem rokas, tā, cauri, ir beidzies, tas ir noslēdzies. Vai varbūt viņam vajadzēja Leldi noskūpstīt? Varbūt jā, varbūt ne, viņam nav drošas pārlicības. Un kā to vispār varēja izdarīt, ja Leldes plaukstas bija viņam uz sejas? Galīgi neiespējami. Domās viņš nez cik reižu iztēlojies, kā un ko darītu tādā reizē, bet nekad viņam šī situācija nav rādījusies šitāda... Seja kvēlo un deg, ausis kaist zem zaķenes, kas nav sasieta un nav arī sasiinama, jo viena lentīte notrūkusi un pagaidām kaut kā nav piešuvusies atpakaļ.

– Auksti, – teic Lelde un nopūšas.

– Auksti, – saka Aigars un arī nopūšas.

Tā jau ir: auksti – un jāsamerinās. Būs jāiet uz māju – ko gan citu? Salti kājām, deguns tek. Nē, šādu situāciju Aigars nebija nekad skatījis garā. Viņš čamdās pa kabatām pēc mutauta, iekšēji bailodams, ka būs aizmīrsis vai izsējis, un šobrīd vēl pile degungalā – nu, vai zin, tas

būtu nokauts! Bet mutauts atrodas. Vienā kabatā sērkociņi, otrā – mutslauķis un saujiņa kaltētu ķirbju sēklu, ko var pagrauzties.

– Negribi? – nezinādams, kā tagad vajadzētu izturēties, viņš piedāvā, pagrābis vairākas sauļā.

– Kas tev tur tāds ir?

– Sēklas.

– Gribu, – viņa teic – arī tā, it kā nule nebūtu noticis nekas, un pastiepj pretim augšup pavērstu plaukstu. Pirksti viņai ir tievi un pavisam nozilējuši, gandrīz līdz mēļumam. Bet tā jau ir – kā ar dūraiņiem lai ēd sēklas? Neiespējami. Aigars ieliek dažas viņas riekšavā, un viņa kraukšķina garšīgi kā vāvere.

– Šodien kopgaldā atkal bija tā piena sakņu zupa. Ciest nevaru! – ēzdama viņa atminas un atcerējusies pat viscaur nodrebinās.

– Diez kas nav, – miļā miera labad Aigars piekritt, lai gan pret piena viru ar dārzeniņiem viņam nekas nav pretim, zupa paliek zupa, un uz tādu neēdoņu rēķina kā, piemēram, šī pati Lelde viņš turklāt izcirtis veselas trīs porcijas – pēc ceturtās stundas, tā ka pašlaik nemaz nebūtu peļami iebaudīt vēl ko nebūt. Interesanti, no kā vispār pārtiek tāda Lelde? Te šis nav garšīgs, te tas, tikai sēklas, rau, tiksmīgi grauz. Tāpēc tik vāja. Nu, bet skaista gan, ļoti. Un, atceroties Leldes rokas uz savas sejas, viņu pārņem tāds lepnums, ka gribētos kliegtin izkliegt visai pasaulei savu prieku, un atmiņās pieskāriens jau ir kļuvis par glāsmu un vairāk nekā glāsmu, atcerē tas jau ir skāviens, apkampiens, un čukstus, gandrīz neskanīgi, gandrīz neapzināti izteiktie Leldes vārdi «nepamet mani» viņā vieš pašapziņu, visaspēšanas un visavarēšanas sajūtu.

Bet Lelde skribina sēklas, šalle plivinās vējā, un apkārt san zempūša dzītais sniegs.

– Es iešu tevi pavadīt, – Aigars saka, it kā viņa klātbūtne vien jau būtu drošība un aizsardzība Leldei.

– Pavadīt? – viņa mehāniski pārvaicā, atkal domādama kaut ko savu.

– Jā, līdz pašām mājām! – viņš braši iesaucas.

Taču viņa tikai grauz sēklas un neatbild neko, neteic «nevajag», bet nesaka arī «labi».

– Par ko tu gudro, Lelde? – viņš atvēsdams vaicā.

– Es? – viņa atgūstas. – Tāpat...

Tas ir par mata tiesu, par piecām kapeikām labāk nekā vakardienas: «Nē, tu to nesapratisi,» – atraidījuma, noniecinājuma, pazemojuma vārdi, kas viņam ķērās līdz kaulu smadzenēm un vēl dziļāk,

un šodien pēc visa, kas starp abiem noticis, būtu... Nu, kas tad tāds ir noticis? Kas? Ja viņš pastāstītu, visi smietos, jo viņš taču stāvēja kā miets, kā stabs, viņš nepakustināja ne pirkstu un nepasacīja ne vārda, viņš pat nenoskūpstīja un tikai ļāvās, lai viņu glauda... Āksts tāds! Kas tad viņu vispār glaudīja? Un, starp citu, viņam tecēja deguns, un viņš ar visiem dvēseles spēkiem to centās noslēpt no Leldes, nebūdamas drošs, vai ir kabatdrāna. Un vēl viņam sala kājas. Lelde viņu glāstīja, bet viņš kā idiots domāja tikai par savām nožēlojamām pleznām. Atkal! Kurš tad viņu glāstīja, jods parāvis?

– Pavadiť? – Lelde atkārt, kā kad Aigara vārdi tikai pamazām sa-
sniegtu viņas apziņu. – Nu labi, nāc!

Un viņš – viņš ne no šā, ne no tā iesmejas kaut kā muļķīgi un lai-
mīgi, un viņam pēkšņi nav nekādas daļas un bēdas, ko domātu un
teiktu citi, ja redzētu un dzirdētu. Viss, kam nav tieša sakara ar Leldi,
ir nenozīmīgs un mazsvarīgs...

Viņi atkal soļo cauri Mūrgalei, bet neviens nesauc «brūtgāns un
brūte», lai gan varbūt šodien tam būtu lielāks pamats, nekā bija vakar.
Sīkie salīduši pa mājām, pa istabām, jo ir suņa laiks. Un, kaut gan ir
suņa laiks, pie Voicehovska durvīm nesēd Nerons – būs ielaists sil-
tumā, vecais zēns. Vējš izklidinājis visas smaržas, neož ne pēc gaļas ar
sīpoliem, ne pēc vērsācīm ar speķi, ne pēc siena vai kūts – apkārt
vēsmo un brāzmo viens vienīgs dzeldīgs svaigums. Vai iet uz salu vai
atkusni? Kādas pārvērtības atnesis šis laika izmaiņas vēstījošais sīvenis?

«Kaut nu tikai nesaputinātu atkal jaunu sniegu!» domā Askolds,
brizdams uz māju pusi pa zempūša paldenajiem sanesumiem. Telpu
piekurināšana šādā vējā un salā vēl ir puse no nelaimes, jo Kasparsonu
logu rāmji ir bez spraugām un bēniņos grīda noklāta ar izdedžu kārtu,
tā ka ēka pēc remonta siltumu glabā labi. Galvenais ir sniegs. Sa-
dzinies un sabliezies vienā rāvienā par visām tukšajām ziemām uzreiz!
Kā lai jaudā to visu salāpstot un aizvākt? Sašķūrēti jau kalnu kalni un
vaļņu vaļņi, un ja vēl nāks klāt... Derētu atkusnis, saplaktu viss čaga-
nums par pusi un vairāk, nebūtu jākuļas kā pa miltiem. Tā tas ir. No
rīta, kā aizvien, greideru attīrītais ceļš patiesi ir tikpat kā ar sausiem
bīdeļiem nevienādi apbērts un nokaisīts, pa noblietēto un nogludi-
nāto virsmu rit un veļas balti virpuliši un vilniši, aizpildīdami iedo-
bumus un grambas un blīvēdamies ap ceļa stabiņiem, ēku pakājēs un
pie žogiem aizvēja pusē. Un, lai cik neliels gabals – nebūs ne puski-
lo-
metra – no skolas uz māju ejams, tā nu nav nekāda staigāšana šādā
laikā – atkal ar korpēm, un šī nepiemērotība ne tikai redzama, bet arī
sajūtama pēc stindzinoša slapjuma kreisajā apavā.

Neko viņš neprot sev izgādāt – pat izskatīgus siltos zābakus! Cits, bradādams šitā ar slapjām kājām, jau sensenis būtu iedzīvojies kādā vainā un ligā. Bet viņam nekaiš nekas un, starp citu, visā mūžā nav izsniegta neviena vienīga darba nespējas lapa! Un Askolds kaut kādā ziņā pat lepojas – gan ar lielisko veselību, ko nevar pievārēt un iedragāt pašas trakākās gripas, gan ar savu nemācēšanu, piemēram, izkārtot šo pašu «silto ziemas zābaku jautājumu», reiz nu tie ir tāda deficitprece, ka viņš, ar mūžīgo nevaļu nokaudamies, nekad nepamanās iegriezties veikalā tieši īstajā brīdī, tieši tad, kad tie ir pievesti un legāli nopērkami.

Bet apkārtceļi viņam riebjas. Pietiek jau tāpat, ka gluži bez «blata» un pa reizei pat bez šādām tādām nelikumībām nevar iztikt, ja kaut kas steidzami un neatliekami vajadzīgs skolai. Taču tas ir savādāk, tas ir pavisam kas cits. Skola ir skola, tā nav viņa personiskā mašīna un viņa personiskās kājas. Un viņš negrib kaut ko darīt pret savu pārliecību, tikai pateicības un atkarības spiests, vēl jo vairāk tālab, ka viņam nav nekādu materiālās pretatlīdzības līdzekļu, vienīgi audzēkņi, bērni, vienīgi skola, un tur nav ar ko tirgoties un ko mainīt – tur visām attiecībām jābūt skaidrām un tīrām, lai neviens neiedrošinātos kaut ko piedāvāt un kaut ko izgādāt, jo nekas jau netiek gādāts un piedāvāts par velti. Arī no viņa gaidīs un prasīs kādu mazu pakalpojumu. Bet viņam ir tikai audzēkņi un bērni, tikai skola, kur nekas nav ne pārdodams, ne pērkams. Viss, kas viņam ir un pieder, iegūts pa godīgiem ceļiem, iegādāts un mantots likumīgi, pirktis uz un nevis zem letes.

Un, apzinoties to un savā nodabā apcerot, nemaz nav tik grūti un pārāk neērti, vismaz nav neiespējami brīst ar kurpēm pa zemā puteņa irdenajām sanesām, jaušot kreisajā apavā miklumu, jo par labo slavu, tāpat kā par visu pasaulē, ir jāmaksā.

Jāmaksā...

Domās kaut kā gluži nejauši ir uzniris šis vārds, un Askolds ar nepatiku atdurās pret to. Jāmaksā... Ar ko un kā? Ja ir maksa, jābūt arī cenai. Cik augsta ir labās slavas cena? Cik daudz var maksāt par to, ka ātrās dusmās vai aiz skaudības tevi dažs var nosaukt par nelgu vai pūslī – jo Mūrgale paliek Mūrgale! – bet nekad par liekuli, par divkosi, kam cita dziesma darbā, cita – mājās. Mājās... «Zivtiņai ir tāda dziesma...»

«Kur un kad esmu to lasījis? Un kādā sakarībā?»

Jā, viņš ir maksājis augstu cenu. Un pa istam, visā pilnībā to zina tikai pats. Noguris maksādams. Sapinies parādu verdzībā. Katra diena prasa jaunus procentus un beidzamajā laikā aizvien lielākus. Un tālāk –

šitā pat vēl divdesmit gadus – līdz pensijai un pēc tam līdz nāvei? Joprojām tāpat, kamēr pamazām prāts kļūs truls un atkodīsies jutekļi, izčākstēs vēlmes un vēl aizvien dzelžainie atlēta muskuļi atslābs ļengani kā mikla?

Viņš jūtas spēka pilns... pārpilns. Viņš iet pāri malām kā piepildīta šampanieša glāze, bet noplok kā novadējies zelteris, uz Auroru paskatoties vien. Un dažkārt viņam ienāk prātā pavisam dīvainas iedomas, piemēram, ka Aurora varētu nokrāsot matus, uzacis, lūpas – prasmīgi vai nemākulīgi, vienalga, jo diez vai jebkāda kosmētika – naivi būtu to pat iztēloties! – spētu kaut ko būtiski pārveidot viņu attiecībās, katrā ziņā ne tādā mērā, lai atmodinātu Askoldā kādas neesošas jūtas. Gluži vienkārši Auroras pūliņi un centieni apliecinātu vismaz vēlēšanos piesaistīt viņu ar sievišķību, ar kaut vai iedomātu pievilcību un neatvairāmību un ne tikai ar laulības apliecību un ar kopīgu māju un mantu, kas labprātīgas kopdzīves vieglās un gandrīz nemanāmās saites padara par važām un pastāvīgi un skaidri liek Askoldam apzināties savu piespiedu nebrīvību un justies kā cietumniekam kamerā, kā būri iespundētam gailim, kā juridiskās un materiālās atkarības valgā piesietam sunim.

«Ko viņa iesāktu, ja es piepeši pateiktu, ka aizeju?» negaidot iesaujas prātā Askoldam. «Droši vien uzreiz skrietu uz tautas izglītības nodaļu vai partijas komiteju!»

Viņš gribējis par to domāt ar zobgalību, bet atskārš, ka tā ir patiesība, – Aurora droši vien tiešām brauktu sūdzēties uz izglītības nodaļu vai partijas komiteju, Aurora dotos visur un darītu visu, ko vien varētu izgudrot un dabūt gatavu, lai tikai vīru atvilktu atpakaļ.

– Dzīvu vai mirušu! – viņš saka pusbalsī un nikni iesmejas vienatnē, ar miklās kurpes purngalu pasperdams ledus pikuci, un viņam neviļus jādomā par Ritmu, jādomā, jāatceras – jāatvedina atmiņā satraucošā atmosfēra, kas valda ap Ritmu kā magnētiskais lauks. Visam Ritmā piemīt tā burvība, kas ir vēl neatklātajam un neatminētajam, neizzinātajam un neiegūtajam, viss vēl tīts noslēpumainībā, caur kuru var vienīgi taustīties, sliet priekšstatus kā kāršu namiņus, kļūdieties un nekā nemācīties no kļūdām, jo sieviete ir neizprotama būtne, kuras emocijām nav loģikas, un te neko nevar paredzēt uz priekšu un izkārtot likumsecīgā sistēmā ar skaidriem cēloņiem, sekām un paredzēšanu, tāpēc ka izjūtas nemitīgi mainās, plūst, pārveidojas un tas, kas bija pareizs vakar, šodien var nederēt vairs nekur un nekam.

Bet varbūt tieši šī neziņa un nenoteiktība arī ir galvenais pievilksanas spēks, var būt, ka viņš noguris tieši no vienmuļības un netai-

nibas, nokausēts ar dzelzsbetonisku stabilitāti? Arī miers izsit no garīgā līdzsvara, tāpat kā stress. Pasaule ir pilna ar šādām pretrunām. Nemiera sajūta no pārliecīga miera. Ilgas pēc klusuma – un pilnīga klusuma kaitīgums. Bēgšana no burzmas – un vientulības neizturami smagais slogs. Ar rakstura centrālo asi nesakritīgas tieksmes un vēlmes. Bet varbūt tikai šķietami nesakritīgas? Varbūt mānīgi nesakritīgas? Jo vai tad cilvēka galvenā ass ir tas pats, kas, teiksim, eglei stubrs? Un arī tad – arī kokam – atkailināts vai aizslēpts aiz zariem un skujām, taisns vai liks, divžuburains vai sašķēlies vai arī nolauzts tā, ka viens no pamatzariem pārņēmis galotnes funkciju...

Kas ir cilvēka galotne? Vai vismaz galotnes funkcija?

«Tiecība,» viņš domā. «Bet pēc kā tiecos es? Ko es gribu un vēlos? «Tev tāpat jau ir viss, Kasparson...» Vai jel kāds bez liekulības un izlikšanās varētu apliecināt, ka tam jau ir viss? Diez vai. Ikviens vēlas vienmēr vēl kaut ko, kaut ko vairāk, nekā tam pieder. Un, ja kāda iespējās būtu piepildīt trīs vēlēšanās, tad tūdaļ uzrastos ceturtā – vēl nepiepildītā. «Ceturtā vēlēšanās,» viņš pavīpsnā savā nodabā, «jau gandrīz termins, jau bezmaz jēdziens...»

Lai būtu kā būdams, ne jau īslaicīgs sakars un ne banāls romāns ir viņa ceturtā vēlēšanās, un ne paviršs flirts, kas atstāj pagīru sajūtu. Viņam ir ļoti skaidrs, ko viņš negribētu. Bet kādu viņš gribētu piepildījumu, un kādam tam jāizskatās? Kāds saturs un kāda būtība ir viņa iztēlotajam piepildījumam? Vai tam vispār trūkst skaidri izteiktu aprišu, jeb vai viņš vienīgi vēl nav tik tālu aizdomājies un pagaidām nenoteikti svaidās starp konvencionālajiem priekšstatiem par labo un slikto un asu neapmierinātības un trauksmes sajūtu? Vai viņam vajadzīga tikai un tieši Ritma – kā fizisko un garīgo īpašību kopums ar personības vienreizīgumu un neatkārtojamību, jeb vai ar tādu pašu spēku viņu spētu valdzināt un saistīt arī cita sieviete, kas būtu Auroras pretmets tikpat lielā mērā kā Ritma? Var jau būt, bet šobrīd tā ir Ritma, un viss pārējais ir tukša teoretizēšana, zilēšana uz labu laimi: spētu – nespētu, būtu – nebūtu... Šajā brīdī tā ir viņa, izteikti viņa – Ritma, un Askoldu pārņem tikpat izteikta vēlēšanās redzēt tikai un tieši viņu, un nekas nav vienkāršāk kā piepildīt šo vēlēšanos, jo nekas nav dabiskāk un pašsaprotamāk kā, garām ejot, iegriezties veikalā. Ja vien Ritmai nav brīvdiena, viņai...

Nē, Ritmai nav brīvdiena. Ritma ir pārtikas nodaļā otrpus letes un grozāmajos plauktos kārtoti rupjmaizes klaipus un baltmaizes kukulīšus. Viņa ir pagriezusi muguru, bet Askolds uzreiz pazīst viņas auguma apaļīgo veidolu, ko baltais, ar šauru jostiņu apsietais, vidukli saņņaugtais

uzsvārcis dara druknāku nekā parasti, uzsverot gurnu izliektās līnijas. Galvas apsējs tik tikko spēj saturēt un novaldīt tumšo, cirtaino matu mudžekli. Un, pirms ieiet rūpniecības preču nodaļā, Askolds neviļus gausina soli, uz brīdi apstādamies un redzes aplocē kā ietvarā iesaukdams Ritmas krāšņo stāvu.

Un viņa atskatās – turēdama katrā rokā pa baltmaizes klaipiņam, viņa paveras atpakaļ un pasmaida, uzreiz uzstarodama, it kā būtu nemaldīgi sajutusi Askolda skatienu un – pat vairāk – skaidri zinājusi, ka tas atnāks, un visu laiku paslepen arī gaidījusi. Askolds pasveicina iztālēm, viņa atņem ar vieglu galvas pamājienu, atkal aizgriežas un ierastām kustībām kravā maizi tālāk, vairs neatskatīdamās. Bet viņš mirkli pastāv, pakavējas, kā gaidot vēl ko, kam itin kā vajadzētu nākt vai notikt, skaidri neapzinādamies, kas īsti tas varētu būt, ko viņš grib sagaidīt.

Tad iegriežas pie rūpniecības precēm. Silto zābaku, kā jau bija paredzams, nav. Un vispār no viņa četrdesmit piektā izmēra apaviem ir tikai sazin kādi melni ne melni, pelēki ne pelēki briesmīgi stulpaiņi un vīriešu ne vīriešu, sievietes ne sievietes sprādžainas importa sandales, kas vasaras pusē varbūt var noderēt kādam bārdainam provinces švaukstam, bet ko nevar aut kājās skolotājs, īpaši jau šeit, Mūrgalē, lai bērni tās ēstin neapēstu ar acīm un bērnu mātes un vecmāmiņas nenodēdētu ar mēlēm.

Tā viņš domā, ar acīm izklaidīgi slidēdams pāri plauktiem, tanī pacilātajā, jautrajā noskaņā, kas raksturīga vieglam reibumam. Un padrūmā pašapcere, ar ko viņš nokāvās vēl nule pa ceļam, šķiet jau aizvirzījies patālā pagātnē un kļuvusi mazsvarīga salīdzinājumā ar pašreizējo brīdi, kurā itin kā nenorisinās nekas sevišķs, bet kurš ņem pārsvaru pār visu – arī kā reibumā.

Ritma jau beigusi kravāt pievesto maizi un atnākusi pie letes palīgā otrai pārdevējai apkalpot pircēju rindu. Un nekas nav dabiskāk un vienkāršāk kā nostāties galā, sagaidīt savu kārtu un iegādāties kaut ko no tā, kas šeit pērkams. Nedaudz, cik nu var ielikt mapē un mēteļa kabatās un panest padusē. Veikals pilns maizes un ledeņu smaržas, – nu labi, teiksim, svaigas rupjmaizes klaipu un dažus simtus gramu monpansjē konfekšu, ko tik labi pagrauzties, labojot burtnīcas, īpaši jau sacerējumus, – ledenes pārāk nenobaro, taču dod enerģiju un zināmā mērā pat nomierina, sevišķi tad, kad gadās uzduroties kretiniskiem domu gājieniem vai sintakses džungļiem.

Un Askolds iestājas rindā un pāri citu galvām redz un vēro Ritmu – viņas veikli lietišķās kustības, mazās, apaļīgās plaukstas, kas, brīdi pa

brīdim gredzena stīpiņai zeltnesi uzmirdzot, ber, pasniedz, sver, saņem naudu, izdod atlikumu un atkal griež un liek uz svariem, un snie dzas pēc klaipiem, un tukšās pudeles maina pret pilnām. Ar vieglu, vāji apzinātu smaidu viņš noraugās, kā Ritma tās izdara – visas šīs veikalā tik ikdienišķās un parastās kustības, kurām piemīt gluži kā rituāla nozīme, kad tās veic Ritma, neuzmezdama Askoldam ne mirkli, tomēr – kā viņš to neskaidri sajūt – nemitīgi manīdama viņa ciešo skatienu un droši vien tieši tālab izturēdamās drusku noraidoši, bez līdzšinējās dabiskās atraisītības, taču šīs uzspēlētais nevērīgums savā ziņā ir daiļrunīgāks par kvēliem skatieniem. Tēlota vienaldzība tikai apliecina savu pretmetu, un Askolds to noskārs ātri un precīzi.

Ritmas izturēšanās šodien nav tāda kā vēl vakar, un, Askolda kārtai aizvien tuvojoties, šķiet pat, ka Ritmas locekļi kļūst gluži kā saistīti: no rokām izkrit nāzis, uz grīdas nošķind monēta, pirksts skaitīkļos aizķer lieku kauliņu. Tās tikpat labi var būt vienkārši nejaušības, kādas pa darba dienu gribot negribot salasās ne mazums, kā slēptas sievišķīgas nervozitātes izpausmes, kas izlaužas šajos sīkajos misēkļos, kuri patiešām būtu galīgi nenozīmīgi starpgadījumi, ja par tiem pajokotos, pasmietos, galu galā kaut vai nošķendētos. Taču Ritma izturas nopietni, pārlietu, gandrīz līdz biklumam nopietni – kā eksāmenā, kā konkursā, kur katra kustība tiek vērtēta atzīmēs, punktotos un ballēs. Kopš vakardienas ir kaut kas mainījies. Ja toreiz mašīnā Askolds jutās zināmā mērā nedrošs, visu laiku manīdams Ritmas varu pār sevi, un savukārt Ritma bija pašpārliecināta, valšķīga un pat nedaudz izaicinoša, tad šodien viņa mulst un cenšas noslēpt nedrošību. Un tas Askoldu iedvesmo, spārno, atraisa spēkus un ceļ viņa pašapziņu, jo citādi jau viņš nebūtu vīrietis: vairīšanās aktivizē, un bēgšana rada vēlēšanos panākt – senie dabas likumi nav izmiruši kopā ar mamutiem un jūras govīm, tie ir dzīvi un spēkā arī divdesmitā gadsimta septiņdesmitajos gados, tie attiecināmi uz *homo intellectualis* gandrīz tikpat lielā mērā kā uz neandertālieti.

Beidzot Ritma paceļ acis un pievēršas Askoldam, jo tas galu galā ir viņas pienākums – neatkarīgi no gribas vai negribas, no vēlēšanās vai nevēlēšanās, no simpātījām vai antipātījām – pievērst uzmanību pircējam, lai tas būtu kas būdams, uzklaustīt, izpildīt.

– Ko tad pirsim, direktor?

Nu, tonis viņai tas pats – tas pats vakarējais, nepiespiestais, viegls rotaļīgais, un no sārta krāsotās mutes vārdi izveļas apaļi un gludeni kā pūpoli. Tikai skatiens pētījoši un vērigi raugās augšup Askolda sejā ar tik tikko jaušamām, slēptām satraukuma ēnām. Viņš palūdz trīs simt

gramu ledeņu. Par dažiem desmitiem kapeiku – lētākās konfektes, kas šeit ir, – un, pats nezinot, kālab, pavaicā:

– Bet vai armanjaks... tev nav?

Svērdama ledenes, Ritma atkal ātri paskatās Askolda, kā pūlēdamās izprast, vai tā ir tikai tāda tukša pamēļošana, lai nebūtu jāklusē, jeb vai mājiens uz vakardienu, kad viņi, braucot kopā, runāja tieši par armanjaku.

– Šodien nav, – viņa jokodamās atbild, it kā tas jebkad Mūrgales veikalā būtu bijis. – Toties ir «Volgas strūdzinieks».

Askolds nodrebinašs mākslotā riebumā, un viņi abi iesmejas.

– Ko vēl? – viņa pajautā, nolikdama ledeņu tūtiņu.

– Rupjmaizes kukuli, lūdzu.

Viņa pārļaiž skatienu pāri plauktam, apvērtējot klaipu izskatu, izvēlas vienu, pēc tam otru un tad pasvārstījusies vēl trešo, meklējot labāko un izskatīgāko – vai tad nu citādi, jo Askoldam priekšā noliktais ir ar brūnu, spožu garozu, visgarām gluds, nesaplīsis un nesaglīdzējis.

– Vai nevarētu palūgt arī papīru? Mapē man nelien iekšā.

– Maizei nav paredzēts, direktor.

– Tāpat kā siļķēm? – viņš zobgalīgi apvaicājās.

– Kam, Kasparson?

– Siļķēm.

Viņa smiedamās sameklē pelēku ietinamā papīra loksni plūksnainām malām.

– Un ko pirsim vēl?

– Paldies, Ritma, viss. Esmu jau iepircies kā Krēzs.

Tas maksā tieši piecdesmit četras kapeikas – kā viņš jau aprēķinājis un pat noskaitījis monētās. Naudu noliekot, vienkapeikas gabals aizribo pa leti, bet Ritma to noķer pie pašas malas, uzliekot virsū plauktu kā kukainim.

– Pareizi?

– Jā... liekas, jā, – viņa atsaucas un, sašķirodama naudu un dažādas vērtības monētas samezdama pa dažādiem kases apcirknīšiem, pēkšņi apjautājās: – Vai tev rīt ir algas diena, Kasparson?

– Nē. Kāpēc tu tā domā?

Un negaidot viņa piesarkst – tik spēji un stipri, ka Askoldam jābūt muļķim, lai nesaprastu, ko viņa gribējusi sacīt. Tas aizvaino un kaitina. Taču Ritmas dziļais pietvīkums un acīm redzamā mulsa par saviem vārdiem, kas droši vien bija domāti tikai labsirdīgi un pa draugam ķircinoši, bet izspruka kaut kā pavisam nesmalkjūtīgi un ļoti

tieši – kā ar pirkstu acī –, atkal lieku reizi apliecina viņas nelīdzsvarotību un paškontroles trūkumu šodien. Cauri ierastajam koķetajam tonim laužas neziņa, kā apieties ar Askoldu, viņa cenšas izturēties pa vecam – jautri un drusku vieglprātīgi, taču tas viņai vairs lāgā neizdodas.

– Pārliecīga ēšana dara resnu, – Askolds izlidzinoši pajoko, klusībā nospriezdams, ka par sīkiem pirkumiem, redzams, katrreiz jāmaina vismaz piecu rubļu banknote, lai patiesi ar savām kapeikām neizskatītos pēc ubaga, kas stāvējis pie baznīcas. Pavīpsnā: arī dzīves gudrība! Bet viņa, pamanījusi Askolda smīnu, piesarkst vēl stiprāk.

– Tas ir mājiens uz mani, Kasparson?

– Kādā nozīmē?

– Par ēšanu un resnumu.

– Ak dies, nē! Nepavisam, Ritma! – viņš iesaucas ļoti patiesi un sirsnīgi.

Bet viņa, mazu brītiņu klusējusi, vairs nelūkodamās Askoldā, saka: – Nākošais!

Tā, cauri ir. Atliek ņemt klaipu padusē un manīties uz durvīm. Nu, vai iznāca tā romantika, pēc kuras viņš kāroja, nākot uz šejieni? Viņš pats nevar pateikt, bija vai ne un vai šī tikšanās devusi gandarījumu jeb vai vilšanos. Patiešām, drīzāk jau vilšanos nekā gandarījumu. Bet ko gan īsti viņš bija gaidījis, ko iztēlojies?

Un tomēr... Ir kaut kāda vārds neizsakāma un gandrīz netverama saiknes sajūta starp viņu un Ritmu – kā signalizācija cauri atstatumam, kā šifrēta sazināšanās.

Pie izejas Askolds nenoturas un atskatās, lai gan labāk un gudrāk to nedarīt šeit, veikalā, cilvēku acu priekšā. Ritma nolūkojas pakaļ, raugās nopietni, liekas, pat skumji vai varbūt grūtsirdīgi, bet viņam – viņam cauri izskrien karsta strāva.

«Tiešām kā puika!» viņš nodomā, kaunēdamies pats par savu skurbīgo saviļņojumu, tik nesaderīgu ar viņa gadiem un galu galā arī ar situāciju. «Katrā ziņā nav atgadījies un lēcies nekas tāds, kas dotu kaut mazāko pamatu jēl kādai teļa sajūsmi!»

Tie ir mēģinājumi paskatīties uz sevi no malas – atvēsināt sevi, bezcerīgi centieni, jo sirds dziļumos Askolds to nemaz nevēlas, nemaz negrib atvēst, norimt un apdzist. Lai! Lai ir puiciski, lai ir muļķīgi, lai šī pacilātība ir kaut vai pašapmāns. Vai mazums pašapmāna paveidu un līdzekļu, kas to uzkurina? Piemēram, alkohols, narkotikas vai lieluma mānija, vai savas neaizstājamības apziņa. Beidzamajām divām atšķirībā no divām pirmajām ir tikai tā priekšrocība, ka tās nebojā

veselību. Bet varbūt tomēr bojā? Traucē miegu un veicina neirozi? Sekmē holesterīna uzkrāšanos organismā un attīsta aterosklerozi, bet ateroskleroze, kā zināms, izraisa infarktus un insultus. Vai visa dzīve galu galā nav viena vienīga veselības bojāšana un gandēšana, citādi jau tai nesekotu – nevarētu likumsakarīgi sekot – dabiskais atrisinājums, ko sauc par nāvi? Un vai smaidi, tāpat kā sāpes, nerada krunkas? Un vai aiz prieka tāpat nebirst asaras kā ciešanās! Un vai jau pirmais elpas vilciens nesākas ar kļiedzienu, nevis ar smiekliem?

Tā ir fizioloģija, labi, nu, bet morāle?

Labo no ļaunā, pareizo no nepareizā šķir pieņēmumi un tradīcijas, likumi un konvencijas – un viss patiešām ir ārkārtīgi skaidri, neapstrīdami un nenolidzami, pa atsevišķām sastāvdaļām, pa savrupām tēzēm ņemot, un viss kļūst ļoti nenoteikts, stiepjams un plūstošs tajā jucekli, ko sauc par cilvēka dzīvi un cilvēka raksturu. Laikam jau neviens neapstrīdēs Askolda abstraktās tiesības uz laimi, taču, tiklīdz viņš tieksies pēc to konkrēta piepildījuma, uzreiz daudzi viņu dēvēs par neģēli un bezgodi, nosodīs un novērsīsies – un laimes un nelaiemes jēdzienam uzreiz vairs nebūs gluži nekāda konkrēta seguma vai vismaz katrā gadījumā tiks atzītas vienīgi Auroras tiesības uz laimi.

Liekas, pirmoreiz pa garajiem gadiem viņam ienāk prātā jautājums:

«Bet Aurora? Vai Aurora ir laimīga?»

Jādomā taču, ka jā, ka ir, – vai citādi Aurora turētos pie kopdzīves ar zobiem un nagiem? Bet varbūt tās ir tikai sievietes iedabai raksturīgās bailes no jebkādām pārmaiņām? Vai baismas no vientulības? Vai uzpūsta, līdz nejēdzībai uzkurināta pienākuma apziņa? Vai tēraudcieta un nesatricināma pārliecība, ka bērnam vajadzīgs tēvs?

Bet cik ilgi var upurēt un ziedot visām šim otra cilvēka emocijām un uzskatiem, kas ir tik pareizi – šķebinoši pareizi, tik dzelzsbetoniski nekļūdīgi, ka nāk vēmiens...

Askoldam pa priekšu iet jauniešu pāris, puisis un meitene, vēl tīrie bērni, kuru smuidrie, tieviņie stāvi parēgojas te skaidrāk, te blāvāk cauri sniega smalknei, ko vējš mēž no ēku jumtiem, brīdi pa brīdim aizsegdams ceļu kā ar baltiem dūmiem, kas plūst strāvām vai veļas virpuļiem, reizumis pat izdzēšot abu gājēju augumus. Bet atstarpēs starp brāzmām zēna tumšpelēkā un meitenes gaišpelēkā mugura atkal iznirst no sniega dūmakas, un abi augumi atgādinātu plakanus, no kartona izgrieztus tēlus, ja šajā vienlaidu pelēkumā neplivotu gabaliņš ugunssarkanās šalles, kas visam piešķir dzīvību un realitāti. Atstatums samazinās, jo Askolds soļo ātrāk par tiem diviem – viņam salst kreisā

kāja un cimdā stingst pirksti, ar kuriem pie sāna piespiests nopirktais maizes klaipts. Viņš ir aizņemts ar savām izjūtām un savām domām, un abi pa priekšu gājēji, te iezīmēdamies, te gaisdami šepat priekšā, ar savu neskaidro, plaiksnījošo vidēšanu cauri sniega sijājumam bezpersoniski kustas redzeslokā, vāji skarot viņa maņas un uztveri.

Un piepeši viņš itin kā atgūstas: Lelde! Protams, Lelde. Vai tad viņš visu laiku bijis gluži akls? Lelde – un ar kaut kādu zeņķi. Viņš jau te, protams, pazīst visu Mūrgales jauno audzi, bet pēc šauras muguras tumšpelēkā mētelī un melna pakauša ar divām nesimetriskām zaķenes ausīm varbūt tikai miesīgs tēvs sazīmētu pusaudzi, kas pašlaik tur velkas blakus Leldei – «velkas» pat bez ironijas, «velkas» vārda pašā tiešākajā nozīmē, un to pašu dara arī Lelde, tuntuļot tuntuļo, lai pot laipo, taustīties taustās cauri zempūtim abi divi, nemanot ne sniega, ne vēja, ne sala... un pēcāk šņaukājas, kāšē un gripo, un dara to visu ar lielu atdevi un aizrautību, un ir ar mieru darīt bez sava gala, lai tikai būtu iemesls kavēt skolu, līdz beidzot izkļūst no tās atviegloti kā no katorgas, ar ciešu apņēmību nekad neatgriezties... un atgriežas, kā, piemēram, viņš – nekad neplānoja un nedomāja, taču atgriezās, bez entuziasma, zobus sakodis, bet atbrauca šurp, uz šo te pekles kaktu, izpirkdams savu naivumu un lētticību, savus maldīgos priekšstatus par filoloģijas studiju iespējamām sekām... Nu, pie joda, kāds tam sakars ar visu! Tā ir gan – sakara tam patiesi nav nekāda, un labāk par to nelauzīt galvu: kas būtu – ja nebūtu, kā ir, un kas nebūtu – ja būtu, kā nav... Piemēri latviešu valodas gramatikas stundai, kad pēc plāna jā māca par vēlējuma izteiksmi, starp citu, diezgan neveikli piemēri...

Nu, lūk, Askolds ir gandrīz jau mājās, un nekas ne viņa kājām, ne rokām nav nedz lēcies, nedz atgadījies. Un beidzot viņš ir bezmaz panācis arī tos divus, kas gāja pa priekšu un kas tagad pie vārtiņiem šķiras. Un Lelde iegriežas iekšā, bet zēns paliek stāvam un noraugās pakaļ. Tiešām – galīgs zaļknābis, gadi piecpadsmi, ne vairāk, šauri pleci, izstīdējis kakls, ar savām atļukušajām cepures ausīm stāv kā no dārza padzīts zaķis. Pie durvīm Lelde atskatās, ierauga Askoldu, bet zēns – zēns joprojām ne, tikai lūkojas kā mēms, kā kurls, skatās ar kaut kādām gaišām, puiciskajai, strupdegunainajai sejai tik nepiedienīgām, līdz smieklīgumam nepiedienīgām skumjām. Un šī aina, kurai Askolds ir aculiecinieks, ļoti dzīvi un asi uzreiz atgādina kādu citu atgadījumu, to, pirmītējo, kurā viņš nule bija galvenais varonis, – atvedina prātā uzmācīgi un izaicinoši, ar šo nevilšo sasaukšanos Askoldu pazemojot un noniecinot, un itin kā darot viņa izjūtas tikpat smieklīgas un nožēlojamas kā šim... šim pienapuikam un smurgulim,

kas, lūdzu, dirn te pie vārtiņiem un nevar novērst acu no Leldes, stāv nekustīgi, gandrīz vai pamiris, kā medijumu ieraudzījis putnu suns. Un situācijas zināmā līdzība ir vēl jo vairāk kaitinoša un ērcinoša tālab, ka tas ir Pērkons, Aigars Pērkons, Viļa Pērkona dēls, kas neko nav mantojis no savas mātes krāšņā skaistuma, bet ir mats matā atsities tēvā: tas pats tievais augums ar šaurajiem pleciem un plakanajām krūtīm, tas pats kārnais kakls un atkarenās ausis, tas pats deguns un pat tie paši vasaras raibumi, – un šis Pērkons, juniors, tēva kopija un dubultnieks, kā atgādinājums un izaicinājums rēgojas tieši te, pie Kasparsonu mājas.

Beidzot Askolds ir ieraudzīts. Viņam strauji pievēršas nedaudz iztrūcinātas safira krāsas acis, droši vien arīdzan mantojums no tēva, jo kurš nu tās Pērkonam, senioram, īpaši ir pētījis aiz brillēm, kuru tie ir varējuši jebkad interesēt – tādi Viļa Pērkona blenžamie?

– Labdien! – teic Aigars, iepriekš saspringti, gandrīz krampjaini norīdams siekalas un nez ko steidzīgi noslēpdams aiz muguras – jādomā taču, ka smēķi, ko gan citu. Dienās kļūs tāds pats rūdīts svēpētājs kā tēvs, ja vēl nav kļuvis!

– Nu, sveiks, sveiks! – atsaucas Askolds.

Daudzvārdīga tā nav – šī tikšanās pie vārtiņiem. Ko vēl kādreizējais skolnieks varētu sacīt bijušajam skolotājam un kādreizējais skolotājs varētu vaicāt bijušajam skolniekam? Izrunāt kādus nenozīmīgus vārdus, lai salāpītu sastapšanās brīža neveiklību? Paliekuļot neesošu interesi? Par minūti paildzināt baudu nolūkoties vīrieškārtas Pērkonu raksturīgajā ģīmī? Vai nolaisties tik zemu, lai ļautu vaļu nepatikai – izmest dzēlīgu asprātību, indīgu atjautu un patīksmināties par otra cilvēka apmulsumu?

Nav vērts, un tas būtu arī sikmanīgi. Un Askolds, pagājis garām Aigaram, iegriežas pa vārtiņiem un dodas uz māju.

Nu, sasveicinājušies viņi ir, kā pieklājas, ko gan vairāk?

Diez ko šis? Vēl kvern vai beidzot aizkopies? Nu, lai panikst, ja ir tāda nepārvarama vēlēšanās, lai pastāv – atvēsinās... Bet, aizvērdams ārdurvis, viņš pamana – jā, projām ir, tomēr projām! Jo labāk. Kasparsonu žogs galu galā nav pati piemērotākā vieta, gar kuru slaistīties visādiem zeļļiem.

«Lai nerēgojas te pašā logu priekšā pīpēdami,» domā Askolds, un īdzīgā, kremtošā neapmierinātība ar citiem un sevi smeldz un pulsē, atgādina un traucē kā neuztrūcis augonis.

Priekšnamā Lelde vēl stīvē nost zābakus un nepaceļ pat galvu, viņam ienākot, it kā Askolds būtu kāda nenozīmīga, nepiederoša

persona, ko istenībā nav vērts pagodināt ne tikai ar sveicienu, bet arī ar skatienu.

– Lelde!

Viņa paceļ plakstus lēni un negribīgi, kā nelaikā iztraucēta un nepmierināta par traucējumu, šķiet, neuzskatidama par nepieciešamu arī slēpt noraidošo attieksmi. Vai aiz šī uzsvērti laiskā gausuma tveras nedrošība, jeb vai tā ir tiša uzspēle?

– Esi tik laipna, uzpūt man, lūdzu, dvašu! – Askolds teic.

– Kam tas vajadzīgs? – viņa iesaucas nervozā, spiedzīgā balsī, tik strauji izsliedamās, ka atsitas ar galvu pret pakaramo, un tas atkal sašķiebjas – tāpat kā vakar, tikai uz pretējo pusi.

Uzpūst dvašu tiešām nav vajadzīgs, patiesi ne, jo, kad Lelde runā, cauri āra spirtumam, kas vēsmo no drēbēm, uzvējo tabakas šķebenā un pliekanā smaka, izaicinoši iesizdamās Askoldam sejā kā no sasmirkuša ūdens, nevis no šīs jaunās, sārtās mutes. Un Askoldu sagrābj asa pretestības un riebuma sajūta, kas izskrien cauri ķermenim kā elektriskā strāva un izraisa instinktīvu atbildes reakciju. Ar spēju kustību viņš paceļ roku...

Leldes acīs pavīd šausmas. Viņa izgrūž neskaidru vārdu vai varbūt tikai kunkstošu dzīvniecisku skaņu un, pleciem uzreiz sagumstot un viduklī it kā pārlūstot uz pusēm, ieslēpj seju plaukstās.

Vai tad viņš gribēja sist? Viņš attopas, atdziest. Vai viņš tiešām gribēja sist?

Leldes pozā ir kaut kas tik padevīgs un nevarīgs, ka Askoldā saviļņojas žēlums, un viņa fiziskais pārākums kļūst par viņa vājumu – bezpalīdzība atbrūno, atmodinot kaut kādus mūžsenus dabas likumus, pēc kuriem stiprākais ne tikai aprijis, bet arī aizstāvējis nespēcīgāko.

«Sazin kas par dullumu,» aizvien vairāk atskurbstot, viņš domā pats par sevi, kā vērodams no malas un brīnīdamies par dīvaino dusmu apmātību un tikpat savādo aizkustinājumu – šim nesaskanīgajām, pretrunīgajām izjūtām, kuru skaudrums un dziļums bija un ir tik neatbilstošs situācijai.

Patiešām, kas gan lēcies viņiem visiem? Sazin kas par apmulsumu. Dzīve sagājusi grīstē, un nesaskaņas veļas lejup kā sniega pikas, aplīpot aizvien lielākas...

Tā domā Askolds, raudzīdamies uz Leldes sakumpušo stāvu, vēl paasajiem pusaudzes pleciem, tievajām rokām, kas sargājot aptvērušas seju ar gariem, meitenīgi smalkiem pirkstiem, uz brūnganraibās zeķēs ieautajām, gluži kā putna kājām.

Nu, un ko tālāk? Kuram no viņiem pēc tiesas un taisnības tagad vajadzētu atvainoties otram? Kā lai izlīdzina visu, mazdūšīgi nesamierinoties ar ļaunumu, glēvulīgi neizdabājot, nezaudējot cieņu un nekļūstot par nelgu šajos apstākļos, kad viņa aizliegumi un brīdinājumi kļuvuši acīm redzami par tukšu skaņu?

Un cik ilgi var tā stāvēt, nesakot ne vārda un vienīgi noskatoties?

Kad Lelde nerunā, no viņas dvesmo tikai sala svaigme, no drēbēm un matiem – vēl neizvējojies āra spirtums, sajaukdamies kopā ar kaut kādu saldu, gluži kā nule pļautas labības smaržu. Ak, pareizi, tā taču nāk no maizes, ietinamā papīra loksne pavirši ievīstītā klaipa, kas, aukstumā atvēsis, tagad, atkal sasildams, smaržo, – labākais kukulis no visiem, ar brūnu, spožu garozu, kas pašā virspusē vietvietām mazdrusciņ sasprēgājusi kā veca glazūra.

– Lelde...

Viņa vilcinādamās atņem rokas no sejas. Tā ir zaļgani bāla, ciešanu grimases izķēmota, stipri svešāda.

– Lelde, paklau...

Bet viņa neklausās. Mokpilnā izteiksme vēl vairāk pārvērš viņas seju.

– Man gribas... man vajag vemt! – viņa izgrūž un aizskrien, tāpat kā stāvējusi, zeķēs vien.

Noklaudz durvis, aizkrīt āķītis – katra skaņa sadzirdama neaizplīvurota, nekautrīga, atkailināta.

Tā.

Un Askolds, palicis priekšnamā viens, jūtas kā apiets, kā izjokots, kā sazin par ko sakaunējies. Nokāsējas. Beidzot noliek klaipu. Atģērbj mēteļi. Neko darīt – pakaramais atkal būs jālabo: jānaglo, jānoņemas un jāķēpājas. Un, pret paša gribu dzirdot katru troksni aiz šaurajām durvīm ar āķīti iekšpusē, drusku ironiski domā:

«Gluži normāli. Organisma visnotaļ dabiska reakcija pret niko-tīnu...»

– Askold!

– Mhm?

– Askold, vai tu nedomā, ka viņa ir slima?

«Pareizs laiks – divdesmit divi un trīsdesmit minūtes...»

– Lūdzu, izslēdz!

«Šodien Amerikas Savienoto Valstu pilsētā...»

Slēdza knikšķis – un uzreiz dziļš, ar švīkstošām, grabošām āra skaņām pilns klusums, kurā viņi abi ieklausās un kurā jāieklausās neat-

karīgi no gribas un pat pretēji tai. Vējainā vakara noslēpumaino, gandrīz vai rēgaido trokšņu priekšskars atdala Kasparsonu māju no citām mājām, šķir ar šķietamu attālumu kā kuģi no krasta, un Auroru pārņem vēlēšanās pieiet pie loga, lai redzētu citus apgaismotus logus, sajastu citu cilvēku tuvumu un klātbūtni.

– Askold...

Viņš paceļ acis no burtnīcas un paveras šurp.

– Vai es nedomāju, ka?... Nedomāju vis. Tas ir no cigaretēm.

Aurora, kavēdamās domās, pavirpina pirkstos pildspalvu, ar ierastu, gurdu kustību noņem brilles, lai atpūtinātu acis. Plaksti sūrst kā smiltīm piebīruši. Vēlāk vajadzēs uzlikt kādu kompresi, vai...

– Viņa, manuprāt, nav ēdusi kopš vakarrīta. Viņa ir tik vāja, ka taisni vai bail...

Laukā atkal tā kā nez kas iešalcas, kā noklaudz. Laikam televizora antena kustas vējā – pati antena vai varbūt pievads.

– ...viņa ir jau gandrīz putna ģimī. Kājas kā skali. Ļoti šaubos, vai viņa maksā arī par koptgaldu. Kad bija vecāku sapulce, mācību daļas vadītāja sūdzējās, ka par abām devītajām klasēm kopā pusdienas ēdot tikai kādi desmit...

Klusums.

– Pirmīt, kad aicināju vakariņās un viņa atteicās, es viņai sacīju: «Lelde,» es teicu, «vai tu šodien esi vismaz ko nebūt ēdusi?» Viņa atbildēja, ka jā – esot. Tad es prasīju, ko. Un zini, ko viņa man atbildēja?

– Nu?

– Sēklas!

– Sēklas?

– Jā, ķirbju sēklas!

Askolds parausta plecus.

– Nesaprotu, Aurora, kāpēc tu to uztver gandrīz vai traģiski. Mana vecāmāte kādreiz gan domāja, ka no ķirbju sēklām varot dabūt lenti, bet, ja nemaldos, zinātniski šī hipotēze neapstiprinājās.

Viņi raugās viens otrā – Askolds – aiz vieglas zobgalības slēpjot nepatiku par traucējumu, Aurora – bez īstas pārliecības, ka iesākusi šīs valodas īstajā brīdī, tagad, pie burtnīcu kaudzēm, taču ar apņēmību izrunāties par Leldi, nolemt, rīkoties vai nu saskaņā ar Askolda ieskatiem, vai pretēji tiem, un Askoldam ir jānoklausās, jāatrod laiks un vēlēšanās noklausīties, jo viņš ir tēvs.

– Tava ironija ir pavisam nevietā, Askold, – Aurora auksti teic.

– Lenteni jau nu, protams, ne. Bet vispār... Pa kādām kabatām

nesavārtītas, ar kādām rokām neapgrābstītas! Un vēl piedevām tagad, kad Rīgā plosās gripa, kas dodot tādas komplikācijas kā...

– ...kā plaušu karsoni vai meningītu, protams. Vai kaut ko vēl šausmīgāku – kā vēdertifu, epilepsiju vai sifilisu...

– Ar tevi jau nav iespējams runāt!

– Aurora! Man ir vēl piecpadsmit sacerējumi – un pulkstenis jau rāda gandrīz vienpadsmit. Rit jāceļas pusseptiņos. Un, tici, man nav ne mazākā noskaņojuma uz tukšu prātošanu. Sevišķi jau par jautājumiem, kas ietilpst epidemioloģisko staciju kompetencē.

Nu, un ko tagad? Turpināt tādā pašā garā, pieklājīgā tonī un bez balss paaugstināšanas apmainoties dzēlibām? Aplust un kārtējo reizi samierināties? Vai izrunāties bez aplinkiem un laipošanas – līdz galam, lai ir kā būdams, jo arī tā nav dzīve.

Viņa izbīstas pati no savas domas: pasarg dies, tikai ne to! Kamēr nav pārkāpts pats augstākais domstarpību sliekšnis, aiz kura vairs nav atgriešanās un izlīgšanas, aiz kura gluži nekas nav par labu vēršams un līdzams, – tikai ne to! Tad jau labāk neskaidrība. Kāds taču ir izdomājis šos vārdus – vārdus «laimīgā neziņa»? Nu labi, ne katrreiz «laimīgā». Arī tirdošā, arī mokošā. Tomēr labāka nekā nežēlīga un cietsirdīga patiesība. Labāk miglainības plāksteris, labāk nenoteiktības apsējs nekā vaļēja brūce.

Aurora izdveš nopūtu un, ar roku taustīdamās pa galdu pēc brillēm, joprojām skumji veras Askoldā. Tā jau ir – noguris viņš pa garo dienu: ēnas zem acīm, rievās lūpu kaktiņos... mati jau metas drusku sirmi un pareti, un tas viss redzams sevišķi skaidri uz lampas fona, pret gaismu.

– Brīžiem šķiet, ka viņai negribas pat uz mājām... – Aurora saka, it kā domādama balsī un izrunādama vārdus ar kļušu žēlumu.

Rievās abpus viņa mutei ievelkas dziļāk savādā izteiksmē – ne īsti izsmējīgā smīnā, ne īsti grūtsirdīgā smaidā. Liekas, tūlīt viņš rūgti iesmiesies un sacīs: «Uz mata tāpat kā man.» Nē, neteic, ar tādu pašu taustījošu kustību uzmeklē ar roku pildspalvu, pievelk tuvāk burtņīcu, noliecas pāri.

Saruna ir galā. Nu, vai tā palīdzēja kaut ko noskaidrot? Vai kļuva kaut kas saprotamāks? Vai viņi vienojās par kaut ko – kaut ko izsprieda, nolēma? Vai jēl kādi secinājumi izdarāmi tagad – pēc tās?

Nebijis šīs sarunas, viņi vismaz būtu izlabojuši katrs pa vienai burtņīcai: Askolds – sacerējumu par «Mērnieku laikiem», Aurora – mājas darbus ģeometrijā.

Askoldam laikam lāgā nesokas – čikstina krēslu. Tā viņš dara aizvien, kad nevedas ar darbu: čikstina sēdekli neviļus un neapzināti,

brīžam truli ieklausoties ritmiskajā šņirkstoņā, kas acīmredzot vāji nonāk uztveres lokā līdzīgi pulksteņa tikšķiem, brīžam, jādomā, skaņas nedzird nemaz. Vai tā ir nervozitātes vai nepacietības izpausme? Vai slēpšanās no citiem kairinājumiem aiz paša radīto trokšņu aizkara? Kad Askoldam aizrāda, viņš iztrūkstas un kādu laiku patiešām nešņirkstina. Bet klusums turpinās tikai tik ilgi, kamēr Askolds atkal uzduras kādai vietai, kas viņu nokaitina, – un tad viss atsākas. Čik, čik, čī-ik... Viņš ātri izžoga visstiprāko krēslu, pielāgojot to savām prasībām. Vienmuļā čirkstoņa, kas Askoldu nomierina, Auroru satrauc, tā ka viņiem labāk vajadzētu strādāt katram savā istabā. Bet iegājies ir šādi, un Aurorai klusībā ir bail no visiem pārveidojumiem un jauninājumiem, kuri tā vai citādi abus attālinātu, šķirot kaut vai ar vienu kopējās mājas sienu...

Nē, Askoldam šovakar neveicas – lapa nenočaukst, nepāršķiras, pildspalva nepieduras, papīram. Ko var lasīt vienā un tanī pašā vietā bez gala? Kas tur tāds ir – tik bezgala svarīgs, tik globāli nozīmīgs, kādi vēl nebijuši domu graudi tur slēpjas, kādas atklāsmes un pērles atrodas šajā ar nevienādi slīpiem, steidzīgiem burtiem pavirši nopēdotajā lappusē?

Askolds atstumj krēslu, iziet priekšnamā, atgriežas ar turziņu.

– Un tu? Negribi?

– Kas tur tāds ir?

– Ledenes.

– Lai nu paliek – kļūšu vēl resna.

Viņš nesaka neko, apsēžas vietā, nober no konfekšu turzas sev priekšā mazu krāsainu kaudzīti, uzbirdinot tāpat uz galda virsas, tieši uz pulējuma. Iemet vienu mutē un ķeras atkal pie darba.

Čikstinās? Nečikstinās?

Čikstina.

– Nu, iedod man arī kādas! – beidzot Aurora ierunājas.

Askolds, bez vārdiem piedāvājot, pamāj uz tūtiņas pusi. Un tagad viņa atbīda krēslu, ar kāju uztausta sazin kur pagaldes dziļumos aizslidējušo čibu. Pieiet pie Askolda galda. Pacels galvu, paskatiesies? Neceļ un neskatās. Un kas nu tur arī ir ko skatīties? Tūta ir vaļā un rokas pastiepiena attālumā.

Pienākusi klāt, viņa paraugās Askolda pakausī, kur cauri vēl aizvien viļņainajiem matiņiem jau pelēcīgi spīd āda.

«Novecošanās neatgriezeniskie procesi,» viņa pēkšņi nodomā ar dīvainu gandarijumu, gandrīz vai ar tādu kā atriebības saldumu, pārsteigta par šo nežēlīgo procesu apbrīnojami demokrātiskajām

likumībām, kuras visus dara tik līdzīgus un kuru priekšā visi ir vienādi tāpat kā nāves priekšā. Līdzās Askoldam viņa vienmēr jutusies apieta, apzagta, netaisni noniecināta – skaista vīra nenožīmīgā sieva, spējīga direktora neievērojamā piedeva, kas ilgi un cītīgi, un brīžam izmisīgi cikstējusies par saviem iekarojumiem, bīdamās tieši no vecuma un, par spīti bailēm, strauji, priekšlaicīgi un bezpalīdzīgi novecodama. Bet nez kāpēc viņai allaž licies, ka Askolda ārienē nekas nevar pārveidoties, ka Askolda jaunība un skaistums saglabāsies mūžīgi – paliks pastāvīgs un nemainīgs kā Apollona skulptūrai, noturīgs cauri gadiem un nepakļāvīgs laikam; viņa nebija lētticīga un naīva un tomēr sazin kālab sirds dziļumos ticēja, ka Askolds ir un būs izņēmums, uz kuru nav un nedrīkst būt attiecināmas dabas cēloņsakarības, kā tās nav attiecināmas uz pārdabiskām būtnēm.

Un nu acu priekšā, ļoti tuvu, aizsniedzami tuvu rēgojas šis jau iesirmais, izspūrušais pakausis, kas neapturami un nenovēršami metas rets un, gadiem ejot, kļūs aizvien šķetrāks un kailāks, lieku reizi apliecinot dievu eksistences neiespējamību. Un, kā atvilgdama un atgūdamās pēc garām un veltīgām mokām, viņa apkampj Askoldu, piekļaujas tam pie muguras un, cauri drēbēm dzirdot dobjos, retos sirdspukstus, čukst nesakarīgi un laimīgi kā skurbumā:

– Vecīt mans... ak tu manu vecīt... večukiņ, miļais, labais...

Askolds nesaka ne vārda, tikai saspringst klusā pretestībā kā pie glāstiem nepieradis suns. Bet Aurora tik un tā skauj un glauda, un paijā viņu, joprojām juceklīgi un saraustīti murminādama savus maigos un bezjēdzīgos vārdus, kamēr laukā nez kas daudzās, sazin kas šalc un švikst, vējam nenorimstot arī naktī. Un tagad ir pavisam skaidri, ka tas ir uz laika maiņu. Uz sala pastiprināšanos vai uz atkusni tas viss ir.

«Kaut tikai ne uz sniegu!» atkal domā Askolds, bet, izgājis ārā, redz, ka tas jau ir sniegs. Strāvo pa vējam baltām svēdrām, kuplām pārslām – jā, tas ir atkal klāt ne aicināts, ne lūgts, ne gaidīts, nerimša, nemiera gars, krīt un snieg dziļā naktī, kad visi guļ, dzenas un triecas turp, kur jau tāpat viss ir ar uzvijām pilns, drīvē ciet jau aizdrīvētās plaisas un spraugas, spiežas iekšā, kur jau sen vairs nav vietas, blīvējas un kraujas, un gāžas pāri malām kā putas, tā ka modinātāju vajadzēs uzvilkt jau uz sešiem, lai pagūtu cik necik nokopt un savaldīt visas šīs pārmēribas, kas pašlaik nāk lejup no gaisa.

Viņš aizbrien un pārbauda, vai garāža ciet, kaut arī jāšaubās, vai tādā laikā kāds jaudātu aizdzīt mašīnu. Garāža ir aizslēgta, ceļš no tās

durvīm līdz vārtiem jau aizvilks ar paldenu plaukstu platuma kārtu, kas acīm redzami briest un tūkst, un plešas biežumā, un šonakt viņš var gulēt mierīgi, bez bēdu un raižu viņš var gulēt līdz rītam, līdz pulksteņa zvanam, ja laiku pa laikam neiztrūksies no televizora antenas vada, kas brāzmās piesitas aplodai. Jāizgudro, kā to nostiprināt, lai nedauzās. Lai gan – cik nu ir, kopā ņemot, tādu nikni vējainu nakšu? Pret vakaru jau parasti nostāj, lai arī kā švigo un zēvelē pa dienu.

Kustīgo pārslu palsa priekšskars jau aizsedzis kaimiņmājas pa labi un kreisi – no tumšajām dzīvojamām un saimniecības ēkām šajā vēlajā stundā neatpīd ne stars, un tikai Kasparsonu nams mirdz kā bāka krītoša sniega miglā, aiz kuras jau šķietami sākas pati pasaules mala. Laistās un balsnī vēl tikai viņu mājas logi. Un joprojām arī Leldes logs.

Pirmīt, garām iedams, ieraudzījis iekšā degam gaismu, Askolds gribēja ielūkoties pie Leldes, pasacīt... Nu, ko tad? Ko tad viņš gribēja tādu pateikt? Droši vien nekā sevišķa. Varbūt tikai to, lai nenīkst tik ilgi augšā – lai iet pie miera. Bet tikpat labi, iespējams, arī ko citu. Tad jau redzētu, kad ieietu. Bet viņa atkal bija ieslēģusies, izaicinoši likdama saprast, ka nevēlas ne ar vienu tikties, ne ar vienu runāt. Grabināties un klauzīnāties aiz šīm durvīm kā lūdzējam būtu pārāk pazemojoši, uz tādu rīcību Askolds nebija spējīgs, un to nevarēja no viņa arī prasīt, jo galu galā – tāpat kā visam – arī izlīgšanai ir sava maksimālā cena. Viņš gribēja spert pirmo soli. Tas bija augstākais, ko viņš jaudāja, jo arī cilvēka spējām ir sava galējā robeža, savs vēl pieļaujamā un jau nepieļaujamā sliekšnis. Viņš bija gatavs ieiet pa durvīm, bet viņa spēkos nebija diedelēt aiz tām – tas bija otrpus viņa iespēju sliekšnim. Un viņš pagāja garām aizvainots un vīlies, un tomēr reizē arī atvieglināts un atslogots. Bet tagad, redzot logā nespodri sārto naktslampiņas atgaismu, viņu pārņēma vēlēšanās ielūkoties tajā kā otra dvēselē, kas viņam aizslēgta līdzīgi durvīm.

Ko viņš cer ieraudzīt? Kas tur varētu atsegties tāds, par ko viņam nebūtu ne jausmas? Un kādi izdibināti noslēpumi visu atkal varētu nolikt savā vietā tajā samudzinātajā jūklī, kurš saucas par attiecībām un kurā viņi tikai taustās – un gandrīz arvien aiztaustās viens otram garām?

«Tā ir gan,» viņš domā, taču vēlēšanās jau iekvēlinājusi viņu un ne tikai ar tieksmi noskaidrot patiesību, bet arī ar kaut kādām gluži puičiskām alkām pēc dēkainības, pēc riska, jo tas būtu nepatīkami un ārkārtīgi neveikli, ja viņš tiktu pieķerts un atklāts glūnam pie Leldes loga; taču vēlēšanās ir stiprāka par piesardzību. Piesmeldams kurpes

ar sniegu, Askolds aizlaipo līdz logam, paslienas uz augšu – un gaisma dziest!

Viņš strauji atkāpjas, kā saņēmis plīķi. Kāda derdzīga, pazemojoša sajūta! Protams, nejaušība, protams, sagadišanās – no gaišās istabas āra ņirbošajā jūklī viņš noteikti nebija saredzams, tas būtu pārdabiski, fizikas likumiem neatbilstoši, ja pielautu iespēju, ka viņš ieraudzīts. Nekas tamlīdzīgs nav un nevar būt noticis – Lelde gluži vienkārši aizgājusi gulēt. Ir taču tāds brīdis, kad pirksts pats no sevis pastiepas pie elektrības slēdža, – no ārējiem apstākļiem pavisam neatkarīgs acumirkklis: un gaisma nodziest tāpat kā iepriekšējā un tāpat kā nākamajā vakarā. Un tomēr kāda pretīga jutoņa – kā apkaunojošā vājībā pieķertam, kā ļauni izjokotam, kā apsmietam, kad ir īgnums un dusmas, pašam nezinot, uz ko un par ko īsti: uz sevi – par savu muļķīgo iedomu? Uz otru – par nejaucību?

Logs ir iegrimis melnā tumsā, kurā strāvo un sijājas palsenas pārsļas. Un Askolds sakaunas. Smieklīgi te ir runāt par negantību un ļaunu joku, un, ja arī kāds ir bijis nesmalkjūtīgs un ja arī kādam te pietrūcis takta, tad tas ir viņš. Cilvēks ir noguris un guļ, un ir jau arī ļoti, ļoti vēls. Un ir labi mājas siltumā tādās naktīs kā šī, kad ārā snieg un puteņo, un vējš ik pa brīdim nez ko čikstina un švikstina, un sazin kas laiku pa laikam grab un kladz.

Cik tas iet ātri – Askolds jau apbiris visgarām balts! Jau piedzītas drēbju krokas un pogcaurumu vietas un piesniguši mati. Laikam taču, laukā ejot, vajadzēja uzlikt cepuri. Kā nu bez cepures? Bet viņš domāja: tikai uz mirkli, uz mazu brītiņu, tad jau var arī tāpat – ar kailu galvu. Un tagad viņš ir viscaur nokaisīts baltin balts kā dzirnavnieks.

Viņš paceļ acis pret jumtu, kur jābūt antenai, bet arī tā pagaisusi tumsā un pārslu virmojumā tāpat kā daudz kas cits. Askolds drusku nopurina drēbes un atgriežas mājā. Atkal iedams garām Leldes istabas durvīm, mazliet gausina soli ieklausīdamies. Klusums, cik nu dziļš tas var būt tādā vējainā naktī kā šī. Tumsa, cik nu dziļa tā iespējama, ja pa durvju spraugām un atslēgas caurumu spiežas atstari no blakus-telpas.

Un tomēr klusums un tumsa.

Lai jau cilvēks guļ vien...

Bet Lelde neguļ, Lelde nevar aizmigt, jo spilvens ir karsts kā termofors, tikai nevis līdzens, nevis gumijoti gludens, bet diegains, matains, spalvains, kā pārvilkts ar kažokādu vai rupju, vēl neiemazgātu frotē audumu, kas kairina seju. Un seja kaist un ugunīgi kvēlo, un

pagalvis ik pa brīdim jāgriež otrādi – ar vēso pusi uz augšu, jāgriež apkārt un apkārt un pēc mirkļa atkal no jauna riņķī un riņķī, jo... Spilvens ir kā maizes kukulis, ovāls, ciets un raupjš, ar sarepējušu virsējo garozu, krevelainu un asu kā sakaltuši māli... Spilvens ir pilns zirņu un oļu, cauri drēbei skaidri sataustāmu nelielu apaļumiņu, kuri gurst un šņirkst zem auss pie mazākās kustības un kuros galva iegrimst tik dziļi, ka to nav iespējams atraut nost, pasliet, piecelties, kaut arī jāceļas – jāceļas un jāiet, tāpēc ka ļoti gribas dzert, neizturami slāpst, un ūdens ir virtuvē, divdesmit soļu atstatumā, divdesmit nieka soļu mūžības garumā. Bet māja ir pilna trokšņu un staigāšanas, visur klaudzina, čikstina, grabina, virina... Kas tur tāds staigā? Kam tur ko vajag? Kas tur nevar un nespēj rīmties?

Kāpēc tik briesmīgi sakurināts? Mute galīgi sausa, mēle lip pie aukslējām, un aukslējas ir divainas un milzīgas – kā spraislis, kā klinšu grota, kur katra skaņa atbalsojas basā, un klepus skan kā riešana: hau-hau... Un tas ir tik jocīgi, ka nāk smieklī. Un arī smieklī atbalsojas tāpat: hau-hau-hau – tie atstarojas no lielās velves stāvi liektajām sienām kā daudzu suņu rejas, kā daudzu skrejošu suņu vaukšķēšana. Tie traucas šurp lieli un mazi. Stāvām un nošļauptām ausīm un pavisam bez ausīm. Astaini un bez astēm. Pliki kā cilvēki un villaini kā aveni. Melni un balti. Pelēki un raibi. Rikšo un tek. Skrien un auļo šurp kopā ar saviem ņudzošajiem kucēniem, skrējienā ošņādami ar mikliem kustīgiem purngaliem, kuru ir tāds milzums un daudzums, ka tie šaudās un lidinās gaisā kā vaboles un kā tauriņi. Suņu baram nav ne gala, ne malas. Līdz pašam apvārsnim ir tikai viena vienīga viļņojoša dzīvu muguru kustība, kas veļas tieši virsū. Tūkstoši un miljoni nagu, zemes virskārtā iespējot izciļņus un iedobumus, saņirbina un sabango to kā ūdens klaidu. Visa zeme sāk viļņveidīgi cilāties un šūpoties kā jūra, svaidīties un mētāties kā zirgs, tikodams nomest jātnieku, un ir bail atdalīties nost un aizlidot izplatījumā, un ir jāturas – jāturas, lai...

Viņa krīt – un atkal uztrūkstas.

«Kas ar mani ir?» viņa trulī domā. «Slīma, vai?»

Tāpat jau bija kādreiz bērnībā. Iemigdama viņa lidinājās pati sev pāri, un tas likās tik savādi un ārkārtīgi satraucoši, kad viņa lidoja pati virs sevis kā ar izpletni, skatīdamās uz sevi no augšas, un tas bija arī ļoti, ļoti mokoši, grūti un baigi. Pēc tam parādījās izsītumi un tik daudz, ka viņa kļuva gluži raiba, kā ar sarkanpunktainu drānu pārvilкта, taču viss mazpamazām nokārtojās.

Viņa pasniedzas, uzdedz lampiņu un, uzbraucijusi piedurknes, aplūko vienu delmu, tad otru. Āda no iesārtās gaismas ir vienmērīgi

rožaina, bez punktiņiem un plankumiņiem, tīra un gluda, un elkoņu locītavās sasvīdusi, bet nekā briesmīga uz tās nav.

Iedzert aspirīnu? Atvilktnē jābūt pāris tabletēm. Kad aspirīnu pieliek pie puķūdens, vāzē ilgāk stāvot grieztie ziedi. Varbūt ilgāk? Varbūt ne? Viņa izmēģināja, taču tā arī isti neizdevās pārlicināties – vai stāv ilgāk vai ne. Bet tablešu atlikumam jābūt atvilktnē. Galdā. Vajag drusku atpūsties, piecelties un paņemt... Varbūt nesāpēs galva. Tā patiesi ir kā ar dzelzs stīpu apņemta, kas ir par mazu viņai un spiež, sevišķi deniņos un pieres pašā vidū, kur abas uzacis sanāk gandrīz kopā. Dumjais pauris ar savu sāpēšanu!...

Viņa atspiežas uz elkoņa. Reibst tomēr! Nekas, pamazām... Vienu kāju, otru... Tagad vēl uzslīet pēcpusi! Tā. Grūtākais garām. Pieradis – un nereibs nemaz. Kur čības? Viena... viena šeit. Otra? Otra laikam pagultē. Kā parasti. Vienmēr tā – gan pagultē, gan pagaldē. Kamēr sameklē... Nudien kā veča: ceļi trīc! Viņa ieaujas, šļūkājošiem soļiem aiziet līdz galdam, atrauj atvilktni – rakņājas aklām rokām: bloki, zīmuļi, logaritmu lineāls, lodīšu ampulas, dzēšamās gumijas, lupa, šķēres... Nu, kur tad tabletes?... Loterijas biļetes, apsveikumu pastkartes... Ā, te tās ir! Nē, tas ir «purgens»... fotogrāfijas, pastmarkas... Goda vārds, pirmatnējais haoss!... Redz, kur beidzot ir! Zem ūdenskrāsu kārbīņas. Vēl veselas divas, kā viņa arī skaidri zināja. Ieņems abas uzreiz – un līdz ritam būs atkal vesela...

Klau, tss, kas tur vēl staigā? Kas neguļ, kas dauzās un ko čikstina? Ā, vējš – tas ir vējš.

Ne lielajā istabā, ne priekšnamā neiedegdama gaismu, Lelde aiztaustās līdz virtuvei. Tāpat kā pagājušo nakti, tieši iepretim balsnī logs, blāvo un palso nespodri, gluži kā matēts. Un viņa uzreiz aizmirsusi, kālab nākusi, šķērso telpu, dodamās tieši turp, uz neskaidri vidošo četrstūri, kustas klusi un gausi kā mēnessērdzīga, kā saulesērdzīga, redzēdama un gluži kā sajuzdama tikai logu, kā naktstauriņš redz un sajūt uguni.

Pieiet.

Rūtis nesedz sudrabains apsvīdums, pāri stikliem neaužas teiksmainas, kristāliskas un sarmotas leduspuķes, uz kurām var uzrakstīt burtus un kurās var iegrebt vārdus. Nav zvaigžņu atspīdas. Loga ailē rēgojas dziļš, kustīgas miglas pilns bezdibenis, kurā nav nekā – vienīgi vērpētes un mutuļi... Šmīksti un čaboņa... sačukstēšanās... klusi smiekli... zaglīgi soļi...

Un viņa ar baismu sajūtu atkāpjas nost.

Kas čukstēja? Kas smējās? Kas tas bija?

Pār muguru pārskrien tirpas. Viņa čerkstoši iekāsējas, slāpēdama ar plaukstu skaņas, kas atkal atbalsojas kaut kur dziļi un dobji kā alā un atgādina rejas.

Kāpēc es nācu? Ko man vajadzēja? Ak tabletes! Kur tās ir?

Bet tabletes laikam palikušas turpat istabā. Droši vien uz galda. Virtuvē taču viņa, šķiet, neko nekur nelika... Bet varbūt lika? Kāda smaga galva! Smaga un tukša. Nē, jāaiziet pēc tabletēm... vajag aiziet pakal...

Taustoties tumsā, viņa atgriežas – un negaidot attopas: kur es esmu?

Ielpa – izelpa. Dvašas vilcieni miegā. Izelpa – ieelpa... Mamma? Kā te varēja gadīties mamma – šeit, viņas gultā!?!... Brīnīdamās viņa atskatās: tēvs! Savāda tirpinoša un kņudoša strāva ar vēsām skudras kājām lien pa viņas kaklu uz augšu, uz pakausi, savelkot galvas ādu. Tēvs ir miris! Guļ tāpat kā toreiz... kā toreiz sapnī – uz muguras, saņēmis rokas pret krūtīm, pelēku, kā ar plastmasu pārvilkto, nekustīgu seju, asiem, svešiem vaibstiem. Viņa ieklausās – nav dvašas, nav ieelpas un izelpas vienmērīgās, ritmiskās mijas, kā ir... kā jābūt, kad cilvēks tikai iemidzis.

Tēvs ir nogalināts!

Viņa pasper vēl pāris soļu gultai klāt. Pastāv galvgalī. Ir elpa? Nav? Nav. Pasniedzas uz tēva pusi, jau iepriekš ar šausmām izjuzdama liķa stingo saltumu un visu laiku tiekdams ar izbaiļu saucienu atraut roku nost un tomēr tuvinādama to tēva nekustīgajai sejai. Pēkšņi ierauga: acis ir vaļā! Acis ir vaļā un lūkojas šurp – viņā, Leldē, ar miroņa stīvo, neizteiksmīgo skatienu.

– Lelde?...

Viņa apslāpēti iekliedzas un metas bēgt, un, dzirdot aiz muguras dipošus basu kāju soļus, kas aizvien tuvojas, čukstus sauc bezjēdzīgus un nesakarīgus vārdus, kā pusnemaņā lūgdamās pēc palīdzības, pēc saudzības un apžēlošanas. Viņu dzen un triec mēmas šaušalas un karsta dzīvotgriba.

Vienas durvis, otras, trešās... Pret trešajām viņa atduras – trešās ir ciet. Bet viņa tumsā ierasti un akli uztausta bultu, atrauj – un viņu apņem balts, haotisks virtojums.

– Lelde!

Palsenā ņirboņa kā priekšgars ir aizsegusi visu – ēkas, lietas un cilvēkus, pat pašu pasaules malu. Kāda gan izskatās pasaules mala? Vai tā ir stāva krants? Vai kā kraujš kalns? Vai kā robeža starp gaismu un tumsu, kas piepeši viņu apņem cieši un blīvi?...

...tā nav tumsa, tas ir lasmeņa melni lakotais ūdens, kura dzilē parādās un virzās uz priekšu kaut kas mirdzošs un zaigs, kā ar žilbiņošām ugunīm degdams, kā mirgodams, kā dzirksteļodams – līdzīgi spīdošai zvaigznei un sudrabainai zivij, un lidojošai komētai, un, slīdot garām, liesmo un zibsnī, zalgo un laistās, zvīgo un spulgo, un aug augumā, līdz spožumam nav ne gala, ne malas – un visa pasaule ir viena vienīga dzirkstoši balta, nebeidzama gaisma...

...Lelde?...

...Lelde-e!...

...Le-elde-e-e-e!!!...

* * *

Mūrgalē nav iespējams nodzīvot ne trīs dienas, lai neiepazītu Ritmu – Ritmu Pērkonu, jo pat tikai un vienīgi uz augsti intelektuālām jomām, sfērām un novadiem caurcaurēm un visnotaļ noskaņota un centrēta cilvēkbūtne nevar eksistēt un pastāvēt bez tā kārdinošā un cildinātā, peltā un nolādētā ēdamā un dzeramā, kas guļ un stāv veikala plauktos un stiklotajā vitrīnā, mirdzinot krāsas un dvašojot aromātus, piedāvājot un solot veselīgas un grēcīgas baudas miesai un garam. Un, kad ir veikalā ieiets un būts, savukārt nav iespējams neievērot un neielāgot Ritmu, tāpēc ka viņa ir skaista un patiešām uzkrītoši spilgta, turklāt ap Ritmas krāšņumiem un jaukumiem vīri var mielot acis un sievas deldēt mēles uz nebēdu un cik uziet, un par baltu velti, bez atlīdzības un maksas, kā piedevu pie pirkumiem. Garāmbraucēji, kas šeit aptur un piestāj tikai retumis un reizumis, lai izsūktu kādu pudeli apelsīnu limonādes, žiguļa vai kādas citas dziras, un nemaz nezina Ritmas vārda, sauc viņu vienkārši par «smuko bodnieci ar lielajām acīm», kā vis netiek dēvēts un godāts kurš katrs meitīša cilvēks. Un, ja vēl Ritma var painformēt par gaidāmo preču piedevumu vai arī izlikties neko nezinām un nenojaušam, ja viņa var sverot izvēlēties skaistākos ābolus un tomātus vai arī lasīt no vietas, kādi pagadās pa rokai, ja viņa var pieņemt tukšas pudeles vai arī sūtīt ar tām uz taras punktu, kas darbojas tikai trīsreiz nedēļā (un dažkārt, kad nav pievestas kastes, vēl retāk), – ja tas viss un ne tikai tas ir Ritmas varā un iespējās un ja turklāt viņas košā āriene tā vien vilina un pavedina, tā vien kaitina un lec acīs, tad kļūst saprotams un skaidrs, ka Ritma Pērkona ir viena no populārākajām personām Mūrgalē.

Arī Vilis Pērkons skaitās Mūrgales slavenība, lai gan, pēc izskata spriežot, tā nepavisam nevarētu domāt. Viņa ārienē nav un, kā šķiet, nekad nav arī bijis nekā tāda, kas varētu saistīt uzmanību. Visgarām un viscaur Vilis Pērkons izskatās gaužām pelēcīgs – mati, acis, sejas krāsa, apģērbs. Jānudien, pat goda kārta viņam mugurā šķiet kā izbalojusi, kā saulē stāvējusi, kā gludekli neredzējusi. Un jāieskatās īsti labi un krietni, lai ieraudzītu, ka te tik tiešām slēpjas sazin kāds acu māns, jo īstenībā uzvalks ir spoži melns ar asām bikšu vilēm un plecos uzpolstēts un krūteža ir sniegbalta, ar raibu zīda kaklasaiti, citiem vārdiem sakot, viss ir pirmā labuma un svaiguma, un acis aiz biežajiem briļļu stikliem nepavisam nav ūdeņaini bezkrāsainas, bet zilas, un mati ir drīzāk gaišdzeltenī nekā sirmi. Taču, kolīdz Viļa Pērkona stāvs ieslīd redzesloka perifērijā, uzreiz no jauna norisinās mistiskā pārveidība un drēbes itin kā noplūk un izballo, saplūksnē un sagumzās, un auguma un sejas aprisēs un detaļās atkal valda tikai pelēkā krāsa un palsenie toņi, kā ir tad, kad pāri krīt ēna.

Turklāt arī Viļa Pērkona darbs nepieder pie tādiem, ar kuriem var izvirzīties un izcelties un kuri tiktu sabiedrībā arī īpaši augstu vērtēti un cienīti. Viņš ir kolhoza grāmatvedis, un te diemžēl nav iespējams uzstādīt nekādus ietekmīgus un skaļus rekordus, neko pārsniegt un nevienu pārspēt un vispārēju ievēribu var iemantot tikai tad, ja gadās sadurties uz šaurās taciņas ar prokuratūru (bet lai liktenis – tfu, tfu! – pasargā no tādas ievēribas).

Tomēr, par spīti tam, Vilis Pērkons, kā jau teikts, ir populāra persona Mūrgalē. Par viņu stāsta tādas neiedomājamas lietas, ka iesākumā es visu noturēju par kāda vietējā Minhauzena nevaldāmās fantāzijas augli, kamēr vienā skaistā dienā nenocietos, speciāli devos uz Rīgu, bibliotēkā ilgi vandījos un rakņājos pa veciem avižu komplektiem, līdz gandrīz zaudēju pacietību un cerības, taču beigu beigās atradu informāciju, ko citēšu pilnībā:

«Pagājušo svētdien visai neparasts gadījums notika Raudavas mežniecības teritorijā. Vietējā Mūrgales kolhoza galvenais grāmatvedis Vilis Pērkons nošāva balto zaķi, kuru uzšķēržot izrādījās, ka tam ir divas sirdis, kas saslēgtas vienotā asinsrites sistēmā. Otra – «palīg-sirds» bija apmēram pusotras reizes mazāka nekā «pamatsirds». Pēc dabaszinātnieku vienprātīga atzinuma, šāda parādība dzīvnieku valstī uzskatāma par ūnikumu.»

Lai cik pārsteidzoši un neticami arī liktos, tieši tā stāvēja uzdrukāts ar melnu uz balta. Un vai tāpēc jābrīnās, ka reti kad paiet lielākas godības un viesīgas saiešanas, lai atkal no jauna netiktu atvedināts un

pārcilāts šis gadījums, kas, tiesa gan, bijis jau krietni pasen, tā ka slava, laikam ritot, drusku apbružājusies, tāpat kā gadu gaitā mazpamazām apdilst un nodeldējas viss; taču kādreiz šis divainais medijums un tam sekojošais raksta galiņš avizē līcis Mūrgales iedzīvotājiem lepoties jau ar to vien, ka viss atgadījies viņu pusē ar viņu apvidus mednieku un garausi. Katrā gadījumā neviens un nekas vairs nevarēja padarīt par nebijušu šo notikumu, kurā pats liktenis galvenajai lomai izraudzījās Vili – tieši Vili Pērkonu un nevienu citu no sešpadsmit vai septiņpadsmit vīriem, kas arī tobrīd zaķu medībās bijuši klāt un mīļuprāt būtu to nospēlējuši viņa vietā, kas zina, klusībā varbūt uzskatot sevi par daudz piemērotākiem kandidātiem un pretendentiem. Bet nē, Fortūna nolūkoja tieši Vili – kā jau sieviešu kārtas pārstāve, neap-rēķināmā un nepastāvīgā laimes dieviete izvēlējās Vili Pērkonu, kas ne ar ko nebija pārāks par citiem.

Reiz, sagadījusies Raudavas autobusā blakus Vilim Pērkonam, es, droši vien tāpat ka pirms manis jau neskaitāmi citi ziņkārīgie, novirzīju valodas uz to, kā tad īsti ticis nošauts tas brīnumzaķis. Un viņš, protams, ne pirmo un, jādomā, arī ne pēdējo reizi isumā atstāstīja, kā viss noticis, vairākkārt uzsvērdams, ka šis atgadījums ir tikai un vienkārši nejaušība un ka nav bijusi vajadzīga ne sevišķa prasme, ne izmaņa, vienīgi maķenīt laimes, lai nokniebtu pēc izskata un uzvedības pašu parastāko garausi, jo bise bijusi pielādēta ar otrā numura skrotīm abos stobros un mežziņa taksis Jancīti dzinis turp, taisni uz turieni, kur mastā stāvējis viņš, un redzesloku neesot aizklājuši nedz krūmi, nedz cits aizsegs, un zaķis lepatojis un stiepieniem diedzis pāri noriņai – kā jau zaķis, neko nesaskatīdams sev tieši priekšā, bet tieši priekšā patrāpijies viņš, Vilis Pērkons, kuram tas nūdien būtu teju, teju izskrējis caur kāju starpu, ja viņš tanī brīdī neiztrūktos un, aiz pārsteiguma pat nedaudz palēcies, gandrīz nevilšus nenospiestu sprūdu. Nu, šāviens, protams, sprucis un gājis vaļā, un zaķis novēlies uz vietas beigts, jo nopūdelēt šādos apstākļos varētu tikai akls un tizls, arī viņš nenopūdelējies, un pārējais – pārējais jau vairs neesot bijis atkarīgs no viņa, kā viņš teica, acīmredzot ar to domādams, ka ievēriba un popularitāte viņu ķērusi tikpat pēkšņi un spēji kā garausi skrošu lādiņš, neatkarīgi no viņa gribas un bez jebkādiem centieniem no viņa puses. Un to viņš pastāstīja paklusā, vienmuļā balsī, bez uzspēles un pat bez smaida, ne pašā mazākajā mērā netaisīdams no sevis varoni un dro-suli, bezbaili un dūšinieku, vizīni un lielmeistaru.

Strikti ņemot, viņa vārdos nebija nekā tāda, kas būtu acīm redzami un nepārprotami no pirksta zīsts un pa gaisu sagrābstīts, šis stāsts bija

tikai mazdruscīņ jancīgs – tas arī viss – un patiešām varēja būt tīra un svēta patiesība, jo vai tad pirmo reizi tieši visskaidrākā patiesība likusies un rādījusies neticamāka par veikliem meliem un ar baltu diegu satrāklētiem pekstiņiem? Vai mazumu Mūrgales vecās sievas gan paklusām, gan skaļā balsī apšaubījušies, ka ērnotais radijums varētu būt nošauts un nogalēts tik ikdienišķi un vienkārši, bez sevišķa ķēriena un viltus, blēdības un stiķiem, un varbūt pat bez kādas apzavēšanas, burvestībām un pesteljiem, bez kuriem šitāds nezvērs un briesmeklis nemaz neesot notricams no kātiem un dabūjams gar zemi? Un pat puisu cilvēki, kas visumā, kā jau vīrieši, ir mazāk noskaņoti parādību izskaidrojumu un cēloņu meklēt aizprāta jomās, Vili Pērkonu šā komiskā nostāsta dēļ saukāja par jokupēteri un pigornieku, kā likās, arī diez cik neticot viņa vārdiem par atgadījuma detaļām, kaut arī uzskatīja viņu caurcaurēm par goda vīru.

Ja kādam neesot prapju vai samirkstot pulveris, ja aprūkstoties tāda vai citāda numura skrošu vai arī renkuļu, ja paliekot kāds bez smēķiem vai ēdmaņas, ja lietū vai spelgoņā, ka vai traks, savajagoties kraukšķīša, bet neesot vairs nevienam un visi sākot nelaimīgi mīņāties un skatīties apkārt, gudrot un mežģīt smadzenes, kur ņemt, ķert un dabūt, tad nereti atgadoties, ka tieši Vilim Pērkonam vēl šis vai tas aizķēries pie dvēseles; un, ja viņam vēl kaut kas turoties un silstot kažokādas jakas iekšskabatās, viņš neesot badakāsis un gnīda un neatteicot nevienam un nekad, kauču tā būtu beidzamā cigarete «Prīmas» paciņā vai pēdējais malks blašķītes dibenā. Pat suņi, pazīstami un sveši kvekši, kādi nu kuro reizi patrāpoties medībās līdzī, kā pieburti un piekleibēti grozoties un maisoties vairāk Vili Pērkonu nekā ap saviem likumīgajiem saimniekiem un īpašniekiem, noteicējiem un pavēlniekiem nospalvodami un sameņģēdami viņa drēbes pēc traka un uz nebēdu.

Vai tāda iedaba un šitāda indeve nevarētu aizstāt Herkulesa muskuļus un Dersu Uzalas vēriģo aci?

Varētu aizstāt un jānūdien darija to – aizstāja un aizvietoja. Un vīriem, dzerot Viļa Pērķona ar aroniju un cidoniju sīrupu sakristīto valsts šņabi, atmiņā nāca ne tikai viņa sendienu šaušanas māka un uz mēles turējās ne tikai brinumzaķis. Vieni atcerējās, ka jaunībā viņš bijis viens vienģgs nazis no puisieša un redze viņam bijusi kā vanagam un dzirde kā ūpim, ka ne velti, dienēdams Daugavpili, viņš skaitģjģes acģgākais šāvģjs un tikai kāds Rģgas zģns reižu reizģm un daģubrid ņģmis viņu pušu, kaut arī bieģāk viņš licģs to ridzinģeku uz lģpstiņģm un deģis trģktģes tam, ka beģģu beģģas viņģm pat piedģvģts palģkt

virsdienestā, bet kļūt par kaprāli un tramdīt jaunkareivjus – uz to nu viņam nenesies prāts un nebijis nags. Un otri, kas tika kopā ar viņu karojuši partizānos, apgalvoja, ka viņš nekad neesot izrādījies lupata un ķīselis un ka šaujamaiss viņa rokās allažin strādājis kā pulkstenis, vienalga, vai pašu «degtjarovs» vai trofeju «kaulu zāģis šmeisers». Un trešais teica, ka Vilis Pērkonš vēlreiz jāvēlot mednieku kopas valdē un par pašu priekšnieku viņš jābīdot, un uz biedrības konferenci jāstūtot, un atkal jāpielaužot uzstāties debatēs, jo tā bijusi pati labākā runa no visām, kas toreiz teiktas, maķenīt miglaina tā bijusi, toties visīsākā, un, kad viņš, sviedrus slaucīdams un papīriņu sauja burzīdams, atpestīts kā no moku sola, starjošs kā saulīte un ar sarkanu neļķi pogcaurumā tikpat kā brūtgāns kāpis nost no tribīnes, tas bijis pats skais-tākais brīdis visā konferenču vēsturē, tik tiešām.

Bet Vilis Pērkonš, vēcinādams abām rokām, pagalam nokaunē-jies un laimīgs tikai bubināja: «Ko nu, ko nu, stājas mierā! Galīgi sa-trakojušies, velni tādi!» – un piedevām sacīja, ka būt par runasvīru un rokvadītāju – tā nu neesot viņa stihija, un pārējie, mādami gal-vām, dziļdomīgi piekrita, ka stihija patiesi esot viena traki sarežģīta būšana un padarīšana – kad tā uznākot, tad ejot elle vaļā, bet, kad tās trūkstot, tad tur nekā nevarot grozīt un līdzēt. Ar vārdu sakot, visi daudzinaja Vili Pērkonu, un nevienam kaut kā neiešāvās pat prātā, ka turpat divpadsmit gadu laikā pēc slavenā zaķa viņš nav nomedijis neniēka.

To, ka beidzamajos gados viņam šajā ziņā nav gājis un veicies, uzzināju ne no viena cita kā no paša Viļa Pērkonu un tai pašā reizē, sēžot blakus Raudavas autobusā, kad viņš pastāstīja par zaķi. Pēc mana jautājuma, ko viņš nomedijis pēdējā laikā, viņa vaigs samācās. Saprātu, ka man nevajadzēja vaicāt, bet neko darīt, izteiktus vārdus jau nevar paņemt tā vienkārši atpakaļ; kas sacīts – pasacīts. Taču – gods kam gods – arī tagad viņš neizvairījās no atbildes, nesāka pūst miglu un drusku mulsi, tomēr visnotaļ vīrišķīgi atzinās, ka neesot nošāvis pat ne sloku vai merceni, irbi vai kaut jel bekasu, par rubeni vai medni nemaz nerunājot, tikai vienu vienīgu dzīvu radību un to pašu dziļā slepenībā – vienu pelēki svītrainu klaiņojošu kaķi, istu sātanu, kas nekaunīgi apcēlis būrus un ligzdas, taču, kā vēlāk izrā-dījies, nebijis nekāds bezpajumtnieks un vazaņķis, klenderis un blan-donis, bet piederējis vienai no mūsu kopīgajām kaimiņienēm, taču, kurai īsti, to viņš man saprotamu iemeslu dēļ labāk neteikšot, tā viņš sacīja. Es zināju, kam runcis pazudis, bet savukārt neteicu to Vilim Pērkonam, tāpēc ka viņš jau tāpat izskatījās pagalam sakaunējis un

pat tāds kā nobijies, jo vaļširdīgā atzišanās, balsi izteikta, arī paša ausīs laikam izklausījās drusku nožēlojama.

Klusēdams viņš kādu brīdi tikai grozījās un trinās sēdekli, līdz nenocietās un, atsācis sarunu, pazūdiņās par vājo redzi un konkrēti minēja, cik dioptriju esot kreisajai acij, cik labajai, droši vien uzskatīdams mani par pietiekami lietpratīgu šādos jautājumos un domādams, ka šie skaitļi man radīs pilnīgu un pārliecinošu priekšstatu par viņa stāvokli. Kaut gan tie man neizteica neko, noskārta, ka tuvredzība ir visai ievērojama. Jā, taču agrāk viņam acis bijušas kā ērglim, viņš piebilda drīzāk skumji nekā lielīgi, tak vienā dienā, ko nu, nevis dienā, bet sekundē, sekundes daļā viss aizgājis pa pieskari, kā viņš sacīja, bijis vējā, cauri – un āmen, un labi, ka viņš vēl neesot aizrauts pie tēviem un rokas un kājas palikušas savā vietā, tā ka nekas neesot bijis jādiedz klāt, tikai pauris drusku jāpalāpa.

Atminējos pa ausu galam dzirdējusi, ka Vilis Pērkons bijis partizānos, un aprasījos, vai tas noticis tad – mežos. Viņš pakratīja galvu. Nē, viņš teica, vēlāk. Pa mežiem izkarojies vairāk nekā gadu un ne tikai skrambiņu, iesnas viņš neesot saķēris, jānūdien, vai es ticot vai neticot, šņupi viņš neesot dabūjis ar visu lielo mirkšanu un salšanu. Taču pašās beigās, jau tūkstoš deviņi simti četrdesmit piektā gada pavasarī, kad licies un rādījies, ka no tā burkšķa viņam palaimējies izklūt cauri sveikā un ar veselu ādu, – tad tas arī atgadījies, Kurzemes katlā tas noticis – viņu smagi ievainojusi friču šķemba. Kā jau tādās reizēs notiekot, viss norisinājies pēkšņi un strauji: uzmutuļojusi uguns, uzsitušās melnas vērpētes, un viņš tik vien paguvījis kā izbrīnā iesaukties: «Vai tu re, arī nāve klāt!» – tā viņš tikai iesaucies, pirms viņam pāri sagrūvusī tumsa.

Viņš ilgi neesot nācis pie samaņas, bet pēc atjēgšanās vairs nesa-prātis, kas īsti lēcies un gadījies. Virsū bijis uzvēlies nez kāds smagums, pāri uzvāzts gluži kā čuguna pods, zem kura valdījusi melna tumsība un džinkstošs klusums. Ar rokām viņš grūdis un bīdījis to nost un prom, gribēdams tikt ārā, gaismā, brīvībā, bet licies, ka rokas nepiederējušas pie viņa ķermeņa un ka arī kājas neturējušas klāt, bet gulējušas atsevišķi – viņam blakām. Viņš šķītis izjaukts un sadalīts gabalos, galva bijusi piebāzta ar stikliem un salmiem, kas visu laiku šķindējuši un čabējuši kā pa skārda spaini, bet vēdera dobums rādījies tukšs, kā kad no tā būtu izņemtas iekšas. Ar šausmām viņš taustījies apkārt, lūkodams atkal savākt vienkop savus orgānus un ķermeņa daļas, knapi kustēdamies – nudien kā zem sloga, saucis palīgā, bet nedzirdējis savu balsi. Apkārt valdījis švikstošs un spindzošs jūklis,

kurā tikai mazpamazām viņš sācis saklausīt arī tādus kā vaidus – kāds gulējis viņam līdzās un stenējis augstos, žēlos toņos, gandrīz īdot kā dzīvnieks. Viņš gribējis to uztaustīt – šo līdzāsgulētāju, kā viņam šķitis, – meklējis un grābstījis apkārt, taču nevarējis sačamdīt nevienu un neko. Nu, apmēram tā tas bijis, viņš piemetināja ar vainīgu smaidu, kā juzdamies mazliet neērti par tik plašu un sīku savu pārdzīvojumu izklāstu, kas mani patiesi pārsteidza ar izjūtu apbrīnojamo precizitāti un tēlainību, kādu nemūžam nevarēja gaidīt no šī pelēkā, necilā vīreļa, šī brillainā papīru urķa.

Vēlāk dzirde esot atjaunojusies, viņš stāstīja tālāk, lai gan, zināms, ne tuvu vairs tāda kā agrāk, taču ar redzi – ar redzi kā bijis, tā palicis galīgi čābiski. Grūti to vispār bijis saukt par redzi, tad jau drīzāk par aklumu. Viņš pārvests uz hospitāli Rīgā, kur izdarīta operācija, bet nekas liels neesot sanācis. Tad viņš aiztransportēts pat uz Filatova acu kliniku, kur operēts pa veseli divi lāgi, kamēr tad nu beidzot cik necik savests kārtībā. Ne par kādu ziķeri jau nu viņu arī tur neesot iztaisījuši, bet paldies par to pašu, rau, pat brīnumzaķi nokniedējis, lai, tā viņš piebilda un iesmējās.

Nekad ne pirms, ne pēc tam neesmu redzējusi Vili Pērkonu tik runātīgu kā toreiz autobusā, iespējams, tāpēc, ka viņš brauca uz mājām nelielās burās, un tad jau mēle aizvien ir lunkanāka, ja tikai pagadās kāds klausītājs, un klausītāja biju es, bet tikpat iespējams arī, ka todien viņam Raudavā bija gadījies kaut kas priecīgs un labs, par ko es nezināju, bet kas viņu pacilāja un raisīja valodu, un ar manu personu tam visam nebija nekāda sakara.

Lai būtu kā būdams, bet, iekams mēs sasniedzām Mūrgali, es no Viļa Pērkona dabūju dzirdēt vēl arī par viņa partizāna gaitām, par kurām viņš pastāstīja savā īpatnējā intonācijā, kur, tāpat kā nostāstā par zaķi, ne katrreiz varēja tikt gudrs, kas domāts nopietni un kas ne, kam ticēt un kam ne, taču arī šajā gadījumā varēja jaust vienu, proti, ka viņš ne pašā mazākajā mērā nepārspilēja un neizcēla savus nopelnus un savu personu un arī necentās izlikties labāks un gudrāks, kā īstenībā bija, tad jau drīzāk otrādi. Piemēram, viņš visai stingri pastāvēja uz to, ka arī par partizānu kļuvis tikai un vienīgi nejaušības dēļ. Politikā viņš tolaik bijis viens ēzelis un zābaks, un vispār viņa dzimta allažiņ no politikas turējusies nost pa gabalu un rāvusies malā gluži kā no uguns un mēra, uzskatot, ka tā ir tikai tāda kungu padarīšana, kur zemnieka cilvēks aizvien dabūjis pigu un vēl pa spārniem un kaklu piedevām.

Kad nodibinājies leģions un pušiem sākušas pienākt mobilizācijas pavēstes par brīvprātīgu iestāšanos, viņam iesākumā izdevies laimīgi

atkraties un nopurināties, kauču arīdzan bijis tieši iesaucamajos gados. Kādam no viņa senajiem dienesta biedriem tēvs strādājis par feldšeri un pazinis kādu manīgu un apsviedīgu dakteri un tas savukārt vēl vienu citu ārstu, ar vārdu sakot, pēc diezgan sarežģīta un āķīga piņķera, kurā iekībelējies un galu ņēmis birkavnieks vepris, Vilis Pēr-kons ticis pie zīmes, kurā pavisam oficiāli ar štempeliem, ērgliem un parakstiem bijusi apliecināta viņa plaušu liga. Un rentgenuzņēmums tik tiešām katram dziedniecības gudribās cik necik svaidītam cil-vēkam uzdzinis tirpas un šaušalas, jo ar tādiem noēnojumiem var iz-ciest uz šīs grēcīgās zemes tikai kādus pāra mēnešus, daudz ja pus-gadu. Taču, par spīti tam, šis nodzivojis gandrīz gadu un, kā rādijās, grasījies dzīvot vēl un vēl, nepavisam netaisīdamies list zem velēnām un pat miesās nedildams, velns tāds, tā ka tas bijis īsts medicīnas brīnums, jānudien.

Bet vienā nebaltā dienā zināmais dakteris saņemts ciet, un viņš, Vilis Pērkons, kas bijis jau tiku tikām «Tēvijā» salasījies par plānvei-dīgas atkāpšanās priekšrocībām un lietderīgumu, nolēmis, ka arī pats varot no šīm avižu gudribām šo to mācīties un smelties, un steidzīgi un plānveidīgi atkāpies uz kartupeļu bedrēm, kur diemžēl bijis traki slikts klimats. Draņķīgs un neveselīgs tas bijis, mitrums un drēgnums tur valdījis kā kapā, un arī vieta neesot bijusi nekāda lāgā – pārāk tuvu mājām, ceļam un šucmaņu posteņiem tā atradusies. Tāpēc viņš iz-spriedis pabēgt un nolist kur nekur patālāk un nostāk un, atgīdis mazu sienu šķūnīti meža pļavā, devies uz turieni ar šādām tādām drē-bēm un ēdmaņu, un tēva ziņu un svētību. Bet – ak tu piķis! – izrā-dījies, ka šķūnītis jau aizņemts. Viņš iekļuvis bezmaz sprikstis un pir-majā karstumā un sajukumā gandrīz dabūjis lodi ribās, tāpēc ka tie, kuri bijuši priekšā, noturējuši viņu par okšķeri un ložņu, kas viņš nemaz neesot bijis, jo grasījies taču šeit tikai palēnām novilkt laiku, kamēr gaiss metīsies skrajāks, un vairāk neko un nevienas cilvēka dzi-vības – pasarg dies! – netikojis.

Kas to lai zina, kā būtu iegrozījies viņa liktenis, ja todien viņš ne-būtu uzdūries tiem trim puisiešiem meža pļavā pie valka? Varbūt viņš beigu beigās tomēr iekristu kādās šucmaņu cilpās un lamatās un aizietu postā kaut kur soda bataljonā vai, ticamāk, kādā klusā stūrī tiktu nozūmēts, kā jau daždien dezertieris. Taču nejaušībai, kā viņš uzsvēra, kura arī vēlāk ar viņu esot izspēlējusi dažu labu numuru, to-reiz labpaticis savest viņu aci pret aci ar Oškalna vīriem, un tas izšķiris turpmākās gaitas. Viņš kļuvis par partizānu, proti, iepiņķējies politikā tik pamatīgi un dziļi, ka varējis dabūt ne tikai pa kaklu, bet arī to nolauzt, taču, kā jau viņš teicis, neesot iedzīvojies i ne skrambiņā. Un

tā līdz pat četrdesmit piektā gada pavasarim, kad – jau Padomju Armijā – viņš patrāpījies zem friču šāviņa, bet es to jau zinot...

Visā, ko Vilis Pērkons stāstīja, jautās divains uzpērkošs tiešums un labestība, līdz naivumam pilnīga vaļširdība un dabiskums, kas raksturīgs tikai bērniem un ļoti veciem cilvēkiem, bet viņš jau nepiederēja ne pie vieniem, ne otriem. Viņam piemita kaut kāda neatvairāma pievilcība, kura atklājās un bija uztverama vienīgi tad, kad viņš runāja, lai gan lielākoties mēdz būt tieši otrādi. Pēc šī brauciena es vairs neņēmu par pilnu visu, ko biju dzirdējusi un dzirdēju vēlāk par Viļa Pērkona un Ritmas attiecībām, jo šis pēc izskata un gadiem tik ļoti neharmoniskais pāris ar savu ārējo nesaderību, burtiski, lēkšus lēca acīs, tiklīdz parādījās kopā, tālab ik pa laikam nokļuva ļaudīm uz mēles. Un tad pie reizes viens otrs atminējās arī pagātņi, kad Vilis Pērkons saostījies un sagājies kopā ar jauniņo Ritmu un kā tas vispār noticis: kā Vilis bez kauna un goda pametis Lidiju, kas šam darijusi tikai un vienīgi labu, apdienējusi un appuišojusi šo kā princi un lielmani, lolojusi un želojusi kā bērnu un saukājusi par slimo nabadziņu un par savu runcīti, līdz «slimais nabadziņš» vienā skaistā rītā, kā jau daždien runcītis auru laikā, atguvies pie citas runcenītes, un kā Ritma izgājusi pie šā aiz tīra un skaidra aprēķina, tik tiešām, jo dēļ kā gan vēl cita tik smuks skuķēns varējis apprecēt vīru, kas divtik vecāks par pašu un piedevām nav arī no štramajiem un iznesīgajiem dēlišķiem – ne tur auguma, ne ģimja, tikai acu stikli blisinās kā autiņam, bet, kā šis pažvidzinājis savus medāļus, tā šī bijusi beigta un pagalam, jo sievieti jau izlaikus kāri uz spožām mantām kā žagatas.

Un gan jau tagadiņ Ritma šam liekot ragus, vai nu bešā. Lai tikai paklausoties vien veikalā: hi, hi, hi un ha, ha, ha katram vīrieša cilvēkam, un acis tā vien sprikt un dzirksteles met kā autogēns, un redzēta ne tikai Kasparsona zapiņā un Voicehovska lupatu vāģīti, bet arī pie viena no jaunajiem mehanizatoriem un pat augšā uz traktora, goda vārds!

Tā pie mums, Mūrgalē, reizumis dzird mēļojam par Pērkonu laulāto pāri. Bet kura meita vai sieva tad savu reizi nav rauta cauri šiem valodu un nevalodu aizvāriem? Un dažā iekļuvusi ir ne tādās vien mēlnesības vērpetēs un virpuļos, ka tīri brīnums, kā no miesas nav noplēsts pēdējais drēbes gabals un beidzamā skranda un jel kas vēl palicis, ar ko apsegt plikumu. Var jau parunāt, var jau pamēļot, bet cik ilgi var kulkstīt mēli, ja pie Pērkoniem tā arī nekas nenotiek, laiks iet, bet neatgadās nekas tāds, kas savīļnotu prātus, uzsistu asini un uzbangotu kaislības.

Sestdienu un svētdienu rītos, apbruņots ar divpadsmitā kalibra «zaueru», salokāmo krēsliņu, kas izskatās pēc dāmu lietussarga, rezerves patronām un lieku vilnas zeķu pāri katram gadījumam, jā, un vēl desumaizēm, un, protams, arī blašķi, Vilis Pērkons dodas uz mednieku pulcēšanās vietu un vakaros jau tumsiņā atkal pārrodas mājās citreiz pats savām kājām, citreiz braukšus, bet aizvien kunga prātā, taču nekad pie Pērkoniem nav dzirdēts tracis un nav manīts arī, ka Ritma bardzinātu vīru vai kādam sūdzētos un zūditos. Un, par spīti tam, ka Pērkoni visā visumā diezgan daudz ņemti uz grauda un viņu dēļ ne reizi vien tikušas dzesētas mutes, īstenībā viņu ģimenes dzīve mūrgaliešiem ir un paliek diezgan liela mikla.

ZAĶIS AR DIVĀM SIRDĪM

jeb
stāsts par Vili Pērkonu
un vēl arī par Ritmu

Vilis ēda, un viņa skatījās, kā tas ēda. Starp abiem uz virtuves galda blakām kafijas kannai noliktais tranzistors – mazā «Selga» atskaņoja rīta koncertu, un tikama vīrieša balss svešā valodā dziedāja:

*Ja, wir passen gut zusammen:
Ich und du, und du und ich...¹*

Viņa neprata vāciski, un viņai bija vienalga, ko dziedāja vīrietis satraucoši saldajā balsī, viņas kājas pagaldē kustējās melodijas ritmā kā dejojot, kā sitot takti, – tās cilājās un pārvietojās uz priekšu un atpakaļ, pa labi un pa kreisi gluži patvaļīgi, viņa nedomāja par to, ko darīja kājas, rikodamās pa galda apakšu kā divas no viņas pavisam neatkarīgas būtnes, kamēr acis nopietni un skumīgi lūkojās uz Viļa seju – pieri un degunu, zodu un brillēm, aiz kurām nebija ieraugāmas acis, jo stiklos atstarojās tikai spuldze, trauki un viņas attēls, un nevarēja īsti pasacīt, vai tajos brīžos, kad Vilis pacēla galvu no krūzes ar ielieto kafiju, tas vispār redzēja viņu un vismaz reizi pa reizei palūkojās tieši virsū vai arī skatiens bija vērstš sazin kur garām un projām un maldījās turpat, kur Viļa domas. Bet svešais, kam nebija nekādas daļas gar viņiem abiem un viņu domām un izjūtām, dziedāja savu.

*Ja, wir passen gut zusammen,
Und nicht nur äußerlich,²*

tas dziedāja aizgrābts un sajūsmināts, spārnots un pacilāts par kaut ko, ko Ritma nesaprata – viņa nesaprata ner vārda un neko un tikai

¹ Jā, mēs labi deram kopā:
Es un tu, un tu un es... (*Vācu val.*)

² Jā, mēs labi kopā deram
Ne vien pēc ārienes (*Vācu val.*).

vērās Vili, atbalstījusi zodu abām delnām un atspiedusies ar elkoņiem pret galdu, un viņas atspulgs viņa acenēs bija sīks un neparasts, īstenībā atspīdumi bija divi – katrs savā stiklā, un šķīta, ka arī viņas šeit sēdētu divas, abas apbrīnojami vienādas un tik ārkārtīgi jaunas, ka viņai notrīcēja sirds. Un vienlaikus ar sievietes gandrīz nemaldīgo nojautu viņa manīja, ka atrodas ārpus Viļa uztveres loka, un, sēdot šepat tam iepretim, tik tuvu, ka varēja saskatīt katru matu un katru ādas poru, likās atdalīta no tā ar stikla sienu un jutās viena.

Vilis nokoda maizi, tad, pēkšņi strauji izslējies, saausījās, pagriezis galvu pret logu, aiz kura notumsā vēl nebija saskatāms nekas, un mute pārstāja kustēt un sastinga.

– Klau, vai nepiebrauca? – cauri radio skaņām pūlēdamies atšķirt āra trokšņus, tas iejautājās, ne īsti griezdamies pie viņas, ne īsti domādam balsī, un krampjaini norija kumosu.

– Nē, – Ritma īsi sacīja, – nē, – viņa teica un, pasniegusies ar roku, uz mazu brīdi nogrieza mūziku, un nu klusumā arī Vilis varēja saklausīt, ka nē – ka pie mājas vēl nav piebraucis un nebremzē neviens, kaut gan varēja piebraukt un apstāties jau kuru katru mirkli. Bet, kamēr tas nebija noticis, Vilis atsāka ēšanu un mierīgi gremoja tālāk, tikai pasmailās ausis bija pietvikušas uztraukumā un gaidās un šķīta sasprindzinājumā saslietas.

Ritma pagrieza atpakaļ skaļuma regulētāja ripiņu, no jauna atbalstīja plaukstās zodu un, gluži kā iepriekš, skatījās Vili, kamēr no «Selgas» atkal plūda jautri ritmi vēl tik tikko austošās dienas ieskaņai. Viņa nevaicāja nekā – viņa tāpat zināja visu, kas un kā notiks un norisināsies, un, līdzīgi Vilim sasprindzinājusi dzirdi, tvēra skaņas, kas plūda no āra, tikai atšķirībā no Viļa ieklausījās šajos trokšņos nepzināti un ar pretrunīgām izjūtām, sirds dziļumos nebūdama skaidrībā, vai cenšas atvirzīt tālāk mirkli, kad Vilis aizbrauks, vai, gluži otrādi, taisni gaida, kad laukā beidzot atskanēs motora rūkoņa un Vilis, pametis maizi pusēstu un kafiju pusdzertu, grīdai šņirkstot un gumijēņiem gurkstot, metīsies uz durvīm, pa ceļam ķerdams jaku no krēsla atzveltnes un cepuri no vadža, uz grīdas nolikto mugursomu un pie sienas pieslieto bisi, ar vārdu sakot, visu darīdams un arī izdarīdams vienlaikus, itin kā tam būtu vismaz četras rokas.

Bija svētdiena, un Ritma, ja vien gribētu, varēja vēl necelties, jo veikals nestrādāja, abi dēli gulēja savu neizguļamo miegu, un Pērkoni neturēja arī nekādus lopus, kuru dēļ nāktos šauties kājās mazā gaismiņā vai pat pirms atausmas, vienalga, darbdiena vai svētki. To kafiju uz gāzes sev uzvārītu Vilis pats un tās sviestmaizes uztaisītu arī, bet

Viņa uzvilktais modinātājpulkstenis bija uzrāvis augšā arī viņu, un, kad Ritma gribot negribot bija pamodusies un kad aiz loga rīta tumsā ieraudzīja zvaigznes, viņa nodomāja, ka būs skaidrs laiks un ka vajadzētu izmazgāt lielo veļu, sadūšoties un saņemties, ķerties klāt un vienreiz pievārēt palagu un spilvendrānu, dvieļu un kreklu kaudzi, jo vējā izplīvojušiem un aukstumā izsalušiem veļas gabaliem ir pavisam cits baltums un cita smarža nekā virtuvē virs plīts un istabā pie mūrīša karinātiem, kur tie siltumā vairāk sutinās nekā žūst un kaltēdamies pagūst atkal noputēt un pievilkties ar izgarojumu un dūmu smakām. Un, domājot par veļu un visu pārējo, kas ar to sakarā, Ritmai prāts vairs nemaz nenesās uz diku zvilnēšanu un grozišanos no vieniem sāniem uz otriem un atkal atpakaļ, viņa cēlās un devās uz virtuvi, lika uz uguns kafijas kannu un smērēja maizi, kaut arī pašai ēst vēl negribējās – tik agri ēst viņai negribējās nekad, jo galva likās miega pilna un ķermenis gurd un laisks. Viņa varēja tikai sēdēt un noraudzīties, kā brokastis iekož Vilis, kam ēstgriba, lai rīts vai vakars, aizvien turējās labu labā, tā ka bija zili brīnumi, kur viss nozuda un palika, neatstājot ne pēdas, ne sekas, jo Vilis tikpat bija un palika vājš kā skangals – nu tik kaulains un ribains, ka bail.

Varbūt tieši šī kārnuma dēļ par Vili Pērkonu arī runāja, ka jaunībā tas it kā slimojis ar delamo, ko pats gan noliedza, un sievai jau viņš melojis nebūtu, jo kāda tad jēga melot sievai par tādu kaiti kā dilonis, kas turklāt bijis un izbijis sazin kur tālā pagātnē.

Bet maķenīt vairāk miesas uz kauliem Vilim patiesi derētu gan, tikai tur nu neko nevarēja līdzēt un grozīt, un pat ar dūšīgu ēšanu, kā rādīja pieredze, arī nekas nebija izmaināms un par labu vērsams. Vilis gluži vienkārši piederēja pie tās ļaužu sugas, ko tautā sauc nesmukā vārdā – par caurbirām, un labumā viņam negāja nekas – pretēji Ritmai, kas nereti noskrējās no rīta līdz vakaram ne elpu atvilkusi, ne lāgā pusdienojusi, bet savukārt bija un palika apaļa. Un puikas, rau, tāpat: Aigars – nu, tēvs kas tēvs, vieni vienīgi kauli un āda, turpretim jaunākais, Atis, kā rādās, atsities viņā, omulīgi apvēlies un pieglaudīgs kā runčelis. Tā Ritma domāja, aizvadot beidzamās minūtes kopā ar Vili un joprojām netikdama skaidrībā, vai viņai gribētos vīru aizturēt, lai paliek un nebrauc, jeb vai, gluži otrādi, kārotos aizdabūt ātrāk projām, nost no kakla, lai ir miers un brīvestība un lai Vilis nemaisās un netraucē, jo tik un tā neko nejēdz no mājas darbiem. Un viņas kājas pagaldē joprojām kustējās un cilājās dzīvespriecīgās mūzikas ritmā uz priekšu un atpakaļ, pa labi un pa kreisi, kā patvaļīgi dejojot, kā sitot takti. Un mute neapzināti bija savilkusies izklaidīgā un nezin kam

domātā smaidā, bet acis raudzījās uz Vili, tikai un tieši uz Vili ar vēriņu un nopietnu, paskumju un pat drusku grūtsirdīgu izteiksmi.

Piebrauca!

Viņi to izdzirda, ļoti skaidri un abi uzreiz, jo tranzistors, mazā «Selga» ar savu rīta koncertu, bez šaubām, nevarēja pārmākt tādu troksni kā rūkoņa, ar kādu pie namdurvīm pieripoja un apstājās autobusiņš. Un viss notika gandrīz mats matā, kā bija iztēlojusies Ritma: Vilis pietrūkās kājās kā dzelts, vienā malkā un guldzienā izmeta kafijas paliekas, ātri, veikli un manīgi kā burvju mākslinieks vai kāmis sabāza un sastūķēja vaigu kabatās sviestmaizes pārpalikumu un jau skrējienā uz durvīm ar vienu roku paķēra vējjaku, ar otru – cepuri, ar trešo – mugursomu un ar ceturto – bisi. Nogurkstēja, nočīkstēja, nodipēja, nodunēja... Laukā atkal ierūcās motors. Tā, projām – projām Vilis bija, ne vārdiņu nepateicis, ne skatienu neuzmetis.

Un, motora skaņai izdziestot, Ritma vēl brīdi ieklausījās, joprojām sēdēdama tanī pašā pozā, līdz sajuta, ka elkoņi jau atspiesti, strauji izslējusies, atmetās ar muguru pret sienu un apņēma rokām plecus, kā saldama vai želodama sevi, vai ar tiksmi sajuzdama plaukstās pati savu tvirto, apaļo ķermeni. No svešās raidstacijas cauri tālumiem atplūda ziņas, bet Ritma nenogrieza tranzistoru un nesameklēja arī mūziku. Nesaprotamās valodas skaņas viņu netraucēja, viņa klausījās tajās kā lietus čaboņā vai lapu šalkās, vienlaikus dzirdēdama visu un nedzirdēdama nenieka. Cauri balss vienmuļajai čalai telpās no āra spiedās klusums kā gaisma vai kā dūmi, un viņa nopūtās, bet tā tikpat labi varēja būt gan sarūgtinājuma, gan atvieglājuma nopūta, jo tagad viņa bija brīva līdz pašam vakaram – apkrāvusies ar darbu darbiem līdz acīm un svabada kā putns.

Ar laisku grāciju klāt pielaiptoja kaķis, slaidā stiepienā uzlēca Ritmai uz ceļiem un murrādams ņēmās mīlināties un glausties apkārt, berzēties un trīties gar viņas krūtīm un viņas rokām, kamēr viņa palaida vaļā apkamptos plecus un, noliekusies tik zemu, ka melnie mati saplūda ar runča melno spalvu, apskāva to, ne īsti ieelsodamās, ne īsti iesmiedamās, bet runcis mala skaļi un vienmuļi, aiz labsajūtas miegdams acis kā spilgtā saulē. Un viņa, domās kavēdamās pavisam kaut kur citur un nepavisam ne pie tā, ko pašlaik darīja, un pūzdama tam ausī elpu, izklaidīgi čukstēja klusus un liegus vārdus, bet runcis, aizgrābts no saimnieces glāsmainā un gluži kaķiskā maiguma, aizvien biežāk un stiprāk žņaudzīja nagus, te ievilkdams spilventiņos, te izlaizdams cauri ritakleitas drānai, līdz Ritma pusbalsī sāpīgi iesaucās.

– Au! Ko tu te māžojies! – Viņa, uzreiz atsalusi, teica itin kā vilusies un notrauca runci no klēpja uz grīdas, kur tas lielā neizpratnē, līdz sirds dziļumiem aizskarts un arīdzan vilies, siki drebināja ūsas un asti, izspūris viņas skavās un saburzīts, nožēlojams un nelaimīgs, un visnotaļ noskaņots tikt atpakaļ uz siltajiem, ērtajiem ceļgaliem.

– Nenāc, nenāc... un nemaz negudro! Cauri. Diezgan. Pajārējā-mies – un gana! – Ritma atraidoši sacīja un cēlās. Viņu sagrāba spējš kārdinājums iesprukt atpakaļ gultā, savistīt sev apkārt segu un vēl labi krietni pavārtīties, atmest ar roku visam un pavaļoties uz nebēdu, neraizējoties ne par ko un laižot pār galvu rūpestus un klapatas, – nolikt galvgali «Selgu» un aizvērtām acīm paklausīties, kā cauri atstatumam atplūst un atviļņo pasaules tālās un satraucoši miklainās skaņas, kuru saturu viņa biežāk apjēdza nekā saprata, bet kuras neliedza viņai iztēloties to, ko viņa gribēja iztēloties. Ja nereti viņas fantāzija arī neatbilda īstenībai un nesakrita ar tiešāmību, tad nevienam jau no tā necēlās ne mazākais ļaunums un neviens nedabūja tādēļ ciest – nedz viņa pati, nedz, vēl jo mazāk, kāds cits, tāpēc ka viņas iedomas bija kā sapņi, kas skāra tikai viņu pašu un izgaisa līdz ar atmodu.

Un, tā stāvot un svārstoties starp kārdinošām vēlmēm un sūru nepieciešāmību, Ritma melni spīdīgajā rūtī, ko nesedza aizkars, ieraudzīja pašas atspīdumu, kurš spuldzes paskopajā un izklienētajā starojumā bija mazliet izplūdis, ne tik ass kā nesen abi viņas sīciņie atspulgi Viļa aceņu stiklos. Taču saldo šķietamību, ko pirmīt uzbūra vairāk-kārtējais samazinājums, tagad radīja saudzīgā gaisma – tā izdzēsa Ritmas ārienē gadu pēdas un atkal vērtā to apbrīnojami un pārsteidzoši jaunu, itin kā laika ritumam nebūtu par viņu nekādas varas un nekad arī nebūtu bijis. Viņa raudzījās savā sendienu veidolā, kuru dīvainā un noslēpumaina mākslinieka roka bija padarījusi mūžīgu un nemainīgu kā gleznu, kas gan atveidoja cilvēku, bet nebija pakļauta cilvēku fizioloģijas likumībām, nenovecoja kopā ar modeli un saglabāja jaunību nebeidzami un bezgalīgi. Un, nespēdama novērst acis, kā apburta Ritma vērās attēlā, kas bija un nebija viņa. Viņu atkal sagrāba iekšējas gaviļes un klusa smeldze, un viņa kā ūdens skalojās starp diviem pretējiem krastiem.

– Nu, diezgan. Pietiek. Gana, – tāpat kā nule bija teikusi kaķim, viņa tagad sacīja sev, cenzdamās izkļūt no šim dzīvesprieka un grūt-sirdības šūpolēm, ar zināmu piepūli un pat klusu nožēlu novērsa skatienu no mānīgā un valdzinošā tēla, ko atstaroja stikla spīdīgā, itin kā lakotā virsa, un izstūma no patrepes veļas mašīnas bunduli, veco,

daudz pieredzējušo un jau nez cik reižu laboto «Rīgu» bez susināšanas centrifūgas, kuru aizstāja divi ar roku griežami izgrabējuši veltnīši, kas allaž neganti saspaidīja pogas. Viņai ienāca prātā, vai necelt augšā Aīgaru, lai sanes vismaz ūdeni, bet tad viņai sametās žēl zēna, kas dzīvoja gandrīz pastāvīgā miega badā. Lai jau paguļ, jo vēl taču bija tik agrs – vēl lāgā nebija svidusi pat gaisma, un svētdiena viena vien ir pa visu garo nedēļu. Tā domāja Ritma, jau rāmi un ierasti iejūgdamās darāmo darbu vezumā – kurdama uguni plīti un šķirodama netīro veļu. Bet, kad viņa izgāja laukā ar spaiņiem uz aku – un austrumu pusē kvēloja aveņsārta svēdra, un dziļajā un skanīgajā klusumā viss debesu kupols lāsmoja sudrabots un pērļaini sārts, un tāds pats viegli rozains vizēja arī sniegs –, viņā no jauna nez kas saviļņojās gluži kā tuvas laimes priekšnojautās.

Gluži tāda pati sārteni zvīlojoša debess jumās arī pāri piesnigušajām eglēm, pāri stigai un pāri Vilim, tikai viņš neieprātojās palūkoties drusku uz augšu, citādi arīdzan būtu to ievērojis, un – kas to lai zina? – kādas domas un noskaņas ziemas rīta neskarti tīrais blāzmojums būtu izraisījis viņā, varbūt tadas pašas kā Ritmai, varbūt ne, visticamāk gan, ka ne – ka gluži citādas, jo parāk atšķirīgi bija viņi paši.

Taču Vilis nepacēla galvu un neparaudzījās pāri galotnēm, viņš sakumpis dūšīgi soļoja uz priekšu, gandrīz pašas mednieku virknītes beigās, mīdams – kreiso, kreiso! – svešās pēdās, pēc kā gan nebija nekādas vajadzības, tāpēc ka mežā zeme bija vēl paplāni nosnigusi, tikai ar plaukstas platuma kārtiņu tā bija segta, ne vairāk, un iešana visiem secās raiti, kur nu vēl tādām stiegrainām, sīkstam vīrišķim kā viņam, kuram kājas bija piestiprinātas klāt tik labi, ka pa cik necik ciešamu ceļu nomērot stundā kilometrus septiņus astoņus šķita gatavā špicka. Un, ja viņš tomēr pūlējās likt un ietrāpīt savus zābakus citu pēdās, tad tikai tāpēc, ka gumijnieki pret sniegu gurstēja un šņirkstēja kā traki, rīta klusumā tie brēktin brēca pret starojošām debesīm kā divi grēcinieki un skaņa griezās ausīs un rādījās būt sadzirdama pa gaisa gabalu, bet virzīties vajadzēja cik iespējams bez trokšņa, jo mednieki zosu gājienā devās uz mastu un kaut kur šepat kvartālā smagi nokareno egļu aizsegā vajadzēja būt aļņiem.

Ar velteņiem pārvietošanās, protams, būtu nesalīdzināmi klusāka, jo pret voiloku sniegs allaž trinās vairāk sanēdams nekā čirkstēdams, un, arī stāvot mastā, filčos kājas nekad nestinga tik stipri, cik zvērīgi sala gumijniekos, taču mežu vairākos nogabalos šķērsoja ar ledu vēl

pavirši pārvilkušies novadgrāvji un divi gandrīz nekad neaizsalstoši valki, kuriem, ejot par dzinēju, ar gumijas zābakiem viņš varēja šā vai tā pārklumburot vai pārbrist pāri, ja vien stulmus kārtīgi uzrotija un uzstīvēja pāri ceļiem līdz pašai augšai. Bet ar velteņiem tur iznāca tikai klapatas un ķēpa, jo vajadzēja ar baltu mēli skraidelēt gar krastmalu turp un atpakaļ kā vistai, meklējot un nolūkojot kādu šaurāku iežmaugu un taustoties pēc stingrāka pamata, kur atsperties un pludurot pāri, un pēc tam bija jāslavē dievs un eņģeļi, ja vispār tas izdevās pa godam un ar cik necik sausām kājām un nenācās ar nolaistu knābi un slapjām ūzām griezties un vilkties atpakaļ.

Rīts bija bez vēja, kala neredzams dzenis, birdinādams no zara sniegu, kas stingajā gaisā nedzirdami sijājās lejup kā sārta vizoši putekļi, un vienmuļā bungošana meža klusumu vērta dziļu un skanīgu. Nekas neliecināja, ka tuvumā būtu jel kāda dzīvība, atskaitot šo mazo kalēju kaut kur tur augšā, eglē, taču miers bija mājīgs un baltais klusums bija pilns apvaldīta, aizturēta sprieguma, kas tiecās un laužās uzsprāgt un izlādēties – kliezīnā, skrējīnā, šāvienu sprakstos –, un Vilis to manīja ar katru nervu šūnu. Bet piepeši viņš sajuta arī vēl ko citu: no biezokņa uz viņu kāds raudzījās!

Gausinot soli, viņš pavērsa turp galvu, lai gan sirds dziļumos pats šaubījās, vai ar vājo redzi starp piesnigušajām eglu ķepām saaudžņa baltizaļajā blivumā un raibumā varēs ko nebūt saskatīt, un viņa acis patiesi nesastapās ar dzīvnieka acīm. Nekas nelūza, nekas nenokraukšķēja – tikai pret sniegu gurstoši trinās zābaku gumija. Nesteidzīgi un vienmērīgi – tagad jau aizmugurē – joprojām bungoja dzenis, un kaut kur stipri tālu sarējās nez kādi kvekši, droši vien jau meža malā, jo tā vēl nebija dzinējsuņa Morica jestrā un spalgā ļaukstēšana. Cik tālu vien sniedza skatiens, vienīgā kustība starp stingajiem eglu stumbriem bija mednieku virzišanās pa balto stigu. Vilim priekšā ligojās muguras ar bisēm, kas arī šūpojās soļu ritmā, ap gājēju galvām elpas garaiņu mutuliši rita gaismā vizēja kā rožaini oreoli. Un retumis bez skaņas šur vai tur nobira gaisīga smelkne no smagi nolikušajiem zariem, kurus nesakustināja neviens un nekas un kuri reizi pa reizei paši atbrīvojās no sniega nastas.

Atkal!

Vilis no jauna sajuta skatienu. Cauri skuju un zaru režģiem un mudžekļiem kāds cieši un pētījoši noraudzījās viņā, kā izsverot viņa spēkus un minot viņa nodomus, un apvērtējot viņu kā tādu. Viņš pa otram lāgam paraudzījās turp, uz biezokni stigas kreisajā pusē, nezin

kāpēc viscaur saspringdams, jo tikai ar noskārsmi vien samanāmais un ar aci neredzamais svešais skatiens darīja viņu piesardzīgu un nedrošu. Bet arī šoreiz neviena nebija. Vilim, ka vai traks, sagriebējās uzsmēķēt, jo dūms allaž labi nomierināja, bet par pīpēšanu šobrīd nevarēja būt ne runas, kaut arī roka pati no sevis jau sniedzās un grābstījās pēc cigaretēm, un viņš to pamanīja, kad kabatā pusbalsi iegrabējās sērkokoņi. Un prātā viņam pret paša gribu un galīgi nelaikā sāka ataut dažnedažādas atmiņas par neveiksmēm un par kļūmēm, kurās viņš tuvākā un tālākā pagātnē bija iepēries un ieķibelējies, un ar šobrīd pavisam nevajadzīgu precizitāti no aizmirstības iznira tās reizes, kad viņš tika apmaldījies vai izgāzies, pārrēķinājies vai palaidis kaut ko vējā. Viņš centās nedomāt par visu to, taču atceres – tfū, ir gan sērģa! – burtsiski, ķērās un lipa viņam klāt kā dadži.

Tā patiesi nebija istā noskaņa medību sākumam, kad vajadzēja drošu roku un stingru dūšu, dzelžainu gribu un karstu ticību savai laimei, bez kuras nevarēja ne tikai kā nošaut alni, bet pat noķert peli. Un, stūrgalvīgi tiekdami iziet ārpus šo nodevīgo izjūtu loka, viņš tiši piespiedās domāt par to, kas viņam bija nesis panākumus un laurus, – viņš atvedināja prātā atgadījumu ar zaķi, pie viena lūkodams atminēties, vai toreiz kādas iepriekšējas nojautas vai zīmes netika vēstījušas veiksmi, taču diemžēl to vairs atcerēties nespēja, un varbūt tālab viņam tagad šķita, ka notikušais viņu pārsteidzis pilnīgi un galīgi nesagatavotu, ķēris kā garausi otrā numura skrošu lādiņš un tikai nav nogalinājis, vienīgi maķenīt apdullinājis, tas gan, tā ka pirmajā karstumā un prieka reibuli viņam, tāpat kā daudziem, likās un rādījās, ka viņš tiešām paveicis kaut ko ārkārtīgu un sevišķu. Taču pēc tam Vilis atžirba un atgīdās, jo bija tuvredzīgs, bet nebija muļķis, un drīz atjēdzās un atguvās. Un tomēr nekad vairs viņš nejutās tā kā agrāk. Viņu mocīja kaut kas līdzīgs paģirām – itin kā par daudz būtu sviķojis, itin kā būtu dažādus dzerekļus jaucis, itin kā mezdams nebūtu uzkodis, – tāda bija šī jutoņa, kas neatstājās no viņa un, pat gadiem ritot, nepārgāja un nemitējās...

Še tev, atkal tas pats! Nu, kādam vellam tas vajadzīgs? Pie joda tādas domas! Galvu augšā, krūtis izvērstas, uz priekšu, tikai uz priekšu un bez apkārt lūrēšanas: krei-so, krei-so... Jāuzvelk sevi kā stīgu, nevis jādrebinās kā receklim! Kreiso, krei-so! ...

Bet, par spīti visai apņēmībai, viņš tik tikko spēja novaldīties, nepalūkojies uz biežņu, pa kuru tas, kas viņu neredzami vēroja, itin kā nedzirdami arī sekoja, tverdami un slēpdami aiz kokiem, kuri auga un slējās gar stīgu kā siena. Taču ne reizi Vilim tā arī neizdevās

pamanīt kādu dzīvības zīmi, tāpat kā neizdevās saklausīt vismaz troksni, kas vēstītu par kaut kādu pārvietošanos.

Tie ir nervi, viņš domāja, esmu pārāk satraucies, un tie ir nervi. Vecā kontūzija, vellamāsa, viņš pie sevis sacīja itin kā par dzīvu būtni.

Beidzot viņi bija klāt un izkārtojās pa numuriem. Vilis noslidināja pāri plecām bises siksnu. No brišanas ar kažokādu oderētajā brezenta jakā viņam bija sameties silti, pat karsti, cepure bija noslidējusi līdz pašam brillēm, un, bīdot to prom uz pakausi, viņš pieskārienā samānīja uz pieres sviedrus. Viņam gribējās atraut vaļā apkakles pogu, bet to viņš nedarīja, zinādams, ka ļoti drīz atkal atvēsis un sāks salt. Nekustīgi stāvēt mastā, viņš allaž sala, pat atkušņa laikā, jo, tāpat kā vairums stipri kalsno cilvēku, nebija necik izturīgs pret aukstumu. Pret tveici, jā. Svelme varēja būt kā Āfrikā, un viņam nekaitēja nekas. Taču ziemā viņš sāka tricināties jau gaužām ātri, katrā ziņā ātrāk nekā daudzi citi un nekā pašam būtu paticies un gribējies. Tāpēc spelgoņā agrāk viņš šad un tad dzīrās paķert un lāgiem patiešām pakampa līdzī mēteli, ko apņemt apkārt vēl jakai pa virsu, bet vienreiz šis nelaimes mētelijs bija vainīgs pie tā, ka viņš izbiedēja meža cūku bariņu, kas negaidot iznīra viņam priekšā, un pirmā bija akurāt pa šāvienam. Iztrūcies viņš nosvieda mēteli un rāva pie pleca bisi. Taču cūkas, iztrūkušās ne mazāk par viņu, paguva apsviesties par simt astoņdesmit grādiem un aizdimdināja pa atpēdām, neviens tās todien vairs nedabūja redzēt ne acīs. Tā ka bija jāiztiek bez liekām lupatām un panckām un jāsamierinās ar savu sasalas likteni.

Viņš pielādēja «zaueru» un, mērīdams ar skatienu, aptuveni novērtēja atstatumus līdz iezīmīgākajiem kokiem, stumbru stumbeņiem un celmiem, lai, medību karstumā aizrāviēs, neizšautu uz parāk tālu medijumu, jo skrejošs dzīvnieks mežā arvien šķietas esam tuvāk, nekā ir īstenībā. Vilis bija par to pārliecinājies ne vienreiz vien un slepenībā allaž par visu vairāk baidījās, ka viņa satērēts zvērs varētu aiziet. Vienreiz mūžā viņam bija nācies skatīt nemākuļa vai varbūt malu mednieka sašautu aļņa māti, un vairāk redzēt šādu skatu viņš negribēja, tik tiešām – pa brūci mudžēja tārpi, kas droši vien jau nedēļām ilgi tika graužuši dzīvu miesu.

Tad Vilis arī nozvērējās sev: lai būtu kā būdams un notiktu kas notikdams, vienmēr raidīt šāvienu tikai pilnīgi drošos gadījumos, ar simtprocentīgu garantiju! Tas, bez šaubām, izklausījās visai cildeni, bet, iespējams, tālab viņam līdz šim arī tik totāli nebija veicies, jo medības ir risks, turklāt abām pusēm. Vai vispār pastāv un ir iespējama tāda simtprocentīga garantija? Katrs gadījums ir viena no tūkstoš

un desmittūkstoš iespējamām variācijām un kombinācijām, kas jānovērtē sekundē, pat sekundes desmitdaļā, jo acumirkli vēlāk jau stājas spēkā jauna variācija un kombinācija, kas prasa savādāku lēmumu un citādāku rīcību.

Tā domāja Vilis, ar acīm mērīdams attālumus līdz orientieriem. Pēc tam viņš paraudzījās pa kreisi, kur vidēja Hugo Dūmiņa stāvs tumšā, gandrīz vai tādā kā cietumnieka vatenī – uz baltā sniega un stalto koku fona vēl sīkāk nekā parasti. Viņš palūkojās arī pa labi, kur otrajā pusē stāvēja Ingus drīzāk slēpotāja nekā mednieka drēbēs, ģērbies izteikti par plānu sala laikam, toties gaišais svīteris bezmaz saplūda ar apkārtni, un tas nebija peļami, jo kārtīgs mednieks nedrīkst rēgoties pārāk uzkrītoši, lecot ārā no ainavas. Vilis atcerējās un zināja, ka pa kreisi jābūt Hugo Dūmiņam un pa labi Ingum, un viņš nepavisam neskatījās tālab, lai par to lieku reizi pārliecinātos, bet lai arī šeit, cik iespējams, nekļūdīgi novērtētu attālumus un leņķus, jo viscaur cienīja kārtību un pie darāmā ķērās ar atbildības apziņu, pirmām kārtām jau pie tāda, kas stāvēja sirdij tik tuvu kā medības – šis vīrišķīgākais no visiem sporta veidiem, ja to vispār var nosaukt par sportu – šo tieksmi, šo dziņu, kas no cilvēces pirmsākumiem līdz pat mūsdienām kūšājusi un kūšā stiprā dzimuma dzīslās un strāvo pa nerviem kopā ar citiem instinktiem un nereti pat stiprāk par citām iedzīmtām, no zvērādās tērtptajiem senčiem mantotām sliecībām un dzenuljiem.

Un tā nepavisam nebija – kā varēja likties nelgām un ģeķiem – gaļa, pēc kuras Vilis tikoja un kāroja, ak nē, kaut arī no kolektīvajām medībām viņš nereti patiešām pārradās ar tīri pasmagu dižmedījuma daļu, kas viņam bija kritusi izlozē, – ar mežacūkas plecu vai aļņa šķiņķa gabalu. Tas, ko viņš meklēja šeit, mežā, un pēc kā alka, nebija nedz mērojams, nedz atsverams ne ar veselām gaļas grēdām un blāķiem – tas stāvēja augstāk par visu, ko var apēst vai novalkāt, sakrāt vai palaist pa roku galam. Tas nemītīgi urdīja un vilināja prom no mājas, un, kaut gan dažu labu reizi tam nācās nest arī upurus – kā jau elkam –, upurēt bija gaužām viegli un ziedoties bija patīkami. Un tikai nelaimīgie, kas nebija svaidīti šai saldajai apsēstībai, likteņa apietie un aplaupītie, kas vilka nožēlojamo eksistenci, nepazīdami šīs brīnumainās važas, nesaprata nenieka, un viņiem nevarēja arī nekā iestāstīt, kā nav iespējams neredzīgajiem iestāstīt, ka ir krāsa un gaisma, – lai cik bēdīgi, bet nav iespējams. Un vismaz Ritmai...

Tā Vilis domāja tālāk aizraudamies un iedegdamies, itin kā viņam tomēr vajadzētu kādu pārliecināt un pierunāt, un piepeši, pat nevilšus nodrebot, sajuta: uz viņu atkal skatījās!

Taču tanī pašā brīdī kļuva dzirdams, kā, pēdas dzenot, ievaukšķējās Morics, un iztālēm vēl tik tikko uztveramā zaru kraukšķēšana zem nācēju soļiem pavēstīja, ka šurp virzās arī dzinēji.

Vilis sastinga, uzreiz pārvērties par vienu vienīgu redzi un dzirdi, viņa skatieni kā lāzeri spraucās un spiedās mežaudzes dziļumos, visas domas vienā rāvienā bija prom kā aizslaucītas, sirds dunēja krūškurvī, un elpas mutuļi nevienmērīgi lauzās no lūpām, itin kā viņš skrietu, nevis nekustīgi stāvētu. Pēc aizvien pieaugošajām aprautajām reļām bija saklausāms, kā suns, ejot pa pēdām, tuvojas, ceļā metot likumus un cilpas un krietni apsteidzot dzinējus, kuri brikšķinājās vēl kaut kur stipri gabalā.

Mežs, paldies dievam, šeit rādījās daudz skrajāks par to biežņu, kurai nule bija nācies iet garām un cauri. Līdz pat pārplūstošai pļaviņai aizsniedzās jaukta audze ar bērziem un apsēm uzkalnos un melnalkšņiem iegožņos, kur pa vidu lapu kokiem maisījās dažāda auguma eglītes – gan pavisam sīksīkas knīpas, kas tikko spēja sniegt patvērumu garausim, gan krietni garumā pastiepušās padsmitnieces, aiz kurām varēja ērti paslēpties pat tik prāvs kukainis kā alnis. Un Viļa acis taustīt taustījās ap ikvienu no tām, jo no katra aizsega piepeši varēja iznirt masīvs stāvs, uz sniega spodrā baltuma tumšs, gandrīz melns, jo Morics tuvodamies rēja rupji, zemos basa toņos, un tas nozīmēja, ka saosts liels dzīvnieks, jo mazos – lapsu vai zaķi – suns dzina, vankšķēdams augsti un spalgi.

Bet tad Vilis uztvēra arī ko citu – priekšā, kaut kur tur, uz kurienu viņš raudzījās, kā likās, pavisam netālu, isi noknākšķēja kritala, turklāt ar padobju troksni, kā zari lūst zem liela smaguma. Dzinēji vēl nebija pienākuši tādā atstatumā, lai sausnis varētu būt lūzis zem viru kājām, tā ka tas noteikti bija zvērs, kas neredzami pārvietojās, un, jādāmā, isti prāvs – alnis vai mežakuilis. Zars nosprakšķēja – un no jauna iestājās klusums, kurā gandrīz nepārtraukti rēja Morics, un no tāluma atlidoja neskaidra brikšķināšana, ar kādu tuvojas dzinēji, brīdi pa brīdim piedauzīdami pie viena otra koka. Taču Vilis varēja vai acis izskatīt – nesalīgojās neviena eglīte, ne no viena sakustināta zara nenobira sniegs, starp pelēkajiem stumbriem nepavīdēja ne ēna. Tikai kādu pusminūti vēlāk no jauna nokraukšķēja laužņa, šoreiz tālāk – pa labi no Viļa, tagad jau droši vien iepretim Ingum, kurš arī, domājams, nevarēja saskatīt to, kas tur staigāja eglīšu aizsegā, paklusām brakšķinādams, jo bise nesprāga arī Ingum, un vēl pēc kāda mirkļa kritumu lūšanas saussais troksnis atlidoja no vēl lielāka atstatuma.

Cik varēja spriest pēc šīm skaņām, dzīvnieks lavījās prom, aizvien vairāk un tālāk dodamies pa labi, virzījās starp medniekiem un

dzinējiem un droši vien lūkoja nemanāmi iziet no aplenkuma. Tas bija gudrs un pieredzējis zvērs, laikam piedzīvojis un pārcietis ne vienu vien medību sezonu. Tikai, lai pilnīgi izslidētu no šķērēm, kas sakļāvās kopā aizvien ciešāk, kādā brīdī un vietā tam būs jāšķērso otra stīga, gribot negribot jāparādās masta sānos stāvošā mednieka redzeslokā, sperot vairākus liktenīgus soļus pāri klajai vietai, – un tad tam arī vajadzēja notikt...

No minūtes uz minūti Vilis gaidīja noplikšķam šāvieni, bet laiks ritēja, dzinēji jau bija pavisam netālu, jau tik tuvu, ka, šķiet, reizumis starp eglītēm jau vīdēja iepelēki kustīgi stāvi, taču joprojām nenotika nekas.

Bet tad priekšā atskanēja gluži kā ūjināšana un aurošana un kāda balss un pēc mirkļa vairākas balsis brēca skaļus un nesaprotamus vārdus, ne īsti lādējās, ne īsti smējās. Vilis nevarēja saprast, ko kļiedza dzinēji, saklaigādamies cits ar citu vai varbūt saukdami kaut ko viņiem, medniekiem. Viņš tikai nojauta, ka medijums izgājis no masta, visticamāk, ka starp dzinējiem, ja jau netika raidīts pakaļ neviens šāviens. Tā domāja Vilis, un viņš neklūdījās. Gandrīz jau pašā pēdējā brīdī alnis patiešām bija izlavijies starp dzinējiem, kā smalki zinādam, ka tie nav apbruņoti.

Medību vadītājs pūta pulcēšanās signālu, un visi – vairs ne virknē cits aiz cita, bet izklaidus – devās ceļa virzienā, strīdēdamies, vai tas bijis bullis vai gov, jo acīmredzot neviens netika dabūjis alni, kā nākas, pat apskatīt. Vieni sacīja, ka gov, tikai liela, jādomā, veca un bez teļa, redzams, ālava. Otri iebilda, ka bullis, tikai jau nometis ragus. Starp citu, tam vairs nebija nekādas nozīmes – alnis vai alnene, viņš vai viņa.

No mugurpuses Vili panāca Hugo Dūmiņš.

– Tev nav kāds smēķis, ko?

Vilim, zināms, bija, kā gan citādi. Viņš sadabūja paciņu un izkrauj divas cigaretes, jo arī pašam uzsmēķēt nūdien nebija par nāvi. Pēc tam iedēdza sērkokociņu un abi draudzīgi aizpīpoja no viena. Tāpat kā visiem citiem, arī viņiem pa galvu maisījās alnis.

– Aizlocijās pa eglītēm, ka nemetas, tiklab kā zutis, – Hugo teica, izpūtis pirmo dūmu. – Un tik tuvu, ka es vienbrīd pat maniju, kā šis uz mani skatījās.

Vilis pārsteigts nodomāja, ka pats juties uz mata tāpat, taču tagad, kad Dūmiņš bija pateicis par aļņa skatienu, viņam negribējās skaļi atzīt, ka arī manijis to, jo šādi vārdi izklausītos pēc lētas piebalsošanas. Taču pilnīgi noslēpt savu apmulsumu viņam neizdevās, un Dūmiņš, noturējis viņa izbrīnu par šaubām, atkātoja:

– Tu vari ticēt vai neticēt, kā tev tik, bet es, goda vārds, matiju, kā šis uz mani glūnēja.

– Ir jau labi, – Vilis saviebies teica, neviļus ar asu nepatiku atcerēdamies, cik nedrošu un nervozu viņu bija darijis aļņa ciešais, caururbjošais skatiens – itin kā abi būtu mainītās lomās, jānudian. – Gājuši!

Un viņi abi ieblakus, pa ceļam kūpinādami smēķus, steidza panākt pārējos.

– Aigar! Atil!

Nekādas atbildes, nekādas kustības.

– Aigar, nu, kas tad galu galā būs?

– Mm?...

– Celies taču augšā, cik ilgi var gulēt!

– Mhm...

– Ai-gar!

Viņš bez īstas jēgas un sakarības laiski pagrozījās zem segas un ņēmās ne īsti šņākt, ne īsti sēkt, kas, cik Ritma zināja, viņam bija galējas neapmierinātības izpausme.

– Tu dzirdi vai nedzirdi? – viņa sacīja jau nepacietīgi.

– Ko-a?

Taču beidzot viņš vismaz attaisīja acis, kaut vai tik daudz – pavēra mazās spraudziņās un cauri gaišajām skropstām glūnēja uz māti ar ne visai saprātīgu skatienu.

– Aigar, nu!

– Cik tad ir?

– Kas?

– Pulkstenis.

– Des-mit! – viņa teica ar uzsvaru.

Bet Aigars visnotaļ nelaimīgs sāka činkstēt un dikt:

– Tikai... Pat svētdienā neļauj mazdrusku pagulēt. Inkvizīcija, goda vārds!...

– Neapraudies vien! – viņa atcirta, manīdama, ka jau kūpēt izkūpējusi un gaistin izgaisusi gandrīz vai neierobežotā iecietība. Necelts augšā, gulšņātu un vārtītos laikam līdz pievakarei! Vajadzēja tik sliet kājās tajos pašos pusastoņos, kā viņa gribēja, – lai pakust, nav jau vairs nekāds zīdainis, piecpadsmi pilni gadi, varētu ko nebūt arī piepalīdzēt, šur vai tur pielikt roku. Visi to vien tiko un kāro kā būt aptecējami un aprūpējami, appuišojami un apdienami – vīriešu valstība, stiprais dzimums. Visiem svētki, visiem – tikai ne viņai, tikai viņai ne.

Ritma pameta Aigaru un atgriezās virtuvē, pastipri aizdaridama durvis: lai tad sūt arī, cik lien, viņa neliksies ne zinis, lai guļ uz nebēdu bez ēšanas! Un tieši tanī brīdī, kad viņa iegāja virtuvē, uzvirda pilnais katls un pārgāja pāri malām, un ūdens, čukstēdams un burbuļus mez-dams, kūšāja uz plīts, un gaisā sāka klāties un strāvot suta kā elles priekšambari – ne cauri redzēt.

Svētdiena, viņa atkal nodomāja un brītiņu vēlāk, jau piepildidama veļas mašīnu, atkal savā nodabā atkārtoja: svētdiena, – nu gluži kā uzburta uz šo vārdu. Nezin kāpēc tas maisijās un jaucās pa galvu, itin kā viņa censtos to ielāgot vai baidītos aizmirst.

Tad viņa mašīnu iedarbināja. Un nu beigu beigās rukoņā nedzir-dami kā rēgs parādījās arī Aigars, vēl pagalam apmiegojies un lāgā neatgīdies pēc garās gulēšanas, vēl gauss un laisks, un galīgi aplam sapogājies, – ieradās, iespējams, negribēdams nīsties ar māti vai var-būt tikai nejaudādams troksnī vairs aizmigt, sirdsbalss vai varbūt tikai vēdera balss skubināts, jo ne jau velti caurcaurēm skaitījās tēva dēls un varēja likt maizes kukulim trūkties, knapi acis iepletis. Un, kaut gan tik-pat labi varēja būt gan vienādi, gan otrādi, Ritmas dusmas un īgnums uzreiz noplaka un izvējojās. Un, lai arī viņa vēlreiz jau itin kā aiz iera-duma nodomāja to pašu, pa trešam lāgam prātā atkārtoicama vārdu «svētdiena», viņai, skatoties uz Aigaru, jau, taisnību sakot, nāca smieklī.

– Paraugies, kā tu esi aizmetinājis pogas! – viņa teica, pārklieg-dama mašīnu.

Aigars pavērsa skatienu uz sevi, pēc tam uz Ritmu, vēlreiz uz sevi un atkal uz Ritmu, arī viņa sejā mazpamazām atplauka smaids – un abi reizē iesmējās.

– Es uzbukņīju arī Ati, – viņš teica, kā uzprasīdamies pēc uzslavas.
– Cik tad ilgi var pampt?

– Nu, cēli, – viņa uzteica, lai gan ar mazu zobgalību. – Tiešām cil-deni no tavas puses. Bet nu tu varētu uzmost mugurā praķi un atstiept man arī dažus spaiņus ūdens.

– Prieks censties! – viņš atsaucās, taisnību sakot, gan bez sevišķa prieka un pasniedzies noņēma no vadža Viļa veco vateni. – Kur tad tēvs?

– Nu, tu jau zini, – viņa īsi atteica, atkal mazliet atvēsdama, itin kā Viļa pieminēšana šobrīd būtu nevietā un nelaikā.

– Vai sen?

– Kas sen? – viņa izklaidīgi pārvaicāja.

– Sen aizbrauca?

– Kā jau parasti, – Ritma atkal pastrupi sacīja, juzdama, ka viņai šobrīd patiešām par Vili negribas runāt.

Un tā jau vispār bija drīzāk tikai tāda sakliegšanās, nevis runāšana, jo rūkdams un pukšķēdams, kā gatavodamies teju, teju uzsprāgt gaisā, kratījās izgrabējušais «Rīgas» bundulis. Aigars ielīda vatenī, kas tam bija par lielu, un rūpīgi locīja piedurkņu galus. Ritma nojauta, ka dēls kavējas domās pie Viļa, tikai atšķirībā no viņas dara to labprāt, droši vien apcerēdams un iztēlodamies tēva gaitas.

Beidzot mašīna aprīma.

– Tēvs solījās mani paņemt par dzinēju, – Aigars ieteicās dziļajā, gandrīz džinkstošajā klusumā, kas uzreiz iestājās virtuvē.

Ritma nesacīja nekā, nevaicāja, kad solījis un kad taisījies ņemt līdzi – šodien pat vai citu reizi, viņa tikai nodomāja, ka darīs visu, kas vien būs viņas spēkos, lai Vilis arī Aigaru nesaindētu un neaplipinātu ar šo indevi un sērgu. Bet balsi viņa neko neteica, jo kam gan vajadzīgi šādi apliecinājumi, kas, skaļi izsacīti, izklausītos pēc draudiem, jo to, ka Aigars laužtin laužas tēvam līdzi uz mežu, uz medībām, viņa zināja pārāk labi, skaidrāk, nekā pašai būtu gribējies.

Ritma nopūtās.

Zēni, augot lielāki, mazpamazām aizvien attālinājās no viņas. Un iesākumā tas notika gandrīz nemanāmi, bet, laikam ritot, aizvien jaušamāk un sāpīgāk. Kaut vai tas pats Aigars. Vai Aigars maz vairs piederēja viņai? Sadedzis uz tehniku, no kuras nenieka nejēdza neviens no viņiem abiem – ne Vilis, ne, vēl jo mazāk, Ritma, tas stundām varēja iekrist kā akā un izčibēt vai nu mehāniskajās darbnīcās, vai Ligoņēs pie Ingus un tikmēr jaukties un raknāties pa motoru iekšām, kamēr nokūpēja un nomūrējās kā viens smulis un sivēnbrālis, un pārādās tik netīrs, ka spīdēja tikai acu baltumi un mirdzēja zobi. Un pat sīkais, tas knauķis un knēvelis, tas Atis, jau manījās katrā izdevīgā brīdī un gadījumā aizlobt kaut kur projām, visbiežāk jau pie Voicehovska, lai tur dirnētu un nīktu pie visiem tiem veterināra kustoņiem kā uzmedots un ieēdināts, nudien, itin kā dzīvu radību nebūtu redzējis. Mājās pārgulēt, paēst, apvilkt tīru kreklu – to jā, to visi trīs – un pēc tam atkal pašķīst un izklīst uz visām debespusēm, vīrieši, stiprais dzimums, nemiera gari... Kaut jel vienam vismaz reizi pa reizītei iešautos prātā, ko domā un jūt, ko kāro un pēc kā ilgojas viņa! Itin kā viņa būtu tikai mašīna, kā šī vecā «Rīga» – ar motoru un bez dvēseles. Ja viņa tā ikreiz paceltu buras, tiklīdz sagribas kaut kur izplivināties, māja viens divi aizietu postā un visi staigātu tukšiem vēderiem un cauriem bikšu dibeniem, taču mājai jābūt kārtībā, un tas ir tik pašsaprotami, ka mājai jāspīd un jālaistās, ka par to tik tiešām nav vērts lauzīt galvu.

Aigars paņēma abus spaiņus un, šūpojot stīpās, kā tīši dzinkstinot, devās uz durvīm.

– Cepuri uzliec!

– Nav jau auksti.

– Atkal sāpēs auss.

Par atbildi viņš tikai novaikstījās – ej nu sažini, vai klusībā smiedamies, vai nepatikā šķobīdamies, āksts tāds, – un, atgrūdis durvis vaļā ar elkoni un pēc tam no ārpuses aizvēris ciet ar kāju, izgāja priekšnamā un tālāk laukā, visu darīdams kaut kā uzsvērti un izaicinoši skaļi, katrā ziņā skaļāk, nekā būtu nepieciešams: šķindinot un dārdinot, blāķšķinot un dimdinot. Un pēc tam pagalmā sāka smilkstēt akas griektuve, čikstēja tik spalgi un spiedzīgi, ka neviļus saviebās arī Ritma. Nelaime, ne aka! Un ko tur varētu līdzēt, lai tā nečikst, ieeļlot, vai?

Taču ne balsis vai soļi, ne veļas mazgājamās mašīnas ellišķīgais troksnis vai griektuves zvērīgās vaimanas, tāpat kā Aigara pūliņi – nekas, gluži un galīgi nekas, nekādas šīs pasaules skaņas nebija spējušas un nespēja iztraucēt Ata ciešo miegu.

– Ati! – viņa no sliekšņa pasauca un, kad atbilde tā arī nesekoja, piegāja gultai klāt.

Atis nebija atvēris acis, tam trīsēja tikai skropstas, bet, kad viņa pienāca, pāri zēna apaļajai sejai pārslidēja tāda kā smaida atblāzma. Viņa skatījās, kā drebēja Ata skropstas, itin kā ievīļņojot arī viņā kādu stīgu, bet zēns gulēja omulīgs un bezrūpīgs, un tik pārsteidzoši līdzīgs viņai, ka tas likās brīnums.

– Ati! – viņa atkal teica – vēl klusāk un ļoti maigi, ne ar balsi, bet tikai ar elpas dvesmu, tas bija nevis izteikts vārds, bet vienīgi gaisa strāvojums lūpās, kuru nemaz nespēja uztvert cilvēka dzirde. To varēja tikai nojaust vai noģist, uzminēt ar kaut kādu septīto un astoto prātu, taču Atis negaidot atvēra acis – platas un gaišas – un lūkojās Ritmai pretim. Un Ritma, savādi aizkustināta, nodomāja, cik abi tuvi un cik tas ir nesvarīgi un nebūtiski, ka arī Atis katru mīļu brīdi manās pazust no mājām. Viņa brīnījās pati par sevi, ka vēl nule bijusi gandrīz vai greizsirdīga uz Voicehovski, debess, uz Feliksu Voicehovski, kad Atis vēl piederēja viņai. Viņu sagraba vēlēšanās apkampt Ati un skūpstīt, un viņa, strauji apskāvusi to, glaudīja un burzīja kā pirmīt kaķi.

Bet Atis – ne īsti ar klusu tiksmi, ne īsti ar vāju pretestību – apslāpēti ķiķināja, līdz beidzot, izšļucis no apkampieniem un no smieklīem aizelsies, apjautājās:

– Vai tu vāri brokastis, mamm?

– Es? Nē, es mazgāju veļu, – viņa atbildēja, pamazām norimdama, bet vēl joprojām nespēdama novērst skatienu no bērna gleznās, no miega un smiešanās sasārtušās sejas.

Viņš pašķielēja uz otru gultu, ar acīm meklējot Aigaru.

– Un kur Aigars?

– Aigars jau nes ūdeni! – viņa sacīja ar uzsvaru.

Jāsmejas: kur nu šis tā nes? Izgaisis kā pērmais sniegs – kā gāja, tā izputēja ar visiem spaiņiem. Vai nu ielīdis mazajā mājiņā, vai arī pīpē, resgalis tāds, starp citu, tas ir viens un tas pats. Bet ko lai dara? Cik nav bijis runāšanu, cik strīdiņu, pat siksna ņemta talkā – par velti. Saki vai nesaki, tas pats dievs. Knapi apgriezies – atkal viss pa vecam, atkal kūpina! Cik labi, ka viņai ir vismaz Atis!...

– Tu jau gribi ēst, Atiņ?

– Kas tev ir? – viņš laiski apjautājās.

– Es izvāritu olas.

– Bet vai pīrāgus... pīrāgus tu neizcepi? – Atis padomājis vaicāja, un viņa apaļās, spožās acis kļuva vēl spožākas un apaļākas.

Paldies dievam, kaut vai šim pagaidām vairāk interesē pīrāgi nekā smēķi. Lai gan ej nu sažini – vai arī paslepen jau nav nomēģinājis aiz kāda stūra? Bet par jaunu, par zaļu – vēl jau neiet tā lieta pie sirds... Vēl jau vecākus nesauc uz skolu, uz pārrunām un strostēšanu, vēl jau nepārnāk pēc stundām ar norautu piedurkni un zilu aci, vēl jau nav jāatdara maks, lai maksātu par izdauzītiem logiem un sabojātu inventāru, – vēl jau tas viss ir priekšā...

– Nu, vai pīrāgu tev nav? – viņš atkātoja.

– Miļo draudziņ, pa kuru laiku lai es tos būtu izcepusi? Padomā pats! Un nav jau arī rauga.

– Vai tad pīrāgiem vajag... raugu?!

– Nu kā tad!

– Pīrāgiem vajag speķi! – viņš teica un, saraucis degunu, iesmējās.

Tā, beidzot – beidzot nāca arī Aigars, gumijas stiepējs, slimests tāds, gurķis un garā diena, rībinādamies un šļakstinādamies un droši vien, durvis verot, atkal nevižodams nolikt vismaz vienu spaini zemē, lai nevis šā vai tā, nevis ar elkoni un nevis ar kāju, bet, kā nākas, ar roku atvērtu un aiztaisītu durvis un nepielietu un nepiebradātu vakar izmazgāto grīdu.

– Mamma! Tu dzirdi? – viņš pasauca no virtuves. – Tu klausies?

– Nu, kas tad ir? – viņa atbildēja un panācās pretim.

Kā tad, pie sliedīša, protams, jau peļķe, vai nu citādi!

– Klau, mamm! Man iešāvās prātā viena kolosāla ideja!

– Aigar, cik reižu es tev neesmu teikusi, lai tu nenes tik...

– Mamm, paklausies!...

Aigaram ļoti bieži galvā iešāvās idejas, lielākoties gan pilnīgi un galīgi nederīgas. Un viņa, jau skatīdamās pēc grīdas lupatas, pajautāja bez sajūsmas, vairāk mīļā miera dēļ:

– Nu, nu?

– Mums vajag – zini ko? – viņš izdarīja dziļdomīgu pauzi un tad izmeta kā trumpja dūzi: – Mums vajag elektrisko sūkni!

Vienam pīrāgus, otram sūkni... trešam putna pienu...

– Ko tu par to saki, muterīt?

– Tādas idejas es pa vienu dienu varu sagudrot dučiem, – viņa drusku sērīgi teica. – Vari man ticēt.

– Tur nav ko smieties! – viņš, uzreiz dziļi aizskarts, uzliesmoja, kaut arī Ritma nemaz nesmējās. – Tu runā tā, it kā es... it kā es p-prasītu... helikopteru! – viņš skaļi teica, aizvien vēl paaugstinot balsi, un vienā rāvienā un stiepienā celšus uzcēla un mešus uzmeta abus spaiņus uz sola, tā ka ūdens draudīgi nozvārojās un pāršļācās pāri malām.

– Naivā dvēsele, ne mums liekas naudas, ne mācēšanas sūkni uzstādīt un ierīkot, – viņa rāmi sacīja, pacietīgi uzslaucīdama slapjumu. – Iznāks tikai liekas izdošanas un klapatas – un pēcāk tikpat rūsēs pūnitē.

– Kādas tad tur sevišķas izdošanas! Tikai četrdesmit rubļu. Nu, mut-terīt... Četrdesmit... vai maķenīt pāri. Un nemaz nerūsēs šķūnītī, tu redzēsi. Mēs ar Ingu viens un divi...

– Tu ar Ingu... – viņa teica un nespodri pasmējās.

Aigars ieklausījās Ritmas smieklos, un ādamābols viņa izstīdzējušajā, tievajā kaklā nervozi un nepacietīgi kustējās uz augšu un leju.

– Ma-amm... – viņš atkal lūdzoši ieminējās.

– Labāk runāsim par ko citu.

– N-nek-kad nek-ko m-mēs nevaram! – pēkšņi viņš atkal iekliedzās gandrīz ar asarām. – K-k-kāp-pēc mēs esam t-t-tādi n-nabagi! K-kāpēc?

Ritma neteica nekā, tikai izslējās un skatījās uz dēlu ar kaut kādām klusām skumjām.

– V-vai mēs es-sam s-s-sliktāki p-par citiem? Kāpēc m-mums nevar būt k-kā citiem... k-kaut vai t-t-tā... k-kā Līgotnēs?

Viņa vēl britiņu klusēja.

– Kādā ziņā? – beidzot viņa neskanīgi jautāja, kaut arī ļoti labi saprata – kādā.

– T-tur ir viss k-kaut k-kas, ne t-t-tik-kai t-tāds draņķa s-sūknis, bet Veldzei pat...

– ...eksporta volga, – viņa pateica priekšā, drusku ironiski domās piemetinādama: «un jauns vīrs», – bet skaļi nesacīja un ne tik daudz Veldzes, cik Ingus dēļ.

– Nu, volga, – Aigars iecirtīgi atkārtoja. – Vai nebūtu labi, ja...

– Ja mums arī būtu, tu gribi sacīt? Droši vien. Nevajadzētu spaidīties pa autobusiem un salt pieturās. Tikai viena nelaime...

– Nu?

– Nopelnīt es mašīnai nevaru.

Viņš iesmējās skarbi un gandrīz vai nicinoši.

– Bet cik tad pelna Veldze? – viņš atsāka.

– Tu ļoti labi zini, no kurienes tas nācis, – Ritma teica bezkrāsaini, itin kā viņai negribētos par to runāt. – Bet mums nekāds mantojums nav kritis. Un no algas mašīna nekādi neiznāk. Grozies, kā gribi. Ne no tēva, ne manējās. Tā ka jābrauc vien būs ar to pašu autobusu. Un ūdens jāpastaipa ar spaiņiem.

Viņš nez ko noņurdēja, taču nekliedza vairs un tagad, kad karstums bija pāri, kā likās, drusku pat kaunējās, ka vispār bija kļaidījis un pat bezmaz apraudājies; varbūt viņam klusībā gribējās visu atkal vērst par labu, taču to viņš nemācēja un tikai nopūtās.

– Kāpēc tu pūt? – Ritma sacīja, lai gan arī šoreiz itin labi saprata – kāpēc.

– Tāpat... – viņš īsi atsaucās un nepiebilda vairs neko, viņš bija kā apdzisis.

Un, gluži kā pirmīt Ati, viņai gribējās apskaut arī Aigaru, tikai viņa neiedrošinājās. Labāk nevajag vis: sabozīsies kā ezis, saslies gaisā spuras kā ķisis... Aigars nav Atis. Aigars ir izaudzis liels. Gadiem ilgi viņa tika nepacietīgi gaidījusi, kad Aigars beidzot izaugs, viņa steidzināja un skubināja laiku, aizgūtnēm tiekdams pretim nākotnei, bet nu tagad, kad tas beidzot bija noticis un piepildījies, viņai piepeši sametās žēl – žēl Aigara vai varbūt sevis žēl, vai arī jau aizritējušo gadu un dienu, itin kā kopā ar Aigara bērniņu neatgriežami un nepielūdzami pagātnē būtu nogrimis arī kaut kas ļoti skaists no viņas dzīves. Un, kā atkal saucot atpakaļ pagājušo, viņai uznāca karsta vēlēšanās apmīļot un iepriecināt Aigaru, vismaz sapurināt, vismaz uzmundrināt. Viņa tikai neattapa, ko darīt un teikt un kādus izpildāmus vai neizpildāmus solījumus izsacīt...

Un tad pavisam negaidot viņa atcerējās prēmijas naudu. Debess, viņai taču bija veseli trīsdesmit kā no gaisa nokrituši rubļi, par ko

nezināja pat Vilis, jo šo naudu viņa klusībā glabāja un taupīja kleitai. Par trim desmitiem nevarēja nopirkt ne tikai volgu, bet pat divriteni, taču, ja drusku saknapinātos, pieliktu vēl vienu vai pāris desmitnieku pie tiem trim, – viņiem būtu vismaz sūknis. Un Ingus patiešām visu ierikotu, kā nākas. Ingus jau nekad neatteiktu, ak tētīt, un pats par sevi saprotams, ka Ingus arī neņemtu maksu no viņas, nekad un nemūžam Ingus neprasītu no viņas nekādu atlīdzību – vai tad viņa nepazīna Ingu?! Pat vēl vairāk – viņš pats atvestu motoru no Raudavas un, ja nebūtu Raudavā, Veldzes vāģī atvizinātu kaut no Rīgas... Un, atceroties, cik neganti sūra un grūta tomēr ir tāda staipīšanās ar spaiņiem – elles darbs tas ir, mocība un katorga nudien un jo sevišķi ziemā –, viņa ļoti dzīvi un krāsaini iztēlojās, kā būtu tad, ja ūdens tecētu virtuvē, un, garā uzbūrusi šo idillisko ainu, itin kā tā jau būtu īstenība un ūdens jau patiesi pilētu un plūstu, šalktu un aumaļām gāztos no krāna, viņa iekvēlojās un aizrāvās aizvien vairāk, viņa sajūsmiņājās un iedegās tāpat kā Aigars un vēl stiprāk par Aigaru. Un Aigars, kas visu redzēja un manīja, noskārtā un uzminēja, jo nebija ne akls, ne dumjš, aridzan atdzīvojās un atplauka, ieliksmojās un visbeidzot sāka smaidīt un starot kā pilns mēness. Un viņi laimīgi raudzījās viens uz otru. Un laime bija tik lēta, tik smieklīgi lēta bija viņu laime – tā izmaksāja tikai četrdesmit rubļus un vēl par diviem.

Bet Vilim par to, protams, nebija ne jausmas, un pašlaik vismazāk viņš domāja par mājām, par dēliem un par Ritmu. Visas viņa domas grozījās un jaucās ap alni. Viņš brīda pa mežu, vietvietām uzdurdamies tā pēdām, un pēdas bija dziļi iespiestas sniegā, liecinot par dzīvnieka smagumu, un šur tur no apakšējiem zariem bija notraukts naktī uzkritušais sniegš; dzīvnieks gājis katrā ziņā no rīta, bet varbūt arī pavisam nesen – pirms pusstundas vai pirms pārdesmit minūtēm, jo pēdas vēl glabāja aļņa smaku, ko skaidri saoda Morics, bet diemžēl nesajuta Vilis. Viņš tikai redzēja, cik pēdas milzīgas un cik dziļus iedobumus atstājuši nagi, un nojauta, ka te staigājis un blandijies īsts smagsvara makāns, bullis spēka gadus, nevis govš, slipēts un rūdīts zellis.

Vilim pār muguru truli kā zveņģele kūlājās nepielādētais vecais «mauzers». Kā parasti, ejot viņam ātri bija sameties karsti un cepure, nekrietnele, atkal noslīdējusi pār pieri līdz pašam uzacim. Viņš necentās iet klusi, gluži otrādi, nevairidamies no kritālām, kāpa tām tieši virsū, knikšķināja un brikšķināja zem kājām. Un brīdi pa brīdim piedauzīja pie stumbriem ar resna zara strupuli, nereti tā apbirdināams

arī pats sevi, jo sniegs no satricinājuma kaisijās un bārstījās lejuj kā milti, krita saujām un reizumis nogāzās no augšas pat veselām lēkšķēm, pamazām vēršot viņu aizvien baltāku. Taču viņš neapstājās, lai nopurinātos un cik necik aptīrītos, tikai saviebās, kad aukstais miklums gar apkakli un šalli aizspraucās pie siltās miesas, un brida tālāk.

Pēc zaru kraukšķēšanas un nūju piesitieniem Vilis samanīja pa labi un pa kreisi pārējos dzinējus un centās neatrauties no tiem. Un vairāk jau šobrīd no viņa arī netika prasīts – virzīties tikai uz priekšu, uz mednieku ķēdes pusi, taisot mērenu troksni, neatjukt no citiem un nenoiet greizi, tā ka daudz prāta te nevajadzēja, tikai mazliet atjautas un pieredzes, pareizu virziena sajūtu un labi piestiprinātas kājas, bet par tām Vilim grēks būtu sūdzēties.

Bija jau iestājusies īsā ziemas diena. Pāri baltajām laucēm un norām zemā saule lēja kristāldzidru starojumu, kas mežaudzēs iespiecās kā dzirkstoša zibšņu un ēnu rotaļa un gaismas raksti sniegā. Pavasarī te gaisu tricinjāja veseli putnu kori pamišus ar vardēm lukstā, bet tagad tikai krustknābji eglēs baritonā skandēja savu vienmuļo «gipp, gipp, gipp» un melodiski locīja balsi svilpis. Šis skaņas bija kaut kur augstu un tālu, pārlietu neievērojamas un nenožīmīgas, lai sasniegtu Viļa ausis, bet krustknābji un svilpis jau arī nemaz negribēja un nacentās neko sasniegt un panākt, tie tikai izteica un pauda savu putna noskaņojumu, kas bija dabisks kā prieks vai kā slāpes.

Vilis dzirdēja vienīgi zarus lūstam zem savām un citu dzinēju kājām – tuvus un attālākus brikšķus un vēl Morica spalgās rejas, kas skanēja kaut kur priekšā – te tuvodamās, te no jauna attālinādamās. Un, kad riešana aizvēlās pa mežu uz turieni, kur mastā stāvēja mednieki, Vilis gaidās saspringa un viņa elpa sāka plūsmot neritmiski un aprauti, un soļi sametās un sapinās, un visas maņas saplūda kopā, pārvērdamās par vienu vienīgu līdz galējībai saasinātu dzirdi.

Bet nenotika nekas.

Nekāda riboņa, neviens spraksts neatskanēja, šāviens neielauzās meža klusumā, kurā eglu krustknābis itin kā ārpus laika un telpas neapnicis sauca savu vienmuļo «gipp, gipp, gipp», no augšas skatīdamies pāri visiem un visam.

Un Viļa saspilējums atkal atplūda, atslāba, novadējās. Viņš atgīdās, ka atpalcis no citiem, un brida tālāk, no jauna ieklausīdamies zaru krakšķēšanā un Morica te tālajās, te tuvajās rejas.

Aprima.

Kas tad nu? Pēdas nozaudējis, vai, muļķadesa?

Viņš atkal gausināja soli: nu, kur tad suns?

Un piepeši suņa sēcošā elšana atskanēja gandrīz blakus. Vilis asi pagriezās, taču pirmo viņš ieraudzīja nevis suni, nevis Moricu, bet kaut ko pavisam citu: viņam strauji tuvojās kaut kas gaišs, kaut kas tik žilbinoši balts, ka bezmaz saplūda ar mirdzošajiem sniegiem. Gariem stiepieniem tas traucās un nesās kā apdullis un kā akls, neko neredzēdams sev priekšā, bet priekšā kā sālsstabs stāvēja Vilis.

Tas bija zaķis – baltais zaķis, un Morics to dzina viņam virsū, un ne eglīte, ne krūmiņš, neviens un nekas neaizsedza garausi viņa skatienam. Zaķis bija kā uz delnas!

«Debesu tēvs, kur es esmu to jau redzējis?» viņš domās iesaucās, satraukumā un pat tādā kā izbilī salēkdamies, un pirmajā karstumā viņam nezin kāpēc šķita, ka visu to jau redzējis sapnī, jo tiešām tā situācija taču nevarēja pēc divpadsmit gadiem atkārtoties ar tādu precizitāti. Bet zaķis, suņa dzīts, skrēja taisni viņam virsū kā ātrvilciens. Likās – vēl mirklis, un tas izšausies Vilim cauri pa kāju starpu. Roka pati no sevis drudžaini ķēra un kampa pēc bises – muļķa roka, jo stobrā šoreiz nebija otrā numura skrošu lādiņa, stobrā nebija nekā. Nez kāpēc viņš gribēja iekliegties, bet pāri lūpām pārvēlās tikai kaut kāda īsa, aizžņaugta skaņa. Un zaķis, pašā pēdējā acumirkli pasities drusku sāņus, uzreiz kā nirtin ienira sniega baltajā vizmojumā un izgaisa tajā kā rēgs. Garām pašāvās Morics ar izkārtu sārtu mēli karstas elpas garaiņos un arī nozuda, un viss notika tik ātri, ka viņš nepaguva pat atsaukt suni.

Tā, cauri.

Satraukumā viņam trīcēja rokas. Ribu velvē kaut kas divbalsīgi dunēja un sita, klaudzēja un dimdēja, savstarpēji sabalsodamies, – šķita, ka viņam krūtīs būtu divas sirdis, kas aizgūtnēm pukstēja nevienādā ritmā, vienai drusku apsteidzot otru. Klusums mežā bija tik dziļš un stings – gluži kā akas dibenā. Un tikai pamazām no tā – kā priekšmetu aprises no tumsas rīta svīdumā – atkal sāka iznirt skaņas, un Vilis, itin kā viņam būtu atdarījušās ausis, izdzirda arī svilpja tīros, melodiskos locījumus.

Vai nule kaut kas vispār bija noticis... vai viņam tikai izlikās? Zaķa pēdas... suņa pēdas. Īstenība vai... vai mirāža?... Viņš joprojām nevarēja atgūties. Tieši kā toreiz, mats matā kā pirms divpadsmit gadiem, ak dies! Tikai šodien – viņš neizšāva. Viņu neatstāja divaina, nereāla sajūta, it kā garām, ļoti, ļoti tuvu garām būtu paskrējusi laime. Trešoreiz tas vairs negadīsies, pa treji lāgi viss norisinās tikai pasakās. Trešās reizes nebūs...

Un tālāk? Ko tālāk?

Tā arī uz laiku laikiem palikt par apdzisušu zvaigzni, no kuras vēl lāgiem un aiz ieraduma plūst un strāvo senā gaisma? Samierināties, ka mūža augstākais punkts un dzīves kalngals jau ir pagātnē – bijis un izbijis – un nu tikai rēgojas atmiņu blīvā nez kur aiz muguras?

Ar nobrieduša vīrieša loģiku Vilis skaidri saprata, ka gudrāk ir samierināties, ka laiks diemžēl nestrādā viņa labā un ka gadu nežēlīgajā ritumā vairs ne aritmētiskā, bet jau ģeometriskā progresijā samazinās un sarūk viņa izredzes piepildīt un īstenot to, pēc kā viņš tiecas un deg. Bet kaut kas viņā bija stiprāks par prātu – jo vairāk dila viņa cerības, jo karstākas kļuva viņa vēlmes. Vēl viņš nebija sasniedzis to sliekšni, aiz kura spēju apsikums un tieksmju atslābums savstarpēji līdzsvarojas un saskaņojas, atvieglinot vecuma traģiku. Vēl viņš nebija ticis cauri gadu slūžām šajos rāmi vēsajos un gudrajos ūdeņos. Vēl viņu plosīja pretrunas starp jauneklīgajām dziņām un novecojošo ķermeni. Vēl viņš mocījās un cieta no izjūtu spilgtuma nesaderības ar tām neatgriezeniskajām norisēm, kas notika viņā un ko viņš manīja, un kas palēnām, bet nenovēršami saēda viņu kā trupe, notrulīnot uztveri un maņas, vājinot atmiņu un potenci. Vēl viņš nebija tik tālu, lai par visu to vainotu citus, apkārtni, vīdi, sabiedrību, pasauli, kas vairs nav tāda kā agrāk, kā senāk, kā viņa jaunībā. Vainu viņš vēl meklēja sevī, bet tāpēc viņam nekļuva vieglāk, gluži otrādi, – apjēgdams un novērtēdams savu stāvokli un vienlaikus neko nespēdams nedz izmainīt vai pārveidot, nedz novērst vai uzlabot, viņš varēja to tikai slēpt no visiem, pat no Ritmas, kaut gan noslēpt no Ritmas bija visgrūtāk. Ko no visa tā saprata un varēja saprast viņa?

Vilis noskurinājās kā zirgs, atvairīdams mušas, un sacīja sev:

– Sāc nu atkal pamazām kustēt uz priekšu, vecais!

Ar ierastu kustību viņš pabīdīja augstāk plecā bises siksnu, atstūma no pieres cepuri un jau pasniedzās pēc brillēm, lai tās noņemtu un apslaucītu, jo stikli bija miglaini, apsvīduši no dvasas vai apbiruši ar sniega smalkni. Bet roka palika pusceļā.

Šāviens! Vēl viens šāviens!

Duplets, vai?

... trīs ...četri... pieci...

Vilis mehāniski skaitīja līdzī. Pieci! Izklausījās pēc automāta. Ātrumā viņš pārlika prātā, cikiem un kam ir nevis divstobrene, bet automāts. Trim.

Viņš saspringti saausījās, vai neatskanēs arī signāls par zīmi, ka medijums nogāzts. No šitādas trakas kanonādes gan reti kad krīt, bet gadās visādi.

Gipp... gipp... gipp – aprauti skanēja kaut kur no augšas, kur nebija nekādas daļas gar tām kaislibām, kas valdīja lejā. Krustknābjus nebija izbiedējusi un aplksinājusi pat šaudišana. Muļķa putni. Vai arī tā bija kaut kāda savdabīga, pa zemi staigājošiem neizprotama gudrība?

Lai arī kā Vilis ieklausījās, signāls neatskanēja. Tātad acīmredzot alnis nogāzts nebija. Ievainots? Vai atkal sveikā izgājis no mastā?

– Pērkon! – Vili sasniedza sauciens.

– Nu?

– Kur tu paliec? Nāc laukā...

– Nāc laukā, Šmit, no kāpostiem, – piebilda cita balss.

Redzams, pārējie dzinēji jau bija sasnieguši medniekus un tikai viņš aizķēries.

– He-ei, Pē-ērkon!

Un nu arī viņš, pārlēcis pāri grāvim, izgāja uz meža ceļa.

– Nogāza?

– Gaidi ar maisu!

– Kurš tad te sarīkoja to elles ļembastu?

– Krauze, rau, esot vingrinājies šaušanā pa lidojošajiem šķivīšiem.

Dižais pūdelmanis!

– Velnš tāds, izklausījās, ka te nolikts gar zemi vesels bars.

Bet Krauze, savilcis nelaimīgu seju, taisnojās:

– Tas ir gatavais sātans no platradža, goda vārds! Es viņam uzbliezu akurāt virsū – vismaz pirmās divas... Bet viņš kaut kā jocīgi palēcās un vienā stiepienā...

– ...izgaisa Visumā kā svētais gars! Un pat spiriņu, nelietis, neatstāja tev par piemiņu!

Sniegā skaidri varēja saredzēt, kur alnis gājis un kā lēcis, tā ka pēdu nospiedumi apliecināja Krauzes vārdus, taču tas arī bija viss, ko alnis atstājis. Krauze vēl pagājās kādu gabalu, sekojot pēdām, un pēc dažām minūtēm atgriezās: asiņu nebija.

Un vīri, pamazām atgūdamies un aprimdami, sprieda, ka labāk tā – labāk jau nu tīrs, nevis «asiņains pūdelis», vismaz papīri kārtībā un prāts mierīgs. Un tie, kam bija līdzī blašķes jaku krūškabatās, atskrūvēja vāciņus vai izvilka korķus un ielēja gan paši sev, gan cits citam sirds un nervu nomierināšanai.

– Bet kur ta suns? – kāds ieminējās, jo Morica vēl aizvien nebija. – Moric! Mo-oric!!!

– Ko nu Morics – pārsviedies uz zaķiem, – pastāstīja Vilis, atcerējies negaidīto tikšanos mastā, kad garausis skrēja viņam tieši virsū,

bet viņš stāvēja kā miets, sastindzis kaut kādā baismā jutoņā, kā mēdz būt murgainā sapnī, kad nevar aptvert, kam ticēt un kam ne, kad gribas bēgt, bet nav jaudas paskriet. Taču par šo atgadījumu viņš neko nesacīja. Viņam nezina kāpēc ne tikai negribējās to stāstīt, bet pat atminēties un vēl jo mazāk dzirdēt, kā par to smejas. Viņš nevarētu pateikt, kālab, bet tā tas bija.

– Moric...

Beidzot! Noskrējies putās, mēle līdz zemei, ak tu Sibīrijas kuilis, blandoņa un slamsts! Ja nav kārtīga suņa, lai nav, bet šitāds vilkamaltīte pelnījis tikai vienu – ka šo savāra ziepēs, jānudien, jo pat kārtīgas sukas tādām dienaszaglim ir pārāk liels gods, tik tiešām.

Bet vilkamaltīte un Sibīrijas kuilis, maķenīt gan apkaunējies, taču neapzinādamies briesmīgos un liktenīgos draudus, luncinājās apkārt un labinājās klāt, ar smalku nojautu vairīdamies no Krauzes, kas vārijās un sirdijās uz suni niknāk par citiem, kaut arī Moricu, stingri ņemot, nevarēja vainot par to, ka Krauze nebija alnim trāpījis. Taču suns, vāji saprazdams cilvēka dīvaino loģiku, vairāk paļāvās uz nojautu – un tā viņu nevēla.

– Gan jau viss nokārtosies, – rāmi teica Vilis un ielēja vispirms Krauzem un pēc tam sev. Degvīna malks noskrēja uz leju, dedzinot un svilinot kā nokaitēts svins.

Ehhh!

Uzreiz kļuva možāks prāts un sagribējās ēst. Gan jau viss patiešām nokārtosies, vai tad nu citādi!

Vēl pa vienam? Var jau. Vai nešāvām, kad bija, vai nešausim, kad būs... Tā Vilis arī teica Krauzem, ielejot pa otram mēriņam uz degunu un šobrīd vēl nepavisam nenojaušot, cik šis mirklis īstenībā jau tuvu. Ja zinātu, tad droši vien nestāvētu tik mierīgi, nelietu ar tik drošu roku, kas nemaz netrīcēja, nepasniegtos, lai noglāstītu Morica gludo spalvu, – nedarītu visu to...

Bet ko tad?

Ko darītu Vilis, ja zinātu visu, kas norisināsies, iekams pār šo žilbiņoši spožo ziemas dienu sakļausies nakts? Censtos kaut ko grozīt vai izmainīt vai, gluži otrādi, ļautos notikumiem: lai ir kā būdams. Bet tagad viņš pielika mēriņa malu pie lūpām, un arī otrais malks noskrēja uz leju tāpat kā pirmais – dedzinoši karsts kā izkausēts metāls.

«Diez, ko ta Vilis?» šajā brīdī ienāca prātā Ritmai, kaut arī viņa nepavisam nebija noskaņota un šajā mirklī nemaz nebija gribējusi par Vili domāt, jo tad sāka mākties virsū arī visvisādas citādas un ne pārāk

priecīgas domas, un kāda gan vajadzība ar tām piedzīt galvu, jo sevišķi vēl svētdienā. Tur varēja ņemties riņķī un apkārt, prātot un mežģīt smadzenes, bet tik un tā nevarēja neko izgudrot un nācās tikai pēcgalā, kā aizvien, kārtējo reizi atzīt, ka nez kāda stiprāka vara izspiedusi viņu no Viļa sirds. Un, lai gan nebūtu ne patikami, ne glaimojoši, taču katrā ziņā vismaz saprotami, ja tā būtu sieviete, jo ar sievieti varēja sacensties, sievieti varēja pārspēt, sievieti varēja uzvarēt. Bet tā nebija sieviete. Un kā pārspēt un uzvarēt to, ko grūti pat vārdā nosaukt? Kā sacensties ar to, kas nemaz nav dzīva būtne?

Viņa nebija ne pamesta, ne pievilta, viņa bija tikai pastumta nost, atbīdīta uz kaut kādu otru – pirmajai pakārtotu vietu, viņai vajadzēja vienīgi samierināties, un viss būtu labākajā kārtībā. Taču kas vainīgs – pati? Vilis? – ka viņā kaut kas pretojās un dumpojās, brieda un verda, tikai neatrada izpausmi. Gadiem ritot, Vilis bija aizgājis aizvien tālāk no viņas, tik tālu, ka viņa nezināja, kā to atsaukt atpakaļ, un beidzamajā laikā jau sāka šaubīties, vai vispār vēlas to atsaukt atpakaļ.

Vai Vilis no tā kaut ko apjēdza? Vai viņš klusībā gribēja ko par labu vērst, jeb vai viņam viss, kas reiz šķita tik svarīgi, jau bija vienalga? Vai viņš vēlējās kaut mazākajā mērā saprast arī Ritmu, stūrgalvīgi iedams pa savu ceļu projām un sāņš un attālinādams aizvien vairāk?

Cik daudz kas gadu skrējienā izmainījies līdz nepazīšanai!

Kādreiz taču viņa Vili apbrīnoja – šo jau tolaik nepavisam ne jauno un nepavisam ne izskatīgo vīrieti. Vilis bija tik gudrs, ka viņa salīdzinājumā ar to jutās galīga muļķe, knislis un skudra viņa jutās tā priekšā. Salīdzinājumā ar Viļa pieredzi viņas zaļā jaunība šķita drīzāk trūkums nekā pluss. Viņas nelīdzsvarotā, mainīgā daba kā apinis meklēja kārti, kam apvīties un pie kā pieturēties, bet Vilis – Vilis viņai likās klints, Vilis bija tieši tas, pēc kā viņa tiecās un ilgojās, – dzīvesgudrais un lab-sirdīgais cilvēks, kuru viņai vajadzēja un kurš vienā personā spēja apvienot gan vīru, gan tēvu, kā viņai trūka un ko viņa atcerējās tik ļoti miglaini, ka tas itin kā ieguva pat Viļa vaibstus. Viļa zināšanas allaž viņu satrieca pīšļos, liekot apzināties savu niecību, bet Viļa uzmanība atkal cēla viņu augšup. Un tad, kad citi brīnījās un nesaprata, ko viņa atradusi šajā īsredzīgajā sklandā, šajā brillainajā šķeistā un turklāt vēl precētā, kad netrūka jaunu un staltu dēlišķu, viņa no savas puses sirds dziļumos nevarēja aptvert, kālab Vilis, kas ar savu prātu varēja iebāzt maisā dučiem zaļknābju, izvēlēties tādu aitu un zosi kā viņa, tieši un tikai viņu kā vienīgo un kā pirmo starp citām un uz laiku laikiem, līdz kapa malai viņu – slikti ģērbusos un neizglītotu skuķi, kaut kādu tur jaunāko pārdevēju, kurai veikalā pat netika uzticēts tik daudz kā

preču zīmju parakstīšana un kura spēja sajaukt visu ko, sākot ar rēķiniem un beidzot ar vēstures faktiem, tikai, liktos, ne galvu vienam saprātīgam, pieredzējušam cilvēkam, turklāt ar ordeņiem un vīrišķīgu biogrāfiju...

Kad un kurā brīdī viņa palika it kā aizvērtu vārtu ārpusē, vairs pat nevēlēdamās iekļūt atpakaļ?...

Atkal pārradīsies tikai vēl vakarā, gandrīz naktī, noguris līdz nāvei un priecīgs, vairāk vai mazāk sareibis, ar tukšāku vai pilnāku mugur-somu, tik smaidīgs un apmierināts par aizvadīto dienu, tik sajūsmināts un... tik svešs, ka viņas sirdij uzreiz pārvilksies pāri kā ledus garoza un nevērsies mute, lai atgādinātu par sevi un sacītu kādu vārdu, kas tik un tā nemainīs neko. Paēdis, liksies gultā, sāks krākt... Viss ir tik skaidri paredzams uz priekšu, līdz vismazākajam sikumam, viss ir tik apnicīgi zināms, atkartojies bez gala tik daudzārt, ka...

Nevajag – nevajag domāt, nevajag bojāt garastāvokli, erroties. Tikpat nav iespējams grozīt neko, jo tā būs mūžam.

Ritma apslaucīja slapjo roku priekšautā un atkal ieslēdza «Selgu». Bet mūzikas nebija. Un, iekams viņa paguva pagriezt citu raidstaciju, no tālienes garaiņu pilnajā Pērkonu virtuvē rāmi, kā mierinot viņas satraukto prātu, ieplūda samtains, pakluss baritons:

*Pelēka diena, pelēka diena,
Būtu kaut melna bijusi viena!
Nebēdā, nebēdā, melnā pienāks,
Lūgsies, kaut pelēka bijusi viena.*

Viņas acis pavērsās pret uztvērēja mazo, tumšo kastīti, sirdi sažņaudza neskaidras, stindzinošas šausmas.

Nevajag! Viņa nevilšus izdarīja ar roku atvairošu kustību, kā cenšoties atbidīt kādu vai kaut ko, kas jau nenovēršami tuvojās.

Tās ir iedomas, tās ir tikai iedomas. Es esmu nogurusi. Piekususi es esmu līdz nāvei, viņa sacīja domās, kā žēlodamās sev vai taisnodamās savā priekšā un asi izjuzdama, ka viņai nav cilvēka, kam to pasacīt. Viens un tas pats, viens un tas pats, svētdiena – darbdiens, darbdiens – svētdiena. Kā man gribētos kaut kur tikt! Izrauties, nelauzīt galvu ne par ko. Pamest visu – uz vienu vienīgu dieniņu! Darīt nevis to, ko vajag, bet ko gribas. Es vēlētos uzvilkt mugurā kaut ko brīnišķīgu un padejot ar skaistu vīrieti, viņa domāja. Tas taču nav nekas slikts – tikai padejot un vairāk nekā. Es gribētu aizskriet kādam pretim uz vakara autobusu – krēslā, pa rasu un basām kājām. Tas taču nav noziegums, vai ne? Un vēl man gribētos, lai saļemas sirds, kad pie durvīm piekļauvē, – jau no tā

vien, ka tikai pieklauvē, vēl neatvēris, vēl par sliekšni nepārkāpis, vēl pašā beidzamajā acumirkli pirms ienākšanas. Lai no tuva soļu trokšņa viss pamirtu saldās gaidās. Tas taču nav nekas ļauns, vai ne?...

Pie durvīm pieklauvēja – un viņa patiesi salēcās: redz, tas jau ir klāt! Tā viņa domāja ne īsti priekā, ne īsti izbailēs, vēl neaptverot un neiztēlojoties, vai aiz durvīm bija tas ļoti nenoteiktais, ko viņa alka, jeb vai tas vēl vājāk apzinātais, kas iesvēla viņā neskaidru šausmu sajūtu kā tuva nelaime.

Bet tas nebija ne viens, ne otrs – tā bija Veldze, kā aizvien eleganta un tikai, nākot šurp, drusku nosalusi, jo kažoki no sintētiskās ādas ir moderni un izskatīgi, taču nav necik silti.

– Vai dieniņ, kas tev te par pirti, Ritma! – viņa iesaucās uz sliekšņa, uz šķirtnes starp aukstumu un siltumu, kur gaiss vēlās bālganiem mutuļiem, un palika stāvam, kā bīdamās nirt iekšā šajā garaiņu un sutas jucekli, – atnācēja no citas pasaules, smaidīga un apmierināta, svētdienīgi uzposusies un svaigi safrizējusies, tik izaicinoši pārāka par Ritmu, ka Ritma ar katru sievišķīgās miesas poru un smadzeņu šūnu uzreiz ļoti asi sajuta savas nomītās tupeles un veco flaneļa blūzi, savu slapjo priekšautu un svārkus ar sabeigto rāvējslēdzi, itin kā tie būtu nevis apģērba gabali, bet kaut kādas kroplas viņas ķermeņa daļas, kas pēkšņi atklājušās kritiskai un zobgalīgai aplūkošanai.

– Svētdienā mazgā veļu! – Veldze brīnījās.

– Un kad tad tu mazgā? – Ritma īsi atvaicāja, jo, taisnību sakot, viņai nepavisam nebija patikšana par to runāt, lai nepaspruktu ne jauša nožēla; to nu viņai negribējās par visu vairāk, kaut arī Veldzei, stāvot neuzkoptā, slapjiem veļas gabaliem pilnā virtuvē ar neilona kažociņu mugurā un itāliešu zābakiem kājās, varbūt arī nebūtu nekas pretim drusku paklausities Ritmas žēlabās.

– Sikumus izmazgā mamma, – Veldze pastāstīja. – Lielo veļu aizvedu uz punktu Raudavā. Nemaz nav sliktāk kā mājās. Par iecietina.

Var būt, ka tā arī bija – varbūt ne sliktāk. Taču ej nu stāpies ar veļas nastām apkārt pa pasauli. Uz Raudavu ar vienu saini, atpakaļ ar otru. Un ne katreiz arī termiņā ir gatavs. Viens brauciens – un turpat rublis. Un autobusā ne ikreiz dabū apsēties – tad nu stāvi, turot purnas, kamēr paliec bez rokām... Taču skaļi Ritma visu to nesācīja. Veldzei bija savādāk. Veldzei pat domāšana bija savādāka – mašīnā sēdētājas, nevis kājāmgājējas domāšana. Un Veldzes klātbūtnē bija kaut kā pat neērti ieminēties par to rubli, cik maksā ceļš uz Raudavu un atpakaļ.

«Citi apgrīzieni!» Ritma nodomāja neviļus ar Viļa ironiskajiem vārdiem, kaut arī šobrīd Vili atcerēties nemaz negribēja, un viņai

atausa prātā, cik vilinoša un kārdinoša šī Veldzes pasaule šķita savukārt Aigaram.

– Slikts garastāvoklis? – Veldze apjautājās, noskārtusi Ritmas noskaņojumu, kaut arī droši vien neuzminējusi tā iemeslus. – Nekas, tūlīt tu sāksi smaidīt, Ritmiņ!

– Nu, nu? – Ritma diezgan vēsi atjautāja. – Bet nāc taču dziļāk, istabā!

– Vilis mājās?

– Kopš kura laika tev bail no Viļa?

– No viņa man vienmēr ir bijis drusku bail! – Veldze moži sacīja un smējās. – Aizvien brīnos, kā tu tiec ar viņu galā.

Un Ritma atkal bez jebkādas vajadzības un jēgas skumji nodomāja, ka arī pati netiek ar Vili nekādā galā, ka jau zaudējusi cerības un padevusies, bet tas vēl jo mazāk bija kas tāds, ko varēja sacīt tik laimīgajai un starojošajai Veldzei. Un viņa tikai bezkrāsaini pasmaidīja.

– Tavs Vilis ir tikpat kā rentgens. Tāda sajūta, ka skatītos cauri!

– Ej nu ej! – Ritma atsaucās ar to pašu bālo smaidu, jo, lai nu kas, rentgens Vilis bija vismazāk. – Varbūt novilksi kažoku?

– Nevilkšu vis, Ritmiņ. Tūlīt jāskrej atpakaļ. Man Elfa palika mājās viena.

– Kur tad citi?

– Ingus turpat, kur tavējais, – aizšāvās uz aļņiem. Bet mammu kā pie svētdienas palaidu drusku papļāpāt... Vai te tiešām tik vēsi vai tikai liekas pēc tās virtuves speltas?

– Šodien vēl neesmu kūrusi krāsni, – Ritma teica kā atvainodamās un atkal samanija neveiklību, jo istaba nebija ne tikai kurināta, bet pat uzkopta. Vilis, posdamies projām, kā allaž, izmētājis savas mantas, kur un kā pagadās, savukārt viņa, noņemdamās ar brokastīm un veļu, nebija vēl neko savākusi vienkop. Vecas šļūcenes bezmaz telpas vidū, uz atzveltnes uzmetts džemperis ar salāpītu elkoni, galds piesvaids ar kaut kādām šķībām un greizām papes kastītēm, no gumijeņu rievām uz grīdas piebirusi sausa zeme – viss stāvēja kā klājiens, nekautrīgi atklāts kailumā un dilumā. Vismaz puikas varēja cik necik sakopt. Bet gaidi!

– Es tev, Ritmiņ, kaut ko atnesu, – Veldze sacīja un ķērās pie vistokļa. – Tu vienreiz ieminējies, ka... Padod šķēres vai žileti, ar ko pār-griezt, savilcies, nelietis, mezglā...

Bet, kamēr Ritma meklēja kādu griežamo, Veldze jau bija atraisījusi auklu ar stiprajiem zobiem un attina papīru, kurā pavīdēja kaut kas sarkans, tik sulīgi košs, ka Ritmai pirmajā mirklī izlikās – asiņains

atgādināja nez ko jau no atmiņas izkūpējušu un aizmirstu, taču sazin kāpēc ieliksmojošu un pacilājošu. Un, spoguļi ieraudzījusi arī Veldzes seju, šo šauro, dzeltenīgo vaigu blakus savam ziedošajam ovālam, viņa negaidot iesmējās – atraisīti, brīvi un lepni. Un viņa zināja, ka pirks šo drānu, pirks par spīti un par katru cenu un ka pasaulē nav varas, kas spētu viņai atņemt šo kā glaudas viegli slidošo un maigo audumu.

Un Ritma teica ar vienu elpas vilcienu:

– Es to pārku!

Tā viņa teica ar apziņu, ka visi tilti ir sadedzināti, un tā bija savāda sajūta, kad visi tilti bija sadedzināti, jo pakrūtē kņudēja tirpinošs tukšums, kā šūpolēs lejup lidojot, un reiba galva.

– Bet ievēro, ka tur ir tikai metrs septiņdesmit, un tu esi... nu, tu neesi sevišķi tieva, – Veldze tagad sacīja, un Ritma iesmējās atkal, jo tas uzklusējās tik jocīgi, debess, itin kā Veldze būtu pārdomājusi un audumu nemaz negribētu vairs pārdot, itin kā Veldzei būtu jau žēl pārdot. Un, kad Ritma smējās, starojošs skaistums lija no viņas kā gaisma, kurā Veldzes seja kļuva aizvien plānāka un bālāka – kā dilst un blāv mēness, kad virs apvāršņa ceļas sārta saule. Tas bija kā brīnums. Un to nespēja atsvērt nedz neilona kažoks, nedz importa zābaki, nedz dārgas smaržas, to nespēja atsvērt nekas tāds, ko var novalkāt vai atdāvināt, taupīgi glabāt skapī vai izmest ar vieglu roku, – to nespēja atsvērt gluži nekas, un to ar nemaldīgu sievišķīgu nojautu saprata viņas abas uzreiz, saskatīdamās spoguļi: viena ar klusu skaudību un otra ar klusām gavilēm.

– Bet ja nauda būs sevišķi ilgi jāgaida... – Veldze iesāka.

– Nē, – teica Ritma, – nē, nauda tev nebūs ilgi jāgaida. Trīs vai, augstākais, piecas minūtes tā tev būs jāgaida, un tas nu nav sevišķi ilgi.

Tā viņa teica un iesmējās trešoreiz. Un sameklēja naudu skapja atvilktnē, kur starp veciem papīriem bija nobāzusi trīs prēmijas desmitniekus, tādējādi noglabādama no Viļa, kurš pēc tiem nemaz netīkoja. Un atlikumu viņa sagrabināja pa somām, makiem un kabatām, un tas bija gatavais neprāts, ko viņa darija, tāpēc ka alga būs tikai parīt. Bet lai. Lai! Diezgan viņa ir bijusi prātīga, gadiem ilgi viņa ir bijusi prātīga, viņa ir nogurusi būt prātīga, jo nogurt var no visa kā – no dullībām un no vienmuļības var nogurt. Un viņa noskaitīja Veldzei naudu uz galda, kā mēdza skaitīt uz letes pircējiem, balsi rēķinādama līdzī. Viens, divi, trīs, četri – četrdesmit. Viens rublis, divi rubļi. Divdesmit kapeikas, piecpadsmit kapeikas un...

– Nebūsim sikumainas, – Veldze sacīja, pārlocīja banknotes un novērsās no kapeikām.

Bet Ritma enerģiski pastūma siknaudu uz Veldzes pusi.

– Tā neiet, ņem. Šajās lietās esmu radināta pie skaidriem ūdeņiem. Citādi, zini, manā darbā...

Ritma parādīja četrus sakrustotus pirkstus un iesmējās vēlreiz, bet Veldze, paraustījusi plecus, negribīgi sagrābstīja kopā monētas.

– Jā, Veldze...

– Nu?

– Vai tu man nevari iedot savas šuvējas adresi? Nu, tās Cildas, kas dzīvo Raudavā pie sporta laukuma...

– Cildas? Cilda, miļā sirds, ir ļoti dārga.

– Arī drēbe ir dārga.

– Kā zini. – Veldze nosauca mājas un dzīvokļa numuru, taču piebilda: – Bet pie viņas ilgi jāgaida.

– Es arī taisos ilgi dzīvot, – Ritma iesaucās, un no visas viņas būtnes, apliecinot šos vārdus, patiešām aumaļām plūda dzīvesprieks un dzīvēspēja.

– Kā zini, – Veldze atkal sacīja, domādama savu.

Ritma pavādīja Veldzi līdz durvīm, bet tālāk ne, viņu tirdīja drudzaina nepacietība, pulss sita kā no pārāk stipras kafijas.

– Aigar! Ati!

Klusums.

– Ai-gar!

Klusums.

Viņa izgāja laukā. Šķūnīti čikstēja un džinkstēja nez kādi dzelži.

– Aigar!

– Nu?

– Tu tas esi?

– Nu?

Tomēr beigu beigās iekšā šķindēšana aprima un Aigars parādījās šķūnīša durvīs.

– Abi ar Ati nāciet man palīgā izkārt veļu, jo man...

– Atis ir noziedējis.

– Uz kurienu tad?

Aigars paraustīja plecus.

– Vai viņš man saka? Varbūt aizšuvies pie Voicehovska?

– Bez atļaujas?!

– Ko tu man klūpi virsū, mamm? Domā, man baigais kaifs nikt mājās? Bet mūžīgi jau dabū ciest nevai...

– Kā tad, tu jau nu esi tas, kas mūžīgi dabū ciest nevainīgs! Labāk nemaz nerunā! Aizskrien sameklē un atved viņu mājās. Paēdisim, un pēc pusdienām es aizlaidīšu uz Raudavu.

– Ne no šā, ne no tā?

– Kāpēc «ne no šā, ne no tā»? Ir vajadzība. Tikai nekur neiestrēdz, lūdzams, arī pats.

– Ar Veldzi?

– Kas – ar Veldzi?

– Ar Veldzi brauksi?

– Nu paklau – kāda tev tur galu galā daļa? – Ritma sāka skaidroties, jo viņu kaitināja apziņa, ka nedrīkst sacīt ne par drēbi, ne par šuvēju, lai neatklātos, ka viņa izdevusi naudu un sūkņa nebūs – izdevusi visu, cik vien varējusi, un pat vairāk, nekā varējusi. Bet kam tas jāzina Aigaram? Ko tāds Aigars – viens uz motoriem apsēsts un uz dzelžiem dulls pusaudzis – spēja saprast no brīnumainās varas, kuru izstrāvoja spožā, viegli šalcošā drāna, apņemot augumu un sirdi kā mirdzošā staru lokā? Kas salīdzinājumā ar to bija pilnie un smagie ūdensspaiņi? Un vispār – vai tad tur pietika ar sūkni vien? Tur taču vēl vajadzēja gan caurules, gan izlietnes, gan krānus – tur bija pirkšanu un izdošanu bez gala un malas. Pirmīt saspārņojās abi. Un arī viņa – kā bērns...

Bet ņem un iestāsti to Aigaram – Aigaram ir citāda domāšana, Aigara acis viņa dievišķo sūkni būs vienkārši nodevīgi apmainījuši pret kaut kādu tur sarkanu lupatu.

Zēns nejautāja un neteica vairs nekā un tāpat bez mēteļa, kā bija darbojies pa šķūnīti, gariem, gausiem un negribīgiem soļiem slāja gar ceļmalu uz Voicehovska mājas pusi, rokas kabatās sabāzis, plecos uzkumpis, – Vilis kas Vilis. Un, jo vairāk attālinājās Aigars, jo vairāk viņai šķita, ka tas patiesi ir Vilis, lai arī viņa skaidri zināja, ka ne – ka nav. Un Ritma noskatījās pakal ar kaut kādu nevilšū žēlumu, itin kā viņai būtu žēl Aigara, kuru aizvainojusi, itin kā žēl Viļa, kam viņa nebija nodarījusi neko. Par ko tad Viļa?

Ar zināmu piespiešanos viņa novērsās, iznesa uz aukliņas savērtus knaģus, bļodu ar izgrieztu veļu un sāka izkarināt. Diena bija tikpat zviļojoši skaidra kā rīts, tikai vējš cēlās, un palagi, kurus viņa kāra, pūsmās trīsēja ap viņu un brāzmās plivoja viņai pāri. Viņa staigāja gar un starp tiem ar bļodu un ar knaģiem, pamazām aizmirsdama gan Aigaru, gan Vili, nomierinādamās un pat iejūsmodamās, jo tas bija tik skaisti, kad pāri plandija tiri palagi kā balti spārni, svaigi smaržojot ne isti pēc sniega, ne isti pēc kalmēm, un viņai atkal ienāca prātā, cik maz – cik pārsteidzoši maz vajag cilvēka laimei.

Un rieta stundā viņš to ieraudzīja – noejošās saules sarkanajā atblāzmā starp rožainiem sniegiem un zilganiem stumbriem izaicinoši

spilgto, karsto un vēso krāsu haosā, kurā vēl kvēloja ziemas diena, dega neprātīgām ugunīm, liesmoja ar gaviļēm un ar izmisumu jau īsi pirms apdzišanas. Kopš paša rīta viņš bija manījies tā tuvumu, viņš bija sajutis pat tā skatienu, gaidījis šo sastapšanos ar saspringumu un ar trisām, tiecīs un ilgojies, tvīcis un alcis. Un nu viss strauji piepildījās – viņš ieraudzīja to!

Bet liktenim vēlreiz labpatika ar Vili pajokot. Liktenis jau bija dzinis jokus ar Vili pa vairākiem lāgiem un tagad nolēma izstrādāt vēl vienu numuru, proti, Vilis ieraudzīja to, taču nepazina, viņš redzēja to un lūkojās tieši virsū, taču neaptvēra, kas tas ir, tikai, bieži mirkšķinādams tuvredzīgās acis, skatījās apstulbis kā uz rēgu un uz spoku un joprojām necēla bisi pie pleca, tikai žņaudzīja laidī nosalušajās rokās un kustināja pirkstus, kā spēlējot uz instrumenta kaut ko jautru un vieglprātīgu, tā ka visa viņa uzvedība un izturēšanās, no malas raugoties, varēja likties kā īsta bezrūpība un gatavā neatbildība, kā skaidra aušība un gluži noziedzīgs vējīgums tas varēja šķist, jānūdien, jo tikai viņš pats dzirdēja, cik satraukti un dobji kā tukšā mucā dunēja sirds, sitieniem atbalsojoties deniņu apvidū, kur pulsēja tikpat kā milstošs augonis.

Bet tikmēr tas lēni un dīvaini, šķietami nevis ejot, bet uz vēdera šļūcot, virzījās uz Viļa pusi, un pamazām Vilis sazīmēja aļņa ausis, kas modri un nervozi kustējās kā lokatori, uztverot suņa rejas un dzinēju tuvošanos, tad aļņa muguru ar stāvo skaustu un visbeidzot aļņa purnu ar īpatnējo un raksturīgo nāsu veidojumu, kāda nav nevienam citam mežazvēram. Tam bija aļņa ausis, purns un mugura, bet, Jēziņ, tas nebija alnis! Tam bija pārāk zemas kājas, lai tas varētu būt alnis, vai, pareizāk sakot, kāju tam nebija nemaz. Kaut kas traks, tam trūka visu četru kāju, taču tas tomēr pārvietojās!

Vilis notiekošo redzēja ar baismu skaidribu, un viņam zem ausaines sakustējās un sāka celties mati.

Viņu nepavisam nevarēja nosaukt par cilvēku, kas noskaņots uz māņticību un mistiku, kaut jel kādām aizprāta būšanām un pesteļiem; viņš apzinājās, ka nav iespējams alnis bez kājām un ka vēl jo mazāk iespējama šāda aļņa pārvietošanās. Bet vajag saprast arī viņu. Viņš zināja arī, ka zaķiem ir viena sirds un ka zaķiem nekad nemēdz būt divas sirdis, taču, par spīti tam, viņš tādu bija nolīcis gar zemi pats ar savu veco «zaueru». Un, lai gan šobrīd viņam aiz klusām drausmām zem cepures tik tiešām stāvus slējās mati, viņš beidzot tomēr sāka celt bisi uz augšu, mērķēdams uz ērmu, tikai gaili vēl nespieda, vēl vilcinājās, vēl nogaidīja, jo, šaujot uz labu laimi, bez simtprocentīgas garantijas, varēja nozūmēt un nokniedēt velns zina ko.

Tā pagāja varbūt minūte, varbūt divas, varbūt vairāk par divām, jo laiks villkās nedabiski gausi, plūzdams kā biezs izliets ķīselis, bet neradījums tostarp pamazām lida tuvāk, un Viļa bises stobra gals, zīmējot gaisā drusku vibrējošu līniju, pavadīja māža virzišanos uz priekšu.

Un piepeši Vili ķēra kā zibens: ak, kāds viņš nerrs un zābaks, āmurpiere un truliķis, ak, kāds muļķadesa un idiots, ēzelis un sēnalu maiss! Tas taču bija alnis, īsts alnis, tik īsts, cik īsts vien var būt! Māžs un ērms, spoks un neradījums... Pats viņš bija māžs un spoks! Debesu tēvs, tītars viņš bija un aklais dundurs, ja tas tur nebija riktīgs un gruntīgs alnis, kas tikai lavijās pa grāvja dibenu, manīdamies prom no masta, lai atkal te visiem parādītu pigu un atstātu ar gariem degumiem.

Vilis notēmēja skaustā.

Grauds lēkāja viņa acu priekšā kā dulls, dvaša plēsa pušu krūtis, brilles aizmiglojās, sirds kāpa laukā pa muti, apakšlūpa raustījās, ausis dzinkstēja.

«Kontūzija, vecā padauza!» viņš domās iesaucās, sašutis par savu ligu kā par dzīvu būtni, kas, ieperinājusies viņā, to vien kāroja un pēc tā vien kaisa un dega kā piekrāpt un apšmaukt, pievilt un nodot viņu.

Viņš viscaur trīcēja, centās saņemt sevi rokās, taču drebuļus apvaldīt nekādi nespēja. Gailis svilināja viņa pirkstu, un tas bija jocīgi un savādi, neiedomājami un gluži neiespējami tas bija, ka no divu aukstu ķermeņu saskaršanās varētu rasties tāds zvērīgs karstums, taču gailis dedzināja Viļa ādu, nokaitis vai līdz baltkvēlei. Un tā pagāja varbūt piecas sekundes, varbūt desmit, jo laiks bija pilnīgi un galīgi apstājies, sastindzis tas bija kā atdzisis metāls.

«Prātīgi, vecais,» viņš nesakarīgi murmināja, ne īsti brīdinādams alni, kas joprojām tuvojās, ne īsti uzrunādams sevi. «Piesardzīgi, vecais... uzmanīgi... un ar prātu... galvenais, bez riska un ar prātu... bez riska, vecais... lūdzams, bez riska...»

Taču alnis bija izlēmis citādi – alnis bija nospriedis riskēt. Un tas lēca, izsliedamies Viļa priekšā visā varenajā augumā un izriezdams skaistās krūtis, itin kā atvāzdams Viļa apžilbušo acu priekšā spēcīgu muskuļu vēdekli. Un, pārsteigumā salēcies, nedomādams neko, truli, kā pa sapņiem Vilis nospieda gaili. Un šāviens gāja vaļā. Bet viņš nesaudzirdēja to gluži kā kurls un tikai ar ķermeņa augšdaļu atsprāga atpakaļ no stiprā atsitienu plecā, tomēr nesajuta arī belzienu sāpes.

Ar smagu troksni kā krītošs koks alnis aizbrākšķēja un aizšalca Vilim garām, skrējienā gandrīz samīdams viņu. Viņš izšāva no otra stobra. Alnis, parēgojies pakaļkāju saceltajās vērpetēs, ienira dziesas

krāsu žilbinošajā spozmē un izkusa kā parādība, un tikai ap to vietu, kur tas bija lēcis, sniegs spīdēja sarkanraibs, kā rupjām dzērveņogām izšķērdīgi nokaisīts. Un, apjēdzis, ka vienreiz bliezis par ātru – no priekšpuses un otrreiz noblikšķinājis par vēlu – no mugurpuses, ka zvērs aizgājis – aizgājis ievainots un ka atgadījies tas, no kā allaž viņš baidījies visvairāk, Vilis iekliedzās, bet nesaklausīja savu balsi un tikai mēmi plātīja muti kā zivs, dvesdams nez ko juceklīgu un bezjēdzīgu, kaut kādus aprautus un neskaidrus vārdus, starp kuriem nebija sakara, un dievs un eņģeļi bagātīgi vēlās pār viņa lūpām juku jukām ar baigiem lāstiem un visbriesmīgākajām lamām trijos un piecos stāvos un abās valodās.

Viņš dzīrās pārlādēt bisi un mesties skriešus pa šīm asiņainajām pēdām, bet kājas un rokas nepiederēja pie viņa ķermeņa un bija ļengani piestiprinātas locītavās kā lupatu klaunam.

«Es jau paredzēju... es jau nojautu...» viņš juceklīgi domāja, kaut arī nojautis nebija neieka un vēl mazāk paredzēja to, kam vēl vajadzēja notikt.

Viss savērpās Viļa acu priekšā, viņš gribēja pagriezties, bet mīkstie stilbi neturēja viņa svaru, un ar vecas balerīnas smagnējo grāciju viņš apsēdās sniegā, turēdams starp ceļgaliem iespiesto bisi kā lielu sveci. Viņa apziņu vāji aizsniedza apkārtnes skaņas: kāds sauca viņu, šķīta, ka Ritma, bet tas nevarēja būt.

Ritmai likās, ka viņu kāds sauc, taču viņa neatskatījās, jo autobuss jau bija piestājis blakus pieturas nojumei. Viņa to ieraudzīja jau pa gabalu, tik tikko izgājusi pa vārtiņiem viņa redzēja, kā tas stāvēja gatavs tūlītējai aizbraukšanai, bet nebija nekādas iespējas to aizkavēt, jo atstatums bija par lielu, lai mājieniem varētu būt kaut kāda jēga un nozīme, un viņa darija vienīgo, ko šādā stāvoklī varēja darīt cilvēks, kas negribēja nokavēt, – Ritma metās skriet.

Aizmugurē īsi uztaurēja automašīna. Taču arī tagad viņa neat-
skatījās. Ritma bija tik ļoti pārņemta no vienas vienīgas domas, tik stipri viņu bija sagraušas bailes nokavēt, ka, arī izdzirdusi aizmugurē mašīnas signālu, viņa turpināja skriet un tikai novirzījās maķenīt uz ceļa malu.

– Ritma!

Tikai tagad beidzot viņa atgīdās, ka taurē taču viņai un sauc taču viņu – viņu sauc, ko gan vēl citu, un paraudzījās pār plecu, kur pa zaporožeca lodziņu smējās Askolda Kasparsona seja. Un, uzreiz sakautrējusies, Ritma nodomāja, ka tas droši vien bija varen spocīgs un

uzjautrinošs skats, kad viņa nesās mašīnai pa priekšu, cilpodama pa ceļu kā daždien zaķis, un ka visai veikla viņa arī nebūs izskatījusies, tā drāzdamās pa galvu pa kaklu un vēl ziemas mētelī, zābaku papēžiem stiegot sniegā un skrējienā ar tikliņu plākšķinot pa stilbiem.

Askolds pasniedzās, atgrūda durtiņas un jautri uzsauca viņai:

– Uz autobusu vai vienkārši tāpat... skriešus no infarkta?... Vienbrīd es jau sāku šaubīties, vai man izdosies maz tevi iedzīt.

– Zobgalis! – viņa atsaucās – jau uz robežas starp biklu neveiklibu un aušīgu pacilātību, jo no Askolda Kasparsona staroja atklāts un neviltots prieks, ka ieraudzījis un sastapis viņu, tieši viņu. Viņa to manīja – viņa nevarēja nemanīt šo izjūtu, pēc kuras bija izslāpusi visa viņas caurcaurēm sievišķīgā būtība un bez kuras dzīve šķita cietums.

– Sēdies iekšā, Ritma! – viņš uzaicināja.

– Vēl nav sacīts, vai mums pa ceļam, Kasparson! – viņa teica, tomēr iekāpa un atzvēlās mikstajā sēdekli tam blakus, vēl aizvien nevarēdama atgūt elpu. Nu, cik tad daudz viņa tur bija skrējusi – smieklis nāk... Bet, lūdzu, sirds sitās kā traka. Viņi vērās viens otrā, kamēr Ritma atgūdamās smagi un nevienmērīgi dvašoja.

– Kāpēc tu nebrauc, Kasparson?

– Vēl nav pavēlēts, uz kurieni.

– Skaidrs, ka uz Raudavu, – viņa sacīja, kaut arī viņai gribējās teikt kaut ko pavisam citu. «Vienalga, uz kurieni. Brauc tikai uz priekšu...» – tā viņai gribējās teikt, un viņa paklusām iespurdzās, varbūt tāpēc, ka šie vārdi bija gaisīgi un vējīgi, bet varbūt vienkārši tālab, ka bija liksmi tā skatīties vienam otrā.

– Par ko tu smeji, Ritma?

– To es tev neteikšu, Kasparson.

– Vai atļauts trīsreiz minēt?

– Labāk jau nu ne! – viņa iesaucās un iesmējās vēlreiz, iztēlodamās, ko uzminējis varētu par viņu domāt Kasparsons. Nu, dulla, nu, traka, nu, vējaslota un gaisapistole, nevis precēta sieva ar diviem dēliem un ne vairs jauna turklāt, viena turpat četrdesmit gadu veca un piedevām miesās dūšīga draiskule – varbūt tā domātu Kasparsons, ja uzminētu, un var būt, ka tā patiešām arī izskatījās no malas, ja viņas rīcībai un uzvedībai, viņas vārdiem un izjūtām lika klāt pierasto priekšstatu un ierasto pieņēmumu strupo olekti.

– Nu, kādēļ mēs stāvam?

Kasparsons nospieda sajūgu. Viņa kustības bija noteiktas, pat asas, tajās viedās enerģija un kaut kāds skadrs valdonīgums, kas biedēja un valdzināja. Un, apskāvusi klēpi tikliņu kā dzīvu būtņi – kā runci

šodien no rīta, Ritma ar acs kaktiņu vēroja viņu, neviļus tiksminādamās ap skaisto profilu, spēcīgajām rokām un svītera apspīlētajiem platajiem pleciem.

Viņi panāca autobusu un pašāvās garām.

«Cik labi!» Ritma savā nodabā domāja, nemēģinādama tikt skaidribā, kas bija labi: ka nav novēlots autobuss? vai ka tas apdzīts? vai ka viņa bija kopā ar šo izskatīgu vīrieti, kurš priedājas par viņas klātbūtni un nemaz neslēpj savu patiku? Ar katru miesas poru viņa manīja ātrumu, ar kādu mazā mašīna traucās pa balti apsnigušo, bet iebraukto ceļu, un asi izjuta spriegumu, kas strāvoja starp viņiem abiem arī tad, kad netika bilsts ne vārds. Un viņai atainojās gluži tāds pats brauciens kopā ar Kasparsonu pagājušosiem – arī pa sniegiem: sniegs bija piegāzies taisni aumaļām, sniegs vizēja tīrs un zils, pārdabiski skaists bija sniegs. Viņa nekā neatminējās, ko abi toreiz runāja, tikai šo sniegu un vēl to, ka Askolds satvēra viņas roku un viņa plaukstu atbrīvoja, bet Askolds nesaņēma pa otram lāgam, lai gan viņa klusībā gaidīja, ka saņems, un nojauta Askolda vēlēšanos vēlreiz satvert viņas pirkstus, un apziņa, ka pēc viņas tuvuma kāro un tīko, piepildīja viņu ar gaviļēm, un visu vakaru viņa pēc tam jokoja un smējās ka uzlādēta ar skurbu liksmi, un citi domāja, ka viņa apreibusī no armanjaka, bet viņa nebija apreibusī no armanjaka, tik tiešām – viņa bija noreibusī, taču ne no armanjaka...

Ritmai gribējās, lai viss atkārtotos – lai Kasparsons pasniegtos un satvertu viņas roku, ko viņa atkal atvilktu, protams, viņa atbrīvotu savu plaukstu no Kasparsona saujas, tomēr viņai kārojās, lai viss notiktu vēlreiz, – tas taču nebija nekas ļauns, vai ne, tā nebija nekāda grēcīga iedoma, nekāda nosodāma vēlme un tieksme, ja jau iepriekš viņa bija stingri nolēmusī atsvabināt savus pirkstus, kolīdz Kasparsons tos satvertu, kā gan citādi, zināms, ka viņa darītu tikai un vienīgi tā, nevis savādāk...

Kasparsons pasniedzās un ieslēdza radio, un cauri tālumiem automašīnā ieplūda kaut kas tik ļoti pazīstams un dzirdēts, ka viņa pat sarāvās.

«*Ja, wir passen gut zusammen,*» svešā valodā atkal dziedāja tikamais tenors. «*Ich und du, und du und ich...*»

Un, iesāņus joprojām vērojot Askolda Kasparsona seju, viņa redzēja, kā tam lūpu kaktiņā ielocījās mazs vīpsns, pamazām ievilkdamies aizvien dziļāk un izplaukdams smaidā, kamēr tas otrs – ļoti tālu un ļoti tuvu – visai pasaulei un tikai viņiem diviem vien dziedāja:

*Ja, wir passen gut zusammen,
Und nicht nur äußerlich.*

Viņa nesaprata neko, sasodīts! Viņa nesaprata ne vārda, viņa ļoti centās un pūlējās saprast, taču nekādiem centieniem un pūliņiem nebija nekādas nozīmes, viņa tik un tā nesaprata neieka un varēja tikai minēt un zilēt, par ko dziedāja vācietis uzbudinoši un tvīksmīgi, kamēr Kaspārsons plati smaidīja – tik ļoti, tik neparasti... tik satraucoši virišķīgs, kādu viņa netika redzējusi pat filmās. Un likās neiedomājami, ka viņa tam patika, tāda nejēga, kas nesaprata nekā un tikai taustījās kā neredzīga, vadīdamās vienīgi pēc nojautas un izjūtas, un kas pašas vīram bija tikai lieta un mēbele, kuru varēja atstāt, kad vien ienāca un iešāvās prātā, zinot, ka – vienalga, vai agri, vai vēl – atgriezoties allaž atradīs atkal priekšā.

Kaspārsons pagriezās un vēl aizvien ar to pašu žilbinošo smaidu pavērās Ritmā, uzjautrināts par to, ko viņa dzirdēja, bet nesaprata, un acīmredzot pat nenoskārzdams, ka viņa nesaprata.

«Tūlit pat tas notiks!» viņa, sirdij nodrebota, trauksmaini nodomāja jau bez drošas pārliecības, ka roku atvilks un ka vispār gribēs to atbrīvot no Kaspārsona platās, valdonīgās plaukstas.

Bet Kaspārsons sacīja:

– Uz kurieni tu brauc svētdienas vakarā – ja nav noslēpums?

– Es? – Ritma pārjautāja, atkal juzdamās drusku neveikli, kā aizvien, kad bija domājusi par Kaspārsonu un kad nezin kālab bažījās, ka viņš varētu to uzminēt. – Šaubos, vai tas tevi spēj interesēt, – viņa teica pēc klusuma brīža.

– Ja tu šādi saki, tad es varu iedomāties! – viņš iesaucās ar mazu izaicinājumu.

– Nu, nu?

– Tā būs šuvēja...

– Tu patiesi esi uzminējis! – Ritma brīnīdamās teica ārēji jautri un pavisam nenopietni, bet ar dziļu iekšēju mulsumu, jo iespaids, ka Askolds Kaspārsons lasa viņā kā atvērtā grāmatā, vēl jo vairāk pastiprinājās. Un Ritma drudzaini pūlējās atvedināt prātā, ko visu pa ceļam domājusi par Kaspārsonu un ko visu iztēlojusies par viņiem abiem, taču sīkumos vairs nevarēja atcerēties, tikai neskaidri apjauta, ka tas bijis tīrais neprāts, gatavie trakumi tie bijuši, kas braucot maisījušies un jaukušies pa galvu un turklāt kaut kā pilnīgi neatkarīgi no viņas gribas, kā mēdz būt pa sapņiem, kad var nostrādāt tādas lietas, par kādām nomodā stāvus ceļas mati!

– Varu iedomāties, cik jauka tu izskatīsies jaunajā kleitā, – Kasparsons sacīja tanī pašā bezbēdīgajā tonī. – Un ja tā vēl būs brūna... vai varbūt sarkana... nē, tā būs sarkana!...

Tagad Ritma pavērās Kasparsonā jau gandrīz ar izbailēm – viņai kļuva pat neomulīgi.

– Jā, tā būs sarkana, – viņa neskanīgi teica. – Vai tu gadījumā neesi gaišreģis, Kasparson?

– Diemžēl nē, mīļā Ritma, – viņš smiedamies atsaucās. – Lai gan, atklāti sakot, man nebūtu iebildumu – vakara stundās pēc skolas es par mērenu atlīdzību pieņemu klientus... Bet to, ka drāna ir sarkana... var saredzēt pat caur papīru, jo...

– Nu, vai zini, Kasparson!

– Zināms, ka var. Ja papīrs ir ielplis...

Nu iesmējās arī viņa, jo aizsainīša papīrs patiesi bija ielplis.

Sāka tumst, un sniegs starmešu gaismā vizēja un mirgoja, mezdamams zilganais dzirkstis.

«Tāpat kā viņreiz,» Ritma atkal atcerējās kā nez ko ļoti, ļoti skaistu.

Kasparsons paklusām dungoja līdz melodiju, kas skanēja no uztvērēja. Un Ritma atkal ar lielu skaidrību samanija, ka Askoldam ir labi kopā ar viņu. Šī apziņa no jauna piepildīja viņu ar skurbu un saldu jutoņu, gandrīz vai tādu kā laimi, un jau trešo reizi šodien viņai ienāca prātā, cik maz, cik ļoti, cik apbrīnojami un neticami maz vajag cilvēka laimei.

– Un uz kurieni brauc tu... Kasparson? Arī svētdienas vakarā.

– Tas ir gauži prozaiski, Ritmiņ! Man apsoliņa dažas rezerves daļas. Es nebūšu pirmais, kuru mašīna padarīs sirmu.

Ritma uzmeta skatienu Kasparsona matiem, kas dziļajā nokrēslā balsnija ar vienādu pelēkumu, tad pasmaidīja domīgi un maigi un nesacīja neko.

Viņi tuvojās Raudavai. Vēl nedaudz minūšu – un tas būs beidzies. Bet, kad automašīna brauca garām restorānam, kura priekšējā stiklotā siena jau laistījās ugunis un aiz kura krokotā aizkara kustējās dejojošu cilvēku līganie stāvi, Kasparsons samazināja ātrumu un, kamēr zapiņš slidēja garām, raudzījās turp, itin kā gribēdams un taisdamies pietāt, taču nepieturēja. Ja pieturētu, varbūt gluži negaidot, pavisam piepeši un nejauši būtu piepildījusies viena no Ritmas šodienas vēlmēm – viņa būtu dabūjusi padejot ar skaistu vīrieti. Bet Kasparsons nepieturēja. Tā jau ir... Vai nu svētdienā tur bija kādas brīvas vietas? Jāšaubās. Un arī ģērbusies abi nebija, kā tādos gadījumos nākas un pieklājas: viņš – svīterī, viņa – zābakos. Un, ja viņi tur ieietu un dejotu,

jau rīt varbūt par to runātu pa visu rajonu, ka Mūrgales skolas direktors ar pārdevēju – un tā tālāk. Nevajag. «Nevajag. Nevajag – un jāsamielinās,» viņa klusi domāja, kā padodamās nenovēršamajam, ko grozīt nebija viņas spēkos, un ievēroja, ka pēkšņi sadrūmis arī Askolds Kasparsons, ka viņš vairs nedungo un sēž pie stūres sakucies un strauji novecojis. Varbūt viņš laužija galvu tikai par savām nelaimīgajām zaporožeca rezerves daļām, tikai par tām un ne par ko citu, varbūt viņš nemaz nevēlējās apstādināt mašīnu pie restorāna, ieiet iekšā un mazliet padejot ar Ritmu Pērkonu, varbūt viņš nemaz nedomāja, ka nevajag un ka jāsamielinās, un varbūt viņam nemaz nebija tik skumji, kā Ritmai likās, taču Kasparsona kūkums reizē atvēsināja Ritmu un piepildīja ar maigumu – nezin kālab pašai gribējās pastiept roku un pieskarties viņa matiem vai plaukstai uz stūres. Taču Ritma to nedarīja. Pēc pirmītējā skurbā prieka bija iestājies bēgums, atplūdi bija iestājušies, uzkurināto dziņu un vēlmju upe iegājusi atpakaļ krastos. Un bija tikai it kā mazliet sērīgi, it kā mazliet žēl.

Kālab sērīgi? Kā žēl?

Vai viņi to zināja – viens un otrs, kamēr automašīna ripoja pa Raudavas ielām? Vai viņiem bija žēl tā, kas jau pagājis, vai tā, kas varēja notikt, bet nenotika? Viņi bija lidojuši viens otram pretī kā taureņi – un kaut kur paskrējuši viens otram garām. Bet varbūt nē? Varbūt tā bija tikai garāmpaskriešanas ilūzija, islaicīgs un pārejošs māns? Varbūt vajadzēja vienkārši griezties atpakaļ, piestāt pie restorāna, uziet augšā un padejot – visu acu priekšā un nevis spītējot vai izaicinot, bet tālab, ka tā gribējās, un tālab, ka tur nebija nekā ļauna. Vai atmest ar roku šuvējai un rezerves daļām un braukt tikai uz priekšu, uz priekšu cauri sniega baltumam un zilganām dzirkstīm – jo tā gribējās.

Taču viņi to nedarīja – viņi nedarīja ne vienu, ne otru, bet lēni un padevīgi tuvojās vāji apgaismotajam stadionam, kur vajadzēja šķirties. Viņiem bija skumji, viņi vēlējās saskarties rokām, un nekas nebija vienkāršāk kā piepildīt šo pieticīgo, šo nevainīgo un bērnišķīgo tieksmi, tomēr viņi nedarīja arī to.

Viņi visu darīja tik ļoti pareizi, ka viņiem vajadzēja būt apmierinātiem ar apziņu, cik pareizi viņi darīja. Taču viņiem nezin kāpēc bija skumji.

Bet Vilis pirmajā brīdī pat neaptvēra, kas īsti noticis.

– Pērkon... – viņam teica. – Pērkon! – viņam sauca, taču viņš bija kā bez atmaņas.

– Pē-ērko-on, dzirdi?... Ielej šam kraukšķi! Būs apstulbis no laimes. Viņa sejai piebāzās roka ar sažņaugtu mēriņu. Trīcošiem pirkstiem viņš satvēra to un izmeta vienā malkā, bet galva – velns, kas par sērgu! – joprojām griezās.

– Šis ir noguldīts, Pērkon! Tu dzirdi ar?

– Kas?

– Bā! Nokritis no mēness!... Alnis, kas tad cits? Neko teikt, tas tik bijis blieziens – abi gar zemi!

«Šis ir noguldīts,» Vilis mehāniski atkātoja domās. «Nu, labi,» viņš truli domāja tālāk, drīzāk samierinādamies nekā priedādamies. «Tas nu ir padarīts,» viņš sev sacīja un, vārgi pietrausies, kopā ar Ingu un Dūmiņu pa pēdām aizstaigāja uz to vietu, kur alnis, noskrējis vēl apmēram metrus divsimt, bija novēlies.

Vilis piegāja cieši klāt – tik tuvu, ka alnis tagad gulēja viņam pie pašām kājām, izstiepies uz sāna sniegā un atgāzis galvu tālu atpakaļ, un varbūt tālab – bet varbūt arī, ka ne, – apakšžoklis tam bija tik stipri atkāries, ka redzami nāca dzeltenīgie zobi. Morics laizīja vēl siltās asinis.

Te nu tas bija – un nevis pa sapņiem un nevis iedomās, bet visstākajā un tīrākajā tiešamībā! Neiedomājami – kā zibens spēriens no skaidrām debesīm! Un par lieku apliecinājumu notikušajam – kā prasīja tradīcija – Viļa cepure tika izrotāta ar eglu zariņu, kas pie ausaines gan lāgā negribēja turēties un stāvēja drusku atstatu. Ja aizlaikus zinājis, jā, tad jau, braukdams uz mežu, būtu uzlicis ūti, kur visapkārt piešūtā ripsa lentīte ir kā radīt radīta, lai garām aizsprautu skujiņu, kas tad slienas štrami un švītīgi, līdzīgi košai spalvai, nevis karājas, smieklīgi atšāvusies sāņš kā zaļa astīte. Bet ne jau ārienē bija aprakts suns un ne jau pēc cepures bija vērtējams vīrs, bez šaubām, kā tad nu citādi! Un neviens nesmejās par zariņu, kas neslējās bramanīgi un lepni, kā šādā reizē pieklātos, bet jancīgi spurojās atsāņus, tāpēc ka visi mīļuprāt gribēja būt Viļa vietā un ar Vili vēlējās mainīties, visi tikoja saukties par gaviļniekiem un varoņiem kauču vienu vienīgu dieniņu, mazākais, vēl to vakara jonīti līdz nakts melnumam, un visi kāroja izdibināt, kā alnis nokniedēts un dabūts gar zemi.

Un, krustu un šķersu izvaicāts, Vilis, pamazām atgūdamies, izstāstīja, kā iesākumā alnis kumurojies un spokojies pa grāvi, izskatīdamies pēc visa kā, tikai ne pēc platradža, tā ka viņam zem zaķenes saslējušies mati, – tik tiešām, nebijusi galvā cepure, viņa peisaki būtu stāvus gaisā; kā šis lēcis tieši tāni pašā acumirkli, kad sprāgusi viņa bise, un kā viņš tālab trāpījies nevis mugurkaula skriemeļos, uz kuriem

cilējis, lai alni noliktu uz vietas, bet ietriecis breneku spēcīgajos un atsperīgajos krūšu muskuļos, kas ir tikpat kā no dzelzs un no gumijas; kā šis paskrējis garām, bezmaz un gandrīz samīdams viņu, nu tik traki tuvu, ka, jedritvaikociņ, troksnis bijis tāds, itin kā virsū gāztos koks, kā viņš bliezis vēlreiz, jau zinādams, ka tas ir priekš kaķiem un pēc piena, taču arī nociesties nejaudājis; kā uztraukumā un sviloņā laikam neiespiedis bisi krietni plecā un saņēmis tādu atsitienu, ka atsprādzis apžākliski un nosēdies zemē kā veca beka, piesaukdams visus svētos un sunīdamies pašiem beidzamajiem vārdiem, kādus vien zinājis un ātrumā varējis attapt, kamēr pa galvu maisījusies un jaukusies viena vienīga briesmīga doma. «Asiņainais pūdelis,» viņš domājis, «asiņainais pūdelis, debesu tēvs!» – tā viņš dvesis un elsis. Un tad pienācis Hugo un sacījis, ka... Bet to jau visi paši zinot.

Proti, Vilis izstāstīja notikumu ar alni mats matā un akurāt, kā tas tiešām norisinājās, nepiepušķodams nenieka un ne pašā mazākajā mērā neiztaisīdamies pasaules acīs par lielāku dūšinieku un drosuli, nekā īstenībā bija, taču vīri, tāpat kā savā laikā atgadījumā ar slaveno garausi, nezināja īsti, kam ticēt un kam ne, tikai plīķēja, sita un dauzīja Vilim pa plecu, muguru un pat pa krustiem, saukdami viņu par jokupēteri un pigornieku, un, tā kā alnim bija trāpīts ne tikai krūšu muskuļos vien, bet tieši pašā sirdī, biedri, mērķēdami gan uz kādreizējo zaķi, gan uz šodienas alni, jautri mēloja, ka Vilim, raugi, esot laime uz sirdīm – uz to viņam jau šūpulī ielikts ķēriens un nags, un tur nu viņš allažiņ protot paspīdēt kā malacis un ķeneris.

– Tikai žēl, ka jau nometis ragus, – sacīja Krauze un īsi iesmējās.

– Tev, Pērkon, makten derēja ragi.

Vilis pacēla skatienu no aļņa, uz kuru stāstot bija raudzījies neatnemdamies, un pavērās pāri brillēm uz Krauzi.

– Ko tu ar to gribi sacīt?

Krauze smīnēja, jo dvēseles dziļumos tam vairāk nekā citiem kremta, ka dižais medījums kritis nevis pašam, bet Pērkonam, šim īsredzīgajam sklandam un mūžīgajam nelaimes putnam, papīru tārnam un jēlnadzim, – tikpat kā aklai vistai grauds, jānudien.

– Tikai to, ko teicu. Kārtīgi aļņa ragi. Nevis parastie.

– Ko tu saproti ar vārdu «parastie», Krauze?

Krauze pasmējās.

– Vai tev papīri nav kārtībā, ka uzreiz tā kurbulējies?

Patiešām, kas ar mani notiek? Tāds kā nejēga. Sākšu te vēl kasīties dēļ veca, glupa joka! Un ragi šitādam makanam patiesi varētu būt varēni, un nudien žēl, goda vārds, žēl, ka jau nometis. Krauzem taisnība.

Krauzem svēta taisnība. Gaļa ir viens, bet ragi... jā, ragi... Vai tad nu ragi nederētu?!...

Tā domāja Vilis, vēl aizvien klusībā brīnīdamies, kas viņam pirmīt bija lēcies, un sirds dziļumos šaubīdamies, vai atsiens no tiesas varējis būt tik spēcīgs, lai viņš atkristu sēdus sniegā kā lupatu lellis. Viņš ieklausījās sevī, sava organisma norisēs, bet galva riņķī vairs negāja, tikai mutē stipri kaltēja, taču būtu aplam teikt, ka tur nu gluži nekas nebūtu līdzams. Bija.

Viņš iedzēra vēl mazliet un apreiba tik spēji un stipri, ka tas nevarēja būt alkohols, kas iesita viņam bēniņos, bet uzvarētāja skurbutis, kurš viņu pacilāja un iejūsmināja, atraisīja viņa fantāziju un iedomās uzbūra krāsainas un tīksmas ainas. Kā no sakaitētas virsmas no viņa izgaroja un iztvaikoja mazvērtības un niecības apziņa un ieklūda vīrišķīga liksme, jo viņš bija cīnījies un uzveicis šo milzeni un skais-tuli, kurš varēja viņu samīt un sabradāt ar stiprajiem un asajiem na-giem, bet kuru viņš bija pieveicis godīgā cīņā viens pret vienu bez jebkādiem izpalīgiem un pušelniekiem. Viņš dzīvi iztēlojās, kā atgrieziesies mājās pie Ritmas ar aļņa galvu, un viņu sagrāba drudzaina skuba un alkaina nepacietība pēc šī mājās atgriešanās triumfa, ko viņš bija gaidījis tik ilgi, pacietīgi un nepacietīgi viņš bija to gaidījis, cerī-bām mīļoties ar bezcerību. Un, kamēr viņi alni dīrāja un cirta, kamēr grieza un dalīja, Vilim prātā nezin kāpēc bija tikai Ritma... Ritma... Ritma...

Tā riņķoja apkārt kā mēness ap sauli, pievērsusi viņam savu daiļo vaigu un bez mēra lepodamās ar viņu – kā agrāk, kā senāk, kā abu tālajā cerēšanās laikā, kad jauniņās un naivās meičas priekšā viņš jutās gudrs un zinošs, kad gadi bija nevis viņa trūkums, bet viņa pluss, jo viņas ziedošo jaunību nolīdzināja viņa dzīves pieredze, atsverot pārpārēm un atliku likām, kā to skaidri varēja lasīt arī viņas acīs, padevīgas apbrīnas un dievināšanas pilnajā skatienā, ar kādu uz savu saimnieku raugās uzticams suns, labprātīgi un pat ar klusu sajūsmu atzīstot tā pārākumu un tā radības kroņa stāvokli – un šīs atmiņas kā vīraks apņēma Vili un kā maģija no jauna atbūra viņa kādreizējās jūtas – pašas labākās, uz kādām vien viņš bija spējīgs un uz kādām vis-pār ir spējīgs vīrietis.

Tā ir eiforija, viņš atskārta, tā ir eiforija, viņš domāja, jo bija par to lasījis, bet nekad tā pa istam nebija izbaudījis vai vismaz netika to ap-zinājis.

Tad tāda bija šī jutoņa! Viņu kratīja viegls drudzis, viņa ķermenim nebija nekāda smaguma tāpat kā viņa domām; viņš lidinājās bezsvara

telpā kā kosmonauts, viņā verda un kūšāja pašpārliecinātība un lepnums, un vienlaikus viņam gribējās būt augstsirdīgam un cildenam – viņš bija kā aklais, kas atguvis redzi, kā no ieslodzījuma izlaists cietumnieks, kuram krūtis plēsa pušu brīvestība un visas četras debespuses stāvēja vaļā kā vārti, aicinot un vilinot viņu, un nekur un nekam nebija šķēršļu un kavēkļu, viņš lidoja kā no loka izšauta bulta – tikai uz priekšu un uz vienu mērķi, uz vienu vienīgu. Ritma!

Vilis nemanīja arī somas svaru, kad tā bija piekrauta ar gaļu un pa virsu nostiprināta vēl aļņa milzīgā galva. Viņš pacilāja nesamo, bet nesajuta neko, un viņam ienāca prātā, ka ar to varētu iet un iet. Un no saviļņotajām un uzvanditajām atmiņām atkal ļoti dzīvi iznira Ritma, senā, jaunā, starojošā Ritma, kuras sejai vēl nebija uzspiests vienaldzības un rūgtuma zīmogs. Un šī pilnā mugursoma atvedināja atcerē naktī, kad viņš no Lidijas bija aizgājis pie Ritmas – pametis visu iedzīvi un aizgājis uz veikala māju, kur tā mitinājās mazā, mitrā skabūzītī blakus noliktavas telpām, aizgājis ar diviem čemodāniem, juku jukām sametis tajos apvalkātas drēbes un veļas gabalus, skūšanās un medību piederumus un citus sikumus, aizgājis ar, rau, šitādu pašu vai vēl maķenīt lielāku mugursomu, piestūkētu un piebāztu ar grāmatām, un šo pašu veco un uzticamo divpadsmitā kalibra dūmkoku, aizgājis kājām, nenoīrējis mašīnu, visu nesdams pats savās rokās un uz saviem kamiešiem un vēl vienā stiepienā turklāt. Valdija vēla rudens tumsība, aumaļām lija lietus, un viņš pārcēlās no Lidijas pie Ritmas ne čiku ne grabu – neviens suns viņu neaprēja, neviena acs viņu neredzēja, neviena pašapsūdzība viņu neplosīja, un viņš neatskatījās ne reizes, kas arī būtu veltīgi darīts, jo neviens nenoraudzījās viņam pakaļ un apkārtni sedza nakts melnums un gāzeņa strūklas. Viņš brida, šļurkstinādams zābakiem dubļus un reizi pa reizei akli kāpdams peļķēs, jo brilles bija apsvīdušas un norasojušas un tumsā varēja kaut aci durt. Nevienā mājā vairs neredzēja uguni, vienīgi piloša spuldze virs veikala durvīm sijāja palsenu, bālu gaismiņu, un viņš turēja virzienu pēc tās kā gājputns pēc polārzvaigznes, domādams par savām grāmatām, kuras nesa un kuru svaru nesajuta, sazin kālab tikai un vienīgi par tām, gudrojot, lai tās nesamirktu, bet nevarēja jau izgudrot neko un neko nevarēja līdzēt, lai cik un kā arī lauzīja galvu, un tikai gāja, gāja, gāja cauri naktij, kamēr nokļuva galā. Ritma nāca viņam palīgā noņemt somu no muguras, taču nespēja noturēt, un tā novēlās smagi kā ar kartupeļiem vai akmeņiem pilns maiss. Ritma to nejaudāja ne pakustināt, bet divainākais – arī pats Vilis to vairs nejaudāja pakustināt, kaut gan bija atstiepis trīsarpus kilometru kā pa sapņiem cauri tumsai un lietum bez vienas vienīgas atelpas. Neticami, bet tā bija...

Vai arī toreiz viņu cēla un spārnoja eiforija? Vai tas bija kāds cits ārkārtējs dvēseles stāvoklis? Dzīves virsotnes – mūža kalngala sajūta?

Un tagad viņam pēkšņi likās, ka pa starpām nav bijis nekas un nekas nav noticis un ka viņš kā putns tikai pārlidojis no vienas viņa galotnes uz otru...

Vili aizvzināja līdz pat vārtniņiem, palīdzēja uzcelt plecos somu, un pa čirkstošu taciņu viņš brida tālāk viens, redzeslokā ar savādu maigumu ieskaudams visu māju, kur gaišie logi strāvoja siltumu, bet tumšie – pālsī atstaroja citu tālu un tuvu uguņu blāzmu. Durvis nebija aizslēgtas, lai viņam nevajadzētu dauzīties un klauvēt, durvis bija gādīgi pamestas vaļā. Priekšnams apņēma viņu ar liegu siltumu un pazīstamām smaržām, kas bija raksturīgas tikai šai mājai – tikai šai un nevienai citai vietai zemes virsū. Un arī no šīm pierastajām smaržām Vili nez kas saviļņojās. Viņš uzdedza spuldzi un vienbrid jau taisījās noslidināt lences no pleciem, lai, kā citām reizēm, somu atstātu šepat, kur bija vēsāk nekā virtuvē. Bet tad viņš pārdomāja. Viņam sakārojās parādīties tādām, kāds viņš bija ieradies un kāds pašlaik te stāvēja, apkrāviēs kā Salavecis ar neparasto nastu. Viņam gribējās dzirdēt izbrīna saucienus un pārsteiguma elsas, viņam gribējās redzēt neticībā ieplestas acis uz sajūsmā pavērtas mutes, jo pārāk ilgi viņš bija gaidījis šo gandarījuma brīdi, viņš bija noguris un iztvicis gaidīdams un tagad vēlējās to izgaršot līdz beidzamajam malkam, iztukšot līdz pašam dibenam, lai atdzertos varbūt atkal uz gadu gadiem.

Un, sasprindzis jau tik tuvā un saldā pārdzīvojuma gaidās, priecīgi uzbudināts un pacilāts, aizgrābts un sajūsmināts viņš atgrūda virtuves durvis. Aiz tām valdīja tumsa un neviena nebija, un Vilis pasniedzās pēc slēdža. Taču, iekams paguva to nospīest un iedegt gaismu, viņš pēkšņi ieraudzīja melnu, kustīgu attēlu uz pretējās sienas. Tā bija viņa ēna. Pāri mugurai kūkumu lieca somas aprises, virs kurām iezīmējās galvas siluets, un abpus tā pavisam noteikti un skaidri – tik noteikti un skaidri, ka viņam sažņaudzās sirds, – slējās savādi gareni izaugumi.

Viņam bija ragi, tik tiešām ēnā viņam bija ragi!

Bet tajā pašā laikā Raudavas autoostas skaļruni atskanēja pļerkstoša čirkstēšana un cauri tai nedaudz pārvērsta dispečeres balss pavēstija:

– Pilsoņi pasažieri! Autobusa reiss Raudava–Auruciems caur Mūrgali tehnisku iemeslu dēļ tiek atcelts. Biļetes nododamas atpakaļ kasē.

Ritma, kas jau bija piecēlusies kājās, kad reproduktorā tika pieminēts viņas autobuss, tā arī palika stāvam. Tētīt, ko nu? Beidzamais

autobuss – un pēkšņi atcelts! Nu, kā lai viņa tagad tiek mājās? Vai dieniņ! Pastāvējusi viņa piegāja pie dispečeres lodziņa, kur jau spiedās un drūzmējās vēl seši septiņi tādi paši bēdu brāļi un māsas.

– ...es jau sacīju: tehnisku iemeslu dēļ...

Lodziņš aizkrita.

Ritma piebungoja pie stikla. Vienreiz, pēc tam vēl – ne atbildes, ne jel kādas kustības tur, iekšā. Viņa piesita stiptāk.

Pēkšņi lodziņš nervozi atsprāga.

– Ko jūs te varat daudzities?! Neko nespēju līdzēt, neko, pilnīgi neko! Naudu...

– Es negribu naudu.

– Ko tad jūs gribat?

– Es gribu tikt mājās, – Ritma vienkārši sacīja.

– Jau teicu un atkārtoju: tehnisku...

– Jā, «tehnisku iemeslu dēļ» – dzirdēju. Bet kas tad pa īstam noticis? Avārija?

Dispečere mazliet pavilcinājās.

– Autobuss saplisis... un šoferis saslimis, – beidzot viņa sacīja.

Ritma iesmējās.

– Kāda liktenīga sagadišanās!

Zināms, varēja jau pasmieties, kāpēc gan ne, tikai jāšaubās, vai ar ironiju te varēja ko vērst par labu, jo lodziņš draudīgi nošūpojās, gatavs atkal cirsties ciet.

– Pagaidiet!

– Ko tad vēl?... Starp citu, pilsonīt, visā pasaulē šodien ir šoferu problēma. Vajag lasīt avīzes.

– Baidos, ka tas pašlaik man maz ko varētu līdzēt. – Ritma nopūtās. – Saprotiet, es gribu mājās.

Tagad nopūtās savukārt dispečere.

– Jūs tikai savu un savu... kā uzvilks motors.

– Bet man ir jātiek mājās!

Dispečere paklusēja.

– Kur tad tas ir?

– Uz Mūrgali.

– Tad nu pasaules problēma! Iziesiet uz šosejas, nobalsojiet – tik-siet galā vēl ātrāk nekā ar autobusu. Tāda jauna, izskatīga sieviete – kurš katrs šoferītis labprāt paķers, kam tikai būs pa ceļam...

Ritma pavīpsnāja, nodomādama, ka beidzamo teikumu dispečere laikam allaž glabā kā dzelzs rezervi īpaši kritiskiem gadījumiem. Bet ko citu viņa arī varēja uzsākt, ja ne doties uz šoseju cerībā tur pārķert

kādu smago mašīnu, lai gan svētdienas vakars nebija pats labākais laiks, nepavisam – svētdienas vakaros no pilsētas un uz pilsētu skraidīja vairāk tikai vieglie automobiļi, bet vieglie jau parasti negribēja apturēt un uzņemt, vienīgi ja patrāpījās kāds paziņa, tad gan. Viņai ienāca prātā Askolds Kasparsons, taču abu kopīgais brauciens tagad likās jau kaut kur ļoti tālu un ļoti sen, itin kā nemaz nebūtu bijis tikai šodien un turklāt pirms pāris stundām.

Dies vai Askolds jau atgriezies vai vēl ne?

Viņa atkal izdvesa nevilšu nopūtu, vēl pastāvēja, pati nezinādama, ko gaida un vai vispār gaida, tad sāka soļot uz šosejas pusi.

Viņa gāja garām spožāk un blāvāk apgaismotiem namiem un mājām. Ar luminiscējošām spuldzēm apspīdinātās ielas šķita ar bālu mēness starojumu pielietas, gaisā virmoja neskaidra mūzika. Nemaz jau nebija slikti tā lēnām paieties pa pilsētu ziemas vakarā, ja vien... Varbūt Aigaram ienāks prātā aizskriet pretim uz pieturu. Tad jau ātri noskaidrotos, ka autobusa nav... Viņa sasniedza kinoteātri, kas zvīļoja spožās ugunīs, un viņai iešāvās prātā, ka ilgi nav redzējusi nevienu filmu, taču, cik ilgi īsti, Ritma atminēties nespēja. Un jau pavisam netālu no šosejas viņas priekšā iznira arī restorāna ēka, un viss bija tāpat kā pirmīt: aiz krokotā aizkara, kas vizēja matētā gaismā, itin kā pats to izstarodams, šūpojās cilvēku stāvu tumšās, deļojošās ēnas reālā un nereālā kustībā, kā tiešamība un kā acu apmāns. Viņai gribējās vismaz drusku paskatīties no apakšas uz augšu, no ielas pustumsas uz šo noslēpumaino un vilinošo mirdzumu, kas stāvgāzēm lija pa logu visas sienas platumā. Bet ap ieeju slamstījās piedzērušies tēvaiņi, un Ritma neapstājās un pielika soli, un tikai pagājusies vēl atskatījās. Deļotāji vairs nebija redzami, un laistījās vienīgi fasāde.

Tā, nu Ritma bija sasniegusi arī šoseju. Šeit jau skaitījās nomale. Lielceļa otrajā pusē, atgādinot apgaismotu pasažieru vilciena sastāvu, virknītē stiepās aptuvenis vienādas ģimenes mājiņas, kuru lēzenie jumti un kailās ābeles dārzos lāgā neļaudāja aizturēt vēju kā lielie nami centrā, un tas varēja šē pūst un zēļelēt visos virzienos, kā vien labpatika. Ritmai sametās auksti. Viņa iztēlojās, ka patlaban, sēdot siltā autobusā, būtu jau tikusi gandrīz līdz pusceļam, un, saldama aizvien stiprāk, saldama gluži neizturami, sabozās kā putns. Labāk bija par to nelauzīt galvu, jo šādas domas uzdzina tikai īgnumu un drebuli, net neko nespēja izmainīt.

Cilvēku gandrīz neredzēja. Tie, kam vajadzēja kur iet vai braukt, bija aizgājuši un aizbraukuši, bet tie, kam nebija ceļš zem kājām, sēdēja piekurinātās istabās. Un tikai viņa maisījās apkārt kā apdeldēta

kapeika. Viņa ļoti, ļoti vēlējās uz mājām, bet viņas vēlmēm nebija nekādas varas pār šī svētdienas vakara notikumiem – viņa bija kā skatītāja, kuras griba un pārdzīvojumi neatstāja ne mazāko ietekmi uz izrādes norisi, jo tā gāja savu gaitu un virzījās uz priekšu pēc savām likumsakarībām.

Šoseja bija kā izmirusi.

«Es gribu uz mājām,» Ritma atkal nodomāja ar mēmu un karstu lūgumu, kaut arī tam nebija nozīmes un viņa to zināja.

Beidzot likumā iezvērojās starmeši, vēršot asfaltu par baltu palu straumi. Viena ceļmalā stāvoša cilvēka dēļ vadītājs, protams, nepārslēdza tālās gaismas uz tuvām, un prožektoru tuvodamies urbās Ritmā kā lāzeri, žilbinot līdz asarām griezīgi, jo viņa skatījās tieši pretim, viņa lūkojās taisni virsū lūgdamās un diedelēdama, lai gan neviens nevarēja saredzēt viņas skatienu, un arī to viņa zināja.

Automašīna mīksti pašalca garām, apdvešot Ritmu ar sīva gaisa guldzienu. Tumsa, kurā mutuļoja un virmoja benzīna dvinga un sniega putekļi, apraka viņu savās vērpetēs, bet pēc mirkļa no tās atkal iznira pastelkrāsu ugunis zemo namiņu logos.

Ritma jau tika nojautusi, ka braukšana ar gadījuma mašīnām neveiksies diez cik gludi, taču viņa nebija spējusi iedomāties, ka uz šosejas to būs tik maz. Cauri autobusa logam viņai vienmēr likās, ka garām tā vien zib sveši starmeši. Kvernot ceļmalā, bija savādāk – tas mūždien ir savādāk, sēdēt iekšā aizvien ir citādi nekā stāvēt ārpusē.

Vairāki moskviči un žiguļi pašāvās garām, nesamazinot ātrumu. Viens pašizkrāvējs atvainodamies pamirkšķināja viņai ar pagrieziena uguni – droši vien par zīmi, ka drīz nogriezīsies no šosejas sānceļā.

«Bet man vajag mājās!» Ritma no jauna nodomāja jau gandrīz ar asarām un, pagaidījusi vēl mazliet, lēnītēm, pati to gandrīz nemanot un neapzinoties, sāka virzīties gar ceļmalu uz priekšu. Tā aiziet uz Mūrgali jau viņa tikpat nevarēja, taču kustoties vismaz nemācās virsū bezpalīdzība un izmisums un nebija arī tik auksti kā stāvēt...

Ģimenes namiņu rinda beidzās, un abpus ceļa atsedzās pelēkbalti lauki ar retām, vietuļām ēkām, kuru aprises bija izdzēsusi tumsa un par kuru esamību liecināja tikai tuvas un tālas ugunis. Vēl tālāk mutuļoja itin kā negaisa mākoņi, un tie bija Daugavas meži. Un Mūrgale varēja būt kaut kur tur – iešķērsām visam tam pāri, aiz tūrumiem, aiz Daugavas un mežiem. Bālganā debess klājās pāri sadugusi, bez mēness un zvaigznēm, kā isi pirms snigšanas. Vējš svelpjoši švikstināja

kailos zarus, bet gurdeni un mīksti šņāca skuju vainagos – viss vēstija sniegu.

No aizmugures tuvojās aizvien pieaugoša dārdoņa. Motora smagajā tusnīšanā kā bungu rībienu ik pa bridim iekrita ritmiski būkšķi, ar kādiem kulbā lēkāja nenostiprināta krava vai nopakaļ svaidījās piekabe. Viņa atskatījās, bet neko nevarēja saredzēt – ne kravu, ne piekabi un pat ne pašu mašīnu, tikai, apžilbusi no varenajiem gaismas kūļiem, pacēla roku. Dārdoņa aizvēlās cieši garām, ietiecot silta un smacīga gaisa vilni no tāda tuvuma, ka aizsita elpu.

«Riebeklis,» Ritma kā slāpdama izdvesa. «Ir gan draņķis!»

Bet gabaliņu priekšā uzmirdzēja stopugunis, un milzenis, vēlreiz nodārdinot un nobūkšķinot piekabi un nožlarkstinot un nočikstinot bremzes, apstājās ceļmalā paša saceltā sniega mākonī.

Ritma pieskrēja klāt.

– Далеко идешь пешечком, девушка? – no kabīnes augstumiem viņai uzsauca bass.

– В Мургале, миленький, – viņa pazemīgi atbildēja no lejas, kaut arī nule bija basu nolamājusi par riebekli un draņķi.

– В каком конце света твоя Мургале, красавица, а?

Un viņa, stāvot aprakšā, iesmējās, jo tas nezina kāpēc likās tik savādi, ak dies, ka šis cilvēks nezinaja Mūrgali.

– Километров двадцать пять до поворота, – viņa atsāka stāstīt, – а потом еще шесть по...

– Ну что же, залезай! До поворота подброшу!

Viņa ierausās kabīnē. Iekšā bija silti un smacīgi, asi oda pēc benzīna un smēreļļām, tik stipri un tvanīgi, ka gluži vai rāva ciet dvašu. Toties tagad viņa kustējās uz priekšu – beidzot, beidzot! Un pa diezgan patukšo ceļu tas gāja tik ātri, ka smagā, neveiklā un strupdegunainā mašīna, blākšķinot kravu un svaidot piekabi, kā negause rīsus rija ceļmalas kokus un stabus, kuri te iegaismojās prožektoru staros, te dzisa, te uzzibēja priekšā, te strauji izgaisa aiz muguras, iegāzdamies tumsā kā bezdibenī.

Šoferis garajā ceļā bija nonācis aiz vientulības, un iespējams arī, ka viņam drusku nāca miegs. Arī nevaicāts un neiztaujāts, tīri aiz gara laika viņš sāka runāt un vaļširdīgi pastāstīja, ka strādājot SCO, ka vedot blokus celtniecībai, ka viņam esot sieva un trīs bērni, divi skuķi un zēns, ka puika mats matā atsities viņā, tāds pats blēņīgs ēverģēlis un traks delveris kā viņš, tā ka reizumis iznākot arī siksnaī darbs, jo zeperim, tāpat kā savā laikā viņam pašam, ne aks paurī nelienot nekādas skolas gudrības un pa galvu maisoties tikai motori

un mašīnas, laikam arī iznākšot šoferis... Pēc tam viņš gribēja zināt, vai arī Ritmai ir bērni un vīrs, un Ritma sacīja, ka jā, ka esot – divi dēli un, protams, vīrs viņai esot, un, pieminēdama Aigaru, Ati un Vili, viņa atkal satraucās, bažīdamās, ko mājās varētu domāt par viņas prombūtni. Un, nezinādama, kur likties un dēties ar savu nemieru un bažām, viņa atvieglota sirdi, savukārt pastāstīdama šoferim par autobusu, kam vajadzēja iet, bet kas negāja – negāja, un punkts, un neko tur nevarēja padarīt. Un šoferis, iesprauzdams valodā pa dažām stiprākām vārdam, sacīja, ka visi tur autobusu parkā esot kā lasīt izlasīti gurķi un slimesti, gatavie slaisti un slinkuma maisi, stumdekļi un dienaszagļi, gumijas stiepēji un govspuses, un vēl sazin kas, ka šīs viņas vietā būtu sadauzījis to dispečera būdu smalkos miltos, ja nav kārtības, lai tad arī nav, ka pašam parka priekšniekam viņa parādītu velna vecmāmiņu un ka tas tik tiešām nebūtu pirmais lielskungs, kas no šā uzzinātu, kur, tā teikt, vēži pa ziemu mājō. Un, aizrāvies un iekaisis pats no sava monologa, šoferis spieda gāzes pedāli tā, ka lielā mašīna drāzās kā traka, kratīdamās un purinādamās, un ap kabīni vējš svelpa augstos toņos.

Un tas bija pacilājoši un drusku baismi, kad viņi tā traucās cauri naktij, un Ritma brauca mājās noilgojusies un nepacietīga. Visu rīta un vakara cēlienu viņa bija tiekusies un rāvusies ārā un prom tikpat kā no cietuma, bet vajadzēja gadīties mazam misēklim ar autobusu un vajadzēja nonikt to pusstundu ceļmalā, lai mājas iegūtu kaut kādu neatvairāmu spēku un varu – mājas bija pati labākā vieta pasaulē. Un, ļaujoties domām, Ritma klusībā iztēlojās, ar ko tagad nodarbojas viņas vīrieši: Atis, iespējams, zīmē vai varbūt aizgājis gulēt, Aigars, cerams, beidzot piesēdies pie mācībām, Vilis pārradies, bet nav lāgā ko ēst, – vai šie tur pa visiem trim bez viņas sameklēs pieliekamajā kambarī aukstos kartupeļus un ieprātosies uzcept vakariņām ar speķi?

Tā domāja Ritma, kamēr mašīna, piekabei grandot, joņoja un auļoja uz priekšu, uzšķēržot tumsu ar starmešu ilķņiem un izrakņājot vakara klusumu kā mežacūka.

Netālu no pagrieziena sāka snigt. Iesākumā krita tikai retas pārslas, bet, izlēkusi no mašīnas, viņa uzreiz nokļuva gaišu taureņu vidū. Visapkārt kustējās un ņirbēja, trīsuļoja un virmoja.

– Sniegs... – viņa sacīja kā brīnīdamās, lai gan pati jau pirmīt bija to paredzējusi.

– Что? – šoferis no saviem augstumiem pārvaicāja, cauri motora troksnim nesadzirdējis.

– Снег! – viņa atkārtēja.

– Ну ero к черту! – viņš tikai atkliedza un nosplāvās, jo lielceļš bija riepām nogludināts, līdzens un lodens kā galds un sniegs to varēja tikai izbojāt un sanerrot. Kulies nu tad kā pa biezputru vai pa vati, jo šoseju greideri agrāk par rīta gaismu savus degunus ārā nebāzīšot, neesot i ko cerēt un gaidīt!

Tā viņš nikni sacīja, un taisnība jau arīdzan bija. Raitāk gāja bez sniega. Un arī Ritmai – Ritmai tāpat. Vai tad nu iešana nesektos ātrāk, ja nekas nenāktu no gaisa? Taču, nogriezdamās no lielceļa pie stabiņa ar ceļarādītāju koka bultu, kas vēstīja «Mūrgale – 6 km» un vēl nebija paguvusi apsnigt, viņa paskatījās visapkārt un savādi saviļņota nodomāja: «Un tomēr skaisti...» – bet pārslas klusi nolaidās uz viņas pleciem un viņas matos.

To, kas pašlaik notika mājās, Ritma bija uzminējusi gandrīz nemaldīgi. Samiegojies Atis, sēdot pie papīra lapas, ķēpājās ar ūdenskrāsām, visiem dvēseles spēkiem pretojoties gulētiešanai tikpat kā nāvei. Savukārt Aigars, kam nekas nebūtu pretīm laisties slīpi, beidzot bija piesēdies pie grāmatām, lai vēl kaut ar reto ķemmi apgrābstītu šo to no rītdienas stundām. Viņa neuzminēja vienīgi par Vili – tikai par Vili viņa kļūdiņās.

Bet Vilis stāvēja un kā apmāts raudzījās savā attēlā. Viņš nebija nekāds mistiķis, nē, viņš saprata, ka uz sienas redzamais dīvainais veidols ir nez kāds sasodīts gaismas un ēnu māns, ka vajag tikai sakustēties un pagriezties, lai viss atkal izzustu un pagaistu, taču tieši to viņš nespēja – viņš nejaudāja ne pakustēties, ne pagriezties, jo visas iekšas bija savilkušās čokurā, sapīnušās mučkulī un saspringušas kā striķi, žņaugdami viņu un draudēdami trūkt pušu.

Aiz durvīm tuvojās soļi. «Ritma!» Vilis ar nevarīgām cerībām nodomāja, itin kā vienīgi tā spētu viņu atbrīvot no šīs burvestības pinekliem un valgiem, un no istabas ieplūdusi gaismas strāva uzreiz nodzēsa no sienas viņa attēlu.

– Tu tas esi, tēt? Bet es domāju, ka mamma. Ko tu te dari pa tumsu?

Aigars uzdedza elektrību.

– Johaidī! K-k-kas tad tev tur tāds? Velna milti – t-t-t-tās tak ir aļņa ausis, k-kā es te stāvu! Goda v-vārds, tās ir divas v-visistākās aļņa ausis!

– Tās bija aļņa ausis... – Vilis sacīja, beidzot kā pamozdamies. Viņam gribējās atviegloti pasmieties par saviem maldiem, bet visi orgāni krūšukurvī un vēdera dobumā vēl aizvien šķīta krampjaini sarāvušies vienā kamolā, un viņš sargājās no smiekliem tāpat kā no

skaļāka vārda un straujākas kustības, instinktīvi bīdamies, lai iekšā kaut kas nepārplīstu.

– At-ti, v-velns tāds! Ati, drāz šurp! Ff-fāters atvedis alni!

Durvīs parādījās arī Atis un, bieži mirkšķinādams acis, ar stingu izbriņu un klusām izbailēm raudzījās tieši virsū, kā likās, pat aizturējās elpu, kamēr Aigars ar sajūsma lēca Vilim apkārt kaut ko līdzīgu pirmatnējai kara deļai, pēc kuras mežonīgajiem ritmiem kopš aizvēstures vīriešu sirdis dzinušas pa dzislām asinis.

Te nu tā bija – apbrīna un sajūsma, pēc kuras Vilis tika ilgojies un slāpis. Bet kāpēc viņa galvu kā staru vainags tagad neapņēma laimes mirdzums? Vai viņš bija apdullis no tās? Jeb vai piepildījusies laime vairs nebija laime?...

– Palidzi man dabūt nost, – viņš tikai gurdēni teica Aigaram, domādams par mugursomu, kuras lencēs bija iesprūdušas kažokādas jakas resnās piedurknes.

Aigars pieklupa klāt un ņēmās stīvēt nost.

– Smags kā nelabais!... Pats nošāvi?

Vilis palocīja galvu.

– Mhm. – Stāstīt neko vairāk viņam negribējās, viņš jutās ļoti piekusis, soma spieda plecus kā kartupeļu pūrs. – Vispirms attaisi sprādzi! Tā... Abas lences uzreiz jau neies... Kur tad mamma?

– Mamma vēl nav mājās.

Mugursoma smagi novēlās uz grīdas.

– Tā. Tagad sadabū kādas bļodas. Būs jāizkravā un jānoliek vēsumā... Uz kuriēni tad viņa aizgāja?

– Mamma? – Aigars pārvaicāja, raisīdams vaļā auklu. – Aizšāvās uz Raudavu.

– Svētdienā? – Vilis pabrīnījās atgērbdamies. – Un pēc kā?

– Domā, viņa man saka? – Aigars drusku aizvainoti atsaucās, jo, redzams, Ritmas asums tam joprojām koda kaulā.

– Un vai sen?

– Kas sen?

– Nu, vai tu kurls esi? Ar kuru autobusu tad viņa aizbrauca?

– Mamma nemaz neaizbrauca ar autobusu. Viņa aizbrauca ar Kasparsona mašīnu.

Vilis paklusēja.

– Ak tā... – beidzot viņš nespodri sacīja un sausi nokāsējās.

Viņš jau bija pakāris jaku, bet tagad atkal pasniedzās pie vadža.

– Tu vēl laidīsi kur, tēt?

– Būšu drīz atpakaļ, – Vilis teica, šaubīdamies par to, vai vajadzētu sacīt, ka viņš taisās aizstaigāt līdz pieturai, un beigu beigās nepasacīja arī.

Padebesis klājās pāri jumtiem, sadudzis uz snigšanu. Pa noblietētā ceļa virsmu ieskrējies slidinājās vējš. Vilis lēnām aizsoļoja līdz vārtiņiem. Pūsmas plivināja paplānos matas, jo viņš nebija paņēmis cepuri, bet griezties atpakaļ negribējās. Viņš tikai uzslēja apkakli un sabāza rokas kabatās – salt nesala nemaz. Lieliem soļiem viņš sāka iet uz pieturas pusi. Vakara tumsu kļiedēja māju logi un sniega pelēkzilganā atvizma. Pie vetiecirķņa vējā šūpojās spuldze, metot sniegā drebošas gaismas apli. Vilim ienāca prātā paskatīties pulkstenī, un viņš apstājās zem spuldzes, kuras kustīgais atspulgs te apņēma viņu ar trīsošu starojumu kā oreols, te aizslidēja sāņus, atstājot viņu dziļā mijkrēslī. Tāpat kā dzīve, viņš nodomāja.

Mazliet pastāvējis, itin kā lūkodamies atcerēties, kālab nācis un ko šeit gribējis darīt, viņš galu galā tomēr paskatījās pulkstenī un redzēja, ka pēdējam autobusam vajadzēja būt klāt un prom jau vairāk nekā pirms stundas.

Ak, kāds es esmu muļķis un nelga, viņš teica, āmeklis un nerrs, viņš sacīja, mūjābelis un miglasmērkaķis...

Vārdi paši izlauzās pāri viņa lūpām – tajos nebija nedz niknuma, nedz nožēlas, visam pāri klājās trulums kā vieglā narkozē.

Vilis pastāvēja vēl, pats nezinot, ko gaida un vai vispār gaida. Tad griezās atpakaļ.

Aizstaigāt līdz Ingum, vai? Varbūt Veldzei ir kāds šņabis?

Bet viņš nevarēja pateikt, vai viņam vispār gribējās jeb vai negribējās dzert – visdrīzāk viņam negribējās neko.

Krita pirmā pārslā un nolaidās uz Viļa piedurknes. Viņš stingri skatījās – kusis vai nekusis? – bet tā nekusa. Un nosēdās otra. Viņš pavērās apkārt – gaiss ņirbēja baltu taureņu pilns. Viss notika tā, kā tam vajadzēja būt, – snīga.

Vilis gausi atgriezās mājās. Aigars visu bija izdarījis uz to labāko – gaļu iznesis priekšnamā vēsumā un galvu tāpat. Aļņa acu dzīvais mirzums bija sācis apduļķoties, bet apakšžoklis tā arī stāvēja atkāries, un redzami bija dzeltenīgie zobi.

– Nu, redzi, vecais... nu, redzi, – Vilis teica, atkal ne īsti uzrunādamis alni, ne īsti pats sevi. – ...gan jau būs labi... gan jau viss nokārtosies, vecais...

Vilis pastiepa roku pēc virtuves kliņķa – un viņa dzirdi aizsniedza smaga kritiena skaņa. Viņš īsti neaptvēra, ka tas ir troksnis, ar kādu paša ķermenis atsities pret grīdu.

«Kontūzija, vecā mau...» viņš tikai paguva nodomāt kā par dzīvu būtņi, taču arī šī doma pārtrūka uz pusēm.

Bet Ritma joprojām gāja un gāja, aizvien vairāk apsnigdama.

* * *

Tanī laikā, kad ierados Mūrgalē, es vēl nebiju iegādājusies suni, bet kārtējais – trešais pēc skaita – kaķis jau bija nesen kā devies uz laimīgajām peļu vietām tāpat kā abi iepriekšējie, tā ka tobrīd man nepiederēja neviens dzīvnieks vai kustonis, putns vai lops, bites vai zivis, nekas tāds, kam lāgiem savajadzētos veterinārārsta pakalpojumu un kas tādējādi varētu veicināt kontaktu nodibināšanu ar šīs profesijas ļaudīm. Tomēr Felikss Voicehovskis kļuva par vienu no pirmajiem cilvēkiem, ar kuru es šeit iepazīnos, un par iemeslu tam bija kāds visai uzjautrinošs, lai arī ne pārāk oriģināls atgadījums, ko dzīve izspēlējusi ne reizi vien jau pirms manis, bet ko es nekādi negaidīju piedzīvot, vismaz ne te – lai nu kur, tikai ne šajā dziļajā provincē, ko dēvē par Mūrgali.

Un, proti, reiz siltā vasaras novakarē, kad gāju garām Voicehovska dzīvokļa atvērtajam logam, piepeši kaut kur ļoti tuvu atskanēja nedaudz piesmacis un aizčerkstējis, taču visnotaļ vaļšņīgs einuha tenoriņš:

– Salut! Čao, bambina!

Aizkars logā drebēja un viļņojās, lai gan valdīja pilnīgs bezvējš. Un nebija grūti uzminēt, ka aiz tā kāds ir un cauri tillam neredzams nolūkojas laukā, kustēdamies otrajā pusē un no turienes saukdams un smiekuļodams.

Uz mazu brītiņu iestājās klusums, un tikai aizkara šūpas joprojām liecināja par svešinieka klātbūtni, pēc tam nespodrā, gluži kā aizsaldētā balstiņa atkal milīgi ieteicās:

– Здравствуй, красотка! Bon giorno! Moins, wie geht's?

Aiz tilla kāds paklusām iespurcās, atkal drusku pagrudzināja un tad, klusinājis balsi līdz dūdojošam, intīmam čukstam, negaidīti iesāka neapolitāniešu dziesmiņu, no kuras teksta vai nu izpildītāja vājās dikcijas, vai savu vēl vājāko itāliešu valodas zināšanu dēļ diemžēl sapratu tikai vienu vārdu, ko miklains dziedonis izrunāja stiepti un tiksmīgi, kā garšot izgaršodams, ar lielu iejūtu, degsmi un, gribētos apgalvot, pat saldkaisli, un tas bija vispārzināmais vārds «amore».

Bet es nepaguvu paspert ne dažus soļus, kad dziesmiņa atkal pārtrūka, turklāt pavisam negaidītā vietā – pusvārdā un pustaktī. Un no jauna atskanēja uzsauciens:

– Погоди, не уходи, скуќит, сирдспуќит!

Aizkars strauji uzplivoja, viņā pusē iekērkstējās smieklī, tomēr redzams joprojām neviens nedevās. Tas – aiz loga – nepārprotami kādu āzēja, tur nevarēja būt divu domu, un šis «kāds», vai nu tas man patika vai ne, laikam biju es, neizdibināmu iemeslu dēļ kļuvusi par nezināma jokdara nerrastību objektu.

Pats gudrākais, ko neldzīgajā situācijā varētu darīt, bija, izliekoties nedzirdam familiāro vāvuļošanu, doties projām, nevis ķibelēties šajā ķezā. Taču pēkšņi ar mani kaut kas notika. Mani ņemšus pārņēma un grābšus sagrāba karsta vēlme ieraudzīt noslēpumaino poliglotu, kas izaicinoši ķircinājās, sazin kāpēc kaunīgi slēpdamies aiz tilla. Man vajadzēja viņu skatīt aci pret aci, vajadzēja par katru cenu un visu vari – ziņkārība bija stiprāka par sašutumu un par bailēm izskatīties smieklīgi, stiprāka par saprātu un par mani pašu, jo esmu tipiska Ievas meita, bet paniskas šausmas no muļķa lomas ir vīriešu dzimuma privilēģija. Un, apstājusies iepretim logam, aiz satraukuma un nepacietības pat drusku drebošu balsi es vaicāju:

– Piedodiet, vai jūs gadījumā kaut ko sacijāt?

Tūlīt bija jāpaveras aizkaram un loga ailē jāiznirst viņam. Taču tas izpalika. Es varēju acis izskatīt, bet tas nenotika. Es skaidri maniju, ka tieku novērota, un par to liecināja arī tilla aizvien drudžainākās trīsas, kas savukārt nodeva tenoriņa īpašnieka augošo uzbudinājumu. Taču, par spīti visam, notikumi neattīstījās. Viņam bija jāparādās, bet viņš nerādījās, velns tāds!...

Un, nogaidījusi varbūt minūti, varbūt divas, es atkal ierunājos.

– Piedodiet, vai... – iesāku arī šoreiz ļoti pieklājīgi un pavisam taktiski, taču tenoriņš – debesu tēvs! – kas pēkšņi lēcās ar manu tenoriņu un kāpēc?! Piepeši viņu uzspēra gaisā žults. No omulīgās krekšķināšanas uzreiz un bez pārejas iekrizdams citā toņkārtā, viņš vispirms izgrūda apdullinoši spalgu skaņu, kas atgādināja kaujamas cūkas kviecienu. Un pēc tam – pēc tam viņš sāka uz mani kliegt.

– Эх ты, проститутка – viņš histēriski brēca. – Tu... tu, kuņa! – viņš auroja. – ...порс-са!... – viņš plosījās, aizrīdamies ar savu velnišķīgo un zvērīgo niknumu. – ...slampa tā-āda... alte Huhre... creatu-ure... khre... phre... hre-e-e...

Vervelējošies ķercieni jo tālāk, jo vairāk zaudēja līdzību ar cilvēku valodas artikulētiem vārdiem, kļuva aizvien augstāki un spiedzīgāki, draudoši pieņēmās spēkā, vērdamies par pikējošas lidmašīnas kaukoņu un

pneimatiskā vesera elsām, par sabojāta skaļruņa gārgšanu un pilniem apgriezieniem strādājošas urbjmašīnas svelpšanu, kas teju, teju grašijās jau pāriet ultraskaņā.

Nē, tas nevarēja nākt no dzīva radījuma rikles – nekad un nemūžam. Šajā mehāniskajā troksnī bija kaut kas baisms, kaut kas šaušalīgs un pārdabisks, tas plēsa pušu bungādiņas un stāvus cēla matus, tas uzdzina aukstas tirpas un locekļus darīja stīvus. Un ne vairs ziņkārība, ak dies, nē, bet kāju paralīze man neļāva izkustēties no šīs nolādētās vietas.

Un šajā brīdī beidzot pavērās aizkars.

Biju gatava skatīt visriebīgāko viepli... kaut ko kroplu... izķemotu... trulu...pārvērstu... izvalbītu... Man pamira sirds, man kaklā iestrēdza elpa, man...

Bet logā parādījās pilnīgi normāla izskata padzīvojis vīrietis. Un, ja viņa ārienē arī bija kas drusku neparasts, tad vienīgi kaili skūtā galva, taču plikpaurība nevis izspokoja tās formu, kā tas notiek lielākoties, bet drīzāk izcēla nelielā ovālā galvaskausa glezno veidojumu.

– Izlūdzos piedošanu... lūdzu, atvainojiet, – viņš man sacīja un erodamies piebilda: – Tas ir Tjērs, kaut viņu piķis!

– Tjērs? – pārvaicāju kaut kādā sīkā, saspiestā un plakanā balstiņā, kas nemaz neizklausījās pēc manējās.

Par atbildi aiz plivojošā aizkara atkal laipnā un nevainīgā tenoriņā ieķīķinājās jau tik pazīstamais pļāpa, it kā pa starpām nebūtu noticis šausmīgais starpgadījums.

– Jā, Tjērs, sātans tāds, kaut viņu jupis! – vīrietis atkārtoja un, pabīdījis tillu vēl vairāk nost, parādīja man uz palodzes tupošu, prāvu un ļoti gaumīgi – pelēks ar šarlaksarkanu – apspalvotu papagaili, šo eksotisko svešzemju kukaini, ko līdz šim biju skatījusi vienīgi zooloģiskajā dārzā un vēl, kā liekas, televīzijā.

Tagad man savukārt vajadzēja teikt kaut ko izlīdzinošu, taču es neattapos, ko īsti.

– Bet es domāju... – ierunājos uz labu laimi, kas, protams, bija tīrais blefs, jo, taisnību sakot, netiku domājusi neko, vienīgi stāvējusi kā sālssstabs, augstākā mērā truli zem Tjēra internacionālo lamu krusas.

– Nu, nu, ko tad? – vīrietis dzīvi painteresējās patīkamā, paklusā, tādā kā glāsmainā balsī.

– ...ka šajā mājā dzīvo kāds no manas recenzenta darbības daudzajiem upuriem, – es izspiedu.

– Tā? – Vīrietis iesmējās. – Nē, šeit kopš laika gala bijis veterināru midzenis, – pēc īsas pauzes viņš sacīja, tādējādi netieši stādīdamies man priekšā, un beidzot nosauca arī savu vārdu.

– Voicehovskis, Felikss Voicehovskis.

Tjērs pa to laiku knosijās un dīdijās, grudzinot un skrapstinot, līdz pāri palodzei pārlidoja spalva un, bezvējā griezdamās ap savu asi, novirpuļoja lejup. Es nenocietos un pieliecos pakaļ.

Nezinu, vai Tjērs manā kustībā saskatīja draudus sev vai Voicehovskim, jeb vai šī likņāšanās viņam nepatika principā, taču viņa uzbudinājums vienā acumirkli – gluži kā sprādzienā – atkal sasniedza afekta stadiju.

– Psja krew! Nelien klāt, vecā grezele! – viņš man uzķērca un, protams, neaprobežojās ar to vien – no viņa rīkles no jauna izvirda skaļumā un spalgumā aizvien pieaugoša stipru vārdu un spēcīgu izteicienu kaskāde.

Bet spalviņa tostarp bija man rokā.

– Viņa necieš sievietes, – Voicehovskis sacīja par attaisnojumu Tjēram vai mierinājumu man.

– Vai tad Tjērs ir – viņa?

– Man vismaz tā liekas. Viņa pārlietu neieredz sievietes.

– Bet varbūt sieviete vienkārši ir kādreiz nodarījusi viņam pāri?

– Kuram no mums gan nav nodarījusi pāri sieviete? – Voicehovskis ar mazu ironiju atjautāja un bāliem, slaidiem pirkstiem glāstīja Tjēru, mierinot un klusinot satraukto putnu.

Es tikām aplūkoju spalvu. Tā bija gluda kā nolakota un koši sarkana, tik neparastā intensīvā spilgtumā un spožumā, ka degtin dega man rokā un manai ziemeļnieces acij likās gandrīz vai mākslīga, jo tādas žilbinošas krāsas dabai ir vienīgi tropos.

Voicehovskis sacīja:

– Rietumāfrikas piekrastes iedzimtie Jako papagaiļa spalvas agrāk esot izmantojuši dziedniecības nolūkos.

– Un pret kādām kaitēm, ja nav noslēpums?

Viņš pavīpsnāja.

– Pret muļķību un plāpību.

Nu, ja tā, tad spalviņa man varēja lieti noderēt, jo citas vainas sekmiģi ārstē medicīna.

Kamēr mēs ar Voicehovski runājāmies, Tjērs bez mitas krešķināja, šķielēdams uz manu pusi ar apaļu aci, un, kad sāku attālināties, uzsauca man nopakaļ:

– Przepraszam... bardzo przepraszam... Do widzenia, pan...¹

¹ Atvainojos... ļoti atvainojos... Uz redzēšanos, pan... (*Poļu val.*)

Tas bija ļoti jauki no Tjēra puses, vienīgi pēdējā piezīme lika man mazdrusiņ šaubīties, vai putns pretēji Voicehovska apgalvojumam bija manī sazimējis sievieti. Bet ej nu sažini! Katrā gadījumā abi šķirā-
mies visumā draudzīgi.

Nekad tā arī neuzzināju, kādā veidā ārstniecībā īsti lietojamas Rietumāfrikas piekrastes Jako papagaiļa spalvas, tālab rīkojos pēc savas saprašanas un Tjēra spalviņu kā talismanu allaž ieliku vākos pie rakstāmā manuskripta. Vai tā man palīdzējusi pret muļķību un plāpību – nemāku sacīt, taču, uzlūkojot to, aizvien sajūtu līdz saviļņojumam dziļu apbrīnu par dabas krāšņo meistardarbu, tā ka spalviņa savā ziņā man tomēr darījusi labu, modinot alkas pēc pilnības.

ŠĶIRTIES – TAS IR MAZLIET MIRT

jeb

stāsts par Feliksu Voicehovski un vēl
par Džemmu un Melāniju

Izkļaidīgi viņš atplēsa telegrammu un pēkšņi neviļus satraucās.

«BŪŠU PIRMAJĀ PIEVAKARĒ – IEVA»

«Bet Ieva taču ir mirusi,» Voicehovskis brīnīdamies nodomāja, kā kad īstenība viņa apziņu sasniegtu ar lielu pagausinājumu, kā reizumis atgadījās ritos uz miega un nomoda šķirtnes, kad viņš, jau saprazdams, ka notiekošais ir tikai sapnis, labprāt vēl pakavējās iedomu mātīgajā gūstā, nemaz necenzdamies no šķietamības uzreiz izkļūt realitātē, jo, par spīti gadiem un profesijai, bija sentimentāls pēc dabas, pats to labi apzinājās, kaut arī atklātībā noliedza un zobojās par jūtību, kas vīrietim nepiestāvēja un it kā nemaz nedrīkstēja piemist, bet tomēr piemita, kā viņš to skaidri zināja pats pēc sevis. Viņš bija jau diezgan vecs, lai par sevi zinātu visu, bet vēl nepietiekami vecs, lai lolotu savus trūkumus. Viņa āriene ar domātāja galvaskausu, kura klasiskās formas kara gados pārciestais izsitumu tīfs bija atsedzis vispārējais aplūkošanai, ar zināmu sausnējību sejas vaibstos un pat lūpu veidojumā, kāds raksturīgs drīzāk prāta nekā emociju cilvēkiem, ar mazliet augstprātīgo un ironisko nepieejamību radīja par viņu maldinošu priekšstatu, jo viņš pats zināja arī to, ka ir viegli iejūsināms, kaislīgs un greizsirdīgs kā suns.

Voicehovskis izlasīja telegrammu vēlreiz:

«MŪRGALES VETIECIRKŅA VADĪTĀJAM
BŪŠU PIRMAJĀ PIEVAKARĒ – IEVA»

Viņš nepazina nevienu citu Ievu kā vien to, kuras nebija jau ļoti sen. Un tagad, turēdams telegrammu rokā un labi apzinādamies, ka tas ir tikai šķitums un nejauša sakritība, viņš vēl isu brīdī labprātīgi

ļāvās pašapmāna burvībai, kurā neatzītos nevienam un kura citiem arī droši vien liktos viena vienīga aplamība.

– Feliks! Feliks! – viņam pie galvas valšķīgā sievietes balsī iedūdās Tjērs. – Feliks!...

Uz labu laimi viņš pasniedzās uz putna pusi, uztaustīja gludo krūtežu un pabužināja, kamēr acis telegrammas pelēcīgajā papīrā sameklēja nosūtišanas laiku un vietu, kas viņam arīdzan neizteica neko.

– Feliks! Feliks! Mon cher!

– Stājies, vecā koķete! – viņš smaidīdams teica un atkal atstūma to, taču drīzāk maigi nekā strupi.

No īsā teksta dvesa satraucoša, intīma noslēpumainība, gan vairāk iedomāta un izfantazēta nekā patiesa, un viņš labi apjēdza arī to.

«BŪŠU PIRMAJĀ PIEVAKARĒ...»

viņš mehāniski izlasīja pa trešam lāgam.

Tātad šodien. Un kādi būtu viņa pienākumi šajā sakarībā? Beidzot viņš nedaudz atvēsa. Tā, kas sūtījusi telegrammu, loģiski rēķinājusies ar pieļāvumu, ka viņam varētu būt kaut kādi pienākumi... Vai tiešām viņam būtu bijusi vēl kāda Ieva? Viņam bija bijušas ļoti daudzas sievietes un, protams, tika atgadījušies arī sarežģījumi, no kuriem nekādi nevarēja izvairīties tik plaši sazarotā un vētrainā pasākumā kā viņa dzīve. Taču pretēji parunai, ka senas milestības nerūsot, viņš aizvien par visu vairāk necieta mēģinājumus restaurēt pagājušus sakarus un dabiski atmirušas attiecības, jo tie viņam atgādināja uzsildītas zupas. Viņš jau bija pietiekami vecs, lai zinātu, ka nekas mūžā neatkārtojas ar kaut cik vērā ņemamu precizitāti, bet viņš nejutās tik vecs, lai viņam vajadzētu pārtikt vienīgi no saldām atmiņām, atgremojojt kā *ruminentia*¹ klases pārstāvim vai kā sunim atrokot kādreiz paša apraustos kaulus. Viņš piederēja pie tiem vīriešiem, kas, jau simtkārt pārliecinājušies, ka visas sievietes ir vienādas, tomēr var patērēt milzum daudz emerģijas un entuziasma simt pirmās iekarošanai. Tur slēpās viņa spēks un vājums, viņa būtības daļa, bez kuras viņš nebūtu tas, kas viņš bija, proti, Felikss Voicehovskis – stipri plikpaurainais un drusku klibais, un tomēr valdzinošais un neatvairāmais Voicehovskis.

– *Sic transit gloria mundi!*² – galīgi nevietā un nelaikā ne no šā, ne no tā un turklāt gavilējošā tonī iebrecās uz garastāvokļa maiņām allaž visnotaļ noskaņotais Tjērs. Bet kādu gan loģiku no Tjēra varēja prasīt?

¹ Atgremotāji (*Lat. val.*)

² Tā paiet pasaules godība! (*Lat. val.*)

– Ej nu, pļāpa! – viņš sacīja un iesmējās, uzreiz atbrīvodamies gan no jūtēlības, gan bažām, ar nepiespiestu iznesību un lūša grāciju, ko deva vingrojumi ar espanderu un pārliecinātība par sevi, piegāja pie rakstāmgalda un pa ieradumam pabīdīja telegrammu zem kalendāra ar smagu metāla paliktņi, jo Tjēru laiku pa laikam sagrāba nevaldāma dziņa pašķirot viņa papirus.

Kalendārā bija uzšķirts pirmais aprīlis. Jau aprīlis, viņš no jauna atcerējās un gandrīz neviļus pacēla skatienu pret logu, kas ierāmēja ne tik daudz pavasara atmodas, cik ziemas atlaideņa paskumīgo ainavu, kuras netīrajā vienlaidu pelēkumā nebija gandrīz nekā tāda, pie kā pakavēties acīm.

«Kaut nu nebūtu vismaz izsaukumu!» viņš nodomāja, raudzīdamies uz negribīgi kūstošajiem sniegiem un visgarām novilkušos padebesi, un uz strazdiem, kas tupēja āra bērza kailajos zaros vēja šķirstītām spalvām un sabozušies tā, ka, pat no istabas skatoties, varēja samesties vēsi. Temperatūra turējās nedaudz virs nulles. «Kaut nu nevajadzētu nekur kustēt!» viņš atkārtoja domās, pārāk nepaļaudamies uz šādu laimi, jo pavasaris, vienalga, vai agrīns kā pērn vai tik vēls kā šogad, veterināram ir pats smagākais cēliens. Turklāt, kopš Velta dekrētā, viņš palicis tikai divatā ar Melāniju. Pavasaros dzimst teļi un dzimst bērni, pavasarī ir grūti, bet tā tas bijis kopš laika gala, un ar to jāsamierinās, pan Voicehovski.

Kalendāra lapā zem datuma stāvēja ar viņa daktera roku uzšņāpts tikai pašam saprotams uzraksts: «Var zvanīt no «Kopudruvas»,» – un tas bija pasvītrots ar sarkanu zīmuli. Bet zem tā rēgojās vēl otrs kricelis, kas vēstīja, ka jāierodas praktikantam, un nebija pastrīpots ne ar ko. Nu, ja jau jāierodas, tad arī ieradīsies, un, ja neieradīsies, nebūs sevišķa nelaime, jo no šiem nepieredzējušajiem tehnikumiešiem, īpaši tādiem, kas brauca šurp pirmajā praksē, tikpat nebija liela labuma, drīzāk gan otrādi, tā ka viņam nāca klāt lieka rūpe, bet grozīt jau tur nevarēja neko, uz kaut kuriem tiem zaļknābjiem vajadzēja braukt, un loģiski – kālab viens no upura jēriem nevarētu būt arī tāds Felikss Voicehovskis? Kā prakses vadītājam viņam bija laba slava, un tikai viņš pats uz savas ādas allaž dabūja izjust, cik grūti būt labam prakses vadītājam, ja nebija pedagoģisko dotību. Kaut nu tikai atkal neat-sūtītu meiteni! Bet gan jau viņu kā slavenu skaistā dzimuma draugu kārtējo reizi aplaimos ar kādu skuķēnu, kas jau gājis caur uguni un ūdeni, bet diemžēl šļirci tur kā beigtu peli. Pret sievieti kā tādu viņam patiešām nebija nekādu iebildumu, tikai ne darbā, tikai ne kā pret kolēģi. Taču arī vetiecirknī viņš gribot negribot bija apkrāviens ar

meitiešiem – Velta, Melānija... Un katru pavasari un rudeni tehnikums atsūtīja vēl pa vienai Ievas meitai un reizumis pat pārīti – apveltīja viņu kā laba avs uzreiz ar diviem jēriem...

Un piepeši viņš atskārta, ka telegrammu sūtījusi praktikante. Nav iespējams? Kālab gan ne? Vai tikai tādēļ, ka tehnikumieši visā visumā tā nemēdza rīkoties un parasti atstāja viņu laimīgā neziņā par savas parādīšanās brīdi, nereti atbraucot tikai otrajā, bet dažkārt arī trešajā dienā pēc oficiālā termiņa?...

Katrā ziņā tāda telegramma jau varēja dot zināmu pamatu pirmajiem secinājumiem par praktikanta personu. Pirmkārt, kā viņš jau bija bažījies, sieviešu dzimuma. Otrkārt, meitene ar, jādūmā, vairāk vai mazāk attīstītu pienākuma apziņu, ja ierodas jau šodien, un, treškārt, ar miglainiem priekšstatiem par etiķeti, jo familiāri parakstījusi telegrammu tikai ar priekšvārdu. Cerēsim, ka pēdējais fakts nenorāda uz piederību pie stupidām avīm vispār. Cerēsim kā aizvien uz to labāko... Ak jā, ceturtkārt, Ieva... Nu labi, lai būtu Ieva. Melānijai tas būs ķēriens. Melānija uzreiz varēs viņu grābt ciet un ņemt savā aprūpē. Melānijai ir perētājas daba – tā vienmēr meklē kādu cālīti, ko aplukstēt, un bada laikā ir gatava uzņemties šefību pat pār tādu gaili kā pašu Voicehovski, lai arī viņš ir acīm redzami pārāk lielgalvīgs un sekstains šādi lomai.

Vai viņš pateica Melānijai, ka gaidāms praktikants? Šķiet, jā. Jādūmā, ka gultasveļa sagādāta. Starp citu, nenāktu par ļaunu izkurnāt arī krāsni, tāds aprīlis kā šogad ir pavasaris tikai, kā saka, pro forma, vienīgi uz papīra tas ir sulu mēnesis, tik vien kā skaistais nosaukums. Malkai, liekas, vēl vajadzētu būt, un gādāt par siltumu vetiecirķņa ēkā ir sanitāres pienākums. Kaut nu tikai pati Melānija kārtējo reizi neaizsēdētos kur nekur līdz vēlai naktij...

Tā, lauzi tagad galvu, pan Voicehovski! Vai nu liktenis piešķirs tādu laimi kā vienu pilnīgi mierīgu svētdienu?

Varbūt iesākumam noorganizēt arī mazas kopīgas vakariņas? – viņam ienāca prātā. Sacīsim, pats, Melānija un praktikante – uz iepazīšanos. Mēnesi taču kopā būs jāstrādā... Nu, nē, tas lieki!

No garu gadu pieredzes viņš bija mācījies, cik nepieciešami jau pirmajā dienā nospraust stingru un ļoti skaidru distanci starp sevi un padotajiem – un it sevišķi jau ar daiļo dzimumu! – uzreiz norādīt katram savu vietu, jo tik grūti ir vēlāk labot nenoteiktības un liberālisma sekas. Hā, un tagad viņš gudroja par vakariņām – un varbūt vēl piedevām ar pudeli vīna, pan Voicehovski, ko? Kāda burvīga nekonsekvence!...

viņš pusbalsī iedziedājās istabas klusumā un iesmējies aprāvās.

Hm, bet no otras puses – ar ko šis nule atbraukušais putns te, Mūrgalē, pats savā maizē būdams, šovakar stiprināsies, kad ciet gan veikals, gan kiosks? Domājams, ka tam nebūs vis līdzī kāds termoss ar, sacīsim, karstu frikadeļu zupu. Paldies dievam, ka visu ar mierīgu sirdi un prātu var atstāt Melānijas ziņā un ka pašam nav vajadzības jaukties iekšā, kas nebūtu arī visai pareizi. Bet varbūt tomēr? Jo dzīvē – kā Voicehovskis labi zināja – ne katrreiz var pateikt, kas pareizi un kas ne, šķietamas aksiomas tā vien dziras pārtapt savos pretmetos... Galu galā no tā necietīs viņa augstais prestižs, ja viņš lēnītēm arī aizstaigās līdz iecirknim.

Un viņš ņēma mēteli. Uzreiz sarosījās arī Nerons – piecēlās un izstaiņājās, un ar vājredzīgajām acīm vērās augšup Voicehovski.

– Ņemt vai neņemt? – viņš domāja balsī, savukārt raudzīdamies lejup uz suni. – Nu labi, nāc jau, nāc arī!

Un abi izgāja laukā piesmirkušajā šķīdonī.

Piepeši sāka snigt tā, ka autobuss no pakalnes iegāzās puteni kā bālganu viņņu pilnā upē, kurā ūdeņi skrēja lejup pa straumi, virpuļodami atvaros un raudami līdzī māju un koku neskaidri jaušamās aprises. Vienā acumirkli apkārtne sakustējās un samaisījās, un nebija vairs ne ceļa, ne ceļa malas, ne augšas, ne apakšas. Trīsēja un ņudzēja, viļņojās un skalojās, griezās un vērpās viens vienīgs liels juceklis, un sakrēsoja tik dziļi, ka cilvēku sejas zaudēja jebkādu izteiksmi un drēbes – krāsas, un priekšmeti – dimensijas, un līnijas – asumu. Uzreiz viss kļuva pelēks un plakans, spocīgs un rēgains kā dziļas jūras dziļē nogrimušā un jau veļiem pilnā zemūdenē, kas vairs nespēja pacelties augšup un tikai, vēl nesamierinādamās ar nenovēršamo, krampjaini drebēja uz vietas kā dzīva būtne. Džemmu pārņēma asa un žņaudzoša vientulības sajūta. Nezin kāpēc kļuva žēl pašai sevis un vēl kaut kā – it kā pazuduša, it kā vairs neatgūstama. Likās, ka viņa, neglābjami nošķirusies no visiem un visa, kas bija viņas dzīve, bezcerīgi maldās pa šo ņirbošo dzelmi, kur brīdī pa brīdim uzvirvoja fantastiski planktona veidojumi – kupoli un torņi, velves un arkas – un atkal izkļīda, izkusa, pagaisa, vērsot vēl dziļāku viņas savādo zaudējuma smeldzi. Bet par ko gan? Un pēc kā? Taču ne pēc mājām, no kurām Džemma

¹ O, melna kafija un rums! (*Poļu val.*)

pati bija gribējusi tikt prom. Bet varbūt, attālumam – tāpat kā lidojumā augstumam – pieaugot, mājas jau zaudēja savus konkrētos apveidus un kļuva vienkārši par jēdzienu, par simbolu, par viņas ilgu vispārinātu objektu? Varbūt viņai bija žēl tā, kas nemaz neeksistēja?...

Autobuss taustījās cauri puteniņiem, uz šķidoņa un snigšanas sagandētā ceļa kratīdamies vienā gabalā ar žlarkstošu troksni kā liela lūžņu kaudze un bez mitas džindžinādams slikti aizvērtās durvis, kurās pa spraugu jau spiedās iekšā sniegs. Visur bija tikai sniegs, sniegs... Rūtis trīsēja motora vibrācijās, gluži matētas zem biežajām pelēkbaltajiem bruņām, kuras blīvējās aizvien biežākas un cauri kurām uznira un nozuda, parādījās un izgaisa izplūdušas pelēkas ēnas.

– Kurš prasīja Mūrgali? – no kabīnes pakliedza šoferis.

Iztrūkusies no domām, viņa atsaucās un, paķērusi mantas, steigdzīgi devās uz priekšgalu, streipuļodama ejā starp sēdekļiem, jo autobusu svaidīja un viņai abas rokas bija aizņemtās ar čemodānu un ar portfeli.

– Jums vajag veikalu vai ciema padomi? – šoferis apvaicājās.

– Man vajag veterināro iecirkni.

– Tad jau pie bodes.

Braucidami nost tādu kā saslupušas aitas vilnu, slauķīši tikai ar lielu piepūli jaudāja atšķūrēt vēja stiklā brīvu un cik necik caurredzamu pusloku, kurā sijājās un strāvoja pārslas un reizi pa reizei pavidēja te apaļiskām sienu gabaliņiem, te gotiskiem torņiem līdzīgi tumši apveidi. Kurš tad te nu būtu tas veikals?

– Šoferīt!

– Nu?

– Jūs pie veikala apstāties?

– Vai tad nu ne? – tas pastrupi atrūca, jo ceļš bija draņķīgāks par draņķīgu un redzamības nebija tikpat kā nekādas, un tas nosita garastāvokli uz nulli.

– Turieties man līdz! – aizmugurē atskanēja vīrieša balss un pēc tam īss, nespodrs smiekliņš. – Ar mani jūs nekur nepazudisiet.

Džemma paraudzījās atpakaļ. Teiktais laikam bija domāts kā piedāvājums parādīt ceļu, taču viņai nepatika tonis, kādā tas tika pateikts, un vēl jo vairāk smieklis, un viņa neteica neko, tikai paskatījās un redzēja, ka vairāk par visu viņai nepatika pats vīrietis ar bārdiņu. Iereibis, vai?

Nobraucis vēl kādu kilometru, šoferis apstādināja autobusu.

– Vai man šeit?

– Šiten pat.

Džemma izkāpa, uzreiz iekļūdama pārslu virpuļos, jo sniegs gāzās no gaisa aumaļu aumaļām. Puteņa un novakares mijkrēslī vidēja un ņirbēja, pletās un slējās, biežēja un izplūda tie paši rēgainie silueti, tāpat kā pirmīt aiz autobusa loga, kopš bija sācis vārities baltais haoss. Un starp šīm vīzijām vienīgi tuvākā ēka šepat pie pašas pieturas bija saskatāma detaļās kā reāla celtne ar attiecīgu izkārtņi, kas apliecināja, ka šeit patiešām atrodas tādas un tādas patērētāju biedrības veikals numurs tāds un tāds. Tam garām veda paplata, bet – tāpat kā šobrīd viss – balti aizputināta taka.

– Uz otru pusi! – viņu atkal sasniedza uzsauciens. – Es jau sacīju, ka jums jāturas pie manis.

Džemmai nekārojās pēc bārdaiņa sabiedrības, bet neviena cita šeit nebija, un neko citu viņa nevarēja izdomāt kā sekot vīrietim, un viņa darīja to, gan cenzdamās iet vairāk aiz muguras nekā blakus, jo zināja, ka neizbēgami – kā jau šādos gadījumos parasts – sāksies izvaicāšana, taču stāstīt kaut ko par sevi viņa nebija noskaņota.

– Pie Melānijas?

Tā, sākās, vai tad nu citādi.

– Vai varbūt praktikante? – vīrietis painteresējās.

– Mhm, – Džemma nenoteikti atņurdēja, ļaudama viņam šajā sarakarībā domāt, ko viņš vēlējās.

– Kas par velna pavasari! Ko tu neteiksi – vēl snigt sagudrojais!... Jūs no tālienes?

– Jā.

– No kurienes tad?

– Vai tas tik svarīgi?

– Točņo! Tikpat kā kadru daļā... – vīrietis jautri atsaucās. – Čemo-dāns smags?

– Nē.

Viņš iesmējās.

– Tad man acīmredzot nav vērts jautāt arī pēc jūsu vārda.

– Patiešām, – Džemma piekrita.

– Jums nav bijuši labi piedzīvojumi ar cilvēkiem.

Džemma paraustīja plecus.

– Jūs esat tāda...

– Vai tas vēl tālu?

– Vetiecirknis? Nē. Redzat?

Džemma paskatījās turp, uz kuriem norādīja svešais, bet tanī pusē mutuļoja tikai divi zemi negaisa mākoņi, kas varēja būt viss kaut kas, tikai ne celtne. Taču, viņiem nākot tuvāk, abi šķietamie mākoņi

pārvērtās par lieliem kokiem – liepām vai varbūt kļāvām – ar zemu ēku pakājē.

– Te nu ir tā pils!

Tā bija veca māja ar nošļauptu jumtu, kura, pamazām iegrimdama zemē, droši vien te stāvēja no pagājušā gadu simteņa vai vēl ilgāk. Netālu slējās stabs ar spuldzi un turpat līdzās slita, pie kuras diezin vai vēl reizumis tika siets kāds zirglops vai kāda gov, bet kuru laikam nevienam nebija istas vajadzības un gribēšanas arī jaukt nost.

– Nu tad paldies, – Džemma teica. – Un sveiki.

– Uz redzēšanos, – viņš bezbēdīgi atsaucās. – Kas zina, varbūt iznāks vēl tikties un jūs atkal man prasīsiet ceļu.

– Nedomāju vis, – Džemma sacīja un gāja projām.

– Nu, nesakiet, Mūrgale ir maza, – viņš noklīdzēja pakaļ, piebilzdams vēl kaut ko, ko viņa vairs nesaklausīja un kas viņai arī nelikās svarīgi.

No sniega uzkumpušie apaļšie pakāpieni, uz kuriem puteņa laikā vēl neviens nebija spēris kāju, gandrīz aizmēztā, pilnīgi neskartā celīte, pa kuru arī nebija staigāts, un jau nedaudz aizputinātie nelielie logi vērtā veterinārā iecirkņa ēku itin kā pamestu. Nezin kāpēc šķita, ka arī durvīm jābūt slēgtām. Un, kad viņa uzgāja augšā, iemīdama sniegā pirmās pēdas, ko putenis tūlīt aizgūtnēm sāka vilkt ciet, atklājās, ka durvis patiešām slēgtas, tādējādi iederēdamās vispārējās aizmirstības un neapdzīvotības ainā. Viņa pieklauvēja, bet neviens nedz atvēra, nedz kaut jel atsaucās. Māja bija kā izmirusi. Viss izskatījās vecmodīgi un skumji.

«Tad tāda ir tā Mūrgale,» viņa domāja, ieskatīdamās un ieklausīdamās apkārtnē, bet sniegs lipināja ciet acis un sanēja ausis. Un nekur neredzēja un nedzirdēja ne dzīvu dvēseli. Viņa piebungoja vēlreiz, vairs necerēdama uz panākumiem, un viņas klauvējieniem arī nebija nekādu seku. Nekur neierējās pat suns. Un Džemmas sirdi atkal pārņēma vientulība un rēnas sēras.

Viņa drusku pastāvēja, apsnigdama ar katru acumirkli vairāk. Mati jau bija slapji un cimdi tāpat. Bet sniegs joprojām krita un krita, kā tikodams aprakt un nolīdzināt itin visu. Beidzot Džemma atkal pārņēma čemodānu un devās meklēt kādu dzīvu būtni šajā Ērkšķrozītes apburtajā valstībā. Viņa gribēja doties uz tuvējām mājām, taču, apgājusi ap stūri, veterinārā iecirkņa ēkas otrajā pusē ieraudzīja apgaismotu logu un vēl vienu ieeju. Šīs durvis stāvēja vaļā pusvirus, un pa tām plūda aromātiski dūmi. Oda pēc kaut kā cepta.

Nelielā virtuvīte bija stāvgrūdām dūmu un smaržas pilna, un padzīvojusi sieviete pie plīts cepa pankūkas.

– Sveicināti!

Sieviete atskatījās.

– Mani sūtīja pie jums...

– No kuras tad saimniecības? – sieviete apjautājās un ar maizes tuteni sāka steidzīgi mest pankūkas uz otru pusi, jo uguns kurtuvē laikam bija par šerpu. – Pats ir savā dzīvoklī.

– No tehnikuma. Es esmu praksē.

– Ak tu želiņ, ak tu debesu tēvs! – sieviete nezin kāpēc iekliedzās – ne īsti aiz prieka, ne īsti aiz šausmām, pameta pannu un nāca Džemmai pretim ar visu nazi – liela un plecīga kā vīrietis, platiem un stipriem kauliem, uz kuriem nebija necik daudz miesas kā vecam zirgam, un, kad viņa pienāca pavisam klāt, Džemma lampas gaismā ieraudzīja viņai uz augšlūpas ūsas.

– Ak tu stundiņ, visgarām slapja kā viena žurka un ar visu sniegu istabā! – sieviete atkal iesaucās tanī pašā pretrunīgajā tonī, kas pauda kaut ko vidēju starp sajūsmu un sašutumu, un, apslaucījusi rokas priekšautā, satvēra Džemmas plecus ar īstu puisieša grābienu. Un Džemma, sajutusi mugurā naža spalvu, ar klusām izbailēm nodomāja, ka šī ūsainā mute tūlīt, tūlīt viņu nobučos.

– Es esmu Melānija! – sieviete paziņoja tik skaļi un pacilāti kā nez kādu sevišķi labu vēsti Džemmai, kurai vajadzēja to augstu novērtēt, un piedevām grāsijās bilst vēl kaut ko, taču pankūkas uz straujās uguns svila ziliem dūmiem, tālab iepazīšanās iznāca tāda pastrupa un Džemma nepaguva nosaukt pat savu vārdu, kā tas šobrīd pieklātos.

Nerons uzreiz saklausīja to, ko vēl nedzirdēja Voicehovskis, – durvīm tuvojās soļi. Voicehovska dzīvokļa durvis – pretēji šejieniēšu paražām – gandrīz pastāvīgi stāvēja ciet un gadu gaitā bija devušas pamatu dažam labam minējumam par viņu, proti, runāja, ka viņš traki baidoties par savām grabažām, ka varen augstu nesot degunu, ka pie viņa vienmēr uzturoties nepiederīgas sievietes – un tamlīdzīgi, kas visā visumā atbilda īstenībai diezgan nosacīti. Voicehovskis galvenokārt negribēja, lai viņu pārsteidz pusskūtu, pusēdušu, pusapgērbtu – kādā no tām ar cilvēka sadzīvi un fizioloģiju saistītajām nodarbībām, kas ir dabiskas un pašsaprotamas, bet svešai acij liekas uzjautriņošas. Taču viņš neuzskatīja par nepieciešamu šai jautājumā sniegt kādus paskaidrojumus un, retumis jautāts, ar smaidu atbildēja, ka paslepen drukājot viltotu naudu...

Ārpusē pieklauvēja.

– Kas tur-r-r ier-r-radies? – ieķērcās Tjērs un laidās uz durvīm, aiz kurām dudināja Melānijas baritons. – Mellānija atnākusi! Mellānija!!!

Bet tā nebija Melānija vien. Tai līdzī bija sveša meitene, kurā Voicehovskis uzreiz nemaldīgi uzminēja praktikanti. «Atnākusi akreditēties,» viņš nodomāja, vienlaikus apvērtēdams, ka meiča ļoti jauna un ļoti svaiga, bet plecos pašaura un vispār ar trauslu kaulu uzbūvi. Un, kaut arī galvenais nav bicepsī un tricepsī, bet ķēriens un nags, skuķenam klāsies paplāni, kad nāks priekšā dzemdību sarežģījumi vai masveidīgas asins ņemšanas uz leikozi.

– Labvakar, es atnesu dokumentus, – viņa sacīja un savukārt raudzījās Voicehovskī, skatījās cieši un neatņemdamās, un Voicehovskis nedaudz ironiski nodomāja – interesanti, kāds meičas acis izskatās savukārt viņš, un ka, iespējams, arī praktikante viņu novērtē tāpat – kā plecos pašauru un ar trauslu kaulu uzbūvi, ne visai ietekmīgu pēc gabarītiem, katrā ziņā mazāk impozantu nekā, šurp braukdama, varbūt iztēlojusies savu «garīgo tēvu».

– Nāciet, lūdzu, iekšā.

Tad meiča, skropstām nodrebot, itin kā ar grūtībām novērsa acis no Voicehovska un sāka skatīties uz Neronu.

– Nerons neaiztiks, esiet droša. Vai jūs baidāties no suņiem?

Viņa pamāja.

– Kā tad mēs izdarīsim vakcinācijas pret trakumsērgu?

– Es pieradišu, – viņa sacīja.

– Skaisti, – savukārt teica Voicehovskis un paņēma no viņas rokām komandējuma un vēl kaut kādas pašrocīgi ievākotas apliecības.

– Mellānija attnākusi! – joprojām klaigāja Tjērs.

– Ak tu mans putrasmīkeli! – maigi sacīja Melānija un, savilkusi lūpas urskulī, titinājās ar putnu kā ar bērnu, kamēr Voicehovskis, atšķīris papīrus, balsī izlasīja:

– «Džemma Ieva, III kurss.» Tā.

Pacēla acis.

– Piedodiet, kurš no tiem ir jūsu vārds?

– Džemma, pats par sevi saprotams, – viņa sacīja nervozi un drusku neiecietīgi un pat piesarka, redzams, sadūrusies ar šādu jautājumu ne pirmoreiz.

Voicehovskis nodomāja, ka nemaz tik ļoti pats par sevi saprotams tas nav un ka viņai labi pietāv šis «Ieva» – visviens – kā uzvārds vai kā vārds. Dzimusi albīna? Vai prasmīgi balināta? Principā vienalga.

– Tātad jūs bijāt tā, kas man sūtīja telegrammu?

– Nezināju, vai pēc tā ir īsta vajadzība, bet...

«Pēc tā patiesi nebija nekādas vajadzības,» viņš domās nosprieda, bet skaļi sacīja:

– Man to izdevās uzminēt. Atklāti sakot, gan pēc zināmām grūtībām... Jā, un mani sauc Voicehovskis. Tā ka varam uzskatīt – esam iepazinušies.

Viņš pavirši pāršķirstīja arī pārējos dokumentos: tehnikuma audzēkņa apliecība, mākslīgās apsēklošanas tehnika apliecība...

– Tur ir arī «tiesības», – viņa teica.

– Tiesības – uz ko? – Voicehovskis painteresējās.

– Vadīt automašīnu!

Voicehovskis atrada un atšķīra arī «tiesības». Apliecība bija pavisam jauna un vēl oda pēc līmes. Provinces fotogrāfa taisītajā momentuzņēmumā Džemma izskatījās varen kareivīga un bija izaicinoši pašlējusi degunu.

«Interesanti, vai autoinspektoros psiholoģiski ietekmē upura sejas izteiksme?» viņam ienāca prātā. Viņš salika dokumentus un pasniedza atpakaļ, un meitene tos saņēma ar zināmu vilšanos, jo, redzams, bija gaidījusi, ka svaigās «tiesības» atstās uz Voicehovski lielāku iespaidu.

– Nu, tā. Rit piecos. Braucam uz mehanizācijas skolas saimniecību ņemt asinis uz brucelozī. Jautājumi?

Jautājumu nebija.

– Tad viss.

– Nemaz nav viss! – iesaucās Melānija. – Mēs atnācām priekšniecību aicināt uz kolektīvām pankūkām.

– Tā? – viņš sacīja.

Nu, pan Voicehovski, vai neesi drusku nošāvis buku ar savu augsto pedagoģiju? Vai tomēr tev, nevis Melānijai ar tās sešdesmit rubļu aldziņu nebija jāorganizē šīs «kolektīvās pankūkas» – vai kā nu labpatik to nosaukt? Iet? Nav diez kādas vēlēšanās? Neiet? Kaut kā neveikli. Hm. Nu, galu galā tādu sīkumu nav vērts celt principiālos augstumos. Var jau arī aiziet. Un savā ziņā vetiecirkni tas ir pat ērtāk nekā viņa dzīvoklī – tas neuzliek nekādus pienākumus un ciemiņa statuss ļauj rīkoties brīvi, pēc apstākļiem, kamēr namatēvu tradīcijas un etiķete apkrauj un apgrūtina ar veselu gūzmu dažnedažādu pienākumu, ko pie labas gribēšanas var iztulkot visādi...

– Lai notiek! – viņš piekritoši sacīja, būdams gatavs nest upuri, bet, lai atstātu sev iespēju vajadzības gadījumā pamukt no šīm «pankūkām», piebilda, ka ilgi būt projām no mājām nevarēs, jo, iespējams, viņam zvanīs no «Kopudruvas». Šāda aizbildināšanās nekādi neizturēja kritiku, jo iecirkni pa telefonu viņu varēja sameklēt tikpat labi kā dzīvoklī. Taču ne Melānija, ne Džemma šajā sakarībā neko ne-teica – un jo labāk.

Voicehovskis iegāja otrajā istabā, lai paņemtu kaut ko no tieši šādiem kā šoreiz – visnotaļ neparedzētiem – gadījumiem taupītajām rezervēm un pasākumā ieguldītu arī savu paju. Viņš dzirdēja, kā Melānija un Džemma gaidot runājās, un klusībā atzīmēja faktu, ka meitene izturas brīvāk un dabiskāk nekā viņa klātbūtnē, kas bija arī saprotami, jo viņš tai skaitījās it kā priekšnieks, it kā skolotājs, turklāt vēl gaužām svešs un, starp citu, tāds, kas, netikodams pēc familiārām attiecībām, to arī neslēpa, lai savlaicīgi atvairītu sieviešu dzimumam visās situācijās piemītošo indevi uzkundzēties vai vismaz tikojumus šajā virzienā. Džemmas balss bija paklusa un tāda kā aizkritusi – vai nu no dzimšanas, vai aiz tās pašas bijāšanas pret viņu, Voicehovski, toties Melānijas paskaļi nodudinātās atbildes nodeva sarunas raksturu. Džemma laikam apvaicājās par Tjēru, jo Melānija atbildēja:

– Jā, no pašas Āfrikas... Pats? Nē, neesot... tikai Vācijā... kara laikā... dabūja tepat... no vienas sievietes, tādas Alises, kas...

Voicehovskis pret savu gribu saspringa, gaidīdams, ka tūlīt taps nosaukts arī Pētera vārds, un, kaut arī tas netika pieminēts, viņš zināja, ka pie pirmās izdevības Melānija izstāstīs jaunatbraucējai visu par viņu un viņa dzīvi – smalki un krustu šķērsu, kā pavārmākslas meistars celdama priekšā ar versmainas iztēles piedevām krāšņi uzputotus pagātnes notikumus, turklāt vēl pārliedama ar melodramas mērci. Kā visus noslēgtus cilvēkus, Voicehovski varēja ārkārtīgi uzbudināt un kaitināt mēģinājumi no ārpuses inventarizēt viņa dzīvi un rakņāties pa viņa dvēseli, bet viņš bija pietiekami pieredzējis, lai saprastu, ka jebkāda pretdarbība ir donkihotisms, kas var padarīt viņu tikai smieklīgu. Un, nekad nepaskaidrodams neko un neiebilzdams ne pret ko, viņš parasti tikai vīpsnāja un zobojās, kad viņa ausis sasniedza kāda no tām fantastiskajām versijām, kuru autore, kā viņš dibināti nojauta, bija galvenokārt sanitāre Melānija, viņa labā roka un balsts, viņa ēna un nelaime – vecā kūka Melānija, kuru viņš gribēja un grasījās jau droši vien savas desmit reizes atlaist, bet tā arī neatlaida, jo apjēdza, ka atlaidis pieņems atkal atpakaļ un ka tas, bez šaubām, būs daudz sliktāks iznākums...

Voicehovskis sadabūja no skapja šokolādes konfekšu kārbu un jau pasniedzās pēc pudeles ar «Muskata» etiķeti, taču pārdomāja un neņēma. Ar alkoholu jābeidz, nevis jāsāk. Un nav vajadzības pavedināt arī Melāniju, citādi pašam nāksies sterilizēt instrumentus un varbūt pat slaucīt kantori. Viņš atgriezās un apvilka mēteli.

– Fēliks! Fē-ēliks! – žēli ieķērcās Tjērs, redzēdams, ka Voicehovskis taisās aiziet.

Pienāca arī Nerons un, tāpat kā iepriekš, raudzījās augšup, kaut arī droši vien neredzēja Voicehovska seju. Viņš pašķielēja iesāņus: vai Džemma vēl baidās no suņa? Baidījās. Diemžēl. Ar īsu kustību viņš pieskārs Nerona galvai. «Ak tu mans putrasmiķeli,» viņš maigi nodomāja, neattapdamies, ka domā ar Melānijas vārdiem.

Laukā vējš bija rimies un sniegs stājies un tagad čākstēja, aizvien vairāk vērzdamies par pelēcīgu, ūdeņainu žurgu, ko neviens mūrgalietis nešķūrēja prom un neslaucīja nost, uzskatot par veltīgu darbu, jo līdz rītam tas viss jau varēja būt nokusis un nodzīts. Lai arī cik novēlojies, nelīdzsvarots un lecīgs, tomēr bija jau pavasaris, un neviens un nekas, nekādi dabas niķi un laika untumi tur principā neko ne spēja izmainīt un grozīt.

– Citiem gadiem ap šitādu laiku Ūdrites krastā zied jau vizbuļi, – Melānija sacīja un nopūtās. Taču apcerīgais noskaņojums neieilga. Ļoti drīz Melānija atkal atdzīvojās un ņēmās stāstīt par mājām, kurām viņi gāja garām, un par cilvēkiem, kas tanis dzīvoja, nosaukdama uzvārdus un profesijas un skaidrodama šo ļaužu savstarpējās radnieciskās attiecības, – viņa šķirstīja Mūrgali kā ģimenes albumu atbraucējam ciemiņam, protams, Džemmai, ne jau nu Voicehovskim. Un, klausīdamies, kā meitene brīdi pa brīdim izklaidīgi atsaucās ar kādu īsu vārdu, Voicehovskis sajuta, ka īstenībā Džemma domā kaut ko savu, kam nav nekāda šakara ar to, ko stāsta Melānija, un ka nepazīstamie vārdi un uzvārdi viņai aizslīd gar ausu galiem, vāji saistīdamies ar dažādās nokrāsās apgaismotajiem un pavisam neapgaismotajiem logiem, kam vajadzēja kļūt, bet kas nekļuva par šo svešo vārdu un uzvārdu redzes simboliem. Voicehovskim ienāca prātā, ka Melānija te pilnīgi par velti noņemas ar savu izskaidrošanas un iepazīstināšanas nesavtīgo un cildeno darbību un ka tā ir pilnīgi bezjēdzīga, taču viņš nesacīja neko. Melānijas tarkšķēšana aiztaupīja viņam nepieciešamību tērzēt, ko viņš ne visai cieta. Un par ko viņi trijatā lai būtu runājuši? Zūditos, teiksim, par to pašu vēlo pavasari? Iztaujātu Džemmu par papu un mammu? Lūkotu izdibināt, vai no Džemmas būs kāds palīgs vai iznāks tikai tāda Aelita kā pērn? Viss mazpamazām atklāsies pats no sevis, kad pienāks laiks. Secinājumi *a priori*, tikai uz izvairīšanās pamata, kā viņš labi zināja, mēdza būt drīzāk aplami nekā pareizi, jo viss bija atkarīgs galvenokārt no tā, cik labi vai slikti «no-pratināšanas objektam» piekārtā mēle, taču viņu profesijā mēlei ir visai pakārtota nozīme.

Vetiecircņa dzīvojamajos apartamentos – kā Voicehovskis dēvēja ēkas daļu, kurā mitinājās Melānija un kur bez viņas istabas un

virtuves bija vēl mazs skabūzītis, tā sauktais «praktikantu kambaris», – smaržoja pēc pankūkām un oda pēc degušiem, uz plīts izsprakstējušiem taukiem. Galds jau stāvēja klāts trim personām, un starp šķīvjiem, Voicehovskim par nepatiku, kakliņu snaikstīja korteliša pudele ar Melānijas «balzamu», slaveno zāļu šņabi – drusku dzeltenīgu šķidrumu ar iekšā peldošām miklainām lapiņām. Pēc Melānijas ieskatiem, tam piemita dziednieciskas īpašības – vasarā tas atvēsinot un ziemu sildot, pavasarī līdzot pret vitamīnu trūkumu un rudenī – pret iesnām. Un, tā kā Melānija neizpaua «balzama» sastāvdaļu noslēpumu, tad Voicehovskis to apzīmēja par «universālo mikstūru uz govš urina bāzes ar nelielām botāniskām piedevām garšas uzlabošanai» un dzēra gauži nelabprāt – tikai tad, kad praktiski nebija citas izejas. «Balzama» jeb «mikstūrai» bija propolisa, piparmētru, papēļu pumpuru un vēl kaut kāda piegarša, tas viss kopā veidoja interesantu un visai pikantu buķeti, taču Voicehovskim, kā jau dakterim, piemita aizspriedumaina piesardzība pret visu, ko viņš ieņēma *per os*. Un tagad viņš neslēpti saviebās par šo pankūku piedevu, jo no pieredzes zināja, ka Melānija, kas visumā iecietīgi izturējās pat pret Voicehovska doto dzēriena apzīmējumu, apvainojās līdz nāvei, ja «balzams» tika atraidīts. Viņa, bez šaubām, gribējusi tikai labu, bet viņai bija savi priekšstati par to.

Vai grādīgā dzīra būs jābaida arī tam meitēnam? Tad jau, redzams, rītdien uz saimniecību Voicehovskim būs tas gods braukt vienam pašam. Ak tu vecā grezele! Bet, ja kaut kas iznāk kā ar to pašu Aelītu, tad – lūdzu: kurš atbildēs? Un upura jērs nav tālu jāmeklē. Zināms, viņš, kurš tad cits, priekšniecībai kā Jēzum Kristum no Nacaretas jāizpērk pasaules grēki – streb, pan Voicehovski, *psja krew!*...

– Lūgtum, šite... un šite... nu, priekšniek... – Melānija izrikoja, sēdinādama viņus abus. – Pentoki vēl pavisam silti. Un zemeņu ievārijums. Beidzamā burka. Jau sen gribējās pieķerties klāt. Bet nē, domāju, lai jau vēl pastāv, lai pataupās kādam sevišķam gadījumam... Pērn četras burkas jau vien iznāca. Tik labi samēsloju. Ne tikai ar ateju, bet arī ar tiem saskumēsliem, kā, redz, priekšnieks šos sauc. Citugad aizej – ak tu mī un žē, ogas kā krusa, ogas kā bruģis... Bet pērnvasar uzkrīta salna pašos ziedos...

Džemma atcerējās, ka no mājām esot līdzī maize, atnesa un iztina aizsainīti ar, redzams, ceļam sasmērētām un pa ceļam drusku apspaidītām sviestmaizītēm, kas bija gatavotas ar lielu rūpību un mīlestību un sazin kāpēc izskatījās aizkustinošas blakus robustajai pudelei ar degvīnu. Kas bija tās smērējis ar tādu gādību? Māte? Vecāmāte?

Voicehovskis nodomāja, ka itin neko taču nezina par viņu. Džemma leva, III kurss. Nu, un ko tad vēl? Apliecības, tiesības...

– No kurienes jūs esat?

Viņa nosauca apdzīvotu vietu, kuru Voicehovskis jau šorīt bija izlasījis telegrammā kā nosūtītāja sakaru nodaļas nosaukumu, kas viņam netika izteicis un arī patlaban neizteica neko. Tai pašā laikā viņš ievēroja, ka Džemma iekšēji saspringa, un domās atzīmēja, ka meitene acimredzot baidās vai kautrējas no izvaicāšanas. Nu labi... Galu galā viņš nav prokurors.

Melānija uzkrāva pankūkas no bļodas uz šķīvja, atnesa un arī pati piesēdās pie galda iebļakus praktikantei. Voicehovskis ar vieglu smaidu pavērs abās. Viņas bija tik izteikti pretmeti, cik atšķirīgas vien var būt divas sievietes. Viena kā pārgatavojusies beka, otra kā smuidra apsīte, vienai viss jau aiz muguras, otrai viss vēl priekšā, viena negaidīja no dzīves vairs nekā, otrai ikviena cerība vēl likās piepildāma. Un tā laikam jau arī bija jaunības pati galvenā burvība – šī milzīgā ticība visu ilūziju piepildījumam, šai zelta kārtīnai ap nākotnes apveidiem, kuru vēlāk apbružā vilšanās un zaudējumi, pagurums un slimības. Viņš atcerējās, cik negaidīti bija ievīļņojies, kad izlasīja telegrammā levas vārdu, un, nolūkodamies Džemmā, nosprieda, ka levai tā gan nav līdzīga itin nemaz un ka zemapziņā tomēr joprojām kaut kādi saistās ar pirmītējo nevilšo pārdzīvojumu... Bet Džemma vērs pretim nopietni un nogaidoši, vēl aizvien bailodamās no viņa jautājumiem un klusībā minēdama, kādi tie varētu būt. Taču Voicehovskis netikoja izdibināt neko no tā, ko otram negribējās viņam stāstīt. Džemma varēja būt droša, viņš nevēlējās zināt svešus noslēpumus un kāpt ar visiem zābakiem svešā dvēselē. Un, ja Džemmai šajā ziņā vajadzēja no kāda būties, tad tas bija nevis viņš, – Voicehovskis pavīpsnāja, – bet vecais Minhauzens brunčos, Melānija.

Nesagaidījusi no viņa vīrietim atbilstošu rīcību, tā saskalināja pudeles saturu un piepildīja glāzes. Īstenībā tikai viena bija īsta degvīna glāzīte, bet pārējās divas zāļu menzūras, kā jau tas, mikstūru dzerot, arī pienācās.

– Nu tad – uz iepazīšanos!

Voicehovski interesēja, vai Džemma dzers un kā dzers, jo katra kustība savā ziņā bija daiļrunīgāka par mutiskām deklarācijām.

Viņa pacēla menzūru, paskatījās pret gaismu, domājams, aplūkojuma lapiņas, kas peldēja šķidrumā kā mazas mušiņas, un pēc tam dzērienu paostīja.

– Stiprs?

«Parastais sieviešu jautājums, saskaroties ar *spiritus vini*,» viņš atzīmēja domās.

Viņa apslapināja lūpas un iesmējās.

– Tas izgaršojas, zināt, pēc kā? Pēc...

– Pēc balzama, – pateica priekšā Melānija.

Džemma papurināja galvu.

– Pēc kuņģa pilieniem!

– Grūd nu taksim taukus! – Melānija iesaucās, ne īsti uzjautrināta, ne īsti sašutusi.

Aiz sienas kantorī ieskanējās tālrunis.

Voicehovskis nolika glāzi un aizgāja pie aparāta. Zvanija no «Kopudruvas». Tā, šo nelaimi viņš tomēr bija pierunājis. Un jābrauc tūlīt, tieši tagad, kad, taisnību sakot, negribējās nekur kustēt, ka vai traks. Un viņam sametās gandrīz žēl, ka nebija paguvis glāzi izdzert, jo tad nedrīkstētu sēsties pie stūres un varētu dibināti panīkt, kamēr no kolhoza atsūta kādu braucamo. Tikai, pagāni, ar atpakaļvešanu viņi gan parasti diez ko nesteidzas un it sevišķi svētdienās. Protams, labāk jau uz saviem četriem riteņiem – pats sev priekšnieks un pats sev šoferis.

– Un pentoki?

– Nākamreiz, Melānij.

Piecēlās arī Džemma.

– Vai man jābrauc tagad... jums līdzī?

– Sēdiet, sēdiet. Šodien pēc jums tur nav nekādas vajadzības...

Tātad rīt piecos. Lūdzu nenokavēt! Arī es cenšos būt precīzs.

Viņa palocīja galvu.

– Man ir modinātājpulksteņis.

«Pat modinātājpulksteņis! Interesanti! Kas tikai viss viņai nav līdzī?!» Voicehovskis uzjautrināts pabrīnījās, bet pasausi teica:

– Ar labvakaru. Un laimīgu palikšanu.

Viņš vēlējās mazliet nobrīdināt Melāniju, lai nevelk un nestiepj šo vakarēšanu pārāk garumā un plašumā, jo rīt nav vairs svētdiena, un taisījās to izdarīt, kad Melānija viņu pavadīs līdz ārdurvīm, taču Melānija palika sēžam, jo viņš jau te nebija nekāds svešinieks un arī tumsā nekur nomaldīties nevarēja.

Projām ir, – kad noklusa Voicehovska soļi, Melānija atzīmēja šo jau tāpat acīm redzamo faktu. – Žēl. Būtu pasēdējuši kopā, papļāpājuši par dzīvi. Tagad paliekam kā divas atraitnes. Ņem pentokus un smērē virsū!

Džemma uzdūra pāriti no kopīgā šķīvja. Pankūkas jau bija padzi-
sušas un, cepeškrāsnī stāvot, kļuvušas nedaudz sikstas. Bet ievārijums
smaržoja aromātiski un saldi.

– Ek, trijatā vai divatā, visviens, jāztukšo tak tie pielietie trauki, –
Melānija apķērās un paskubināja. – Nu!

Džemma neiedrošinājās atzīties, ka degvīns viņai negaršo un šis
Melānijas zāļu šņabis liekas gatavā inde un nāve. Pacēla menzūru pie
mutes un nodzēra mazu malku – brr! Toties Melānija savējo izmeta
sausu un nosēcās kā vīrietis.

– Un tagad jāuzkož.

Viņa satina pankūku rullīti un gardi nokoda no viena gala, kamēr
pa pretējo pilēja ievārijums.

– Ēd, ēd tu arī – nekaunies. Lai varam to kalnu pievārēt... Tev tēvs,
māte ir?

– Jā.

– Un brāļi, māsas?

– Jā, – Džemma atkal sacīja, kaut arī šoreiz pēc mazas pavilci-
nāšanās.

– Redz, kā – liela saime, – Melānija atzinīgi teica. – Un par ko ta
strādā?

– Māte – agronome, tēvs... tēvs strādā mežā.

– Mamma kolhozā?

– Jā.

– Kamdēļ tad praksē nepaliki turpat?

– Tāpat, – Džemma klusi sacīja.

Melānija atkal pasniedzās pēc pudeles.

– Gribējās redzēt citu pusi?... Bet tu jau nemaz neesi dzērusi, mīļā
sirds!... Pirmoreiz Mūrgalē?

– Jā.

– Pagaidi! – Melānija jūsmīgi iesaucās. – Lai tikai nodzen pavasaris
to velna sniegu nost, tad tu redzēsi, kāds te skaistums. Upīte, ievas,
lakstīgalas...

Džemma nodomāja, ka ievu un lakstīgalu laikā viņa jau sen būs
atkal gaisa gabalā no šejienes, bet pati netika skaidrībā, vai tas viņai
sagādā sarūgtinājumu vai, gluži otrādi, gandarījumu.

– Un priekšnieks mums abām arī nav slikts, – Melānija turpināja.
Pasmējās. – Tramdit jau viņš mani tramda gan kā kaimiņu kazu, bet
es... es tikpat viņu milu. Nu, prozīt!

– Kāpēc tramda?

– Kāpēc tramda? Nu, tāpēc jau viņš ir priekšnieks, lai tramditu. Bet
iekšā... – Melānija ar dūri noducināja pa vareno krūšukurvi tanī vietā,

kur aptuveni vajadzēja būt sirdij, – ...iekšā viņam zelts! Ar tādu saimnieku neizcibēsi... Kāpēc tu neēd?

Ar savu caurbļošo skatienu un neslēpta pārākuma pilno smiņņu Voicehovskis Džemmai nepatika, bet atklāti atzīties šajā netiksmē viņai nebija nedz dūšas, nedz nepieciešamības, savukārt piebalsošana šķita liekulīga un turklāt arīdzan nevajadzīga, tā ka prātīgākais bija ēst pankūkas, nevis izklāstīt savus ieskatus. Galu galā šeit jāiztur nevis mūžība, bet tikai šis viens mēnesis – gan jau kaut kā...

Un kur bija un kur būtu labāk? Kurā vietā viņu sagaidītu ar atplestām rokām? Te viņu ar siltām pankūkām un šaušalīgo šņabi uzņēma vismaz šī Melānija...

– Gan būs labi, – Melānija sacīja, vai nu uzminējusi Džemmas noskaņojumu, vai klusībā apcerēdama pati savas attiecības ar priekšnieku. Paklusēja. – Tu pati uzprasījies uz šejieni vai tevi atsūtīja šurp ar varas makti?

– Pati, – Džemma klusi teica, jo tā arī bija – viņa izvēlējās uz labu laimi, neko nezinādama par tādu Mūrgali. Izraudzījās – un tikai pēc tam paskatījās kartē: mazs rimbulītis samērā tuvu Daugavai. Viņai bija vienalga – pie Daugavas vai Gaiziņa, vai citur kur, viņai gribējās tikai prom.

Melānija iedzēra vēl un patikami pietvika.

– Pats jau ne akls negribēja vairs meitieti, – viņa teica, no jauna ziedama uz pankūkām ievārījumu un tīdama rullīšos. – Atnāca pirmīt pie manis, saka: «Liktenis atkal ir mūs piemeklējis, Melānij!»

– Kādā ziņā?

– Kad pienāca tava telegramma.

Džemma piesarka tik ļoti stipri, ka acīs sarīses asaras.

– Ko tu! – Melānija izbijusies iekliedzās. – To viņš ne jau tieši par tevi, bet vispār. Viņš traki negribēja skuķi. Pērn – pēc Aelitas – viņš tā arī pateica. «Punkts,» viņš sacīja, «cauri. Ja pie manis vēlreiz norikos šo – tā saucamo maigo dzimumu, tad lai neņem ļaunā, ka es viņu ar pirmo pat autobusu skapēšu atkal atpakaļ.» Dabūju arī es pa kūkumu, vai tad nu beš! Neesot pieskatījusi, kā nākas. Pastūma lapu: sak, raksti atlūgumu, Melānij! Bet pēc tam pats saplēsa. Par daudz viņš pie manis pieradis – pie savas Melānijas, vecā zirga... Un šodien, kad pienāca telegramma no tevis...

– Es varu arī aizbraukt, – Džemma auksti teica, – ar pirmo pat autobusu.

– Nekā tev nestāstīšu, – Melānija iekliedzās. – Neviena vārdiņa tu vairs nedabūsi no manis zināt un dzirdēt, ja esi tik liela savā garā.

Būšu mēma kā mūmija. «Va-ru aiz-braukt!» Nu, brauc, brauc – tecīgiem skrien, lēkšiem, auļos, džandžaliski. Padomā: «Varu arī aizbraukt!» Nu, ko tad tu vēl sēdi? Brauc!

Melānijai bija svēta taisnība – aizbraukt Džemma nevarēja nekur – ne tikai šovakar, kad negāja vairs autobusi, bet vispār, principā. Jo kas tad tāds bija noticis? Nekas nebija noticis! Viņa varēja gaudot kaut vai balsī, taču formāli nebija noticis nekas, un nebija arī kurp braukt – un bija jāpaliek un jāsamierinās: ar plikpauraino, zobgalīgo večuku, ar kareivīgo Melāniju un tās šņabi, ar sametušos dzīvi, ar vecākiem, ar visu, ko viņa izvēlējusies un ko nav izvēlējusies.

Viņas abas kādu brīdi pasēdēja klusēdamas, un skanēja tikai dakšiņa pret šķīvi, jo mazā salēkšanās nebūt nebija mazinājusi Melānijas ēstgribu, drīzāk gan otrādi.

– Kas tad tāds atgadījās pērn? – beidzot Džemma ievaicājās jau bez pirmītējā iekaisuma.

– Pērn? Nu, pats bija traki nemierā ar tavu priekšgājēju. Mēs abas ar Aelitu jau sadzīvojām tīri brangī, ne ķīvējušās netikām, nekā. Iemācīju viņai likt pašjansu. Dažu labu vakaru nosēdējām šitā kā tagad līdz vēlai naktij. Bet priekšnieks... Un viņam poļa daba: ja reiz uz ko ieēdas, tad līdz kapa malai, tu vari viņam uz galvas akmeņus skaldīt – paliek pie sava, un neko tu nepadarīsi. Bet šī, kā jau skuķēns, te aizguļas kādu rītu, te aizballējas kur. Aizbrauca uz mājām pie mātes, bet tur kaimiņos kristības. Atgriezās tikai trešajā dienā. Pēc tam taisni iekrita tās mūsu feldšerītes Veltas kāzas. Pēcāk meklējusi pa siena pantu savas importa krelles un nav varējusi vien sadzīt rokā. Visi smējās, vēderus rokām turēdami, un par to nu pats aizsvilās. Nebija jau nekāda maužele, grēks sacīt, bet tāpat – vai nu koka gabals? – taču pašāva te vienam otram. Bet, pati zini, darbs tikai sievieša cilvēkam tikt pie kuces slavas, lai par to vien apkārt runātu kā par suņu kāzām. Un taču viss pēcgalā varbūt tomēr izietu gods godam, ja nesanācis vēl tāds nesmukums, ka vienu-nakt pie vetieciņķa durvīm bija sarkans lukturis piekārts. Tad arī sacēlās tas trādiridis, ka pats grasījās Aelitu tūlīt pat uz līdzenas vietas un karstām pēdām sūtīt atpakaļ, bet man pastūma priekšā lapu: «Raksti atlūgumu, Melānij.» Gaudojām abas pilnā galvā. Par mani viņš apžēlojās, kā jau teicu, bet Aelitai – lai arī kā šī pēcāk locījās un luncinājās, centās un lūdzās – raksturojumu iedeva slīktu un par prakses dienasgrāmatu sacīja, ka tanī iemetušies tarakāni un blaktis.

– Vai tad pats viņš ir tāds svētulis, – Džemma teica ar īgnumu pret šo Aelitu, kuras neslavas ēnā tagad bija spiesta spert pirmos soļus un pavadīt veselu mēnesi Mūrgalē, un vēl jo lielāku un aizvien pieaugošu

netiksmi pret Voicehovski, kurš, nezinādams par viņu gluži neko, ar vieglu roku un ar smīniņu iebāza arī viņu tanī pašā maisā. Un šo nepatiku pastiprināja klusās bailes, ka Voicehovskis pa nezin kādiem miklainiem ceļiem tomēr varētu izdibināt kaut ko par viņu, lai gan šāda iespēja bija gandrīz izslēgta. Kad? Un no kā? Un tomēr... Kā no malas tad izskatītos viss, kas noticis ar viņu? Un vai kādam ļaunam jokdarim atkal neienāktu prātā uzkārt sarkanu lukturi pie veterinārā iecirkņa durvīm?...

– Svētulis? – Melānija pārjautāja un nodudināja skaļu smieklu. – Siržu lauzējs un milnieks, tas viņš ir – un vēl pirmā numura! Meitīši aizvien krituši uz viņu kā mušas uz medu, lai gan viņā tak nekā tāda nav – ne sevišķa skaistuma, ne staltuma, vai ne? Bet taisni tie ir sieviešiem tie paši bīstamākie āķi. Nekā it kā nav, drusku neuzmanies – un gatavs: murdā esi! Un pati nemaz neaptver, kā tas lēcies un atgadījies.

Melānija atkal drusku iedzēra un vēlreiz iesmējās savā nodabā.

«Siržu lauzējs un milnieks...»

Kaili skūtā galva, spieķis un savi pussimt vai varbūt vēl vairāk gadi (nu, vecis, nu sagrabējis vecis!) – viss kopā veidoja kaut kādu gluži piedauzīgu savienojumu, un Džemma nodomāja, ka Voicehovska smīns ir nevis augstprātīgs, bet drīzāk neķītrs un baudkārs un ka šiten tādiem onkulišiem kā viņš nereti patīk blenzt uz jaunu meiteņu kājām. Bet no Aelitas šis būs dabūjis kurvīti un tālab arī tik traki plosījies! Nu, ja jau tā, tad arī viņu, redzams, negaida labāks liktenis...

– Viņam ir ārļaulības dēls, tāds Pēteris, – jau reibdama, Melānija pastāstīja ar īpašu baudu – kā mākslas miļotāja reprodukciju albumu pāršķirstīdama Voicehovska dzīvi. – Kara laikā Vācijā viņam esot bijusi brūtele, pat sazin kāda tur baronese. Un paša sieva Marta viņa dēļ noslīcinājās vannā.

– Vannā? Kādas šausmas! – Džemma izdvesa.

– Jā... Un pat magnetofonā – pat tur viņam ierakstīti nez kādi sievietes soļi.

– Tiešām?

– Mhm. Vienreiz viņam durvis nebija ciet. Priekšnamā pēkšņi dzird: staigā! Tuk-tuk-tuk-tuk... Soļi. Un ar augstpapēžu kurpēm. Ieeju. Magnetofonā. Bet viņš sēž blakus, klausās – un tāds pavisam skumjš... Ieraudzīja mani, ātri piecēlās, kļuva gandrīz vai cemmīgs, it kā es paslepen... tišām... Nerons, tas suns, tas jau viņam ir augstākā vērtē nekā es... Bet es tomēr viņu milu – veco, klibo kraķi ar visiem viņa untumiem un sāņļēcieniem. – Melānija pārļaida atvilgušu, maigu skatienu mazās

virtuvītes pelēcīgajām sienām. – Man jau nav citu māju kā vien šis pats – šis grausts vetiecirknis. Un nav neviena tuvinieka. Voicehovskis jau man tikpat kā miesīgs brālis. Pat vēstules man neviens nesūta. Daudz ja retumis uz svētkiem atlaiž pastkarti tā pati Aelita. Apsveic, atceras, kā vakarējām kopā, kā iedzērām «balzamu», kā likām pasjansu un spēlējām sešdesmit seši par divām, kā lasījām dzejoļus un...

– Jūs lasījāt arī dzejoļus?

– Ko tu brīnies? Man viņu ir vesela klade.

– Pašas vai norakstītu?

– Visādu.

Džemma pirmoreiz redzēja dzīvu cilvēku, kas rakstīja dzejoļus, – un tā bija ūsainā Melānija no Mūrgales veterinārā iecirkņa!

– Palasiet man arī kaut ko!

– Var jau, – Melānija sacīja un, lai gan, kā likās, uz priekšā lasīšanu šobrīd nebija diez cik noskaņota, tomēr atnesa no savas istabas biezu kladi raibos vākos. Atvērusi vaļā, Melānija drusku palapoja kā meklēdama, kā nevarēdama izvēlēties, noklepojās, jau teju, teju sākdamā, tad pārdomāja, šķirstīja tālāk, kamēr, redzams, atrada ko piemērotu.

– Nu labi, klausies. Ja jau pati uzprasījies, tad ciet!

Un iesāka:

*– Ja Laima visam manam mūžam
Tik trejas vēlēšanās dāvātu...*

Melānija lasīja pacilātā un drusku nedabiskā tonī, kā droši vien, pēc viņas domām, bija jāceļ priekšā vārsmas; no degvīna un plīts siltuma viņai uz pieres laistījās sviedru lāsītes un lūpas vēl spīdēja no pankūku taukiem.

– Es sacītu:

«Tas pirmais būs tu...»

Un vēlreiz tu... un trīsreiz tu...»

Pacēla acis uz Džemmu.

– Viss?

– Viss. Ņem par labu.

– Bet tas nemaz neizklausījās tik slikti, – Džemma teica. – Žurnālos drukā...

– ...arī sliktākus, jā? – Melānija piebilda un iesmējās. – Manējos jau aridzan bija nodrukājuši. Un pa vairāki lāgi. Ar Liksmas Putniņas vārdu. Atgadījās pat tāda ambrāža, ka reiz mani uzaicināja uz pašu Rīgu. Gribēja, lai es piedalos vienā jauno rakstnieku saiešanā. Bet pēcgalā

izbrāķēja. Gudroja šā un tā, bet beigu beigās tomēr nekas nesanāca. Nosprieda, ka par vecu esot, būtu jaunāka... «Būtu jaunāka,» es šiem saku, «tad es ar puīšiem meņģētos, nevis kvernētu pie pantiņu sacerēšanas.» Smējās. Es esot humora vecene – un lai šos tomēr neaizmirstot. Kā tad nu aizmirsīšu. Tādu amizieri jau nu atcerēšos līdz kapa malai. Nu, priekā! – Melānija jautri iesaucās un atkal izmeta glāzīti kā ogu.

– Palasiet vēl ko!

Bet Melānijai uz lasīšanu vairs nenesās prāts.

– Lai nu stāv! – Viņa aizcirta kladi un piedāvāja: – Gribi, es tev iemācišu pasjansu.

Džemmai savukārt negribējās noņemties ar pasjansu.

– Kādu citu reizi, Melānijant.

– Kā zini, bet tas nemaz nav sarežģīti, tu redzēsi.

– Var jau būt, – Džemma piekrita un nožāvājās.

– Metīsim mieru, vai? – Melānija negribīgi ieminējās, ar sirdi un dvēseli vēl kārodama panīkt, taču skuķis – ko tu padarīsi? – lūza nost. – Ej un liecies slīpi! Rit uzcelšu.

Tomēr Džemma sameklēja čemodānā modinātājpulksteni, uzvilka gan atsperi, gan zvanu, nolika galvgali – un tikšķi piepildīja istabiņas klusumu. Telpa izskatījās maza, bet diezgan spodra, uz galda stāvēja vāze ar skuķiem, un pie sienas karājās iestiklota bilde – pasaldens dabas skats ar rieta padebesi, kas atgādināja omleti. Viss bija uzposts, sarūpēts un tīrs, un Džemmu pārņēma gandrīz vai kauns par aerosola flakoniņu «Prīma» pret blaktīm, ko viņa drošības pēc bija paņēmusi līdzi. Un tomēr pirms likšanās gultā viņa pabīdīja bildi sāņus, lai pārlicinātos, vai zem tās neparēgosies aizdomīgi raibumi. Bet reprodukcija slēpa tikai sienā izplūdušu mitruma traipu – kā jau mēdz būt vecās mūra mājās.

Viņa nodzēsa gaismu un atlaidās. No dzīves pārmaiņām un svešās vietas, bažām par priekšdienām un varbūt arī iedzertā degvīna viņu kratīja viegls, nervozs drebulis. Bet pulkstenis pie galvas tikšķēja nomierinoši un pierasti: tuk-tuk-tuk...

...viņam ir pierakstīti kaut kādi sievietes soļi...

Džemma pavērās uz loga pusi: snieg vai vairs ne? Cauri marles aizkariņam nebija īsti saskatāms – it kā jā, it kā ne.

...viņam ir ārlaulības dēls... sieva viņa dēļ noslicinājusies vannā...

«Tas pirmais būsi tu... un vēlreiz tu... un trīsreiz tu...» Džemma piepeši atcerējās un nezin kāpēc ar skumjām, bet acu priekšā neskanīgi un mefistofeliski smējās Felikss Voicehovskis.

Pirms iekāpšanas viņa nedaudz pavilcinājās, kā apsvērdama, vai rausties gazika pakalgalā un iekārtoties uz sola vai sēsties blakus Voichevskim, kur bija radusies brīva vieta, kopš Melānija pirms stundas aizbrauca atpakaļ uz Mūrgali ar saimniecības mašīnu. Ar īsu, aicinošu kustību viņš norādīja sev līdzās.

– Lūdzu.

Un Džemma iekāpa un apsēdās.

Bija jau pavēla rieta stunda, debesis jumās avenesārtas, un ēnas metās violetas. Ainava bija akvareliski dzidra, ar krāsu un toņu plūstošu pāreju citcītā, kā tas mēdz būt vienīgi agrā pavasarī. Vakardienas cīruļu putenis tik tiešām nebija apturējis un gadalaiku ritumā grozījis neko. Pietika ar vienu saulainu dienu, lai viss nostātos savās vietās.

«Laba diena,» Voichevskis nodomāja rāmā saskaņā ar sevi.

Viņš vadīja gaziku bez steigas, piebremzēdams pie lāmām un lielākajām peļķēm mezdams apkārt loku, kur vien tas bija iespējams, un ar labpatiku izjūdams rokās mazo, paklausīgo lupatvāģīti. Pret stiklaini dzidrajām debesīm, vēstijot skaidru laiku, dūmi cēlās stāvus kā no svecēm – cilvēki gatavoja vakariņas un sutināja kartupeļus cūkām. Pēc trakulīgās un žilbinošās, līdz sāpēm acīs un līdz sniega aklumam dzirkstošās dienas vakars elpoja rimti un miegaini...

Viņš atcerējās par Džemmas klātbūtni, pašķielēja iesāņus – žāvājas. Nu, pirmā reize nekad un nekur nav sevišķi viegla. Un asins ņemšana analizēm praksē droši vien būs izskatījusies maķenīt citādi nekā tehnikuma tabulās un stundās – kā dzīvē atšķirībā no teorijas, meitenīt, izskatīsies vēl daudz kas cits. Pieredzes jau nu viņai vēl nav nekādas, loģiski, bet vispār... Nu, laiks rādīs, nesteigsimies ar secinājumiem. Lai pažāvājas vien. Savā ziņā tas ir labāk nekā tarkšķēšana. Par ko tad nu abi būtu tā runājuši? Kādas problēmas dziļdomīgi apcerējuši? Kavējuši viens otram laiku ar *status quo* konstatācijām vai meteoroloģiskiem minējumiem, trinuši zobus ap kopīgiem paziņām vai pārsprīduši citas «mūžīgās tēmas» – darijuši to, ko mēdz dēvēt par smalku tērzēšanu?...

Pretim braucošā vieglā mašīna, Voicheovski sveicinot, īsi uztauvēja, un viņš, pazinis Kaspārsona zaporožecu, atbildēja sveicienam, iededzot un pamirkšķinot ugunis, kaut gan līdz šim bija braucis vēl bez tām, kā aizvien līdz galējai robežai novilcinot gaismas ieslēgšanas brīdi, lai iespējami ilgāk paliktu vakara zilajā mijkrēslī.

Atgriešanās mājās, sēžot pie gazika stūres, Voicheovskim allaž bija kā plūstoša šķirtne starp stresu un mieru, saspringumu un atslodzi – kā sportistam skrējieni jau pēc finiša lentes, kad visam pielikts punkts, taču inerce vēl nes ķermeņa masu uz priekšu...

Uz ceļa pavisam tuvu mašīnai stiepieniem izlēkšoja zaķis, un Voicehovskis automātiski uzmina bremzes pedālim, vienlaikus piespiezdams pirkstu signāla pogai. Gaziks nodrebēja, salēcās un, uzšļācot divus milzīgus ūdens vēdekļus, šalcot ietricās lāmā. No spējās kustības Džemma sasvērās uz priekšu tik strauji un stipri, ka ar pieri gandrīz skāra priekšējo stiklu. Aizsnaudusies, vai? Jeb vai visā visumā ar pavājinātu reakciju? Interesanti, kā viņa pati vada mašīnu? «Tiesības» jau nu vēl nenozīmē neko.

Voicehovskis pašķielēja vēlreiz. Nē, gulēt viņa gluži negulēja, lai gan necik tālu, kā likās, no tā nebija, – abas ar Melāniju būs nikušas līdz vēlai naktij – zāļu šņabītis un pankūkas, pasjansi un asaraini dzīves stāsti, aizkustinošas milestības un vīriešu dzimuma nelieši. Lai iztēlotos vakardienas notikumu norisi, patiešām nevajag daudz fantāzijas! Visu to viņš spēj iedomāties ar diezgan lielu precizitāti. Par laimi, tas neskar viņu un neattiecas uz viņu. Kamēr nesaceļas tenkas un nevalodas, nesākas mājieni un sūdzības – *o, szczęsie!*¹ – viņam atļauts nezināt neko, kas notiek zem vetiecirkņa jumta, tā saucamajos «dzīvojamajos apartamentos». Pretējā gadījumā – *do diabła!*² – viņam gribot negribot jāķeras pie tā, ko viņš nevar ciest ne acu galā, proti, «jāsper soļi»...

Atkal žāvājās!

Viņa, goda vārds, to varētu darīt vismaz ne tik uzkrītoši, jo tas jau sāk izskatīties demonstratīvi. Un, kaut arī bija nolēmis nesākt sarunas bez sevišķas vajadzības, Voicehovskis tomēr nenoturējās un nokremšļojies ieminējās:

– Vakar bankets pie Melānijas, jādomā, ieilga...

– Līdz pusvieniem... Un kas tad ir?

O, kāds kareivīgums! It kā viņš jau uzbruktu un viņa būtu spiesta un gatava ieņemt aizsardzības pozīcijas. Sliktas kvalitātes fotokartītē uz «tiesībām» fotogrāfam acīm redzami izdevies uztvert kādu viņas būtības visnotaļ raksturīgu sastāvdaļu!

Pamanījusi Voicehovska smaidu, Džemma paasi sacīja:

– Nesaprotu, kas tur smieklīgs. Nu, pasēdējām.

– Varu saderēt, ka Melānija jums cēla priekšā ne tikai savus firmas ēdienus un dzērienus, bet arī gara ražojumus. Esmu uzminējis?

– Un kas tur slikts, ka Melānija raksta dzejas?

– Kāpēc slikts – pasarg dies! Tas ir pat moderni. Par milestību un

¹ Ak, laime! (*Poļu val.*)

² Pie velna! (*Poļu val.*)

tās – ak vai! – peripetijām, par cilvēka dzīvi un tās – ak vai! – nemainīgi letālo iznākumu. Jā, un, protams, par dabas aizsardzību, kā jau tas šodien pieklājas. – Un, atvedinot atmiņā nez no kurienes prātā piepeši iešāvušos pārfrazējumu, viņš jautri noskandēja:

– *Tabu, tabu, –
Mīliet dabu!
Guliet saulē,
Sildiet nabu!*

– Jūs smeجاتies par visu un visiem! – Džemma karsti iesaucās. – Jūs nīrgāجاتies pat par – dzeju!

– Savā ziņā jums taisnība, – Voicehovskis miermīlīgi piekrita, – dzeju es patiešām nemīlu.

Nu, – viņš paraudzījās ar interesi, – kas sekos tālāk? Mājiens uz viņa, tā teikt, garīgo nepilnvērtību, reiz nu viņš – ak, kāds noziegums un nāves grēks! – publiski uzdrīkstējās noliegt dzeju. Nē, nesekoja. Neiedrošinājās vai neaizdomājās tik tālu? Sēž atkal klusēdama – un jo labāk. Un kas Voicehovski vispār vilka aiz mēles – nevajadzēja taču sākt! Bet vispirms izaicinošā žāvāšanās un pēc tam tikpat izaicinošais kareivīgums taisni kūdīt uzkūdiņa paķircināt un pavilkt uz zoba... Vecās rīmju kalējas Melānijas trešās šķiras ražojumi, kā redzams, atraduši dzirdīgas ausis un kvēlu aizstāvi. Cerams, ka vismaz «balzams» izpelnījies mazāku piekrišanu, – cilvēkam jābūt optimistam un aizvien jācer uz to labāko... Nu, tā arī nesacīs vairs nekā? Samierināsies? Piepūtīsies? Nesaka. Tikai manāms: paslepen pēti viņa profilu. Lūdzu, nav aizliegts – ja viņa sejas izteiksme var noderēt par izziņas avotu, par ko gan jāšaubās...

– Dakter!

Aha, tomēr dzīvības pazīme!

– Klausos.

– Es zinu, ka jūs... jūs smeجاتies arī par mani un ka arī mani jūs ļoti negribējat, bet...

– Bet?

Klusums.

Vai viņa gaidīja noliegumu? Vai svētu izbrīnu – ai un ak! Un kālab viņai tā šķietot un izliekoties... viņš jau miļuprāt... viņš jau ar atplestām rokām... Bet nebija nekādas vajadzības tēlot nedz antiņu, nedz lišķi un nebija arī ko noliegt un slēpt: jā, negribēja!

Un viņš, ierasti nokremšļojies, sausi sacīja:

– Ja diennakts laikā esat paguvusi savākt jau tik pilnīgu informāciju, tad nešaubos, ka jums zināmi arī manu ieskatu un rīcības cēloņi.

Un vispār... – Viņš brīdi paklusēja, domās ar nepatiku iztēlojoties, ko visu un kādā variantā šī pļāpa Melānija jau pamanījusies Džemmai izstāstīt. – Jā, un vispār man gribētos, lai turpmāk mēs viens par otru iegūtu ziņas bez aplinkiem, tiešā ceļā. Ja ir kādas neskaidrības, lūdzu, vaicājiet! Un es jautāšu jums, kad radīsies nepieciešamība. Savukārt tanīs gadījumos, kad mums tas liksies neērti, mēs ar takta sajūtas minimumu, domāju, bez sevišķām grūtībām sapratīsim, ka bāžam degunu tur, kur mums neklātos. Šķiet, ka tas varētu novērst dažu labu pārpratumu mūsu tālākajā sadarbībā un būtu pieņemams abām pusēm. Jūsu ieskati?

Tas bija džentlmeniskas vienošanās un mierīgas līdzaspastāvēšanas piedāvājums, un kā tādu to uztvertu jebkurš normāls vīrietis, taču ej nu sažini, kādus iztulkojumus spēja izperināt sievietes untumainais prāts.

Bet viņa tikai sacīja:

– Es neesmu izvaicājusi ne par ko.

– Pateicos. Centīšos atbildēt ar to pašu.

Voicehovskis piegriezta gaziku pie iecirkņa ieejas, lai viņu izlaistu pie pašām durvīm. Viņa izkāpa, bet pakavējās kādu brīdi ilgāk, nekā tas bija nepieciešami durvīņu aizvēršanai. Stāvēja un raudzījās Voicehovski. Vai viņa gribēja bilst vēl kādus taisnošanās vārdus? Vai gaidīja norādījumus?

– Rīt – deviņos, – viņš īsi teica, bet Džemma neatbildēja un joprojām tikai stāvēja un skatījās.

Nu, kas tad sekos vēl – kādas piedevas pie tās pašas savstarpējo attiecību noskaidrošanas?

Viņš nogaidīja – nesevoja nekas.

Kādas nu tur piedevas? Kāda attiecību noskaidrošana? Džemma laikam vienkārši nenesa uz priekšu kājas. Viss tievais, meitenīgais augumiņš mašīnas nespodrajā atgaismā bija sagumis no ļoti dziļa, līdz aprtulumam smaga noguruma. Un ar Voicehovski notika tas, no kā viņš, pazīdams savu raksturu, aizvien sargājās par visu vairāk, – viņā saviļņojās žēlums un maigums. Viņš iedomājās, ka pēc visa, ko bija jau teicis, vajadzētu pasacīt arī kaut ko labu, bet neattapās – ko. Slavēšanai pagaidām trūka pamata. Izteikt prognozes šķita drusku priekšlaicīgi. Tagad bija vienīgi kārtīgi jāizguļas – pirmkārt un galvenokārt, bet to viņa izdaris arī tāpat, bez īpaša pamudinājuma un rikojuma no augšas.

– Ar labvakaru, – viņš teica, un viņa paklusām atsaucās no pustumas:

– Uz redzēšanos.

Tā, beidzot viens. Arī viņš, taisnību sakot, bija piekūsis kā suns. Tagad tikai uz mājām...

Taču viņš nepaguva nobraukt ne piecdesmit metru, kad pamanīja Alisi. Tā gāja ar nesamajiem gar ceļa malu, droši vien no autobusa, un starmešu gaismā viņš redzēja, ka Alise tērpusies nepiemēroti šai pavasarīgajai dienai – ne īsti ziemas, ne rudens mētelī, pārāk tumšā, pārāk smagā un garā – un ka mētelis vērs tās augumu smagnēju un neveiklu. Varbūt vainīgs nebija mētelis, bet slidenais ceļš vai saiņu smagums, vai vienkārši – laiks. Un, kad viņš nobremzēja un kad Alise pienāca cieši klāt, viņš ieraudzīja, ka tas patiešām bija laiks un ka Alise jau pamazām novecoja. Un viņam ienāca prātā, ka, ļoti iespējams, Alise šobrīd to pašu domāja par viņu, jo gadi viņus netaupīja ne vienu, ne otru, un vienīgi Pēteris bija itin kā ārpus laika...

Viņš bija apstādīnājis gaziku, neiztēlodamies, kālab īsti un ko taisās sacīt Alisei. Bet, kad Alise ar cerībām pavērās viņā, Voicehovskis atskārta, ka tā gaida no viņa kādas vēstis par Pēteri, un vēl viņš atskārta, ka pats pieturējies mašīnu tālab, lai savukārt uzzinātu kaut ko no Alises. Bet abi arī bez vārdiem saprata, ka nav nekā jauna un ka ar to jāsamielinās. Un ar smalku takta sajūtu Alise viņam aiztaupīja skaļi izteiktus nolieguma vārdus un Voicehovskis no savas puses Alisei, viņi itin kā centās viens otru pasaudzēt – šie divi tik ļoti atšķirīgie cilvēki, kuriem kopīgs bija vienīgi tas, ka abi milēja Pēteri. Un Alise pastāstīja, ka fermā dabūjusi brīvdienu un izbraukājusi Rīgu, un viņš sacīja, ka atgriezoties no mehanizācijas skolas saimniecības, jo cilvēkiem – kā tas pieņemts – tiekoties ir kaut kas jārunā. Viņi nežēlojās un nezūdījās ne par ko. Bet, kā aizvien, sastopoties ar Alisi, Voicehovski māca skumjas. Un ļoti iespējams, ka Alisi tāpat. Un Voicehovskis nojauta vēl to, ka arī visu vakaru viņam būs skumji un ka neko viņš tur nevarēs līdzēt – vēl nule tik ļoti kārotā vienatne žņausgs viņu vai nost, un izmainīt tur nevarēs nekā...

Abi īsi atvadījās. Voicehovskis nolika mašīnu un gurdi un gausi, pieklibojot vairāk nekā parasti, devās uz dzīvokli.

Uz kāpnītēm kāds sēdēja.

– Tu, Ati? – pazinis viņš pavaicāja.

– Es!

– Ko tu te tumsā dari?

– Atnesu Neronam kaulus.

– Bet šis nēlaiž iekšā, jā?

Zēns pasmējās.

– Nu, tūlīt mēs tur varēsīm kaut ko līdzēt, – Voicehovskis sacīja un iebāza roku kabatā pēc atslēgām.

Sameklēja tās, atslēdza durvis.

– Lūdzu.

Un Atis viņam pa priekšu iegāja. Un Nerons smilksnot metās pretim, un zēns apskāva suni un liksmi sāka glaudīt un šķirstīt tam pelēko spalvu. Bet Voicehovskis raudzījās Ata pakausī, un no viņa savīļņotajām atmiņām atkal uznira domas par Pēteri, kam viņš bija vienaldzīgāks par jebkuru svešu cilvēku.

Bet Atis? Ko Atis meklēja un atrada pie viņa un viņā? Varbūt Atim nemaz nebija vajadzīgs viņš, bet tikai viņa suņa maigā pieķeršanās? Vai viņa eksotiskā svešzemju putna noslēpumainība? Viņa dzīvnieki, nevis viņš – tāds Felikss Voicehovskis?

Nu labi, lai būtu tā...

Bet vai šis Ata tieksmes un vēlmes nākotnē savilksies kā pirksti dūrē – dzīves sūtībā un mūža piepildījumā? Vai kļūs par alkām vispār, par dziņām vispār: par vēja ziediem un mēness tiltiem, par mirāžas pilsētām un rūsas gaismu – par mūžīgām mokošām slāpēm bez dzēsuma?...

Voicehovskis atjēdzās, ka jau atkal domā nevis par Ati, bet Pēteri. Varbūt viņš mēroja Pēteri ar savu olekti – un tā bija viņa kļūda un alošanās? Varbūt tas, kas viņam likās ciešanas un bezjēdzība, īstenībā bija Pētera laime, kuru viņš, Voicehovskis, tikai vienkārši nesaprata – ar vietsēža izbrīnu par ceļojuma dzenuli gājputna gēnos? Jo ko gan mēs zinām par citiem cilvēkiem – un pat par saviem dēliem?...

Voicehovskis nokremšļojās, cenzdamies atbrīvoties no šīm domām. Jo ko tās līdzēja? Ko tās varēja grozīt un par labu vērst – šīs tukšziedes domas?

– Tu esi vakariņojis, Ati?

– Aha.

– Bet ar mani kopā tu taču vēl ēdīsi?

– Var jau, – Atis piekrita.

– Izved drusku pastaigāties Neronu, es pa to laiku uzvārišu tēju.

Voicehovskis uzlika tējkannu uz gāzes un iegāja vannasistabā.

Siltā ūdens, protams, nebija – jo kurš gan būtu kurinājis boileru? Viņš atgrieza auksto krānu, izģērbās, taču brīdi pavilcinājās, iekams sadūšojās palist zem dušas. Šādos gadījumos visuzskatāmāk redzams un manāms – brr, ir gan auksts kā velna sēkla! – cik ļoti izteikta ir cilvēka tieksme sargāt savu ādu. Tiklab tiešā, kā pārnestā nozīmē... O, tu zem šīm svilinoši ledainajām šaltīm vēl esi spējīgs uz filozofēšanu, pan

Voicehovski! Jeb vai tas ir tā saucamais entuziasms?... E-eh, velk dvēseli no miesām tikpat kā sātans grēciniekam! Nu, nū, kas tad ir, vairāk pacilātības un atdeves, un galvu augšā! Un vēl kaut ko prātniecisku un iedvesmojošu! *Mens sana in corpore sano*, teiksim, vai...

– Onkul!

– Tu jau esi atpakaļ?

– Tur trumulis vārās kā traks!

– Nogriez gāzi. Es tūlit. Dzirdi?

– Aha.

Saltās strūklas uzmundrināja, kopā ar sviedriem noskalojot arī nogurumu, toties pieteicās vecais miļlais reimatisms – kā tad nu bez tā? Nepatīk tāda duša, nepatīk... Vanniņu! Siltumiņu! Termoforiņu! Tīģerziedīti! Taču karstumu pēc grūtas dienas viņš panesa vēl sliktāk – uzreiz sačākstēja kā pārgatavojusies sēne un novadējās kā atkorķētas pudeles saturs. Atslāba smadzeņu un muskuļu tonuss – vecis!...

– Onkul!

– Tūlit, tūlit nākšu. Jau cauri.

– Vai man pabarot Tjēru?

– Jau slaukos!

Roka pati pasniedzās pēc peldpalaga. Tā. Un tagad skuvekli. Tas prasīs minūtes divas trīs. Viņš dzina bārdu vakaros. Garo laulības gadu pieradums. Un ne tikai. No rītiem nereti viss gāja pa galvu pa kaklu... Tā. Un tagad halātu. Pašsajūta? Visnotaļ normāla, ja neskaita sāpes ceļgalu locītavās – bet tas neskaitās...

Viņš aplēja ar verdošu ūdeni tēju un sagrieza sieru.

– Še, nes jau cukuru. Un šajā cibā ir cepumi. Kā tu domā, ievārijumu mums vajadzēs?

– Kāds tev ir?

– Ķiršu.

– Ar kauliņiem?

– Ar.

– Mamma saka: no kauliņiem piemetoties aklā zarna, – Atis teica, taču burciņu paņēma tik un tā – liela tur muiža, lai piemetas, viena zarna vairāk, viena mazāk...

Sasēdās abi, patiesību sakot, visi: Voicehovskis galda vienā pusē un Atis iepretim, Tjērs uz krēsla atzveltnes un Nerons iebļakus uz grīdas. Idille. «Dubultportrets ar dažām animālām piedevām,» nodomāja Voicehovskis, ierasto ironiju kā laku pārslaidams pāri sentimentālajām noskaņām.

– Paļauj, es tev ieliešu.

Atis pastiepa pretim tasīti.

Pie durvīm piekļauvēja.

– Lūdzu!

Debess, vai tiešām šovakar būs vēl kaut kur jākust?!

Bet tas bija Aigars.

– S-sveicināti. R-r-redz, k-k-ku-r viņš ir-r! – Aigars iesāka, un tas, cik stipri viņš stostījās, nodeva viņa uzbudinājuma pakāpi. – N-nu v-vai z-z-zini!

– Sēdies klāt, Aigar.

– N-n-nevaru. Mamma jau tāpat n-n-nikna k-kā p-pū-ce. Pa v-visu M-mūrgali nevarot sadzīt r-rokā šito s-s-sprukstiņu (nu tu mājās dabūsi!)... E-es jau uzreiz s-sacīju, v-vai tikai nebūs pie j-jums, bet... (Ati, n-nu fiksi!)

Atis gausi noslidēja no krēsla.

– (Nu, k-kas t-tad būs? T-tevis dēļ man m-mūžīgi jābizo apkārt un j-jāošņā p-pēdas...) Taisni rāda f-futbolu, bet man... n-nemaz r-runāt negribas... (Kusties, k-kusties!) Jā, un ar l-labvakar.

Toties Atis neatsveicinājās un durvis pat neatskatījās, un viņa seju Voicehovskis nedabūja redzēt.

– Do widzenia, pan... do widzenia... – jūsmīgi iekliedzās Tjērs.

– Vai tu nepaliksi mierā, tarkšķe! – gurdi sacīja Voicehovskis.

Aizkrita durvis, soļi attālinājās. Neizdzerta tasīte, aizkosta sviestmaize ar sieru... Kāds dziļš nogurums!... Nu, ēd, pan Voicehovski, ēd, ieturies, nu, ko tu tā sēdi?! Sapurinies, nu vienu kripatiņu tā paša visplikākā entuziasma! Tu vienkārši kļūsti vecs, mīlo, dārgo dakter!...

Būtu nu kāds piezvanījis. Bet – tfū, tfū! – nepiesauksim ļaunu. Zvans – tas ir izsaukums, gandrīz ar simtprocentīgu garantiju. Ja nu vienīgi Cilda no Raudavas. Bet diez vai? Un ko gan ieliksmojošu viens otram var pasacīt cilvēki, kuru attiecību «jūsmības stadija», kā viņš pavīpsnāja domās, «jau laimīgi palikusi aiz muguras»?

Varētu kāds atnākt un paaicināt uz pankūkām – uz plīskrāsni stāvējušiem un jau pasikstiem pentokiem ar pērno zemeņu ievārījumu...

Voicehovskis sēdēja, atbalstījis zodu delnā. Tēja tasē kūpēja smaržīgi un karsti, pamazām dzisdama.

Kāda asa, ar notikušo nesamērīgi dziļa zaudējuma sajūta! Kas tad tāds ir atgadījies? Nekas nav atgadījies – tikai Atis ir aizgājis...

– Cik tu vārīgs, Feliks Voicehovski, – viņš sev teica. – Kā slikti satīts kamols! Mazs pārpratums, siks misēklis, neliela alošanās – un gatavs, iet vaļā; nosprūķ pavediens – un tu uzreiz irsti kopā un ritinies vaļā, un notinies līdz serdei. Nevajag apcerēt un urdīt, bakstīšana nekad

nav veicinājusi aizdzīšanu un sarētošanos. Un ar pašmocību nevar izpirkt itin neko, tu neesi Jēzus Kristus, Voicehovski!

Bet viņš varēja būt tikai tāds, kāds bija – pietiekami vecs, lai apzinātos savus plusus un minusus, un pārāk vecs, lai kaut ko vēl izmainītu.

Viņš varēja apslēpt plikgalvību, bet nevarēja ataudzēt matus, viņš varēja nenēsāt spieķi, bet nevarēja neklībot, viņš varēja nerunāt par to, kas viņam sāpēja, bet nejaudāja nedomāt – viņš nespēja pārkāpt pāri pats savai ēnai, kā to nevar neviens no mums. Un ar tuvu cilvēku nāvi un paša ciešanām apzīmogoto pagātni viņš nesa, kā gliemezis nes savu māju, tikai tā viņu nepasargāja ne no kā: nevilšs pieskāriens – un uzreiz atsedzās dzīvi audi. Pagātne viņu ietvēra no visām pusēm, kā kūniņu ietver čaula, tikai viņš nespēja no tās izlobīties un aizlidot. Un pats sāpīgākais viņa mūžā bija...

Vai mātes nāve, ko viņš nemaz neatcerējās? Vai tēva nāve, kas, iespējams, jau bija žēlastība izmocītajām miesām? Vai Ievas nāve, kuras skaudrumu mīkstināja attālums un laiks? Vai Martas nāve, tik bezsāpīga kā vairumam sirdsslimnieku, tik viegla un ātra, ka tādu viņš vēlētos arī sev?

Zenona nāve! Automāta stobrs pret saļimušu, jau pilnīgi nevarīgu, vairs tik tikko dzīvu cilvēku, kam liktenis nenovēlēja pat beidzamo – iespēju nomirt stāvus. Un Pētera novēršanās, kas bija kā nāve un vairāk nekā nāve – tā bija kā nodevība... Šausmas dēla sejā, abiem pirmoreiz sastopoties...

Ar prātu – jā. Ar prātu viņš varēja aptvert un saprast, ka četrgadīgajam zēnam vārds «tētis» saistījās tikai ar Mārtiņu Kupenu, nevis ar šo sazin no kurienes piepeši uzradušos plikpauraino dzīvo ģiltēni, – jo kas tad cits viņš toreiz bija – tūlīt pēc atgriešanās? Bet viņš neko nevarēja ar sevi padarīt – kaislā daba, tikšanās gaidu slimīgi uzkurinātās emocijas ņēma pārsvaru par saprātu, un pret paša gribu viņā kaut kas sāpīgi salūza. Viņš stāvēja, noņēmis cepuri kā lūdzējs, viņam sala galva, un viņā kaut kas saplīsa. Viņā jau daudz kas bija saplīsis pa četriem gadiem – vispirms Raudavas cietumā, tad Salaspilī, pēc tam Štuthofā un tāpat vēlāk, kad vajadzēja pierādīt, kā un kāpēc palicis dzīvs. Šķita, ka viņš pārdzīvojis jau visu, ko vien var izciest un panest cilvēks, un ka viņu nevar pārsteigt itin ne ar ko un satricināt itin nekas. Bet izrādījās, ka bija vēl... Viņš skatījās uz Kupenām – uz Mārtiņu un Mariannu – ar svelošu, karstu, jau ienaidā pārtopošu greizsirdību, ka tiem piederēja viņa dēls, viņa Pēteris, un tie savukārt skatījās pretim ar piesardzību un bailēm, ka viņš ieradies tiem Pēteri nolaupīt,

apņēmības pilni zēnu neatdot, gatavi aizstāvēt savas likumīgās audzūvecāku tiesības par katru cenu un kaut vai ar varu. Bet Pēteris kļiedza: negribu... negribu... negribu, – un, ar šausmām bēgdams no viņa, tvērās pie Mariannas. Tas bija kā sitiens un vairāk nekā sitiens – tā bija kā nodevība.

Viņš stāvēja, dziļi pazemots, lai gan pa četriem gadiem jau daudzkārt bija apsmiets, noniecināts un daudzīts un vēl nesen bija domājis, ka ievainot viņu vairs nevar ne ar ko un neviens. Bet izrādījās, ka viņš kļūdījies un ka ciešanu veidoli ir bezgalīgi. Un, kamēr Pēteris, noliegdams viņu, sauca «negribu!», viņš zvērēja sev, ka atkaros un izcīnīs dēla mīlestību par katru cenu un kaut vai ar varu. Tā bija kā apmātība.

Ko gan iespējams paņemt ar varu un ar spēku, par katru cenu un par spīti visam? Mantu, baudu... Bet kā paņemt mīlestību? Viņam šķita, ka bērna dēļ viņš spēs ziedot visu un ar bērnu aizpildīt visu, bet to spēj tikai sieviete – viņš to nespēja. Bet vai varēja arī prasīt, lai viņš atskās no Pētera – viņš, kam bija palicis tik vien kā šis noliesējušais, slimību apsēstais ķermenis? Vai viņam vajadzēja samierināties, ka sveša sieva, kaut kāda Marianna Kupena, Pēterim nepieciešamāka nekā viņš, tēvs?

Nebija neviena, kas uzvilktu Kaukāza krīta apli. Bet varbūt arī tas nebūtu līdzējis, jo pilnīgu nesavtību pazīst tikai māte... Un viņi abi, Marianna un Voicehovskis, katrs ar savām tiesībām un savu taisnību, katrs ar savu mīlestību un savu pārliecību, katrs ar savu egoismu un savu kretinismu vilka un rāva Pēteri uz divām pusēm, neiedomādamies – vai nevēlēdamies iedomāties, ka tā var arī saplosīt, un neiztēlojamies – vai negribēdami iztēloties, ka sāp ne tikai viņiem, jo – ko gan saprot bērns? kas gan var sāpēt bērnam? Ja nu vienīgi vēders... Nekliedz – tā tad nesāp.

Bet Pēteris?

Vai kāds ir aprēķinājis intensitāti, ar kādu cālis izknābjas ārā no čaumalas vai kā plīst pumpurs? Vai spēku, ar kādu sēņotnes auglis šampinjons uzlauž asfaltu? Un vai tikpat lielas kā mātes dzemdību ciešanas nav arī dzimstoša bērna pasaulē nākšanas mokas?

Un rīts, katras dienas rīts

Bij laimīgs reiz manā bērnībā...

Tā tas ir tikai šļāgeros un no bērnības sen tālu aizgājušu un bērnību jau gandrīz aizmirsušu cilvēku izplūdušajos un miglainajos priekšstatos – kā viņiem ar Mariannu... Mariannai palikusi vismaz naivi svētlaimīgā pārliecība, ka Pēterim darijusi vienīgi labu. Bet viņš – viņš mokās pašapsūdzībā un kā kaķenus zaudējusi kaķene mēģina savā tukšajā migā ievilkēt un piejaucēt kaut vai kucēnu.

Beidzot Voicehovskis uzslējās, piegāja pie bufetes un ķērās pie tā, ko darija tikai ļoti retos gadījumos: ielēja glāzē no konjaka pudeles gramus piecdesmit un izdzēra vienā malkā, neizjūdams nedz stiprumu, nedz garšu. *Humani nihil a me alienum puto.*¹ Pastaigāja pa istabu turp atpakaļ, turp atpakaļ, uzdūrās magnetofonam. Sagribējās paklausīties kaut ko atbilstošu noskaņojumam – Hendeli vai Bahu. Iedarbināja. Bet lente bija cita, un ērģeļu heroiskās mūzikas vietā viņa dzīvoklī ielauzās augstas, jaunas un jūsmīgas balsis, kas dziedāja par veco labo «happy end», par laimīgajām beigām, par to, ka viss ir labi un ka viss būs vēl labāk, aizvien labāk, viss būs ārkārtīgi un gluži neticami labi.

«Da-tums.» Tā. Svītra. «Dzīv-nie-ka vārds, ve-cums.» Svītra. Ir nu gan lineāliņš! «Īpaš-nie-ka vārds, adre-se...» Būtu varējusi paņemt līdzī pati savējo. Svītra. Nu, vai tā ir kāda svītra – kā ar zobiem graužts! Tālāk – «anamnēze». «Anam-nē-ze.». Atkal svītra...

– Džemma!

– Mm?

– Ko tu tur skrīvē?

– Vajag sagrafēt dienasgrāmatu.

Tālāk.

«Sta-tus (pre-sents).» Svītra. Nudien kā ar gaiļa kreiso kāju!

– Melānijastant!

– Nu-u?

– Vai jums kāda cita lineāla nav?

– Ja nu vienīgi kantorī, pašam galdā. Bet tad jāiet pakal.

Taču Melānija nebija slinka – aizstaigāja un pameklēja, uzgāja un atnesa. Un pēc tam stāvēja Džemmai aiz muguras noskatīdamās.

Svītra.

– Pavisam cita lieta! Vismaz līnijas taisnas.

«Diag-noze.» Atkal svītra...

– Centīga tu esi gan!

– Centīga! Jāsmejas. Man to vajadzēja izdarīt jau sen.

Melānija pavēroja vēl.

– Es atkal domāju, ka tu saceri vēstuli uz mājām.

Kas nākošais? Ā, «Ārstēšana». Un tālāk – «Piezīmes». «Pie-zī-mes.» Tā, punkts. Piezīmēm gan vieta iznāca drusku par šauru – ak tu neraža! – tikai četras rūtiņas. Vajadzēja vispirms vilkt ar zīmuli un ar pildspalvu tikai pēc tam...

¹ Nekas cilvēcisks man nav svešs. (*Lat. val.*)

- Ko tu nekā neatbildi?
- Mm?
- Uz mājām, es saku, tu tā arī nerakstīsi? Rit eju uz pastu, aiznestu vēstuli un iemestu.
- Mamma tāpat zina, kur es esmu.
- Ak tu žēliņ, vai tad tā ir cilvēka valoda! «Zina, kur esmu...» Ko viņa var zināt? Uzraksti vismaz, lai redzams, ka esi pie dzīvības.
- Džemma, nepaceldama galvu, pasmējās.
- Ja nomiršu, jūs ar Voicehovski...
- Tfu, tfu, muļķadesa!
- ...jūs ar Voicehovski aizsūtīsiet vēsti: sak, tā un tā, dziļās sērās un tamlīdzīgi – kā jau tādos gadījumos pieklājas.
- Vai tu neturēsi muti?!
- Bet, kamēr esmu dzīva, – nepazudišu. Loģiski?
- Nu, paklau... – Melānija apskaitās. – Ja tu būtu mana meita...
- Nu, kas tad tāds notiktu? – Džemma miermīgi apjautājās un sāka aizpildīt iedaļas.
- «6. ap-rī-lis.» Tā. «Au-ru-cie-ma Šūpolēs...» «Šū-po-lēs.» Punkts. «V. Vasarāja.» Punkts.
- Es nepielaiestos, lai tu man padari sirmus matus un bendē kopā nervus!
- «Govs San-ta. 5 g. v.»
- Vai pēc «5» jāliek punkts, Melānijastant?
- Es ņemtu žagaru un uzliktu to punktu tev uz dibena, tik tiešām.
- Ir jau mēģināts, Melānijastant, un atzīts par nederīgu... Nu, vai ir jāliek punkts pēc «5» vai nav? Hm. Liekas – nebūs vis. Tad arī neliksim... Tālāk...
- Tu esi jokains cilvēks, Džemma, goda vārds.
- «Pēc īpašnieces stāstījuma, govs pēc dzemdībām nav cēlusies kājās un atsacījusies no barības... no ba-rī-bas...»
- Ņemiet par labu! Kāda esmu – tāda esmu.
- «...pirms dzemdībām barota galvenokārt ar sienu un kombikormu...»
- Divains vārds – kombikorms, vai ne? «...kom-bi-kor-mu...»
- Mums viens pasniedzējs tehnikumā uzreiz lec vai gaisā, kā izdzird... «Kas tas jums par kombikormu?! Kom-bi-nē-tie lop-ba-rī-bas mil-ti.»
- Bet kā lai es tos iespiežu piecās rūtiņās, mm?
- Ko tādu, Džemmiņ? – apvaicājās Melānija, domādama savu.
- Nu, tos kombinētos lopbarības miltus!
- Melānija paklusēja.
- Tu kaut ko jauc, bērniņ.

– Nemaz nejaucu.

– Met nu mieru – nāc labāk un paēd. Izvāriju sausus kartupeļus. Un rūgušpiens arī ir.

«...pie ekstremitāšu un ragu pamatnēm stipri pazemināta temperatūra. Pulss – 40 reīzu minūtē...»

Vienreiz jāsataisās un jānopērk pašai savs pulkstenis. Citādi kā tāds nabags – mūžīgi jālienē. Neņemsi tak lidzi uz kolhozu lielo modinātāju!...

– Liec nu nost! Kartupeļi atdzisis.

– Un jūsu kartupeļus, Melānijastant, paldies, bet es neēdišu.

– Apžēliņ, kāpēc ne?

– Tāpēc, ka skaitos pati savā uzturā. Un nevaru...

«Diagnoze: pie-na trie-ka.» Tā. Tagad «ārstēšanas» aile.

– ...un nevaru bez gala baroties uz jūsu rēķina. Punkts.

– Kas nu tā par «barošanas». Ja nu vēl būtu kādi cepeši, bet tupeņi, kas tikpat...

– Principā vienalga: kartupeļi vai cepeši. Šodien nopirku maizi un reņģes. Un kāda vaina maizei ar reņģēm, mm? Ja ir vēl arī vakardienas sviests. Tūlīt būšu galā – un varēsim kopā paēst.

– Kā tad mēs ēdīsim kopā, kad tu – savu un es – atkal savu?

– Mierīgi.

– Tā kā salēkušās, jā? Tā kā sagājušas matos un ragos, jā? Man tak pagrabā stāv un dīgst vēl veseli divi pūri. Kas tos vairs pievārēs un nosukās, ja klāt jau pavasaris un drīz būs jaunie? Ko es ar tiem iesāksū? Cūkas tak man nav. Pirkšu aparātu – sāksū ļergu tecināt? Un ar sausu vien tev...

– Melānijastant!

– Nemaz nerunā! Ar sausu vien tev kuņģis sarausies piņģerota lielumā un pieaugs pie mugurkaula kā piepe, tu redzēsi. Esmu strādājusi slimnīcā un labi zinu, no kā ceļas visas kuņģa vainas.

– Ai, tante, neņemiet ļaunā – jūs man briesmīgi traucējat. Es jau, liekas, esmu saputrojusi recepti. Tūlīt beigšu.

Melānija negribīgi aplusa, taču projām tomēr negāja, bet Džemma vēlreiz rindu pa rindai pārlasīja:

«Rp. Sol. calcii chlorati 10% – 200,0

Sol. glucosae 40% – 150,0

M. F. Solutio.

D. S. Intravenosi.»

– Cerēsim, ka nebūs nošauts šķibi! Citādi atkal dabūšu no Voičehovska... Cauri? Beidzot cauri. Ak nē, vēl parakstiņš.

Tā, nu gan beidzot viss.

– Kad tad viņš tev ir kaut jel vienu ļaunu vārdiņu pateicis? Izbāris? Uzkliežis?

– Ļaunāk. Viņš izturas pret mani kā pret muļķa bērnu! Un vēl tik mierīgi un pieklājīgi, kā kad manis dēļ nemaz nebūtu vērts bojāt nervu sistēmu.

– Un kas tad tu esi, ja ne bērns? Ar saviem astoņpadsmit deviņpadsmit gadiņiem.

– Man drīz būs divdesmit viens.

– Liela tur starpība!

– Domāju gan.

Džemma aizvēra dienasgrāmatu un noglabāja atvilktnē.

– Vai tad uz tehnikumu tu aizgāji pēc vidusskolas?

– Ne īsti. Nomocijos vēl devīto klasi. Un gandrīz divus ceturkšņus pat desmitajā. Bet sagribējās būt patstāvīgai un neatkarīgai. Sāku strādāt. Un pēc tam izdomāju – un iestājos vetos.

– «Patstāvīgai...» Iet uz ballītēm un pirkt importa lupatas...

– Ne tikai.

– Džemma!

– Nu?

– Tu man kaut ko slēp, mīļā sirds.

– Slēpju? Un ko tad?

– Netieku īsti gudra. Bet tu neko negribi par sevi stāstīt. Jāvelk tikpat kā ar knīpstangām.

– Un jūs? Vai jūs uzreiz kratāt savu sirdi pie pirmās izdevības?

– Kā to saprast – «pie pirmās izdevības»?

– Ak, tante, nu ko mēs strīdamies? Gribat, es jums labāk kaut ko nodziedāšu!

– Nodziedāsi?

– Mhm. Zināt, netālu no turienes, kur es dzīvoju, cēla tiltu. Starp strādniekiem bija arī ukraiņi un baltkrievi. Vakaros viņi labprāt dziedāja. Un man atmiņā palika viena dziesma. Visu pat vairs neatceros, tikai pāris rindu.

– Nu, nu?

– Nezinu tikai, vai jūs sapratisiet, – Džemma sacīja un iesāka:

– Кому были гореньки да печаль...

Un Melānija, kam piemita apsviedīgums daudzās lietās un vietās, tikai trūka ķēriena uz valodām – kā nu nebija, tā nebija –, patiesi nesaprata nenieka un klausījās vienīgi Džemmas balsi, bet balss bija augsta un meitenīgi tīra.

– Nudien skaista dziesma. Un tālāk?
– Tālāk neatceros.
– Un par ko tad tu nupat tur dziedāji?
– Nu apmēram tā: kam bija kādas bēdas vai skumjas, tas izgāja uz ielas un izkiedza visai pasaulei. Trāpīgi, vai ne?

Melānija aizvainoti nokāsējās.

– Tātad es, Džemmiņ, pēc tavām domām, esmu tā «iela» un tā «visa pasaule», kurai tu nevari izkliegt savas bēdas, jā?

– Bet varbūt man nemaz nav par ko kliegt? Var taču tā būt, mm? Kas man kait? Vesela. Jauna. Dzīva. Vai, paraugieties, kāda debess!

Debess bija ar rožainu zīdu pārvilkta, tik krāšņa kā reti kad, taču Melānija neskatījās logā, Melānija skatījās tikai uz Džemmu.

– Labi, lai paliek, kad ne, tad ne. Negribi stāstīt, nestāsti, vilks tevi rāvis. Nemežģišu te ar tevi smadzenes. Iesim uz virtuvi. Kartupeļi – vai dieniņ! – būs jau galīgi atdzisuši, un mēs dabūsim ēst aukstus.

– Es tak jau saciju, ka...

– ...ka neēdīsi, jā? – Melānija aizsvilās. – Tad es arī neēdīšu, jedrit-vaikociņ! Lai sakalst un lai sapūst! Liksimies cisās ar tukšiem vidiem un kārsim zobus vadzī. Kad nav, lai nav! Spītēsim pašas sev un saviem vēderiem – un lai tad iet vaļā pa visu banku!

– Nu, tan-te...

– Nemaz negribu klausīties! Zini, es nu reiz esmu viens miera tanks, bet, goda vārds, tavas mammas vietā...

– To jūs jau pirmīt teicāt, ka...

– ...jā, ka es tev to špetno lecību izdzītu gan – ja ne pa vienu galu, tad pa otru. Tik tiešām, kā es te stāvu. Un lai pēc tam mani liek kauču uz sutkā. «Negribu» un «neēdīšu»... «pilngadīga» un «neatkarīga»... un aste ritenī... un sekste gaisā... No kā tu esi neatkarīga? Tā nav un nemūžam nebūs – un to tu liec aiz auss. Tu nekad nebūsi neatkarīga, nekad! Kamēr vien dzīvosi starp cilvēkiem, iegaumē! Ja ne no tēva un mātes, tad no Voicehovska un Melānijas, ņem par labu. Un, ja nebūs Voicehovska un nebūs Melānijas, tad, nebaidies, atradies kaut kāds Pancehovskis un kaut kāda Eulālija. Jo cilvēki vienmēr ir atkarīgi cits no cita. Visa dzīve ir viena vienīga atkarība un sakarība – un atbildība, jo cilvēki saskaras cits ar citu un iemin pēdas cits citā, cilvēki ceļ cits citu un izposta cits citu, cilvēki...

Runādama Melānija iekvēlojās un aizrāvās, Melānija iedegās un uzliesmoja, Melānija jau sajuta gaisā jauna dzejoļa smaržu – viņa sarda to, kā suns saož gaļu, bet Džemma... Džemma izjauca visu, piepeši iesaukdamās:

– Tante – vai! – jūs gāžat apkārt vāzi.

– Posts man ar tevi! – Melānija teica, manīdama, kā atkal izgaist iedvesma – tik strauji un neglābjami, tik bezcerīgi un neatgriežami, ka tur bija vai jāraud.

– Priekšniek!

– Es klausos, Melānij, es klausos.

– Gribu ar jums parunāties aci pret aci.

– O, tas skan drusku draudīgi! Bet nu, lūdzu, lūdzu. Un kas tad būtu uz sirds?

– Par praktikanti.

– Sākas... – Voicehovskis noņurdēja un savieba nelaimīgu seju.

– Kas «sākas»? Nekas nesākas. Tas nevis sākas, bet, kā savā ziņā varētu izsacīties, drīzāk turpinās...

– Turpinās? Un, proti, kas?

– Es to pat nevaru tā īsti izstāstīt.

Viņš nopūtās.

O, bože, liktenis, redzams, atkal netaisās tevi saudzēt, pan Voicehovski, ja to nespēj izstāstīt pat Melānija!

– Redziet, priekšniek, man ir tāda nojauta...

– Precizēsim: fakts vai nojauta? Lai nebūtu pārpratumu.

Tagad savukārt nopūtu izdvesa Melānija.

– No vienas puses, it kā tikai nojauta, bet no otras...

– Puslīdz skaidrs. Tālāk! Klājiet vaļā, esmu gatavs uz visļauņāko.

– Man ir nojauta, priekšniek, ka viņa... ka viņa ir aizbēgusi no mājām.

Voicehovskis atviegloti iesmējās. *O, sancta simplicitas!*¹

– Un tas vien? Neesmu pētījis viņas dzimšanas gadu, bet – kā man vismaz dibināti liekas – viņa ir pilngadīga... pagaidiet, Melānij... un nevis atbēgusi šurp, bet atsūtīta oficiāli: ar komandējumu – zīmogiem un parakstiem. Un šobrīd? Par darbu un uzvedību man nekādu piezīmju nav. Un jums? Par ko tad mēs laužām savas vecās galvas, dārgā Melānij? Neredzu ne mazāko pamatu panikai un izmisumam. Es...

– Burtakalps jūs, priekšniek, esat un birokrāts! Zimogi. Likumi. Paraksti. Bet kas cilvēkam notiek šiten te, – viņa nodimdināja ar dūri pa krūtīm sirds apvidū, – par to jums nospļauties!

– Miļā Melānij, mieru! Nu labi, sāksim visu pa kārtai. Tātad viņa sūdzējās, ka...

– Viņa tev sūdzēsies, gaidiet! Neko viņa nesūdzējās. Tāpat redzams.

¹ Ak, svētā vientiesība! (*Lat. val.*)

No acīm. Un sarunāja man viņa tā, ka... un nebaidies, nodziedāja pat dziesmiņu.

– Kā? Ne no šā, ne no tā? Kaut kā neloģiski.

– Nu, sākās ar tādu nieku, ka es pavaicāju, kāpēc viņa neraksta uz mājām, un viņa...

– Un viņa uzreiz ņēmās dziedāt?... Melānij, jūs mani turat par muļķi!

– Nemaz. Tā gandrīz arī bija, kā es stāstu, tikai papriekš mēs drusku pastrīdējāmies. Izveda viņa mani no pacietības gan. Beigās piedraudēju, ka ņemšu un kraušu. Un gribēju arī, johaidi, iegāzt!

– Reiz, Melānij, jūs jau iegāzāt, – Voicehovskis sausi teica, – mūsu veterinārā iecirkņa labo slavu. Ar savu gluži fantastisko liberālismu. Baidos, ka jūs grasāties to izdarīt vēlreiz. Un šoreiz ar savu tikpat fantastisko sliecību bradāt pa svešām sirdīm.

– Es – «bradāt», priekšniek? Es, kas gribu tikai labu!

– Iespējams, ļoti iespējams. Bet iespējams arī, ka esat dzirdējusi tādu izteicienu: ar labiem nodomiem uz elli bruģēts ceļš.

– Otrs var nobeigties – jums vienalga!

– Var jau būt. Tikai atšķirībā no jums es to necenšos veicināt.

– Nu, vai zini, priekšniek! Man...

– Melānij, baidos, ka, turpinādami šādā garā, mēs sāksim atkārtoties. Tālab ķersimies katrs pie saviem pienākumiem. Es tātad braucu, bet jūs...

– Es jūs cienīju un milēju, priekšniek, bet tagad...

– Bet tagad jūtaties manī vilusies, saprotu. Man ļoti žēl, Melānij, ka es kārtējo reizi un regulāri lieku jums vilties sevī, taču mani iepriecina, ka ikreiz jūs to vaļširdīgi darāt man zināmu.

Melānija izgāja, skaļāk nekā parasti aizcirdama durvis, un sāka šķindināt instrumentus – arī skaļāk nekā citām reizēm.

Hm. Un ko Melānija īsti gribēja? Lai viņš izsauktu praktikanti uz nopratināšanu? Kādā sakarībā? Un te galu galā nav juridiska iestāde. Protams, no malas tas, ko un kā viņš teica, droši vien izklausījās salti un varbūt pat ciniski. Bet ko un kā viņam vajadzēja darīt? Melānijai asistējot, atpreparēt pa muskuļu šķiedrai un pa nervam svešu sirdi, apzelēt un apslienāt svešas ciešanas, kā kabatzagliem izčamdīt svešu dzīvi un kā dzinējsunim skriet pa svešām pēdām? Prakses vadītāja statuss viņam nedeļa ne izmeklētāja, ne biktstēva pilnvaras.

Un kas starp viņām vispār tur noticis vakar? Voicehovskis bija augstās domās par savu intuīciju un iztēli, bet to nu viņš iedomāties nespēja. Sevī noslēgtā, klusā Džemma un žēlsirdīgā dvēsele Melānija sagājušas lielajā un turklāt skaidrā prātā? Mistika.

«Aizbēgusi no mājām...» Tās nu ir acīm redzamas blēņas, kas nekādi neiztur kritiku. «Neraksta...» Tas jau reālāk. Varbūt viņai nav neviena, kam rakstīt? Ak jā. Tēvs strādā mežā, māte – par agronomi. Pēc vietējā izziņu biroja datiem.

Konflikta situācija? Atsalums?

«Neraksta...»

Bet kā nosaukt to, kas viņu šķir no Pētera? Konflikta situācija? Atsalums? Būtībā viņi viens otram vienmēr ir bijuši svešinieki...

Aiz durvīm noskanēja plīstoša stikla tinkšķis. Būs kāda no lielajām šļircēm, cik žēl, ak, Melānija, Melānija! Tā, tūlīt nāks iekšā un vainas apziņā sāks šautīt sevi kā svētā liemocekle. O debess, tik tiešām nāk! Vēl tas viņam neies secen!

– Labi, Melānij, labi, jau dzirdēju un sapratu... viss skaidrs... protams, ka gadās... kas gan negadās pasaulē... saskrienas automašīnas un lūst sirdis... cilvēki šaujas un karas... un kas salīdzinājumā ar to ir viena desmit kubikcentimetru šļirce? – viņš runāja, jau ģērbdamies, lai ātrāk tiktu no Melānijas vaļā un prom, tad pasita padusē mapi ar atskaitēm un izgāja laukā, kur pie kantora ēkas jau stāvēja gaziks. Saule bija augšā, debesis, saule bija lejā, atspulgos, saules bija tik daudz, ka viņš apstājās uz kāpnītēm, uzreiz apžilbis kā pūce.

– Labrīt!

– Ā, tā esat jūs, Džemma, sveicināta!

Voicehovskis pavērs viņā: vai nesekos kādas sūdzības savukārt par Melāniju?

Nesekoja.

– Braucu uz Raudavu un atstāju visu uz jūsu pleciem.

Šo piebildi viņš bija domājis kā joku, bet viņa atbildēja ar tādu lielu bērnišķīgu nopietnību, ka viņš neviļus pasmaidīja.

– Labi, dakter.

Tā, ko vēl?

– Ja iznāks aizkavēšanās, iespējams, ka no turienes piezvanīšu.

– Labi, dakter.

Prātā neienāca vairāk nekas, ko varētu pasacīt. Kājās jau no paša rīta bija kaut kāds smeldzošs gurdums – atkal uz laika maiņu, vai? – vēderā bija kafija un galvā Toričelli tukšums. Jābrauc tikai projām, nav ko kavēties.

Melānija gulēja, iekritusi gultā, un raudāja. Viņa raudāja ar to pilnīgo atdevi, kā raud bērni, raustīdamās ar visu augumu un spiezdama seju spilvenā, no kurienes atskanēja pa pusei elsas, pa pusei apslāpēti

idieni. Viņa raudāja ar to dziļo izmisumu, kā raud pārziedējusi sievietē, kas zina, ka nākotnē viņu negaida vairs nekas – ka nebūs ne bērnu, nedz mazbērnu, ne vīra, nedz mājas ar lievenēm un samtenēm un saulespuķēm dārzā, ka nule viņa palaidusi garām savu pēdējo izdevību – ja nu ne iemantot visu to, tad vismaz sasliet kāršu namiņu vai uzcelt smilšu pili, kas nav daudz, bet kas ir vairāk nekā tukša vieta, ka vainot nav ko, jo vainīgi ir daudzi un daudz kas, taču istā grēkāža nav, ja nu vienīgi liktenis, bet vainot likteni – tas ir tikpat kā sunim ķert pašam savu asti, – un ka nākamībā viņu gaida tikai viens no diviem: vai nu kā rūgtai piepei nopulgot un nozākāt to, pēc kā klusībā ilgojusies, vai remdēt bēdas ar zāļu šņabi, ko, starp citu, viņa jau bija mēģinājusi darīt, tikai diemžēl bez panākumiem, gluži otrādi, degvīns šajā reizē bija viņu uzspridzinājis un pārrāvis viņā pušu slūžas, kā liels neģēlis un nodevējs tas nebija attaisnojis cerības, bet tikai pievilis, iesviedams viņu gultā, likdams mirkt asarās un raušus raudams sirdi no krūtīm laukā, itin kā viņa ar benzīnu būtu lūkojusi apdzēst uguni.

Kas tad tāds bija atgadījies?

Melānija bija satikusi Hugo Dūmiņu. Kopš izšķiršanās viņi ar Hugo bija redzējušies ne reizi vien, un pats par sevi tas nebūtu saucams par lielu notikumu, ka abi atkal nejauši sastapās. Un varbūt viss paietu kā citkārt gods godam, ja nebijis šis pavasara spilgtās un negantās saules, kura nežēlīgi atkailināja to, ko saudzīgi bija slēpusi ziema. Un Melānija ieraudzīja, cik zaļgani bāls ir Hugo un kādi zili riņķi tam ir zem acīm. Un vēl viņa ieraudzīja, ka Hugo mugursomā cauri brezentam apaļiski spiežas tikai baltmaizes klaipiņu sāni, bet it neviens rupjmaizes ķieģeļa kante. Un, ievērojusi to, viņa zināja, ka Hugo veselība atkal ir beigta un čupā, ka tas atkal nomokās ar savu kuņģa čūlu, ka tam ir vajadzīga auzu tume un tvaikotas kotletes, nevis sausa maize ar aizdaru, ar kuru tas beidza sevi galīgi kopā, un vēl viņa zināja to, ka ar šitādu uzturu Hugo var aiziet postā un kapā, un uz pavasara starojošā fona tas bija īpaši skaidri redzams, jo Hugo izskatījās tik slikti kā nekad.

– Labdien, Melānij, – Hugo sacīja tāpat kā citām reizēm, un Melānija, atņēmusi sveicienu, gribēja paiet garām – arī tāpat kā citām reizēm, taču Hugo apstājās un, apvaicājies, kā tad nu viņai klājoties un svežoties, pēkšņi bez aplinkiem jautāja, vai viņa neesot izlēmusi savādāk, un viņa pārvaicāja, ko tad, ko tad izlēmusi un kādā ziņā, lai gan uzreiz attapa, uz kuriem Hugo tēmē un mērķē, tik skaidri viņa to saprata, ka krūtis salēcās sirds. Un tad Hugo piebilda... Nu, vai viņai nekad galvā neienākot jeb vai vismaz laiku pa laikam tomēr iešautoties prātā doma par atgriešanos Lauvās. Tā teica Hugo un raudzījās

tieši virsū ar vizbulišu krāsas acīm. Un Melānija, kas visu apjēdza caur-caurēm un tik pilnīgi, ka sirds daudzijās kā negudra, pārprasīja, kā Hugo to īsti domānot – vai pavisam? Un viņš sacīja, ka patiešām un ka uz visiem laikiem, ka līdz kapa malai un kauču vēl ilgāk, – un smaidīja bālām lūpām. Viss Melānijā kļiedza: jā, jā, jā, – un mute jau vērās, lai to apliecinātu balsī, taču pašā beidzamajā acumirkli, pirms paguva šos vārdus izsacīt, viņa cieši ielūkojās Hugo sejā un atskārta, ka diemžēl nekas neiznāks un ka Lauvās dzīvot viņa nespēs tikpat, jo ikkatru mīļu dieniņu vajadzēs atcerēties to, ko gribas aizmirst, un ka tā nebūs nekāda dzīve, bet viena vienīga elle un mocība.

– Nē, Hugo, – viņa tad teica, neredzēdama citas izejas, – nē, man arī vetiecirknī nekas nekait.

Tā viņa atbildēja, turklāt tik mierīgi, ka pašai brīnums, – it kā ar šo «nē» pati sev nepasludinātu vientulības spriedumu uz gadu gadiem.

– Nu, tu jau laikam met acis uz pašu Voicehovski, – Hugo sacīja bez greizsirdības ēnas, arī ar lielu mieru, kas lieku reizi apliecināja, ka viņš ir ļoti slims un ka viņam vajag nevis sievu, bet tikai kopēju, tāpat kā savā laikā mātei.

– Jā, es kuru katru dienu jau gaidu, ka viņš mani bildinās, – Melānija sacīja pirmo, kas pagadījās uz mēles.

– Tad jau gan, – Hugo rāmi piekrita, apzinādamies, ka – lai nu kam, bet lielajam meitu ģēģerim Voicehovskim pogas izgriezt neizdosies vis.

Un viņi šķīrās kā vakarā pēc tirgus, kur viens gribējis pārdot kādu nieku, bet otrs nav gribējis pirkt, – drusku žēl, bet tālab jau nav ko turēt vienam uz otru greizu prātu un trīt dunčus. Tā vismaz domāja Hugo Dūmiņš, taču tikai Melānija pati zināja, kādu augstu cenu prasījusi šī atsacišanās, kas no ārpusē izskatījās tik varen bramanīga un lepna, it kā viņa būtu pirmā skaistule ja nu ne visā Raudavas rajonā, tad kauču Mūrgalē. «Pats Voicehovskis...» Tur pat kaķiem jāsmejas, liela gan note Voicehovskim pēc tāda zirgaģīmja kā viņa! Bija jāsmejas, bet viņu smacēja asaras. Un, pārnākusi mājās, viņa ļāva tām vaļu. Iedzēra šņabiti, lai nomierinātos, taču iznākums bija gluži pretējs, un Melānija sāka raudāt balsī un nejaudāja vien rimties un pielikt punktu.

– Melānijastant! Melānij, kas noticis?

Bet Melānija tikai raudāja. Džemma aptvēra viņu ap pleciem, nosēdināja un uzreiz sajuta – dzērusi. Sēdēdama Melānija vienmuļā un bezmērķīgā kustībā šūpojās ar visu augumu turp un atpakaļ. Seja izskatījās gluži sarkana un satūkusi no asarām, un slapji spīdēja ne tikai ūsiņas, bet arī mati pie deniņiem – no raudāšanas un degvīna viņa bija pavisam šļaugana.

– Kas noticis? Nelaime? Es jums atnesīšu sirdspilienu.

Melānija pakratīja galvu un pamāja uz gultas galvgalī stāvošo pudeli ar zāļu šņabja paliekām.

– Tie ir mani sirdspilieni... Bet nelīdz, Džemmiņ, nekas nelīdz...

– Varbūt es jums varu ko palīdzēt?

Melānija atkal papurināja galvu un atsaucās bezcerīgi aizlauztā baritonā:

– Neviens man nevar neko palīdzēt, Džemmiņ. Šodien es visam pārvilkku krustu.

– Kam, tante?

– Visam.

Džemma menzūrā atnesa baldriāna pilienus, un Melānija, kaut arī bija teikusies negribam, tos tomēr iedzēra. Tad, sačamdijusi zem spilvena kabataslakatu, noslaucīja seju un skaļi izšņauca degunu.

– Vai kāds miris?

– Viss ir miris, – krampjaini nopūtusies, Melānija teica un pēc tam atkārtoja šos vārdus jau kā dzejoļa rindu: – «Viss ir miris...»

Viņa brīdi paklusēja, tad ar strauju kustību apskāva Džemmu un piespiedās klāt.

– Es sastapu viņu.

Džemma nesaprata, kas bija šis «viņš» vai «viņa», un pajautāja uz labu laimi:

– Jums pateica kaut ko sliktu, jā?

– Nē, Džemmiņ, pavisam otrādi – viņš mani aicināja atpakaļ pie sevis. Bet es teicu: nē, Hugo!

– Un tagad... raudat?

Melānija pamāja ar galvu un atkal iešņukstējās.

«Bet es? Ja es sastaptu Severīnu un viņš... Neiespējami. Un vispār – viss ir miris,» Džemma teica domās, neaptverdama, ka ar Melānijas vārdiem. «Viss – kā cauri ledum, kā zem pelniem, kā apsnidzis... Nekādu jūtu... pēc slimnīcas pat ne naida...»

– Tas ir garš stāsts, – Melānija sacīja.

– Kas tad? – Džemma atjautāja, aizmaldijusies pati savās atmiņās.

– Par mani un par Dūmiņu Hugo. Kā mēs iepazīnāties un kā izšķirāties.

Melānija smagi piecēlās un sameklēja atvilktnē fotogrāfiju, droši vien krietni senu bildi, jo Hugo Dūmiņš tur izskatījās vēl tik jauns, ka derēja Melānijai bezmaz par dēlu. Viņa parādīja Dūmiņu Džemmai, tad skumīgi palūkojās attēlā arī pati, atkal izdvesa nopūtu un sacīja:

– Es jau neesmu īsta mūrgaliete, Džemmiņ. – Melānija rūpīgi nolika fotogrāfiju atpakaļ atvilktnē un atvilktni aizbīdīja. – Šurp mani

atveda šis pats Hugo. Iepazināmies slimnīcā. Nezinu, vai tiku tev stāstījusi, bet astoņus gadus nostrādāju par sanitāri pie cilvēkiem. Hugo mūsu nodaļā nogulēja kādu pusotru mēnesi. Ar čūlu. Kuņģinieki jau vispār ir drūviķi, bet Dūmiņš iesākumā bija, kā saka, ekstraklase – kā pērnais gurķis. Pa dienu pieci vārdi – ne vairāk! Avīzites šķirsta, grāmatīņas lasa, pa lodziņu skatās. Citi vismaz parunājas, anekdotes pastāsta, kārtis uzspēlē. Neviens nekad viņu neapciemoja, nospriedām, ka vecpūsis – ar savādībām. Tīri dusmas viņš man pa reizei aizdeva: nudien kā teļš, kas govs pupu pazaudējis! Un, zini, Džemmiņ, es par viņu uzrakstīju savu pirmo dzejojīti...

– To pašu «...pirmais tu, un otrais tu...»?

– Vai prāts! Tādu pavisam jancīgu. Visas sanitāres un māsiņas smēja, tikai viņš pats nekā nezināja.

*Varbūt tāpēc Hugo Dūmiņš
Tagad staigā drūmiņš,
Ka viņš zupu nevārīja,
Tikai sausu maizi rīja?*

Un iedomājies, biju kā naglai uz galvas uztrāpījusi! Viņam patiesi neviens neko nebija vārijis. Mājās tikai veca māte, bet, triekas ķerta, jau turpat gadu gulēja uz gultas. Taču to nu tani laikā es nezināju... Vēlāk – tad jau daudzas mani brīdināja: ja vīrieša cilvēks līdz četrdesmit septiņiem gadiem palicis neprecējies, kaut kas tur nav un nav pa godam. Pats viņš palātas kaimiņiem it kā vienreiz izteicies, ka dzīvojot bez sievišķa mammas dēļ. Un, kas mammaiņa par fruktu, to es dabūju redzēt un izjust uz savas ādas, bet tas jau ir nākamais cēliens visā šīnī operā.

Runāšana Melāniju nomierināja. Roka pati no sevis pārslidēja pār gultas malu un akli taustījās pēc pudeles, kas stāvēja uz grīdas. Džemma savukārt ar kāju to pabīdīja tālāk nost.

– Nevajag, tante. Atkal raudāsiet. Labāk stāstiet!

– Jā, kur es paliku?

– Pie slimnīcas. Un pie mammas...

– Jā, jā, atminos. Nu, skāba un rūga tas ceturtās palātas čūlinieks Dūmiņš, drūvējās un īga, bozās un klusēja, kamēr beigu beigās cik necik apārstējās un sasparojās. Iziet saulītē, pastaigā un pat – tavu brīnumu! – sāk smaidīt. Un tā palēnītēm mēs ar viņu arī saostijāmies. Kad viņam nebija procedūru, bet man atkal patrāpījās brīvs jonītis starp ēdienu dališanu un klizmām, izgājām un pastaigājām kopā abi. Taisni plauka koki. Viss smaržoja. Un apkārt priecīgas sejas vien, jo dārzā iet atļāva tikai tiem slimniekiem, kuri, kā saka, ar vienu kāju jau

bija mājās. Saspārņojos un topavas ar uzrakstīju ne tikai tos jocīgos pekstiņus, bet pirmo isto dzejoli: «Slimnīcas parkā». To man nodrukāja «Veselībā». Nav palicis prātā?

Džemma neatminējās, bet Melānija neņēma ļaunā, ja ne – ne, vai tad cilvēks varēja visu atcerēties un iegaumēt.

– Kuru katru dienu Hugo jau varēja izrakstīt no slimnīcas. Bija skaidrs, ka mūžīgi mēs tā nevarēsīm staigāt zem kokiem, rociņās saķērušies, un tikai cerēties. Vajadzēja izlemt, ko darīt tālāk. Viņš man izstāstīja savu dzīvi. Zemes Dūmiņiem nekad neesot bijis tik daudz, lai no tās paēstu, un nezin cikās jau paaudzēs vīragalvas strādājuši galdnieka arodu. Un Hugo tāpat – kā savā laikā vectēvs un tēvs. Māte kopš jaunības dienām palikusi atraītnēs un tā arī nodzīvojusi līdz vecumam, un vienīgais dēls, nu, šis pats Hugo, aizvien bijis tas lielais sirdsloļojums un mīļbērniņš. Un vēl izrādījās, ka Hugo nemaz nav vecpuišis, bet precēts vīrs un pat pa divi lāgi, bet abas laulības pačībējušas. Nevarēju īsti saprast, kālabad, bet neko lielu pēc skaidrības neuzplījos, savā prātā domādama, ka laikam būs patrāpījušies tādi ugunīgāki meitīši, bet māgas slimnieki, zināms, nav nekādi karstie mīlnieki. Cita lieta – tuberkuloznieki! Un tikai vēlāk – jau šite, Mūrgalē, atvērās acis, ka Lauvās ir tas sātans un tas velns. Mamma! Zini, ar kādiem vārdiem viņa mani sagaidīja, kad es ierados – jau bez piecām minūtēm kā Hugo likumīgā sieva un šās vedekla? Es noliecās pāri gultai, lai mammu nobučotu, bet viņa teica: «Ģimis gan kā klozetpods!»

– Tiešām?

– Kā es te sēdu. Mani taisni kā ar aukstu ūdeni aplēja. Redz, kāda bija jau mana ienākšana Lauvās, Džemmiņ! Bet es vēl domāju – vecs, slims cilvēks, kāda mums tēvuzeme dalāma, gan jau izturēšu, vai nu slimnīcā neesmu pieradusi pie visa kā? Un pacietības man bija ja nu ne autokrava, tad tāds krietns vežmelis droši. Vai nu neizcietīšu, vai nu nesadzīvosim? Un cik nu tā mamma arī ilgi var turēties, tik gaužām vārga, ka dakteri bija piekodinājuši, lai – pasarg dies! – tikai nesadomājot ne tikvien kā rausties kājās un staigāt, bet pat sēdus sliekties, uzreiz varot būt jauns asins izplūdums – un āmen! Un viņa necēlās arī – viņa gribēja dzīvot, Džemmiņ, kaut vai gulus, kaut vai rāpus. Viņa baidījās ne tikai kājās celties, bet pat ar roku pasniegties līdz naktsskapiša virsai un pati paņemt krūzīti ar dzeramo. Uzreiz: «Me-lā-nij!» Un man jāmet viss pie malas un jāskrej pa galvu pa kaklu, citādi lamāja viņa mani beidzamiem vārdiem. Vazaņķe un liekēde, sliņķe un lempe... Tikai rets saimnieks tā ir nodzinis savu zirgu,

kā viņa nodzina mani. Lops jau maksā naudu, bet vai tad es ko maksāju? Dažu labu reizi ravēju dobes – asaras birdinu kā pupas, atceros slimnīcas parku: kā staigājām rokrokā ar Hugo, kā runājām par nākotni, kā spriedām, ka paņemsim no patversmes mazu bērneli, jo pašiem sava jau droši vien vairs nebūs... Un tad es pieķēru sevi, ka brīnos: vai tas patiesi ir bijis, un vai es to neesmu tikai nosapņojusi?...

«Arī man likās tāpat,» klusi domāja Džemma. «Cik visi cilvēki tomēr ir līdzīgi! Bet šķita, ka tikai man vienai ir tā... ka citam tas ir vienkārši neiespējami, vienīgi man...»

– Tu vēl klausies?

– Jā, Melānijastant.

– Izsūca viņa mani tukšu, kā zirneklis izsūc mušiņu. Jutu, ka arī kļūstu nikna, īgna un ļauna. Pielaida viņa man savu spīvumu kā sērgu, aplipināja kā ar mēri. Būtu pametusi un aizgājusi, bet bija žēl Hugo. Tomēr vajadzēja pamest un jau toreiz aiziet no Lauvām, tad nebūtu uz manas sirdsapziņas cita cilvēka dzīvības... – Melānija pavērās Džemmā – acis iedzalkstijās violetas liesmiņas kā sunim šausmās, – ...jo es nokāvu savu vīramāti! Tu dzirdi?

«Es arī nogalināju,» domāja Džemma, «tikai ne slimu un ļaunu veceni, kas bija jau nāvei parādā, bet savu bērnu, kurš nebija vainīgs ne pie kā.»

– Tu saprati? Es...

– Sapratu.

– Un tu nekā nesaki?

– Ko lai es teiktu, Melānijastant? Un ko mana sacīšana vai nesa-
cīšana te var līdzēt?

Melānija kādu brīdi klusēja.

– Tu esi briesmīgs cilvēks, Džemma. Tik cieta. Kā akmens. Vai tev kādreiz ir bijis kāda žēl?... Brīžam man no tevis pat bail.

– Tiešām? – Džemma skarbi iesmējās.

– No katriem simt sieviešiem – mazākais – deviņdesmit deviņi jau būtu aumaļām uzplīlušies, lai izstāstu, kā tas notika un kā varēja gadīties, ka patlaban sēžu šeit, uz savām cisām, un neesmu vis kroņa maizē.

«Arī es šobrīd sēžu šeit – un nevis cietumā,» domāja Džemma.

– Bet tu – tu pat nepavaicā, – brīnījās Melānija.

– Pirmajā vakarā, kad mēs ar Voicheovski atgriezāmies ar asinsanalizēm, – zināt, ko viņš man sacīja? Viņš teica: «Tādos gadījumos, kad vaicāt liksies neērti, mēs ar takta sajūtas minimumu (apmēram tā) bez īpašām grūtībām sapratīsim, ka bāžam savu degunu tur, kur mums neklātos bāzt.»

– Nu, jūs ar Voicehovski jau esat no viena apavu pāra! Divi zābaki... Un tas ir stāvs brīnums, nūdien, ka abi nepasat kopā.

– Mēs ar viņu laikam esam divi kreisie zābaki, Melānij. Tāpēc.

Džemma piegāja pie loga: atvēra un skatījās ārā. Vai viņai tiešām nekārojās pēc Melānijas noslēpuma? Vai arī viņa tikai baidījās būt negodīga, jo vaļširdība prasa vaļširdību arī pretim – atklātību pret atklātību, atsegšanos pret atsegšanos, atzišanos pret atzišanos, taču pāršķirstīt savu dzīvi otram kā Melānija – to viņa nespēja.

Un vai pēc Melānijas naivo ilgu pilnajiem vārdiem par «bērneli no patversmes» viņa lai stāstītu, ar kādu vieglumu iznīcinājusi pati savu bērnu? Nu, labi. Ne viegli. Labi, grūti. Un tomēr... Miljoniem sieviešu miljoniem reižu to bija darījušas, nesaskatot tur nekā ļauna, un miljoni darīs arī uz priekšu. Tad kādēļ viņai, muļķei, tik asa tukšuma, pat vēl vairāk – slepkavības sajūta? No slimnīcas viņa iznāca, kā zaudējusi ne tikai bērnu, bet vēl kaut ko, viņa nezināja, kā to nosaukt vārdā, viņa tikai vienkārši vairs nebija tā, kas līdz šim. Nogurusi dzīvot, izbaudījusi un izcietusi visu – kā vecene, tramīga, skadra un neuztīcīga pret katru paceltu roku – kā iedauzīta ķēve...

Vai pēc Melānijas stāsta, kā Hugo Dūmiņš to aicinājis atpakaļ – veco, ūsaino «zirgaģīmi» Melāniju, kura, kā izrādījās, tomēr bija kādam vajadzīga, – viņa varēja atklāt, cik nevajadzīga bijusi Severīnam un kā tas viņu pameta, kā sēņotāji pamet mežā apavus. Tu ej – un pēkšņi stigas malā kurpju pāris! Ne cauras, ne pārlietu novalkātas. Varbūt aizmirstas? Diez vai. Drīzāk īpašniekam kādu brīdi licies, ka tās nav vairs to vērtas, lai tiktu nēsātas un vadātas līdzī, kad grozs pilns tik skaistu baraviku, kad tranzistors atskaņo tik jautras melodijas, kad laiks ir tik lielisks un kad mašīnā ir tik izskatīgas rezerves kurpes. Un katru rudeni mežā paliek tādi dīvaini atstāti apavi, no kuriem ikvienam pārim droši vien bijis citāds liktenis, jo arī lietām ir savs liktenis – tāpat kā cilvēkiem.

Vai Melānija, kas vientuļa dzīvoja vetiecirkņa ēkā un alka pēc ģimenes un pati pēc savām mājām, varēja saprast, kā trūka Džemmai, kurai bija ne tikai tēvs un māte, bet vēl patēvs un pamāte, un pulciņš pusbrāļu un pusmāsu, un ne tikai viena, bet veselas divas mājas?

Vai Melānijai...

Džemma saklausīja paklusus krācienus. Melānija, atlaidusies garšļaukus, jau gulēja. Miegš bija nolīdzinājis bēdas, un Melānija izskatījās tikai ļoti nogurusi – kā lielu un smagu darbu paveicis un turpat arī nokritis vīrs. Džemma noāva Melānijai apavus, uzsedza mēteli, jo tā gulēja segām pa virsu, tad pievēra logu, lai pārlietu neizdziest istaba, un virtuvē pavakariņoja – pirmoreiz pa visu prakses laiku

vienatnē. Bez nemierīgās un skaļās Melānijas ēka likās pavisam izmirusi, un klusumā kaut kas knikšķēja sienās – ķirmji, vai? Iespējams, tiešām ķirmji, tik veca māja...

Aiz sienas noskanēja apslāpēta strinkšķēšana. Tālrunis? Viņa iesteidzās kantorī, nocēla klausuli, atsaucās:

– Vetiecirknis.
– Vai tur pie jums nav Voicheovskis? – vada viņā galā jautāja sievietes balss.

– Voicheovskis? Te? Šeit viņš nemēdz gulēt.

– Ko?

– Kāpēc lai viņš naktī būtu šeit? Zvaniet uz dzīvokli!

– Zvanīju, bet dzīvoklis neatbild.

– Tad viņa acīmredzot nav mājās.

– Viens dekrētā, otra nav mājās... Bet man vajag veterināru. Un uz karstām pēdām. (Pauze.) Vai tad tur jums galīgi neviena nav?

– Ir Melānija, un esmu – es.

– Jaunā feldšerīte?

– Praktikante.

– Man aita beidzas galīgi nost. Piepūtusies un gārdz. Laikam ko ieēdusi. (Pauze.) Jūs vēl klausāties?

– Protams.

– Man likās, ka truba jau nolikta. Nu, jūs varat atnākt? Tikai mūdi.

– Tas ir tālu?

– Nē. Kuponās. (Pauze.) Jūs dzirdat? Māju vārds – Kuponas.

– Un kur tādas ir?

– Pie pašām mehāniskajām darbnīcām. Pelēka guļbūve, apjunta ar šiferi. Mehāniskās darbnīcas zināt?

– Aptuvenis.

– Tas ir pie vecās muižas. Muižu tak jūs vismaz zināt?

– Tie lielie koki kalnā, kas...?

– Nu, nu! Aiz Ūdrītes tilta, jā. Es zvanu no fermas, bet man te ir mopēds. Būšu jau priekšā. Pasteidzieties gan...

– Šaipus darbnīcām vai viņpus?

– ...tad mēs jūs gaidām.

– Paklausieties, vai jūs nevarētu... Hallo!

Nolika klausuli.

Nu, gan jau. Viņa dosies līdz Ūdrītei – un tad jau būs redzams...

Apkārtne slīga bālganā tumsā un pavasara nakts dūmakā. Ēkas – te tuvāk ceļam, te attālāk no ceļa – peldēja tani kā noslēpumaini burinieki

un ērnotas baržas, visas vienādi pelēksnējas un palsas. Tikai retā logā vairs laistījās uguns. Cik varēja būt pulkstenis? Džemma nebija paskatījusies. Vienpadsmit? Divpadsmit? Gaisā strāvoja rēnas skaņas – laiski sarējās suņi, vērās un atkal aizkrita durvis. Vēsmoja augsnes rūgtais, valgais smārds un plaukšanas vieglie, saldie aromāti – visas smaržas bija daudz stiprākas nekā pa dienu. Neredzēja ne kājām-gājēju, ne braucēju, tikai garoja zeme, lielā augstumā mirgoja dažas miegainas zvaigznes, un gaisā vibrēja liegas – kā lapu, kā lietus – šalkas, kas kļuva jo skaļākas, jo tuvāk viņa nāca ūdeņu vēl pilnajai Ūdrītei.

Pārgājusi tiltu, zem kura urdzēja upe, viņa aplaida skatienu apkārt. Dūmakā vidēja vairākas mājas. Pelēka, ar šiferi apjumta guļbūve... Tā varēja būt ikviena un neviena no tām. Nakts darija līdzīgas gan guļbūves un stāvbūves, gan balto ķieģeli un skaidu betonu, gan šiferi un skārdu. Vai Kūpenas bija vēl kaut kur priekšā, jeb vai viņa bija jau pagājusi tām garām? Būtu nu iedomājušies panākties pretim! Bet zinātājam tas laikam šķita tik ļoti vienkārši: tilts, darbnīcas, parks – apmaldities te nebija kur... Vai tie tur priekšā bija parka koki vai mežmale? Un kurā vietā te varēja būt tās darbnīcas? Pa dienu gaišie jumti spīdēja kalnā, saskatāmi pat no veterinārā iecirkņa, bet tagad viss bija izkūsis naksnīgajā bulā, caur kuru, balsnīdams tumsā, ceļš veda uz kaut kādu neskaidru atspīdumu.

Viņa devās uz turieni un uzdūrās divām garām būvēm kā otrādi apgāztām lēzenām laivām, ko apstaroja vientuļa spuldze. Tā, mehāniskās darbnīcas. Nekur neviena nebija. Viņa apstājās ieklausīdamās, lai gan neiztēlojās, kādas skaņas isti varētu norādīt pareizo virzienu. Cauri klusumam atplūda vairs tikko saklausāmā ūdens sanoņa un ļoti, ļoti tāls, jau smagai, dobjai zvanīšanai līdzīgs troksnis, ar kādu līdz šejieni atvēlās liela atstatuma pārvērstā šosejas vai varbūt pat dzelzceļa duna. Mirdzinot borta ugunis, virs kokiem iznira lidmašīna, ar motora rūkoņu uz brīdi izdzēsa visus citus trokšņus, nozuda aiz galotnēm – un atkal kļuva dzirdamas Ūdrītes rāmās skaņas.

Džemma pagājās vēl, bet sākās tikai koki. Cik tālu vien sniedza skaistiens, vidēja vienīgi stumbri un vainagi, kopā savijušies un cauri dūmakai izdūrušies, vēl kaili, bet jau piebriedušu pumpuru pilni zari. Viņa acīm redzami bija nomaldījusies un jau gribēja griezties atpakaļ, kad pamanīja pelēku ēkas stūri.

Taču tā nebija ēka, un, pienākusi klāt, viņa redzēja, ka tie ir tikai kapsētas vārti ar laika gaitā jau iztrupējušām koka daļām, kuru vietā mūra velves vidū tagad blāvoja liela, tukša aile kā aizmiglota, akla acs.

Cauri biezi saaugušajiem, augstajiem kokiem līdz šejieni neatvilņoja ne skaņa, un valdīja dziļš un stings miers. Bet vējainās naktīs, viņai ienāca prātā, tad gan viss šeit laikam šalca un šņāca, brikšķēja un šmikstēja. Un viņa savilka plecus kā saldama, lai gan pati nesaprata savas izbailes – tāpat kā tās bija izjutuši, bet arī nebija varējuši izskaidrot daudz gudrāki cilvēki nekā viņa. Vai piepeši zemapziņā ierunājās dzīvības instinkts? Vai uzdvesa savu elpu nebūtības tuvums? Vai arī šajās bailēs izpaudās tikai gadsimtu aizspriedumi un mānticība? Kā gan un ar ko šis mēmās valstības iemītnieki varēja apdraudēt dzīvos? Vai ikkatrs, kas iegāja pa šiem vārtiem, allaž neatgriezās no turienes sveiks un neskarts? Un vai kāds, kuru turp ienesa, nebija samierinājies un tika redzēts atkal iznākam pa šiem vārtiem?

Viņa to zināja, tāpat kā to zināja visi, taču neviļus nodrebēja, sajuzdama, kā stingais, smagais klusums guļas pāri kā vāks. Gribējās ātrāk tikt no šejienes prom. Grants čirkstoņa un instrumentu koferīša gurstēšana atbalsojās ceļmalās, atgādinot daudzus švikstošus, šalcošus, šņirkstošus soļus, – viņa vairākkārt atskatījās, un, kaut gan pa gabalu vārti no jauna atgādināja tikai pelēku ēkas stūri un arī pie mehāniskajām darbnīcām joprojām nebija ne dzīvas dvēseles, sasniegusi tās, viņa uzelpoja un nolēma nekļaiņot vairs uz labu laimi un pati uz savu roku, bet ieiet tuvākajā mājā, kur vien vēl spīdēs uguns, un pavaicāt pēc Kuponām.

Un tā viņa arī darija – bālganajā tumsā netālu no Ūdrītes izraudzījās vizmojošu loga četrstūri, uz kuru veda gatve, un devās turp. Tuvāk nākot, bāla atgaisma kļuva saskatāma vēl vienā logā, kā ir tad, kad durvis uz blakusistabu pamestas vaļā. Un šis otrs – palseņais logs likās ļoti omulīgs un silts, miegains un mājīgs un strāvoja lielu, rāmu saskaņu ar pavasara nakts auglīgo klusumu, kurā vēsmoja lauku māju pierastās, rupjās smakas, apliecinot cilvēku un kustoņu tuvumu, – oda pēc uzartas zemes, kūts, siena un dūmiem. No ēkām plūda dzīvības dvaša, un pēc nejaušās iemaldišanās nāves valstībā Džemma apņēma visu dzīvo būtņu lielā un drošā kopības apziņa.

Bet piepeši klusumu iztraucēja spalgas rejas. Pa gatvi viņai pretim plēsumis nesās suns. Džemma apstājās. Nočikstēja durvis, atskanēja nikna sievietes balss. Apsauca? Vai, gluži otrādi, rīdīja? Nevarēja saprast. Suns kaut kādās gluži aklās dusmās vankšķēja uz Džemma aizvilkdamiem, un sieviete kļūgāja vienā gabalā. Uz suni? Vai uz viņu? Džemma brītiņu pastāvēja, neiedrošinādāmās tuvoties mājai un cerēdama, ka varbūt sieviete panāksies uz viņas pusi. Viņa pat uzsauca tai. Bet nekas nemainījās: sieviete tikai bļautījās, un suns tikai kvekstēja. Vai tiešām vajadzēs iet projām? Nogaidījusi vēl kādu brīdi, viņa

sāka vilkties pa gatvi atpakaļ, pēkšņi juzdamās ļoti piekususi, trula pret visu. Izgāja uz ceļa. Tā. Ko tālāk?

Bet viņa nepaguva neko izdomāt, kad ceļa likumā noplaiksnījās starmešu atspulgi un uz Ūdrītes tilta nodārdināja motocikls. Viņa izskrēja tam pretim un pacēla roku apstādinādama.

– Vai jūs man nevarētu parādīt, kur te ir Kупenas?

Par atbildi atskanēja skurbs smējiens.

– Nu, ko es teicu? Vai nesaciju, ka mēs vēl sastapsimies un ka jūs man vaicāsi ceļu, ko?

– Jūs esat tas pats, kas..

– Tas pats negantnieks un draņķis Ingu, kā tad! Sēdieties aizmurgurē – aizraušu ka nokūpēs vien. Ar mani jūs nekad nekur nepazudisiet.

– Ar jums es nebraukšu.

– Un kāpēc?

– Ļoti vienkārši – jūs atkal esat piedzēries.

– Tas ir stipri rūkts, lauva! Ingu vēl neviens nav redzējis pilnā. Es...

– Man nav laika ar jums pļāpāt, saprotiet! Mani gaida.

– Nu, nu, kas tad jūs tāds gaida?

Sieviete pagalmā no jauna sāka kliegt:

– Puci, Džekiņ, puci! Paņem! Ņem ciet!

Džemma bailīgi pavērās turp.

– Kaut kāda traka vecene! Gribēju pavaicāt ceļu, bet...

– To jūs uzminējāt – patiesi traka vecene! Bet tā būtu tikai puse no nelaimes. Pats draņķīgākais ir tas, ka viņa ir mana personiskā sievasmāte.

– Ejiet nu!

– Točno!

Suns riedams aizvien tuvojās, līdz vīrietis uzsauca:

– Džeka, vai tad kauna nemaz vairs nav?

Tad suns patiesi itin kā nokaunējies beidzot pierāvās, taču sieviete gan ne.

– Ingu, tūlīt nāc mājās! – viņa uzstāja tā, ka Džeka vietā ņēmās klankstēt kaimiņu suņi, bet vīrietis kļiedzieniem nepievērsa ne mazāko vērību.

– Nu, kas tad jūs tāds gaida ar medusrausi, meitenīt?... Ā, varu iedomāties! Tikai kāpēc Kупenās, vot, jautājumiņš?

– Neko jūs nevarat iedomāties – man ir izsaukums.

– Beidzot pielēca! Bet lai viens smuks meitēns tādā brīnišķīgā pavasara naktī skraidītu apkārt dēļ kaut kādas tur gočas! Ja nu dēļ kniebēja! – un viņš atkal iesmējās.

Bet sievietē, nākdama šurp pa gatvi, kļiedza:

– Kuņas no meitiešiem! Es jau uzreiz redzēju: un tik grozās ceļagalā, un tik mīdās, un tik gaida, un tik glūnā apkārt kā māsiņa. Domāju: citādi nav – ir sarunāts! Kā tad: brauc! Un abiem uzreiz purni kopā... Ko tu viņam maucies virsū, vazaņķe tāda? Ko jūs skrienat viņam pakaļ čurādamas? Kā pakampšu sūdainu koku, tā visas ļeckas ies pa gaisu!

– Neņemiet galvā! Kauties viņa nekaujās, tikai tā rīkle! – Ingus miermīlīgi sacīja, izvilka cigarešu paciņu un pastiepa Džemmai.

– Nesmēķēju, – viņa teica. – Un vispār...

– Laikam lasāt «Veselību»?

– Lasu!

– Bet es nelasu! – Ingus rāmi atsaucās un aizpīpoja.

– Ak tu šļura tāda! – sievietē tikmēr brēca. – Sarodas te visvisādas ielasmeitas un mātītes un ņem precētām sievietēm nost vīrus.

– Ko es viņai esmu izēdusi? – Džemma teica jau ar asarām. – Man ir steidzams izsaukums, un tagad es...

– Kāpēc tad uzreiz neteicāt, ka steidzams?

– Kā tad es neteicu?... Jūs... jūs esat riebigi! – Nu iekļiedzās arī Džemma, kā jau sievietē, neveiksmi, aizvainojumu un rūgtumu izgāzdama pār pirmo galvu, kas pagadījās tuvumā, un tā bija Ingus galva. – Jūs visi esat riebigi!

Ingus nesacīja neko, tumsā kvēloja tikai viņa smēķa uguntiņa.

– Kas jūs esat par cilvēkiem? – Džemma turpināja. – Viens brēc, it kā es būtu nākusi zagst. Otrs...

– Otrs?

– Vai tiešām jums grūti parādīt ceļu?

– Es taču piedāvāju pat aizvest. Bet jums nebija pa prātam.

– Braucam!

Džemma uzrausās uz pakaļējā sēdekļa un gribēja pietverties pie roktura, bet motocikls startēja tā, ka viņa, bīstami salīgojusies, ar strauju kustību apkampa vīrieti ap vidu. Lamas uzreiz izdzīsa motora rēkoņā kaut kur aiz muguras, tikai suns vēl kādus metrus piecdesmit turējās līdzī, kamēr arī beigu beigās atpalika.

Gazika starmeša gaismā Džemmas stāvs pazibēja uz tik īsu acumirkli, ka Voicehovskis nevarētu pasacīt, kā un pēc kādām pazīmēm to tumsā pazinis, un, ja viņam būtu bijis kāds brīdis apsvēršanai, tad viņš droši vien nepieturētu šajā vietā, kur Džemmai nevajadzēja atrasties un kur tā it kā nemaz nevarēja atrasties starp divpadsmitiem

un vieniem naktī, taču laika pārdomām Voicehovskim nebija, un rokas neatkarīgi no viņa gribas grieza stūri pa labi, un kāja pati no sevis nospieda bremzes pedāli, un mašīna pieripoja ceļmalā metrus desmit Džemmai priekšā.

– Tā patiesi esat jūs! – Voicehovskis uzsauca. – Bet man jau likās, ka rēgojas. Uz mājām?

– Uz mājām.

Iekāpdama Džemma mazliet paklupa. Un Voicehovskis pasniezās viņai pretim, taču, kad tā nesatvēra pastiepto roku, viņš iecēla mašīnā vienīgi mazo čemodāniņu, kurā kaut kas iegrabējās viņa pieradušajām ausīm tik pazīstami, ka viņš uzreiz uzminēja:

– Instrumenti?

– Mhm.

Viņa smagi apsēdās blakus un paņēma čemodāniņu klēpī.

– Paldies.

– Izsaukums?

– Mhm.

Viņš pavērās iesāņus un nokremšļojās.

– Jūs neizskatāties sevišķi priecīga. Vai varbūt es kļūdos?

– Nē, nekļūdāties, – viņa bezkrāsaini atbildēja un pēc tam nervozi, pamazām iekaisdama, sāka stāstīt: – Piezvanīja, bet nevarēja pat tik daudz kā jēdzīgi izstāstīt, kurp lai eju. Esot pie mehāniskajām darbnīcām. Un tad es arī tur blandījos apkārt pa tumsu – ap darbnīcām un līdz pat parkam un kapiem.

– Kapiem? – nospiezdams sajūgu, pabrīnijās Voicehovskis.

– Mhm.

– Bet tur, cik zinu, nevienu māju nav līdz pat Auruciema pagriezienam.

– Jūs to zināt. Bet vai es to zinu?

– Loģiski, – Voicehovskis piekrita, pārlikdams prātā visas tuvākās mājas. – Un kur tad tas galu galā bija?

– Kuponās.

– Skaidrs. Un jums tika izteikti nepamatoti pārmetumi par kavēšanos? Tā mēdz gadīties.

– Ja būtu tikai tas! – Džemma atsaucās. – Bet man pretim iznāca ar asiņainu dunci. Tā bija kaut kāda briesmīga sieviete, kas...

– Jauna vai veca?

– Nu, tāda – gados, vismaz trīsdesmit.

«Tā būs bijusi Alise,» Voicehovskis uzminēja, lai gan apzīmējumi «briesmīga sieviete» un «gados» viņa priekšstatos nepavisam nesaisījās ar Alises personu.

– Vai viņa nevarēja vismaz panākties pretim? Nē, ņēma un nokāva – nesagaidījusi... Teica – tikai pēc nāves varot mani sūtīt. It kā es būtu gribējusi kādam nāvi! Es nācu ar instrumentiem, man bija zonde, es būtu izglābusi... es vismaz būtu mēģinājusi izglābt... Bet viņa – viņa, zināt, man spieda rokā to pašu asiņaino tuteni un stūma uz aizgaldū, kur bija divi jēri. «Ej un slaktē nost arī tos abus!» viņa teica. It kā nevis viņa, bet es būtu aitu nokāvusi!

Un pēkšņi notika tas, ko viņš sazin kāpēc no Džemmas nebija gaidījis, – viņa sāka raudāt. Voicehovskis saviebās. Viņš nepanesa asaras. Tas bija viņa vājais punkts, ko viņš apzinājās, tāpat kā daudzus citus savus trūkumus, par kuru sekām tika cietis ne reizi vien. Asaras, uzspriecinot viņa emocionālo dabu, aizvien izsita viņu no garīgā līdzsvara. Aizkustināja un sanikvoja, darīja reizē agresīvu un bezpalīdzīgu. Un, ja sievietes zinātu, cik daudz pie Voicehovska var panākt ar asarām, tās, bez šaubām, mērķtiecīgāk liētu šo lielisko līdzekli, ko citādi izmantoja vairāk intuitīvi nekā apzināti. Savukārt Voicehovski paš-aizsardzības instinkts parasti diezgan nemaldīgi brīdināja par šādu bīstamu mirkļu tuvošanos, tā ka pārsteigt viņu nesagatavotu varēja ļoti reti.

– Ja jūs cerējāt... – viņš iesāka, aiz vēsa lietišķuma slēpdams savilņojumu, – ja jums likās, ka būs tikai uzvaras un varoņdarbi un nekad nebūs jācieš neviena sakāve un neveiksme, tad nevajadzēja mācīties veterināriju. – Viņa nekā neatbildēja, tikai taustījās pa kabatām, meklējot mutautiņu. – Ko jūs domājat, kad gājat uz veterinārijas nodaļu?

– Es nedomāju nekā, – Džemma negaidot iekliedzās. – Man tikai kopš bērnu dienām patika spīdzināt dzīvniekus – tāpēc es arī gāju.

Nu, pan Voicehovski? Un kādu atbildi tu biji gaidījis uz savu provokatorisko – nu labi, sacīsim maigāk – stereotipo jautājumu? Lai viņa sāktu kaut ko jūsmīgi vāvuļot avīžraksta garā? Vai paraustītu plecus? Jeb vai tev labāk patiktu, ja viņa, vēl īsti pat nesākusi darbu, jau būtu vienaldzīga pret savu pūliņu augļiem? Vai tāpēc viņa ar grabošo koferīti kājām kūlusies uz Kupenām, lai ieraudzītu tik vien kā asiņainu nazi?

– Lūdzu, piedodiet, – viņš pusbalsī sacīja, – ja mani vārdi jūs kaut kādi aizskāra. Bet baidos, ka mūsu darbā jums nāksies laiku pa laikam piedzīvot ne tikai to. Ne reizi vien kāds iznāks pretim jau ar asiņainu nazi, pārvēršot visas jūsu pūles par nulli, ticiet man, kolēģīt. Un lai, kā saka, liktenis cik spēdams un kā mācēdams sargā jūs no tām tik gaužām maz patīkamajām situācijām, kas jūs spiedīs ņemt dunci pašai.

Džemma bija atradusi kabatas lakatu un skaļi izšņauca degunu.

– Un jūs, dakter? Vai jūs visu to tik smalki zinājāt, kad gājāt uz vetiem? Ko domājāt jūs?

Viņš aprauti iesmējās.

– Es? Es laikam varētu atbildēt ar jūsu vārdiem – liekas, īpaši nedomāju nekā. Man tikai mūžs salikās tā, ka pārāk daudz dabūju redzēt, kā dzīvas būtnes moka cita citu, nodara lielu postu un sagādā ciešanas. Un tad atlika viens no diviem: kļūt vai nu par ideālistu, vai ciniķi. Es izšķīros par pirmo. Biju jauns – katrā ziņā daudz jaunāks nekā tagad – un pārņemts no vēlēšanās darīt labu. Smieklīgi, vai ne? – viņš piebilda, lai viss neizklausītos pārlietu patētiski, taču Džemma šo piezīmi atstāja bez ievēribas un tikai pajautāja:

– Un tas – piepildījās?

– Proti, kas? – Voichevskis pārvaicāja.

– Vēlēšanās darīt labu.

– Es ļoti ceru, ka vismaz daļēji, – viņš vaļsirdīgi teica. – Par visiem simt procentiem jau mūsu vēlēšanās lielākoties nepiepildās. Taču es būtu liels divkosis, ja apgalvotu, ka nekad neesmu izjutis apmierinājumu pats par savu ricību. Esmu. Dažbrīd gan, iespējams, iluzoru, kad manas darbošanās praktiskais, varētu teikt, sabiedriskais efekts ne gluži atbilda gandarījuma pakāpei, kā arī ir gadījies. Jums jau tehnikumā būs mācīts, ka viena plānveidīga masveida potēšana, teiksim, pret tuberkulozi dod neapšaubāmi lielāku labumu sabiedrībai nekā atsevišķa dzīvnieka izglābšana. Protams, ja nerunājam par īpašiem izņēmuma gadījumiem, kad ir darišana ar izciliem eksemplāriem un lielām materiālām vērtībām. Bet kāda, piemēram, vērtība bezsugas sunim vai kaķim? Pavasaros Ūdrītē tos noslicina dučiem. Tiem nav gluži nekādas vērtības – tikai plikas dzīvības cena. Bet cik liela ir dzīvības cena? Kautķermeņa cena? Pirkšanas–pārdošanas cena? Es neņemtos to apgalvot, jo tad man būtu pārāk daudz kas arī jānoliedz. Kaut vai tie apskaidrības brīži, ko esmu izjutis, saskaroties ar pilnīgu, ne ar kādiem racionāliem apsvērumiem neaizsargātu dzīvības kailumu. Un, ja tam nebūtu stipri reliģiska pieskaņa, es sacītu, ka dzīvība ir svētums un ka mēs esam šī svētuma priesteri. Izklusās varen aizgrābjoši, vai ne? Taču, paldies dievam, ikdienā mēs nevis skaisti runājam un dziļdomīgi apceram savu misiju, bet veicam virkni praktisku un nepateicīgu, vienmuļu un nogurdinošu manipulāciju – ejam kā uzvilkti pulksteņi. Un tikai reizēm virspusē izlaužas visas šīs prozaiskā darbošanās dziļākā jēga. Mēs apmulstam paši – tas nāk kā uzliesmojums, kā lavas izvirdums. Ar prātu analizējot, dažkārt pat

rodas šaubas, vai objektam varējusi būt izšķiroša nozīme. Kaut kāda nejaušība, kaut kāda sakritība – kaut kāda noteiktas frekvences vibrācija, bet to piepeši rezonē tieši mūsu dvēseles struktūra, kas paslepen kā elles mašīna visu laiku darbojusies mūsos līdzīgi uzvilкта pulksteņa mehānismam...

Voicehovskis atguvās. *O bože*, ko viņš te skandināja kā zvans un dziedāja kā putns, aizrāvis izjūtu izsacīšanas ekstāzē! Vai tiešām viņš jau kļuvis tik vecs, ka domā balsi, pats to nemaz nemanīdams? Un vai nākamajā satīstības pakāpē viņš tukšā dzīvokli jau nesāks runāt pats ar sevi?... Kādi negaidīti daiļrunības uzplūdi, tik tiešām! Cerams, ka viņa vismaz gulēja, kamēr tu trallināji kā lakstīgalu tēviņš, Voicehovski...

Par nožēlošanu – nē. Negulēja vis. Paraudzījies sāņus, viņš sastapās ar Džemmas skatienu. «...šaubas, vai objektam varējusi būt izšķiroša nozīme...» Ja tas tā, tad Voicehovski smagāk, nekā šķita, skāruši aizvadītās dienas notikumi. Bet ja tas nebija tā un «objektam» vai vismaz «objekta» asarām – nolāpīts!... Viņš bija gauži neapmierināts ar sevi un savu uzvedību – viņš jutās gandrīz vai izgāzies. Bet ko domāja par visu šo daiļrunību viņa? Smieties viņa nesmējās, sēdēja klusēdama – un paldies par to pašu!

Pievedis viņu pie iecirkņa ēkas, Voicehovskis atvadījās strupāk, nekā tas būtu bijis loģiski pēc paša vaļsirdības un Džemmas asarām, jo ne vienu, ne otru – vai nu viņiem tagad tas patika vai ne – nekas vairs nevarēja padarīt par nenotikušu. Tā ka nelīdzēja arī nekāda gremšanās. Tomēr, dodamies mājup, viņš turpināja iegt, prātā neviļus atgriezdamies un gandrīz vai tiksmā pašmociībā kavēdamies pie tā, kas viņam nebija paveicies un izdevies pa garo dienu, jo Raudavā viņš bija ierunājies arī par pagaidu feldšeri Veltas vietā, taču saņēmis noraidījumu – lai cik laipnu un savā ziņā pat glaimojošu, tomēr atteikumu. Viņš bija dabūjis dzirdēt žēlabas par veterināro darbinieku trūkumu vispār – ko jau tāpat ne tikai it labi zināja, bet sistemātiski izjuta uz savas ādas –, gan mājienu, ka iecirknim atšķirībā no kolhozu veterināriem neesot ne īsti ko darīt, ne par ko atbildēt, gan cildinājumus savam paveikumam. Tas viss vāji rīmējās kopā, bija baltiem diegiem šūts un praktiski nozīmēja tikai vienu, proti, ka Feliksam Voicehovskim vēl vismaz divus mēnešus vajadzēs rauties pāri spēkiem. Toties rajonam būs savs paipuisitis un paraugzēns, uz kuru jebkurā diennakts laikā norādīt par piemēru citiem: «Un kā tad Voicehovskis var? Un kā tad Voicehovskis to visu iespēj un pagūst viens?» Bet, ja viņš nomirtu, tad gan vietnieks atrastos uzreiz, vēlākais, trešajā dienā tas būtu klāt kā nagla...

Un, noskaņojies uz īgnuma vilni, viņš pie viena atcerējās arī savu šisdienu ciemošanas pie Cildas, pie kuras nepavisam nebija taisījis iegriezti un tomēr bija iegriezies, kaut arī to nevajadzēja darīt, kā viņš labi zināja. «Īstajā brīdī pielikt punktu – tā ir liela māksla,» jau slēdzot durvis, viņam ienāca prātā. «Tā ir viena no no lielākajām mākslām pasaulē,» viņš domāja. «Bet kurš gan negrēko pret to? Vai pret to negrēko pat fizika – kaut vai ar mācību par inerci?»

Ko gan viņš cerēja no šīs tikšanās? Jau iepriekš – neko, un tas bija pats ļaunākais. Noietā atkārtojums entajā pakāpē. Ar jutekļiem uzsil-dītu, jau nedaudz skāņu aizvakardienas kaislibu viru, no kuras nevarēja dabūt pat triperi, bet tikai caureju. Kālab tad viņš lida kā speltē, no pieredzes skaidri zinādams, ka nespēj būt tikai fizioloģisku norišu kopums bez mazumiņa poēzijas un kaut jel minimuma ilūziju, kas pēc pieņēmumiem, kuri kļuvuši par sabiedrības uzskatiem, skaitās jaunības daļa, taču viņam – *staremu kozlu!*¹ – laikam būs un paliks laime un nelaime līdz kapa malai. Turklāt Cilda, kā jau sava dzimuma tipiska pārstāve, precīzi uzminēja viņa izjūtas un noskaņas, tā ka viņš – kā pats noskārtā – paguva nozust, burtiski, piecas minūtes pirms asaru plūdiem. Lai uz ceļa pievāktu citu raudošu sievieti...

«*Do diabla!*» Voicehovskis nošķendējās, kāpdams pār sliekni, un viņam pretim metās Nerons – uzslējās pakaļkājās un noilgojies laizīja viņa zodu un viņa vaigus.

– Paliec nu mierā! – viņš teica, novērsdams seju, taču iekšēji uzreiz atkusdams un atvilgdams un nezin kāpēc bez īsta sakara ar visu iepriekšējo nodomādams: kālab gan cilvēki uzcēluši starp sevi un dzīvniekiem tādu augstprātības žogu? Ja nebūtu Nerona – vai kādu nakti viņš pats nesāktu gaudot vilka balsi?

Pēc raudāšanas un zāļu šņabja Melānija sajuta nepieciešamību drusku pārstēties un šajā vēlajā stundā dzēra ar aveņu kauliem savāritu tēju, iepriekš ieņēmusi rīpiņu aspirīna, lai izsviedrētos, jo tas līdzēja ne tikai pret saaukstēšanos, bet arī pret dažu labu citu kaiti, kā viņa no personiskās pieredzes zināja.

Viņa bija pamodusies īsi pēc pusnakts, atklājusi, ka guļ ar visām drēbēm, piecēlusies, lai noģērbtos, taču miegs tostarp izputēja. Drusku apsāpējās galva, un sāka neganti slāpt, tā ka nācās vien iet uz virtuvi, lai padzertos. Un viņa darīja to. Uzvārijusi tēju, strebdama no krūzes ar graudu cukuru piekodām, palēnām atkal atminējās sastapšanos

¹ Vecajam āzim (*Poļu val.*)

ar Hugo, tomēr jau bez pirmītējā skaudruma, it kā būtu aizritējis ne tikai tas dažu stundu jonītis, bet krietni lielāks laika strēķis, jau nogludinot pārdzīvojamā asumu.

Kāda tad Leiputrija tur viņu arī gaidīja tais Lauvās? Stipri nolaistas mājas, galīgi aizaudzis dārzs un slimis vīrs. Vai viņa varētu tā vaļoties kā tagad? Kur nu! Vai nebūtu jādod norēķini par katru nobumbulētu minūti un novicotu konfekšu simtgramu, jo Hugo jau ir labs cilvēks, tas taisnība, bet ne acu galā necieš nekādu laiskošanos un naudas lietās ir stipri pasīkst, tas arī tiesa. Vai viņš samierinātos ar sievas zaļu šņabi un pantu kalšanu? Vai pirmais neliktos gatavā apgrēcība un izšķērdēšana, un vai otrā nešķīstu tirā laika nosīšana un dullība? Un, ja vēl viņa, pasarg dies, kādreiz vieglā prātā vai dvēseles apstulbumā izplāpātu Hugo to, ko pirmīt teju, teju bija izplērkšķējusi Džemmai, vai tad Hugo vairs pajautos uz viņu kauču pašā mazākajā vietā un lietā, lai arī viņa šā dēļ liktu roku ugunī? Grozies, kā gribi, aste kā pakaļā, tā pakaļā, un pati lielākā gēķība būtu spert zemes gaisā. Par pensiju viņai mazpamazām jāsāk domāt, nevis par precēšanos. Un kur vēl viņai bijusi un būs tāda brīvestība kā šeit, vetiecirknī? Vai priekšnieks ir jel kad uzkliedzis, lai arī cik stipri kādreiz sagājuši lielajā? «Lūdzu, Melānij, vai jūs nevarētu izdarīt to un to?» Vai tādus vārdus viņa dabūtu dzirdēt no otras puses? Var jau laiku pa laikam patamborēt tās sātās sapņu rozītes, var jau piepūst buras, taču, roku uz sirds liekot: vai Lauvās viņa atkal nebūtu tikai apteksne? Nu labi, šoreiz ne diviem cilvēkiem, bet vienam – ja Hugo neienāktu prātā atkal turēt govi un viņai nevajadzētu piesieties vēl ragainei pie astes un kopt un apdienēt arīdzan lopu. Katrai medaļai ir divas puses, un svarīgi ir tikai tas, no kuras puses pieejam. Vientulība bija saistīta ar brīvību, ģimene – ar rūpju kalnu un sikmanīgu atkarību no otra cilvēka. Bet viņai jau vairs nebija par ko lauzīt galvu. Viņa bija izvēlējusies, un šobrīd, dzerdama aveņu tēju un piekozdama cukura graudus nelielajā, siltajā vetiecirkņa virtuvē, kas nepavisam nebija sliktāka par Lauvu piekvēpušo ķēķi ar samazgu spaiņiem kaktā, bet, gluži otrādi, pat krietni mājīgāka, Melānija jutās gandrīz vai apmierināta ar savu dzīvi, kurai gan piemita ēnas puses, – bet kurai dzīvei tad tādu trūka?

Iespējams, Melānijas miers nebūtu ne tuvu tik pilnīgs, ja viņa zinātu, ka Džemmas nav mājās, ka tā neatrodas savā istabiņā un negulciešā miegā, kā tas šajā stundā pieklātos, bet blandās nezin kur pa nakts melnumu. Droši vien tad viņa nesēdētu tik tiksmīgi pie krūzes ar karsto un smaržīgo tēju, bet laiku pa laikam nenociestos neizgājusi ārā un nepaklausījusies un nepaskatījusies, vai Džemma jau nenāk,

gaidītu un raizētos, jo pēc dziļākās būtības Melānija – kā pareizi sacīja Voicehovskis – bija klukste. Pēc aicinājuma viņa bija bērnu māte, bet palikusi ālavās. Un ko varēja vainot? Vai to, ka viņa piederēja pie paaudzes, kuras vīrieši tika aplaktēti karā? Vai to, ka daba, dalot pa labi un pa kreisi savas veltes, piešķīrusi Melānijai visām cilvēciskajām kaislībām atsaucīgu sirdi, bet aizmirsusi pielikt savu mākslinieces roku Melānijas vaigam? No viņas būtu iznācis stalts un spēcīgs dēlišķis, jautrs metējs, ne pārāk gudrs, taču uzticams kā suns. Nelaieme tā, ka viņa piederēja pie vājā dzimuma un alka visu to, pēc kā ilgojas katra normāla sieviete, – viņa vēlējās būt mīlama, viņa gribēja būt sieva un māte, bet labākajā gadījumā derēja uz vienu nakti par piegulētāju, no kuras rīta gaismā laidās lapās, un sliktākajā gadījumā viņa derēja par mājstrādniecei bez algas.

Melānija pielēja jau trešo krūzi, kad ārā nobremzēja veterinārā iecirkņa gaziks. Vai tad priekšnieks atgriezās tikai tagad? Mašīna uz brīdi piestāja un atkal aizrūca tālāk. Gan jau būs ciemojies pie tās savas raudavietes, neba nu līdz vēlai naktij kvernējis pie «galvenā» vai skraidījis pa komitejām. Ja tikai nav jau uzradusies cita brūtele. Būtu ņēmis un precējis nost, nevis bizojis apkārt. Nav vairs tie gadi – dabūs vēl infarktu. Bet tāda jau ir vīrišķa daba – kamēr vēl kust, allaž kāro pēc jaunas un jaunas, un atkal jaunas, itin kā visām nebūtu viens un tas pats. Taču ne jau viņas kazu tur, kā saka, tirgū veda un ne jau viņas spēkos bija pārtaisīt pasauli un Voicehovski, to stūrabuku un tiepundesu, reiz nu savā laikā pat paša sieva nevarēja grozīt neko. Kāda tai Martai varēja būt ar viņu dzīve? Tikai negulētas naktis un asaras – un pašas beigās drausmīgais gals vannā... Bet, ja ņēma no otras puses, vai labāki ir glūnīgie greizsirži, kas neļauj sievai ne soli paspert vienai? Vai vieglāka dzīve ir ar mūžīgajiem iņoņām, kas tik vien zina kā rūgt un skābt, apsplaut un nogānīt visu? Un vai tikamāki ir gnīdas, kas tik vien zina kā tupēt uz kapeikas, nemaz jau nerunājot par trulajiem šņabdeguniem, kuriem tikai sīvais prātā un kuri nevižo ne lāgā bārdū nodzīt, ne bikses izbuktēt un staigāt apkārt kā lemeši ar pakaļā izlīdušu kreklu? Kurš vīrieša cilvēks tad ir bez savas indeves un uts, un Voicehovskis – aizvien žilbinoši spodrs un gludi skūts, smalks un gudrs, nepieietams un neizdibināms – galu galā ne tuvu nepiederēja pie sliktākajiem no sava vējainā un vājībām apsēstā dzimuma...

Ārpusē atskanēja viegli soļi, kāds tumsā pagrabinājās ap durvīm, ienāca Džemma un uzreiz stipri apžilba no gaismas.

– Tu nebiji mājās? – Melānija izbrīnījās.

– Vai tad jūs nemaz nemanījāt?

– Nu ka!

– Jūs tiešām gulējāt kā nosista, tante, un pat, neņemiet ļaunā, krācāt.

– Un kur tad tu biji? Pasarg dies, būsi vēl te sakūlusies ar kādu!

– Un ja tā būtu? Man taču nav četrpadsmit gadu, esmu...

– Pilngadīga, kā tad, zinu jau, esmu dzirdējusi! Bet man priekšnieks jau pirmajā dienā skaidri un gaiši piesacīja: «Jūs, Melānij, man par viņu atbildēsiet!» Tā ka...

– Voichevovskis? Tiešām? Neesmu pieķērusi, ka viņš diez ko rūpētos par manu tikumību!

Melānija paskatījās ar aizdomām.

– Vai tad tu biji kopā ar viņu?

– Daļēji. Viņš mani paņēma pa ceļam un atveda no Ūdrītes.

– Un ko tu dariji pie Ūdrītes?

– Piezvanīja pa telefonu no vienām mājām, izsauca, bet viss beidzās ar čiku. Un vispār – man negribas par to pat runāt!

– Ģērbies nost! Ir karsta tēja. Bet tu noskrējusies jau laikam kārosi arī ko nebūt stingrāku.

– Nudien, gribas ēst kā vilkam! – Džemma atsaucās ģērbdamās.

– Cik pulkstenis? Debess, bez ceturkšņa divi! Tad nu gan iznāca Jāņu nakts!... Tiri kauns tik vēlū ēst.

– Kas nu tur par kaunu: ja gribas – jāieturas. Un, rau, šē plītskatls pilns ar siltu ūdeni. Vari nomazgāties.

– Ak tētīt, kā es tagad gulēšu! Droši vien kā nosista, – Džemma nožāvājusies sacīja un lēja bļodā ūdeni, kamēr Melānija no pieliekamā salūkoja šo to uzkožamu.

– Vai tad šis tikai tagad pārradās no Raudavas vai bijis kur citur?

– Voichevovskis? Cik sapratu, laikam tak no Raudavas.

Melānija nopūtās un, likdama uz galda cibu ar sviestu un maizes pusklaipu, pažēlojās:

– Novēdis tās sievietes viņu kapā, kā es te stāvu.

– Kādas sievietes, tante? – Džemma ziepēdamās atsaucās.

– Kādas? Nu, neesi tak vairs bērns. Šim Raudavā ir viena tāda molīga šķirtene. Milda vai Hilda. Smalka un dārga šuvēja. Pie viņas šūdinās mūsu lepnākās dāmas. Un šis tad nu braukalē pie šās... Ja tikai nav jau kāda cita! Viņš ir no tās vīriešu slakas, kas meitīšus ātri piejaucē, bet ātri arī pamet.

Melānija paklusēja, un to pašu slaucīdamās darīja arī Džemma.

– Vai par feldšeri viņš neieminējās? – Melānija atsāka.

– Ne.

– Tad jau laikam atkal nekā... Un par ko tad jūs tā runājāt?

– Tāpat.

Džemmai negribējās stāstīt, ka raudājusi, bet, ja ne vārda nebilda par šīm asarām un visu, kas bija ar to sakarā, tad savukārt tam, par ko braucot abi tika runājuši, trūka īstas jēgas un loģikas, un viņa tikai atkārtoja:

– Tāpat vien, tante. Par darbu, par dzīvniekiem.

– Tos jau viņš mil gan, – atņēma Melānija. – Un, cik ar sieviešiem mainīgs un grozīgs, tik ar kustoņiem pastāvīgs. Ja reiz kādam pieķeras, tad pamatīgi un uz visiem laikiem. Viņš jau gauži nelabprāt stāsta par sevi, ja nu reizumis kas netīšām pārslid pār mēli. Bet reiz viņš – vairs nezinu, kādā sakarībā, – smiedamies sacīja, ka dzīvnieki viņam liekot justies kā cilvēkam, ko par daiļo dzimumu ne katrreiz varot tik droši apgalvot. Padomā!

– Tēlo! – teica Džemma, ar patruļo nazi griezdamā šķību maizes šķēli.

Melānija padomāja:

– Ej nu sazeni: tēlo vai netēlo, Džemmiņ. Dažreiz nudien liekas – maitasgabals un draņķis caurcaurēm un tikai! Pats savu sievu iedzinis nāvē... Bet tad atgadās kaut kas cits, sagriež visu ar kājām gaisā, un tu paliec ar muti vaļā: zelts no cilvēka! Par viņu nekad neko nevar zināt un paredzēt. Viņa ādā ir divi vai pat veseli trīs Voicehovski. Un es nebrīnīšos, ja mūža galā viņš nostrādās vēl kādu numuru, ka visi paliks mēmi.

Džemma pārsteigta nodomāja, cik precīzi to pamanījusi vērīgā Melānija. Nudien, Voicehovskī bija itin kā divi vai pat trīs cilvēki! Vai nepieietamais, augstprātīgais, visu laiku ar dzēlīgu zobgalību uzlādētais un švītīgu spieķīti apbruņotais plikgalvis, kurš ārēji izlikās stāvam pāri visām zemes kaislībām, bet paslepen meta baudkārus skatienus uz sievietēm, kaut mazākā mērā bija ļāvis nojaust sevi to noslēpumaino, domīgo un pat it kā apskaidroto būtņi, kas nevilšus atsedzās šovakar, – un kā tas viss savukārt saderējās ar «mollīgo šķirteni» un citiem pliekanajiem sakariem, no kuriem vēdija neķītrības smaka un kuros viņš, ja varēja ticēt Melānijas vārdiem, jutās drīzāk dzīvnieks nekā cilvēks?

Taču atšķirībā no Melānijas ar tās gandrīz neierobežoto iecietību pret vājībām Džemmai piemīta jaunības kategoriskums – viņa atzina tikai jā vai tikai nē, tikai baltu vai tikai melnu, un pretīšķības viena rakstura ietvaros bija viņas uztverē tikai izlikšanās un meli, pret kuriem sacēlās visa Džemmas būtība, kad viņa domāja par Voicehovski.

Taču Voicehovska grūti izprotamajai personībai piemita arī kaut kāds mīklains valdzinājums, kuru viņa manīja, mulsdama pati no savu izjūtu pretrunības, kas nesaderējās ar viņas priekšstatiem par labo un ļauno.

– Tā tas ir, – sacīja Melānija, arī domādama par Voicehovski. – Es pati redzēju, kā viņš nokāva govi, kad nebija neviena, kas to varētu izdarīt, bet nobeigties nevarēja lopam ļaut. Un tu domā, ka sejā viņam pakustējās kauču muskulītis? Nē! Bet es esmu redzējusi, kā viņš stundām ilgi ir darbojies ap kaut kādu ielaistu abscesu, kad varēja vienkārši nokaut – un neviens viņam nebūtu pārmetis. Pirmajā ziemā, kad es sāku šeit strādāt, vienā traki negantā spelgoņas ritā kāds bija piesējis pie vetiecirkņa durvju kliņķa slimu kucēnu un te arī atstājis nomirstšanai vai, kā saka, mūsu žēlastībai. Laikam jau kādi caurbraucēji, jo nevienam šeit tāda vilciņa nebija. Suns bija pie izdzišanas – pneimonija un vēl piedevām konjunktivīts smagā formā. Acis pilnīgi aizpūzņojušas, spalva izspūrusi, sāni smagi cilājās, pats dreb un kratās pie visām miesām. Ar suņuku bija cauri. To redzēju pat es, neprāša, kur nu vēl Voicehovskis ar savu daktera aci. Dienu vai pat tikai stundu jautājums. Nezinu, kas – varbūt cilvēku drausmīgā nežēlība? – bet kaut kas Voicehovski taisni vai uzlaida gaisā. Viņš tā satraucās, ka tādu es viņu netiku skatījusi. Šūnelis, kā jau teicu, bija bez cerībām, bet ko viņš varēja ar to noņemties, kā kad paša dzīvība būtu no tā atkarīga! «Te, Melānij, ir principa lieta,» viņš man sacīja, kad es teicu, ka tur nekas nesanāks. Nezinu, ko viņš gribēja pierādīt un kam iespiēt. Taču viņš patiešām izdarīja bezmaz brīnumu. Suns ne tikai izdziedinājās, bet piedevām izvērtās par īstu milzeni. Vienīgi redzi neizdevās vairs saglābt. Tu ievēroji acis?

– Tas ir... Nerons?

– Kā tad! Nerons taču ir gandrīz akls. Vai tu nezināji, Džemmiņ? Tak sunim galvenais jau nav redze, bet oža un sirds... Jā, un vai mazumu posta viņam izdarījis un nostrādājis tas pats balamute Tjērs, ak Jēziņ, kas ne tikai lamājas kā matrozis, bet vienreiz bija apķēzījis viņam ministrijas atskaites un otrreiz nolupinājis pasei fotokartīti, tā ka vajadzēja braukt uz miliciju un skaidroties. Šis ir gan jandalējies pa logu, gānīdams garāmgājējus, gan nakti sacēlis visus kājās, bļaudams par ugunsgrēku, gan iztaisījis tik pamatīgu iso, ka pat elektrīkis trīs stundas nevarēja uziet vainu. Vai Voicehovskis, kam augstāk par visu stāv tīriba un kārtība, to būtu pacietis no cilvēka? Nemūžam un nekad, uz galvošanu! Tak no tā ērma, lūdzu, cieš. Tā jau ir, ko mēs mīlam, no tiem paciešam visu... Šitas mutesbajārs un bļauris viņam

jau ir puslīdz tāda kā dāvana no dēla – un tad nu arī izālējas un izdarās kā lutināta atvasīte. Jancīgs jau nu ir, nav vārdam vietas. Var izmeņģēties, līdz vēderā krampis iemetas. Bet lai tādu turētu mājā... Trīs dienās sirmus matus pataisīs. Un, ja, johaidī, pie manis sāktu strādāt tādus posta darbus kā pie Voicehovska, es laikam uzreiz laistu ar tupeli – galva vai acs, un tad jau lielā sadraudzība, zināms, vienā rāvienā būtu vējā un pagalam, jo ļaunu tas plāpa atminas un neaizmirst tāpat kā saimnieks. Tur nu Tjērs atsities Voicehovskī tik tiešām kā miesīgs dēls.

– Savāds putns, – sacīja Džemma, domādama Tjēru.

– Jā, savāds putns, – piekrita Melānija, savukārt domādama Voicehovski. – Es tā arī neesmu varējusi tikt gudra, kaut arī pa deviņiem gadiem kopā ir, kā saka, apēsts puds sāls.

– Droši vien, – teica Džemma, pirmajā brīdī nepiedomādama klāt un tikai izklaidīgi piebalsodama Melānijai. Atjēdzās: deviņi gadi, patiešām taču bija ļoti, ļoti pulka, pa tiem viņas dzīvē noticis, vai dieņiņ, cik daudz kas! Pirms deviņiem gadiem viņa nebija pat pusaudze un mamma vēl dzīvoja kopā ar tēvu, un abi turklāt skaitījās saskanīgs pāris, un visi trīs vēl mitinājās Līgatnē, kur viņiem piederēja balta gov, kādas nevienam tuvumā nebija, jo visi turēja tikai Latvijas brūnās, – balta gov, vārdā Pārsla, un tieši virs viņu mājas stiepās gaisa satiksmes trase, lidmašīnas gāja pāri, borta ugunīm mirgodamas, un viņa, salasījusies žurnālā par stjuartēm, sadomāja kļūt par stjuarti, bet tad iemilējās klasesbiedrā Ģirtā, kas taisījās braukt jūrā, un arīdzan sakāroja labāk braukt jūrā nekā lidot, bet, uzzinājusi, ka jūrskolā meitenes neņem, noraudāja veselu vakaru. Tas viss šobrīd šķita piederam jau itin kā pie cita laikmeta...

Bet Voicehovskis? Bet Melānija? Viņi pa šiem gadiem apēduši pudu sāls... Un ko vēl viņiem devis šis laiks? Vai viņu dzīvē jel kas ir mainījies, jeb vai viņi dzīvojuši tikai uz priekšu un uz priekšu, vienīgi palēnām novecodami, kam vajadzēja būt briesmīgi?

«Apskaidrība,» piepeši bez sakara ar visu iepriekšējo viņa atcerējās, «uzliesmojums...»

Kas tas bija – apskaidrība? Tikai skaists vārds? Vai pārdzīvojums? Vai dvēseles stāvoklis?

Savās atmiņās viņa lūkoja sameklēt arī ko tādu, kas pelnījis šo apzīmējumu, bet nespēja atrast, itin kā tas būtu vienīgi Voicehovska īpašums un Voicehovskis uz īsu brīdi būtu tikai augstsirdīgi pavēris priekškaru uz kaut kādu neizdibināmu pasauli, no kuras plūda dzirkstiņoša gaisma un kuras esamību viņa nemaz nebija nojautusi.

Šo sapni viņš bija redzējis neskaitāmas reizes, jau tik daudzkārt, ka tagad pat miegā apjauta notiekošā šķietamību. Taču, par spīti tam, ka viņš to apzinājās, pārdzīvojums allaž sagrāba viņu ļoti dziļi un tieši un skāra ar tādu skaudrumu, ka viņš pamodās, nosvidis aukstiem sviedriem, sirdij dobji un ātri sitot, un pēc tam ilgi gulēja vaļējām acīm un ieklausījās nakts rimtajos trokšņos, kas ieplūda no tumsā un mierā grimušās apkārtnes. Viņš atguvās ilgi un mokoši, par visu vairāk bīdāmies atkal iemigt, lai no jauna neiekristu briesmīgā sapņa lamatās.

Sapņi viņu nogalināja.

Viņu nogalināja Vitolds Stengrēvics – tāpat kā Zenonu, un, tāpat kā brālis, viņš gulēja pagalma vidū, vairs nevarēdams paiet, un, atspiedies ar rokām pret zemi, centās vismaz piecelties, bet nekādi nespēja un tikai ķepurojās saulē izdegušajā maura zālē, juzdamies nožēlojams un smieklīgs, kārpījās kā samīts kukainis tieši šajā mirklī, kad visvairāk negribējās būt nožēlojamam un smieklīgam. Viņš visādi lūkoja uzslieties kājās un ar izmisumu lādēja savu nespēku un nevarību, savu vājumu un kustumu, kas bija paša ķermeņa maziska nodevība pret viņu šinī izšķirošajā brīdī. Viņš jaudāja vienīgi pacelt galvu, lai ieskatītos stobra apaļajā, tumšajā acī, un vēl viņš spēja lēni list uz priekšu un vairāk neko. Taču viņš darīja vismaz tik, cik spēja, – saspriegumā trīsot un izkļiedzot nolādējuma vārdus slepkavām un nāvei, kuru nicināja un no kuras baidījās kā jebkura dzīva būtne, ar negantu, spīvu niknumu un stindzinošām drausmām rāpās pretim un vīrsū stobra acij, kas viņa priekšā pletās un auga, vērzdamās par melnu, smagi dunošu tuneli...

Pa vaļējo logu cauri tumsā un mierā grimušās apkārtnes miegainajām skaņām atvēlās tāli, apslāpēti grandieni. Loga aile spokaini iegaismojās bālā starojumā, noskanēja atstatuma klusināts dārds – nāca negaiss. Voicehovskis gulēja atvērtām acīm, vērodams, kā tas tuvojās: kā pieņēmās dunoņa un plaiksnījumi aizvien biežāk iezīmēja loga četrstūri ar nervozu, drebošu gaismu, kā uzplīvoja aizkars un no āra ieplūda smaga un valga gaisa guldziens.

Tā tas bija aizvien – analizējot savas izjūtas, viņam pēc pamošanās gandrīz ikreiz izdevās uzminēt, kādi ārpusaules kairinājumi likuši atkal no jauna pārdzīvot nu jau tik pazīstamā sapņa šausmas. Bet ko grozīja viņa spējas izskaidrot un saprast? Vai tās varēja novērst vismaz sapņa atkārtošanos? No pieredzes viņš zināja, ka ne un ka prātam nebija nekādas varas pār zemapziņas strāvajumiem. Un vai tikai viņam pavasara pirmā negaisa kanonāde ielauzusies miegā kā tālā kara atbalss? Arī jāšaubās. Par to vienīgi nemēdza skaļi runāt. Gan jau

šajā plaukšanas smaržu un mikla siltuma pilnajā pērkona naktī pagātnes ainas sapņos cēlās augšup arī citiem tāda paša un līdzīga likteņa skartajiem un piemeklētajiem, kuru ik pavasari strauji palika mazāk un mazāk, jo cilvēki ar šādām biogrāfijām nedzīvo ilgi.

Un arī Felikss Voicehovskis kopš pašas atgriešanās skaidri zināja, ka viņam atmērītais mūža sprīdis acīmredzot nebūs nekāds garais, tā ka sasniegtais īstenībā jau pārspēja kādreizējās cerības, jo viņš nebija domājis pārkāpt piecdesmit gadu sliekšni. Un vai viņa mūžu un raksturu līdztekus videi un apstākļiem netika veidojusi arīdzan šī dzīves īslaicīguma apziņa? Vai tā nebija nemitīgi skubinājusi līdz iespējamai pilnībai izkopt visas spējas un talantus, neko neatliekot uz rītdienu, kuras varēja arī nebūt? Un vai, juzdamies apzagts un aplaupīts, viņš necentās savukārt liktenim atņemt un atkarot visu, ko vien vēl jaudāja un varēja aizgūtnēm paspēt, turklāt par jebkuru cenu, kaut vai dedzinot dzīvības sveci no abiem galiem, jo tiem, kam nebija lemts dzīvot ilgi, vajadzēja dzīvot ātri. *Carpe diem!*¹ Viņš negribēja nīkuļot un vārgt, lolot un saudzēt sevi, lai tikai pastieptu dzīvi nedaudz garumā. Un allaž – kā pirms trīsdesmit gadiem, tā šonakt, kad tuvojās negaiss un šurp plūda un vēlās pērkona grāvienu, – par visu vairāk viņš baidījās no paša miesas nodevības tāpat kā sapnī. Viņš izturējās ar pastāvīgām modrām aizdomām pret savu Trojas zirgu, kas retumis viņu izmeta no segliem, – pret savu veco reimatismu, kurš kādudien varēja viņu noguldīt pilnīgi un galīgi, savēlkot locekļus un darot nevarīgu ķermeni, apklusinot vēlmes un notrulinot dzinuļus. Viņu biedēja tas brīdis, kad dzīvotspēja vairs neatbildis dzīvotalkām, jo pats to var arī nepamanīt – kā šo brīdi nepamana vairākums cilvēku. Un kurš būs tas, kas pasacīs, ja laikā viņš nepateiks pats sev: diezgan, Voicehovski, pietiek, māksla nomirt ir viena no lielākajām mākslām pasaulē – māksla nomirt ir tūlīt nākamā pēc mākslas dzīvot! Viņam maz rūpēja viss, kas notiks ar viņu *post mortem*², un viņš vēlējās tikai vienu: lai izšķīrošajā mirklī nepietrūktu dūšas pacelt galvu un ielūkoties stobra melnajā, apaļajā aci...

Viņa plaukstai pieskārs Nerona vēsais, mitrais purngals. Suns pēc tikai tam vien zināmām pazīmēm vienmēr nekļūdīgi atklāja Voicehovska pamošanās brīdi, ar vērīgo dzirdi uztverot ieelpas un izelpas ritma izmaiņas. Un, pārkāris roku pāri tahtas malai, viņš sāka glāstīt Nerona galvu ar ļoti jutīgajiem, pie saskares ar dzīvniekiem tik

¹ Tver dienu! (*Lat. val.*)

² Pēc nāves (*Lat. val.*)

pieradušajiem pirkstiem, ka no tiem strāvoja valdonīgs un nomierinošs magnētisms. Nerons uz vēdera piešļūca pavisam klāt un sastinga labpatikā un svētlaimīgā padevībā, ar kādu no visām piejaucētajām dzīvajām būtnēm pret cilvēku izturas laikam gan vienīgi suns.

Un, izklaidīgi glaudot Neronu un manot sejā tā kluso, maigo dvašu, Voicehovskis nodomāja, ka sapnī allaž pārdzīvo ne tikai pats savējo, bet atkal un atkal no jauna Zenona nāvi. Vai viņa zemapziņā, kur pa miegam veidojās sapņu fantastiskās mozaikas no reiz notikušā un nekad nenotikušā, no iespējamā un nereālā drumstalām, brāļa bojāeja būtu iegūlusies kā pats smagākais zaudējums? Jeb vai visam neizbalojušu skaudrumu piešķīra pirmreizība, jo līdz tam – līdz četrdesmit pirmā gada vasarai, kad Saulgožu sētsvidū «pašaizsardzībnieki» nošāva smagi ievainoto Zenonu, ko tēvs bija slēpis pirtsaugšā, – līdz tai reizei viņš vēl nekad nebija redzējis, kā sit gulošam un kā nogalina cilvēku.

Tas bija un tas nebija karš, par to varēja un nevarēja vainot karu, kaut gan karš viņus visus pret gribu ierāva savu dzirnavu gaņģos. Ne jau viņi bija izlēmuši – sākt šo jezgu un slaktiņu vai nesākt, un ne jau viņi atbildēja un spēja atbildēt par visu to. Bet kurš gan spēj atbildēt par visu? Ikvienam ir tikai sava atbildības josla, savs «no – līdz». Un bija tikai joslas un šo joslu liesmainie un asiņainie krustpunkti, kuros sadūrās... Kas? Idejas? Pārlicības? Viedokļi? Šķiru pretrunas?

Kāda gan pārlicība saistīja pie tikko radītā okupācijas režīma Vitoldu Stengrēvicu, kas droši vien pat neiztēlojās tā būtību? Kādas idejas varēja vienot senso ienaidnieku – vācu muižnieku pēcaudzi ar kādreizējo dzimtcilvēku mazmazdēlu? Iespēja laupīt? Tiesības nogalināt? Un vai Zenons Voicehovskis Vitoldam Stengrēvicam bija pirmām kārtām komunistis un tās iekārtas pārstāvis, kura nogriezusi Līgotnēm piecus hektārus zemes, vai vispirms skaistais, lepnaiss un iznesīgais polis, šis ute un nabags, kuru gadiem ilgi tas skolā tika paslepen bezspēcīgi apskaudis un par kuru nu beidzot jutās pārāks, kaut arī šo pārākumu nedeva nedz prāts, nedz spēks, bet vienīgi ierocis rokā? Ierocis daudziem deva iespēju apliecināt sevi un izjust savu varu pār otru cilvēku.

«Tā ir viena no pašām postošākajām sērgām, kas sagrauj visu, ar ko *homo sapiens* ir pārāks par sesku,» domāja Felikss Voicehovskis, «šī iespēja apliecināt sevi ar otra dzīvību un asinīm... šī visspēcīgā nāves eņģeļa misijas apziņa, kura kā oreols apņem biksēs tērptu niecību ar rokā sažņaugtu ieroci...»

Laukā jau lija – alpains un stāvgāzēm. Aizkars viļņojās pūsmās – te noplakdams, te švīgās izliekdamijs kā bura. Lietus plakšķināja ne tikai

pret stikliem, bet arī pret palodzi un sāka jau pilināt uz grīdas. Tā ka gudrāk bija aizvērt logu nekā turēt to vaļā – pielis istaba, aizkara vēdas noslaucis no galda avīzes, vējš apgāzīs vāzi. Bet celties negribējās, āra gaiss istabu piepildīja ar saldām smaržām – šķilās pumpuri, un saplauka koki, un garumā stīdzēja un stiepās pirmā zāle. Steigšus un nepacietīgi vērās un raisījās viss, kas bija aizkavējies un kam nu nācās vienā naktī aizgūtnēm panākt novēloto. Negaisa mākonis virzījās tieši pāri Mūrgalei, zibsnījieni liesmoja un plaiksnīja gandrīz vienlaikus ar pērkona dārdiem. Un pēc katra grāviena blakusistabā nervozi iebuldurējās Tjērs. Iespējams, ka putnā runāja no senču senčiem mantotie instinkti, atmiņas par negantajiem un trakulīgajiem tropu negaisiem. Bet pāri suņa ķermenim nepārskrēja pat nevilšas trīsas, itin kā viss, kas notika laukā, nekādi neskartu nedz pašu, nedz saimnieku.

Naktij piemita pirmatnējs un ar visu trokšņu un gaismas haosu nomierinošs un atveldzējošs skaistums – un Voicehovskis, vēl aizvien izkraidīgi glāstot Neronu, pamazām atjēdzies no pārdzīvotā sapņa drausmām, tikai noraudzījās, kā zibeņi loga ailē ik pa brīdim graizīja tumšo padebesi.

Viņš vēroja notiekošo ar spilgtu pašreizējā brīža izjūtu, kā cilvēks, kas skata pazīstamo un sirdij tuvo, īsti nezinot, vai visu neredz pēdējo reizi. Arī tās droši vien bija pēdas no mūža īslaicīguma apziņas, kas aizvien tika viņu skubinājusi tvert un baudīt mirkli. Un viņš nenozēloja, ka dzīvojis tieši šādi, kaut arī pārliecība laika gaitā bija kļuvusi un aizvien vairāk vērtās par pieņēmumu un par iedomu nekā par īstenību, un to apliecināja aizvadītie nu jau vairāk nekā pieci gadu desmiti, pēc kuriem viņš nejutās ne slimāks, ne bezspēcīgāks, ne trulāks kā pirms trīsdesmit gadiem – viņš jutās tikai mazdrusku paguris no pavasara un pārslodzes... Bet varbūt tas tomēr bija jau vecuma nespēks, kuru viņš tikai negribēja atzīt – kā to negrib atzīt neviens –, jo dzīvesspējas un dzīvotgribas attiecības jau slidēja ārā no paškontroles loka un vēlamais tēlojās par tiešamību?...

Dzirksteļojošs grāvienis – un Tjērs žēlabaini ieklaigājās: «Fēliks, Fē-ēliks!» – kā aizvien uzbudinājumā pievienojot arī dažas lamas itāliešu un spāņu valodā.

– Fē-ē-ēliks!

Un Voicehovskis, kam to darīt nemaz negribējās, tomēr uzslējās, sataustīja ar kājām čības un devās pie Tjēra, lai nomierinātu nelīdzsvaroto – te bramanīgo, te tramīgo – dienvidnieku, kura brēcieni liela uztraukuma brīžos varēja kļūt pilnīgi nepanesami pat pieraduša cilvēka trenētajai ausij. – Tjēr!

Viņa roka pasniedzās pēc elektrības slēdža, taču gaisma neiedegās, un vienīgi aiz loga nakti no jauna pāršķēla zibens.

– Nu, draudzīņ, kas tad ir? – Voicehovskis uzrunāja putnu. – Dūša papēžos?

– Ak tu, nešķīstenis, – palūkojies pa logu, nolamājās Tjērs, pēc tam no skapjaugšas smagi nolaidās Voicehovskim uz pleca un, laipni grudzina dāms, turējās klāt kā dadzis, kas, bez šaubām, bija ļoti miļi no Tjēra puses, taču nebija gluži nesāpīgi, jo asie, stiprie nagi cauri kreklam spiedās Voicehovska miesā.

Viņš atminējās, ka tieši tā – par «nešķīsteni» – pašu Tjēru bija nosaukusi Alise.

«Šajā radījumā ir pats nešķīstenis iekšā!» Alise bija sacījusi, atdāvinādama putnu Voicehovskim, kad atnesa to uz veterināro iecirkni kā gaili ar sasietām kājām un spārniem.

– Nu, tu esi nešķīstenis? – viņš pusbalsi apvaicājās, un Tjērs viņam atbildēja ar tik maigu dūdošanu, uz kādu vien bija spējīga raupjā rikle.

Redzams, Kупenās Tjērs bija nostrādājis veselu lauzumu dažādu posta darbu, ja jau Alise nosauca to ne tikai par nešķīsteni, bet pat labprātīgi šķirās no paša Pētera atvestās dāvanas...

Toruden Pēteris pēc brauciena ar zvejas kuģi atgriezās no tālajiem krastiem – starojoši brūns, no galvas līdz kājām tērpies ārzemju sintētikas un tropu mājamatnieku darinātu apģērba gabalu raibajā juceklī, uzkrītošs un eksotisks kā šis pats Tjērs, naudīgs un sajūsmināts par redzēto un pieredzēto, gatavs izmaksāt visiem, kas vien gribēja klausīties par viņa aizraujošajām dēkām, kur vijās un mijās īstenības skarbums ar iztēles uguņošanu. Gandrīz trīs mēnešus Pēteris nodzīvoja Kупenās un vienreiz iegriezās arī pie Voicehovska, tikai nevis dzīvoklī, bet veterinārajā iecirknī, par to vien runādams kā par jaunu pavasari un jaunu reisu, taču neilgi pēc Jaungada izlasīja kaut kādu sludinājumu, strauji iedegās, kārtējo reizi pameta Alisi, aizbrauca uz Sibīriju... bet pēc pusgada atrakstīja no Turkmēnijas.

Pētera raksturs bija tik ļoti atšķirīgs no Voicehovska rakstura, tik pretējs un ačgārns, tik mīklains un pilnīgi neizprotams, ka dažkārt dvēseles mulsuma brīžos Voicehovski tika sagrābušas šaubas, vai Pēteris vispār ir un varētu būt viņa dēls. Vēl vairāk – bija pat tādi mirkļi, kad viņam karsti gribējās nebūt šī vējagrābšļa un āksta tēvam. Bet noliegt Pēteri – tas nozīmēja noliegt Ievu, to Ievu un tādu Ievu, kāda tā bija bijusi viņa dzīvē un palikusi viņa atmiņās: pats tuvākais cilvēks un pati baltākā atcere. Neatzīt Pēteri nozīmēja neatzīt, ka pasaulē iespējams arī kaut kas tīrs, ja jau viņš nevarēja ticēt pat Ievai.

Un, vai nu tas viņam sagādāja prieku vai ciešanas, gandarījumu vai vilšanos, Pēteris, kas nenesa nedz viņa, nedz Ievas, bet Kupenu uzvārdu, bija viņa dēls.

Vai tas ir uz labu vai ļaunu, pan Voicehovski, ka beidzamajā laikā tu sistemātiski sāc noņemt ar savas pagātnes inventarizāciju, kas vēl pavisam nesen tev nebija raksturīgi? Varbūt ne uz labu un ne uz ļaunu, bet vienkārši uz vecumu, ko tu tā noliedz un pret ko tā sparojies, mm, Voicehovski? Un vai nākamajā stadijā tu nesāksi jau šo to piekrāsot savā aizvadītajā mūžā? Aizķītēt dažu neglītu plaišņu, šim tam pārļaut pāri politūru vai laku? Pēc šāda kosmētiskā remonta tava dzīve neapstrīdami liktos stipri pievilcīgāka. To varētu pat safrizēt un uzsmiņķēt kā vecu dāmu!

– Nu, *do diabla!*¹ – viņš nikni sacīja sev, apzinādamies šīs paāpceres un pašmociības veltīgumu; taču atmiņu riņķveidīgā kustība vientulības brīžos viņu atkal un atkal ierāva kā atvara virpulis.

Tagad prātīgākais būtu likties atpakaļ uz tahtas un aizmigt, ja vien miegs nebūtu galīgi izputējis. Ko lai sadara viens cilvēks nakts vidū tumšā mājā? Sasodīts, ja būtu vismaz elektrība!

Ar tausti viņš sameklēja sērkociņus, tad sveci – uzdedza un pēc tam, liesmai caurvējā plandot, ik pa brīdim zibens atblāzmas rēgaini apstarots, aiztaustījās uz virtuvi, iekūra gāzes pavardu un uzlika tēj-kannu ar ūdeni. Lasīt nebija iespējams, magnetofons bija mēms un radio tāpat – ar ko gan varēja sev isināt laiku, sagādājot turklāt mazu grēcīgu baudījumu, viens cilvēka tukšā un tumšā mājā, ja ne ar tasīti kafijas, kura vairs nevarēja izgaiņāt to, kas jau tāpat bija izklīdis, proti, miegu?

Kamēr ūdens uzvārijās, negaisa zibšņi un grandieni pamazām atslāba, tikai lietus joprojām lija šalcoši un plikšķoši, un gaisma tā ir neiedegās. Ja jau zibens iespēris transformatorā vai stabā, tad jāšaubās, vai līdz ritam kāds salabos, tā ka jāsamierinās būs ar tumsību, ko vārgi klievē degošā dakts. Par ko domāt cilvēkam pērkona naktī, kamēr klusi plīvo sveces liesma? Tikai nesāksim atkal par to pašu, pan Voicehovski! Domāsim par...

Lūdzu, uzvārijusies arī kanna! Viņš sadabūja bundžu ar kafijas pupiņām un dzirnaviņas. *O, czarna kawa, rum...* Bet kā tad nu mal-sim? *Psia krew,*² vai tiešām būs jāiztiek ar tēju? Un kā gan citādi, ja vienmēr ir tik grūti turēt krājumā arī mazītiņu samaltas kafijas rezervīti

¹ Nu, pie velna! (*Poļu val.*)

² Suņa dzimums. (*Poļu val.*)

šādai – vārda pašā tiešākajā nozīmē – nebaltai stundai? Grūti nav, taču arī nekad netiek izdarīts – domāšana par priekšdienām un par sekām acīmredzot nekad nav bijusi un, jādomā, arī nekad nebūs viņa stiprā puse. Neuzskrūvēsim savas iegribas un nekļūsim par savas kāres vergiem – dzersim tēju! Svecēs plīvas, Meisenes porcelāna tase, spokaina gaisma aiz loga, baltas apakšbikses un papagailis uz pleca... Te derētu vēl kāršu kava, labi krietni apbružāta un nosmulēta – kā Melānijai, lai viņš izskatītos pēc profesionāla zilnieka, rūdīta un sli-pēta grēcinieka un blēža vai Mūrgales kapu vidusmēra spoka, veca uzdzīvotāja un spēlmaņa, kas, izlavijies pa pussagruvušajiem vārtiem, likumīgajā pusnaktis stundā nodevies senajām, mīļajām kaislibām un baudījumiem...

Voicehovskis neviļus ieklausījās. Ak jā, lietus rimies un stājies. Un pērkons cauri klusumam ducināja jau apslāpēti un neskaidri. Tātad negaiss bija pāri. Āra gaiss ieplūda telpā pilns ar pavasara vīraka smaržām. Brīnumaina nakts. Tādu pat žēl nogulēt – tāpat kā Jāņu nakti. Un galu galā labi, ka negaiss viņu uzcēla ar savu kanonādi, citādi viņš visu tā arī būtu nogulējis kā murkšķis.

Miegs joprojām nenāca, taču viņš nebija salauzts un nonicis kā citkārt, kad mocījās ar neguļu, – tiklab pagātnes atceres, kā tagadnes izjūtas bija ļoti skaidras, itin kā arī viņu būtu atveldzējusi un spirdzinājusi lietus gāzma un nakts elpas svaigums. Un viņš nelida atpakaļ gultā, bet, gluži otrādi, saģērbās, apmeta lietusmēteli, iebāza kabatā lukturīti un Nerona pavadībā izgāja laukā.

Tumsā grimusī Mūrgale izskatījās zema un saplakusi zem milzīgās un bezgalīgās debesu velves, ko spēji izgaismoja rūsas uzstarojums, blāvi atmirdzot daudzajās peļķēs. Mēmā blāzma noraustījās un apdzisa – un no jauna ap visu sakļāvās līdz apdullumam skurbinošā pavasara nakts.

Voicehovskis soļoja bez īsta mērķa, nedomādams, kurp iet un kur grib nokļūt, un Nerons smagi tecēja līdzī, ķepām plakšķinādams peļķēs, jo suns līdz pat sirmam vecumam ir kā bērns. Kad abi nonāca iepretim sakaru nodaļas ēkai, Voicehovskis atcerējās un uztaustīja kabatā pasta kastītes atslēdziņu, ko allaž nēsāja sev klāt, uzvērtu metāla riņķīti kopā ar dzīvokļa atslēgām, iegāja priekštelpā, uz kuriem durvis stāvēja vaļā augu diennakti un kur gar vienu sienu rindojās abonentu pastkastītes. Viņš apspīdināja savējo un atvēra, izņēma laikrakstus un pārskatīja, vai starp tiem nebūs kāda vēstule, bet vēstuļu nebija. Drošības pēc viņš iebāza roku kastītes dziļumā, taču nagi noskrāpstēja pret koka dibenu – vēstules nebija arī tur. Viņš kastīti

atkal aizslēdza, avīzes iebāza mēteļa iekšējā kabatā, bet lukturīti un atslēgas ārējā un devās projām, un suns atkal tipināja viņam līdzī, neatpalikdams necik iepakaļ un arī neaizsteigdamies priekšā, un ar labpatiku brizdams cauri peļķēm.

Ne ar vienu vienīgu uguntiņu neapgaismotā un tikai reizi pa reizei tālu un blāvu atspulgu rēgaini apmirdzētā Mūrgale, kur suņiem riet jau bija par vēlu, bet gaišiem dziedāt vēl par agru, likās pamesta un izmirusi. Vējš bija rimies, un tumšajā, miklajā klusumā palaikam tikai plikšķināja no pielijušajiem kokiem un māju notekām pilošas lāses. Arī veterinārā iecirkņa logos, tāpat kā citur, nedega gaisma, valdīja dziļš klusums, un rūtis ik pa brīžam drebēja un raustījās rūsas nedzīvie atstarojumi... Nē, viens logs bija līdz galam vaļā, un tanī vidēja balts tēls. Cilvēks? Vai sabīdīts aizkars? Uzplaiksnījumā viņš redzēja, ka tā bija sieviete. Un, kaut arī neizdevās saskatīt ne sejas vaibstus, ne pat auguma aprises, viņš saprata, ka tā ir un var būt vienīgi Džemma, kas tur noraudzījās, kā aiziet pirmais negaiss un zeme sāk elpot auglīgi un rimti.

No sveķainiem pumpuriem tik tikko izšķīlušos jauno lapu aromāts, augsnes rūgtenais valgums, bula zibens un slaidis, gaišs stāvs atvērtā logā... Viņā kaut kas smeldzīgi ieviļņojās – tik spēji un stipri, ka sažņaudzās sirds. Ilgas, gaidas, vienaldzības vēl nenotrulinātā klusā sajūsma par pasaules neizmērojamo skaistumu – viss, ko izstrāvoja šis vienlaikus reālais un nereālais tēls loga ailē, ieplūda viņā un atkal atstarojās no viņa. Viņam gribējās pieiet klāt, taču viņš nepiegāja, nebūdams drošs, vai izteikti vārdi nesapostīs skaistumu, kas aplūkojams vienīgi iztālēm kā glezna, kur tieši atstatums slēpj burvību, bet tuvums atsedz krāsu triepienus. Viņš bija gana vecs, lai to zinātu, taču, kā redzams, nepietiekoši vecs, ja visu beidzamo laiku bija neskaidri gaidījis šo saviļņojumu un ja tas bija pārsteidzis viņu nesagatavotu – kā notiek aizvien. Viņš brīnījās par savām ar gadiem tik nesaderīgajām jūtām, bet nekaunējās no tām, kā nebija kaunējies nekad, tikai nereti slēpis – bet tas nav viens un tas pats. Un liksmāis nemiers, kurš viņu pārņēma un kuram – kā viņš skaidri zināja jau iepriekš – nākotnē vajadzēja nest arī ciešanas, šobrīd bija vienīgi apliecinājums, ka nekas nav noslēdzies un beidzies, ka viss turpinās un turpināsies vēl un vēl. Pēc sapņa, kur viņu nogalināja, viņš līdz apskurbumam asi un spilgti manīja dzīvības strāvojumu sevī.

Tas, ko Melānija nodēvēja par atvadu balli, istenībā bija pavisam neliela viesīga saiešana trim personām Voicehovska dzīvoklī pie

vecpuišu gaumē klāta galda, kuram gandrīz visu, atskaitot kafiju un sviestmaizes, namatēvs tika sarūpējis Raudavas «gastronomā» un «ku-
lināros».

Tāpat kā savā laikā Melānijas glāzes, ārēji kompānija izskatījās gluži nesaskanīga. Kā aizvien, žilbinoši spodrajam Feliksam Voicehovskim mugurā bija drīzāk mājas tērps nekā viesību uzvalks. Džemma, kurai jau tāpat nebija necik labu drēbju un līdzī uz Mūrgali ne tik, atnāca sporta džemperī un garajās biksēs un jutās ne pārāk veikli blakus Melānijas ar baltu mežģiņu žabo greznotajai melnajai luksa auduma kleitai, svinīgai kā diriģenta fraka, derīgai visiem oficiāliem dzīves gadījumiem, bēres ieskaitot. Un vispār vakara nagla šķita Melānija un nepavisam ne Džemma, kurai par godu šīs mazās svinības tika rīkotas: kājās «1. Maija» lakkurpes, universāli apavi, skaisti, stipri un izturīgi kā tanki, gluži kā radīti Mūrgales smilšu mālam, rūgtenas «Dzintara» smaržas, kādas pašlaik modē, sevišķi padzivojušām sievietēm, pašrocīga frizūra, kas apliecināja Melānijas mākslinieciskās dotības, kaut arī ne visai pietāvēja, jo matu sakārtojums pagaro seju vērtā vēl garāku, un pat plastmasas klipši ausīs. Melānija bija caur-caurēm dāma! Un ar visu pārējo nesaderējās vienīgi rokas – lielas, raupjas, mazgāšanas pastu un dezinficēšanas līdzekļu saēstas, ar īsi apgrieztiem un dārziņā zemes darbos daļēji aplauztiem nagiem.

Starp Voicehovska gleznajiem porcelāna traukiem bija ērti izvietojusies māla bļoda ar Melānijas firmas ēdienu – pentokiem. Melānijas firmas dzēriens par nožēlošanu nebija celts tādā godā, mājastēvs to nez kur bija nobāzis un uzlicis galdā tikai pudeli vīna.

Kamēr Voicehovskis mala virtuvē pupiņas, lai uzvāritu kafiju, Džemma aplūkoja istabu, kurā bija tikai otru reizi, turklāt pirmajā reizē šeit tika jutusies kā sapīta vista bailēs no suņa un arī no paša Voicehovska, tā ka lāgā netika apskatījusi neko. Grāmatas, vairums senlaicīgos iesējumos un citās valodās, jo Voicehovskis, kā reiz stāstīja Melānija, lasot un runājot sešās mēlēs. Rožaina stāvlampa, kas iederētos drīzāk sievietes nekā vīrieša istabā. Visur dīvaini un droši vien reti un dārgi nieki, velnu un elku statujiņas un figūriņas. Pie sienas glezna, kur attēlotas itin kā baltas krizantēmas, itin kā blāvi gaistoši mākoņi. Uz rakstāmgalda magnetofons, jau atvērts – varbūt šim gadījumam, varbūt vispār bieži lietots. Ne tikai pēc praktikantu istabiņas veterinārā iecirkņa ēkā, bet arī pēc mātes mājām ar jaunām, modernām un bezpersoniskām mēbelēm šeit viss bija neuzkrītoši saskaņots un gaumīgs un stāvlampas sārtajā gaismā, kas likās nākam no neredzamas krāsns ogļēm pilnas kurtuves, Džemmas acīm šķita romantiski

noslēpumains. Šī bija ļoti atšķirīga mītne no visām, kur viņa jebkad tika dzīvojusi. Ar skatienu viņa pa trim lāgiem atgriezās pie gleznas, kura karājās tieši iepretim, bet tā arī nevarēja īsti saprast, kas attēlots uz audekla – mākoņi vai puķes, vai varbūt purva spilves. Viņa pirmoreiz redzēja tādu gleznu, kurā varēja iztēloties, ko gribēja, un tam – tāpat kā gandrīz visam pārējam – piemita svešāda burvība, kuru viņa līdz šim nepazina.

– Rit ap šo laiku tu droši vien jau būsi mājās, – sacīja Melānija, domādama savu.

– Ja braukšu ar pusdienas autobusu, – Džemma atbildēja, nenovērsdama acu no audekla. – Bet, ja pievakarē, tad būšu vēl ceļā.

Melānija paklusēja. Virtuvē dūca kafijas dzirnaviņas.

– No vienas puses, – kad rūkoņa aprima, Melānija atsāka, – ar rītdienu tu jau vairs neskaities te. Dienasgrāmata kārtībā. Komandējums parakstīts. Raksturojums rokā. Bet, no otras puses, kur tev jāskrien, vai ne?

Džemma izklaidīgi iesmējās.

– Ko tu smeji?

– Tāpat.

– Neesi vēl sailgojusies pēc mājām?

– Kādas nu tur ilgas! Tūlīt piejūgs pie grīdu mazgāšanas. Vai liks auklēt brāļuku.

– Cik tad tavs brālītis vecs?

– Pusbrālis. Gadu... Un drīz svētki. Mamma ar patēvu gribēs kur paciemoties, bet ar to puiku aste blukī, un labi, ka ir tāda Džemma. Vai ne?

Viņa atkal nespodri pasmējās, iedomādamās, ka tas ir mammas iemīļotais izteiciens. «Rudzi metas jau dzelteni, nu būs aste blukī», «nāks govš slaucama, būs aste blukī», «ar bērnu tev būs aste blukī. Ne mācīties vairs varēsi, ne kur tikt. Un nedomā, ka es glabāšu. Man vēl var būt pašai savi.» Taisnība. Var būt, un redz, ka ir arī...

– Tev nepatik bērni? – apvaicājās Melānija.

– Nē.

Melānija izdvesa grūtu nopūtu, bet Džemma uzcelās, piegāja pie magnetofona un sāka darboties ap to, lai nebūtu jāturpina šī saruna, kas viņu aprūtināja. Un kāpēc arī vispār vajadzēja sākt? Kas vilka aiz mēles?

– Vai drīkstu ieslēgt? – Džemma uzsauca Voicehovskim, taču tas vai nu nesadzirdēja viņas jautājumu, vai arī viņa nesaklausīja atbildi, kaut arī durvis stāvēja pusvīrus.

Džemma tomēr ieslēdza. Kļuva dzirdams neskaidrās mūzikas noslēguma akords, kurā vairs neizdevās uztvert melodiju, tad iestājās klusums. Viņa pagrieza skaļuma regulētāja ripiņu, un cauri klusumam ielauzās divainas, vienmuļas un ļoti ritmiskas skaņas. Dum-dum-dum...

– Tas ir tas pats! – izdvesa Melānija.

– Kas, tante?

– Soļi. Ko es tev stāstīju. Atceries?

Ak jā, soļi, kurus vienatnē klausoties Voicehovskis! Tās patiesi bija savādas un noslēpumainas skaņas, bet katrā ziņā ne sievietes gaita bija nepavisam ne ar augstpapēžu kurpēm. Soļi nedz tuvojās, nedz attālinājās un visu laiku tikai gāja un gāja garām un secen, kaut kā ļoti vienaldzīgi, līdz baigumam vienaldzīgi un ritmiski, – bija grūti iztēloties dzīvu būtni, kas varētu šādi iet. Varbūt krātiņā ieslodzīts, pēc brīvības noilgojies tīģeris, varbūt cilvēks pa cietuma kameru vai slimnīcas gaiteni. Tā varēja soļot tikai tāds, kam nebija kur iet un kas nekur nevarēja nokļūt un tikt. Aiz apātijas tvērās itin kā slēpts un aizturēts izmisums.

– Ko jūs šeit klausāties, kolēģes? – apvaicājās Voicehovskis, ienākot ar kafijas kannu.

– Kas tas... tāds? – izbrīnā un pat nevilšās bailēs pajautāja Džemma. Voicehovskis aprauti iesmējās.

– Pēc jūsu sejas bāluma spriežot, dārgā Džemma, varētu domāt, ka jūs esat jau uzminējusi, kas tas ir.

Viņa papurināja galvu.

– Nē.

– Tas ir laiks, – Voicehovskis sacīja ikdienišķi un pat ar zināmu nevērību, novietoja kannu galda vidū un ķērās pie viņa pudeles, tā paša «Muskata», kas bija sataupījies kopš Džemmas atbraukšanas.

– Laiks?

– Citiem vārdiem sakot – pulkstenis. Visparastākais pulkstenis. Un nekādas mistikas.

– Un jūs to... tā klausāties?

– Atzīstos, retumis. Tas ir ļoti pamācoši, – viņš ar ierasto ironiju piebilda, pildidams viņu glāzēs, tad pacēla pret Džemmu vērigas un zobgalīgas acis. – Jūs iebilstat?

Džemma sastomījās un neatrada, ko sacīt zem šī pētījošā, vīpsnīgā skatiena, kurš aizvien darīja viņu nedrošu un nepārlicinātu par sevi.

– Es nezinu.

Viņš atkal īsi pasmējās.

– Jūsu gados arī atļauts vēl šo to nezināt. Tikai mums ar Melāniju nezinīšu lomas vairs nepiestāv... Pagaidiet, Melānij, tas nav mājiens uz jūsu vecumu, bet tikai uz erudīciju. Nešaubos, ka piecdesmit gadu robežu jūs nekad nesasnēsi.

Taču Melānija neiedziļinājās šī aplēptā komplimenta smalkumos, viņa sagrozījās sēdekli, drusku piesarka un skaidri un gaiši noprasīja:

– Ko, dakter, jūs domājat, ka es drīz miršu?

– Pasarg dīes, dārgā Melānij! Man tikai...

– Bet, ja es šitā kā jūs, dakter, klausītos... – viņa pameta ar galvu uz magnetofona pusi, kur tanī brīdī aplusa divainā metronoma puksti un jaunas un augstas balsis sāka dziedāt kaut ko ļoti liksmu un dzīvespriecīgu, – es, goda vārds, drīz nomirtu... es nomirtu, kā es te sēžu. Es nevarētu vairs mieru rast un rimties nevienā vietīņā un nevienā stundā. Ne gulēt, ne ēst es vairs nespētu. Man būtu tikai jādōmā, jādōmā un atkal jādōmā un par vienu un to pašu – ka aiziet laiks un ka mēs tur nekā nevaram grozīt un līdzēt, neko, ne es, ne jūs, ne kāds cits. Ne apturēt, ne pagriezt atpakaļ. Un, ja es nenomirtu, tad kļūtu traka kā vecā Stengrēviciene. Kā es te sēžu, es sajuktu. Un arī jūs iziesiet no prāta, dakter, ja klausīsieties, kā aiziet laiks.

Voicehovskis nokāsējās.

– Mēs esam dažādi cilvēki, Melānij. Jums ir mākslinieces, bet man veterināra domāšana... Uzrakstiet par to dzejoli!

Melānija apvainojās.

– Mana dzejošana jau jums vienādi bijusi un būs kā tāds akmens uz takas, pret kuru vienmēr atmetas kāja. Bet es pie tā esmu pieradusi un...

– Un kārtējo reizi augstsirdīgi piedodat man. Jauki! Paldies, Melānij! Savu iespēju robežās vienmēr centīšos attaisnot jūsu uzticību.

Voicehovskis pacēla glāzi. Un to darīja arī Melānija un Džemma. Vīns zviļoja un pat šķietami dzirkstīja slīpētajos stikla traukos, un Džemmai ienāca prātā, ka, iespējams, tas ir kristāls, jo viņa nekad nebija redzējusi, kāds izskatās kristāls, un tikai no grāmatām zināja, ka ļoti mirdzošs un skaists. Glāzes saskaroties noskanēja augstos, dziedošos toņos. Magnetofona lentē jaunas un pacīlātas balsis dziedāja par *happy end* – par laimīgajām beigām, ar kurām noslēdzas viss. Un viss arī bija beidzies, kā viņi trijātā vienprātīgi nosprieda un atzina – caurcaurēm laimīgi: pa šo mēnesi viņi nebija ne pamatīgāk sakašķējušies, ne sagājuši matos, ne galīgi sablamējušies, ne dabūjuši pa kūkumu, tā ka Džemmas prakses laiku varēja tiešām uzskatīt par noslēgušos ar *happy end*, par kuru jauniešu ansamblis dziedāja tik sirsniģi

un tik aizrautīgi, ka vakara izskaņā viņi tina lenti atkal atpakaļ, lai šo visnotaļ optimistisko gabalu noklausītos vēlreiz. Un Melānija ar nedaudz pajukušu frizūru, sasārtusi no istabas siltuma un maķenīt arī no vīna, dungoja melodiju līdzī, pavisam nedaudz palikdama iepakaļ un vienīgi par nieka pustakti netikdama līdzī, kas bija tik nebūtiski, ka Voicehovskis un Džemma to nemaz nemanīja. Visiem bija jautri un skumji.

«*Segui il tuo corso,*» Voicehovskis atminējās, «*e lascia dir le genti!*»¹

Viņš allaž bija dzīvojis pēc šī principa un nekad to nenožēloja. Tad kas viņu atturēja tagad? Taču ne iespējamais ļaužu nopelums, ne izdarības neatbilstība tradīcijām un priekšrakstiem, ko viņš atliku likām neapzināti un tīši bija pārkāpis, daudzējādā ziņā nedzīvodams un nerīkodamies, kā dzīvoja un rīkojās ļaudis viņam apkārt. Nosodījums viņu neskāra, tāpat kā vienaldzīgu atstāja apbrīna, viņš netiecās pēc apzinātas noslēpumainības, tāpat kā necieta iejaukšanos savā personiskajā dzīvē un nekad nejuta nepieciešamību pēc sirds izkrtišanas. Viņam varēja piezvanīt, lai izsauktu jebkurā diennakts stundā, taču viņu nevarēja izprast un izdibināt – daudzus tas kaitināja, kā melna vista kaitina baltās. Un katram zināms, ko baltās vistas dara ar melno. Pēc Martas nāves kādu laiku tika skandināta ne tikai pašnāvības, bet pat slepkavības versija. Šķietami miklainā nāve prasīt prasījās pēc atbilstoša izskaidrojuma, jo cilvēkam ir jāmirst gultā, nevis vannā, mirt vannā kaut kādā mērā ir pat nepieklājīgi vai vismaz aizdomīgi.

Viņa dēkas gāja no mutes mutē, pamazām apvārtīdamās. Mātes no viņa sargāja meitas, vienlaikus pašas cenzdamās viņu savaldzināt un pavināt. Aiz muguras viņu lamāja par izvirtuli un netikli, bet pēc viņa kāroja un tiecās. Ja klīda valodas, ka viņš jau pametis simt sieviešu, tad ar skaistā dzimuma dzelžaino loģiku simt pirmā iztēlojās, ka tā būs izņēmums. Par viņu runāja, ka viņš meklējot pilnību, lai gan viņš bija pietiekoši vecs, lai zinātu, ka pilnība iespējama tikai iztēlē. Viņš nemeklēja ideālu – atbilstoši sava rakstura un temperamenta likumībām viņš tikai iedegās un pēc tam atkal neglābjami atdzisa, un nekādi ārēji spēki neko nespēja ne pasteidzināt, ne aizkavēt. Viņš nespēja kļūt citāds – viņš varēja tikai vai nu liekuļot, vai būt tāds, kāds bija, un viņam negribējās liekuļot un šķita pretīgi izlikties par to, kāds viņš nebija...

¹ «Ej savu ceļu, lai cilvēki runā, ko grib!» (*It. val.*)

Ar stiprām un pretrunīgām jūtām Voicehovskis tiecās pēc Džemas un pats to skaidri apzinājās. Viņš raudzījās pāri galdam gaišajā, pirmā pavasara iedeguma tik tikko skartajā, vēl ļoti maigām līnijām iezīmētajā sejā. O bože, kāds viņa vēl bērns! Ne miņas no valšķīguma. Platas, izbrīna un itin kā kļušu baiļu pilnas acis, kurās strauji uzplaiksnija interese un ziņkārība, kad tās apstājās pie gleznas vai pievērsās glāzei rokā. Šauri, vēl stūraini pusaudzes pleci, pavisam nelielas, arī itin kā pusaudzes krūtis, cauri adījumam izspiedušies atslēgas kauli, tievs kakls... Tagad, kad nebija vairs kādreiz uzspēlētā spīvuma, visā Džemmas būtībā jautās neaizsargātība un bezpalīdzība, kas tik spēji atmodināja vīrieša instinktos slēptās, no pat zvērādās tērtajiem senčiem pārmantotās aizsargātāja un aizstāvja tieksmes. Bet viņš spilgti atcerējās pērkona nakti, kad Džemma stāvēja logā balti vidoša, nepazīstama un gandrīz nereāla rūsas mēmajā, bālajā atgaismā, un asi sajuta savu toreizējo dziļo pārdzīvojumu. Tā – negaisa nakti – šķietami bija cita Džemma, ļoti, līdz saviļņojumam poētiska, ar valdonīgi strāvojošu sievišķību – kā spideklis, kura gaismu viņš apskurbis uztvēra ar katru nervu šķiedru un šūnu... Un atkal – pāri pretim – gandrīz vai pusaudze ar tievu kaklu un zem paraupjā svītera asiem atslēgas kauliem, kuri sazin kāpēc Voicehovski aizkustināja un atbruņoja, piejaucot viņa kvēlei agrāk nepazītas – itin kā tēva jūtas. Līdz šim viņš domāja par sievieti zinām visu, un viņam bija pamats tā domāt. Bet viņš sievietē pazina tikai sievu un mīlāko. Viņš neatcerējās savu māti, un viņam nekad nebija bijis ne māsas, ne meitas – un bez tā par sievieti acimredzot nevarēja zināt visu...

Viņi dzēra pēdējo glāzi, Melānija ar tādu kā putna cekuliņu, kas slējās virs pieres un reizi pa reizei noslidēja pāri tai, dziedāja magnetofonam līdzī bez vārdiem, jo no teksta nesaprata nekā. Visi trīs bija nedaudz noreibuši, un tūlīt viņiem vajadzēja šķirties.

«*S'en aller, c'est un peu mourrir...*»¹ Voicehovskis nodomāja.

Jā, viņa gados, jā, šķirties – tas ir mazliet mirt. Jo cilvēks vecāks, jo grūtāk satuvināties un grūtāk šķirties. Cik viegli sametas draugos bērni! Pirmajā tikšanās reizē. Sadodas rokās, saķeras. «Kā tevi sauc? Draudzēsīties, labi?» Cik ātri samilas jaunieši! Vienā acu uzmetienā un vienā ballē.

Bet tu, pan Voicehovski? Cik vajadzēja tev? Vienu mēnesi? Vai pusotras minūtes – starp diviem rūsas uzplaiksnījumiem? Tas nebūtu pārlietu daudz, Voicehovski, vai ne?

¹ «Šķirties – tas ir mazliet mirt.» (Fr. val.)

Viņš pavīpsnāja.

Viņa vecumā visgudrāk ir nelaist nevienu pārāk tuvu sirdij. Agri vai vēl jāplēš nost – un tad sāp. Bet cilvēka loģikā ir ačgārnība: no fiziskām ciešanām allaž tramīgi bēgdams, tas ar degunradža mērķtiecību un ēzeļa stūrgalvību dodas pretim sirdssāpēm, neko nemācīdamies no kļūdām...

Tā, viņš izdzerts, kafija arī.

– Rīt pirms prombraukšanas es vēl ieskriešu atsveicināties, – Džemma sacīja.

– Rīt es nebūšu mājās, – viņš vēsi teica, par pārsteigumu pašam sev.

– Ak tā... Tad jau...

– Varējāt gan atnākt un pavadīt uz autobusu, dakter! – ieteicās Melānija, jo, viņasprāt, pēc kopā nostrādātā mēneša un jo sevišķi pēc saskanīgā un visnotaļ draudzīgā vakara šķiršanās draudēja izvērsties pārlieku strupa, lietišķa un auksta.

Voicehovskis iesmējās.

– Zināt, kas ir atvadišanās, Melānij?

– Atvadišanās ir...

– ...ieveramā gumija, Melānij. Jo vairāk velc garumā, jo stiprāk sit pa pirkstiem.

Visi klusēja, domādami par vienu un to pašu, un klusumā atkal aprauti iesmējās Voicehovskis.

– Paldies par visu, – mulsi sacīja Džemma. – Es nemaz nezinu, ko man tagad vajadzētu teikt.

Iestrinkšķējās tālrunis. Voicehovskis pacēla klausuli un tūlīt arī nolika, jo bija aplam savienots. Bet šis sīkais starpgadījums izjauca šķiršanās brīža svinīgo un drusku paskumīgo noskaņu. Un jo labāk – citādi viņi būtu sākuši bārstīt komplimentus vai, vēl ļaunāk, saistījuši sevi ar kādiem solījumiem, kurus pildīt pēc tam būtu apnicīgi un apgrūtinoši, jo tas, kas šovakar Džemmai vēl likās tik svarīgs, jau rīt-vakar būs krietni vien pabalējis un pēc mēneša šķītīs tāla un jau miglaina pagātne, kaut kāds tur obligātais prakses mēnesis, kas gribot negribot bija jānostrādā Mūrgalē pie viena tāda jokaina onkuliša, vārdā... Pag, kā tad isti viņu sauca? Viņam vēl bija papagailis ar iesauku Tjērs un akls vai bezmaz akls vilkusuns Nerons. Un vēl viņam bija sanitāre Melānija, kas cepa lieliskas pankūkas, sacerēja viduvējus dzejoļus un brūvēja pretīgu zāļu šņabi, gatavo žulti un indi... Bet kā tad sauca viņu pašu? Tāds polisks uzvārds... Ā, Voicehovskis! Felikss Voicehovskis – vai kaut kas uz to pusi.

Melānija pārlaida skatienu pieturai un tās apkārtnē, vērodama, vai Voicehovskis uz autobusu tomēr nebūs atnācis, bet Voicehovska nebija, un tagad vispār bija jāšaubās, vai atnāks. Toties viņa ieraudzīja kādu citu seju – viņa pamanīja Hugo Dūmiņa plāno, dzeltenīgo vaigu. Hugo sakucies sēdēja uz sola, iespiedis starp ceļgaliem brūnu kartona čemodāniņu, ko Melānija uzreiz pazina, zināmu kopš senajām Lauvu dienām, jo tas laikam nebija ticis necik daudz lietots un bružāts un izskatījās gandrīz tāpat kā senāk. Kurp lai Hugo arī būtu sevišķi braukājis un kādas mantas vadājis, vairāk jau nu ēdamo no veikala, kādus nekādus darbarikus vai materiālus, bet tās nu nebija koferī vadājamās lietas.

Un negaidot ar spilgtu gaišredzību Melānija uzminēja, kāds ceļš un uz kuriem zem kājām ir Hugo Dūmiņam. Melānija to atskārta un atgida ar tādu skaidrību, ka sirds sakāpa kaklā. Un, kaut arī viņa ar prātu apjēdza, ka labāk neiet klāt un pasveicināt tikai iztālēm, jo runāt jau tikpat nav īsti par ko un tad jau labāk arī nesatīkties, viņa tomēr piegāja pie Hugo, jo Melānija varēja būt tikai tāda, kāda bija. Redzēt, kā Hugo tur sēdēja – sadudzis un bāls, ar uzmetu kaulainu kūkumu un starp vecišķi stūrainajiem ceļgaliem iemiegtu brūnu koferīti – skatīt visu to pašai savām acīm un pamāt vienīgi paviršu sveicienu pa gabalu – tas būtu pārāk daudz no Melānijas prasīts un gāja pāri viņas spēkiem un iespējām.

Un viņa atstāja Džemmu uz mazu brīsnīņu vienu un paspēra tos dažus soļus, kas viņu šķīra no Hugo. Tikai tad Hugo pacēla skatienu un pamanīja Melāniju.

– Tu, Melānij? – viņš sacīja – bet bez prieka un intereses, vairāk pienākuma pēc – un pavirzījās uz sola galu. – Sēsties nost!

Taču Melānija nesēdās, viņa stāvēja un noraudzījās Hugo sejā, ar smeldzošu līdzcietību vērodama izmaiņas, kas bija notikušas ar Hugo pa nieka pāris nedēļām kopš beidzamās tikšanās. Hugo zilganbālo lūpu kaktiņi apātiski slīga uz leju, deguns bija kļuvis smails un izmaiņijis visu sejas izteiksmi, jau arī agrāk paplānie vaigi šķīta iekrituši, un acis raudzījās tukši, bez spožuma un dzīvības. Melānija nodrebēja – tas bija tas pats skatiens, kas vecajai Dūmiņienei...

– Kurp tad tā braukdams? – viņa vaicāja, kaut gan nojauta – kurp.

– Būs jāpavārtās un jāpadakterējas atkal kādu mēnesi.

– Uz pavasari – tad jau nereti uznāk saasinājumi, – viņa teica, lai vispār sacītu ko. – Vitamīnu trūkums, un vispār. Nāks siltums, saule – tad jau...

Hugo pamāja ar galvu, un kalsnajai sejai pavisam īsu mirkli pārslīdēja pāri cerību gaišums, jo viņam droši vien gribējās dzīvot.

– Bet pavasarī netikas list tai vaidu namā ne traks, – viņš lēnīgi sacīja.

Tagad pameta ar galvu Melānija.

– Tā ir gan. Bet ko vajag, to vajag, Hugo. Un tur diēta, zāles... Tiksi uz pekām viens divi!

– Tu domā?

– Kā es te stāvu! – teica Melānija. – Vai es velti tos garos gadus nostrādāju slimnīcā? Domā, maz esmu redzējusi?

Jā, viņa bija nostrādājusi garus gadus un pārāk labi zināja, ko nozīmē tāda seja kā Hugo Dūmiņam. Un gandrīz ar izmisumu viņa domāja par to, kālab liktenis viņu, velnamāti, apveltījis pārpārēm ar dzelzs veselību un kāpēc, jedritvaikociņ, pasaule ir iekārtota tā, ka viņa ne daļiņu, ne pašu mazāko drusciņu un kriksīti nevar piešķirt nabaga Hugo, jo ar viņas veselību un druku pietiktu abiem un vēl ar atliektiem galiem. Bet, kamēr viņa to domāja, platā mute uzmundriņoši smaidīja Dūmiņam.

– Atceries, kā togad... slimnīcā tu taisni vai atdzimi, – viņa atgādināja, un nu bāli pasmaidīja arī Hugo.

– Toreiz, tā teikt, nevis dakteri, bet pēc tiesas un taisnības tu uzcēli mani no miroņiem, Melānij.

– Es? – viņa pārvaicāja, un viņas acis spēji piepildījās ar asarām.

– Ko tu, Melānij! – viņš gurdi sacīja. – Nevajag...

«Ja es nebūtu aizgājusi no Lauvām...» viņa karsti domāja, «varbūt viss būtu nokārtojies citādi un Hugo tagad te nesēdētu ceļa jūtīs... Hugo nonika bez manas kopšanas kā stādiņš.»

– Viss varēja būt arī citādi, – Melānija teica, kamēr divas asaras, iezīmējot slapjas celītes, aši noritēja pāri viņas raupjajiem vaigiem.

Hugo slābani atmeta ar roku.

– Ko nu vairs par to, Melānij.

Bet tie nebija tikai vārdi vien, Melānija redzēja, ka viņam patiesi ir vienalga – būtu bijis šā vai tā, vai pavisam citādi. Kas pagājis – pagājis. Viņš neko nenožēloja un nekā nepārmeta. Viņš pat lāgā negribēja atskatīties uz pagātņi, jo prātā viņam stāvēja tikai nākotne. Viņš atcerējās lasījis par kaut kādām jaunatklātām lieliskām un stiprām zālēm un prasīja, vai arī Melānija lasījusi par tām. Taču Melānija neatbildēja un tikai klusi un žēli skatījās uz Hugo, kā tas tur sagumis sēdēja viņai priekšā uz sola, beidzamajā laikā ne tikai miesās noliesējis, bet arī gluži kā augumā sarucis, tievs un gandrīz caurspīdīgs salīdzinājumā ar viņu, kurā kūsāja un mutuļoja spēka un dzīvesspēju pārpilnība, kas pretmetā Hugo vārgumam šķīta gatavais izaicinājums un noziegums. Viņa būtu ar mieru mainīties ar Hugo – slimot un ciest,

vārgt un pat nomirt viņa bija gatava Hugo vietā, bet viņas vēlēšanās ziedoties un nest upurus tukši un neauglīgi izstaroja izplatījumā kā gaisma.

– Tante, autobuss nāk!

Tad Melānija kā atgūdamās atcerējās Džemmu, strauji apskāva to un cieši piespieda pie krūtīm. Un Džemma sajuta, ka viņai nez kas sāka pilēt uz galvas, un dzirdēja, kā zem auss dunēja Melānijas kaislībām un vajībām pārpilnā sirds. Melānija raudāja, aizvien stiprāk uzelsodama, – ar pilnu atdevi, kā allaž darija visu. Ja raudāja, tad kā izkulta. Ja smējās, tad līdz krampjiem vēderā. Gatava iet nāvē aiz mīlestības un aiz naida spējīga nonāvēt.

– Nu, ko es kaucu kā tāda ugunsdzēsēju sirēna? – viņa šņukstēja.

– Taisni kauns no cilvēkiem! Kā kad apbērējusi kādu būtu... Nu dulla vecene, nu dulla!...

– Tante, sveiciniet dakteri... es jums rakstīšu... varbūt kādu dienu piezvanišu... pavēlāk vakarā...

Džemma atraisījās no Melānijas apkampieniem, ielēca autobusā, pamāja ar roku – vēl mazu britiņu durvīs nozibēja jaunā, sārtā, smaidošā seja.

Tā, cauri.

Pietura palika tukša. No pavadītājiem Melānija bija bijusi tikai viena. Viņa noslaucīja seju, izšņauca degunu un nopūtās. Mājās iet negribējās – tagad vēl vismaz pāris dienu tur rēgosies un skanēs tukšums. Viņa sāka iet pretējā virzienā – tāpat, kur kājas nesa. Un kājas mazpamazām viņu aiznesa to gaisa gabalu līdz Lauvām, kur viņa nebija bijusi gadiem ilgi, bet laika gaitā šeit arī nebija mainījies tikpat kā nekas. It kā Hugo nebūtu aizbraucis un arī viņa pati vēl mitinātos šeit – un vienīgi pašlaik dotos mājup, atgriezdamās no Raudavas vai varbūt Rīgas. Bērzā mājas galā ņudzinajās strazdu pāris. Un pats divainākais – kūpēja skurstenis. Iespējams, ka Hugo bija ielaidis kādus īrniekus, lai māja viņa prombūtnē nestāv tukša un kāds ko neizvazā. Droši vien, ka tas tā arī bija. Bet Melānijai pēkšņi izlikās, ka tur kurina un kūpina neviens cits kā pati vecā Dūmiņiene, un viņa nevilšus nodrebēja, jo Hugo mātes logā vēl zaļoja arī pazīstamās ģerānijas, tik svaigas un leknas, kā nule laistītas ar gādīgu roku...

Dullā, kāpēc viņai vajadzēja nākt šurp? Ko viņa šē bija pametusi un aizmirsusi? Kas viņu vilka uz šejieni – nūdien kā slepkavu velk uz nozieguma vietu...

Bērzā pie būriša sāka svilpt strazds. Pa durvīm iznāca svešs puisēlis un no lievenēm skatījās uz ceļu, kur kavējās Melānija, kā grasīdamās, bet neiedrošinādamās iegriezties iekšā.

Ak, kāpēc viņa toreiz neļāva vecenei nomirt pašai?... Bet vai tad viņa piedūra kauču pirkstiņu?... Vai tad var nogalināt tāpat – ar vārdu? Vai vārdam var būt tāds milzu spēks, kas nogalina?... Līdz nāvei izmocijusies un novārdzināta, zaudējusi spēkus un gandrīz vai prātu no triekas ķertās Dūmiņienes iegribām un untumiem, gražiem un niķiem, kā apmāta un kā negudra viņa to vien tika pateikusi kā dažus vārdus: «Kauču tu beidzot nomirtu, vellata!» Bet Hugo mātes acis iepletās un izvalbijās, vecā sakustējās un piepeši sāka darīt to, ko no pusparalizēta sievišķa nevarēja nemaz domāt, – Dūmiņiene sāka slieties sēdus, vēl vairāk, atvēzējās, lai sistu... Taču iesist nepaguva. Acis vēl vairāk izspiedās no dobuļiem un no zilām gaismas svīdumā kļuva blāvi pelēkas... Kaulainais augums ļengani atšļuka spilvenos. Rokas nez ko vēl tvēra gaisā un pēc tam ilgi grābstījās pa segu, palēnām aprimdamas... Hugo, celies, māte izdzisusi! Bet Hugo tā uzreiz nemaz nejaudāja atgīsties un uzmosties no rītausmas nomidža. Un viņai, Melānijai, nebija ne nožēlas, ne drausmu, ne gandarijuma, nekā – tikai cilvēciski gribējās gulēt, miegs mātās virsū kā lietuvēns, kārojās tikai vienu: iekrist migā kauču ar visām drēbēm un aizmigt. Un šļauknēt un sust bez gala un jēgas, jo viņa bija kā apdullusi no garās nikšanas un vākēšanas pie slimnieces gultas. Un nu tas viss bija galā. Taču, kad Hugo kā nopļauts nokrita ceļos pie mātes un pēkšņi skaļi ieraudājās nebalsī, pavisam ne kā virišķis un pat ne kā cilvēks vispār, bet ieidējās un iestēnējās gluži kā dzīvnieks lielās sāpēs, viņa, viscaur notrīsot, ar skumjām un žēlumu noprata, ka Lauvās laikam gan nepaliks un nevarēs palikt, ka aizies no šejienes un nekad neatgriezīsies.

Tad kālab viņa atgriezies taisni tagad? Ko viņa te atlidinājusies un pluduro apkārt, meklē un glūn ar baltu aci uz Lauvām kā krauklene – tieši šodien, kad varbūt uz neatgriešanos aizbraucis arī Hugo?

Zēns vēl aizvien nolūkojās uz Melāniju. Un taisnodamās viņa jau gribēja sacīt, ka šajās mājās reiz dzīvojusi. Bet no viņas neviens nekādu paskaidrojumu negaidīja un neko viņai nejautāja. Bērns, beidzot zaudējis interesi par Melāniju, pacēla acis uz augšu un, turēdams pirkstu mutē, sāka skatīties uz strazdu. Un bija tik savādi redzēt, ka Lauvu durvīs pavasara novakares atgaismā stāvēja nevis sapiepējusi, nāvei parādā palikusi vecene, bet jauns bērns. Melānijas smadzenēs paši no sevis sāka virknēties vārdi:

*Un atkal pavasars, un atkal strazdu laiks,
Un atkal manas ilgas spārnos ceļas...*

Strazds pacēlās spārnos un pārlaidās tieši pāri Melānijai, un viņa sajuta nez ko klusi nopakšķam sev uz pleca. Paskatījās. Ak tu velna putns! Izņēma mutautiņu un noslaucīja.

Zēns izvilkta pirkstu no mutes un iesmējās. Viņam trūka viena augšējā zoba. Melānija devās prom.

«Bet šis arī labais! Būtu atnācis uz autobusu un pavadījis, nevis tēlojis kungu!» viņa piepeši nodomāja, sajutusi vajadzību izgāzt savu īgnumu uz kādu un ar sievietes loģiku par upuri ne no šā, ne no tā izraudzījusies Voicehovski. Taču, apcerot visu tālāk, viņai ienāca prātā, ka nāk un iet gadi un nāk un iet cilvēki un ka tikai viņa ar Voicehovski ir un paliek veterinārā iecirkņa mūžīgais inventārs, kā ēkas mūra pamati, kas laikam stāvētu pat tad, ja nodegtu un sabruktu pats nams. Viņa atskārta, ka šajā atziņā slēpās kaut kāds grauds – doma un vēl vairāk nekā doma, te bija dzejas tēls, kas pēkšņi kā zivs ikrus sāka nērst vārdus, kurus pēc iekšējās ritma sajūtas atkārtoja Melānijas lūpas, bet vārdi sablīvējās kopā un salīpa rindās – un viss pārējais uzreiz nolobījās un nobirza nost no viņas kā tās un kā miza, kļuva nesvarīgs un nebūtisks. Un viņa gāja uz priekšu, iedegdamās aizvien vairāk, kamēr vairs nemanīja neko sev apkārt un tikai čukstēja un purpināja jaunas vārsmas gluži kā maģiskus burvestības vārdus. Un, mājās pārnākot, viņai jau bija pat dzejoļa virsraksts. «Veterinārija» – tā viņa grasījās dzejoli nodēvēt. Bet, drusku apsvērusi, tomēr izbrāķēja šo virsrakstu kā pārlietu lietišķu un ikdienišķu un aizstāja ar citu – miglaināku un dzejiskāku, proti, «Mūsu templis», kam savukārt – ak tu piķis! – piemita cita vaina, tāda kā mazliet reliģiska smaciņa tam maisījās un jaucās klāt, un tādēļ tas Melāniju arīdzan neapmierināja tāpat kā iepriekšējais. Visbeidzot viņa izšķīrās par trim zvaigznītēm, jo dzejoļu virsrakstu vietā tos bija likuši un joprojām sekmīgi lika pat klasiķi.

Kad tas bija laimīgi nodarīts, Melānija jau lielā saskaņā ar sevi devās uz virtuvi un sāka cept vakariņām kartupeļus ar speķi.

Savukārt Džemma aizbraucot darija to, ko viņas vietā droši vien būtu darījis kurš katrs cilvēks, kas, nodzīvojis Mūrgalē mēnesi, pašlaik dotos projām, – viņa atcerējās, kā bija ieradusies šurp, un lielos vilcienos pārcilāja atmiņā notikumus, kuri saistījās ar vietām, kam viņa tagad brauca garām. Un, tāpat kā līdzīgos apstākļos droši vien šķistu cilvēku vairākumam, arī viņai pagājušais laiks likās garāks par tām četrām nedēļām, kuras bija aizvadītas šeit, jo trakulīgais putenis – šis pirmā aprīļa joks – toreiz bija radījis mānīgu dziļas ziemas ilūziju, kamēr tagad zemi sedza un zaros plīvinājās pirmais maigais zaļums.

Veikals, kur viņas ar Melāniju vienmēr iepirkās... Krustojums, kur šķīrās ceļi uz «Kopudruvu» un mehanizācijas skolas saimniecību...

Gatves gals, pie kura viņu gandrīz norēja trakā sieva... Kupenu pelēkais šifera jumts, ko viņa meklēja, bet tā arī nevarēja saskatīt pelēcīgajā nakts bulā... Šepat tuvumā viņu noraudājušos pēc tam gazikā paņēma Voicehovskis un mierinot runāja tik savādi, kā ar viņu līdz šim nebija runājis neviens, – itin kā svešā valodā, no kuras viņa saprata un atminējās nevis kādus vārdus, bet tikai noskaņu...

Riteņi nodunēja uz Ūdrītes tilta, un autobuss sāka rāpties pret kalnu. Tieši šeit atbraukšanas dienā arī bija sācis snigt ar tādu aizgūtni un jucekli, ka autobuss ar visiem pasažieriem gandrīz vai iegāzās bālganajā, virmojošajā puteņa bezdibenī, un viņas sirds iesmeldzās neskaidrās bailēs no nezināmā, kam viņa devās pretim, un tikpat nenoteiktās ilgās pēc mājām, kuras nebija ne tēva, ne mātes mājas, bet mājas vispār – vienkārši vieta zem saules, kur viņa nevienam nebūtu par slogu un par nastu. Un, kamēr autobuss, motoram rēcot, vilkās un lida kalnup, kur aiz parka koku galotnēm vidēja novakares debesu skaidrā un tīri zvīlojošā svēdra, Džemma prātā kavējās arī pie nākotnes – un nevis pie tās, kas viņu gaidīja šovakar, rīt un parīt, bet pie tālākas nākamības, kā jau cilvēks, kurš nule aizvadījis lai arī neilgu un ne diez cik svarīgu, taču zināmu dzīves posmu. Viņa domāja, ka jau pēc gada tehnikumu būs beigusi, ka varbūt šitā pat kā patlaban brauks uz jaunu dzīvesvietu, ka tad viņai būs arī savas mājas, jo speciālistiem – un veterinārajiem darbiniekiem it sevišķi – kolhozos dod dzīvokļus un ka tad viņa beidzot kļūs patstāvīga un neatkarīga, saņems kārtīgu algu un dzīvos, kā gribēs pati, nevis tā, kā labpatik citiem.

Tā viņa domāja, kamēr gaišā josla pamazām pletās aizvien plašumā, un tikai saule joprojām tvērās aiz mākoņu malas. Parks palika aiz muguras, atsedzās mežu zili violetajā aplocē ieskauti brūni un zaļgani lauku plašumi, pāri kuriem aizvijās pavasara vējos jau apžuvušais pelēcīgais ceļš. Pa ceļmalu pretim autobusam virzijās tumša cilvēka figūriņa ar aitu vai teļu. Taču, autobusam braucot tuvāk, izrādījās, ka tas nav ne viens, ne otrs, bet liels vilkusuns. Tas bija Nerons, un pēc Nerona Džemma pazina arī Voicehovski.

Felikss Voicehovskis gāja savā parastajā atsperīgajā gaitā, pavisam nedaudz pieklibodams un brīdi pa brīdim švītīgi piedurdams zemei šmaugo spieķīti. Džemma gribēja viņam uzsaukt, bet logs bija ciet, un māt atvadas būtu veltīgi un muļķīgi, jo Voicehovskis nepagrieza pat galvu uz autobusa pusi, un tas aizžļarkstēja garām, strauji atstājot viņu aizmugurē. Un Džemmu pārņēma kaut kāda nenoteikta sajūta – it kā viņa būtu ko aizmirsusi un tikai nespētu uzreiz atcerēties, ko īsti. Viņa pat atvēra portfeli un pārlūkoja tā saturu, lai

pārliecinātos, vai viss ir savā vietā, un viss bija savā vietā, un nekas nebija aizmirsts.

Viņā atskatījās, bet ceļa posmā, kas pavērās skatienam, nebija nedz Voicehovska, nedz Nerona. Un autobuss raiti ripoja tālāk. Zem tā, sizdamies apakšā pret rāmi, kā krusa bungoja un ribināja oļi. Mākoņu malu aizvien vairāk apzeltīja neredzama spīdekļa atspulgs, un pēkšņi iznira arī saule, spēji kā uzliesmojumā applūdinot zemi ar zvīlojošu un dzirkstījošu gaismu.

«Uzliesmojums,» viņa pēkšņi atcerējās, «apskaidriba...»

Un Džemmu atkal pārņēma tā pati mulsā un nenoteiktā jutoņa, ka viņa tomēr kaut ko aizmirsusi un atstājusi, lai arī pati jau bija pārliecinājusies un tātad skaidri zināja, ka viss ir līdzī un ka Mūrgalē nav pamests nekas, vismaz nekas tāds, kam viņas acis būtu jel kāda vērtība.

Tā bija tikai sagadišanās – Voicehovskis nebija nācis šurp tīši, lai pa ceļam sastaptu autobusu, jo tas būtu arī pārāk smieklīgi un bērniski tādam cilvēkam kā viņš. Viss notika nejauši, ja vispār še derēja vārds «notika», tāpēc ka īstenībā jau nenotika nekas. Autobuss aizrībēja garām, no izžuvušā ceļa sacelot vieglu putekļu mutuli, šalkoņa noklusa aizmugurē, atkal pāri tirumiem nolaidās klusums, kurā daudzbalīgi lirināja cīruļi, plivinādamies lielā augstumā kaut kur virs viņa galvas, no tāluma atlidoja traktora ducināšana, un, kad ceļa likums pievirzījās meža ielocei, viņš izdzirda arī dzeguzes kūkošanu – tā bija pirmā dzeguze šopavasār. Smaidot par sevi, jo nespēja noturēties nepārliecinājies, vai putns nav viņu aizkūkojis, viņš iebāza roku kabatā, lai sameklētu kādu monētu kā apliecinājumu nākamā gada pārticībai, taču uzdūrās tikai atslēgu saišķim un pašlaik pavisam liekajam lukturītim, ko tā arī bija nonēsājis līdzī bez kādas vajadzības kopš negaisa nakts, kad apdzisa elektrība un visa Mūrgale iegrīma tumsā. Viņš neatrada ne pašu sīkāko naudas gabalu, bet tas viņu uztrauca gaužām maz, pēc īsa brīža viņš jau bija aizmirsis, ko kabatā meklējis, un, gausi iedams tālāk, ieklausījās tikai dzeguzes skanīgajos, ritmiskajos zvanos. Un, kamēr vien putnu varēja dzirdēt, tas kūkoja un kūkoja, neatņemdamies un pareģodams Feliksam Voicehovskim ļoti garu mūžu, kādus simt gadus droši, – tā bija devīga dzeguze un neskopojās ar tādu sīkumu kā laiks.

Uzmirdzēja saule, vēl nule drusku bālganajai un šķietami plakanajai apkārtnes ainavai ar tirumiem un dzedziedām uzreiz piešķirdama ne tikai spilgtumu, bet arī trešo dimensiju. Viņš pār plecu atskatījās uz spīdekli – un apžilba līdzī aklumam. Brīvas un tīras debess joslā

starp mākoņu malu un apvārsni saule kā milzu uzliesmojumā izstaroja tik zviļojošu un dzirkstījošu gaismu, ka viņam iesūrstējās un pieplūda ar asarām acis. Viņš izņēma mutautu, izslaucīja tās – un vairs nelūkojās uz sauli, kas darija sāpes ar griezīgo spožumu, bet nēcīlās Mūrgales vecajām un jaunajām ēkām pārklāja zeltījumu kā leģendārajai pilsētai Eldorado, kurai viņš tuvojās, no garās pastaigas nedaudz piekusis. Bet tas bija drīzāk tīkams un svētdienīgs nekā mokošs nogurums. Drusku nopakaļ tecēja Nerons. Voicehovskis neredzēja to, bet visu laiku dzirdēja, kā skrapstēja suņa nagi pret granti un oļiem.

Abi pārgāja pār Ūdrīti, kas mazpamazām jau sāka susēt. No ūdens rēgojās izlīdušo akmeņu miklie, plikie pauri. Alkšņu zarus klāja mazu, zaļu lapiņu krunkainie vēdekliši. Zem tiem lekņajā miklumā stīdzēja garkājaini, trausli baltie vizbuļi, kurus plūca tāda pati garkājaina, trausla meitenīte, lai tūlīt novītinātu karstā, sažņaugtā saujā. Viņš pazina to. Tā bija putna vārdā nosaukts bērns – Elfa, Vitolda Stengrēvica meitasmeita. Un kur ir viņa mazbērni? Likumīgie – un droši vien arī nelikumīgie – tie dzīvo kaut kur plašajā pasaulē, iespējams, nemaz nezinādami, ka tiem ir vectēvs nez kādā tur tālā Mūrgalē, tāpat kā viņš nezināja Pētera bērnu skaitu – un varbūt to pilnīgi droši nezināja arī pats Pēteris.

Iedomājies par dēlu, Voicehovskis atkal uztaustīja kabatā atslēgu saišķi un nolēma pa ceļam ieiet sakaru nodaļā. Iegāja priekštelpā, izņēma laikrakstus un ieraudzīja arī vēstuli. Neaizslēdzis kastīti, piegāja pie durvīm, kur pa stiklu ieplūda āra gaisma, – un pazina savu rokkrakstu. Tā bija viņa paša vēstule Pēterim. Sūtītāja adrese bija pasvītrotā ar trekniem sarkana zīmuļa vilcieniem un aploksnes stūrī ar šo pašu zīmuli uzšņāpti divi īsi, strupi vārdi: «He живет». Un, kaut arī tā nebija pirmā vēstule, kas atgriezās pie viņa atpakaļ ar šādu īsu piezīmi, Voicehovski pārņēma tumšs satraukums.

Ko nozīmē «не живет»? Aizbraucis? Miris?...

Un, turot vēstuli rokā, viņš sajuta, cik spēji un strauji novecoja, kā kaulos uzreiz ielija noguruma smagais čuguns un sejā ievilkās krunkas un rievās, – viņš sajuta savu seju kā grebumu cietā kokā. Viss, kas pastaigas laikā bija nogulsņējis viņā zem rāmas apskaidrības tīrajām ūdeņiem, atkal savandījās un saduļķojās. Viņš jutās visu pamests un atstāts, nevajadzīgs nevienam – cilvēks, kuru ne tikai nemīlēja, bet pat nesaprata. Viņš pūlējās un centās pietverties kaut jēl kam, bet viss slidēja un plūda viņam garām kā upe.

«*S'en aller, c'est un peu mourrir,*» viņš no jauna atcerējās un greizi pavīpsnāja.

Pēc tam atkal izgāja uz ceļa. Priekšā un apkārt pletās Mūrgale. Bet kura būtu tā māja un kuras būtu tās durvis, kur pēc garajiem gadiem varētu ieiet neaicināts un nesaukts, nevis kā ārsts, bet vienkārši kā cilvēks, bez lietišķas un noteiktas vajadzības, tikai un vienīgi tālab, ka šobrīd ir smagi un ir slikti, – lai pasēdētu un paklusētu, iedzertu tēju vai, vienalga, ko stiprāku, kaut vai riebīgu, smirdošu ļergu un pārciestu vājuma mirkli, pret kuru nav apdrošināti pat stiprie.

Nē, nav tiesa – viņam tomēr bija kāds. Viņš izklaidīgi pasmaidīja savā nodabā, soļodams pa vakara saules apstaroto ceļu cauri Mūrgalei. Melānija! Tad jau vēl nav tik čābiski, vai ne, pan Voicehovski? Galu galā ne jau katram ir Melānija...

Viņš atgriezās mājās, uzdedza gāzi, uzlika uz uguns kannu ar ūdeni: jāiedzer kafija – pupiņu kafija labi ceļ tonusu! Un vispār... Punkts, diezgan – nedrīkst bez gala tā staigāt un staigāt riņķi kā pie mieta piesiets zirgs un nobradāt dzīvības apli melnu un tukšu! *Do diabla*, nedrebinies un neskurīnies taču kā slapja žurka, Voicehovski! *Ne psuj sobie krwi!*¹ Ne jau pirmo reizi tu būsi sācis atkal no gala. Svarīgi ir tikai sākt, pēc tam viss rit pats no sevis...

Viņš ieslēdza magnetofonu, pārtina lenti un atrada to, ko gribēja. Un, kamēr jaunas, augstas un jūsmīgas balsis dziedāja par veco labo «happy end», par laimīgajām beigām, par to, ka viss ir tik labi un ka nākotnē viss būs vēl daudz labāk, viss būs ļoti un taisni neticami labi, viņš piegāja pie tālruņa, nocēla klausuli un uzgriezta veterinārā iecirkņa numuru. Ilgāku laiku neviens nenāca pie aparāta, pikstēja tikai signāli, un viņš jau gribēja nolikt trubiņu, kad beidzot nodudināja Melānijas pazīstamais baritons:

- Iecirknis.
- Sveika, Melānij! Te Voicehovskis.
- Vai kaut kas noticis, dakter?
- Nē, nekas, Melānij... pilnīgi nekas. Es tikai te sēžu, vāru kafiju, un man pēkšņi... Piedodiet, liekas, sāk jau iet pa gaisu!
- Vai dienīņ, kas, dakter? Vai Tjērs?
- Tējkanna. Laikam ūdens uzvārijies... Lūdzu, pagaidiet pie aparāta... lūdzu, Melānij, es tūdaļ nogriezīšu gāzi.
- Viņš noslēdza gāzi un atgriezās.
- Kur tad mēs palikām, Melānij?
- Pie tās vietas, kur jūs pašlaik sēžat un dzerat kafiju...
- Jā, un man ienāca prātā viena ideja. Gribu zināt, kā jūs uz to raugāties.

¹ Netirdi sevi! (*Poļu val.*)

– Nu, nu?

– Melānij, kā būtu, ja mēs apprecētos?

– Jūs un... es?

– Jā.

Vada viņā galā atskanēja dusmīga krekšķināšana.

– Un kur jūs paguvāt tā pielaizīties, dakter?

– Es esmu skaidrs kā stikliņš.

Klausulē bija dzirdami tikai Melānijas elpas vilcieni. Dziesma beidzās, un atskanēja šķietamā metronoma vienmuļie puksti, kurus šobrīd Voicehovskim gribējās dzirdēt vismazāk, taču viņš nevarēja magnetofonu aizsniegt, lai izslēgtu šīs pretīgi ritmiskās un tik kaitinošās skaņas.

– Melānij, kur jūs man palikāt?

– Jums gan, dakter, grēks būtu mani tā zaimot, – Melānija ieteicās žēlā balsī.

– Es runāju pavisam nopietni.

– Nezirgojieties nu! Rīt, redzēsiet, pašam būs kauns, dakter. Ejiet un liecieties uz aci. Jūs neko neesat teicis, un es neko neesmu dzirdējusi. Ko tikai kādreiz cilvēks šmigā nenostrādā un nesarunā! Vēlāk...

– Es neesmu dzēris ne piles.

– Kāds dundurs tad jums iekodis, jedritvaikociņ?... Izmēriet temperatūru, un ja...

Voicehovskis nespodri iesmējās.

– Nav gan nekad nācies ievērot temperatūras mērīšanas ārstniecisko efektu, Melānij. Nu labi, pieņemsim, izmērišu un konstatēšu, ka, teiksim, trīsdesmit astoņi, komats, divi. Un tālāk?

– Dabūsiet biļetenu un varēsiet oficiāli šļauknēt un dakterēties.

– Un mūsu karsti mīļotais veterinārais iecirknis? – viņš sacīja ar ierasto vieglo zobgalību.

– Bet iecirkņa dēļ taču nevar kārties tīri vai augšā. Vajag arī atpūsties.

– Atpūstisimies, kad...

– Tfu, tfu, dakter! Pipari uz mēles... Pavisam nopietni – kauču aspirīnu ieņemiet un pa virsu karstu tēju ar cukuru un šņabi.

– Ar šņabi? – Voicehovskis pārvaicāja, atkal iesmiedamies. – Jūs mani vēl iekārdināsiet, Melānij. Tikai tad uz Raudavu pie «galvenā» dabūsiet braukt pati. Bet, starp citu, rajonā jūs laikam arī būtu vienīgais cilvēks, kas varētu iedvest bijāšanu jebkurā instancē un izspiest feldšeri!

– Un izspiedīšu arī, ja jūs noliksieties! Kā likts – redzēsiet. Galīgi bez veterināra jau mūs te neatstās, nebaidieties! Dabūjiet tikai slimības lapu, un es viņiem tur iztaisīšu tādu...

– Ir tikai viens «bet», dārgā Melānij!

– Nu?

– Es diemžēl neesmu slims.

– Kā tad, vesels kā rutks, vai tad nu citādi! Man jau acu nav pierē! Kāds jūs esat palicis beidzamajā laikā! Plakans kā šindelis, liks kā pīpes cibuks, krunkains kā...

– Vai dienīņ, vai dienīņ, Melānij, kā jūs mani kritizējat un brāķējat! Vai tiešām izskatos tik briesmīgs?

– Kā es te stāvu! Uz jums skatoties, raudiens nāk. Pa dienu staigājat ne savā ģimī, bet pa naktīm blandāties apkārt kā mēnessērdzīgs.

– Mums jau, miļā Melānij, tāds darbs, ka gribot negribot jāblandās arī pa naktīm.

– Darbs! Nestāstiet! Pēc Nerona pazinu. Nebijis Nerona, tad varbūt arī nesazīmētu. Klaiņojāt, kā vakardienu pazaudējis. Stāvu pie loga, veros: nu, klist un staigā apkārt zibeņu gaismā kā spoks, nu, maisās un maļas kā rudais kapiķis, nu, tik viens un tik skumjš, ka sirds lūst pušu un kopā... Domāju – kas manu kazu tirgū ved? Kāda man daļa un bēda? Bet tikpat... Uz rentģenu jums vajag aiziet, dakter!

«Tad tā ir bijusi Melānija! Baltais, romantiskais tēls logā... *O, stary sentimentalny asio!*!»

Voicehovskis ar izsmieklu atcerējās savas izjūtas negaisa naktī un nodomāja, ka instinkts ar viņu izspēlējis mazu joku. Bet varbūt tas bija pats likteņa pirksts, ko, pan Voicehovski?

– Ar labvakaru, Melānij... Un brīvā brīdī padomājiet par mani!

– Bet jūs izdariat, kā es saku: iedzeriet aspirīna ripu un pa virsu... Jūs klausāties? Es...

– Līdz rītdienai, Melānij!

Tā viņš sacīja un nolika uz aparāta dakšas klausuli, vēl nezinādams, ka šis rītdienas vairs nebūs – ka pēc četrdesmit trim minūtēm ieskaņēsies telefons, ka vēl pēc piecpadsmit viņš izbrauks uz Auruciema kolhozu, ka, atgriežoties mājup, tieši divdesmit trijos nulle nulle kreisajā pusē pēkšņi ieraudzīs ļoti tuvus, miglā duļķainus starmešu kūlus, ka izdarīs asu pagriezienu pa labi, ar veca autovadītāja pieredzi jau saprazdams sadursmes nenovēršamību, ka vēl pēdējā acumirkli pirms abu mašīnu saskaršanās pazīs to otru, bet tam vairs nebūs nekādas

¹ Ak, vecais sentimentālais ēzeli! (*Poļu val.*)

nozīmes, jo briesmīgs spēks ietrieksies gazika sānos un mazais lupatvāģītis nožlarkstot salēksies un, drebnot ar visu korpusu, uzlidos gaisā, ka atskanēs šāvieniem līdzīgi spraksti, ar kādiem lūzīs gazika virsbūve, un ka visilgāk dzīvi paliks riteņi, kas, inerces dzīti, griezīsies un griezīsies, nevarēdami vien aprimt.

* * *

Ja attālumu mēritu metros tieši pāri Ūdritei, tad Līgotnes laikam gan iznāktu manējai pašas tuvākās kaimiņmājas. Savā laikā, kad tikai vēl grasījās šajā apvidū apmesties uz dzīvi un, raudzīdamās pēc piemērotas mītnes, jau biju vienu nolūkojusi, labi ļaudis mani aplinkus draudzīgi brīdināja, ka diez vai man patikšot dzīvot tik tiešā Līgotņu klātienē. Tas darīja mani tramīgu, lai gan nevarēju uzminēt, kas Līgotņu tuvumam vainas, it īpaši vēl tālab, ka tās atradās viņpus upītes, kurai var tikt pāri vienīgi vasarās. Cilvēki, jā, man teica, cilvēki patiesi varot tikt pāri pa taisno vienīgi vasarās, taču troksnis nepazīstot gada-laikus. Nu kādu troksni tad šie tur taisa – magnetofonu plēš vaļā, motorzāģi kviecina, bērnus dauza? To gan ne, to šie nedarot vis. Nu, bet, ja reiz, kā saka, pateikts «ā», jāsakot arī «bē» – Līgotnēs dzīvojot dullā Stengrēviciene, viņai reizēm uznākot trakumi, un tad izceļoties tāds lērums un tāda klaberjākts, ka jāturot ausis ciet, jo rikle šai esot kā bazūne. Un vai bieži tā notiek? Katru gadu un citgad pat pa divi lāgi izceļoties tā ambrāža. Bet vai tad viņai nebūtu jāārstējas? Dakterējoties, kā tad, Rīgā, Aptiekas ielā, tai psihiatriskajā, taču pilnīgi atvēršot laikam tak nevarot vis, drusku sapravījot un laižot atkal ārā, jo pa galvu viņa akurāt nevienam negāžot, toties bļautikle esot varen neganta, mēle špetna kā nātre un balss tikpat kā ērģeles – un diez vai tas man netraucēšot nodoties grāmatu sacerēšanai. Es atmāju ar roku. Ūdrites krastos ziedēja ievas, noskaņojot visnotaļ vieglprātīgi. Likās gatavais nieks pie tām vairākos desmitos rēķināmajām dienām, ko gadā tiešajam darbam man jau atņēma sapulces un sēdes, apspriedes un semināri, lektoriji un simpoziji, piemest vēl klāt divas trīs nieka dieniņas, ko turpmāk laupis vēl Vallijas Stengrēvicas klaigāšana.

Un tā es kļuvu par Līgotņu kaimiņieni.

Pa šiem gadiem veco Stengrēvicieni vaigā pa istam neesmu dabūjusi apskatīt, vairāk tikai no tālienes un pa gabalu, toties jaunā – meita Veldze, toreiz Strazdiņa uzvārdā, atstaigāja pie manis ar sālsmaizi jau pirmajā svētdienā. Bijām vēl pārāk svešas, lai mums raisītos

kaut cik saskanīgas valodas, turklāt ne viena, ne otra isti nemācējām to, ko sauc par smalku tērzēšanu, ar kuru lietpratēji salāpa visneveiklākās situācijas. Ķerstijām šādus tādus sarunu pavedienus, taču pa starpām viņa pastāstīja arī nedaudz par sevi. Ja nemaldos, tieši no Veldzes es pirmoreiz dzirdēju par viņas tēvu Vitoldu Stengrēvicu, proti, ka tas pazudis kara beigās bez vēsts, kad Veldzei nācis tik tikko gads, ka viņa palikusi ar māti vien, ka viņai bijusi grūta galva uz zinībām, sevišķi matemātiku, bet labs ķēriens uz zīmēšanu, ka varbūt būtu bijis vērts mācīties glezniecību, bet mākslas skola tālu – Rīgā, ar iztikšanu gājis stipri paplāni, kā saka, dzīvojušas no rokas mutē, ka šā tā nomocījusi Raudavas vidusskolu, pēc tam izgājusi kursus un tagad strādājot šepat pastā. Tas, ka Veldze ne ar vārdu nepieminēja vīru, ļāva noskārst, ka laulātajiem, jādomā, trūka saskaņas. Un patiesi Veldze samērā drīz no sava Strazdiņa šķīrās.

Viss pārējais norisēja, tā teikt, Ūdrītes pretējā krastā: Veldze no dzēra kāzas pa otram lāgam, šoreiz ar Ingu Mundeciemu, veikala Ritmas brāli, nebēdīgu puisieti no melioratoriem, pēc tam nosvinēja kristības meitai, kura dabūja savādu vārdu, kāda nebija nevienai sievieškārtas būtnei visā apkārtnē, – Elfa, un visbeidzot šepat acu priekšā notika arī visas pārvērtības, kas sekoja kādam atgadījumam, kuru varētu nosaukt par augšāmcelšanos. Un, kaut arī šim vārdam ir nedaudz reliģiska vai vismaz mistiska nokrāsa, tieši šādi – tieši par Vitolda Stengrēvica augšāmcelšanos man tomēr gribētos nosaukt visu, kas norisinājās sakarā ar šo personu, kura vairāk nekā gadsimta ceturksni tika uzskatīta par bojā gājušu, ļaužu atmiņās bija sensenis apbedīta un kļuvusi par trūdiem un pišļiem, bet kādu dienu pēkšņi atdzīvojās – jau pēc savas fiziskās nāves 1971. gadā 18. novembrī. Šāds datums esot stāvējis paziņojumā, kas bija nācis no kaut kādas tālas un tik necilas Amerikas Savienoto Valstu pilsētiņas, ka tās nosaukumu pat Mūrgales lielākie ģeogrāfijas vizīņi sacijās dzirdam pirmoreiz. Tas, ka Vitolds Stengrēvics šos garos gadus nodzīvojis Amerikā un miris vairāk nekā sešdesmit gadu vecumā visnotaļ dabiskā nāvē – ar vēzi, bez šaubām, bija drusku neparasts atgadījums, kas tomēr diez vai spētu izraisīt cik necik noturīgu interesi, ja nebūtu viens papildapstākļis – Veldze saņēma mantojumu.

Minējumi par mantojuma apmēriem krietnu laiku gāja no mutes mutē, nosauktajai summai svārstoties no dažiem tūkstošiem līdz dažiem desmitiem tūkstošu dolāru, jo Amerikā Vitolds Stengrēvics, kā runāja, esot noprecējis pabagātu atraitni, kas atraitņos savukārt atstājusi viņu pašu. Varbūt tā bija, varbūt ne, kā mēdza sacīt Melānija –

kas nu tur mūsu kazu tirgū veda –, bet uz pamēļošanu jau mums visiem, vienam vairāk, otram mazāk, taču mēle allažiņ knieš. Un tā «Vitolda Stengrēvica lieta» arīdzan tika pa mutēm valstīta un malta, vēl jo vairāk tālab, ka Stengrēvicu-Mundeciemu dzimtas dzīvē ienāca vairākas acīm redzamas pārvērtības, kas durstin dūrās acīs.

Pirmā bija kafijkrāsas eksporta «Volga», kas iešūpojās Līgotņu pagalmā ar Ingu pie stūres, – lepnākais braucamais Mūrgalē, kāda nebija pat vietējai priekšniecībai un kas ar hromēto un niķelēto detaļu spožumu žilbināt žilbināja tiklab vārda tiešajā, kā pārnestajā nozīmē. Tam sekoja vēl viena pārmaiņa, proti, Ingu aizgāja no melioratoriem, sāka strādāt patērētāju biedrībā par šoferi un izvadāja pa veikaliem preces. Izpeļņa te, protams, iznāca nesalīdzināmi mazāka, toties Ingu no darba pārradās mājās ne tikai reizi nedēļas nogalē kā līdz šim, bet katru vakaru. No Līgotnēm bieži atlīgoja mūzika. Atskārtu, ka sen neesmu dzirdējusi Stengrēvicienes balsi, un nodomāju, ka arī vecās Vallijas nerviem, redzams, nākušas par labu notikušās pārvērtības.

Taču biju nedaudz kļūdijsies. Kādu ritu sastapu Veldzi, kas nesa uz rokām Elfu. Pārmijām dažus vārdus, kā jau kaimiņienes. Viņa, rau, stiepjot meitu uz Kuponām pie Mariannas, lai atstātu līdz pievakarei, jo nīkšana pastā, kur cilvēki nāk un iet un gaiss pilns putekļu un baciļu, – tas nu neesot priekš bērna. Tā jau, lielos vilcienos ņemot, bija gan, lai gan piezīme par putekļiem un baciļiem šķita drusku pārspīlēta, jo sakaru nodaļas operāciju telpa aizvien spīdēja un laistijās no spodruma un greznojās ar daudziem dekoratīviem augiem un diplomiem par labu darbu.

Bet mamma – vai viņa nevar pieskatīt? Mamma? Tad jau es nezīnot, ka mamma nu jau ilgāku laiku esot slimnīcā. Nosprieduši ar dakteriem, ka tā būšot labāk, līdz pavasarim lai vēl paārstējoties. Un kam citam lai viņa bērnu uzticot, ja ne Mariannai? Paši abi darbā. Meklējot jau kādu tanti, kas varētu nākt pa dienu drusku piekopt māju un uzvest bērnam aci, lai prāts mierīgs. Bet visas vecenes esot kļuvušas aplam lepnas un vīzīgas, visām pensijas, visas neatkarīgas, visām sekste gaisā, plikatām. Kaut kas neiecietīgs un netikams – kundzisks un dižmanīgs – ieskanējās viņas tonī, bet varēja jau saprast arī Veldzi, kas rīta agrumā jau pirms gaismas stiepa savu bērneli uz Kuponām, kamēr dažai spriganai pensionārei varbūt nebija īsti laiku kur likt. Un labi, ka šeit tuvumā mīta vēl tāda Marianna, tāda lāga dvēsele, pie kuras Veldze varēja atstāt savu mazuli bez liekām bažām, jo man bija tādas aizdomas, ka raižu viņai pietika arī bez mātes un bez meitas, tāpēc ka ar Ingu, cik varēja nomanīt, gāja greizi.

Bija jau varen amizanti noskatīties, kā Ingus dažkārt atgriezās no darba jāšus uz sava mazā āziša (par «āzīti» viņš sauca motociklu «Minska») – žokejcepure ar nagu pret pakausi, degošs smēķis mutē, bārda pilna dzirksteļu, gar ausīm plīvojošas dūmu strūklas, nu, gatavais velns, triecas kā uz savu galu, traks un traks. Lieki sacīt, ka viņš gan par braukšanu bez ķiveres, gan ātruma pārsniegšanu, gan par motocikla vadišanu reibuma stāvoklī, gan par triskāršu apdzišanu zaudējis tiesības ne vienreiz vien, taču patērētāju biedrības priekšniecība, kurai rajona autoinspekcijā bija laba pazīšanās un kā ēst vajadzēja šoferi, viņu ikreiz izpestīja ar galvošanu un pret solījumiem, kurus viņš nepildīja, jo reibumā, kā pats apzvērēja, braucot pat labāk nekā skaidrā prātā. Vai tas tā bija, grūti pateikt, taču veiklāku braucēju savā mūžā man nācies redzēt varbūt vienīgi auto un motociklu sacensību trasēs. Pusaudzā gados Ingus ar divriteni esot mācējis braukt pa drāti, ko gan neesmu redzējusi, bet vēlāk, tiesa kas tiesa, ar visām savām trakulībām un dullībām viņš nebija cietis ne vienu vienīgu avāriju. Tas darīja viņu pārliecinātu un ļoti drošu par sevi, bet varbūt arī pašpārliecinātu un un pārdrošu, jo vēl šobaltdien nespēju aizmirst kādu neprātīgu laidieni no Raudavas, kad viņš paņēma mani mašīnā, jau pieminētajā kafijkrāsas volgā, un mēs joņojām un drāzām ar simt desmit kilometriem stundā cauri tumsai un cauri slapjdraņķim, riepām slīdot un vējam svilpojot, un es gaidīju un cerēju, es mēmi lūdzos, lai priekšā – ak dies! – uzspīdētu autoinspektoru lukturītis, iekams neesam ietriekušies kokā vai nolidojuši Daugavā. Taču arī inspektori cilvēki vien bija un tvērās pajumtēs, glābdamies no slapjās ķēpas, kas neatņemdamās gāzās leļup, un mēs nesāmies un auļojām kā paša nelabā triekti un plēsti līdz pat Mūrgalei. «Astoņpadsmit minūtes, točno!» paskatījies pulkstenī, sacīja Ingus un iesmējās. Jutos gluži kā aprtulusi no pārdzīvotajām izbailēm un pagausināti uztvēru, ka astoņpadsmit minūtēs esam veikuši atstatumu no Raudavas līdz Mūrgalei. Un šitā Ingus brauca, kad viņam pēc tiesas un taisnības nekur nevajadzēja steigties, hm...

Jā, kā sieviete sievieti es varēju saprast Veldzi. Un, kad dažus mēnešus vēlāk – jau pavasara vakara tumsā – ieraudzīju viņu stāvam un nervozi smēķējam Līgotņu ceļa galā, uzreiz noskārtu, ka viņa acimredzot gaida Ingu – uztraucas, nevar nosēdēt mājās un iznākusi pretim. Droši vien iekšēja uzbudinājuma dēļ viņa tad arī atklāja šo to no savām domstarpībām ar vīru. Ingus daudz dzerot, tā viņa teica, tiešām daudz un pēdējā laikā jau it īpaši. Nekad jau neesot bijis nekāds atturībasnieks, bet arī par metēju neviens Ingu nevarējis saukt – iedzēris, nu,

pa sestdienām, nu, algas dienās, nu, svētkos. Taču tagad... Viņa aizmeta pusnosmēķēto cigareti, bet tūlīt pat salūkoja un iededza atkal jaunu. Taču tagad – rets vakars paejot tukšā un beša. Darbā – uz riteņiem, pēc darba – uz riteņiem: bail esot domāt par sekām. Brižiem liekoties, ka viss iet uz galu un ka labi nevar beigties, bet viņa nezina, ko iesākt un kā darīt. Nolikusi eksāmenus pati, dabūjusi tiesības – lai Ingus nebraidīd ar mašīnu vismaz brīvajā laikā. Bet tā jau, redzams, esot tikai tāda lāpīšanās – savedis atkal kārtībā savu «āzīti» – rullējot ar to. Bez braucamā jau viņš nemaz nemākot iztikt – tikai uz mazmāju Ingus vēl tiekot bez moča, citur visur braukšus vien. Bet motocikls, labi zināms, tāds pašnāvnieku rīks vien esot. Volga... volga vismaz stipra un stabila, plata kā kuģis.

Kamēr runājāties, no Līgotnēm pa divi lāgi atlidoja vērtu durvju troksnis un Vallijas Stengrēvicas balss sauca meitas vārdu. Veldze abas reizes atsaucās un sacīja, ka tūdaļ atgriezītos, taču tā arī palika šepat ceļa galā. Redzams, uz mājām viņu diez ko nevilka un gribējās izkratīt kādam sirdi.

Atcerējusies, cik bieži Ingum kravas kastē bija tukšas un pilnas pudeles, es ieminējos, ka viņam vajadzētu pameklēt citu darbu. Veldze uzreiz atdzīvojās: jā, arī viņa tā domājot, tikai abiem ar Ingu domas diemžēl šķiroties. Viņš laužoties atpakaļ uz melioratoriem, kam savukārt viņa... Viņa nekad nepiekritīšot. Kopš tās mīnas... Nē, tad jau labāk patērētāju biedriba! Kādas mīnas? Vai tad es nezina – Ingus ar savu traktoru nosusināmā purvā esot izvēlījis mīnu. Atsauti sapieri. Tā laikam bijusi mīna ar laika degli. Vēl tagad, kad viņa atceroties, pār muguru skrienot tirpas. To pieminot, Veldzei patiešām nodrebēja un aizkrita balss, un man radās šaubas, vai vērts nodoties izskaidrošanai, ka autokatastrofās cilvēki aiziet bojā droši vien tūkstoškārt biežāk nekā uzsprāgst gaisā uz mīnām. Viņai bija sava taisnība. Vardes un peles, piemēram, ir nesalīdzināmi nekaitīgākas par mīnām, tomēr ir cilvēki, kas paniski bīstas tieši no tām, un nekāda pārliecināšana tur nelīdz. Un, kamēr es apsvēru, ko šajā sakarībā sacīt un ko ne, mēs abas vienlaikus izdzirdām, kā ar rūcošu steigu šurp triecas motocikls – brauca Ingus. Domāju, ka Veldze izies vīram pretim, reiz bija atnākusi sagaidīt, taču maldījos. Kad atskatījos, viņas stāvu starmešu gaismā nekur neredzēju, viņa bija itin kā izgaisusi.

MĪNA AR LAIKA DEGLI

jeb
stāsts par Veldzi un Ingu

Viņa bija iznākusi Ingu sagaidīt, bet, kad saklausīja motoru aizgūtnēm parkšķam, kad ieraudzīja vakara dūmakā duļķaino starmeti aizvien tuvojamies, kad pamanīja, kā gaismas kūlis drebēja un svaidījās pa kreisi un pa labi, kam par cēloni nevarēja būt tikai motocikla lēkāšana grambās, tāpēc ka nekādu sevišķu bedru jau šeit nebija, un kad kārtējo reizi saprata, ko jau bija aizlaikus nojautusi, proti, ka Ingus ir atkal dzēris, ka šovakar beidzot viņa neizturēs un sāks kliegt un ka tas neko, itin neko nelīdzēs, bet stāvokli sarežģīs un vērtīs vēl ļaunāku, jo pret kliegšanu Ingus ir spītīgi kurls un kaut jel pašu mazumiņu pie Ingus var panākt tikai un vienīgi ar labu, – kad Veldze visu to redzēja, dzirdēja un ar lielu skaidrību apjēdza, viņai prātīgāk šķita šobrīd vēl nerēgoties Ingum acīs, mazliet atdzist un nomierināties, un vēlreiz pārdomāt no sākuma līdz galam visu, ko viņa vēlējās sacīt, ja gribēja, lai saruna neizvērstos par ērcīgu un rūcīgu vārdu izmaiņu, bet nestu viņu dzīvē kādas labas pārvērtības. Tāpēc viņa patvērās gatves ēnā, kur nesniedza motocikla luktura gaisma, un nogaidīja, lai Ingus pabrauc garām. Un, kamēr tas aizvien tuvojās, motoram nevienmērīgi rūcot, Veldze manīja savas sirds dobjos pukstienus, kas tirpinoši atbalsojās visā ķermenī līdz pat pirkstu galiem, liekot viņai apjaust pašas uztraukuma pārmēru. Liktos, ka vajadzētu būt tieši otrādi, ka, redzot, Ingu pārrodamies, turklāt sveiku un veselu, viņai būtu jānomierinās, taču notika pretējais un uzbudinājums nevis atslāba, bet pieauga. Un, kad, motociklam iegriežoties gatvē, troksnis negaidot noslāpa un Veldzei piepeši šķita, ka ir pamanīta un ieraudzīta, viņa sajuta pat aiztrūkstam elpu, itin kā stāvētu te nevis pašu mājas ceļa galā, kur stāvēt jebkurā diennakts stundā viņai bija visas tiesības, bet slapstītos notumsā ar zagtu mantu.

«Tie ir nervi,» viņa domāja, «tie ir nolāpītie nervi,» viņa domās sacīja sev, kamēr Ingus lūkoja motociklu atkal uzkurbulēt, savā nodabā

nez ko murmuļojot, kas varēja būt tiklab šķendēšanās pusbalsī, kā neskanīga dungošana.

Agrāk Veldzei – jāsmejas! – pat prātā nenāca, ka viņai vispār būtu nervi. Pirmo reizi pie neiropatologa viņa iegriezās tikai priekš nepilna gada un arī tad ne pēc pašas vēlēšanās, bet kārtojot dokumentus auto-vadītāja tiesību iegūšanai. Jauniņā ārste viņu izprašāja un izmeklēja – un it sevišķi rūpīgi pēc tam, kad Veldze uz jautājumu, vai kāds no tuviniekiem neslimo ar psihisku kaiti, atbildēja apstiprinoši, nenoklusējot par māti. Vai tad tādas slimības iedzimstot, viņa bija izbrīnā vaicājusi. Jā, reizumis, kaut arī ne vienmēr. Varbūt viņu mokot bezmiegs un pastāvīga nemiera sajūta, varbūt reibstot galva? Nē, galva Veldzei nereaib. Bezmiegs un pastāvīga nemiera sajūta? Veldze kļūstībā pavīpsnāja. Kuru sievu nemoka neguļa un errastības, kad dzīve grasās iet grīstē? Un mocīs arī šo glīto un mīlīgo dakteriiti ar visām viņas augstajām institūta gudrībām, ja vien patrāpīsies metējs vai meitinieks vīrs...

Ingus likņājās tik ļoti tuvu viņai, ka Veldze dzirdēja ne vien neskaidro murmināšanu, bet pa starpām arī piepūlē sēcošus elpas vilcienus un skaidri saredzēja pazīstamā auguma kustīgos apveidus. Bet viņš nesajuta Veldzes skatienu. Droši vien no darbošanās sakarsis, viņš norāva no galvas ķiveri, aiz siksnīņas sviešus uzsvieda uz stūres raga, nosplāvās un atkal metās motoru darbināt, līdz galu galā tas arī beidzot izdevās un «Minska» atdzīvojās. Tad, uzlēcis seglos, motociklam atkal aprauti un nelīdzieni sprauslojot, Ingus aizjoņoja mājas virzienā, kur atskanēja suņa priecīgā kaukstēšana, bet Veldze, salīgi trīcēdama kā drudzī, pa gatvi lēnām sekoja starmeša zibšņiem, kamēr tie pagalmā apdzisa, un tad viņa vilkās cauri tumsai, kas bija pilna ar vieglu pavasara dūmaku un sadeguša benzīna dvingu.

«Tie ir nervi,» iedama viņa atkal domāja, it kā tas varētu ne tikai izskaidrot viņas smago trauksmes sajūtu, bet izskaidrojot sniegt arī kādu mierinājumu.

Pagalms bija tukšs. To vāji apspīdēja logu atblāzma.

Veldze pārļaida sētsvidum skatienu, vai Ingus, kā nereti, nebūs kur nekur motociklu pametis pa roku galam. Taču šoreiz viņam laikam bija pieticis prāta iestumt «Minsku» garāžā, tikai viņš nebija ieprātojies, ka vajadzētu aizvērt arī durvis. «Gudra, gudra man galviņa, sadzen cūkas kūtiņā...» Un Veldze piegāja, lai aiztaisītu. Telpas pustumsā, atstarojot no mājas krītošo gaismu, pretim zalgoja automašīnas luksturi. Viss bija kārtībā un stāvēja savā vietā, arī motocikls, un viņa aizspieda šifra atslēgu, izvērēdama, vai nevajadzētu to nomainīt pret

citū slēdzēni un to tad glabāt pie sevis, bet apcerējusi no šīs domas atkal atteicās – ar bažām par šādu izmaiņu iespējamām sekām, jo Ingus jau tāpat slimīgi pārdzīvoja, ka vairs nebija galvenais pelnītājs un tātad noteicējs ģimenē, kādam, pēc viņa domām, vajadzēja būt vienīgajam vīrietim. It kā tur būtu ko pārdzīvot un gremzties, ka māja un mašīna nebija uz viņa vārda un ka izdevumu lielākā daļa vairs netika segta no viņa kabatas. Vīrieša lepnums, stiprā dzimuma tiesības, jāsmejas! Tikai ieganst un vienīgi āķis, lai varētu patrakot un izplōsties, jo vīrietim jau pienākas aizvien būt ar kaut ko nemierā un katrā ziņā jau nu ar savu laulību un paša sievu, vīrietim allaž vajadzīgas kādas bēdas – ja ne īstas, tad vismaz izdomātas, jo citādi jau nebūtu ko slicināt...

Kā tad viņiem Līgotnēs trūka? Vai šeit nebija papildnam un pārparēm visa tā, pēc kā viņi agrāk kāroja un kam taisījās taupīt? Gadiem ilgi, liekot kapeiku pie kapeikas un rubli pie rubļa, viņi gribēja krāt, lai varbūt kaut kur pusmūžā – jau sirmi un pirmo vecuma kaišu apsesti – iemantotu to, kas viņiem piederēja jau šodien, kad viņi abi bija vēl tik jauni un ziedoši un kad vajadzēja tikai dzīvot un dzīvot... Baudīt dzīvi pilniem malkiem...

Bet šī, ak dies, vai šī bija dzīve? Slamstīties un nikt ceļa galā, kā kucei gaidot savu saimnieku, savu kungu un savu radības kroni, un nekad nezināt, kādā jutoņā tas pārradīsies un vai nāksies saņemt glāstus vai varbūt spērienus? Viņai, tik daudzu apbrīnotajai un apskautajai Līgotņu mantinieci, kā viņu dēvēja aiz nenovīdības gluži vai zaļās paziņas un draudzenes ar miļo svainieni priekšgalā! Viņai, kas slaidi aizšāvās visiem garām savā spoži hromētājā eksporta volgā, kādai mēlneses, kuras ap viņu tik labprāt un sirsnīgi trina un deldēja mēles, varēja knapināt un taupīt līdz pat sava mūža beidzamajai stundai un pēdējam elpas vilcienam un tik un tā nesaknāpināt un nesataupīt... neredzēt šādu mašīnu kā savas ausis šīm skauģēm un plikatām! Viņai, kuru izsmalcināto apģērbu dēļ, ko viņa bija iemācījusies valkāt ar greznu nevērību, skolas direktors dēvēja par Mūrgales pirmo dāmu! Un, lai gan parasti tika runāts nenopietnā un mazliet ķircinošā tonī, vai skaistuļa Kasparsona vārdos neslēpās apliecinājums, ka Veldze ir atšķirīga no citām un kaut kādā ziņā pārāka par citām un ka tas ir acīm redzams? To neredzēja vienīgi pašas vīrs...

Nu labi, diezgan. Ar īsu kustību viņa pārvilka pār seju ar vēso delnu. Jānoskaņojas pēc iespējas miermīlīgi, nevis lieki jāuzbudina sevi. Ja viņa iesāks ar pārmetumiem – tad tas būs slikti sāpīgs. Ingum, kā allaž, uzreiz atradīsies simt un viens ieganst, ar ko reibuma

paštainsnībā aizbaldināties, un viss pārvērtiesies par vienu vienīgu ikdienišķu izkašķēšanos. Iepriekš jāiedzer kāda tablete, lai netrīc rokas un bals. Smieklīgi, it kā nogrēkojusies būtu viņa. Nez ko sacītu, domātu un justu Ingus, ja zinātu, ka Veldzei šobrīd dreb rokas kā pirms sarunas ar kādu lielu un bargu priekšnieku? Vai tas iesveltu viņā nožēlu un maigumu? Jeb vai otrādi? Varbūt viņš justos gandarīts, jo vīrietim ir nepieciešams laiku pa laikam apliecināt sevi, bet vīra pašapliecināšanās ar lielāku vai mazāku atsitienu aizvien trāpa pa sievas pacietību un nerviem.

Veldze iegāja priekšnamā, kurā bija uzdegta, bet tā arī nebija nodzēsta gaisma un kur uz vadža rēgojās Ingus vējjaka, uzkabināta nevis aiz pakaramā cilpiņas, bet aizķeksēta aiz oderes. Uz grīdas nosviesta stāvēja arī motociklista zilā ķivere. Viņa pakāra jaku par jaunu un blakus aiz siksniņas uzkacināja ķiveri, dzirdēdama aiz sienas mamma pakluso, vienmuļo bubināšanu, kurā nevarēja izšķirt vārdus, un tālab nebija pasakāms, ar ko mamma runāja – ar Elfu vai Ingu, vai varbūt pati ar sevi. Nē, tomēr ar Ingu, viņa to uzreiz ieraudzīja, jo mamma stāvēja Ingum iepretim, sniegdamās tik tikko līdz plecam, – sika, sažuvusi sievelīte – un ar kabatdrānu cītīgi slaucīja un trina tam krūtežu. Bet Ingus no augšas raudzījās lejup, un bārdainajā sejā cauri skurбула trulumam laužās noniecinājums un derdzīgums un staroja līdzietība un žēlsirdība.

«Vai viņš gluži tāpat neskatās arī uz mani?» Veldze pēkšņi nodomāja.

– Asinis... – vienmuļā balsī purpināja mamma, joprojām ar mutautu cītīgi berzēdama Ingum krekla krūtis. – Asintiņas...

«Asintiņas!» Veldzes dzirdi un apziņu beidzot sasniedza briesmīgais vārds, un, aizmirsusi, ka bija gribējusi izturēties cik iespējams ar cieņu un mieru, viņa spējās šausmās ieķērās Ingum piedurknē tik cieši, ka pirksti itin kā pielīpa spēcīgajai rokai.

– Tu esi savainots?!

Uz pelēkrūtainā auduma bija izplūdis sarkans plankums – krūšu kreisajā pusē, aptuvenis pret sirdi.

– Ingu... mīļais! – viņa izdvesa kā pusnemaņā, bet Ingus, atgāzīs galvu un nospīdinājis zobus, palaida īsu, skaļu smieklīgu.

– Kā divas vistas, točno! Tas ir «Kagors», Veldzīt! – viņš teica un atstūma nost mamma roku. – Ejiet gulēt, muterīt! Pietiek! Tas ir jāliek ballā. Ar šņupdrānu te neko nevar saglābt.

– Dod, es aizvedīšu izmazgāt, – Veldze nespodri sacīja un atlaidās no Ingus, taču projām negāja, tikai klusi vēroja, kā viņš drusku

neizveicīgi pārmauca pāri galvai virskreklu, aizķerdams un novilkdams pie viena arī sporta krekliņu, un palika puskails un izspūris, ar spuldzes gaismā lāsmojošu ādu, kas bija spilēt uzspilēta muskuļu izciļņiem, kā kad būtu par mazu plecīgajam augumam. Un, vēl aizvien pārdzīvoto izbailu varā nevilšus iztēlojoties uz šīs gaišās ādas tumši spīdīgo brūces sarkanumu, Veldze sajuta pakrūtē tirpinošu tukšumu un pat vieglu nelabumu, jo nepanesa asinis. Bet cik bieži, gandrīz vai izaicinot likteni ar savām aušībām un neprātībām, Ingus bija tikai par mata tiesu no nelaimes un nenieka nebēdāja par to, ko domāja un pārdzīvoja viņa – sieva.

Ingus acis pievērsās viņai.

– Ko tu tik miroņbāla, Veldzīt? Nosalusi?

Viņa satraucās: tagad tas jāsaka... tūlīt vajag pateikt, ka...

– Ingu, – Veldze iesāka, – vai tev...

– Vella! – viņš iesaucās. – Bet kur tad mans stripainais krekls? Es tak nevaru tāds stāvēt – tīri pliks! Man domāt, šorīt pakāru šepat virtuvē...

Veldze sajuta, ka viņa tam jau izkūpējusi no prāta – pats iesāka, pats ievaicājās, taču nenogaidīja pat tik daudz kā atbildi. Varbūt viņa bija slima? Varbūt viņai bija slikti? Vai viņam kāda bēda? Aizgāja meklēt kreklu, atgriezās pogādams, plati nožāvājās, jau aizmirsis par visu, kā bija labi redzams.

– Iesim gulēt, vai?

– Ēst neko neēdīsi? – Veldze pasausi apvaicājās, sirds dziļumos aizvainota un vilusies, un viņai kaklā iespriedās rūgtuma kamols.

– Diez ko negribas vis, – viņš atzinās un vainīgi pašķielēja uz Veldzi.

– Vai... vai tad ko ēdāt arī?

– Liekas, jā. Taču, ko īsti, pašlaik vairs nevaru pateikt, kaut vai nosit.

Ingus plati pasmaidīja. Bet Veldze neatbildēja nedz ar vārdu, nedz smaidu, aizgriezās un, tāpat klusēdama, sāka ņemt no plitskrāsns Ingum siltumā turētās vakariņas.

– Vai tev tur ir kas gards? – Ingus izlīdzinoši ieteicās, droši vien cauri visam reibumam manīdams Veldzes klusēšanas spriegumu, kas draudēja izlādēties skaļos vārdos, ko viņam laikam taču negribējās, jo galvā sakāpuši grādi viņu parasti visā visumā noskaņoja drīzāk miermīgi nekā kareivīgi, ja nu vienīgi kāds nelēca akurāt krāgā.

– Nemaz īsti nezinu, ko mamma tev tur atstājusi, – Veldze bezkrāsaini atbildēja, kaut gan ēdienu cepeškrāsnī bija glabājusi pati un

skaidri zināja, ka ir kotletes ar mērci un cepti kartupeļi. – Nu, kā, celt galdā vai nest pieliekamajā?

– Ja tu ieturēsies kopā ar mani, tad ēdīšu, bet, ja ne, – lai viss iet pie velna! – viņš sacīja ar iereibuša cilvēka jocīgo un gandrīz vai bērnišķīgo tiepību, taču šis raupjais maigums piepeši pārrāva Veldzē itin kā iekšēju aizsprostu, un, par pārsteigumu Ingum un arī pati sev, viņa nevis iesmējās, bet negaidot izplūda asarās.

«Tie ir nervi. Nav taču nekas noticis,» viņa nodomāja pa trešam lāgam, krampjaini uzelsodama. «Tie ir nolādētie nervi...»

Veldze juta nevarīgas dusmas pati uz sevi, jo bija taču tik ļoti gribējusi un centusies saglabāt savaldību un atturību, taču asaras bija viņu iegāzušas, nododot slēpto izmisumu, bet izmisums ir vājums un nevarība, ar izmisumu nevar iesākt un panākt itin neko – to var tikai izkaupt vienatnē kā vilcene uz mēnesi.

– Veldzīt! – Ingus notrūcies iesaucās. – Kas tad nu? Sievukīņ! Kādas ziepes darbā?

Viņa mēmi pakratīja galvu.

– Es esmu nogurusi... ak, kā es esmu nogurusi, – viņa tikai nesarīgi atkārtoja, nespēdama izsacīt, no kā īsti nogurusi, un lāgā arī neticēdama, ka Ingus sapratis.

– Tu pārāk daudz šancē, točno! – Ingus dedzīgi sacīja, patiesi nesaprazdams, ka Veldze piekususi vienkārši no dzīves, kāda tā bija viņiem abiem, no mūžīgajām gaidām un bažām, no neziņas un nenoteiktības – no visa tā, kas sievieti izsmēļ un nokausē simtkārt vairāk nekā pats smagākais darbs.

Ingus viņu apkampa un pievilka sev klāt. Un cauri alkohola dvakai Veldze samanija benzīna un tabakas smārdu un veselīga vīrieša sviedrus, viņu apņēma stiprā ķermeņa dzīvais siltums, zem svītrainā krekla viņai pie pašas auss dunēja Ingus sirds, pukstieniem atbalsojoties krūšu velvē kā dobjiem un rāmiem liela pulksteņa sitieniem, un viss kopā – pazīstamās smaržas, apskāviena tuvais siltums un asiņu mierīgā duna – saplūda par klusu laimes sajūtu, kas, ļoti iespējams, bija pašapmāns un bija maldi kā daudz kas cits, ko viņa mūžā jau pārdzīvojusi. Veldzei tas ienāca prātā, bet viņa atvairīja šo domu, ļaudamās acumirkļa saldmei. Galvenais, ka viņi bija jauni un dzīvi, viņu varā bija vērst savas mājas par elli vai paradīzi, un tikai no viņiem pašiem atkarīgs, vai...

Ingus Veldzei pie auss gari nožāvājās. Un – ieslēgtu Ingus rokās – viņu pēkšņi pārņēma dziļa vientulība. Viņa steidzīgi atbrīvojās no skaujām, kas viņai tagad šķita aukstas un liekulīgas, pēc tam, atkal

nezinādama, ko īsti un vai vispār šovakar vēl ko sacīt, palūdza Ingum cigareti un ar savādu atsvešinātību nolūkojās, kā tas neveikli un cītīgi vandījās pa kabatām, līdz beidzot paciņu atrada un izkratīja vienu smēķi Veldzei un otru sev. Klusēdami aizpīpoja abi. Veldze noskāta, ka domās Ingus bija kaut kur tālu projām un droši vien jau aizmirsis, ka viņa vispār raudājusi un ka viņš tā arī nebija noskaidrojis, par ko.

Atstājusi iedegto cigareti uz plīts malas, viņa savukārt sameklēja divus šķīvjus – vienu Ingum, otru sev, uzlika uz galda ēdienu, piesēdās iepretim, taču vairāk smēķēja nekā ēda un klusi un sēri lūkojās pāri pretim uz Ingu, kas, nodūris galvu, negribīgi knibināja kotleti, acīm redzami nesdams lielu upuri miera un satikšanas vārdā. Jāsmejas. Viņai ienāca prātā, ka Ingus neturēja par vajadzīgu pat paskaidrot, kur īsti mētāties līdz vēlai naktij un kur nīcis, it kā sievai par to nebūtu nekādas daļas un viņam piederētu nerakstītas un neapstrīdamas tiesības rīkoties pēc saviem ieskatiem. Tad tik tālu viņi jau bija...

– Ingu!

Viņš pacēla galvu un paskatījās pretim, slinki viņādams pa muti kumosu. Veldze vilcinādamās nokratīja pelnus no cigaretes gala.

– Mm? – Ingus paskubināja.

– Es gribētu ar tevi parunāties.

– Vai tad mēs nerunājam jau visu laiku? – viņš vaicāja ar smaidu, kurā – kā Veldze uztvēra – jautās maza piesardzība.

– Mums būtu vienreiz jāapspriežas par mūsu dzīvi.

– Dzīvi? – Ingus pārjautāja, it kā būtu pārklusijies, kaut arī bija sadzirdējis pietiekami labi – un Veldze ar modro sievietes aci arī to labi redzēja. – Kas tad mūsu dzīvē būtu tāds... nu, pārsprīžams? – paraustījies plecus, viņš vaicāja un norīja kumosu.

– Daudz kas.

Veldze tik dziļi ievilka dūmus, ka pat aizkāšējās. Viņai atkal sāka trīcēt rokas. Galu galā bija prātīgi, ka viņa iedomājās iepriekš uzsmēķēt – tas vismaz kaut cik nomierināja. Pirms nedēļas viņa bija nolēmusi pīpošanu atmet, bet kopš vakardienas atkal atsākusi. Pietika Ingum aizkavēties pēc darba par divām stundām – un viņa atsāka. Un jāšaubās, vai vispār atmetīs, ja tā ies arī uz priekšu. Lai gan vajadzētu un tagad it īpaši – nav ko tišuprāt bendēt veselību.

– Un proti? – Ingus atkal pasteidzināja. Veldze ar klusu apmierinājumu pamanīja, ka viņš vairs nežāvājas, bet ir savilcis gaužām nelaimīgu seju un pat nedaudz nobālis.

– Vai tev šķiet, ka tas var turpināties līdz bezgalībai, Ingu?

– Kas tad?

– Tava dzeršana. Vai tev nekad nav ienācis prātā, ka vienā skaistā dienā tā man varētu arī apnikt?

– Apnikt?

– Nu jā.

Ingus acīm redzami nobālēja vēl stiprāk, viņš kļuva gluži zaļš, un Veldze to vēroja vienlaikus ar ļaunu tiksmi un dziļu žēlumu. Viņa ievilka dūmu vēlreiz, ar visu vari cenzdamās nomākt roku neganto drebēšanu. Bet velti. Un, kad viņa iesāka runāt cik iespējams mierīgi, gandrīz vai maigi, viņai iedrebējās arī balss:

– Tu zini, Ingu, cik ļoti es tevi... mīlu, un man ir grūti noskatīties, ka...

Ingus grīlodamies uzrausās kājās, pameta Veldzē izvelbtu, gandrīz nesaprātīgu skatienu, violetām, stīvām lūpām izdvesa:

– Tu piedod, Veldzīt... bet man ir šausmīgi slikti...

Un izdimdināja ārā. Vakara klusumā viņa skaidri dzirdēja, kā Ingus laukā vēma. Veldze sēdēja, sažņaugusi ar pirkstiem deniņus, un, tāpat kā pirmīt uz gatves, viņai gribējās kliegt... balsi izkliegt visu. Taču arī šoreiz viņa savaldījās. Pasēdējusi piecēlās un no rokassomiņas salūkoja stobriņu ar tabletēm. Tās bija no mammai parakstītajām zālēm – stipras un lieliskas miega ripas. Veldze ieņēma vienu – un dažās minūtēs apkārtne aizvilkās kā ar viņojošu, blīvu miglu. Viņa tika līdz gultai, izģērbās, atlaidās – uzreiz iegrima kā bālganā, siltā ūdenī un nedzirdēja, vai Ingus atgriežas vai ne.

Ingus dziļi plaušās ierāva miklā, svaigā āra gaisa guldzienu. Kļuva labāk. Viņš bija visgarām nosvidis aukstiem, lipīgiem sviedriem kā drudža slimnieks. Bet vismaz reibums šķita aizskalojies, toties truli sāpēja galva un likās cieši apstīpota. Viņš labi pazina šo šķērmo sajūtu – kaut velns to būtu rāvis! – pārāk labi un tikpat labi zināja, ka līdzēt tur var ar piņģerotu šņabja vai pudeli «sencīša». Taču nebija ne viena, ne otra, un paldies dievam, jo šobrīd, iedomājoties visviens kādu grādīgu dzērienu, viņam rikles galā uzreiz atkal sakāpa nelabums, tfū! Un cik nu tur tā draņķa viņi vispār iešķieba? Stingri ņemot, necik daudz, pat mazāk nekā citkārt. Bet galvenais – nevajadzēja mistrot, točno. To viņš desmitiem reižu sev teicis un borējis, ka nevajag maisīt un jaukt, un simtkārt dievojies pats sev un apzvērējis, ka nekad vairs tā nedarīs un nemūžām. Bet pietiek izķemmēt vienu mēriņu, un – olalā! – sekste atkal gaisā un jūra līdz kulei. Ne velti teic: kad šņabis galvā, prāts dirsā. Svēta patiesība! Darbs tikai iesākt, un pļundurošana iet vaļā. Pēc tam skaidrā prātā – brr! – ne

atcerēties netikas. Šosejas cūka, vairāk nekas, lai arī kā sparojas un taisnojas, tā teikt: novēmies, bet solīds...

Nu, kas viņu spieda viņiņiem pa virsu vēl uzvest Krauzes ļergu? Āpsis tāds! Mokies nu, bizo nu aiz stūra kolķķēt!... Vai arī varbūt vainīga bija desa? Ej nu sažini, kādas ķiškas šie tur darbnīcā maļ un stūķē tais polietilēna zarnās? Piegrūž klāt labi daudz piparu un ķiploku, lai kārtīgi sit degunā un lai neko nevar manīt, – un bodē aiziet par delikatesi! Lai gan jāšaubās, vai nu Ritma miesīgam bračkam būtu gluži grūdusi kādu maitu, šās jau tur, veikalā, aizvien labi uzož, kas ir mēsls un kas pirmā labuma manta... Gan jau vainīga būs tā pati vella kandža...

Mitrais kreklis vēsumā garoja. Ingum pāri mugurai pārskrēja tirpas. Aprīļa naktis pieturējās vēl diezgan aukstas un dūmakainas, no saulē pa dienu sasilušās zemes tumsā cēlās rūgtens tvaiks, aizvilkdams pamali un apduļķodams zvaigznes un apkārtnei uzvāzdams klusuma vāku, zem kura savos stāvajos krastos vārijās Ūdrite.

Kāda trakoti skaista pavasara nakts, bet viņš te purinās un kratās, kā bikses pielaidis, tfū – lauza savu glupo un sāpošo pauri par šnabi un par kaut kādām tur sūda desām kā vecs hroniķis! Eh, triekt visu pie joda – apgāzt kādu pieturas stabu, kādam ribas pataisīt mikstas, iztrakoties, aprimties, pielikt punktu un atkal dzīvot kā cilvēkam. Bet viss ir sagājis tādā dēlī, ka ar stabu gāšanu un ar purnu dauzīšanu nekas nav līdzams...

Klusumā pa ceļu aizrībināja vēlins motocikls, un Ingus atcerējās par savu «Minsku». Kā pa miglu viņam atausa prātā, ka laikam gan pirmīt nebija aizslēdzis garāžu. Iestumt iestūma «Minsku», to jā. Bet, ka būtu spiedis ciet karamo atslēgu, atvedināt smagajā galvā nekādi nejaudāja un gar tumsā grimušo māju lēnā gaitā aizstaigāja, lai pārbaudītu. Garāža stāvēja ciet, viss bija pašā labākajā kārtībā, visur bija pielikta roka arī bez viņa – slimesta un slamsta. Viņš nevarēja nomierināties un iekšēji īgņoja un gremzās, zūdiņās un pukstēja, labi – pārāk labi – pazīdams arī šo jutoņu, negantos pašpārmējumus, kas viņu mocīja un tirdīja, kolīdz skurbulis kaut cik izvējojās, kremtošo neapmierinātību ar sevi, kura spieda viņu kā ikšķis uti, točno!

Dzestrumā viņš nodrebinājās. Neatlika nekas cits kā doties atpakaļ iekšā. Kur lai viņš būtu klīdis un malies vienā kreklā un pa tumsas melnumu kā dievkociņš? Kūtiņā rešņi un dobji iedziedājās gailis. Pusnakts? Vai jau rīts? Ingus tuvināja sejai pulksteni, bet acu priekšā neskaidri balsnīja vienīgi ciparnīcas aplītis, kurā saskatīt neizdevās neko. Nu, galu galā visviens – divpadsmit vai divi, vai trīs, rīt svētdiena...

Gailis nodziedāja vēlreiz, bet telpā ieslodzītajai balsij nebija ne skaņīguma, ne atskalu.

Ingus iegāja mājā, aizslēdza no iekšpuses durvis un taustījās uz virtuvi. Tumšajā priekšnamā pie viņa kājām kāds sāpīgi iesmilkstējās.

– Sabradāju, ko? – viņš čukstus sacīja. – Kā zilonis, točno! Guli, guli, sunīt... necelies, guli!

Saudzēdams mājas mieru, Ingus centās pārvietoties un kustēties cik iespējams klusāk, bet durvis no priekšnama uz virtuvi iečikstējās tik skarbi un griezīgi, ka viņš pat sarāvās. Ne tik daudz viņš, gurķis, nevīžoja kā ieelļot viras. Nu, rit pat viņš to izdaris – rit jau priekšpusdienā, lai eņģes te nevaimanā un nebrēc kā nelaime. Un beidzot sa-taisīšies un salabos elektrību pieliekamajā un tāpat iztīrīs cukas, jo mamma sūdzas, ka plīts ne traka vairs nevelkot; visus dūmus sitot atpakaļ un atpakaļ vien, un laiks jau vēl neesot tik silts, lai varētu degt tikai gāzi, reizumis jāsakurinot arī tā pati plīts, kaut vai bērna dēļ. Vai pa visu šo nedēļu viņš lāgā maz redzējis Elfu? Vēl tumsā prom un jau pillā atpakaļ, eh!

Stipri kaltēja, un Ingus piegāja pie krāna nodzerties. Vados ūdens bija sasilis un negaršīgs. Lai tiktu pie aukstāka, vajadzēja kādu minūti sparīgi šaut strūklku izlietnē, taču tas saceltu elles troksni, un viņš samierinājās ar tādu, kāds bija, padzērās no sauļas, neattapdamies paņemt no skapīša krūzi, noslēgumā pabāza zem šalts visu galvu un pēc tam nevis noslaucījās dvieli, bet izžņaudzīja matas tāpat ar pirkstiem un beigās vēl nopurinājās kā suns. Aiz sienas savā istabā pa miegam sazin ko neskaidri purpināja mamma. Pašam viņam miegs nenāca, taču Ingus nespēja izgudrot, ko varētu uzsākt un kāds darāmais nakts klusumā nesaceltu elles jakti. Un, ja jau nekas jēdzīgs neiešāvās prātā, tad neatlika cits kā gribot negribot arī stūrēt uz gultas pusi.

Paklusām Ingus iegāja istabā, tramīgi ausidamies, vai atkal neiebrēksies viras, bet durvis atvērās un aizvērās bez skaņas, un zem viņa kājām tikai viegli iešnirkstējās grīda. Pie sliekšņa viņš apstājās, ieklausdamies Veldzes vienmērīgajos elpas vilcienos. Veldze cieši gulēja. Sirds dziļumos viņam gribējās, lai sieva būtu nomodā. Beidzot viņš jutās istajā noskaņojumā, lai izrunātos – darītu to, no kā pirmīt visādi vairījās, izlikdamies gan neapķērīgāks, gan vairāk noguris, nekā istenībā bija. Veldzei taisnība – vienreiz jāizrunājas par visu, jo dzīve patiesi ir sagājusi bētē. Tālāk tā vairs nevar turpināties, jāpieliek kaut kāds punkts – jāsāk no jauna vai... vai arī jāsapako savi loriņi un jāaiziet no Līgotnēm. Bet vai viņš to gribēja?

Ingus noģērbās un palida Veldzei blakus zem segas. Dodama viņam vietu, Veldze pa miegam drusku parāvās uz otru malu ar ierastu un neapzinātu sievas kustību.

«Ak, kā es esmu nogurusi...» ar sirdēstiem viņš neviļus atcerējās Veldzes asaras.

Cūka! Cūka un lops! Bet arī viņš bija noguris, tikai Veldzei to nesaprast. Veldze domā ar sievietes prātu, tai šķiet, ka viņam ir itin viss, ko cilvēks var kārot, ka netrūkst gluži nekā un ka viņš vienkārši palaidies aiz pārāk labas un treknas dzīves. Bet kas tad ir tas dzīves labums? Skanošais? Manta? Tfū, vai viņš ir kāds brukasnaba un gaudenis, ka viņam jālaizās gar svešām blodām kā aizmērējušam runcim un jā-uzknābj sveša pasviesti graudi kā badagailim? Vai viņš visu nevar nopelnīt pats ar savām rokām, ar šitām divām muskuļu grīstēm, kas var kalnus gāzt? Un vai tad, kad viņš strādāja melioratoros uz «simtnieka», simtnieki tāpat negriezās? Trīsdesmit septiņi rubļi par hektāru – tā vis nav nekāda špicka. Un hektāru nereti varēja pievārēt pa vienu dienu. Purva tvanīgā vaivariņu smarža dienasvidus bulā, un naktis indīgi rūgta migla pār akačiem, un vakaros tik zila dūmaka pamalē, kāda ceļas tikai no dumbbrājiem, un rītos iepriekšējā dienā izraktajos grāvjos odžu muguru melnie zibeņi. Vienreiz bija sakritis turpat savs simts gabalu – odzes, zalkši un glodenes –, viņš ielēca grāvī ar lāpstu, žļurkstinot bradāja pa rāvu un svieda čūskas laukā, sausumā. Šņācošas tās lidoja viņam pār galvu, o vella, kas tas bija par skatu! Viņš ņemās kā faķirs, bet pārējie stāvēja malā ar vaļā mutēm. Vai arī tad, kad viņš atrada mīnu, izvēla tādu kā sarūsejušu naktspodu, iesākumā pat neaptverdams, kas tas bija par verķi un daiktu, jo nekad nebija ne acis redzējis, tāpēc ka dienēja raķetniekos, un tikai tad, kad Krauze iesaucās, ka tā, dullais, esot taču mīna, beidzot pielēca arī viņam – nu skaidrs, ka mīna... Un reiz viņš redzēja, kā dejoja dzērves...

Bet Veldzei tas viss bija tikai nesaprotama un briesmu pilna, sveša zeme, no kurienes tā gribēja viņu izpestīt – un izpestīja arī, jo, raugi, viņa «augšākāršanās» un viņa «lielais rublis» – viņa smagais darbs un viņa sūri un godīgi nopelnītā nauda – Veldzes acīs vairs nebija nekādā vērtē. Un te nu viņš gulēja tāds, kāds bija pataisīts, – uz krūtīm sakrustotām rokām, nelaimīgs un skumjš, ar truli sāpošu galvu un apkaltušām lūpām, paģiru derdzīgumā sajuzdams no paša porām garojošo alkohola dvaku.

Pataisīts... Tfū, vai tad viņš bija vīrietis vai lupata? Jēradvēsele un sēnalu zaķis – tas viņš bija, točno! Viņš laida riksi uz leju, stiepieniem

viņš joza no kalna lejup, jau apvēlies ar plašās rocības taudiņiem, vēl brīdi pa brīdim atskatīdamies, vēl laiku pa laikam sailgodamies, bet prasi, vai vairs derīgs agrākajai dzīvei, pēc kuras tiecās un tikoja, vai vēl spējīgs paciest tās grūtības, pēc kurām itin kā alka. Jo melioratora darbs – tā nav tikai smuka dūmaciņa un dzērvju dejas, tā ir katorgas šance no tumsas līdz tumsai un mētāšanās pa vagoniņiem un svešām pajumtēm, tā ir sausa paika un sieva tikai nedēļas nogalē. Un neviens un nekāds meitietis, lai arī cik viņš būtu tam pieķēries, nevarētu viņu pievārdot un pielauzt, ja sirds dziļumos viņš pats nebūtu kādā brīdī nosvārstījies un nošaubījies, vai tas, ko viņš dara un kā dzīvo, ir labākais, ko viņš var darīt un kā dzīvot, un ja viņam pašam nebūtu uznākusi kāre dzīvot ērtāk, gluži cilvēciska tieksme dzīvot vieglāk, izmantojot iespējas, ko deva Veldzes mantojums...

Visvienkāršāk tagad, protams, ir vainot Veldzi, kas, panākusi savu, varbūt ir nelaimīgāka nekā viņš, – jo kāds ir nelaimes mērs un kā izsvērt, kurš no abiem cieš vairāk?

Ingus aplika sievai apkārt roku – nevis ar karstu vēlmi, bet rītu maigumu un klusu līdzietību, pats ilgodamies pēc atsaucības un līdzjūtības, bet Veldze neatvēra acis un pat nepakustējās, un dvašas vilcienu rāmais ritms nenojuka un neizmainījās. Un, turēdams Veldzi apskautu, viņš sajūtās dziļi vientuļš, jo pats tuvākais cilvēks viņu nesaprata. Pēc Veldzes domām, viņam vajadzēja vienīgi atmett dzeršanu, lai viss atkal būtu kārtībā. Bet atmetis viņš kādudien varbūt uzmauktu sev kaklā cilpu, un jāšaubās, vai tas būtu pats labākais iznākums...

Visa viņu pēdējo gadu labklājība balstījās ne jau uz pašu darba augļiem. Par to gāja valodas krustu un šķērsu pa Mūrgali, vajadzēja būt kurlam, lai to nedzirdētu, un stulbam, lai neapjēgtu, ka tā nav vienīgi skaudība un mēlnesība, kā iztēlojās Veldze, jo veco Stengrēvicu un tā izdarības šejienieši vēl atcerējās pārāk labi. Un visprātīgākais, ko Veldze ar mammu varēja savā laikā izdarīt, būtu aiziet no Līgotnēm un šajā apvidū vairs nerādīt degunu. Bet šodien jau ir viegli būt varen gudram ar vakardienas datumu. Kurp lai abas būtu gājušas – viena – vēl bērns, otra – slima? Vai arī mamma tad vēl nebija slima? Kaut kad vienreiz tas taču iesākās, un prāts sagāja greizi. Prasi, varbūt kādā vakarā, kad viņas Stengrēvics pārradās, nodzinies pa garo dienu gluži liks un piemeties kā mārks, un mamma ieraudzīja un sāka slaucīt tam no krūtīm asintiņas, tāpat kā bija slaucījusi «asintiņas» pirmīt viņam, Ingum, ar tādu lēnīgsnēju padevību, ka Ingus nodrebēja. Jau gana izkļegusies un samierinājusies ar savu dzīvi – vai

arī varbūt sāka kliegt pēc tam, pilnā galvā nesamanīgi kliegt, apsūdzot un nolādot likteni, bendes sieva...

Un tagad viņi slaidi laiž garām visiem ar savu eksportvāģi, kas pirkts par šī slepkavas un maitas dolāriem...

Caur sakostiem zobiem Ingus apslāpēti iekunkstējās.

Kaut viņam, velns parāvis, būtu tā zvērīgā pārliecība par savu rīcību un savām tiesībām, kāda ir Veldzei! Bet viņam ir kauns skatīties ļaudīm acīs, točno, un kā cilvēks viņš jūtas tikai uz sava vecā mazā «āziša», kas gādāts par paša naudu. Kaut viņš varētu kā Veldze – krietni izkaukties, tad likties migā un mierīgi sust dieva eņģeļa miegā, it kā pietiktu ar to, ka abi guļ blakus un ka Ingus aplicis roku ap sievas vidu...

Nu, ko uzsākt, nu, kā dzīvot? Jo dzīvot taču vajag un nevar triekties pirmajā stabā vai skatīties pēc tuvākās sijas! Un viss viņam jāizgudro pašam – neviens to neizdomās viņa vietā un vismazāk jau Veldze, kas tik varonīgi cīnās, bet vienīgi par satiecību un mieru, par rātņu uzvešanos un labklājību – vienīgi par siltu ģimenes perēkliti bez uztraukumiem un cemmīgām domām, ar kurām jānourdās un no kurām nevar aizmigt tumsas melnumā, jo neguļas naktis ir kaitīgas nerviem un no bezmiega metas krunkas. Bet neko jēdzīgu viņš tā arī nevar izprāt – viņš var tikai sasparoties un no jauna atšālēties, un atkal un atkal pielikties pilns, atsvešināties pats no sava bērna un padarīt Veldzes dzīvi par mokām un pekli...

Laukā jau virmoja pelēcīgs un bālgans rīta svīdums, un šajā pašajā gaismā arī Veldze šķitās ārkārtīgi bāla – dziļi iegrimušie, tumšie acu dobumi kalsnajai sejai piešķīra stingušu ciešanu nemainīgo izteiksmi, ko neizlīdzināja un neizdzēsa pat miegs, vaibsti bija nekustīgi kā ģipša pēcnāves maskai, dvašojums plūda cauri lūpām pilnīgi bez skaņas, un, kaut arī Ingus roka sajuta sievas ķermeņa siltumu, cauri pirmā snaudiena vieglajam noreibumam viņam negaidot pārēgojās, ka tas ir miruša cilvēka stingais vaigs. Aizdzenot miegu, Ingū iesvēla spējas un nesapratīgas šaušalas, kā pēkšņā apskaidrībā pašam atklājot viņa jūtu dziļumu un spēku, kas ikdienas karuseli un nesašķaņas bija itin kā nogrimušas aiz parastības apvāršņa.

– Veldze!...

Ingus cieši pievilka to sev klāt, piespieda seju dzīvi siltajam plecam – viņa krūtis plēsa vai pušu mēmu sāpju elsas. Veldze notrisēja un neviļus atvirzījās drusku nost, jo viņa mati un bārda joprojām bija mikli, taču tā nepamodās arī tagad.

Veldze atvēra acis tikai pēc pāris stundām un mājas klusumā un svētdienas laiskumā, iespējams, būtu ļāvusies miegam vēl, ja virs apvāršņa pacēlusies saule nedzalkstītu sejā un ja Ingus tā nekrātu un vēl, pagāns, tieši ausī. Gulēt kopā ar Ingu bija gatavās moka. Tas ne tikai zāģēja un šņakuļoja, bet, griežoties uz otriem sāniem, pa sapņiem nereti novilkta viņai visu segu un iepletās vismaz par divām trešdaļām no tahtas platuma, un laime vismaz, ka viņas ierastā vieta bija sienmalā, citādi dažu nakti viņa kā likts izveltos uz grīdas, un vainīgs nebūtu neviens, jo Veldze varēja pārmett tikai to, ko Ingus darīja nomodā, pār Ingus miegu viņai nebija varas. Veldzei vai nu vajadzēja samierināties ar to, kā bija, vai arī gulēt atsevišķi, kas viņai reizumis ienāca prātā, bet no kā viņa klusībā baidījās kā no vēl tālākas un varbūt jau neatgriezeniskas atsvešināšanās. Jau tāpat Ingus bija abām rokām turams, lai, allaž maisoties apkārt neskaidrā prātā, nesapītos kādos brunčos tāpat kā savā laikā Strazdiņš. Piekrišana jau Ingum bija liela – plecīgs, dedzīgs, pārgalvīgs, – tur vajadzēja būt bez acu, lai to neredzētu. Un, vienreiz jau pamesta, Veldze par visu vairāk baiļojās, ka pagātne varētu atkārtoties.

Un vai tas vispār nebija gluži tāds kā viņas dzimtas sieviešu liktenis? Tēvs atstāja mammu. Nu labi, Padomju armija nāca virsū, un tēvs nekādi nevarēja palikt šeit. Bet pēc tam – nevienas vienīgas rindiņas, iekrita kā akmens atvarā. Gandrīz trīsdesmit gadus ne dzīvības zīmes... Strazdiņš atkal pameta viņu. Un ja nu vēl kaut kādas spožas skaistules dēļ, bet – kur nu tētīt! – sasitās ar prastu kūtsmeitu no Auruciema: mēslu smaka, tauki ļum, un vēl piedevām četrus gadus vecāka, jāsmejas. Varbūt tagad kož pirkstos... Vienreiz viņa tišuprāt apstādināja mašīnu pie autobusa pieturas šim pašā degungalā: «Nu, Harald, varbūt vajag pavest?» Šis atsmēja: «Es, Veldzīt, vairāk nekā divdesmit gadus kā esmu jau pavests,» – tomēr nenocietās vis, neatšacija un rausās vien iekšā. «Kā tad tu, Harald, tagad dzīvo?» – «Iekš vien kirš!» Hā, var redzēt, var! Mugurā nospūris vamzis, bikses negludinātas, plecos nopalsusi brezenta mugursoma – lauķis caur un cauri! Brīnums, ka no savas sirdspukītes vēl nav piesūcies ar kūtsmaku un smird tikai pēc «Prīmas» vai «Severa», vai citas riebigas, lētas tabakas. «Lepns vāģis tev, Veldze, ir gan, jā-ā!» atzveldamies sēdekli, Strazdiņš atzinīgi sacīja. Un kā tad tu domāji, Strazdiņ-mazputniņ?... Varbūt tas nav diez cik cildeni, bet – ak! – cik saldi šitā drusku pavizināt savu izbijušo otru pusi, kas reiz tevi apsmādējusi un noniecinājusi, – ieslēgt radio, uzdegt šķiltavas, taisnos ceļa gabalos palaist ar deviņdesmit kilometriem stundā... un turklāt apzināties, ka Ingus ir vismaz galvastiesu pārāks par šo nošņurkušo tipu...

Un tagad Ingus gulēja Veldzei cieši līdzās, aptvēris ar roku viņas vidukli, ļoti tuvs, silts, miegā atslābis, un tikai neganti un bez mitas zāģēja. Viņa pagriezās uz sāniem un viegli piebikstīja.

– Ingu, paklau...

Ingus nosprauslojās, laiski un gausi sagrozījās, nezin ko noīdēdams, taču krākšana aprīma – un iestājās klusums. Arī roka uz Veldzes jostasvietas nevilšus sakustējās, īsu brīdi it kā atlaidās, tad no jauna apskāva ar ciešu, bet ļoti saudzīgu tvērienu, kā sargājot. Saviļņota un atmaigusi, viņa pieklāvās Ingum ar visu augumu, atmiņas par Strazdiņu šajā brīdī viņai pēkšņi šķita zaimi, un pavisam nedzirdami, tikai lūpām vien viņa čukstēja Ingus vārdu. Starp abiem valdīja liels miers un saskaņa, likās, ka nebija vairs nekā, ko vēlēties, un Veldzei ienāca prātā, kālab tā nevarētu būt aizvien un kāpēc laimes brīži viņu dzīvē ir kļuvuši tik īsi un tik ātri pārejoši – kā zibšņi: uzliesmo un atkal izdziest pelēkā ikdienā, un no jauna izkūp kā nebijuši nesaskaņās un ķiviņos.

Ko un cik viņiem vajadzēja, lai būtu laimīgi vienmēr? Tik maz – vienīgi labu gribu! Un vai viņai tās trūka? Ak, viņai labas gribas bija vesels vezums un vēl ar kaudzi, un neko viņa nevēlējās tik ļoti kā neļaut Ingum nodzerties un aiziet postā. Tas bija kā bērns – milams un sargājams. Par Ingu vajadzēja stāvēt nomodā dienu un nakti – arī kā par bērnu, lai tas nesāk rotaļāties ar uguni un staigāt pa jumtiem, – karstā, straujā, vēju pilnā galva.

Virtuvē apslāpēti nošķindēja trauki, un vērās ārdurvis. Mamma. Aizgāja uz kūti pie savām vistām. Gaili un trīs vistas – tik daudz mamma bija sev lūgšus izlūgusies, kā jau lauku cilvēks, nespēdama dzīvot gluži bez kustoņa, kaut gan Veldze Līgotnēs negribēja turēt nekādus lopus, tikai lieka noņemšanās un klapata. Vištele jau arī nesot nekāds lops... Nu labi, lai tad arī būtu, Veldze ar smagu sirdi piekrita, jo putniem piemita nešķīsta indeve izkašņāt un uzplēst dārzā puķes, – trīs gabalas un nevienu galvu vairāk. Mamma izdīca vēl gaili piedevām – kā tad visticņas iztikšot bez gailiņa? Labi, lai būtu vēl gailis, ko tu padarīsi. Vecs, untumains cilvēks – tak jau savs prieks un sava maza rūpe ar tiem putniem, ja vēl atliku likām nepietika ar citām raizēm, kas jau bija...

Aiz paša loga skanīgo rītu pāršķēla skaļš gaiļa sauciens. Kā tad – mamma tak nūdien būs salaidusi tās velnamātes dārzā, kur vēl tikai nule vakar iesēti puķuzirniši un kreses. Ir gan sodība! Pat svētdienas rītā nav miera! Saudzīgi atbīdījusi Ingus roku, Veldze atmeta segas stūri, tāpat basa un vienā naktskreklā piegāja pie loga, atvēra... Kā tad!

Skaties un priecājies: iet vaļā! Ak, mamma, mamma... Negribēdama trokšņot, lai neuzceltu Ingu, Veldze paķēra no krēsla atzveltnes uz labu laimi kaut ko no veļas gabaliem un sāka vēcināt un plivināt pa logu, biedēdama no dobēm vistas un gaili, un putni, nešpetni kladzinādami, pluduroja uz visām pusēm tieši pāri flokšiem, gladiolām un narcisēm.

– Ar ko tu tur karo, Veldzīt? – aiz muguras paklusām iesmējās Ingu.

– Ar mammas vistām, – Veldze atsaucās, atskatīdamās uz Ingu, kas ar klusu smaidu vēroja viņu – spalvains, matains, sprogains, velns gatavais, – un nevilus smaidā atplauka arī pati, īgnumam uzreiz strauji izvējojoties. – Izgulējies?

– Kā murkšķis.

– Tu šausmīgi krāci.

– Ej, ej! Tev vajadzēja dot man pa ribām!

– Es jau to darīju arī.

Viņa pienāca, apsēdās Ingu lidzās uz tahtas maliņas.

– Nesalst?

– Nē.

Tomēr Ingu apskāvis ievilka viņu atpakaļ zem segas.

Paķircināja:

– Nesalstot! Bet pati auksta kā ledus tilka!

Un sāka skūpstīt kvēlām, nepacietīgām lūpām: seju, plecus, krūtis, vēderu – iesākumā smiedamies, bet pēc tam aizvien vairāk aizraudamies un iedegdamies, un Veldze, kas, arī klusi smejojot, savukārt bija vairījusies no Ingu mutes kņudinošajiem pieskārieniem, viscaur sa-springstot, ar spēju kustību apkampa viņa kaklu, sažņaudza, sakram-pēja ar tievajiem, nervozajiem pirkstiem, zem karstās ādas manīdama tēraudcietos muskuļus.

– ...Ingu... Ingu... – Veldze atkātoja lūpām vien, gandrīz smak-dama viņa skaujās zem spēcīgā ķermeņa smaguma, un šajā izčukstē-tajā, ar aizžņaugtu divu uzelsotajā, mēmi izkliegtajā vārdā izlauzās viss viņas trauksmaino, kaislo izjūtu jucekli – liksmes skurbums un tik tikko valdāmas asaras. – ...Ingu... Ingu... Ingu-ū...

...Pirmais, ko viņa izdzirda, bija dzeguze. Putns kūkoja kaut kur stipri tālu – varbūt muižas parkā, varbūt mežmalā, bet bezvēja rīts bija tik ļoti dzidrs, ka tīrā zvanišana atlidoja līdz pat Līgotnēm.

– Ingu!

– Mm?

– Tu dzirdi?

– Ko ta, Veldzīt?

– Dzeguzi.

– Ā!

Pāris reižu putna balsi pārtrauca vispirms automašīnas rūkoņa, pēc tam motocikla parkšķis nez kur uz ceļa, bet, kad troksnis attālinājās un atkal izdzisa, cauri klusumam no jauna atplūda dzeguzes vienmuļais, skanīgais zvans.

– Dzeguze kūko mums ilgu mūžu, točno.

– Jā, Ingu.

Saules starojums piepildīja visu loga aili.

– Par ko tu domā, Veldzīt? – Ingu atkal laiski apvaicājās, kamēr dzeguze vēl aizvien skaitīja viņiem atvēlētos gadus.

Viņa mazu brīdi paklusēja.

– Tev tas liksies muļķīgi, Ingu.

– Ej nu! Nevaru nemaz iedomāties.

– Man gribētos, lai tā būtu vienmēr... Bet tas... tas nav iespējams.

Šoreiz paklusēja viņš.

– Saprotu, ko tu gribi sacīt, Veldzīt. Esmu bijis pret tevi riebeklis un lops, točno. Bet tu aizvien... No tevis esmu pieredzējis tikai labu... Kāpēc tu raudi, Veldzīt? – Ingu izbijies iesaucās. – Veldze!

Bet viņa tikai nerunīgi purināja galvu tāpat kā vakar un nevarēja vien savaldīties. Ingu ar neveiklu centību slaucīja viņai seju ar palaga stūri, taču viņa raudāja aizvien vairāk un stiprāk, neatņemdamās un nerimdāmās. Un vīrieša prāts nespēja aptvert, ka tās nebija sāpju, bet laimes asaras.

– Ak dies, kā es esmu tev nodarījis pāri, cūka tāds! – viņš dziļi nelaimīgs iesaucās ar smagu pašapsūdzību. – Tev vajadzētu sadot man pa purlām, to es būtu pelnījis, točno!

Cauri asarām Veldze bāli pasmaidīja, kamēr dzeguze tālumā aiz loga pavasara rīta skanīgajā klusumā skaitīja viņu kopdzīves beidzamās stundas, bet viņi abi – ne viens, ne otrs – to nenojauta.

Pēc brokastīm, sadzēries ugunīgi karstu un neganti melnu kafiju, Ingu sāka justies pavisam mundrs un dzīvīgs, rokas un prāts tā vien prasīja un dzīrās pēc kaut kā darāma un paveicama, pēc kāda no vietas nostumjama vai riņķī apgāžama kalna. Viņš salaboja elektrību un ieeļļoja viras un pēc tam, atminējies par netīritajām cukām un patrepē sameklējis vecus kalķainus dungriņus, ielīda tajos, svilpodams vēl sadabūja apbružātu mutesbļodu – sodrējiem, taču nekur un neparko nespēja uziet drāšu slotiņu, atsperīgu un lokanu riku, ar kuru mūrī

varētu tikt klāt visām dūmu ejām. Tfu, velns, nu kur gan tas bija nobāzts – iekritis nudien kā akā, un kam pēc tā verķa bija vajadzība? Aizlienēts kaimiņiem, vai? Bet tas, ka viņš nekādi nespēja atrast stieplu slotiņu, lai arī izložņāja visus ūkus un paspārnes, vēl lieku reizi apliecināja, cik mūžsen viņam pēc šī daikta nebija radusies vajadzība un ka vispār viņš beidzamo laiku dzīvojis tik nost un laidis ikdienas rūpes pār galvu, nenieka nebēdādams par Līgotnēm, kas varēja iet kaut vai postā un putēt galīgi laukā, it kā te būtu vienīgi Vitolda Stengrēvica dzimtsmājas, nevis arī pajumte viņa sievai un bērnam.

Veltīgi vandīdamies pa vecām, savu mūžu nokalpojušām grabžām, viņš sāka iņņoties un sirdities, kamēr nosplāvās, atmeta ar roku, apbruņojās ar mazu lāpstiņu, pavārnīcu, egles zaru un divām avīzēm, nometās pie mūra uz ceļiem un izņēma klapi. Pelēkmelna smalkne ievēdīja tieši sejā, pfū-ū – brīnums, ka tā plīts vēl jel cik necik vilkusi!

– Pilns? – stāvot aiz muguras, apvaicājās Veldze.

– Uhū, piestūkēta kā desa!

– Varbūt man paklāt vēl kādu avīzi?

– Tikpat jau, Veldzīt, grīda būs jāšrubē. Tu redzi, kā te griežas? Kā spiets! – Viņš atskatījās no apakšas uz augšu ar žilbinošu, baltzobainu smaidu, kā atvainodamies par netīrību, kas šeit gāja vaļā. Un tas vēl bija tikai sākums. Kā nāks no likumiem, kur sodrēji sablietējušies un no sveķainās malkas treknajiem dūmiem salīpuši kunkuļos... Tfu, atkal iesita ģīmī!

Nudien, kad viņš pēdējo reizi te vispār dūris klāt pirkstu, slīmests? Un varēja jau labāk pieķerties klāt kādā darbdienas pavakarē, nevis svētdienā visu istabu piecūknot kā gatavo elles priekšu. Prasi, vai vēl vakar pat sievieši šeit nav visu izberzuši un izmazgājuši, kā jau nedēļas nogalē.

– Dod, iznesīšu, – Veldze piedāvājās, kad bļoda jau bija pāri pusei.

– Es pats.

– Tu man te notaisīsi visus klinķus.

– Tā ir gan.

Viņa iznesa, sabēra kastē, jo sodrēji ir pats labākais mēslojums sīpoliem un gāzt tos tāpat kaudzē pie lūžņiem un drāzām būtu gatavā apgrēcība. Pēc tam ar tukšu bļodu atgriezās istabā, kur Inģus, sameties deviņos likumos, piepūlē smagi sēkdams, ar egles zaru bakstīja dūm-vadā.

– Par īsu un par trauslu, velns tāds!

– Kas Inģu?

– Skuja. Es netieku līdz augšai. Nu... eh... nu, vē-ēl... redzi, tālāk neiet!

– Ko tad lai mēs darām?

– Te vajag nevis egli, bet kadiķi. Tādu labi šmaugu un lunkanu paegļiti. Un vislabāk jau divus vai trīs – dažāda garuma.

Veldze paklusām iesmējās.

Viņš pavērās atpakaļ pelēki noputējušu, gluži kā sirmu bārdū un jocīgu melnu svitriņu pāri degunam, un Veldze iesmējās vēlreiz.

– Ko tikai visu tu nezini, Ingu?

Viņš atmeta ar roku.

– Kurš tad to nezina, Veldzīt?... Bet kur tu ķersi paegļus, mm?

Veldze iesmējās pa trešam lāgam.

– Mežā.

– Kur?

– Nu, mežā.

– Es arī zinu, ka mežā. Pie Akmeņlaukiem, ka biezs, vai ne? Tikai jāiztek ar sīku riksīti. Un jau mazā tumsiņā būtu atpakaļ, točno.

– Ak, tu muļķīt, priekš kam tad mums mašīna?

– Šitādā paskatā?

– Nu kāpēc tad šitādā? Vai tad grūti nomazgāties, pārģērbties? Šodien taču svētdiena.

– Bet es...

– Mēs atgrieztos jau pēc pusstundas... nu, stundas. Mēs paņemtu līdzī Elfu, – Veldze, iedegdamās aizvien vairāk, runāja, kamēr Ingus sēdēja viņai pie kājām kā suns un raudzījās uz augšu. – Nu saki – kad mēs esam kaut kur izbraukuši? – viņa turpināja un, aizsteigdamās priekšā Ingus iebildumiem, steidzīgi sacīja: – Labi – uz godiem, labi – uz veikalu Raudavā vai Rīgā. Bet tāpat, ne no šā, ne no tā, gandrīz bez iemesla, tikai tāpēc, ka gribas. Teiksim, pēc kaut kādiem diviem nieka paegļiņiem. Pametīsim visu, lai stāv un...

– Nebaidoties no mammas! – Ingus jautri piemetināja, lai gan dvēseles dziļumos viņam ne traks negribējās visu atstāt pusdarītu. Pabeigtu, pieliktu punktu, nokoptu vismaz lielumu – un tad kaut vai uz visām debespusēm! Citādi – kā tāds jēlnadzis un mūlāps: iesāka, aizperēja, paķimerējās pusstundiņu un nu paņems vāgu! Bet arī kadiķīši, jods parāvis, vajadzīgi, un negribas apbēdināt Veldzi... Tik saulaina diena, jā, un – svēta patiesība! – kad viņi beidzamo reizi vispār kaut kur izbraukuši ne no šā, ne no tā, tikai sava prieka pēc? Pēdējos pāris gados, šķiet, pat sēnēs ne. Vispirms Elfa bija par mazu, bet pēc tam tāpat – kaut kā neienāca pat prātā...

– Nu, Ingu! – Veldze lūdzoši paskubināja.

Ingu uzrausās no grīdas, ar skatienu vēl žēli nomērija visu šo tik dedzīgi uzsākto, bet tagad pusratā pametamo darbošanos, visu šo netīrību un postažu, ko viņš tagad šē atstāja, taču devās mazgāties, trinās ar ziepēm, bet pēc tam sirdīgi ar veļas pastu un suku, mainot ūdeni pa trī lāgi, un berzās diviļi līdz tikamam, spirtam sārtumam.

– Vai tad brauksiet kur? – viņu uzrunāja mamma.

– Uz mežu, muterīt, – Ingu atsaucās un slaucīdamies raudzījās lejup uz mazo, kalsno sieviņu, kura viņā allaž modināja pretišķīgas, dalītas jūtas – kaut ko vidēju starp riebumu un žēlām – kā samīta skudra vai uz āķa uzmaukts tārps, kura sāpju un moku īsteno mēru viņš varēja tikai ļoti aptuveni noskārēt, bet nespēja dzīvi iztēloties, jo tā bija cita pasaule, kurā mamma mīta, ar savām atšķirīgām likumībām, kur nederēja Ingu ierastie priekšstati par lietu būtību. – Lai tur istabā paliek viss, kā stāv, muterīt. Pārbraukuši no meža, paši satīrisim.

Bet mamma, kā šķīta, īsti neuztvēra beidzamos vārdus, pārvaicāja:

– Uz mežu? Vai, labāk nevajag vis! Nemierīgi laiki, nemierīgi laiki...

Mamma dzīvoja vēl citos – sen pagājušos laikos, un kaut ko tai iestāstīt, kā Ingu labi zināja, bija veltīgi, tad tā varēja vienīgi uzbudināties – o vella! – tad sāktos bļaušana un viss pārējais un ietu kārtējais jampadracis vaļā, ka turi tik ciet ausis, točno. Un viņš tikai iecietīgi sacīja: – Būs jau labi, muter! – neviļus nodomādams, vai mamma dažbrīd neizturas pret viņu un neapīetas ar viņu, kā izturējusies un apgājusies ar savu Stengrēvicu – gluži kā sargājot no iespējamām briesmām. Viņš atcerējās vakardienas lēnīgsnējo, padevīgo purpināšanu: «Asintiņas... asintiņas...» – un iekšēji noskurinājās.

– Būs jau labi, – viņš atkārtoja, gāja apģērbties un pēc tam devās pie mašīnas. Atvēra garāžu, izbrauca «Volgu» un vairākas reizes piespīda signāla pogu. Nogaidīja minūti, tad pataurēja vēl. Un nu jau abas nāca arī – Elfa pie rokas Veldzei. Bērns pa ziemu bija krietni stīpies, pavasara mētelītis rādījās daudz par īsu, un pelēcīgās zeķbiksēs ieaūtās kājas izskatījās garas un tievas kā jaunam stārķim.

– Nu, kurš no mums sēdīsies pie stūres? – Ingu piedāvāja.

– Paliec jau vien pats. Tikai netrako!

– Ar cik kilometriem stundā man visžēlīgi atļauts pārvietoties? Trīdesmit? Četrdesmit?

– Dumjais...

Viņi izbrauca no pagalma, nogriezās uz gatves un žilbdami slīdēja cauri ēnu un zibšņu tunelim.

– Tu redzi, kāda diena, Ingu? – Veldze jūsmīgi iesaucās. – Tā, liekas, ir pati skaistākā šopavasara, vai?

– Točho! – viņš sacīja un piekritoši pamāja ar galvu, domās nebūdamams pie tā, ko teica.

Mežs viņus apņēma ar piesaulē sasīlušu sveķu un zemenāju smaržām, priēžu virsotņu tik tikko dzirdamajām pūtām un dzegužu tagad ļoti tuvo sasaukšanos. Bet no ielejas – no iztālēm neredzamā un tikai pēc lapu vieglā un caurspīdīgā zaļuma apjaušamā valka krastiem atļidoja daudz balsīga svilpšana un vīterošana, čivināšana un tinkšķēšana, un šis skaņas liegi ielija klusumā, kas pirmajos acumirkļos pēc motora aprīmšanas bija licies mēms un truls, bet pēc tam aizpildījās ar liksmu, pavasarīgu dzīvību. Taču cauri un pāri visam dzidri sazvanījās dzeguzes: «...ku-kū, ku-kū... pli-pli-pli-pli...»

– Dzirdi?

– Jā, Ingu, – Veldze teica, ieklausīdamās balsu un atbalsu skanīgajā jucekli.

– Tas «ku-kū» esot tēviņš, bet «pli-pli-pli» – mātīte.

– Nejoko nu! Tā drīzāk ir dzilna.

Ingus iesmējās.

– Tā mēdz būt tikai anekdotēs, Veldzīt.

– Kas tad?

– Ka dzeguzes tēviņam atsauktos dzilnu mātīte, točho!

– Tad tā no tiesas ir dzeguze? – Veldze pabrīnījās, ar ausi vēl tverdama savdabīgo saucienu un cenzdamās to ielāgot, bet mātīte aprāvās, un nu atplūda vairs tikai tēviņa kopš laiku laikiem pazīstamā balss. – Tu arī visu zini! – viņa uzteica.

– Tā nu visu! – Ingus atsaucās, bet Veldze juta, ka viņas vārdi tam gāja pie sirds, jo vīrietis bija un palika vīrietis.

– Skaisti! – viņa jūsmīgi sacīja, aplaizdama skatienu apkārt – pāri gaišzaļajai iepakai ar urdzi vienā pusē un otrā – lielu skraju priēžu audzi, cauri kurai piesaulē gaiši atspīdēja Akmeņlauks, granīta un kadiķu valstība. – Bet mēs tā arī būtu notupējuši mājās kā kurmjī. Skat, kur arī taurenis! Elfiņ, redzi?

Taurenis bija dzeltens, tas plīvoja un trīsuļoja kā maza, gaiša malduguns, lidinājās ap koku stumbriem, pamazām attālinoties. Un Veldze atcerējās ticējumu, ka no pirmā redzētā taureņa esot atkarīga vasara: ja lāsumains – arī vasara izdošoties raiba, bet, ja vienkrāsains, – vasara būšot mierīga un vienmuļa, bez sevišķiem piedzīvojumiem. Tātad viņas vasara būs rāma, un labi vien, ka tā: viņa nokausēta ar

mūžīgajiem raibumiem un pārsteigumiem. Viņa vēlas pašu mierīgāko un parastāko laimi – tādu kā šodien: savas mājas, savu Ingu, savu bērnu, viņa nealkst ne pēc slavas, ne miļākā, ne pārmaiņas, viņai pieder viss, ko tikojusi, un, ja viņa par kaut ko uztraucas un baiļojas, tad tas ir – izzaudēt un paspēlēt, palaist vējā un palikt tukšām rokām. Viņa nevienam nekāro neko atņemt, viņa nav nedz alkata, nedz nesāte, viņa tikai negrib nekā atdot. Un lai bāli dzeltenais taurenis vēstī rāmu vasaru! Šogad Veldzei ir vajadzīga rimta vasara – bez negaisiem un krusas, svelmes un sausvējiem – kā zemei, lai tā varētu augļus nest...

Veldze noskatījās, kā gaiši ģērbtā Elfa pusskriešiem un likločiem, starp stumbriem nozuzdama un atkal iznīrdama – kā nule izgaisušais lidonis, tecēja pa mežu, ik pa brīdim likņādamās un kaut ko lasidama.

– Kas tur ir, Elfiņ?

– Puķītes, – bērns atsaucās un rādīdams pacēla augšup ziedu kātiņus ar dažiem maigi pūkainiem silpureņu zvaniem.

– Tikai nenoklisti, Elfa!

– Jā!

– Neaizej tālu!

– Nē-e... Te ir tādas smukiņas...

– Lai paliek!

– Tūlit!

Un viņa, Veldze? Nu, ko viņa stāv kā piesieta pie mašinas, aizdomājusies un apcerēdama, bažīdamās un neļaudama arī Elfai paiet nost ne dažus desmitus soļu? Bet tā jau ir. Cilvēks neprot baudīt laimi. Citreiz neapzinās, ka tā vispār ir laime, bet, kad apzinās, tad atkal nemitīgi urdās, baidīdamies to pazaudēt, – un ar to pašu sabojā visu...

Veldzei sakārojās uzsmēķēt. Cigaretēs bija palikušas somiņā, un somiņu viņa nebija paņēmusi līdzī. Gan jau Ingum būs kāda cigarete kabatā. Vīriešiem tas ir tik ērti – kabatas jau nekad neaizmirstas mājās... Viņa klusībā pasmaidīja par savu neveiklo joku un pagājās pretim Ingum, kas nāca, nesot rokā šmaugus, zaļus paeglišus un pusbalsī svilpojot.

– Tev ir ko uzpīpot, Ingu?

– Kā aizvien! – viņš mūndri atsaucās un sadabūja cigarešu paciņu un pēc tam sērkokciņu kastīti. PAGRABINĀJA, VAICĀDAMS PATS SEV: – Tukšpadsmīt? – Bet iekšā vēl kaut kas vārgi ieskanējās. – Pēdējā špicka!

Ingus uzrāva to pašu, kas vēl bija, beidzamo, un Veldze aizsmēķēja. Taču pats viņš vairs nepaguva, jo liesmiņa pūsmā apdzisa.

– Būs jāiet uz mašīnu pēc šķiltavām, vai?

– Aizpīpo pie manis, – viņa piedāvāja.

Cigaretēs saskārās. Veldzes un Ingus sejas bija ļoti tuvu, tik cieši klāt, ka viņa redzēja tā varavīksnenēs zeltainas dzirkstis – no saules un aizturētiem smiekliem, liksmas uguniņas, kas sazin kāpēc neatstarojās viņā, bet, gluži otrādi, iesvēla neskaidru, jau itin kā ļoti tuvu briesmu sajūtu un atkal tās pašas bailes pazaudēt. Bet ko gan? Jāsmejas. Viņa vienkārši ir par daudz sadomājusies, visas beidzamās dienas viņa ir laužījusi galvu, uztraukusies, nervozējusi, pārdzīvojusi... Cik reižu viņai nav licies, ka Ingus... ka Ingus nepārbrauks... ka notiks kaut kas... ka nez kam jāatgādās... Kādas blēņas! Droši vien jau simt un vienu reizi viņu ir mocījušas un tirdijušas ļaunas nojautas – nu, un kad, nu, un kura no tām ir piepildījies? Nervi, nervi... Un pašlaik jau it īpaši. Viņas izjūtas svaidās kā šūpolēs: augšā – lejā, augšā – lejā...

Veldze pārvarēja sevi un pasmējās, kaut arī drusku nespodrā un neskanīgā balsī.

– Ko tu smeij, Veldzīt?

– Šī ir pēdējā cigarete – es metu nost.

– O-la-lā! Kas tad tevi apvārdojis uz tādiem varoņdarbiem?

– Neviens. Es tagad negribu... man vairs neder smēķēt.

– Tu būsi salasījusies par tām krunkām, kas ceļas no niktīna, točno!

Neko viņš nesaprata, vīrieša galva!

– O vella, un kas tagad notiks ar mani! – viņš tikai iesaucās mākslotās šausmās.

– Kādā ziņā? – viņa bezkrāsaini pārvaicāja.

– Atkritēji ir paši trakākie cīkstoņi pret savām vecajām vājībām citos, točno. Tagad tu sāksi mani vajāt un gērēt man ādu par katru dūmu, es jau jūtu.

Veldze greizi pavīpsnāja. Sacīt viņai vairs negribējās neko – abi jau tāpat runāja kaut kā garām viens otram. Ingus neapjēdza šī mirkļa lielo nopietnību. Bet viņa... viņa maniņa, ka pašas lielākās tuvības mirklis ir jau aiz muguras. Vai tas bija šorīt gultā? Vai pirmīt, kad viņi trijātā izkāpa no mašīnas šepat pie Akmeņlauka un visus kā brīnums apņēma putnu dziesmas un meža svaigā, smaržīgā elpa? Vai nule, kad saskārās abas cigaretes un viņā ļoti, ļoti tuvas un smejošas, dzīvas un zeltainas vērās Ingus acis? Vienalga. Bet tas bija jau secen, jau pagātnē. To nebija iespējams vairs izjust, to varēs vienīgi atcerēties. Un viņai vairs negribējās palikt šajā vietā. Tā bija kā tūta, no kuras izēstas konfektes, tukšs papīrs, tara...

- Elfa, braucam prom!
- Jā!
- Elfa, nu, cik ilgi var gaidīt?
- Tūlītās.

Meitene iznāca mežmalā ar silpurenēm – tai bija pilnas abas saujas.

- Nu, ko tu plūci tik daudz kā tāda negauša!

Elfa iesāņus pameta ašu, pētījošu un mazliet viltīgu skatienu – tieši tāpat, kā šķielēja Ingus, kad bija nogrēkojies. Veldzes meita... Tās pašas acis, mute, deguns, mati, pat kalsnums, vienīgi Ingus skatiens. Starp citu, tik labā maizē varēja gan būt apaļāka. Rau, Ritmas Atis – kā pūpols... Veldze, iztēlodamās dēlu, nez cik reižu pieķēra sevi, ka iedomājas to apmēram tādu kā Ati – laikam jau tāpēc, ka tas bija mazliet līdzīgs savam mātesbrālim... Taču tagad Veldze jūta, ka otru mazuli viņai vairs negribas. Jau ar Elfu bija – ak dies, cik grūti, ka netik ne atcerēties! Būtu vēl mamma vesela, tad cita lieta. Bet arī mamma ir kā bērns, pat divkārt bērns... Varbūt labāk iet uz slimnīcu un iztaisīt abortu? Pēc pirmītējā jūtu uzplaisnījuma viņa bija kā apdzisusi – itin kā nebūtu spējusi izturēt laimes spriegumu.

– Nu, braucam! – viņa sausi teica, iekāpa automašīnā un paņēma klēpī Elfu.

– Kā kundze pavēl! – Ingus atsaucās, ar komisku žestu noceldams cepuri un paklanīdamies viņai.

Veldzes lūpu kaktiņos noraustījās muskuļi. Smaidis? Smīns? Viņa pati to lāgā nezināja. Viņai gribējās mājās un bija pat netikami atcerēties, kādu haosu aizbraucot tur atstājuši.

– Tu par kaut ko sapūties? – apprasījās Ingus un, pagriezis aizdedzes atslēdziņu, pameta īsu, pētījošu mirkli uz Veldzes profilu.

Viņa viegli paraustīja plecus.

– Nē. Kāpēc gan?

Bet tas, ka Veldze nepagriezās pret viņu, nepasmaidīja, neuzstaroja viņam, liecināja drīzāk par pretējo, nekā izteica vārdi. Un neizpratnē savilka plecus savukārt arī Ingus.

Veldze brīžam bija trakot grūti izprotama. Svaidījās kā pendelis, točno. Nekad uz priekšu nevarēja uzminēt, kas būs pa spalvai, kas pret. Pati uzplijās ar braukšanu tikpat kā sadegusi: uz mežu un uz mežu! Un tagad jau apnikusi un nogarļākojusies, sabozusies un saskābusi kā etiķis. Tramda Elfu. Un tā vien skaties, ka pie pirmās izdevības ieklups krāgā arī viņam: gan jau viņš nepados, kā nākas,

atpakaļgaitu, gan neapdzis pa prātam kādu likumā... Vajadzēja laist, lai pie stūres ķeras pati. Bet tagad par vēlu stīvēties un klirēties kā divām jaunkundzēm – ja piesēdies, tad jārullē tikai uz priekšu... Un pleci viņam plati gana un nervi kārtībā, pacietis arī kādu uzknābienu, nenomirs, bullis tāds, uz viņa kamiešiem varētu malku skaldīt, kamēr Veldze...

Jā, ar veselību Veldzei laikam nav diezi kas. Tāda dzeltenīgi bāla un plāna, ka pirmīt viņam gluži vai sažņaudzās sirds. Viņš sen nebija Veldzi aplūkojis tim nežēlīgi spilgtā gaismā kā pavasara saule, kas atsedza katru grumbiņu un poriņu. Smāķis, ar kuru Veldze bija uzsārtinājusi lūpas, un melnais acu zīmulis tikai izcēla ādas nespodro avižpapīra pelēkumu, bet ar zilgano zieķi ieēnotie plaksti, brr, seju vērtā par koka lelles nedzīvo viepli. Krāsas vai lēktin lēca acīs un šķietami lupa nost no Veldzes sejas, tā ka vienbrīd – tad, kad abi viens no otra aizsmēķēja, – Ingus juta vēlēšanos izņemt kabatlakatu un noslaucīt pie velna visu šo kosmētiku, par kuru viņam vienlaikus nāca smiekli un bija skumji. Kā Veldze pa ziemu novecojusi! Viņš knapi novaldījās, lai kaut ko neiepiestētos par Veldzes izskatu, pasarg dies, tas nu būtu numurs, tas būtu pats ļaunākais, kas viņam vispār varētu sprukt laukā! Bet iespējams, ka Veldze tikpat noskāta viņa domas, jo sievietes ir trakot acīgas un atjautīgas... Ak, točno, viņš taču izmurkšķējās par krunkām, kas ceļas no tabakas, – un Veldze to, protams, ņēmusi ļaunā...

Kas gan Veldzi nodzinis un sabeidzis tik dikti strauji? Kāda iekšķīga kaite? Vai arī viņa mešana un pīgori, ko viņš te pēdējā laikā reizumis nostrādāja un kas Veldzei, kā redzams, stipri ķērās pie sirds? Bet varbūt tai nepavisam nav tik vienaldzīgi, ko par viņiem runā un kā uz viņiem skatās šeit, Mūrgalē? Vai lielā paštaisnība nav vienīgi paš aizsardzības veids? Ej nu sažini, kas otram aiz ādas... Un ko viņš darītu Veldzes vietā? Jā, tas nemaz nebija tik vienkārši pasakāms un droši vien vēl grūtāk izdarāms... Viss, ko viņš spēja izgudrot, bija tikai vairāk vai mazāk lāpīšana, stiķēšana un trāklēšana, taču drēbi vajadzēja apgriezt pavisam otrādi.

Tikai – kā?

Ingus no jauna uzmeta acis sievai, bet Veldze arī šoreiz neatbildēja ar skatienu, varbūt manija, varbūt ne – tomēr pretim tā arī nepavērās, atsvešināti raudzījās taisni prom pa ceļu, un Ingus atkal sajūtās vientuļš – tāpat kā naktī, kad Veldze gulēja aizmigusi un viņš nespēja apjēgt tās miega rāmo dziļumu, kad pašu mocija un plosīja urdigas domas un ilgas pēc otra cilvēka saprotoša tuvuma.

Ingus nojauta, ka Veldze ir braucienā vilusies. Bet viņš pats? Jā, arī viņš pats. Nu, kam viņiem bija vajadzīgs šis laidniens uz mežu? Ko tas

devis – trīs dažāda lieluma kadiķu zarus, bez kuriem, stingri ņemot, varēja arī iztikt? Vai Veldze bija tikojusi paildzināt to liksmo, silto tuvību, ko abi izjuta rīta agrumā, vēl gultā? Bet neko tiši paildzināt viņiem nebija izdevies.

– Redz, kur Nerons! – iesaucās Elfa un strauji pieliecās pie vēja stikla.

Pa ceļa kreiso pusi, brīžam viegli atspiezdami uz spieķīša, pielklibojošā, tomēr apbrīnojami atsperīgā gaitā pretim palēnām nāca Felikss Voicehovskis, un kādu soli tam priekšā smagnēji tecēja lielais suns.

– Tas ir Neroniņš, redz, cik...

– Sēdi mierīga, Elfa! – Veldze pastrupi aprāja bērnu un, kad veterinārs bija jau pavisam klāt, dzedri sacīja ne īsti Ingum, ne īsti sev – kā skaļi domādama: – Voicehovskim – tam jau, redzams, ir atļauts viss...

– Kas tad? – Ingus attrauca pabrīnīdamies.

– Kad mūsu Džeks izskrien uz šosejas un drusku parej, tad pilnvarotais draud ar protokolu un sodu. Tāpēc ka daudzies apkārt bez uzpurņa. Bet te, lūdzu, gaišā dienas laikā – ne pavadas, ne uzpurņa. Un tu domā, ka viņam kāds aizrāda? Pans Voicehovskis un viņa dižciltīgais suns!

– Nu, Veldzīt, ir liela starpība!

– Starp ko, interesanti?

– Mūsu Džeka plēš uz ceļa pakaļ katram mocim, kamēr Nerons...

– Ir Romas ķeizars, protams!

Ingus nesacīja neko.

– Atceries, – Veldze atsāka, – kad ceptuve bija remontā, trūka baltmaizes un katram deva tikai pa batoniņam. Šis tup pie bodes un laizīdamies gaida, nekaunā, kamēr...

– Vai Voicehovskis?

– Neāksties, Ingu! Šis sēž ārpusē, no durvīm acu nenovērsdams, un gaida, kamēr tas polis izstāvēs rindu. Kā iznāk ar kukulīti, tā kājās un klāt! Un Voicehovskis lauž uz pusēm – un šim mutē! Ļaudīm nepietika, bet viņš – viņš izbaroja sunim. Un visu acu priekšā, nemaz nekaunēdamies! Vēl smiedams: «Puse jādod savam sirdsdraugam, citādi nevar!» Zaimi!

– Un tev... – Ingus teica ar vēsu zobgalību, – tev tas pusklaipiņš, redzams, tā arī līdz šai baltajai dienai vēl stāv, rīkles galā iesprūdis, un nekādi neiet uz leju...

Beidzot Veldze pameta acis uz viņa pusi – saltu, augstprātīgu, kundzisku skatienu.

– Neaizmirsties!

Ingus atkal brīdi paklusēja, kamēr Veldze kaut kā ļoti strauji attālinājās no viņa, kļūdama aizvien svešāka – tik sveša, it kā abi nekad nebūtu bijuši viens otram ļoti tuvi.

– Uzbrukums jau esot tā pati labākā aizstāvēšanās, – beidzot viņš pavīpsnādams sacīja.

– Nesaprotu, – viņa strupi atteica un saknieba lūpas.

– Toties man beidzot, kaut arī ar lielu novēlošanos, sāk pielēkt, kāpēc tev tas Voicehovskis ir dadzis acīs.

– Nu, kādēļ tad, pēc tavām domām?

– Palauzi galvu pati! Ne jau puskukuliša maizes dēļ, ko apēdis viņa suns, un ne jau tāpēc, ka milicis mums uzklupa par Džeku. – Veldze iecirtīgi klusēja. – Tev uzsit asini, ka Voicehovskis te vispār staigā apkārt... Kā tāds atgādinājums, točno.

– Atgādinājums? Interesanti, kam?...

– Tam, ko tev negribētos atcerēties.

– Tu par to, ko te nelabvēļi tenko un melš? – viņa pavaicāja. – Par Voicehovska brāli, jā?

– Un tu tam netici?

– Nē! Un vēlreiz nē!

Šoreiz paklusēja abi.

– Kaut man būtu tava lielā spēja un mācēšana neticēt tam, kam nav izdevīgi ticēt, Veldze!

– Bet toreiz taču bija karš, – viņa ierunājās steidzīgi un satraukti.

– Un karā nogalināja daudzi un daudzus.

– Nogalināt var visādi un dažādu iemeslu dēļ. Var, piemēram...

– Es nevēlos neko dzirdēt! – viņa iesaucās. – Es negribu iedziļināties nekādos sīkumos! Ne mana daļa uzņemties par soģi cilvēkam, kas man devis dzīvību!

– Un pēc tam pametis kā aklu kaķi! Un aizlaidies lapās, aizkopies neatskatīdamies, lai glābtu savu ādu.

– Un tomēr domājis par mani. Par to liecina kaut vai testaments.

Ingus nespodri pasmējās.

– Tūlīt tu apgalvosi, ka viņu piedevām vēl mīli.

– Viņš bija mans tēvs – un ar to pateikts viss!

– Tev ir citāda domāšana nekā man, Veldze. Man sūds ir un paliek sūds, lai arī cik saldu mērci tam lietu pāri. Bet tu esi gatava to uzreiz saukt par debesmannu!

– Valdies, Ingu! – viņa iekliedzās. – Mēs runājam par mirušu un man tuvu cilvēku, kurš mums – arī tev! – vēlējies tikai labu un kura naudu turklāt...

– Vai tas ir vecaistēvs? – negaidot apprasījās Elfa.

– Paliēc klusu! Tev neviens neko nejautā.

Abi uzreiz atskurba – viņi bija aizmirsuši par bērnu, kura ausīm to nevajadzēja dzirdēt. Taču cik ilgi izdosies pasargāt Elfu no visa tā? Droši vien līdz skolai, ilgākais. Bet tālāk? Vai tad vienu dienu Elfa nepārnāks ar kādu sasodīti grūti atbildamu jautājumu? Vai, saudzējot meitenes maigo dvēseli no triecieniem, viņi ar Veldzi neizgudros veiklus melu buferus, labu amortizāciju? Vai arī pieripot pie skolas ēkas uz lepnas «Volgas» riteniem Elfai liksies svarīgāk nekā izdibināt rūgto patiesību? Pie velna!... Kāpēc par to šodien jālauza galva? Līdz tam vēl ir vairāk nekā divi gadi laika...

Mašīna mīksti iešūpojās Līgotņu pagalmā. Pretim iznāca mamma.

– Kur tik ilgi? – mamma uzbilda. – Es jau sāku krenķēties, kaut nu nebūtu lēcies kas ļauns. Nevajag, nevajag uz mežu braukalēt. Vai maz kas var atgadīties?

– Ej nu, mamma! – Veldze atmeta ar roku. – Kas tad nu ar mums var notikt?

– Ko var zināt... – Mamma pašūpoja galvu. – Nāc nu, Elfiņ!

Un Ingus nevilšus nodomāja, ka mammai savā ziņā taisnība – ir atgadījies, ir noticis! Un vairāk nekā parasts strīds, pēc kura var vienkārši sabučoties un atkal salīgt mieru...

Viņš izlaida arī Veldzi un tad atpakaļgaitā padeva automašīnu garāžas durvīs, jo šodien nekāda braukšana vairs nebija paredzēta.

Jāķeras atkal pie tām cukām, jāpabeidz, jāpieliek punkts, lai var visu sakopt. Pēcpusdienā vēl jāsakalda malka. Prātīgākais jau vienreiz būtu sataisīties un ierīkot Līgotnēs centrālpakuri. Taču mūžīga nevaļa un laika trūkums, un darbu un darbiņu kā lauzums: kamp vienu, grāb otru, bet trešais pa to laiku brēc nedarīts. Griezies apkārt un ķersti savu asti kā suns – tur čīkst, tur neveras, tur nedeg, tur nevelk –, kamēr sagribas uzspļaut visam un nojūgties...

Ingus sajuta uzmācīgu, kņudošu nemieru, kas tirdija viņu kā nieze. Domas svaidījās, mute kalta, rokas trīsēja aiz nepacietības, tomēr tas nebija darbs, pēc kā viņš tagad aizgūtnēm tiecās. Viņš nespēja atrast mērķi savām drudzainajām un jucekligajām darbošanās dziņām, pielika visus spēkus, lai aizbēgtu no domām, kuras negribēja atcerēties un pie kurām atkal un atkal pret savu gribu atgriezās. Izjūtu haoss viņu mocīja, viņš itin kā nevarēja savākt sevi vienkop, koncentrēties, izlādēties. Ingus labi – o vella, pārāk labi! – pazina šo stāvokli, kaut arī pūlējās to ne tikai noslēpt no citiem, bet noliegt arī pats sev: viņam gribējās iedzert un aizmirsties – vismaz uz pāris stundām izmest no galvas visu šo sasodīto mudžekli un ķepu, kas saucās par viņa dzīvi.

Pusdienu galdā Veldze uzlika pudeli laba importa vīna – tas bija izligums.

Atvedinot prātā notikušo vārdu izmaiņu, viņa tomēr nekādi nespēja secīgi atcerēties, kā abi – ak dies! – bija nonākuši līdz tādiem galējiem asumiem. Sākās taču no pilnīga nieka. Viņa ieminējās par Voicehovska suni un... Bet iespējams arī, ka viss sametās jau mazliet agrāk, jau mežā. Veldze laikam bija drusku apgurusi no saules un dienas žilbinošā, griezīgā spilgtuma, tā ka viņu mocīja tāds kā viegls nelabums un stiprāk nekā citkārt ķērās pie sirds Ingus gaisība un vēl tādā brīdī, kad viņa tam gribēja uzticēt kaut ko ļoti svarīgu un nopietnu, kam bija būtiska nozīme viņu abu turpmākajā dzīvē. Bet tagad, raugoties jau no neliela laika atstatuma, viņa apzinājās, ka pēc tiesas un taisnības pati izturējusies netaisni pret Ingu, kas nenojauta tak nekā un kam tālab ja arī varēja ko pārnest, tad vienīgi neapķēribu un neattapību, taču nekad ne ļaunprātību. Ingus delverība un mēļošana bija drīzāk jocīga un mīļa nekā tišuprāt kaitinoša un neganta un īstenībā atklāja tikai labo, možo, dzīvespriecīgo garastāvokli – un ar savu īgnumu viņa to samaitāja.

Bet savukārt Ingus? Vai viņa tika pelnījusi tādu briesmīgu uzbrukumu no Ingus puses ar savu mazo piezīmīti par Neronu? Kāpēc uzreiz vajadzēja vandīt augšā pagātni un bezmaz bakstīt ar pirkstu krūtīs – ak, ko krūtīs! – tieši acī, kas un kāds bijis viņas tēvs? Savu tēvu viņa neizvēlējās, tāpat kā Ingus neizraudzījās savējo. Un par to, ka viņa ir Vitolda Stengrēvica meita, Veldze ir gana cietusi, gana... Vajag tikai mērķi – un allaž tūdaļ atradīsies arī roka ar akmeni. Skolā viņa labi un izteismīgi skaitīja dzeju. Ar balādi «Fašisma upurim slava» viņu izvirzīja pat uz rajona skati – un pēc tam attapās: ak jā, pareizi, diez vai tas izklausītos pieklājīgi, ka tieši Vitolda Stengrēvica meita – un tā tālāk, un tā joprojām. It kā viņai būtu jāatbild par tēva grēkiem! Pietika salēkties ar kādu, saplēsties – ak, ko nu!... Labi, tie bija citi laiki. Taču vēl pavisam nesen, kad viņu sakaru nodaļai piešķīra diplomu par labu darbu... Kaut kur kādam kaut kas, redziet, nepatika un nebija pa degunam. Un vēstule bez paraksta augstākām instancēm atgādināja, ka, raugi, Mundeciema tā pati Stengrēvica vien esot un ka tālab... Pretīgi atcerēties! Bet acis: «Veldzīt... Veldzīt... kāds tev džemperītis... kādas kurpītes... Veldzīt, vai tu man nevari pagādāt... vai nevari aizvizināt...?»

Un ir tik patīkami šiem skauģiem un sīkaļām ar smīnu skatīties pāri.

Bet Ingus? Ko grib un ko vēlas no viņas Ingus? Lai viņa, izmantojot to, ko devis tēvs, vienlaikus noliedz tēvu... nozākā... nolād? Nekad!

Turklāt tēvs vairs nav starp dzīvajiem, un ne velti tautas gudrība taču saka: par mirušajiem tikai labu! Pagātnē neko nevar pārtaisīt, lai arī varbūt gribētos. Jāsamierinās, kāda tā bijusi – ļauna vai laba, vienalga, jāsamierinās. Un prātīgākais nepieņem, lieki neurķēties un velti nevandīties, jo nevienu mirušo tik un tā nav iespējams uzcelt augšā nedz ar asarām, nedz lāstiem. Un dzīvajiem ir jādzīvo – jāizbauda mūža dienas, nevis jāmokās, jācieš pašiem un jātirda vienam otrs ar tukšiem mēģinājumiem – jāsmejas! – labot neizlabojamo un izmainīt neizmaināmo. Dzīve ir tik īsa! Kāpēc to vajag pārvērst par elli?

Tā domāja Veldze, pusdienu galdā starp traukiem novietodama pudeli laba markas vīna – jau piekususi no strīda sprieguma un Ingus nomācošā nerunīguma, brīdi pa brīdim notrīsot no neierastās šakoņas un švikstiem parasti mēmajos dūmvados, kur tagad kāds šķietami skribinājās, lodāja un brīžam palaida apslāpētu, sausu smieklīņu. Un, kaut arī Veldze skaidri zināja, ka tur tikai kadiķis ar grūtībām spraucas sodrējiem aizsērējušajā mūra ejā, viņa ikreiz nevilus sastinga un saausījās: kas tas atkal bija? Attapās: ak jā – un ar atvieglinājumu atslāba...

Beidzot iegāja arī pie Ingus un skatījās tam mugurā un pakausī, klusi un pacietīgi gaidīdama, vai nesajutīs, vai neatskatīsies, vai nescīs ko. Jā, sajuta, atskatījās, pateica:

– Tūlīt, sāku jau vākt kopā.

Īsi, ikdienišķi, nevaļīgi vārdi bez smaida – tomēr labāk nekā stīva klusuciešana. Un nu pēc tiesas un taisnības viņai it kā nebija vairs pamata te vēl uzkavēties, tomēr viņa palika, pati nezinot, kālab un ko īsti gaida, varbūt zemapziņā nevilšus cerēdama un paslepen ilgodamās, ka varētu kaut kas atkārtoties no šārīta nepiespiestās, jaukās burvības, kad Ingus sēdēja viņai pie kājām uz paklātās avīzes kā liels suns un, skatīdamies augšup, starojoši un baltzobaini smaidīja. Bet nē – tas neatkārtojās. Viņa redzēja tikai nolikušo muguru, platos plecus un tumšo pakausi, uz kura tik tikko turējās kabatlakats ar stūros uzmes tiem mežgliem – jocīga maza cepurīte, kas diezi vai varēja pasargāt no putekļiem aiz kupluma gandrīz stāvos matus. Viņa dzirdēja no piepūles smagnējos, nedaudz sēcošos elpas vilcienus. Ingus viscaur bija no devies šai ne pārlietu grūtajai un ne diez cik sarežģītajai nodarbībai – tik pilnīgi un pavisam, ka šī aizrautība jau šķita neīsta.

Veldze noskārtā, ka ar savu klātbūtni acīmredzot Ingu traucē. Un, sirdij sažņaudzoties, viņa ar lielu skaudrumu atkal apjauta, cik ļoti, ļoti baidās Ingu zaudēt, – gatava likt svaru kausā visu, kas vien viņai bija, lai tikai...

Ingus atkal isi atskatījās.

– Vai tu kaut ko gribēji, Veldze? – viņš pastrupi vaicāja, pat necenšoties slēpt savu nepatiku par to, ka Veldze vēl aizvien šē stāvēja un vēroja. Bet vēl šodien taču, no rīta... Un ar skumjām viņa nodomāja, cik ātri un neatgriežami izzudusi vēl tik nesenā pilnīgā tuvība un saskaņa. Ak, kāpēc tas jāatceras!

Viņa ātri apgriezās, aizvainota un dziļi pazemota izmetās pa durvīm, pastipri piecirdama tās aiz sevis, atkrita krēslā un ar sāpīgu smaidu nolūkojās uz svētdienīgi saklāto pusdienu galdu.

«Muļķe, muļķe...» viņa sev domās sacīja, «...muļķe, muļķe, muļķe...»

Aizņņaugti iesmējās, aizsedza abām plaukstām seju – un smieklus, pašai nemanot, pārtapa klusos šņukstos.

– Tā kēpa nu laimīgi ir cauri! – Ingus paziņoja, ar elkoni atgrūdis durvis starp abām istabām, lai nenokļūtu rokturi. – Nāc un pieņem darbu, kundze!

Veldze strauji pietrūkās kājās – Ingus nepaguva saskatīt, ko viņa tur pie galda bija darījusi, – aizgriezās pie spoguļa un sāka pūderēties. Viņš nevilus pavīpsnāja: atkal tiek likta lietā ķite un štukatūra? Nu, ja viņa dēļ, tad Veldze mierīgi varēja arī nekārties augšā ar savu balsināšanos – viņš pietiekami daudz redzējis sievu arī bez visiem šiem smākiem un smiņķiem, tā teikt, dabiskā izskatā.

– Tūlīt nāku, – viņa atsaucās.

Tas laikam bija mājiens, ka Ingus patlaban šeit ir lieks, taču šoreiz viņš tomēr klusi palika stāvam un nolūkojās savukārt Veldzes mugurā un pakausī. Varēja jau nu beidzot mest mieru savai parfimērijai un nekimerēties tik ilgi ap fasādi, atradusi isto brīdi... Bet pasaki – ņems ļaunā! Beidzot, pametis skatienu uz galdu, viņš ieraudzīja arī pudeli – o, uzlikusi, paraug, viņu elektrīķītim un skursteņslauķītim, ko izskatīt rikli no putekļiem! Tas nav par skādi! Viņa pūliņi tiek vērtēti augstu, točno! Bet nu rāvies jau viņš arī ir kā nūģis, nevarētu teikt, ka nebūtu gluži pelnījis. Ēst arī sāk pa druskai gribēties.

– Veldze, nu...

Galu galā Veldze atskatījās. Acis tai bija apsārtušas, un arī cauri pūderim spīdēja sarkani plankumi.

– Tu esi raudājusi? – Ingus pavaicāja, uzreiz sapīkdams. Reizi dienā jānorasina vismaz viena asara, tas nu ir točno, kā norma.

– Kaut kas iebira aci.

– Būs no sodrējiem.

– Iespējams.

Lai būtu tā – lai skaitās, ka no sodrējiem. Kādam jodam te ošņāt pēc skaidribas, pamēģini tikai, un – olalā! – karuselis no jauna ies vaļā. Un beigsies ar to, ka viņi vēlreiz, kā saka, tikai izecēsies, netikdami ne pie kāda gala, kā jau iepriekš labi zināms. Nu, ko viņi izrunāja pirmsit mašīnā? Ne sūda! Tikai salēcās ar pierēm, izmeta villu, un atkal – cik garš, tik plats...

– Mazgājies nu un nāc pusdienās, – Veldze sacīja, nelūkodomās uz Ingu, bet kaut kur sāņus, droši vien lai slēptu saraudātās acis. – Tev jau laikam atkal vajadzēs tīru kreklu.

– Ak tu vella, arī šito esmu jau savazājis! – viņš iesaucās.

Viņiem nebija par ko runāt, un abi to sajuta – viņi laipoja un likumoja, bīdamies pieskarties sāpīgajām vietām un pūlēdamies neievainot otru un nesasisties pašam. Veldze iznāca Ingum līdzī virtuvē un lēja no kausiņa viņam uz rokām siltu ūdeni, kaut gan tikpat labi viņš varēja nomazgāties arī bļodā kā citkārt. Vai viņa domāja, ka tādējādi izdosies radīt kādu tuvību? Izlīgt? Padarīt par nenotikušu to, kas bija atgadījies? Kā jau sievietē – viņa pūlējās novērst tikai sekas. Ja ne citādi, tad aizpūderēt un aizsmiņķēt... Cauri pūdera kārtai Ingus skaidri redzēja sārtos plankumus viņas sejā. Ko gan iespējams aizšpahtelēt, Veldzīt? Veltīgi pūliņi, tieši!

Taču pie galda viņi piesēdās saskanīgi un draudzīgi, it kā nekāds melns kaķis nebūtu pārskrējis pār ceļu, un apsēdušies ne ar mājienu neatgādināja viens otram neko – pa daļai Elfas un mamma dēļ, kas pusdienoja kopā, pa daļai tālab, ka Veldzei, redzams, negribējās atcerēties notikušo, bet viņam savukārt likās veltīgi un muļķīgi deldēt mēli pa tukšo un bojāt tikai omu.

Veldze no pudeles ielēja viņam un sev. Elfa atkrita, mamma arī.

– Tu, mamma, iedzēri zāles? – liedama viņu, Veldze atgādināja.

– Ak, pareizi! – mamma attapās, ka ne – ka nav ieņēmusi vis, piecēlās, nozuda durvis, pēc tam atkal atgriezās un nobēra uz galdauta blakus savam šķīvim vairākas tabletes un pilulas, dažāda izmēra un nokrāsas ripas, zirga devu, tieši. Un tas, pēc ārstu domām, rijams trīsreiz dienā – o vella! – lai...

– Ingu! – Veldze viņu apsauca, nez ko saskatījusi vai domājusi saskatām viņa sejā. Kas tad viņam? Ja tas draņķis mammai ir jādzer, lai tik sit mēgā!

Viņš novērsās no mamma un tabletēm, ar neapzinātu kustību pasniedzās pēc glāzes, pacēla to pret gaismu un, palūkojies cauri dzēriena viegli dzirkstošajam sārtumam, joprojām neteikdamas ne vārda,

ar pāris lieliem, guldzošiem malkiem iztukšoja līdz dibenam, nevis izbaudot izcila, labi izturēta markas vīna burvību, bet itin kā tikai noskalojot uz leju rikles galā iestrēgušu sausu kumosu. Un tikai izmalcojis atguvās, ka nebija taču pat uzaicinājis Veldzi iedzert kopā, kā to parasti dara.

– Veldzīt!

Veldze piešķieba pie lūpām glāzes maliņu – diez, nodzēra kaut cik vai nenogaršoja nemaz – un atkal glāzi nolika uz galda.

– Kas tad nu? – Ingušs pabrīnījās.

– Tāpat... – Veldze īsi atbildēja, un tās skatiens aizplīvurojās.

Ņēmusi ļaunā, vai? Un ir jau arī pamats! Izkampa viņš savējo kā kamielis, aiz slāpēm aizcieties, ne acu nepamirkšķinājis, uzlēja tikpat kā uz karstām oglēm, vecais hroniķis!

Gribēdams vērst par labu nejaušo misēkli, viņš pasniedzās pēc pudeles, lai ielietu pa otram lāgam un šoreiz nevis izmestu negausīgi un aizgūtnēm, bet iedzertu kā cilvēka kopā ar Veldzi, taču tā pārprata viņu, aprāja ar mazu pārmetumu:

– Ingu, diezgan, vairāk ne. Vispirms ēd!

Un viņš atkal atvilka roku, sakaunēdamies un vienlaikus iekšēji skaizdamies, ka Veldze viņu sarājusi un aprāvusi kā muļķa puiku. Vai nepietika ar to, ka sieva jau bija noteikusi, kā viņam dzīvot un kā ne? Vēl tā kāroja nolikt, cik viņam dzert un cik ne... un pēc tam Veldzei sakārosies nosacīt, kā viņam būs domāt un kā ne... Vai viņš Līgotnēs nebija kā tāds lupatu lellis un ampelmanis, kuru pret viņa gribu otrs raustīja un dancināja ar zelta pavadiņu, no kuras viņa spēkos nebija norauties, jo viņš bija stingri uzkāries uz ēsmas? Vai cauri Veldzes maigumam un asarām kā īlens no maisa ik pa reizei nelīda riebīgs budzisks splins par plikatām, pret kuriem tā izturējās ar apzinātu un neapzinātu nicināšanu un vienu no kuriem sev par prieku un patikšanu bija piejaucējusi un aplaimojusi. Nu Veldze vēl tikoja pieslīpēt viņu pēc sava ģimja un līdzības kā dievs tas kungs! Bet tā nekad nebūs, nekad, Veldzīt!

Ingušs manīja, ka abpus mutes savelkas cieti un spītīgi muskuļu mezgli.

– Ingu! – Veldze uzrunāja viņu pāri galdam, un pēc bezpalīdzīgā mulsuma tās sejā un balsī viņš noskārtā, ka droši vien izskatās zvērīgs.

– Būs jau labi, – viņš atģizdamies teica un paraudzījās Veldzes šaurajā, bālajā sejā. Nu, ko viņš te uzskrūvēja un kurbulēja sevi, kā kad runa būtu par nez kādu briesmīgu un nāvīgu ienaidnieku, kurš jāuzveic ar muskuļu spēku, nevis par šo mazo, trauslo, kaut kur sirds

dziļumos aizlauzto sievišķīti, kas viņu milēja patiesi un dziļi – varbūt patiesāk un dziļāk par visiem meitiešiem, kādi viņam jebkad mūžā bijuši. Nevienu vienīgu brīdi Veldze nav viņam vēlējusi ļaunu, gluži otrādi, pēc sava prāta un saprašanas aizvien pūlējusies darīt tikai labu, vienīgi labu... Un, lai arī Veldzes priekšstati par labo un ļauno dažbrīd ir atšķīrušies no viņa uzskatiem par labestību un ļaunumu, nesaskatīt vai sagrozīt Veldzes centienus un pūliņus būtu zemiski – Veldze to nebija pelnījusi, točno!

Arī tagad Ingus redzēja, cik tieši viņa izjūtas atbalsojās Veldzē tikpat kā spoguļi – kā, viņa spīvumam atbildējusi ar klusām raizēm, tā uzreiz uzstaroja, tiklīdz atslāba viņa iekšējais spriegums. Ar mīlošas sievietes nemaldīgo nojautu tā uzminēja viņa noskaņu un pāri galdam uzsmaidīja noslēpumaini un maigi.

– Par ko tu smaidi, Veldzīt?

– Tāpat. Man ienāca šis tas prātā.

– Vai tas ir kaut kas labs?

– Ļoti!

– Tad es arī gribu to zināt.

Veldze pameta skatienu vispirms uz Elfu, kas garlaikoti un negribīgi skribinājās ap ceptas gaļas gabaliņu, pēc tam uz mammu, kura, jau ieturējusies – ātri un maz kā putns, tagad ar sikajiem, gluži kā bērna pirkstiņiem knābtin uzknābāja no galdauta savas tabletes.

– Vēlāk, Ingu, – Veldze sacīja.

– Nu, vēlāk es būšu šķūnī. Jāpakapā malka.

– Elfa, neblēņojies ar ēdienu!

– Es...

– Varbūt man tevi pabarot?

– Nevajag...

Mamma, izdzērusi zāles, uzreiz sāka žāvāties – pēc pusdienām tai patika nosnausties.

– Likties un nogulēties, vai?

– Ej, ej vien.

– Bet trauki?

– Es nomazgāšu.

– Tad jau gan.

Mamma aizgāja, taču Elfa ar nelaimīgu seju joprojām sēdēja pie pustukšā šķīvja.

– Neiet iekšā? – līdzcietīgi uzbilda Ingus.

– Neiet...

Veldze nopūtās.

– Un kurā viņa atsitusies, tāda ņerga?

– Laikam jau manī! – Ingus teica, un abi iesmējās.

Veldze paņēma pudeli un vēlreiz piepildīja glāzes – Ingum un sev. Un viņam atkal kā dzeltin iedzēla, ka Līgotnēs to darīja tieši Veldze – nevis vīrietis kā citur, bet sievietē, kā uzsverot, kas ir ģimenes galva un noteicējs šajās mājās.

Kādas mulķības! Vai nebija vienalga, kurš lēja vīnu? Viņš bija kļuvis trakot sikumains un aizdomīgs, točno! Un vai tas necēlās tādēļ, ka dvēseles dziļumos viņam trūka īstas pārliecības par sevi un savas vērtības apziņas, bez kuras vīrietis ir nulle un tukšs gaiss, – viņš visās lietās un vietās par varēm lūkoja saskatīt tikai tiešus un aplinkus mājienus uz savu niecību, lai pēc tam atkal saceltos un dumpotos.

– Iedzēsim! – cenzdamies nedomāt ne par ko, viņš teica Veldzei un no jauna ar netīšu alkatību un aizgūtni gariem malkiem iztukšoja glāzi līdz dibenam, kamēr Veldze atkal tik tikko apslāpināja lūpas.

Mazgādama traukus, Veldze ik pa brīdim saklausīja zemus, dobjus būkšķus, kas atplūda no attālā šķūņa ne vien kā gaisa viļņi, bet arī kā smagi zemes satricinājumi, kurus viņa uztvēra ne tikai ar dzirdi un varbūt pat ne tik daudz ar dzirdi, cik ar visu ķermeni, kurā tie itin kā atbalsojās. Ingus skaldīja, un dimdošajos cirvja zvēlienos pret blūķi, no kuriem drebēja zeme, pārpārēm viedās varena muskuļu jauda, kuru Veldze pazina un klusībā apbrīnoja, no kuras nevilšus sazin kāpēc baidījās, kā visi vājie apzināti un neapzināti bistas no stiprajiem, un kura vienlaikus deva viņai drošības sajūtu, pēc kā viņa tiecās, tāpat kā visas – un it īpaši miesīgi vārgās – sievietes alkst pēc aizstāvības nodrošinājuma, ko sniedz vīrieša fiziskais spēks.

Viņa atcerējās, kā Ingus sēdēja pretim pie galda pēc pirmās glāzes. No viņa tam ausis uzreiz bija sākušas kvēlot, visa būtība izstaroja tādu versmojošu dzīvesspēju, ka Veldze, paraudzījusies pāri galdam, uzreiz sajūtās tik necila un neizskatīga – neievērojamāka un nenozīmīgāka nekā jebkad, parasta viduvēja vista iepretim šim krāšņajam, enerģijas pārpilnajam, pašpārliecinātajam gailim, un pašas personas niecība viņu dzina kā mietu zemē...

Kāpēc viņa tik ļoti baiļojās Ingu zaudēt ar sazin kādu taisni šausminošu iepriekšnolemību? Vai viņai no mammas pielipusi tā mūžīgā bažišanās – kaut tikai nu kas nenotiktu un neatgadītos? Ne mazumu baigu mirkļu pārcietusi mūžā mamma, tas tiesa. Partizāni un uzbrukumi, bīstami ceļu likumi un mežu ķemmēšana, slēpņi un slazdi...

Vai mamma, aizvadot no rīta tēvu, katrreiz skaidri zināja, ka vakarā atkal sagaidīs mājās? Ak, ne katrreiz, ne tuvu. Un tagad mamma

ar savām mūžīgajām vaimanām un aizdomām satracinājusi arī viņu, Veldzi, aplaidusi kā ar sērgu...

Veldze atkal ieklausījās, un šķivis sastinga viņas rokās. No šķūņa atplūda rāma un sparīga dimdoņa. Ingus skaldīja malku viņu mājai, viņu pavardam, viņu bērniem – plēsa zarainos, sveķainos egļu blukus, kuros strēga cirvis, dauzīja kā akmeņus aiz savas kūsājošās spēka pilnestības, pār kuru Veldze pēkšņi apzinājās savu pārākumu! Tas šķita kā uzlidojums šūpolēs, no kura gavilējoši pamira sirds. Viņai taču piederēja tā vara un tā laime, ko vīrietis jaudāja tikai vērot no malas un varbūt vēl vienīgi iztēloties, bet izjust nekad. Viņa bija noteicēja par otra dzīvību. Viņai bija tiesības izlemt, laist to pasaulē vai nogalināt. Viņa varēja pagodināt vīrieti ar vēlēšanos dzemdēt tā bērnu vai izteikt tam savu nicināšanu ar nevēlēšanos. Vai iespējamās vēl lielākas tiesības un vēl lielāka vara – un kam? Dievam? Jāsmejas. Un kas bija salīdzinājumā ar to Ingus diženais muskuļu spēks? Katrā ziņā abi bija kviti, jo pasaulē nav tāda vīrieša, kas nevēlētos dēlu, – un viņa izšķirs: būs vai nebūs?

Veldze atskārta, ka īstenībā jau ir izšķirusi – tad, pie galda, kad Ingus pēkšņi atplauka un kad viņa, arī uzreiz iekšēji atvilgdama, sacīja, ka vēlāk kaut ko grib pateikt, kaut ko labu un ļoti svarīgu, un uzmeta divus zīmīgus skatienus – vispirms Elfai un pēc tam mammai, divus tik daiļrunīgus mirkļus, ka citam cilvēkam tūlīt viss būtu saprotams un skaidrs, tikai ne Ingum, neattapoņam, vīrieša galvai, kas bija atjautīga uz daudz ko – uz motoriem un mehānismiem, dzelžiem un trubām tā bija tik apķērīga, ka brīnums, tikai ne uz to, kas ir pats būtiskākais pasaulē!

Šķīvji sāka skanēt un šķindēt Veldzes rokās steidzīgi un augstos toņos un, ieklausīdamās Ingus dimdināšanā viņa pacilāta domāja par to, ka, pabeigusi ņemties ar traukiem, viņa ieies šķūnī un Ingum to pasacīs. Viņiem būs bērns! Tas ir svarīgāk par visu un apgriezīs visu dzīvi otrādi!... Ak, ja jau pirmīt mežā Veldze to būtu pateikusi, teiksim, mirkli, kad tik tuvas saskārās cigarešu uguntiņas, droši vien nebūtu noticis nekas. Abu – it sevišķi Ingus – nelaime, ka viņi pārāk sākuši vandīties pagātnē. Bet gaidāmais bērns – tā būs nākotne, viņi cerēs un ilgosies pēc dēla, un viņu acis uzreiz pievērsīsies nākamībai.

Bet viņa, stubbiķe, vēl bija sadomājusies par abortu! Un tikai tāpēc, ka nav neviena, kas varētu mazo pieskatīt! Smieklī nāk! Vai tad tā nu būs, ka neatradīsies neviens cilvēks? Par naudu taču! Vissliktākajā gadījumā viņa uz kādu laiku var arī aiziet no darba pastā – viņi nav nekādi nabagi un utubungas, kas to nevarētu atļauties, viņiem nav jādreb par katru kapeiku, lai tikai...

Veldzes domas pārtrūka.

Kas tas bija? Viņa no jauna saspringti ieklausījās, uzreiz nesaprazdama, ko īsti izdzirdusi un ka šoreiz tas nav troksnis, bet, gluži otrādi, klusums. No šķūņa, tricinot zemi, vairs neatlidoja dobjie būkšķieni. Viņa pastāvēja, gaididama, vai viss atkal neatsāksies, bet klusums bija pilnīgs un dziļš, un tajā varēja dzirdēt tikai mammas grozišanos gultā un tālu, aizvien dziestošu motocikla rūkoņu nez kur uz ceļa.

Salikusi traukus žāvētājā, viņa izgāja pagalmā un aizstaigāja līdz šķūnim. Iecirsts līdz pusei bluķī, stāvēja cirvis, uz naglas karājās Ingus vecie svārkī, no saskaldītajām šķilām nāca stipra sveķu smarža.

– Ingu!

Neviens neatsaucās, tikai paspārnē kāds paklusām skrapstinājās – varbūt putns, varbūt pele.

– Ingu!

Viņam vajadzēja būt šepat tuvumā, patālāk iedams, uzģērbtu taču svārkus, noliktu vietā cirvi.

Veldze apgāja ap šķūni. Pie dienvidu sienas sīca un zumzināja dažādi lidojoši kukaiņi. Viņai uz piedurknes uzlaidās mārīte un rāpoja lejup uz plaukstu. Viņa pastiepa delnu pret sauli, gaididama, kad sīkā, melni punktotā vabolīte pacelsies spārnos, bet tā tikai tekālēja, un Veldze ar dīvainu – drīzāk skumju nekā priecīgu – izbrīnu noraudzījās uz mazo, košo dzīvībiņu, kas bija atmodusies pavasarim.

– «Biz, biz, mārīt, mājiņ' deg, biz, biz, mārīt, mājiņ' deg...» – viņa čukstus skaitīja kā bērniībā, un mārīte beidzot pacēlās – un uzreiz izgaisa kā nebijusi.

– Ingu-ū!

Viņa aizstaigāja līdz garāžai. Gan mašīna, gan motocikls stāvēja savā vietā.

«Gan jau ir kaut kur tepat,» Veldze teica sev, domādama par Ingu, bet viņas sirds nezin kāpēc sāpīgi sažņaudzās kā ļaunās priekšnojautās.

– Ing-u-ū! – viņa sauca vēl beidzamo reizi, jau noģizdama, ka neviens neatbildēs, un tas patiesi arī nenotika.

Un Ingus arī nevarēja atbildēt tās saucienam, jo tobrīd bija jau ļoti tālu, tālāk, nekā Veldze varēja iztēloties, gandrīz pašā Auruciemā, bet līdz Auruciemam no Līgotnēm ir pilni vienpadsmit kilometri – vienpadsmit apkārt pa šoseju un septiņi, ja likumu griež nost, braucot pa taisno, gar mehanizācijas skolu, bet ar Alberta Krauzes ižu viņiem, protams, nebija nekādas vajadzības kratīties pāri tūrumiem un

bakstīties cauri mežiņam, lai tikai ietaupītu četrus nieka kilometrus, kas motociklam ir tīrais nieks, – viņi drāza slaidi pa šoseju un sasniegza Gūtmaņus ātrāk, nekā Veldze pabeidza trauku mazgāšanu un pa īstam apjauta, ka šķūnī pēkšņi iestājies klusums. Un, kad Veldze beidzamo reizi sauca Ingus vārdu – jau ar lielām šaubām, vai dzirdēs vīru atsaucamies, Krauze ar zobiem izvilka no pudeles korķi un iepildīja no tās Ingum un sev ērtos plastmasas piņģerotos, kuri neplīsa, ja nokrita, un kuros nebija arī redzams, ka šķidrumš ir maķenīt duļķains, ar nedaudz dzeltenīgu nokrāsu, jo stipram dzērienam galvenais ir grādi, nevis paskats, šņapstam ir jāsit bēniņos, nevis jāsmaržo pēc rožūdens – tā tas ir.

– Nu, šķiebjam iekšā! – Krauze paskubināja. Viņa sieva uz divām dienām bija aizbraukusi pie meitas, un Krauze vienatnē, burtiski, nika nost. Govs, suķis, vistas – tpī, un tā saucoties svētdiena!

Krauze izmeta savu ķobi kā ogu, bet Ingus paoda un saviebās.

– Ko ošņājies kā sunš ap stabu – stum purnā!

– Vai tas ir tas pats, kas vakar?

– Uhū! Un kas tad ir?

– Es dabūju dirāt āžus, – Ingus atzinās, – un tu zini, kas man par kuņģi – uguņi varu vicot iekšā, un ne silts, ne auksts!

– Stop! Godīgas paģiras, to jā, bet nelabu dūšu tu esi kur citur noķēris, nevis no manas ļergas! Būsi kādu draņķi rijis pats uz savu roku... Mums nevajadzēja laizīties pie bodes ap to vīniņu, fakts, bet uzreiz šaut pie manis. Bet es baidījos, ka vecene vēl nav aizkopusies. Met – un še, uzkod!

Ingus izdzēra, novaikstījās, bet nekādu ēdamo neņēma.

– Jā-ā, man arī šorit bija trakas paģiras, vella milti! – Krauze nošausminājās. – Jāiet govi slaukt, oi, galva kā kubuls! Domāju, ka es šai par kūtspuisi! Ši pa Rīgu kā kundze, bet es lai ap lopiem jārējos! Griežos uz otra sāna, pūstu tik nost. Bet vai tev, cilvēkam, ir miers? Kur nu! Govs, ragana tāda, mauj, vepris, vecais rūniķis, kviec nebalsi... Un pašam ar: un tik kaltē, un tik kaltē, ka vai traks. Novārtījos turpat līdz kādiem desmitiem, vai. Bet beigu beigās tak jau jāstutējas kājās. Iestrēbu rūgušpienu, padevu cūcietim, šā tā izspaidīju to velna spārdikli... Gribas palāpīties – mājās ne cilvēka dvēseles. Lūkoju viens – vienam sprūst. Līdz pusdienām nobakstījos pa māju, bet nekas, saproties, neiet no rokas. Galu galā bāžu polšu ķešā un rāpjos seglos mocim. Domāju, ko pirmo satikšu... Un tad man ienāci prātā tu. Bet pa ceļam sāku tā kā pa bišķim durstīties – svētdiena, cienīgā droši vien mājās... Un piepeši, debesu tēvs, dzirdu – kāds tak dauzās pa

šķūni! Ne jau nu vecene, domāju, ne arī pati madāma. Tas būs Ingus, vella milti, vecais lāga zēns Ingus!

Ingus pasmaidīja.

– Likteņa pirksts! – viņš sacīja.

– Tik tiešām – likteņa pirksts! – Krauze piekrita un ielēja pa otram.

– Mana sirds taisni vai salēcās stāvus, kad es... Met, Ingu! Tik labu «dzimtenīti» tu nekur citur nedabūsi kā tikai pie vecā blēža Alberta Krauzes. Fakts? Fakts! Prakse, čabulīt, prakse... Turpat trīsdesmit gadi. Kur nu! Pāri par trīsdesmit! Kopš friču laikiem. Cik ūdeņu nav aiztecējis, Jēziņ, cik labu draugu un caurumšvāģeru, cik nekrietneļu un sūdabraļu nav ar kājām pa priekšu aiznesti, valdišanas mainījušās, bērni izauguši, bet pašbrūvētais palicis, kā saka, mūžam strīpā.

Un, apliecinot to, Krauze iedziedājās augstā tenorā, ko nekādi nevarēja gaidīt no šī jau vecišķi smagnējā un krietni pasirmā tēvaiņa:

– *Alutiņi, vecais brāli,
Tu par mani vecākais:
Es piedzimu, tev' atradu,
Es nomiršu, tev' atstāš'.*

Un, kaut arī dziesmā bija runa par alutiņu, tas viņiem netraucēja iedzert vēl pa ļobim daudz stiprākas dziras, ko Krauze izmeta vienā paņēmienā, mundri nošēkdami, bet Ingus izmocija ar acīm redzamu piepūli, vēl joprojām neganti viebdami un šķobīdami. Šņabis viņam šodien nez kādēļ nelida īsti iekšā, šķita šķebinoši smirdīgs un sīvs. Un kāpēc viņš vispār atkūlies uz šejieni – pametis visu un atplēsis atkal šurp, uz Gūtmaņiem, no kurienes vakar tikai vēl vakarā aizbrauca ar durnu galvu un šķērmu dūšu un nakti klusībā nolēma turēties cik iespējams nostāk? Ieradums? Nespēja atsacīt Albertam? Dumpības gars? Vēlēšanās pierādīt Veldzei, ka viņu nevar vis grozīt un dancināt pēc patikšanas kā nerru?... Vai arī nepieciešamība aizslaucīt... noskalot to, kas viņu žņaudza un smacēja?...

– Ko tu tik skābs? – Krauze ievēroja. – Zobi sāp vai mēnešreizes?

Ingus atmata ar roku.

– Vai arī cienīgā ieklupa ancukā par vakardienu?

– Ieklupt jau nu neieklupa...

– Varu iedomāties: nopinkšķēja vienu kārtu! Uz to viņas visas nav mācāmas. Kā saka, nedod ēst, dzert, ļauj tikai paraudāt. Viņām asaras ir tas pats, kas mums šņapsts.

Ingus klusēja.

– Neņem aubē! Ja es klausītos visā, ko mana Ilze man borē, es būtu jau viņpasaulē vai trakonamā, fakts! Ar sieviešiem vislabāk tā: acis nelec, bet pa klusam dari savu.

– Visu pa klusam neizdarīsi, točno!

– Un kādus kalnus tu gribi ar blikšķi gāzt?

– Es pats nezinu! – Ingus iesaucās caur sakostiem zobiem un saspieda glāzīti tik stipri, ka plastmasa sadrupa sauļā un kandža izlija pār pirkstiem. – Brižam man rādās, ka gribētos atpakaļ uz melioratoriem. Liekas, jātiek tikai atpakaļ – un uzreiz viss atkal būs kārtībā. Atceries, kā šancējām kopā un kā... Bet tu jau pats visu zini, ko es tev sākšu klārēt!... Bet tad es padomāju un pamazām sāku šaubīties, vai tas tā ir un vai tā nav tikai fiksa ideja. Mani vilkšus velk prom no Līgotnēm, bet pats nezinu, uz kurieni. Liekas, esmu kaut kādā zaņķī līdz acīm, ķepurojos kā pa vircu, točno... un knapi turos virspusē... Un tad es sev vaicāju, kā man trūkst, – un man netrūkst nekā. Man ir viss: sieva, bērns, māja, mašīna... Es neesmu arī ne kropls, ne tizls. Bet es griežos kā suns un ņeru pats savu asti. Man nav labi tā, kā ir, bet es nezinu, ko un kā es gribu.

Kamēr Ingus runāja, Krauze piecēlās, sameklēja saspīestās vietā citu glāzīti un pielēja.

– Še, izmet, un viss noklārēsies kā saduļķots ūdens!

– Nekas nenoklārēsies! – Ingus spīvi sacīja, tomēr strauji izdzēra.

Krauze īsi iesmējās.

– Zini, Ingu, kā pie mums, lēģerī, sacīja par tādiem kā tu?

– Nu?!

– Бесится с жиру.

– Tu nekā nesaproti, Albert!

– Tev ir par maz nelaiimes. Tur tas āķis! Un par daudz naudas un vaļas. Tevi vajadzētu ietupināt, he-he, uz kādiem gadiņiem, lai tu sajustu uz mēles, kā garšo brīvība, čabulīt. Un kāda laime ir pilna guza un sievišķis gultā blakus.

– Ko tu man bāz nāsīs sievu un pilnu vēderu?! Pie tā esi pieradis tikpat labi kā es. It kā desmit gadu ķurķī nemaz nebūtu bijis, varu derēt! Dūšīgi piepakojies, katru vakaru tu liecies uz auss blakus Ilzei – un nepavisam neizzvani to par kādu tur sevišķu laimi, jo klabeklis esi varens, taisnība, bet gluži tik liels muldoņa vēl ne... Un, ielīdis migā, tu sūti kā vepris līdz rītam ar svētu pārliecību, ka savu vainu esi izpircis un...

– Kādu vainu, apžēlojies! Asinis nekad nav lipušas man pie nagiem! To var katrs apzvērēt. Citādi arī nebūtu ticis cauri ar desmit, bet

kā bankā dabūjis visus divdesmit piecus – un tagad droši vien jau lidi-
nātos ar spārniņiem un baltā paltrakā šķīsts un tikls, nevis laktu šo
grēcīgo un – vella milti! – tik saldo šņabīti, fakts.

– Ielej! – teica Ingus un pabīdīja savu trauciņu uz Krauzes pusi.

– Tā ir cita valoda, – vēlīgi atsaucās Krauze, paskalināja kandžas
paliekas pret gaismu un sadabūja jaunu pudeli.

– Albert!

– Nu?

– Reiz mēs esam sākuši par to runāt... Vai tiesa, ka... Saki man –
kas īsti nošāva Voicehovska brāli?

Krauze savieba skābu seju.

– Kādam jodam tas vajadzīgs? Lai atkal, kā saka, pestītos pestītu un
kristītos kristītu, jā?

– Man vajag zināt! Tu taču esot bijis tur klāt...

– Nu, biju.

– Un redzēji, kurš... Nesāc tikai liet, ka tanī brīdī lidi aiz pakša sevis
pēc un neko nemanīji...

– Varu apzvērēt, Ingu, es tas nebiju! Nepiedūru ne pirkstu! Lai
mani sasper...

– Es neprasu par tevi, Albert! Es prasu par...

Krauze greizi pasmīnēja.

– Ne par mani? Tad jau pats, čabulīt, itin smalki zini, kurš... Bet, ja
es pasacišu balsi, vai tu necirtīsi uzreiz preti: «Albert, vecais blēdi un
sesk, – kaut arī tu man esi draugs – tagad tev ir parocīgi mest visu pār
nelaiķa Stengrēvica kārti, šodien tev ir viegli būt tik gudram, cik gudra
mana sieva būs rīt, bet kur tavs prāts bija vakar, tu suņadēls?» Tā tu
teiksi! Jo visi mēs esam gudri ar aizvakardienas datumu. «Bet likteni
paredzēt mums nav lemts, nav lemts.» Un par to jāiedzer!

– Nelaipo, Albert! Un neizlokies!

– Es neizlokos. Tikai nesaprotu, ko tu šodien tā uzkāries uz vecām
lietām? Kāda muša tev iekodusi pakaļā? Kas bijis – bijis, kas pagājis –
pagājis... Abi tagad miruši – un lai dus. Un, ja tur, otrā pusē, ir dievs,
tad tagad tā ir viņa darīšana un ne vairs mūsējā.

Abi paklusēja. Un Krauze izlīdzinoši piebilda:

– Viņš tikpat vairs nebūtu bijis dzīvotājs.

– Kas?

– Zenons Voicehovskis.

– Ko tad tādu jūs viņam izdarījāt?

– Jēziņ, ko tu kliedz? Neko. Viņš jau bija smagi dabūjis pa spār-
niem pirms tam. Pie atkāpšanās. Esot uzdūrušies aizsargiem, vai. Kas

viņu pēc tam aizvāca uz Saulgozēm pie tēva un kā tas pēcāk nāca gaismā, nezinu... Tikai parādās vienudien šepat Gūtmaņos Vitolds. Atbrauc, sak, mums, Albert, bišķi līdz!

– Un tu brauci!

– Bet es tak...

– Tev pameta ar pirkstu – un tu tecīņus laidies līdz. Un pilnīgi tukšām rokām, vai ne?

Krauze sakucies pavirpināja pirkstos plastmasas glāzīti. Tad strauji pacēla skatienu.

– Ja tev būtu apcietināts un izvests svainis, tu arī «tecīņus laistos līdz», kā tu saki. Jūs, jaunie, esat šausmīgi gudri – kamēr var braukt tikai ar muti. No tā, ko es esmu pārdzīvojis, tev, čabulīt, bikses būtu pilnas, fakts!

– No skata, kā jūs viņu vilkāt, jo viņš nespēja paiet, un pēc tam...

– Jau teicu un atkārtoju: es nepiedūru pirkstu!

– Ko tad tu dariji? Noskatījies? Vai kaunīgi aizgriezies un kņopēji bikses?

Krauze atkal brīdi klusēja.

– Bet ko tu būtu darijis manā vietā? – beidzot viņš ieteicās neskanīgā balsī.

Tagad paklusēja Ingus.

– Es nezinu, Albert. Bet...

– Tā vismaz ir atklāta valoda – un paldies par to pašu. Tu domā, es vienmēr zināju. Ne vella! Man bija knapi divdesmit. Pienapuika, zaļknābis... Tagad tādi vazājas apkārt ar ģitārām un vēl – kā avizēs raksta – tikai «meklē savu vietu dzīvē». Bet mēs tā nevarējam meklēties gadiem ilgi. Tur dažreiz bija, kā saka, stundu jautājums: vienā pusē vai otrā pusē? Tā, čabulīt...

Abi saskandināja. Plastmasas trauciņi nevis notinkšķēja kā stikla glāzes, bet, atsizdamies viens pret otru, sausi un nedzīvi nopakšķēja. Ingus pacēla savējo pie lūpām, nemanīdams ne smaržu, ne garšu, – dzēriena malks noskrēja leju dedzinoši kā liesma.

– Jā, tad bija karsti laiki... – teica Krauze, kavēdamies atmiņās. – Cilvēka dzīvībai nebija ne plikas špickas cena, fakts. Tādam, kas to nav izbaudījis, ir grūti iedomāties, cik jestri tas gāja, čabulīt...

Krauze nokāsējās un iesāka:

– *Nosit sievu, pakar bērnus*

Un tik dzīvo, un tik dzīvo, un tik dzīvo...

Dziedādams Krauze ar plaukstas malu sita pa galdu takti. Ingus pasniedzās pēc pudeles un ielēja abiem.

– *Milē vienu, milē otru, milē trešo,
Milē visas trīs uzreiz!
Lai dzīvo jaunība, lai dzīvo jaunība,
Un līdz pat sirmam vecumam lai dzīvo jaunība!*

Skurbumā Krauzes tenors kļuva vēl augstāks un stipri drebēja. Vecs, jā, jau vecs metās Alberts Krauze, lāgā vairs neskanēja, bet kādreiz – kādreiz bija tāds dziedātājs! Kas tikai nebija Krauzes repertuārā! Ko nu tagad vairs – gadi! Gadu dara savu. Jau piecdesmit pieci, un tie desmit krātiņā rēķināmi dubulti...

– Vēl pa vienai, un stūrēšu uz autobusu! – ieminējās Ingus. – Ka vēl nepārlāpos, točno.

– Sēdi nost! Kur tev jāskrien? Mājas nav zaķis! Es aizraušu tevi, ka nemetīsies!

– Es apsolīju Veldzei... Kaut ko es, liekas, apsolīju. Jā, sacirst malku!

– Kas tu esi – kalps, vergs, ka tev svētdienā jācērt malka? Tevi apceļ par maizes klaipu, un tu ļaujies... Ja es šitā palaistos, jau trešajā dienā lļe jūgtu mani arklā, fakts. Pasēdēsim, padziedāsim...

– Bet uz beidzamo autobusu es gan iešu, točno.

– Līdz beidzamajam tālu! Sēdi! Uzziņģēsīm, kamēr mana vecene Rīgā. Iet? «Ma-na sieva...» Trīs, četri! Aiziet!

– *Mana sieva dzīvo Rīgā,
Es uz laukiem būdiņā...*

Ingum bija lācis uzkāpis uz auss, bet tagad kopā ar Krauzi skanēja, kā šķita, gluži brangi.

– *Viņa brauc ar autotaksi,
Es ar savu klibo Maksī...*

– Prozit! – Ingus iesaucās, manīdams, ka beidzot pārvarēts iekšējs aizsprosts un viņam sāk reibt. Viņš grima skurbumā strauji un dziļi kā akmens ūdenī – ar atvieglinājuma un aizmīršanās sajūtu. Un vai, ar vīrieša prāta skadrumu visu dienu tiecoties pēc īstenības un skaidrības, viņš vienlaikus zemapziņā tomēr nebija baidījies un vairījies no tās, kārojot atsvabināšanos no kremtošajām domām – vienalga, pa kādu ceļu, kaut vai kārtējo reizi pa šo?...

Sāka krēslot, bet Ingus vēl aizvien nerādījās. Un jau sen bija skaidrs, ka viņš aizkūlies sazin kur uz kādām kaimiņu mājām un droši vien dzer. Ko gan citu var sadarīt no pusdienām līdz vakaram, ja ne dzert? Veldze to zināja ļoti skaidri – skaidrāk, nekā viņai būtu gribējies, jo tas nebija nekas jauns, tas bija atkal tas pats, jau kuro reizi tas pats – viss atsākās un griezās riņķī kā karuselis, nekas, gluži nekas nemainījās, nedz viņas asaras, nedz pārdzīvotie gaišie tuvības brīži nebija līdzējuši un nebija grozijuši gluži neko, ne pašu mazāko nieciņu un ne drusciņu tie netika vērtuši par labu... Būtu kaut jel ienācis iekšā, pasacījis, uz kuriem dodas, lai viņai vismaz nevajadzētu lauzīt galvu un noņemties ar minēšanu. Nē, pat tik daudz ne! Aizbēga pie pirmās izdevības, aizskrēja kā aizcieties, kā norāvies! Itin kā Veldze būtu tikai priekšmets – bez nerviem un smadzenēm, vienīgi suns, kura vieta ir gatves galā pie šosejas. Kāds parādīja pudeli – un viss cits uzreiz zaudēja nozīmi: sieva, bērns, mājas – nekam vairs nebija nekādas vērtības.

Bah-bah... ba-ah...

Kas tas bija un kur? Vai atkal šķūnī? Viņa, viscaur saspringusi, ieklausījās, ar prātu apzinādamās, ka tas ir dzirdes māns, bet ar sirdi vēl neviļus cerēdama uz brīnumu.

Protams, tie bija nevis cirvja blāksķieni pret bluķi, bet smagās mašīnas duna uz ceļa – laikam piekabe grandot svaidījās pagriezīenos.

Un piepeši arī viņu sagrāba iedoma: paķert mašīnu, aizdrāzties kaut kur un atgriezties tikai melnā naktī – katrā ziņā vēlāk par Ingu, lai arī tas kādu reizīti pamokās šaubās un gaidās, lai pakvern gatves galā pīpodams, lai pasalst, lai... Bet tā jau nekad nenotiks, diemžēl ne... Pamatīgi iemetušais Ingus droši vien pat neievērotu viņas prombūtni un, ja arī pamanītu, tad diez vai raizētos, drīzāk nopriecātos, ka nav jātiekas vaigu vaigā tādā nebrīdī un ka, paldies dievam, vismaz šajā reizē nevajadzēs noskatīties sievas asarās un noklausīties žēlabās, kas apnikušas kā rūgta nāve. Ingus liktos līmeniski un uzreiz ieslīgtu dziļajā un ciešajā dzērāja miegā. Jā, visticamāk, ka būtu tieši tā. Ja viņa tādējādi varēja kādam sariebt, tad tikai pati sev – plicināt un deldēt jau tāpat izsikušos spēkus, pātagot nervus, jā, to viņa varēja, ja gribēja...

«Es laikam sāku pagurt,» tāpat kā vakar, viņa nodomāja, it kā žēlodama sevi, it kā sūdzēdamās kādam. «Esmu tik ļoti...»

Pag, kas tas bija atkal? Šķūnī?

Bet, izgājusi pagalmā, viņa dzirdēja, ka troksnis arī šoreiz nenāca no šķūņa, kas melnām aprisēm klusi slējās blīvas bālganumā. Visapkārt smaržoja kā pirti – pēc mikla gaisa un bērzu slotām. Cēlās

migla un bija jau aizvilkusi apkārtni ar duļķainu pelēkumu, kuram cauri ugunis, pamazām iedegdamās gan šur, gan tur šajā dziļas krēslas stundā, atvīzēja ar noslēpumainu, aizplivurotu blāvu. Veldze lūkoja vakara klusumā uztvert kādus trokšņus, kas liecinātu par Ingus tuvumu: iereibušu balsu neskanīgo dziedāšanu vai motocikla aizvien pieaugošo rūkoņu. Bet migla slāpēja visu, uzvāzusi pāri Mūrgalei savu matēto kupolu, un visapkārt valdīja liels, labs miers. Ak jā, viņa atcerējās, «āzītis» taču garāžā. Ingus piedzēries vismaz nebrauks ar motociklu. Bet viņa nez kādēļ nemanīja nedz gandarijumu, nedz kaut jel prieka atblāzmu, kā kad bālganais kupols būtu uzvāzis arī pāri viņas jūtām.

Ieņemt tableti, likties gultā un lūkot aizmigt? Miegā vismaz nevadzētu domāt ne par ko. Labi būtu tā aizmigt un vispār vairs nepamosties, ar vienu rāvienu atbrīvoties uzreiz no visa – no pagātnes un no tagadnes, nemocīt ne sevi, ne citus, atsvabināties pašai un atsvabināt citus... Un vakara klusumā šīs domas slidēja viņai garām kā rimtas, pelēkas laivas.

Iekramšķinājās krauklis. Pēc švikstiem bija dzirdams, kā tas laidās pāri Līgotnēm un pāri Ūdritei neredzami un rēgaini kā plīva, kraucieniem izdzīstot miglā un notumsā, kas recēja aizvien biežāka.

«Par ko es pirmīt domāju?... Ak jā... Kā es esmu nogurusi! Es esmu pārgurusi līdz nāvei...»

Veldze nopūtās un atgriezās mājās. Taču viņa negāja uz savu un Ingus istabu, bet vispirms ielūkojās pie Elfas, kā sieviešu vairums dvēseles mulsuma brīžos tiekdams pietverties pie sava bērna, it kā mazā būtne varētu sniegt to, kā viņai trūka un ko nespēja dot neviens, – atbalstu un līdzsvaru. Elfa bija jau aizmigusī. Pa durvju spraugu no virtuves iespīdēja vāja gaisma, un viņa skatījās, kā Elfa gulēja – mierīgi un silti kā putna mazulis ligzdā. Viņai kārojās paņemt meitu rokās un pieklaut sev klāt, bet bija bail izjaukt tās miegu, un viņa vienīgi nolūkojās, juzdama, kā bērna neapēnotais miers lēnām ieplūda arī viņā un savilkte muskuļi atslāba, pielīstot ar saldu smagumu. Negribējās neko darīt un nekur iet, negribējās ne par ko domāt, tikai ļauties šai netraucētajai, atbrīvojošajai vienaldzībai, grimt tajā kā siltā vannā, līdz galam atraisīties no pārsprieguma un aizmirsties...

Pāri gaismas strēlei ar putna spārna vieglo švikstoņu pārslidēja ēna, un, piepeši iztrūcināta, Veldze nevilšus bailēs atskatījās.

Tā bija mamma – vienā naktskrekļā un basām kājām kā no gultas.

– Tu vēl neguli, mamma?

– Kur Ingus?

– Ingus ir pagalam! – kā strāvas trieciens Veldzi ķēra atklājums, un, tverdamās pēc atbalsta, viņa apkampa, apķēra, skāvienā krampjaini sažņaudza mammas šauros, trauslos plecus. Un abas sievietes ieraudājās balsī.

Taču tad, kad Veldze, kā apmāta no jau notikušas nelaimes jausmas, iekliedzās, ka Ingus esot pagalam, – tieši tanī brīdī viņš izgāja pa Gūtmaņu durvīm, drusku paklupdams pret augsto sliekšni, bet citādi sveiks un vesels un pat vairāk nekā tikai sveiks un vesels vien, vēl piedevām gluži jautrā omā un savā nodabā paklusām dungodams, jo Krauzes šņabis bija izdarījis to, ko šņabim arī vajadzēja darīt, – tas bija izpildījis savu misiju un uzdzinis liksmu dullumu, aizskalojot visu, par ko viņam negribējās prātot un mežģīt galvu, jo izpunktierēt viņš tikpat tur nejaudāja neko, kauču smadzenes apgrieztu otrādi. Viņa ķermenis bija smags, bet prāts viegls, viņš jutās šķīstīts un atpestīts kā no lietuvēna, un līdzšinējās raizes viņam likās špicka, un visa viņa dzīve un it sevišķi Veldze rādījās tik tāla un sīka kā aplūkota caur lauka tālskati no pretējā gala, točno!

– Olalā! Kas par miglu! – izgājis uz ceļa, viņš pārsteigts iesaucās, jo gaiss bija tik balts un biezs, ka to varēja strēbt ar karoti kā piena putru.

Apkārt nebija saskatāms tikpat kā nekas, vienīgi no Gūtmaņu puses palsena gaismiņa kā vājredzīga acs glūnēja caur miglas duļķi.

Cik rāda pulkstenis?

Ingus apstājās un tuvināja to sejai, piebāza un piegrūda pie pašām acīm, bet nekā – tāpat kā vakarnakt, neskaidri balsnija tikai ciparnīcas pelēkums. Nu, galu galā viens pīpis! Autobuss tik un tā ir prom, ceļš zem kājām, un iešana vēl sokas gluži brangi, jo turēt viņš var krietni vairāk par Krauzi, tas ir točno! Alberts palika kūkojam un sveram tabaku pie galda, sašļucis kā desas āda un ļengans kā caurs miltu maiss, kamēr viņš vēl... O, viņš vēl novicos tos kilometrus līdz mājām, ka nemetas, svilpodams un ziņģēdams viņš noies kā pa dēli, kreiso – kreiso, nevis šā tā, ar dievu uz pusēm, ne jau tenteriski un meimuriski, bet štrami un stalti kā savā laikā armijā, soļus tikpat kā skaldīt skaldīdams, krūtis uz priekšu, vēders ierauts, kreiso – kreiso, nostāsies Veldzes priekšā pamatstājā, sviešus piesviedis roku pie deniņiem un izgrūdis vienā elpas vilcienā: «Jaunākais seržants Ingus Mundeciems pēc jūsu pavēles ieradies... kundze!»

Gūtmaņu kūti iemāvās govs.

– Bet, starp citu, lai viņa iet dillēs! – Ingus sacīja bez dusmām – ne īsti par Veldzi, ne īsti par Krauzes neslaukto govī. – Lai viņa iet galīgi pupās, točno!

Viņš pagriezās un nedaudz streipulīgā gaitā sāka iet ceļam pa pašu vidu, vairīdamies no grāvjiem, kas pelēksnēji tumša abās pusēs, – kājas kā divi veci, gudri zirgi pašas no sevis veda viņu uz Mūrgales un mājas pusi.

Blīva aizsedza visu. Un Ingus gāja kā pa izplatījumu, brida pa Piena Ceļu, zābakiem stiegot miglājos un purngaliem ķeroties aiz meteorītiem. Viņš klumburoja uz priekšu, aizvien vairāk zaudēdams tiešamības sajūtu, atraisīts un atsvabināts kā dažkārt sapņos – virzījās cauri īstenības un šķietamības jūklim, kur bija grūti kustināt kājas, bet gars viegli un liksmi plīvoja gar ausīm kā cigaretes dūmi. Viņa locēļiem no pārslodzes bija svina smagums, bet domas lidinājās bezsvara stāvoklī. Galva likās truli pieblīvēta ar vati, ausis un nāsis aizdrīvētas ar pakulām, bet krūtis ribu velvē kā ozola mucā rūga un kūsāja skurbums, draudēdams izšaut spundi kā raķeti.

– Es esmu pamatīgi pielicies! – viņš iesaucās ar jautru izbrīnu, necaurredzamās miglas no visām pusēm apņemts, – iekliedzās ar savādu reibu un pāriplūstošu prieku. Viņa balsij nebija atbalsu. Nakts bija balta un klusa kā aizslēgta māja – akla, kurla un mēma. Un, alkdam apliecināt sevi un savu dzīvību, kas guldzēja dzīslās, kā gailis rītausmā pasludinot atmodu, viņš iedziedājās:

– *Mana sieva dzīvo Rīgā,
Es uz laukiem būdiņā...*

Dziesmas takti iešana veicās itin raiti, kaut arī melodija bija tikpat streipulīga kā viņa soļi.

– *Vi-i-iņa brauc ar auto-o-taksi,
Es...*

Aizmugurē uztaurēja automašīna.

– *Es ar savu klibo Maksī. Točno!*

Iečīkstējās bremzes, un dzedra vīrieša balss viņam uzsauca:

– Paklausieties, jūs tur! Vai...

– Nu, es klausos, es klausos. Esmu saspicējis ausis kā zirgs... hehē... kā klibais Maksis, točno!

– Tas ir Mundeciems, Askold! – atskanēja sievietes balss.

– O vella, pats Kasparsonu cienīts pāris. Un es bez šlipes un žaketes! – iesaucās Ingus un sāka taustīties ar roku pa galvas virsu, meklēdams neesošu cepuri, taču neatradis paklanījās tāpat un tik zemu, ka

gandrīz zaudēja līdzsvaru. – Man kopš puikas gadiem pret skolmeistariem iedzīta bijāšana, tieši! Caur pakaļu! Dažam labam caur pakaļu iedzītas tās pašas labākās... atziņas. Ticiet man! Tā ir dzīves filozofija, tieši!

– Neākstieties, Mundeciem, nožēlojami skatīties! Kāpiet mašīnā!

– He-he, tur, kur man jānokļūst, direktor, es, kā saka, nekad nevaru nokavēt! Tas ir kā bankā!

– Un kur tad tas ir?

– Mājās, Aurora, mājās. Au-ro-ra!!! Vai taisnība, ka tas nozīmējot – rītablāzma?

– Ak, Ingu, Ingu, kā jūs esat piedzēries!

– Pillā kā mārks, rītablāzma! – Ingus apmierināti atsaucās. – Esmu piesūcies kā blakts, tieši.

– Jūsu sieva varbūt...

– Sieva, he! Nu, sievas neviens velns nerauj. Un tā varbūt ir viņu pati sliktākā īpašība. Vai ne, direktor?

– Braucam, Askold! Nesaprotu, ko mēs te prātojam ar šo... tipu!

Durtiņas aizcirtās, motors ierūcās, miglā izkusa aizmugures ugunis.

Ko šie te vispār piestāja? Sprediķot? Sludināt tikumisku dzīvi? Nolasīt lekciju par alkohola kaitīgumu? Piesmirdināja tikai gaisu, fu! Diezgan viņš šitādus penterus klausās jau mājās, un pietiek – ar atliektiem galiem. «Jūsu sieva varbūt...» Ne «varbūt», bet tieši – atkal laiž pīdēli vaļā! Vai tad viņš nezina? Sieviešiem acis ir slapjā vietā – un Veldzei jau it sevišķi! Pirmā numura meistariene uz pinkšķēšanu! Mūžīgi drebinās un kratās kā ķīselis: nervi, nervi! Tikai viņam nedrīkst būt nervu. Viņam nedrīkst būt ne tas, ne šitas, viņam atļauts tikai kā labi didītam sūnītīm dancot uz pakaļkājām pēc gaļīga kaula... Nu, bet tagad punkts – lai iet uz poda! Viņš vairs nedancos, nē, kundze! Vai nu viņš būs mājas saimnieks un noteicējs, vai arī... Pasaule vēl ir plaša!

– Pasaule ir pla-a-aš-a! – Ingus, skurbi un atbrīvoti smiedamies, iekliedzās nakts klusumā kā atvērtos cietuma vārtos, bet viņa balsij arī šoreiz nebija atbalsu – skaņa sapinās miglā un apdzisa kā sērkokciņš saujā.

Bet Veldze, tāpat kā vakarnakt, pastāvējusi gatves galā pie ceļa, atgriezās mājās un iedzēra zāles – ieņēma bez ūdens, iemeta tableti mutē nepacietībā drebošiem pirkstiem, kārodama tikai pēc atvieglinājuma. Tablete mazliet aizķērās, it kā pavilcinājās rikles galā, pēc tam noslīdēja lejup, uz mēles atstājot rūgtumu. Tad viņa atlaidās un gulēja

atvērtām acīm tumsā, gaidot miegu bezvēja nakts dziļajā klusumā, kurā suns vairs negaudoja un tikai brīdi pa brīdim knikšķēja un knakstēja ēka, ko tikko sadzirdami skribināja laika ķermis gluži tāpat, kā tas lēnītēm grauza un bez steigas saēda ne tikai mājas un mantas, bet arī dzīves.

No tālienes atlidoja motora rūkoņa. Garajos, mokošajos vientulības vakaros Veldze aizvien uztvēra āra skaņas sevišķi asi – kā māte slīma bērna dvasi.

Kur Ingus? Bez svārkjiem, bez cepures...

Un, aizdzenot snaudienus, viņu atkal pārņēma satraukums.

Viss, par ko viņa bija domājusi kopš iepriekšējā vakara – grūtsirdīgais un gaišais –, mazpamazām izloboties no ikdienišķības un attīroties no sadzīves, kā pirksti dūrē no jauna savilkās vienā vienīgā līdz izmisumam karstā vēlmē, kaut Ingus būtu dzīvs un kaut nebūtu noticis tas nelabojamais, kas īsā acumirkli pārvelk svītru garu gadu centieniem un pūliņiem un nākotnes nodomus un sapņus izdzēš kā vēja virpulis zīmējumu smiltīs. Tikai ne to, ak dies, tikai ne to! Jo, kamēr vien viņi ir dzīvi, – visu var grozīt un labot, un vienīgi nāve... Un aci pret aci ar domām par iespējamu nelaimi viņa kā atklāsmē ar lielu skaidrību apjauta pati savu jūtu dziļumu un spēku, ko nespēja ne tikai izteikt vārdos, bet pat izpaust glāstos.

Bet vai Ingus to saprata? Un, ja saprata, – vai viņam tas kaut ko nozīmēja? Vai viņas mīlestība nebija tikai tāda pašsadedģšana, kas neizstaroja ne gaismu, ne siltumu un apkārt kaisija vienīgi pelnus? Un vai Ingus acīs tā nešķīta bezvērtīgs nieks, ja jau aizvien cieta sakāvi sāncensībā, ak, pat ne ar citu sievieti, bet ar sīva, smirdīga šķidruma pudeli?...

Varbūt piecelties un iedzert vēl kādu tableti? Zināms, tas jau nomainīs ne pašu mazāko drusciņu, tikai dos uz dažām stundām aizmiršanas. Un izdomāt pagaidām jau tikpat nevar neko. Nomodā var vienīgi gaidīt un visu atkal un atkal pārsijāt kā sausus pelnus.

Veldze uzslējās, aiztaustījās pēc somiņas, atrada pudelīti un iekratiņa saujā zāles. Izbira veselas divas tabletes. Viņa redzēja, kā tās tumsā balsnīja uz delnas pelēkuma. Lai būtu divas... Vēl jau pudelītē palika – citai nerei, nākamajai. Pēc tam viņa iegāja virtuvē pēc silta ūdens, ielēja no tējkannas un vienā paņēmiēnā uzdzēra virsū tabletēm, lai nemanītu sīvo garšu.

«Bet vai tā nav no visa?» tomēr samanot rūgtumu, Veldzei ienāca prātā, un viņa nodomāja, ka gluži tāpat – ātri un aizgūtnēm izdzērusi arī savu laulības laimi kā alus glāzi līdz pašam dibenam, bet dibenā

bija mieles, ko viņa netika nojautusi – un tikai tagad sajuta mutē. «Es biju pārāk laimīga,» Veldze domāja tālāk ar savādu atsvešinātību pati pret sevi, itin kā raugoties no malas. «Tik liela laime nevar turpināties ilgi. Tas būtu tāpat kā pulksteņa svārstam sastingt atvēzienā... vai kā šūpolēm pēkšņi apstāties lidojumā... Tā taču nenotiek, vai ne? Bet es gribēju mūžīgus svētkus. Likās, ka man ir tik daudz pīrāgu un alus, ka var svinēt un svētīt bez sava gala...»

Viņas smadzenes aizvien vairāk apņēma gluži kā migla. Laikam beidzot iedarbojās zāles. Galva kļuva smaga, bet locekļi miksti kā no vaska, un kājas it kā nepiederēja pie viņas ķermeņa.

Šī sajūta atgādināja šampanieša noreibumu. Un viņa greizi pavīpsnāja. Tagad varētu gandrīz vai dejot, taču viņa vilksies uz istabu, kritis atpakaļ savā tukšajā gultā – un gulēs, gulēs, gulēs, jo tikai miegā ir glābiņš un atpestīšana...

Klau!

Laukā no jauna ierūcās mašina un iepretim Līgotnēm sāka bremsēt.

Tas ir Ingus! Pārradies Ingus!

Un Veldzē uzreiz pārtrūka nez kas mokoši saspringts, vienā rāvienā viņa izšķīlās kā taurenis no kūniņas šaurā, smacējošā cietuma – aiz atvieglinājuma viņai apskurba galva. Ingus, Ingus! Rokas pašas no sevis tvēra pēc mēteļa. Veldze sviešus uzsvieda to tieši pāri naktskreklam un izsteidzās ārā, kur no gatves gala atlidoja cilvēku balsis, un Džeks rēja neatņemdamies.

– Džek, mierā, Džek! – Veldze iekliedzās, bet suni nevarēja atsaukt, un tad viņa, nespēdama novaldīties, kājām pinoties kā pa sapņiem, sāka skriet pa gatvi uz ceļa pusi, kur aizvien skaidrāk iezīmējās zaporožeca aprises.

– Labvakar! – kāds viņu sveicināja no tumsas.

Veldze atņēma sveicienu, piegāja vēl tuvāk klāt un ieraudzīja pie mašīnas divus cilvēku stāvus – vīrieti un sievieti, taču vīrietis nebija Ingus. Tie bija Kasparsoni. Un viņa, uzreiz atslābstot, sajuta spēju vilšanos, kā ļauni izjokota.

– Garām braucot, ieraudzījām, ka jūsu mājās vēl it kā spīdētu gaisma. Un Aurora teica, ka varbūt jūs gaidāt vīru... – sacīja Askolds.

– Jā, – Veldze neskanīgi atsaucās.

– Mēs viņu redzējam pa ceļam, bet viņš ir... viņš ir, zināt...

«Miris!» mēmi iekliedzās Veldze.

– ...viņš ir ārkārtīgi smagā reibuma pakāpē, – piebilda Aurora.

– Gribējam paņemt viņu mašīnā. Bet nebija pat iespējams normāli sarunāties. Viņš tikai sacīja, ka...

– Nu, tas nav diez cik svarīgi, – iesaucās Askolds.

Aurora paraustīja plecus.

Iestājās neveikls brīdis, kurā vēl aizvien vankšķēja neapklusināmais Džeks, un rējieni atbalsojās Veldzes galvā kā mucā.

– Kur viņš ir? – beidzot viņa vaicāja, pūlēdamās atgūties.

– Viņš nāk pa Auruciema šoseju, – pastāstīja Askolds. – Un vispār viņš ir vienā kreklā. Es saprotu, ka tā jums nevar būt nekāda patikamā vēsts. – Askolds aplusa, iespējams, gaidot kādu atbildi, bet Veldze, cīnīdamās ar vājuma mirkli, neteica nekā. – Nebūtu labi, ja viņš tā mētātos pa ceļa vidu. Un vēl šādā laikā. Mēs viegli varējām viņu sabraukt.

– Paldies... es jums pateicos... esmu jums ļoti pateicīga.

Veldzes rikle šķita aizžņaugta un balss skanēja aizsmakusi. Viņu slāpēja ne īsti rūgtuma, ne īsti atvieglinājuma asaras, jo Ingus bija dzīvs, bet atkal, atkal, atkal piedzēries, pat stiprāk nekā citkārt. Ar savu nevilšo skrējienu pretim pa gatvi, ar basajām kājām, ar naktskreklu, kas sprīža platumā balsnīja zem mēteļa apakšmalas, viņa jutās nožēlojama un smieklīga Kasparsona un jo sevišķi pašpārliecinātās, nosvērtās Auroras acīs, kurai bija laime būt nedzērāja sievai. Un viņai gribējās, lai Aurora neredzētu vismaz viņas asaras, bet, tāpat kā daudz ko citu šonakt, arī tās saudzīgi apslēpa migla.

Viņi skatījās cits uz citu klusēdami.

– Varbūt man aizbraukt viņam pakal? – beidzot Veldze ieteicās.

– Patiešām, dariet to, citādi viņš var...

– Es jums ļoti pateicos... ļoti... – viņa atkal atkātoja, īsti nedomājot par to, ko sacīja.

Salīgi vīstīdamās mētelī, Veldze atgriezās pagalmā, piegāja pie garāžas. Ak jā! Vispirms taču jāsaģērbjas un jāpaņem aizdedzes atslēdziņa. Cauri miegainajam gurdumam, kas Veldzi atkal sāka apņemt, kopš viņa zināja, ka ar Ingu nav notikusi nelaime, tiešamība nonāca līdz apziņai tikpat neskaidri kā cauri miglai apkārtnes kontūras. Viņa apģērbās, sadabūja arī kabatas lukturi, uzgriezta karamās atslēgas šifru, pirmajā paņēmienā laikam par kādu ciparu nokļūdidamās, jo skava nepadevās. Tad grieza otrreiz...

Tā. Atslēga atsprāga. Garāžas durvis nočikstinot atvērās. Luktura staru kūlim pretim atvizēja «Volgas» prožektorī – no tumsas tā raudzījās savai saimniecei pretim kā brūna, rāma gov. Veldze pasniedzās pēc elektrības slēdža, un telpa pielīja ar griezīgi spožu gaismu, ko sijāja kaila simt piecdesmit vatu spuldze pie zemajiem griestiem. Pēc āra miklās dvesmas telpa likās pilna smacīga siltuma un rēni oda pēc benzīna, eļļām un lakas.

Veldze izbrauca mašīnu sētsvidū, atstādama aiz sevis visu tāpat – atslēgu skavā, līdz galam vaļā garāžas durvis, iekšā degošu elektrību. Paraudzījās atpakaļ. Varbūt izkāpt – nodzēst, aiztaisīt? Atvērtās divviru durvis bālganajā tumsā atgādināja sikspārņa ausis, un viņa pēc maza mirkļa neviļus atskatījās vēlreiz.

«Ko es gribēju? Ak, neko!...»

Migla, migla... Aiz mašīnas stikliem tā duļķojās kā udeņains piens un «Volgai» pa priekšu gatves koku krastos tecēja kā aizsalstoša upe, pamazām pārklādamās vižņiem, kas bezveidīgā jūklī ņirbēja un plūda acu priekšā... virmoja un viļņojās kā īsi pirms iemigšanas, kad plaksti jau slēdzas ciet un...

Kas tad nu? Nolāpītās tabletes!

Viņa izgriezta uz ceļa un brauca uz krustojumu garām svešādiem siluetiem. Attālumi un lielumi bija mājīgi un pārveidoja apkārtni. Stabi un stumbri izskatījās pēc vientulīgiem stāviem. Viņai vairākkārt šķita, ka redz Ingu, taču allaž tā izrādījās šķietamība un tas nebija pat cilvēks, bet nedzīvu priekšmetu fragmenti starmešu izplūdušajā, mutuļojošajā gaismā, kurā ēku apveidi atgādināja miglas ezerā noenkurotas liellaivas. Tās pavidēja un atkal nozuda aiz muguras, un priekšā kā milzīga siena gabana iezīmējās koku skupsna. Grāvji bija pilni miglas duļķēm, tālāk abās pusēs nebija saredzams gluži nekas, un «Volga» virzījās pa bālganas gaismas tuneli.

Pretim nebija neviena braucēja. Un visu laiku tikai iznira un gaisa, parādījās un atkal izkusa vienīgi koki un krūmi, kas prožektoru ugunīs mirdzēja kā apsarmojuši un šķita neskaidras sapņu vīzijas un šķirtnes starp nomodu un miegu.

Domas bija itin kā ārpus viņas. Smadzenes un ķermeņi piepildīja truls smagums un...

Bet piepeši Veldze nodrebota satrūcās. Kas tas? Ak dies!

Viņas priekšā no blīvas iznira rēgainas aprises un atraisīti peldēja miglas baltumā, slidot kā tumšs putns ar buru spārniem. Tas bija «Klīstošais holandietis». Stindzinošas drausmas izskrēja Veldzei cauri kā strāva, uz mirkli paralizējot gribu un locekļus. Bet kafijkrāsas «Volga» kā lidot ielidoja ceļu krustojumā. Un miglas māns uzreiz izgaisa, un teiksmainā spoku kuģa vietā bija tikai mazs, tumšs, kantains un neprātīgi augošajā tuvumā ļoti pazīstams lupatvāģītis. Viņa nospieda bremzes pedāli, bet, saprazdama, ka jau par vēlu, visa uzreiz sarāvās čokurā un iekliedzās spalgi un augsti kā trusis lielās sāpēs, taču pati nedzirdēja savu balsi, kas noslāpa žlarkstoņā, šņirkstoņā, šķin-doņā.

Kupenu ļaudis – praktiski, divas dažāda gadagājuma sievietes – dzīvoja tik klusi, ka vēl kādus divus vai trīs gadus pēc apmešanās Mūrgalē man bija visai miglains vai, atklāti sakot, galīgi greizs priekšstats par viņu radnieciskajām attiecībām, proti, Mariannu un Alisi es uzskatīju par māti un meitu.

Bet pēkšņi parādījās Pēteris, un Pēteris jau nebija tas cilvēks, ko varētu nepamanīt un neievērot: izskatīgs un skaļš, vējīgs un smējīgs, turklāt ģērbies stipri uzkrītoši, pār plecu spoži zila, lakota gandrīz vai fantastisku izmēru soma (grūti iztēloties, ko viņš tanī varēja nēsāt), galvā šika platmale – kaut kas vidējs starp Čārlija Čaplina katliņu un tiroliešu hūtiti. Viņa sejā es jau pirmajā tikšanās reizē sazīmēju pazīstamus vaibstus, bet, kam Pēteris īsti līdzīgs, uzreiz neuztvēru. Sastapis mani, viņš nocēla galvassegu, zem kuras atklājās blondas cirtas, un zemu palocījās ar, gribētos teikt, iedzimtu grāciju, kas arīdzan atvedināja prātā jau kaut ko labi zināmu un redzētu. Noskārtu, ka par mani ievākta informācija. Un ne tikai to. Pētera vienlaikus gandrīz vai artistiski atraisītā un līdz smieklīgam svinīgumam pašpārlicinātā paklānīšanās, tāpat žilbinošais un šķelmīgais, bet stipri familiārais smaids ļāva noprast vēl ko citu, proti: viņš, jādodomā, iztēlojās, ka es par viņa ievēribas cienīgo personu zinu visu, ko nu vispār runā Mūrgalē, un ka tas, pats par sevi saprotams, man ārkārtīgi imponē. Viņam piemita lēta donžuāna ākstīgums savienojumā ar kaut kādu gluži neviltotu, taisni vai starot starojošu labēstību, viņa pārlicība par savu neatvairāmību un burvību gan kaitināja, gan aizkustināja ar bērnišķīgo vaļširdību, ar kādu viņš to atklāja visai pasaulei, netēlodams ne snobu, ne ciniķi, citiem vārdiem sakot, viņš piederēja pie tā vīriešu tipa, kurus sievietes visbiežāk nolād un viskarstāk mīl.

Tā es nodomāju, pirmoreiz tiekoties ar Pēteri, pretēji viņa pieņēmumiem, īstenībā vēl nekā nezinot par viņu, taču tālākie notikumi apstiprināja, ka nojauta necik nebija mani maldinājusi. Bet to, cik liela bija tobrīd mana nezināšana, lai apliecina fakts, ka uzskatīju Pēteri par Alises – tagad pat smieklī nāk! – brāli, kaut arī īstenībā viņš bija...

Jā, te nu sākas zināmas grūtības, kā vistrāpīgāk un tanī pašā laikā iespējami smalkjūtīgāk pateikt, kas īsti Alise bija Pēterim, jo parastie un ļoti skaidrie apzīmējumi, kuri gan juridiski, gan tradicionāli nosaka vīrieša un sievietes attiecības, šeit tās raksturotu tikai ārkārtīgi aptuveni un pavisam neprecīzi. Sieva? Līgava? Miļākā? Civilsievea? «Sievea» atkrita, jo abi nebija oficiāli reģistrējušies. Saukt Alisi par

«ligavu» šķīta ne visai vietā, un tas izklausītos gandrīz vai ironiski, jo Pēteris savos «pasaules klaiņojumos» bija jau trīsreiz precējies un atkal šķīries (kā saka, «trīsreiz precējies un šķīries, dzīves bangām cauri īries»), un pēdējā reizē, kad viņš parādījās Mūrgalē, neviens (varbūt tikai izņemot Mariannu) skaidri nezināja, vai Pēteris nav jau iestūrējis ceturtās laulības ostā. Lai Alisi apzīmētu par «civilsievu», abu attiecības prasīties prasījās pēc ilgstošākas kopdzīves, nevis tikai tām caurmērā divām trim nedēļām divos trijos gados, ko Kupenās pavadīja Pēteris (atskaitot vienu ziemu pēc tālā zvejas brauciena). Savukārt vārds «mīlākā», kas zināmā mērā itin kā atbilstu sakaru epizodiskumam, izklausījās – vismaz manā uztverē – kaut kā pārlietu nenopietni un vieglprātīgi, katrā ziņā nenopietnāk un vieglprātīgāk, nekā viņu abu attiecības to pelnīja.

Bet galu galā punktīgs apzīmējums varbūt arī nemaz nebija tik ļoti no svara, jo ko gan tas grozīja un varēja izmainīt lietu būtībā? Pilnīgi neko, tāpēc ka Alise gaidīja Pēteri tira kā līgava, prombūtnes laikā bija viņam uzticīga kā laba sieva, un, kad vilšanās vai sakāve, naudas bads vai tikai gatavā nejaušība viņu kā straume dreifējošu kuģi atnesa atpakaļ uz Kupenām, tā kļuva par viņa mīlāko un civilsievu – līdz nenoteiktajai un iepriekš nekad neparedzamajai dienai, kurā savādas un Alisei droši vien pavisam neizprotamas ilgas pēc tāluma un plašuma no jauna lika viņam pacelt buras un uz nenoteiktu laiku pazust aiz apvāršņa.

Daža cita sieviete par šādu likteni, kā mēdz teikt, plēstu matus, kamēr Alise... Bet ko gan es zināju par Alisi? Vēsa, nerunīga – no tām, ko sauc par klusajiem, dziļajiem ūdeņiem un kas nekādi neizraisa simpātijas ar savu pārlicēgo atturību, aiz kuras var slēpties tiklab bīklums un kautrība, kā špetna augstprātība. Taču, kas īsti slēpās aiz Alises ārējā saltuma, to nespēju izprast un pat tad ne, kad man ar abām Kupenu saimniecēm – ir veco, ir jauno – radās tuvāki kontakti, gan, kā saka, uz ļoti prozaiskiem pamatiem, proti, šajā mājās sāku ņemt pienu. Un, kaut arī līdz Kupenām iznāca turpat savs kilometrs, ko iet, mūs saistīja ļoti parocīga noruna, kas neapgrūtināja nedz vienu, nedz otru pusi, tāpēc ka vakara pastaigas laikā es aiznesu turp kanniņu un no rīta jebkurā stundā, kad vien tas bija man ērti, varēju paņemt savu litru vai divus no svaigā slaukuma, turklāt katreiz pat neiegriežoties pašā mājā, jo kanniņu, otrādi apgāztu, uzkarināju pagalmā uz mieta, pie kura bija piesieta trausla kļaviņa. To visu izdomāja Marianna, tālab ka tukšu kannu neklājoties visu nakti turēt aizvākotu, lai nesasmokot, bet piena traukiem vajagot būt tīriem un

smaržīgiem kā dvēsele. Tieši šādi viņa sacīja – tas izklausījās ļoti neparasti, jo skaisti vārdi nebija šai lauku sievietei raksturīgi. Taču tajos viedās liela dzīves gudriba. Un diez vai pasaulē atrastos kaut jēl viens vienīgs cilvēks, kas negribētu ņemt pienu mājās, kur trauki bija tādi, kā teica Marianna, – tīri un smaržīgi kā dvēsele.

Bet tas nu tā, starp citu. Kanna bija un palika tikai kanna. Turklāt man nekad neienāca prātā, ka manējai varētu būt kāda loma Mariannas Kupenas liktenī...

Bet tieši uz šī mazā tirdznieciskā darījuma pamata mēs ar Mariannu kaut cik satuvinājāmies, un no visām Mūrgales mājām Kupenas kļuva par tām, kur es gribot negribot iegriezos visbiežāk. Tad nereti iznāca ne tikai pārmit pa vārdam pieklājības pēc, bet dažkārt – īpaši, kad nebija mājās Alises, – arī krustu un šķersu papļāpāties par dzīvi, gan vispār – par dzīvi kā tādu, gan gluži konkrēti par Mariannas dzīvi, kurā jo sevišķi liela loma bija Pēterim.

Un tā vairāku gadu laikā no dažādos gadījumos un sakarībās izstāstītiem atceres fragmentiem un nejauši izmestām atmiņu drumslām manā uztverē – kurai, kā ļoti iespējams, piemita ne mazums subjektivisma – izveidojās zināms priekšstats par Mariannu Kupenu un viņas dzīvi. Cik visā, ko man uzticēja Marianna, bija īstenības un cik pieņēmumu, nemāku sacīt. Viņas vārdu patiesību nekad netiku pārbaudījusi, kaut arī ne gluži viss mani īsti pārliecināja – un pirmām kārtām jau tas, ka Pēteris viņas stāstos allaž ļoti stipri aizēnoja pārējo, bet Mariannas mūžā taču bija bijis gan virs, gan divi īstie dēli, Edgars un Kristaps, abi miruši agrā bērnībā. Varbūt laika distance bija jau tiktāl izdzēsusi pašas dēlu dzīvās kontūras, ka Marianna tos vairs lāgā neatcerējās? Bet kā sievietei, kurai pašai ir bērni, to man nācās grūti iztēloties, jo mātei tomēr ir kaut kas tāds, ko laiks nespēj izdzēst un aprakt, ja nu vienīgi nedaudz aizputināt ar aizmirstības smiltīm. Un, otrkārt, Mariannas atcerēs Pēteris ieguva itin kā cildenuma oreolu, kas vāji saderējās ar to, ko mēs Mūrgalē par viņu zinājām (tobrīd jau arī es): vieglprātīgas laulības, vairāk nekā neparastās attiecības ar Alisi, mūžīgā klaiņošana no vietas uz vietu, ķēriens uz visu, sākot ar meža stīgu ciršanu un beidzot ar apavu virsu piegriešanu, un tai pašā laikā pilnīga nespēja pa īstam un no sirds pieķerties nekam, tad vēl izpildraksti par alimentu piedziņu, kuri viņu meklēja un vajāja pa visu Padomju Savienību, parasti nokavēdamies, jo viņš kārtējo reizi bija pārcēlies uz citurieni, un, visbeidzot, ārīšķība, varētu sacīt, pat zināms švaukstīgums, – kopā ņemot, tik liela trūkumu un grēku bagāža, ka bija jāšaubās, vai to var atsvērt kaut kas tik abstrakts un ārkārtīgi nenoteikts kā laba sirds, ko nenoliedza neviens...

Un kādu reizi es Mariannai apmēram tā arī pateicu. Ātrumā izmetu un tad apķēros, ka velti gan un ka tas tikpat neko neizmainīs viņas uzskatos – saiesim tikai matos. Un vienā ziņā es nekļūdījos – Mariannas domas mana piezīme negrozīja un, kā likās, neizraisīja pat ne mazākās šaubas par savu nemaldību. Taču sastrīdēties mēs tomēr nesastrīdējāmies. Marianna, mazliet paklusējusi, ar dziļu pārlicību teica, ka mīļi un tuvi cilvēki jāņemot tādi, kādi tie esot, un ka visas sirdssāpes un nesaprašanās ceļoties tikai no tā, ka prāts allaž paštaisni dziroties pārtaisīt citu pēc savas saprašanas. Tā viņa sacīja, varbūt domādama par mani un sevi, bet visdrīzāk jau par sevi un Pēteri, un viņas rokas klēpī gulēja tik rāmi un tādā saskaņā viena ar otru un viņas vaigs atmirdzēja tik ļoti gaišs un apskaidrots, ka man nenāca pār lūpām minējums, vai tieši šie uzskati nav bijuši par cēloni daudzām Pētera nelaimēm.

Visa Mariannas būtība acīm redzami atplauka un uzstaroja, kad viņa pieminēja vai tikai dzirdēja pieminam Pētera vārdu. Jāatzīstas, man nekad nebija iznācis sastapties ar vienlaikus tik aklu un tomēr cildenu mātes mīlestību pret dēlu, jo apmātas pieķeršanās parasti ir trulas, bet Mariannas jūtām piemita netverama cēlsirdība, ko laika gaitā nespēja aptumšot nekas. Likās, ik dienu viņa pateicās liktenim, kas viņai piešķīris tādu laimi kā būt Pētera mātei. Un, ja par ģeniālām varētu nosaukt ne tikai gara spējas un prātu, bet arī spēku un pastāvīgumu, pat vairāk, ar gaļu desmitos neapdziestošu eiforiju apveltītas emocijas, tad par ģeniālu man gribētos nosaukt arī Mariannas mīlestību pret Pēteri, kas taču nebija pat viņas īstais dēls.

Starp citu, šo apstākli viņa pieminēja ļoti nelabprāt un gaužām reti, ja nemaldos, pa visiem gadiem vienu vienīgu reizi, kad, runādama – ja atmiņa neviļ – par Pētera zēnību, sacīja, ka vainaga bērniem jau allažit esot labu labā veselība. Biju tik gaužām naiva, ka sāku brīnīties, kas tie tādi «vainaga bērni». Un Marianna man sacīja, ka šādi saucot tos, kas neesot dzimuši likumīgā laulībā. Ar visu savu filoloģisko izglītību es zināju tikai «bandu bērnus» un «krūmu bērnus», «dabūteņus» un «pameteņus» – apzīmējums, kam visiem bija vairāk vai mazāk nievīga nokrāsa. Bet «vainaga bērniem» piemita noslēpumaina un, varētu sacīt, pat cēla labskanība, un tas vēl lieku reizi raksturoja Mariannas attieksmi pret Pēteri.

Toreiz man vairs nebija noslēpums, ka viņš Kuponām ir tikai audzudēls. Pēteris jau bija tik eksotiska persona, ka ikkatru viņa samērā reto parādīšanos Mūrgalē pavadīja pagātnes pelavu pārsijāšana un tukšu salmu kulšana – haotisks process, kurā sacēlās tik daudz

putekļu, ka brīžam tiešamības aprīses cauri tiem varēja sazīmēt visai vāji. Tālab es ne pārāk ticēju versijai, ka Pēteris ir Voicehovska dēls. Taču Marianna to apstiprināja: jā, esot gan. Sadzīvots ar tādu Lūkāžu Ieviņu, kas vēlāk radībās nomirusi. Un tā bērns palicis šās mātai Elzai, kurai jau bijuši veseli četri gabali pašai savējo. Voicehovskis? Par Voicehovski bijis tik vien zināms, ka reizē ar tēvu Raudavas cietumā nošauts. Un Elza pašaubījusies, pasvārstījusies, noraudājusies – bet kur nu kara laikā dēties ar veseliem pieciem bērņukiem un piebarot piecas mutes? – galu galā piekritusi, lai ņemot, un viņi ar Mārtiņu pārveduši mazuli savās mājās. Pēcāk nokārtojuši arī papirus, visu, kā pienākas, un tā zēniņš dabūjis Kupenu uzvārdu un vārdu – Pēteris. Mārtiņš iesākumā gan par varas makti dzīries iesaukt par Edgaru vai Kristapu, bet viņa, Marianna, neparko nepiekritusi. Mirušo vārdus iedēvēt nevajagot, tā esot slikta zīme...

Man stipri kārojās pajautāt par viņu tālākajām attiecībām ar Feliksu Voicehovski, kas dzīvoja šepat acu priekšā, taču pietika aplinkus ieminēties, lai uzreiz nomanītu, ka Marianna to nevēlējās atcerēties vai vismaz stāstīt. Un, kaut arī mana ziņkārība, kā viegli noprotams, bija iekārdināta, es no izprašņāšanas atturējos, tā arī visu nekad neizdibinādama. Bet par ko gan iespējams izdibināt visu, un vai vispār vajag par varēm list otra dvēselē?

Bet, ja Marianna man šķita esam cilvēks ar dziļu un pat neparastu jūtu dzīvi, tad Alise, gluži pretēji, atstāja samērā primitīvas sievietes iespaidu. Viņas vēsumā bija kaut kas no zivs, lēnprātībā – no aitas, un, ievērojot viņas un Pētera savstarpējo attieksmju raksturu, dibināti varēja pieļaut, ka viņa nepazīna pat greizsirdību – kā vista. Alisi nevarēja saukt par neglītu, taču nekādā gadījumā arī par skaistu. Ārieni nepiemita nekādi īpaši trūkumi, un tanī pašā laikā ar viņu varēja tikties desmitiem reižu un neievērot un neielāgot, kādā tonī viņas acis (pelēkzilas? zaļgandzeltenas?) vai kādā krāsā mati (tumšblondi? gaišbrūni?). Viņa strādāja Brīvniekos, cūku fermā, uz kuriem ceļš no Kūpenām veda gandrīz gar manām mājām, tā ka vismaz reizi dienā, bet dažkārt pat divas redzēju vai dzirdēju viņu parkšķinām ar mopēdu uz vienu vai otru pusi, taču, atskaitot pašu vasaras vidu, gandrīz nemainīgā apģērba: ar lakatu ap galvu, vējjaku mugurā un vīriešu biksēm un gumijniekiem kājās. Garajās biksēs viņa, kā saka, cēlās un gulās – tikpat kā puisietis. Tās, kā saka, ekspluatācijā bija visai ērtas, taču uzspieda Alisei pārlicēģa lietišķuma un tāda kā bezdzimuma radījuma zīmogu, kas vīriešus atbaida vairāk par izteiktu, bet sievišķīgos aksesuāros ietēptu neglītumu.

Vai viņu interesēja jel kas, izņemot Kupenu nelielo saimniecību, Brīvnieku cūkas un, protams, vēl Pēteri? Pasacīt bija grūti. Tāpat arī skaļi un aizrautīgi smejamies Alise redzēta netika, un tas vedinātu domāt, ka viņas raksturam piemīt panīgra un īdzīga ievirze, ja par šo pieņēmumu savukārt neliktu šaubīties tas, ka viņa ne par ko nešķēndējās un nezūdiņās, ne par vienu netrīna zobus un ne ar vienu necankojās – kaut arī Brīvnieku cūkkopes dažu labu reizi sagāja ragos –, un vispār tiklab ar kaimiņiem, kā darbabiedrēm Alise parasti apgājās bez aizspriedumiem, turēdama sevi grožos. Ak jā, atskaitot vienu vienīgu reizi, kad trāpīgiem, stipriem un, ņemot vērā viņas plaši pazīstamo mazrunīgumu, visai daudzvārdīgiem izteicieniem svētīja zootehniķi par fermas cūkām pievestu sliktu barību. Taču šis atgadījums, literāri izsakoties, bija tik ļoti netipisks, ka šķita apšaubāmi no tā izdarīt kādus secinājumus, un tas man pēkšņi ienāca prātā tikai sakarā ar pavisam citu notikumu – nupat šoruden, sēņu laikā.

Pēc ilgstoša sausuma bija uzlijis spēcīgs un silts lietus, beku mūsu mežos uzreiz sadīga, ka biezs, un, gluži ka biezs, no visurienes – no Raudavas un pat Rīgas – sadzinās arī mašīnas un motocikli, tā ka ikkatrā stīgu krustojumā stāvēja pa «Moskvičam» vai «Javai». Arī mēs, mūrgalieši, negribējam palikt ar gariem deguniem, un, kurš vien spēja izbīvēt pāris svabada stundu, tas kāra elkonī grozu vai spaini un devās uz mežu.

Un vienā tādā reizē es sastapu Alisi. Kā jau teicu, ķērpjainās pakalnītes un jaunaudzes no sēņotājiem vai mudžēt mudžēja, tālab iesākumā nepievērsu nekādu uzmanību bikšainajam meitieša cilvēkam, kas pa gabaliņu plātījās, nez ko saukdams un aicinoši rādīdams sazin kādas zīmes. Bikšainas jau šeit bijām visas, un, saklīdzoties ar saviem pāriniekiem, auroja ne viena vien – lai arī taisnības labad jāteic, ka mežā lielākie blauri tomēr ir vīriešu dzimuma pārstāvji, kuriem, iespējams, no senseniem laikiem gēnos vēl saglabājusies auru laika baurošanas dziņa. Kad taisījos vienā mierā iet tālāk savu ceļu, sievišķītis nāca uz manu pusi – un es pazīnu, ka tā ir Alise. Starp citu, «pazīnu» nepavisam nav īstais vārds. Jā, protams, es sievietē sazīmēju Alisi, taču viņā viedās tāda neparastība un trauksme, ka uzreiz kļuva skaidrs – kaut kas ir noticis! Alises seja parasti nepavisam neizcēlās ar spilgtumu, varbūt vienīgi ziemas spelgoņā, bet arī tad sarkans vispirms metās deguns. Bet tagad viņas vaigs gluži vai starot staroja maigi rožainā sārtumā. Acis mirdzēja spožas un zilas – tanī reti sastopamajā un intensīvajā košumā, ko sauc par vizbuliņu krāsu. Kā no ātra skrējiena mazliet pavērtās lūpas, kas aizvien man likās

askētiski plānas un bālas, bija valgas, ķiršsarkanas un gandrīz vai juteklīgi trīsošas. Un es, izbrīnījusies par šīm negaidītajām un vairāk nekā pārsteidzošajām metamorfozēm, ievēroju tās arī viņas augumā: zem neaizpogātās jakas cauri plānajam džemperītim uzkrītoši, gandrīz vai izaicinoši spiedās uz āru krūšu puslodes, un pat neveiklās piecrubļu bikses nespēja pilnīgi noslēpt gurnu maigās linijas – viņa visa bija noapaļojusies un ieguvusi krāsas kā ābols, ienākdamiem kokā, tikai nesalīdzināmi straujāk.

– Kas atgadījies, Alise? – es jautāju.

– Gribu jums kaut ko parādīt, – viņa sacīja, un arī viņas balsi jautās savīļņojums.

– Kur tas ir?

Viņā norādīja tanī virzienā, no kura nule bija nākusi, un mēs abas devāmies turp – viņa visu laiku tiekdamās apsteigt mani, tā ka lāgiem netiku pat līdzī. Un, tuvojoties vietai, uz kuriem viņa mani veda, varēja just, kā uzbudinājums alpini lauzās no visas viņas būtības.

Un, negaidīti apstājusies, Alise pēkšņi vienā dvasas vilcienā izdvesa:

– Tur ir bērns.

– Bērns?

– Jā. Tur guļ pamests bērns.

– Vai jūs nekļūdaties, Alise? – es šaubījos.

– Nu... redzēsiet pati.

Alise paspēra dažus soļus, tad spēji satvēra mani aiz piedurknes un neskanīgā čukstā uzsauca:

– Tss! Skatieties, te viņš ir!

Un tad ieraudzīju arī es – apakš zemzaru eglītes.

Bērns bija ietīts pelēkā rūtainā drānā – ne īsti vilnainā plecu lakatā, ne īsti galdautā – un gulēja, domājams, uz sāniem, jo zem auduma varēja saredzēt gan galviņas, gan dibentiņa apaļiskās kontūras. Spriežot pēc ķermeņa garuma, viņam varēja būt mēneši desmit vienpadsmit, varbūt gads. Bet, ja Alisei viņš šķita iemidzis, tad man... Uzreiz sajutu pakrūtē kņudinošu tukšumu. Dzīvus bērnus neviens netin šādi, kā bija ietīts šis mazulis – drēbē ar visu seju –, un arī nebāž zem eglītes...

Salūkoju sprunguli.

– Ko jūs ar to darīsiet? – satraukti, gandrīz kā izbijusies, vaicāja Alise.

– Mēģināsim atraisīt mezglu, – atbildēju stīvām lūpām.

Alise saprata, ko es domāju, un uzreiz nobāla tik stipri – papīra baltumā! – itin kā viņu būtu skārusi ļoti liela un piepeša nelaime.

Aizsteigdamās man priekšā, viņa pieliecās, atknibināja mezglu, kurā pelēkais lakats bija stūreniski sasiets kopā, – un mēs raudzījāmies lejup savā atradumā, vairīdamās pacelt acis un uzlūkot viena otru.

Uz lakata gulēja lietussargs, divas savistītas sieviešu jakas un polietilēna kulīte ar sviestmaizēm un jau izēstiem papīriem un vārītu olu čaumalām...

Alise no jauna sasēja lakata stūrus. Nerunājām ne vārda un, pagājušas kopā varbūt metrus piecdesmit, šķirāmies.

Nekad un nevienam par šo kļūmīgo atgadījumu neesmu stāstījusi – un, kā likās, arī Alise ne. Es tālab, ka biju gribējusi vistokli, kurā ietīts bērns – kaut vai nedzīvs –, attaisīt nevis ar rokām, bet sprunguli. Viņa droši vien tāpēc, ka nejaušības dēļ atklājusi man ko tādu, kas bija ļoti dziļi ieslēpts dvēselē un nebija rādāms nevienam.

SĒŅU LIETUS

jeb

stāsts par Mariannu un Alisi –
bet varbūt par Pēteri?

«Redz, arī rudens...» domā Marianna, jo rudens ir atnācis, ne saukts, ne aicināts tas atkal ir klāt, un laukā liņā sēņu lietus, mirgo un smidzina, sijā un raso, un melni lakotās rūtis no ārpuses jau ir visgarām un viscaur ar sikām lāsītēm pelēki nomargojušās, bet nāk un nāk vēl no jauna, nāk un nāk no gaisa bez skaņas, bez trokšņa – slīgst lejup uz zemi kā bieza migla un vēsmās brīdi pa brīdim ieplīvo logā. Ja nestāvētu uz Alises istabu durvis spraudziņā, ielaižot sārtenas gaismas strēlīti un mūziku, tad gan, liekas, viss nenotiktu tādā klusumā – tad droši vien varētu dzirdēt viņpus Ūdrites mežā zemi plaisājam ar dobjū dunoņu, kā pavasarī sprēgā ledus, un no sūnām ar paukšķi kā raķetes izšaujames sēnes.

Bet tagad Alises istabas durvis ir mazlietiņ vaļā, aiz tām vīrieša balss dzied par Mariannu, kura guļ tik saldi, ka to žēl modināt, un samtains tenors kā lietus plīvurs pārsedz visas skaņas, kaut arī Marianna – Marianna nemaz neguļ. Marianna nevar aizmigt un nepavisam ne tāpēc, ka vīrieša balss ir tik uzbudinoši glāsmaina, ak nē, Marianna ir par vecu, lai viņu spētu satraukt pati liegākā un saldākā vīrieša balss, kaut arī tā patiešām ir sirds, kas viņai neļauj iemigt, saniķojusies sirds. Tirpst un vēst visa ķermeņa kreisā puse, kā tas jau noticis reižu reizēm, bet jāsamierinās vien ir – jāpaguļ tāpat vaļējām acīm, jāpadomā par šo un to un jāpaklausās dziesma par Mariannu, kura iemigusi tik cieši un dziļi, kā guļ vienīgi jaunībā.

Bet gar iesārto strēli nokust ēna, un aizsedzot to, pie stenderes sastingst tumšs stāvs. Un tā var būt tikai Alise, kas skatās un klausās, vai Marianna ir vēl augšā jeb vai ielaidusies snaudā, jo tad jau tas radio būtu slēdzams ārā un arī durvis taisāmas ciet – lai netraucē miegu. Un Mariannai vienbrīd gribas uzbilst, lai ienāk taču, bet pēc tam viņa nodomā, ko tad sacīs pasaukusi, un sacīt nav isti ko, ja nu vienīgi pasūdzēties par sirdi. Bet ko Alise var līdzēt, ja ne pats krietnākais dakteris jaunu viņai ielikt nevar un ne validols, ne korvalols, ne

Ģērmaņa pilieni nedod liela labuma. Ko tad lai spēj viena nabaga Alise: kādu labu vārdu pasacīt, tēju ienest, segu savikšķīt? – kur pašai, kazi, vai modinātājs nav uzgriezts atkal uz četriem. Lai tik iet meitēns pie miera un nelauza velti galvu, lai liekas nost un pūšas, ne mazumu iets un skriets, un arī rīt nav nekāda pasvētdiena.

Un durvis aizveras, un gaismas strēle dziest, un vīrietis vairs nedzied par Mariannas tik saldo, tik brīnumciešo miegu – un tikai sēņu lietus sīkie pirksti paklusām čabinās, grabinās gar rūtīm, un no āra tik tikko dzirdami atplūst viegla šalkoņa: list, list... Bet tāds jau ir rudens cēliens – ko tu, cilvēks, padarīsi? Savs laiks ievu plaukšanai – nepagūsti ne apgriezies, tētīt, jau lapas krīt. Tveicē tik vien domu: ak tu pasaulīt, kaut nu norasinātu kādu lāsīti, taču pērkonī, kā norunājuši, iet garām vien un apkārt riņķu riņķiem, aizducina gar pamali, nošķīdina zibeņiem un prom, un cauri, un neatgriežas vairs, kaut arī zeme tvikšus tvikst un ir sakaltusi kā garoza un saplaisājusi kā kartupeļu miza. Un tad pienāk oktobris – un viss uzrūgst, un viss šļakst un šļurkst, un viss atmetas šķīsts kā putra un šļūdēns kā vienas ziepes, vai dieniņ, vai dieniņ, jāmicās kā pa miklu, – bet kad vēl ir tik milīgs siltums māju logos, nē, nekad, vienīgi rudens vakarā lielajās lietavās. Un tā viscaur. Pavasarī saziēd dārzi un, rādās, ak debestiņ, nemaz nevar būt lielāka skaistuma, ņem cauri vai līdz dvēselei! Bet vai pēc krietna puteņa neuzplaukst pat praulains celms un notrusis miets sētmalā un vai pasaule nedzirkst un nesmejas baltā ziemas saulē? Nu, kurš daiļums pārāks? Kas var to pateikt? Pavaicājiēt ļaudīm – un lielākā daļa tikai to vien jaudās atbildēt, ka ziemā, sak, esot auksti...

Tā domā Marianna, jo ko lai citu dara vienatnē vakara tumsā, kad miega nav nevienā acī un kad var klausīties tikai smiguča čabināšanā pret logu un pašas sirds pārsitienos? Kaut ko pagudrot, šo to paprātot, kam jaunās dienās, kautin nokaujoties ar mūžīgu nevaļu, neatlika laika, kad darbs bija tikai atgulties, lai tūdaļ, kā saka, būtu arī sīmanis klāt...

Bet varbūt no veciem cilvēkiem miegs bēg tālab, ka jau tik tuva, jau rokām taustāma ir pati lielākā dusēšana, kad katrs varēs izgulēties, cik uziet, atliku likām un atgūt visu, kas vien kuram jebkad iekavēts?... Jo cik tad viņai vēl varētu būt atvēlēts: gadi desmit? gadi pieci? Dažs nodzīvo līdz simtam, nu, pie tiem viņa nepiederēs, ar tādu sirdi līdz simtam neizvelk – un nevajag arī, tikai sev mokas un otram par krustu. Taču vienu gan viņai vēl gribētos – redzēt Pēteri. Tas jau nevar būt daudz gribēts un prasīts – tikai redzēt, neko vairāk, ne dāvanu, ne naudu jau viņai nevajag, jo gana nopelna tā pati Alise un vēl pensija

pašai un govs, iztikušas, paēdušas, apģērbušās, savs jumts virs galvas – ko vairāk var kārot un vēlēties? Tīrā apgrēcība būtu sūdzēties un činkstēt, un tvīkt pēc sazin kādiem pasaules pīrāgiem. Bet ikkatram cilvēkam jau laikam ir kas tāds, pēc kā aplam ilgojas prāts, un ikkatram tas ir kas cits. Viena, kam uz kakla ir vesela bērnu ganikla, to vien kāro kā pēc pavaļas britiņa, kad varētu elpu atvilkt, jo nav jaudas un nav spēka vairs tai brēkšanā un spieģšanā aizklausīties un tās bikses un zeķes pielāpīt nav dukas un vares, bet otra pagadijusies ālava, par to vien sapņo – vai rīts, vai vakars – kā par atvasīti, kuras labad tad varētu iet un rauties, līst vai no ādas un sisties vai nost. Viens, uzdomājis kādu mantu, iedegas tā, ka i nakti vērtās kā pa karstām oglēm, bet otru atkal nepiesiesi ne zelta valgā un nenoturēsi ne ar bagātību, ne lamatām – ja nespēs norauties, tad nograuzīs sev kaut vai kāju, lai tikai varētu aiziet. Un prasi vēl – kurp – un vai tā otra vieta, uz kuriem šis tā laužas un plēšas, maz ir labāka nekā iepriekšējā, tak prāts tiecas un dziras tikai prom un prom, un prom... Bet vai tāpat nav ar zvēriem un putniem? Citu izdodas piejaucēt, ka ēd no rokas, kamēr cits tikai skatās uz mežu vai veras gaisā, sitas pret sprostu vai daudzās pret aizgaldū, kamēr izlaužas vai nonīkst...

Tā prāto Marianna, un, lai viņas domas laistos kurp laizdamās, tomēr atkal un atkal atgriežas pie Pētera un met lokus ap to kā kaijas ap bāku. Bet arī sijāšana aizvien pieņemas un pamazām kļūst stiprāks arī vējš, jo brīdī pa brīdim dzirdams, kā lāses nošvikst un nošalc pret rūti. Un cauri šai švikstoņai un šalkoņai Marianna sāk saklausīt arī vēl ko citu – viņa sadzird, kā laukā skan taisni kā zvans, bimbīnot un bambīnot augstos toņos un atvīļņojot pāri Ūdrītei cauri sēņu lietus pelēcīgajam plīvuram.

«Vai tad šodien kādu bedī?» viņa pirmajā brīdī pabrīnās, bet tad apķeras, ka ne, ka, protams, tik vēlū vakarā kapsētas kalnā nebērē un neglabā nevienu. Zvans vienkārši skan pats no sevis, zvana – apzvana, zvana – apzvana...

Cieta, kā tērauda cimdā iemaukta roka apņem un sažņaudz Mariannas sirdi tik stingri, ka aiztrūkst dvaša. Liekas, tūlīt mitēsies un stāsies, tūlīt rimsies un...

– Alise! – viņa izdveš bez skaņas, tikai ar lūpu kustību.

Nē, nestājas, nerimstas, nemītas – sirds atgūstas un sit atkal, un Alise nedzird neko – nedz mēmo saucienu, nedz zvana skaņas. Un nevajag arī. Ko gan var līdzēt Alise – Alise, meitēns?... Lai gul, lai atpūšas, rīt nav brīvdiena, rīt darba pilnas rokas. Un, klau, vai nav apklušis arī tas zvaniķis? Jā, ir apklušis, nešķindina, nebimbina – tikai lietus lāsītes čabīnās, grabīnās, taustās sīksīkiem pirkstiem...

Bet nē, neguļ jau arī Alise, vienīgi radio tahtas galvgalī viņa nogriezusi pavisam klusitiņām un tik tikko dzirdami. Alise vēl nav tik veca, lai ietu pie miera reizē ar vistām, kaut arī rīt tiešām jāceļas tūlīt pēc četriem un darba būs kā malkas tāpat kā citkārt un pat vairāk nekā citām reizēm, jo vedis uz kautuvi bekonus. Bet šobrīd viņa paliek zem galvas pašas krusta dūrieniem izšūtu spilvenu, uzmet uz kājām flaneļa segu un pasniedzas pēc grāmatas, kur starp lapām spīd prievīte – varbūt ielikta pareizā, varbūt nepareizā vietā, ej nu vairs sažini. Šorit, steigdamās uz fermu, viņa prievīti iebāza romānā uz labu laimi, kur pagadījās, jo tas pa nakti bija aizkritis aiz tahtas, – varbūt vakar viņa iemīga lasidama, kā dažu labu reizi patiesi atgadījās, kad aiz noguruma acis krita ciet, varbūt nenolika uz naktsskapīša, bet tikai ieslidināja spraugā starp spilvenu un sienu. Kas nu visu varēja tik smalki izsecināt? Un kam vajadzīga diez cik liela skaidrība? Galvenais, ka grāmata nekur nav noklīdusi un izputējusi. Palasis šur un tur, tad jau redzēs un atcerēsies, kur īsti vakar viņa palika, jo šitas gabals nūdien nav no tiem garlaicīgajiem draņķiem, kas ātri izkūp un pačīb no miņas, šitas ir par mīlestību, kur Viņš mīl Viņu un Viņa atkal Viņu tik stipri un dikti, tik kvēli un kaislīgi, kā tas notiek vienīgi romānos, un tāpēc cilvēki romānus arī pērk un pa tiem buras, ka tur daudz kas ir pulka skaistāks un citādāks nekā dzīvē, jo vai tad savādāk būtu vispār vērts lasīt – vai viņa vēl vakaros noņemtos, lasidama, teiksim, par cūkām, kuras jau atskatījusies un atklājusies pa visu garo dienu, – nekad un nemūžam...

Tā domā Alise, atšķirdama grāmatu, tad izņem prievīti un pārslidina acis pāri lappusei. Bija vai nebija? Lasīja vai vēl nelasīja, nu, piemēram, šito vietu...

«– Dzersim «Mēriju»? – viņa pavaicāja, slaidajos, sarkani lakotajos pirkstu galiņos turēdama glāzi.

– Kādu «Mēriju»? – es painteresējos.

– «Asiņaino», miļlais, – viņa atbildēja, ar graciozu kustību atglauzdama savus garos, blondos matus, tad, pievērsusi man savu skaisto lelles sejiņu, turpināja: – Tas ir brīnišķīgs kokteilis, sastāv no degvīna, tomātu sulas, pipariem un sāls, – viņa teica, savilkusi savas sārtās, jutekliskās lūpas. Man likās, ka viņa izgaršoja katru vārdu. Es skatījos tikai uz viņas lūpām, vāji uztverdams teikto vārdu saturu. – Tu nemaz neklausies, miļlais, – viņa man sacīja.

Es iesmējos.

– Jauki, meitenīt, – es teicu. – Tagad pabeigsim «OS», bet vakarā pie tevis dzersim «Mēriju».

– Tas būs brīnišķīgi. Mēs varēsim dzert visu nakti.
Viņa atbalstīja galvu pret manu plecu.
– Un arī mīlēt viens otru, – es sacīju.
– Jā, mīļais, – viņa atbildēja un vēlreiz pielika glāzi pie savām
korāļsārtajām lūpām. – Prozit, mīļais...
Orķestris spēlēja blūzu.»

«Interesanti, kas tas tāds varētu būt – blūzs?» ienāk prātā Alisei.
«Gan jau kāds mūzikas gabals, ja to var spēlēt...»

Blū-ūzs...

Alise nekad nav bijusi kafejnīcā, kur atskaņotu blūzu, ko droši vien spēlē tikai Rīgā. Un diez vai tur maz tādu kā viņa laistu pār sliekšni? Ja pat «Sidraba vītola» kuram katram no ielas nav ļauts lāčot un brist iekšā... Un «Sidraba vītols» pie Raudavas stacijas jau droši vien nemaz nav tā pati smalkākā un lepnākā vieta, ja pat orķestra tur nav, tikai magnetofons. Taču nelielā telpa pilna klusinātu skaņu, smaržīgu pīpes dūmu, kūku un ceptas gaļas smārdu un miglainas, maķenit iezālas gaismas, gluži kā ezera dibenā, jānudien.

Toreiz Pēteris gan jau pasen bija atgriezies no jūras, tomēr nauda pie dvēseles tam vēl cik necik turējās, un «Sidraba vītols» nule kā bija atvērts. Tiesa, abi uz Raudavu netika braukuši, lai sēdētu kafejnīcā, kur nu, bet uz universālveikalu Mariannai pēc botēm un uz aptieku pēc zālēm, tad vēl uz «Saimniecības precēm» centrifūgai pēc jaunās gumijas, pēc logu ķites un vēl šādiem tādiem sikumiem. Taču, ieraudzījis, ka vaļā «Sidraba vītols», Pēteris sacīja: «Paklau, Alis,» – tā viņš teica, «vai nepagodināsim šo necilo iestādi ar savu klātbūtni?» Joks tāds! Bet šveicars gan tur izrādījās īsts āķis un krampis – vispirms pažūrēja pa aizkara spraugu: vērt vai nevērt vaļā? – bet, ieraudzījis pa durvju stiklu Pēteri, steigšus vien sāka šķindināt atslēgām, jo Pēteris jau izskatījās pēc gatavā ārzemnieka! Abi ēda bifštekus ar taukos vārītiem kartupeļiem un ceptiem sīpoliem un dzēra klāt konjaku, kas drusku atsita pēc kandžas, pēc tam vēl pasūtīja kafiju ar firmas kūkām, un Pēteris viņai stāstīja par Āfriku.

Pēteris to bija stāstījis jau nezin cik reizi, bet tas jau neko nekai-tēja, un «Sidraba vītola» zaļganās gaismas un kairinošo smaržu vidū stāstāmais izlikās arī pavisam citāds nekā Kupenu virtuvē ar lielo kartupeļu grāpi un samazgu spaiņiem, tā ka Pētera vārdos klausījās pat no blakusgaldiņiem, snaikstīja kaklus un šķibīja ausis, un dažāda laba meitene kusa laukā kā svece, skatoties uz Pēteri, taču Pēteris redzēja tikai viņu, tas redzēja vienīgi Alisi. Un Alise, tāpat kā brīnumdaiļā

sieviete romānā, kuru viņa pašlaik tur rokā, brīdi pa brīdim sacīja Pēterim: «jā, miļlais» un «prozit, miļlais». Un, kad Pēteris, iesilis no konjaka un stāstīšanas, teica viņai, ka turpmāk tik tiešām abi braukšot uz šejieni vismaz reizi nedēļā, Alises brīvdienā viņi ikreiz te būšot klāt kā naglas, Alise teica: «labi, miļlais» un «kā tu gribi, miļlais»; tā viņa sacīja un, sasārtusi no konjaka un klausīšanās, tobrīd pilnīgi ticēja, ka tā arī būs, kaut arī līdz šim nevienu solījumu Pēteris vēl nebija izpildījis – un, protams, neizpildīja arī šo. Pēteris atkal aizbrauca, un viņi «Sidraba vītola» vairs netika spēruši kāju, tā ka toreizējā pēcpusdiena, kad viņi nenopirka ne Mariannai botes, ne piena mašīnai gumiju, ne logam ķīti – nenieka no visa, pēc kā īstenībā tika braukuši turp no Mūrgales, – bija un palika pirmā un pēdējā.

Bet lai Alise tālab gremztos un gaustos? Kāpēc gan? Viss galu galā tikpat paiet, lai cik bieži atkārtotos un cik ilgi turpinātos... Un tā reize «Sidraba vītola» bija tik ļoti skaista, ka to var atcerēties vēl un vēl un domās izgaršot un izbaudīt atkal no jauna, jo atcerēm jau nav nedz šķēršļu, nedz kavēkļu un atmiņas nepazīst nedz laika tālumu, nedz vietas atstatumu.

Ak jā, pareizi, vienu svētdienu gan Alisei sakārojās visu to atkal pārdzīvot un ne domās vien, ne iztēlēt un ne sapnīt, bet visistākajā tiešamībā. Viņa nupat kā bija dabūjusi prēmiju par bekoniem. Nauda nokrita tikpat kā no gaisa. Un spēji viņu pārņēma, ak ko – «pārņēma», grābšus sagrāba, žņaugšūs sažņaudza ilgas pēc «Sidraba vītola» un pēc visa, ko viņa tur bija izjutusi. Šī vēlēšanās uzkrita viņai ar tādu pēkšņumu, kā sniegs uzgāžas uz galvas, un padarīja viņu gluži vai dullu – viņai vajadzēja šo numuru dabūt gatavu, lai tur lūst vai plīst, un nekas nerādījās vienkāršāk, kā to piepildīt. Un fantāzijā viņu jau apņēma «Sidraba vītola» sudrabainā gaisma un labas tabakas un kafijas smārdi, bet uz mēles kusa firmas kūku aromātiskais saldums. Viņa paņēms arī simt gramu konjaka, lai viss būtu mats matā kā tad, kad viņa sēdēja kopā ar Pēteri...

Un, sadomājusies krustu un šķērsu, Alise satraucās tik ļoti, it kā kafejnīcā viņu gaidītu pats Pēteris vai arī viņa grasītos spert bezmaz kādu liktenīgu soli. Un, kad autobusā blakus pagadījās veikala Ritma un jautāja, uz kuriem tad Alise šitā braucot, viņa nespēja pateikt ne patiesību, ne arī ko jēdzīgu sapūst, viņa nejaudāja izgudrot neko un tikai piesarka, jānūdien, kā pusauga skuķe – tik stipri un kvēli, ka Ritma smējīgi ieprasījās, vai tikai viņa nebraucot uz randiņu. Un viņa notvika vēl diktāk. Tas iznāca gaužām mulķīgi, bet ko viņa tur varēja līdzēt? Vai Alise lai būtu stāstījusi, ka brauc uz «Sidraba vītolu»

izdzert simt gramu konjaka, – tētīt, tas būtu kā zibens spēriens no zilām debesīm, un jau rīt par to runātu Mūrgalē no viena gala līdz otram, daudzino Alisi par rūdītu blūzgu un krogamāsu, jo vai tad šītā rikojās un darija viens meitieša cilvēks, kam visi desmit bija mājās? Nekad un nemūžam tā nerikojās kārtīgs sievišķis. Bet ko varēja darīt, ja Alisei pēc šī pārdzīvojuma kārojās un vēl tik ļoti, ka viņa putēja taisni vai laukā? Viņa nesaskatīja tur nekā ļauna, tomēr stāstīt kaunējās.

Un, kad Alise piegāja pie «Sidraba vītola», viņas sirds krūtīs lēksus lēca, tā ka bija jāatņem elpa kā pēc lielas skriešanas, kaut arī viņa bija nākusi pavisam lēnām, izbaudīdama šo nācienu un mazpamazām iejuzdams, jo abi desmitnieki, kas ikreiz iečaukstējās somiņā, kad viņa tur ko lika iekšā vai no turienes ņēma ko laukā, vairoja viņas pašapziņu. Bet mirkli pirms tam, kad vajadzēja tikai pastiept roku un no iekšpuses drapētās stikla durvis atgrūst vaļā, viņa aiz liela uzbudinājuma samanija slābanumu, itin kā dotos iekšā nevis kafējnicā, bet ārsta kabinetā uz zoba raušanu. Tāda bija šī sajūta, tik tiešām. Taču Alise saņēmas, satvēra rokturi un... Taču durvis nepadevās, kaut arī aiz tām spīdēja gaisma. Tad viņa pieklauzīnāja. Pēc viņas klauvējiena aiz krokotā, plānā aizkara parādījās un nozuda cilvēka seja, un viss norisinājās tik ātri, ka Alise nepaguva saskatīt, vai tas ir tas pats šveicars, kurš toreiz ielaida viņus abus ar Pēteri, gluži tāpat iepriekš palūkojies caur stiklu, jo laikam tāda šeit valdīja kārtība, lai pieklājīgā vietā nelauztos iekšā visvisādi apdzērušies tēvaiņi un blandoņas.

Alise gaidīja, ka tūdaļ nošķindēs atslēga un durvis atdarīsies, taču tas nenotika – un tad viņa piebungoja pa otram lāgam. Šoreiz galva aiz stikla parādījās uz maķenīt ilgāku mirkli un deva Alisei noraidošas zīmes, bet, kad viņa nepratās, šveicars beigu beigās pavēra durvis mazā šķirbiņā un teica viņai, ka neesot vietu.

Tad viņa nolēma uzgaidīt, jo kāda varēja atbrīvoties un rasties, un viņai taču vajadzēja tikai vienu vienīgu vietīņu, kaut vai kādā stūrī. Alise stāvēja augšā uz pakāpiena un skatījās, kā krita lapas – tās virpuļoja gaisā, laidās lejup un vējā slidēja pa asfaltu, un visā šajā ainā viedās kaut kāds skumīgs skaistums, un viņu atkal pārņēma iepriekšējā sajūta, itin kā viņa šurp būtu ieradusies uz tikšanos ar Pēteri, tikai pirmītējā drudzainā satraukuma vairs nebija, visu kā vakara saules zeltījums apņēma drusku grūtsirdīgs miers.

No «Sidraba vītola» iznāca četru cilvēku kompānija, un Alise gribēja jau spraukties iekšā, taču šveicars atkal aizšķērsoja ceļu, teikdams, ka viņš taču jau sacījis – vietu neesot. Tad viņa saprata, ka vietu

nebūs arī turpmāk, un piesarka līdz matu saknēm. Vispirms aiz tādām trakām dusmām, ka viņai gribējās saķert šo vīreli aiz tresotās krūtežas un sapurināt kā pupukūli tā, ka no kabatām izbirtu dzeram- nauda un no kārnajām miesām melnā dvēsele, – jo spēka Alisei netrūka un dukas viņai bija kā dažam labam puisietim. Bet pēc tam viņa notvika otrreiz un tagad jau aiz kauna, apķērusies, ka šveicars viņu noturējis par šādu tādu māsiņu, kas laizijās ap kafejnīcu kā noklidusi kuce un nebija aizdzinama ne ar rungu.

Un visas viņas karstās vēlēšanās un gribēšanas uzreiz sašļuka, jānu- dien, kā pārdurti cūku pūšļi, un pati sev viņa izlikās stulba zoss un riji- ga pīle ar savām trakajām iedomām un kārēm, jo vai tad ar bifšteku un taukos vārītiem kartupeļiem, kafiju un firmas kūku, un kaut vai piedevām ar konjaka simtgramu, kas atsita pēc kandžas, varēja uzcelt augšā pagātni un par nebijušu padarīt pusgadu kopš tās reizes pa- vasara pusē, kad viņi te sēdēja abi ar Pēteri? Bet bez Pētera «Sidraba vītols» vienalga būtu viens vienīgs tuksnesis – un par to viņa, muļķe, vēl gribēja izgrūst savu naudu!

Tā toreiz domāja Alise, dūšīgi soļodama projām no kafejnīcas uz autoostas pusi, bet ceļā atgīdās, ka trakot gribas ēst, iegāja stacijas bufetē un paņēma kafiju ar kondensētu pienu un trīs pīrāgus, kas pēc izskata un garšas drusku atgādināja piepes. Taču viņa cītīgi strēba remdeno, šķebinoši saldo dzērienu un cirta spēcīgos zobus pīrāga sik- stajā miesā – un visu nokopa un notiesāja līdz pēdējai lāsītei un bei- dzamajai kripatai un jutās tik labi ieturējusies, turklāt par nieka četrdesmit deviņām kapeikām, tik atsilusi un spara pārpilna, ka līdz autobusa atiešanai paguva vēl lēkšiem vien aizplēst līdz maizes veikalam, pakampt baranku tūtu un «gotiņu» paciņu ciemakukulim priekš Mariannas, atjoņoja atpakaļ, nenokavējama ne par mirkli, pēc četrdesmit minūtēm izkāpa jau Mūrgalē un nenožēloja neko un ne par ko nezūdiņās un negaudās, kaut gan pēc tiesas un taisnības viss taču bija izgājis šķērsām un ačgārnī...

«Orķestris spēlēja blūzu,» no jauna ar acīm sameklējusi to pašu vietu grāmatā, Alise izlasa vēlreiz un nevilus ieklausās mūzikā, kas atplūst no radiouztvērēja tahtas galvgalī. Ar maigu kustību viņas roka noglāsta atvērto lappusi kā dzīvu būtni. «Cik skaisti Viņš Viņu mī- lēja!» Alise domā, no savas dzīves atkal palēnām pārslēdzoties uz ro- mānu, bet pa radio no tālienes atplūst blūza skaņas, tieši blūzu raida kāda tāla stacija, tikai Alisei par to nav ne jausmas. Ja zinātu, droši vien viss viņai liktos vēl daudz skaistāk, taču viņa to diemžēl nezina...

Un arī blakusistabā Marianna klausās, tikai viņa nedzird ārēji it kā gurdeno, it kā sērīgo, bet iekšēji saldkaislo blūzu – Marianna klausās, kā atkal no āra – te atvilņodamas, te aprimdamas – skan divainās zvana skaņas, bet domāt viņas abas domā par vienu un to pašu; pie kā gan cita var kavēties prātā, ja ne pie Pētera, rudens vakarā, kad ārā smidzina un līst lietus, par ko gan var lauzīt galvu, ja ne par šo pasaules klaiņotāju, no kura nu jau turpat piecus mēnešus nav ne ziņas, ne miņas, tā ka jau trīs sūtītas vēstules atnākušas atpakaļ, un, kas zina, vai neatnāks arī ceturtā.

Taču vai tā ir pirmo reizi? Ak nē, nav pirmo reizi. Vai nebija tāpat, kad Pēteris aizbrauca jūrā? Bija. Un kad aizkūlās uz pašu pasaules malu – līdz tai Sahalinai? Arī bija. Un kad apsievījās Kolimā... Vai dieniņ! Viņas abas ar Alisi jau paguva Pēteri bezmaz apbēret un apraudāt: nu ir beigts, nu ir pagalam un diez kur savu galviņu nolīcis! Un pēkšņi vienā skaistā dienā – pastkarte un bilde lai virsū. Kaut gan labāk varēja pats savu fotogrāfiju atsūtīt – bet vai nu dulburim ienāca prātā! Kartītes vienā pusē sazin kāpēc kāds stipri aizaudzis ezers un tālumā ne īsti sniegiem klāti kalni, ne īsti baltin balti mākoņi. Bet otrā pusē uzrakstīts ar Pētera roku:

«Muterīt!

Kopš Jaungada esmu Kolimā. Tas, ko Tu redzi, ir Džeka Londona ezers. Tu brīnīsies, kāpēc Džeka Londona, jo viņš nekad te nav bijis. Bet tas noticis tā. Braukuši pa ezeru ar laivu ģeologi. Vienam Džeka Londona grāmata pārvēlusies pār bortu ūdenī. Un šitā ezers dabūjis vārdu. Jociģi, vai ne? Man iet *all right*. Gadījās apprecēties vēlreiz. Viņu sauc par Tatjanu. Kā Oņeginam!!! Sveicini Alisi. Pagadīsies brīvāks brīsnīšs, uzskrivēšu arī viņai.

Tavs Pēteris.»

Ar to pašu pastkartes baltā puse iznāca pilnum pilna, tā ka vārdi par Alisi bija uzšņāpti gar pašu malu un vēl piedevām šķērseniski.

Marianna vēl toreiz tika prātā svērusi, rādīt vai nerādīt kartīti Alisei. Bet, kā nodeva sveicienu, tā gribot negribot iznāca tomēr parādīt. Ko domāja Alise, meitēns? Izlasīja rakstīto, apskatīja bildi, uzrāva kamiešus kā saldama – varbūt tāpēc, ka ezers izskatījās tik mežonīgs un doņiem pieaudzis un apkārt slija skraji, drūmi koki, un tālumā balsnēja vientuļi sniegi un blāvojās mākoņu klāids, – savilka plecus kā ringdama, bet sacīt sacīja: «Skaisti, māt, vai ne?» Un tā bija svēta

patiesība – sazin kāds grūtsirdīgs un salts, svešs un neredzēts, taču skaistums...

Vai Pēteris vēl atrakstīja no turienes – kaut kā nav palicis miņā. Rādās, ne. Vai nākamais jau nebija tas noģimis, kas Mariannu tik traki pārbiedēja – vai dienīņ, vai dienīņ! –, ka viņai sirds pamira krūtīs, tai nobildētajā vaigā veroties? Novecojis, izdilis, nomērējis – ne pazīt! Slimojis, vai? Atkal kāda nediena un sodība uzklupusi?... Galvvidus jau Pēterim gan agrīni sāka mesties rets, bet šite, uz fotogrāfijas, gluži kā tāda cāļa pūciņa stāvēja atstatu galvai visriņķī. Vai tik nav ķurķi bijis? Vai tik nav tīfu izgulējis? Taču mute vaļā – smaida, tikai smaidis kaut kāds svešāds, zobu rindā robs pašā priekšā, varbūt, raudams alus pudelēm vāciņus, nolauzis, varbūt sakāviēs...

Vēlāk Mariannai gan iznāca lielu lielie smieklī pašai par savām izbailēm, jo otrā pusē bija rakstīts:

«Dārgā muterīt!

Gribēju aizsūtīt savu foto, kā Tu lūdzi, bet, goda vārds, neiznāca laika aiziet un noknipsēties. Tas, ko Tu te redzi virsū, ir mans pāriņieks, Juhans vārdā, feins čalis. Mēs šansējam kopā, un es mitinos pie viņa, jo laulene viņam iedeva vilka pasi, bet vienam ir šķidra dzīvošana. Es tagad esmu jums pavisam tuvu, jo strādāju «Okeānā». Spiežam zivju eļļu. Uzskrūvēts baigais plāns – 30 tonnas no liesajām silķēm, bet mēs turamies uz ūsiņu!

P. S. 1) Tagad gan jūtu, ka drīzumā laidīšu uz mājām!!!

2) Liesās silķes nav vis kaut kādas nošvakojušās zilītes, bet tāda sevišķa suga.

3) To zobu Juhanam izdauzīju es, tak ne aiz naida, bet...»

Tālāko nevarēja saburtot. Pagrūti saprast nācās arī sūtītāja adresi, taču Alise izbūrās cauri, un viņas uzzināja, ka vēstule sūtīta šepat no Igaunijas, ko patiesi varēja aizsniegt vai ar roku.

Viņas sāka gatavoties un gaidīt. Alise sapirkās krītu un limi, krāsas un pindzeles un izremontēja visu māju kā vienu vienīgu bildi, izbalasināja un izkrāsoja kā īsts mālderis, aizķītēja un aizšpahtelēja, un notaisīja visu gods godam uz to labāko.

Pienāca vēl viena vēstule no Pētera, kur viņš teicās jau pošamies uz māju pusi, jau gatavojamies ceļā, pat atlūgumu priekšniecībai jau esot uzskrīvējis un pakojot, kā saka, kopā čumidānu. Un beigās sikiem burtiem bija pierakstījis, vai šim nebūšot nekas pretim, ja viņš

paķeršot ciemos uz Mūrgali līdz ar savu pārinieku, to pašu Juhanu, kas Latviju nekad neesot dabūjis apskatīt, pret ko – vai dienī, kāpēc gan? – nedz Mariannai, nedz Alisei nebija iebildumu: lai brauc, mīluprāt sagaidīšot un uzņemšot, kā jau varēšot un spēšot, un lai ņemot par labu, kā viņām te, Kupenās, esot, jo nekā lepna, nekā tāda, no kā paliekot vaļā mute, jau šeit, Mūrgalē, neesot gan ko redzēt, kā viņš, Pēteris, pats labi zinot... Tā, salikušas prātus kopā, viņas abas ar Alisi arī uzrakstīja Pēterim, lūdzot visu pateikt Juhanam un vēl pasveicināt jo sirsniņi, – bet šī vēstule atgriezās atpakaļ. Viņas nodomāja, ka ar Pētera vējīgo un steidzīgo roku uzšņāpto adresi nebūšot sapratušas un nav aizrakstījušas, kā un kur pienākas, un Alise ar mopēdu aizšāva uz Lauvām pie Dūmiņu Hugo, kas gan bēra, gan pa druskai arī boksterēja igauņu mēlē, un šis apliecināja, ka tik tiešām – ka adresi viņas saputrojušas gods godam, un, uzlicis brilli, skaidriem, gandrīz vai drukātiem burtiem uzvilka uz aploksnas visu tā, kā tam tur vajadzēja stāvēt pareizi. Un šī vēstule patiesi vairs neatgriezās, bet nepienāca arī nekāda atbilde. Un pagāja vēl viens mēnesis. Un Alise uzšuva jaunu kleitu un ielika matos ilgvīņus, tomēr no Pētera joprojumis nebija nekādas ziņas un vēsts – un Alise dila kā vecs mēness.

Tad Marianna sacīja, lai tak Alise ņemot un aizrakstot uz Pētera darbu, un Alise liedzās un minstinājās, prātoja un lauzīja galvu, kamēr beigu beigās sataisījās gan – ņēma un aizrakstīja uz zvejnieku apvienību «Okeāns», tikai nezināja, kam īsti sūtīt, iesākumā gudroja tā kā direktoram, bet tad izlēma, ka būšot mērķējusi stipri par augstu, jo vai tad nu tik lielam priekšniekam viss strādnieku pūlis maz varēja turēties prātā, un nosprieda, ka piemērotāka esot kadru daļa, kur par visiem vajagot zināt visu. Un pēc nedēļām trim viņa saņēma atbildi, ka Pjotrs Martinovičs Kupens eļļas spiešanas ceļā un apvienībā vispār vairs nestrādājot kopš šā gada maija mēneša septiņpadsmitā datuma un esot atbrīvots no darba uz paša vēlēšanos.

Bet apmēram uz augusta beigām Kupenās pienāca krieviski rakstīta vēstule Pēterim. Marianna ar Alisi vairākas dienas nezināja, kā izturēties un ko darīt: tā kā plēst vaļā, tā kā neplēst? Kamēr beigu beigās sadūšojās un atplēsa gan. Un vēstuli bija rakstījis Juhans, tas pats Pētera pārinieks Juhans, ar kuru kopā šie vienā ceļā spieduši eļļu no liesajām silķēm un dzīvojuši vienā istabā, kad Juhanu pameta sieva, tas pats Juhans, kas gribēja savām acīm skatīt Mūrgali, lai gan šē nav nevienas kaut cik ievērojamas vietas, ne skaistu pieminekļu, ne dižu klinšu, tas pats Juhans, kurš smaidīja uz bildes, rādīdams tukšo vietu, kur vajadzēja būt zobam, ko izsita Pēteris, lai gan viņas – ne Marianna, ne Alise – tā arī netika gudras, kā un kādos apstākļos

liksta atgadījumus. Un arī šī vēstule apstiprināja, ka Pēteris jau kopš maija vairs nestrādā «Okeānā» un nedzīvo pie Juhana, vēl vairāk, tā apliecināja, ka Juhans redzējis Pēterim rokā biļeti uz vakara vilcienu Tallina–Rīga, kam galastacijā jāpienāk no rīta ap astoņiem un kas droši vien arī pienāca pēc saraksta, tikai neatveda Pēteri, bet varbūt arī atveda, jo ko gan viņas par šo vilcienu zināja – divas vientuļas sievietes kaut kur Mūrgalē – un ko gan viņas zina arī par pašu Pēteri, viņas to tikai mīl...

Un tā ir pagājuši un aizritējuši pieci mēneši, un Pēteris vēl nav ticis līdz Kupenām, lai gan no Rīgas līdz Mūrgalei ir sešdesmit septiņi kilometri, kas nu nebūtu diez cik daudz pieciem mēnešiem, pat ja vajadzētu kājām iet vai lišus līst. Bet varbūt viņas veltīgi raida savus skatienus uz Rīgas pusi, kur vakaros sarkani deg saule un, jau nogājusi, vēl ilgi kveldina debesmalu? Varbūt viņām atkal izies tāpat kā pirms gadiem, kad abas gaidīja Pēteri no Ugāles, kur tas mežos strādāja pie stigu ciršanas, bet saņēma vēstuli, kas bija ceļojusi, vai dieniņ, tūkstošiem un vēlreiz tūkstošiem kilometru, pāri visiem Sibīrijas plašumiem tā tika ceļojusi un visbeidzot atlidojusi no Maskavas. Kā lielākoties, tā bija rakstīta uz pirktas pastkartes – vienā pusē viņoja okeāns un krastā stāveniski slējās bāka, bet otra puse ņudzēja no tik cieši saspīestiem vārdiem un palikām un tik blīznām rindām, ka lasot raibs metās acu priekšā, vēl jo vairāk tāpēc, ka svarīgāko Pēteris bija pasvītījis ar sarkanu tīnīti. Tomēr Alise boksterēt izboksterēja beidzamo vārdu un punktiņu, tā ka nekas neaizgāja secen un zudumā.

«Sirdsmīļo muterīt!

Rakstu Tev no H o m s k a s. Nesajauc ne ar Omsku, ne Tomsku, jo tas ir S a h a l i n ā un no Latvijas atrodas – saturies!!! – veselus d e s m i t t ū k s t o š kilometrus tālu. Jūs tur vēl ejat tikai sust, kad mēs šite jau slienamies uz pakajkājām. Šansēju pie pārceļtuves. Ceļam tādu kā tiltu, tikai peldošu. Viens tilta gals turēsies pie k o n t i n e n t a, otrs būs šite, Sahalinā... Tā – otrā pusē – ir mūsu bāka. Iemācījos spēlēt bajānu. Te viens čalis prot tetovēt. Es arī liku sev uztaisīt vienu bildi uz krūtīm. Apkārt tādu kā puķu vijīņu un vidū vārdu. Un, zini, kādu? M a r i a n n a!!!

Tavs Pēteris.

P. S. Sveicini Alisi un nobučo no manis. Ak, pavisam piemirsu, man piedzima o t r s dēls! Nosaucām vectēva vārdā – par M ā r t i ņ u (lai gan v i ņ a iesākumā negribēja!!!). Atā! Drīzumā atkal rakstīšu.»

Tas «drīzumā» gan iznāca pēc gada. Nu, varbūt arī ne pēc pilna gada, tak pēc mēnešiem desmit droši. Bet toreiz vēstule no Sahalīnas satrauca abām prātus gan – i viņai, i Alisei. Kas tur bija ko nenolauzīt galvas un nenotriekties! Tur iznāca darbs vairākiem vakariem no vietas, un arī tad viņas vēl nebija tikušas galā ar visu un nejaudāja rīmties un nostāt. Desmittūkstoš kilometru, vai dieniņ, pasaules otrā pusē! Un tad tā pārceļtuve vai kā nu to sauca, kas reizē bija kā prāmis un reizē kā tilts, reizē peldēja un reizē turējās pie krasta! Tur jau smadzenes griezās riņķī, kad gribēja tādu iedomāties vien! Bet par jaunpiedzimušo zēniņu viņas abas pat nedaudz saķildojās. Ja jau šis skaitījās «otrs dēls», tad, dabiski, vajadzēja būt arī pirmajam, vai tad nu citādi, vienīgi Pēteris savā izklaidībā droši vien bija piemirsis to viņām pavēstīt, tā ka viņas zināja tikai par mazo Oldziņu. Bet strīdiņš iznāca tālab, ka viņas nevarēja un nespēja vienoties, vai pirmais dēls Pēterim varētu būt vēl no Annas jeb vai jau no Oksānas. Abas tikām purpināja un ņēmās, kā jau tas allažiņ notiek ķīviņā, pat ja nav nekāda tēvuzeme dalāma un tāpat skaidrība negroza gluži neko, kamēr atgadījās kas pilnīgi negaidīts – Alise piepeši ieelsojās, ieskrēja savā istabā un aizcirta durvis. Marianna gribēja ieiet, nomierināt, pasacīt labu vārdiņu – bet atdūrās kā pret sienu: durvis bija ciet! Tās nekad neviens neslēdza, Marianna pat neatcerējās, vai tām vispār ir atslēga, tomēr tagad durvis bija ciet...

Un, stāvot ārpusē, Marianna pēkšņi apjēdza to, ko saprast jau sensenis bija laiks, – ka viņas abas, tiesa, gan mīl Pēteri, taču katra citādāk, katra pa savam. Mariannai pietika ar vēsti, ka Pēteris ir sveiks un dzīvs, Mariannai bija radies vēl viens mazdēliņš, turklāt iesaukts pēc vectēva par Mārtiņu, uz Pētera krūtim bija ietovēts Mariannas vārds.

Bet Alise? Kā ap dūšu Alisei?

Alise iznāca no savas istabas ļoti ātri – pēc minūtēm desmit, daudz ja piecpadsmit, nekas nerādīja, ka viņa tur būtu raudājusi, un turpmāk nekādu vājumu viņa netika nekad izrādījusi. Viņa arvien bijusi tik rāma, tik mierīga, ka Mariannai dažubrīd galvā iešāvusies pat doma: vai Alise nav apmirusi, vai nav apnikusi, nogurusi? Tādi gari gadi... Rasies ņēmējs, apprecēsies, aizies – un Kūpenas paliks tukšas. Vai Marianna atrunātu? Tak jau ne... Jauns sievišķis, vajag savu dzīvi, lai nu viņa, vecene, lai nu viņa ir kā Pētera ēna un Pētera atbalss, lai nu viņa dzīvo vairāk Pētera dzīvi nekā savējo, bet Alise, meitēns...

Nē, neprecas, neaiziet. Kūpenas nepaliek tukšas.

Ko gaida? Uz ko cer? Un vai cer? Varbūt necer nekā – samierinājusies un velk pamazītēm vien savu mūžu uz vecuma galu? Bet var-

būt, gluži otrādi, dzīvo alpains, neatņemdamās, neatgūdamās – no vienas vēstules līdz otrai, no vienas tikšanās līdz otrai. Brāžas kā upe un griežas kā atvars – tikai zem ledus. Alise, meitēns...

Bet Alises tahtas galvgalī radio vairs nespēlē blūzu, koncerts beidzies, un diktore svešā valodā, kā liekas, igauniski, sāk lasīt kaut kādas ziņas. Tā laikam ir Tallinas raidstacija, un Alise atrauj acis no grāmatas un atceras to pašu, ko Marianna, – Alise atminas, ka Pētera beidzamā vēstule pienāca no Tallinas un ka kopš tā laika aizritējuši gari mēneši. Un tik gari ir šie aizritējušie mēneši, ka pavasari paguvusi nomainīt vasara un vasaras vietā jau pienācis rudens, un tik ilgs laiks paspējis aiztecēt, ka ilgviļņi ir atkal jau gandrīz pavisam izgājuši un grīdām pavairāk staigājamās vietās brūnajai krāsai sāk atkal spīdēt cauri dēļu baltums. Tā domā Alise, bet neko prātīgu jau tur izdomāt nevar, un, nenieka nesaprazdama igauņu mēlē, viņa pasniedzas pāri spilvenam un izslēdz radio. Un nu arī Alises istabā nāk dzirdams, kā pret logu sijā smigucis un brīdi pa brīdim nez kas nošķind un ieskanas gluži kā zvans, bet Alise nespēj iztēloties, kas tur tāds var skanēt un klinkstēt. Vai kaut kas atplīsis un tinkšķēdams šūpotos un sistos vējā? Varbūt antena, varbūt elektrības vads? Bet antenu viņa vēl aizvakar pienagloja. Un, ja tā kustētos, tad no uztvērēja būtu nācis burkšķis vai vismaz kādi nekādi sprakšķi, bet mūzika taču skanēja lidzeni un skaidri. Ja atkal daudzītos stieple, tad savukārt mirkšķinātos spuldze, bet gaisma deg spoži un mierīgi. Tā ka tas nav ne viens, ne otrs – un, kamēr viņa klausās, liekas... jā, norimst arī šī skaņa. Un vispār nav vērts lauzīt galvu par kādiem tur āra trokšņiem, jo rudens vakars lietus laikā aizvien pilns visvisādas grabēšanas un šalkoņas, knikšķu un čukstu, pilēšanas un bungošanas. Taču, dzirdot, kā lāsītes taustās ap rūtīm, Alisei nevilšus ienāk prātā, ka jumtā starp divām šifera plāksnēm salaiduma vietā sācis sūkties slapjums, ka vēl pēc kāda laiciņa uz baltajiem, tikai pavasarī balsinātajiem griestiem izplūdis ruds, neglīts pleķis, iepletisies tieši virs jaunās tahtas kā negaisa mākonis, kurš – tā vien skaties – kādā dūšīgā gāzienā sāks arī rasināt kā jau daždien tūce. Bet, ko isti iesākt un ko darīt ar šo sasodīto plaisu – spert iekšā ķīti vai drīvēt ciet ar pakulām –, tur Alisei pietrūkst padoma, jo šitādas gudribas jau vairāk turas vīru cilvēku, nevis meitiešu galvās. Un Alise domā, ka vai nu šā, vai tā, bet katrā ziņā jāpatur aiz aus, ka uz jumta viss nav pa godam, un rīt pat jāatminas uzkāpt istabaugšā un palikt kādu mutesblodu zem tā pušuma, kamēr ar mitrumu nav pievilkušies griesti. Būtu duka, varētu ņemt un uzrāpties šovakar pat, kaut arī tumsība tur valda tāda, ka pats velns var sprandu lauzt...

Lai nu paliek! Visu Alises augumu apņēmusi laiska tiksme un salds slābanums, gribas tikai pavaļoties, pavārtīties, palasīt – par kaut ko ļoti skaistu, kā nav nedz Kūpenās, nedz visā Mūrgalē; nav ne mazākās vēlēšanās ģērbt nost halātu, list kniedenēs, degt vējlukturi un taustīties pa drēgnajiem bēniņiem. Arī rīt ir diena, pa vienu nakti nekas briesmīgs nenotiks. Kas gan var notikt pa vienu nakti? Gluži nekas nevar notikt, vismaz nekas nelabojams, nekas briesmīgs un liktenīgs – un Alise atkal lapo grāmatu, un acis no jauna slīd pāri burtiem, burtu rindām un rindkopām, vēl aizvien veltīgi meklējot vietu, kur vakar lasīšana pārtrūka, jo smagie plaksti aizvērās, roka pati no sevis pastiepās, iebāza grāmatu starp spilvenu un sienu, bet krītoša priekšmeta troksni dzirde vairs neuztvēra.

Alise lasa:

«Viņa nāca man pretim, un es redzēju tikai viņas ļoti daiļo seju, garos, mirdzošos matus un brīnišķīgo augumu: slaidās kājas, tievo vidukli un lielās krūtis, kas bija vēl tik stingras, ka viņa varētu staigāt bez krūšturiem un varbūt patiešām arī staigāja. Es piekēru sevi pie domas, ka man gribētos to pārbaudīt. Savā īsajā, dziļi dekolētējā, gaiši pārļainajā kleitā viņa izskatījās pēc eksotiska zieda vai svešzemju putna. Kā maigā lilija, kā traušlā gerbera, kā smaržīgā orhideja – vai rožainais flamingo.»

«Flamingo,» domā Alise. «Tas laikam ir tas dīvainais dienvīdus putns ar sārtajiem spārnem, par ko man stāstīja Pēteris,» Alise domā tālāk, un grāmata no jauna nosligst uz segas. «Fla-min-go...» viņa atkārto šo pa pusei putna, pa pusei zieda vārdu, jo arī pats flamingo esot pa pusei zieds un pa pusei putns, kā teica Pēteris, dzīvs tik tikko uzplaukušas rozes sārtums, kā viņš sacīja, ar kuru nevarot mēroties skaistumā ne tās pašas krāšņākās puķu dobēs, un, kad flamingo bari stāvēt ūdenī, tad liekoties, ka ūdens pilns peldošu iesārtu lapu, un, kad tie, zivis meklēdami, bradājot pa seklumu, tad noliecoties tik zemu, ka knābis esot pie pašām kājām un iemērķts turpat līdz acīm, bet vakaros tie savus kaklus sarežģījot un samežģījot tā, ka izskatoties, itin kā kaklos tik tiešām būtu iemesti mezgli, bet galvas tie atliecot atpakaļ pāri mugurām un paslēpjot zem spārnu sānu spalvām un stāvēt tikai uz vienas kājas, bet otru turot pastieptu uz sāniem vai atpakaļ un šitā guļot, – staigājot kā balerīnas un guļot kā faķīri, tā stāstīja Pēteris, jā, un, kad tuvojoties lidojošu flamingo kāsis, tad liekoties, ka no tāluma nākot pērkons, un kad...

Alise saraujas, jo grāmata, noslidējusi no segas, nokrīt uz grīdas, un istabas klusumā tas notiek ar tādu pēkšņumu, ar tādu plaukšķi un plikšķi, ka jānodreb gribot negribot. Un domas pārtrūkst, un atmiņas izvējojas, un šķiet, ka ar tāla pērkona skaņu būtu aizlaidušies flamingo, pērļaini sārtie flamingo, šie lidojošie rožu dārzi, šis brīnumbūtnes, kaut kas vidējs starp putnu un ziedu, kā stāstīja Pēteris, kurš bija tos skatījis savām acīm. Ja Alisei kādreiz izdotos redzēt, tad gan viņa laikam vairs nekārotu ne pēc kā. Bet varbūt ne? Varbūt tieši otrādi? Varbūt tad viņa sasirgtu ar Pētera nemieru un Pētera ilgām – un rīt Brivniekos veltīgi gaidītu Alisi un dikā stāvētu mašīna, kam bekonī jāved uz kautuvi, un šoferis lamātos ar trīsstāvēgiem vārdiem, un cūkas kviektu neēdinātas, visparastākie rukši taisītu tādu jandāliņu, ka ausis būtu jātur ciet, visikdienišķākie puscūči, rožaini sārti kā flamingo, ja vien nav nomūrējušies mēslos pēc velna. Bet Alise – Alise būtu aizbraukusi... Kurp? Uz kurieni gan varētu aizbraukt Alise? Sataisītos, saspārnotos, tiktu līdz Raudavai – un ar pirmo autobusu atkal atgrieztos Kūpenās, kur aiz loga cauru vakaru liņā sēņu lietus, kā pēcpusdienā uznācis, tā nevar un nespēj stāties un rimties, smidzina un sisina, mirgo un margo, raud melni lakotajās rūtīs, atmiekšķē un uzraudzē tīrumus, kaitnieks tāds, lai virsū nevar tikt kombaini un lai kartupeļu racējiem ir kā svētceļniekiem un kā dievlūdzējiem jāmēro viss vagas garums uz ceļiem un ar sakumpušu muguru, atveldzē un uzspridzina meža zemi, delveris tāds, lai no sūnām jaudātu izbadīties brūnās beku pieres...

Un atkal žvadz, un atkal skan, un atkal zvana. Alise ieklausās, nu, kas tur tāds? Kas šovakar neliekas mierā? Kas ir nolūzis, kas noplīsis, kas notrūcis nost – un tagad lietū un vējā šūpojas un striķējas, kustas un svārstās, apsūdzot Alisi, ka viņa nav, nav un nav tāda saimniece Kūpenām, tāda aizgādne par Pētera māju, kā vajadzētu būt, jo Alisei, tāpat kā visiem, ir tikai divas rokas un divas kājas, un viena galva, turklāt tā ir sievieša galva, bet lauku mājai, lai cik mazai – kaut ar vienu govi un suķi un piemājas zemes pleķīti –, neiztikt bez virieša padoma.

Bet tam tur, laukā, nav nekādas bēdas gar Alisi – tas tik skandina, tas tik zvana, neļauj aizmigt, rīt jāceļas četros, taču neļauj aizmigt...

Un to, ka laukā šķind un skan, atkal sadzird arī Marianna. Kādam tur zvana, kādu tur apzvana šajā lietus vakarā – un vai tikai tā nav viņa pati, viņa, Marianna? Un vai tas būtu arī brīnums, ja ir jau septiņdesmit četri gadi un ja sirds pukst pārsitieniem, brīžam teju, teju stādamās? Nē, nebūtu, nebūtu brīnums vis. Un viņa guļ atvērtām

acīm, gaidīdama, kas notiks, taču nenotiek nekas, tikai tas tur, laukā, tas nemiernieks un nerima nepaliek klusu un nestājas: zvana – apzvana – zvana – apzvana... bimbina, bambina ar tērauda mēli, liedz aizmigt, neļauj un neatvēr ielaisties snaudienā, bet tā jau nebūs pirmā neguļas nakts Mariannas mūžā, ak, ko nu, ko nu pirmā, varbūt simt pirmā, varbūt tūkstoš pirmā – kurš tad ir tik smalki rēķinājis un skaitījis kopā? Gan pašai dzima bērni, gan govīs apteļojās – un aizvien pa nakti vien, jo tā jau pasaulē laikam izkārtots, ka jauna dzīvība nāk pasaulē pēc pusnakts, ar jaunas dienas sākumu, ar ausmas svīdumu. Nu, bet arī visvisādas kaites un ligas vairāk nomoka tieši naktīs, un pat tāds nieks kā sāpošs zobs tevi, cilvēku, naktī dzen stāvus pa sienu augšā...

Bet viens gan – nebija Mārtiņš metējs un krogusbrālis, nenācās viņai kā dzērāju sievām gaidīt savu vīrišķi līdz rītagaismai, ne actiņu neaizvērušai. Varbūt pa visiem garajiem gadiem arī kaut kas kaut kur kādu reizīti šķiebās un misējās, jo neviens jau nav eņģelis, bet atgādā gan nekas sliktas nav palicis, kas nav, tas nav, tikai labas atceres atstājis mīnā viņas Mārtiņš – un žēl, ka nepiedzīvoja un nesagaidīja dienu, kad tam par godu Mārtiņa vārdā tika iesaukts mazdēls. Par to nelaiķis būtu varen priecīgs un gandarīts, tāpēc ka arīdzan milēja Pēteri – jo vai tad Pēteri var nemilēt? – kaut arī milēja pavisam citādi nekā viņa, Marianna. Mārtiņš salīdzināja Pēteri gan ar Kristapu, gan Edgaru: šitā, raugi, šim esot akurāt tikpat kā Kristapa indeve, un tas atkal šim garšojot vai patikot uz mata tāpat, kā gājis pie sirds Edgaram. Mārtiņš meklēja Pēteri to, kas audžudēlā bija kopīgs ar viņa paša dēliem, bet Marianna – Marianna ne.

Viņai Pēteris ir reizē gan Kristaps, gan Edgars, un tur nekas nav šķirams un salīdzināms, tas ir viens vesels cilvēks, kuru var tikai pieņemt vai atstumt, lolot vai ienīst, bet nevar atšķirt pa daļām, sak, tā ir Pētera, bet tā Kristapa un tā atkal Edgara daļa. Viss sakusis kopā – kā vasks svecē, un liesmojot tā apspīdējusi un darījusi gaišu viņas mūžu. Jo kas gan būtu Mariannas dzīve, ja nebūtu aizvien ko gaidīt un uz ko cerēt? Viņa taču gruzdētu un kūpētu kā viena veca trupekšņu čupa, un dūmu sīvums kostu arī citiem acīs, vai tad nu citādi? Cilvēkam vajag kādu, priekš kā varētu degt, lai nesāktu karst un tvīkt kā slapjš siens gabanā... Un, kaut arī Mariannas mūžā ne jau Edgars ar Kristapu un ne Mārtiņš, ak nē, bet šis pats grēkapagale un palaidnieks, šis vējagrābšlis un gaisa pistole, šis trakulis un jādeklis Pēteris sagādājis visvairāk bezmiega nakšu, savu dzīvi Marianna nemainītu pret citu, un, ja viņai vēlreiz kāds dotu izvēli, viņa, jau iepriekš labi un smalki, ak, skaidrāk par skaidru zinādama visus tos sirdēstus un rūpestus,

errastības un klapatas, ko nākotnē sagādās šis rakaris, tomēr atkal liktu Mārtiņam jūgt zirgu ilksis, lai pārvestu uz Kupenām Lūkāžu leviņas puisēli.

Tā domā Marianna, klausīdamās, kā ārā vējā skan zvans, kazi, varbūt jau apzvanot viņu šajā lietus vakarā, un gribot negribot atceras arī citas melnas naktis, kad tāpat nikusi vaļējām acīm, bažīdamās un bēdādamās par Pēteri, lai gan ne katreiz patiešām arī bija noticis kas nelāgs un slikts. Visbiežāk jau viņa no raizēm un bailēm aizprātojās šķībi un greizi, aizmaldījās kā pa brikšņu brikšņiem un iestīga galīgā purā, jo vēlāk izrādījās, ka viņa mocijusies un tirdījusi sevi par velti un pilnīgi pa tukšo, tāpēc ka Pēteris bija sveiks un vesels un, kā saka, ne matiņš tam nebija nokritis no galvas...

Cik daudz nemiera un raizi Mariannai prasīja tā pati vēstule, sūtīta no Baškīrijas, vai dienī, vai dienī, lai gan tā bija moža un dzīvespriecīga, rakstīta nevis uz pastkartes kā parasti, bet uz rūtiņpapīra – no burtnīcas izplēstas rūtotas lapas!

«Sirdsmīlo muterīt!

Pašlaik šansēju Kadišas upes labajā krastā. Ceļam jaunu dzelzceļa līniju. Baigais reljefs! Trase ies pāri divām kalnu pārejām. Jāuzceļ vairāk nekā desmit tilti, jāizcērt garš tunelis!!! Raujos kopā ar spridzinātājiem. Zini, iet, burtiski, klinšu blāķi pa gaisu, goda vārds! Iesākumā, kad deva vaļā, slapstījos un tupuļoju aiz kritušiem kokiem kā aiz brustvēra. Frrr – un viss uziet gaisā! Zini, tāds skats kā pasaules radišanā!!! Tupi, kā saka, un turies! Un priecājies, ka ķirbis vēl uz pleciem un arī bikses vēl sausas. Bet pamazām iedzīvojos. Te ir baiga negaisu vieta – zibina un rūc vismaz trīsreiz dienā. Un apkārt spridzekļi un detonatori, un visvisādi citādi loriņi, kas kāri uz sprāgšanu. Bet es vairs neņemu iekš koko, jo pierast, kā saka, varot pat pie īneraugiem!!! Mums te labs meistars, Gricenko uzvārdā, reizi esot bijis Rīgā, Majoru sanatorijā, feins čalis. Viņš saka, lai velns paliekot par stenderi, ja viņš mani par pirmā numura spridzinātāju neiztaisīšot. Man esot iekšā, un vispār man esot nervi, nevis ieveramā gumija kā dažam citam, kā Gricenko saka. Pats viņš ir specs uz ūsiņu. Janvārī, kad vēl zeme bija sasalusi, viņš salika pat līdz septiņpadsmit amonīta lādiņu uzreiz urbumos zem celmiem. Pēc tam ļepatoja pa sniegu kā zaķis un aizdedzināja auklas citu pakaļ citai. Ufff!!! Aidā!!! Un uzšaujas zemes, sniega un akmeņu viesuļi. Ja šeit nodzīvošu līdz ziemei, pamēģināšu arī es tāpat. Nu man jau būs pieredze, jo Gricenko mani saukā par stažieri.

Gribēju visu šito aprakstīt arī Alisei, bet netur vairs roka, un arī lodenes ķiška ir jau tukša. Parādi manu vēstuli viņai un mīļi jo mīļi sveicini no manis.

Tavs Pēteris.

P. S. Kopā ar šo vēstuli nosūtu Tev 50 rbļ. Nopērc sev kaut ko skaistu un garšīgu. Ak jā, šķiros no Oksānas!»

Pēc šīs vēstules Marianna neatrada mieru nevienā vietiņā un miega nebija nevienā acī. Ak dies, ak dies, nu, kur Pēteris tur iekūlies kā tādā speltē un peklē – nu, tikpat kā kara laukā ielidis, kur ugunis šķīst un zeme iet pa gaisu. Marianna sajuta nelaiimes tuvumu. Un, kad viņa ceļagalā reiz pamanīja uz divriteņa pastnieci, kas izvadāja telegrammas, kājas viņai sametās, krūtis iekrita akmens un acu priekšā satumsa. Bet nekas ļauns nenotika. Un pēc mēneša pienāca jauna vēstule – gan ne vēstule, bet tikai apsveikums Alisei dzimšanas dienā –, kas tomēr apliecināja, ka Pēteris ir pie dzīvības un pilnas veselības, un pavēstīja, ka pie spridzinātājiem viņš vairs nestrādā, uz tā paša dzelzceļa gan, taču pie spridzinātājiem ne. Un tikai tad Marianna beidzot atvilga, atslāba un nomierinājās.

Taču citreiz mātes nojauta tomēr nevilā viņu. Mariannu piepeši pārņēma sajūta, ka ar Pēteri ir kas atgadījies, viņa nespēja rimties ne ādā, bet nezināja arī padoma un nejaudāja nekā līdzēt, tikai sapņos redzēja Pēteri – un Pēteris sauca palīgā, un viņa skrēja uz to pusi, bet kājas viņai pinās, un Pēteris sauca aizvien tālāk un klusāk, viņa skrēja kā bez atmaņas, un sirds daudzījās krūtis un galvā, rokās un kājās. Un tad Marianna pamodās – un Pēteris nesauca vairs, bet viņa viscaur trīcēja un nevarēja rimties, jo saprata, ka ar Pēteri ir kas lēcies, viņa nezināja – kas, taču zināja, ka ļauns, – un viņa nekļūdījās.

«Karsti mīlotā muterit!

Rakstu Tev no slimnīcas. Drusku norāvos pa ausi. Un tā nu esmu šite. Dakteri grib mani maķenīt satrāklēt. Neņem ļaunā, ka burti šķībi un greizi un rokraksts spocīgs. Tas nav no tā, ka man būtu samaitājies raksturs!!! Vienkārši skrivēju ar kreiso roku, jo labā ir ģipsī. Citādi viss ir a l l r i g h t!!!

Skūpstu no sirds jūs abas ar Alisi.

Pēteris.

P. S. Kolīdz ārsti laidīs laukā, tā uzreiz drāzišu pie jums uz Kupe-
nām. Prāts atkal nesas uz vecajām vietām, velns parāvis!!!»

Kādus sirdēstus – vai dienīņ, vai dienīņ! – viņām sagādāja šī vēs-
tule! Un vistrakākais bija tas, ka uz aploksnēs trūka atpakaļadreses,
citādi viena no abām tūlīt būtu šāvusies pie Pētera, kaut vai viņš būtu
pašā pasaules galā. Alise būrās apkārt ap pasta štampeli, taču tā arī
nevarēja tikt gudra, no kurienes īsti sūtīts. Tā kā no Arhangeļskas, tā
kā no Astrahaņas, bet, ej nu sažini, varbūt no citurienes. Un tāpat lie-
lum lielā minēšana un noņemšanās iznāca, kas Pētera vēstulē sapro-
tams burtiski un kas ne. Vai vārdi par «satrāklēšanu» domāti tā, ka
Pēterim kas griezts vaļā un atkal šūts ciet? Un vai «norāvos pa ausi»
nozīmē tikai to, ka viņam uzklupusi nediena un viņš lauzis roku, jeb
vai tik tiešām kas lēcies arī viņa ausij?

Bet, kad Pēteris beidzot parādījās Mūrgalē – gan drusku saņur-
cīts un sagumzīts, kā jau pēc gara ceļa, kur nevar ne tikai kā izple-
tēties, bet pat lāgā nomazgāties, – un kad viņš raitā soli iegriezās pa
gatvīti Kупenās, smaidā zibinot baltos zobus kā allažiņ, rādījās, ka
viņam pie miesas nav notikusi ne pati mazākā vaina un viss ir, kā bijis.
Tikai vēlāk, kad Pēteris noņēma cepuri un apsēdās, Marianna ievē-
roja vispirms to, ka Pēterim mati apgriezti ļoti īsiņi un galvvidū
tapuši stipri retāki, tā ka cauri spīdēja krietns plikums. Un pēc tam ar
klusām šausmām viņa ievēroja vēl ko – ka viena auss ir citāda nekā
otra, ka kreisā ir savādāka nekā labā, itin kā mazāka, itin kā saverk-
šķijusies. Un Marianna nejauši pat ievaidējās, kā kad viņai pašai kas
būtu stipri iesāpējies. Savukārt Alise nevilsi ķēra sev pie galvas, bet
Pēteris – Pēteris vienīgi pasmējās un atmāja ar roku, sacīdams, ka
rētas tikai rotājot kārtīgu vīru, taču iztaujāts pastāstīja: vienvakar šim
uz tumšas ielas uzklupuši huligāni, tie bijuši četri, viņš viens, šis divus
nogniezis gar zemi, trešajam iemāvis pa smeceri, bet tikām ceturtais
no mugurpuses savukārt šim iežāvis ar alus buteli pa ausi, un viņš
atģidies tikai palātā, no kurienes viņām vēlāk rakstījis.

Taču skaidra patiesība tā vis nebija, jo citureiz Pēteris Mariannai
dziļā vienatnē atzinās: slimnīcā nokļuvis tālab, ka šo no lodžijas noli-
dinājis «viņas vīrs». Un tik gludi pēc tam arī viss neesot gājis, kā šis
stāstījis. Atjēdzies gan, taču tikai pēc dienām trim un ne parastajā pa-
lātā, bet reanimācijas centrā, kur dakteri jau pa pusei mirušajiem ar
visvisādiem rīkiem un verķiem, aparātiem un mašīnām pūšot un
spiežot dvasu atkal atpakaļ. Vēlāk iznākuši arī tiesas darbi. «Viņas
vīrs» ietupināts uz gadiem, bet «viņai» būšot no Pētera bērns. Un, kad

Marianna, pagalam apmulsināta no visa šī jaunumu mudžekļa, sacīja, ka tad jau šim būšot «viņa» jāprec, kā gan citādi, jo ko gan lai «viņa» tagad iesākšot, kad vīrs cietumā un zidainis uz rokām, Pēteris, pakasījis pakausi, teica, ka diezi vai viņš varēšot to dabūt gatavu, jo neesot jau vēl šķīries no iepriekšējās Tatjanas, bet tā savukārt šķiršanos nedodot. Ko, vai tad arī «viņa» saucoties par Tatjanu? Jā, Pēteris nopūtās, tik tiešām arī šī saucoties Tatjana – un vai tā neesot «likteņa ironija»?

Tā Pēteris teica un raudzījās Mariannā ar tādām zilām un tādām nevainīgām acīm, ka Marianna vienreiz beidzot apskaitās ne pa jokam un dusmīgi sacīja, ka Pēteris, šis meitu gēģeris un kazbuks, esot gan pelnījis, lai šo, brunču junkuru tādu, saplucinot un ieplaukājot labi krietni, un ka tās sāpes, ko šis nodarījis citam cilvēkam, galu galā nākšot un kritīšot pār paša sirdi un plēsīšot vai pušu, jo pasaulē viss esot iekārtots un ierīkots taisnīgi un otram nodarītas ciešanas nekad un nevienā vietīnā nepaliekot bez sava soda un atmaksas. Tā savukārt sacīja Marianna, gribēdama tikai sabārt Pēteri, taču ar bailēm atģida, ka izsprukuši bezmaz lāsta vārdi. Un Pēteris pazemīgi nolieca savu gaišmataino galvu Mariannas priekšā un mudināja, lai plucinot un plēšot labi krietni un dūšīgi, bet Marianna redzēja tikai to, ka Pētera pauris jau metas plīks, un vēl viņa redzēja nabaga sakropļoto ausi, un viņas roka necēlās, lai Pēterim nodarītu jel pašu mazāko sāpi, tikai asaras bira kā pupas. Un ieskatījusies viņa redzēja vēl to, ka tāpat asaru pilnas bija arīdzan Pētera acis...

Un, veroties uz Pētera tik zemu, tik padevīgi noliekto galvu, Marianna ar aizkustinājumu nodomāja, ka tā kā šis delveris un resgalis viņu laikam gan mūžā nav milējis neviens, un viņas sirds sažņaudzās no Pētera asarām, kas apliecināja, ka Pēteris nejutās laimīgs – ka Pēterim bija tā pilnīgā brīvestība, pēc kuras tik daudzi kāro un alkst, un tomēr, un tomēr, un tomēr Pēteris nebija laimīgs.

Pēteris tvika pēc vēl kaut kā. Tikai – kā? Viņam bija jaunība, veselība, skaistums, spēks... Nekas viņu neturēja kā pinekli un kā groži, kā valgs un kā aizgalds. Iedomāsies – pacelsies spārnos un atkal aizlidos. Palīks, cik ilgi gribēs, un aizies, kad gribēs, – un taču nav laimīgs...

Kas Pēterim ir savādāk nekā citiem? Un vai viņam ir vairāk jeb vai mazāk nekā citiem? Vai viņu vajag pārtaisīt, lai top tāds kā citi? Vai saudzēt un pasargāt, lai nekļūst kā citi?

Un kā to zināt Mariannai, vecajai Mariannai, kura Pēteri tikai mil – bēdājas un skaišas, ka Pēteris ir tāds, un mil tieši tādu, kāds viņš ir?...

Bet Alise? Vai arī Alise tikotu Pēteri pārtaisīt, lai top tāds pats kā citi – lai kāpj jumtā, kur divas šifera plāksnes salaiduma vietā tecina cauri lietu, lai pienaglo un piesit klāt, kas mājās notrūcis un noplīsis un šūpojas un svārstās vējā, čikstot un skanot, tinkšķot un zvanot zemliku mēneša vējainos vakaros, kad sijā lietus, lai palīdz saēvelēt kāpostus skābēšanai un saskalda malku ziemai, lai govi ved pie buļļa un algas dienās iemet mazu šņabulīti, bet nepielokas kā kamielis un nepiesūcas kā ods, lai ir tāds kā visi, nevis bizo apkārt pa visu Savienību, sperdams gaisā uguns un zemes viesuļus un skaldīdams klinītis – kuras, tā vien skaties, ka nenorauj galvu pašam! – samīlas sievietēs kā bez prāta un atkal atstāj un pieviļ, lai skrietu uz pasaules malu skatīties lidojošus rožu dārzus, garkājainos putnus ar ausmas sārtumu spārnos, kuri vakaros, ejot pie miera, atmet pār muguru galvas un samezglo kaklus nevis kā dzīvas, bet, jānudian, kā pasaku būtnes, kas nav ne piejaucējamas, ne ēdamas – tikai neaizmirstamas.

Vai Alise to gribētu?

Alise nedomā par to, vismaz pašlaik Alise nelauza par to galvu, bet sniedzas pēc nokritušās grāmatas, lai gan labāk un gudrāk būtu likties mierā, necelt augšā un arī nelasīt, jo tādi romāni neļauj aizmigt, liek grozīties no sāna uz sānu, vārtoties kā pa skudru pūzni un pa blusu pūli, taču rit ir tik agri jāceļas, jābūt augšā jau bez gaismas, jāsežas uz mopēda un jāplēš uz Brīvniekim, lai bez viņas tur kaut ko nesaputro un nesalaiž dēli, jo zootehnikim nav ķēriena, fermere atkal jauna un nepieredzējusi un uz bekonu promvešanu Alisei jābūt klāt kā naglai. Tas viss jau tā ir gan, un tomēr Alise liecas pakal, un roka grābstās pēc grāmatas, kamēr satver un ieceļ gultā atpakaļ, un sāk lapot un šķirstīt. Prāta darbs tas nav, taču Alise atkal taustās ar acīm pāri rindām, un plaksti nekļūst smagi un neveras ciet, un nemiens skrien pa dzīslām un nerviem kā elektrība. Viņa jūtas kā šīs grāmatas brīnumskaistā varonene, bet varonene neguļ, varonene neguļ līdz rītam, dzer konjaku «OS» un pēc tam liek bārmenim samaisīt kokteili ar briesmīgu vārdu «Asiņainā Mērija», varonene tver glāzi tievos un garos, un kā lāstekas caurspīdīgos pirkstos, kādu Alisei nekad nav bijis un nekad nebūs, tur mirdzošu glāzi un caur salmiņu gausī un laiski sūc dzērienu, nenovēršot brīnišķīgās acis no varoņa, un pēc tam abi brauc ar taksi uz greznu un brīnumjauku savrupmāju pilsētas nomalē, lai darītu tur to, ko dara vīrietis ar sievieti, kad dzēruši kopā «OS» un vēl piedevām kokteili un pēc tam kaut kur aizbraukuši ar taksi.

«Tad viņa mani noskūpstīja. Viņa mācēja to darīt tā kā neviena cita. Apvijusi man ap kaklu rokas, viņa cieši piekļāvās man klāt. Viņas

lūpas, karstas un valgas, nepacietīgi piezīdās pie manējām kā dēles. Viņas mati reibinoši smaržoja pēc konjaka...

– Mīlais, – viņa man teica. – Tu proti to darīt lieliski...

– Dzīve iemāca, meitenīt, – es atbildēju, vēl ciešāk piekļaudams viņu sev klāt.

Viņa atlieca galvu un skatījās man sejā ar savām noslēpumainajām mandeļveidīgajām austrumnieces acīm.

– Bet kas ir dzīve, mīlais?

– To ir grūti izskaidrot. Gan jau tu to vēl sapratīsi.

– Visu? – viņa jautāja.

– Visu, meitenīt.

– Un mēs būsīm laimīgi?

– Ļoti laimīgi.»

Alise nopūsās.

«Cik patiesa grāmata!» viņa domā, paceldama skatienu no tās. «Te ir viss kā dzīvē... gandrīz kā dzīvē, tikai daudz skaistāk.»

Alise ir braukusi ar taksometru, kā gan citādi, bet nekad tā dīki un laiski, bez skubas un bez steigas, tikai ieklausīdamās riepju švīkstos un motora zumzēšanā, bremžu čīkstoņā un maigos, pašā ausī iečukstētos vārdos – kā daiļā varonene.

Alise ir ķērusi taksi, kad ir nācies kaut kur drāzties pa galvu un pa kaklu, un visbiežāk tas ir bijis vilciens, uz kuru viņai nācies tā zibeņot un joņot, jo darbs tikai nokavēt to, lai Raudavā vairs netiktu uz autobusu, kurā jāpārsēžas, un tad var palikt arī kājniekos, ja vien neizdodas nobalsot kādu gadījuma mašīnu, kas dodas uz Mūrgales pusi, un aizkulties vismaz līdz pagriezienam. Tā ka, sēdot taksī, Alise ir lielākoties ieklausījies nevis savās jutoņās un noskaņās un tirpinājusi sirdi ar saldām priekšnojautām, bet skatījusies tikai uz pulksteni un atkal uz pulksteni un vēl uz trejačiem, kas ļaunprātīgi un zemiski pamanījās iedegt gaismu sarkanajā acī tieši tobrīd, kad mašīna tuvojās ielas stūrim, un šoferis dabūja gaidīt un viņa, dabiski, arīdzan. Un, sodīdamās gan klusībā, gan skaļi, Alise nika krustojumā, kamēr riņķi skrēja pulksteņa sekunžu rādītājs, šķiezdams viņas laiku, un pusbalsi klikstēja skaitītājs, tērēdams viņas kapeikas. Un beigu beigās, klupšus ieklupusi vagonā, viņa bija no uztraukumiem un errošanās gluži bez elpas un sajēgas, tā ka vismaz līdz Šķīrotavai vai pat līdz pašai Salspīlij nespēja atgūt dvasu un attapt lielo laimi, ka vilcienu tomēr nav nokavējusi un nav palikusi gājējos, un trakā nešanās un joņošana uz staciju, ik palaikam iestrēgstot un iesprūstot ielu krustojumos, viņai

stāvēja prātā nevis kā bauda, bet drīzāk kā murgs, jānudien... Tas bija kā traks karuselis vai kā elles rats, no kura gāja riņķī galva un pakrūtē iemetās nelabums...

Un tikai vienu vienīgu reizi Alise ir braukusi ar taksometru bez sevišķas steigas, nebīdamās neko nokavēt, taču arī tā reize nesaglabājās atmiņā kā izprieca, nepavisam. Autobuss bija saplisis, un viņa Raudavā nolīga taksometru, izdīca un izraudāja no šofera, lai ir cilvēks un aizrauj līdz Mūrgalei, jo veda smagas pakas un no gaisa nāca slapjdraņķis. Un šoferis pastīvējies un paniķojies, pakasijis pakausi un pavaikstījies, beidzot sacīja:

– Nu, kāp iekšā! Tikai divus rubļus pa virsu, jo atpakaļ man nebūs braucēja. Un tevis dēļ es neiešu no savas kabatas bleķot.

Ar slapju pārslu šķīdeni, kas nāca no gaisa kā rūgušpiens, un ar saiņu smagumu, kurš novilka rokas kā akmeņi, Alise uz to brīdi jutās novesta jau tiktāl, ka bija ar mieru ne tikai piemaksāt divus rubļus un ļauties, lai uz viņu tutina, bet bezmaz nobučot šoferi uz sarainā vaiga par tādu krietnumu un labestību, taču vēlāk – braucienā, kad tas visu ceļu pukstēja kā cāļa pakaļa, jo sniegs lipināja ciet vējastiklu, kad tas raustījās kā truša purns, jo uz slapjā asfalta «Volgas» riteņi slidēja tikpat kā uz ledus, kad tas rūga kā aizviņdienas putru, gandrīz vai taisīdams Alisi par vaininieci visās šajās klizmās un nedienās, kas nu tam, nabadziņam, raugi, uzbrukušas, un kad viņa tanī pašā laikā redzēja, ar kādu alkatību un negausību kā badadzeguze un kā kalkūns skaitītājs rija viņas sūri grūti pelnīto naudiņu, Alise kļuva vai traka. Un, kad viņa iedomājās, ka gluži par neko piedevām vajadzēs izgrūst vēl veselus divus rubļus, viņai nācās knapi valdīties, lai neliktu mašīnu turēt ciet, jo simtkārt labāk bija kājām iet nekā braukt kopā ar šo recekli no vīrieša, kas visu ceļu varēja kluksēt kā veca perene... Alise nav sīkstule un mantrause, kas nav, tas nav, viņa tikai zina pašas nopelnīto rubļu vērtību un cenu un neierauga naudas taisīšanu un iesīšanu uz otra ādas.

Taču tikpat lielā mērā Alise necieš arī braukšanu tāpat, bez maksas, jo tad nevar saprast, kā izturēties un kā uzvesties, ko sacīt un ko ne, jo svešā autiņā viņa jūtas kā svešā ādā, kas aizvien ir vai nu par lielu, vai par mazu un nekad nav pašā laikā. Lai nu vēl kādā gazikā, mazā vai krazā, kā nekā, tā teikt, kroņa vāģi, bet, ja paņem kāds privātajā, tad viņa nezina, ne kā salikt rokas, ne kā turēt kājas, jo Munde-ciemu «Volga» ir par lepnu priekš viņas, tur viss spīd un laistās, tā ka jābaidās kaut kam pieķert un piedurt pirkstu, turklāt Ingus tišuprāt laiž ar tādiem apgriezieniem, lai vējš svilpo ausis un lai rikles galā

šķebina, bet Kasparsons atkal ir tik šausmīgi gudrs un tik neganti stalts un smuks – jānudien, kā kinoaktieris, kā Bruno Oja vai Gunārs Cilinskis un varbūt vēl smukāks, tā ka Alises acis pat kaunas paskatīties uz to pusi, kur blakus sēž Askolds Kasparsons, un arī neko jēdzīgu parunāt Alise nespēj un nejaudā, tikai klusē kā zivs – un droši vien Kasparsonam viņa liekas dumja vista un vairāk nekas...

Ak tētīt, cik tālu Alise ir aizdomājusies! Kā iesāka no tās vietas grāmatā, kur varonene un varonis ar taksi aizbrauc uz savrupmāju dārza vidū, lai turpinātu dzert «OS» un darītu to, kas pieklājas, kad divatā dzer labu konjaku klusā un greznā savrupmājā, kur nemaisās neviens, jā, kā pārtrauca lasīšanu tanī vietā, tā aizprātojās – kā sacītu Pēteris – patiešām «pa pieskari». Nu, kam viņai tagad jāatceras, kā un kad braukusi ar taksometru vai Kasparsona mašīnu, kāds tam sakars ar šo tumšo rudens vakaru, kad laukā smidzina un mirdzina lietus, pūdēdams kartupeļus un diedzēdams sēnes? Nekāda sakara, patiesi! Un, stingri ņemot, tam nav nekāda sakara pat ar šo debešķīgo grāmatu, kuru Alises roka šķirsta un šķirsta, vēl joprojām nespēdama uziet un atrast īsto lappusi, kamēr acis pašas no sevis, kā par baltu spīti, atduras un aizķeras tādās vietās, kurām labāk būtu skatienu vienkārši slidināt un laist pāri, lieki nevilcinoties un nekavējoties, ja jau rīt ir tik agri jābūt augšā un jādrāž uz Brīvniekiem plēsumis. Prātīgāk būtu... Bet nē, Alisei nemaz negribas būt pārlietu prātīgai, ja tālab nedrīkst pat ne romānu palasīties, kas iet pie sirds. Nu, kur viņa tikusi ar savu prātīgumu un gudrību? Kolhoza kantorī uz godadēļa, tur jā, tur viņa uzrausies un smaida kā pilns mēness pār visu vaigu. Bet citādi? Citādi – grozies, kā gribi, bet viņa ir palikusi vītenēs. Nekāda sevišķa daiļuma jau nebija arī astoņpadsmit gados, vairāk tikai smuidrais un lunkanais augums, kas mazpamazām sācis mesties čāčīgāks un klumzīgāks, ka, tā vien skaties, vēl pēc gadiem desmit kļūs smags un neveikls kā vecpiena govij. Un vai tas maz ir prāts un vai tā maz ir gudriba gaidīt Pēteri un cerēt uz Pēteri, labi zinot, ka Pēteris pilnīgi un pavisam pie viņas nekad neatgriezīsies. Tik liela muļķe viņa nav, lai to nesaprastu, kaut arī ne mazumu dēvēta un saukāta gan par aitu, gan zosi.

Darbabiedrenes un kaimiņienes viņu ir raudzijušas un lūkojušas pārtaisīt, lai viņa būtu tāda kā visas un kā citas, mācījušas un mudinājušas, lai viņa uzspļauj Pēterim, lai parāda pigu un garu degunu, lai nepaliek par kājslauķi, kamī sazin kur izbizojies un nojādelējies vīrišķis var noslaucīt putekļainus zābakus, – lai nestaigā kā aizmigusi un tver laimi, kamēr laiks! Tvert laimi! It kā laime būtu muša, ko var noķert sauļā un pēc tam noraut spārniņus, lai vairs neaizlaižas prom.

Vienalga, vai tā ir Alises laime vai nelaime, bet viņai ir tikai un vienīgi Pēteris. Un, kaut arī tādēļ viņa palikusi vecavās un kaut arī tādēļ viņa šovakar nevar aizmigt, nevar un nevar, grozās kā uz eža muguras un vērtās kā pa skujām, un nejaudā ne iesnausties, visviens, citu likteni – likteni bez Pētera – Alisei nevajag, un lai viņa tālab ir simtkārt aita un zoss!

Tā domā Alise, atkal neviļus aizprātodamās projām no lasāmās grāmatas, kur Viņa un Viņš ir kopā un kur abiem ir tik labi, cik labi ir sievietei ar vīrieti, kurus kopā nesien nekādi pinekli un striķi... kā viņu ar Pēteri.

Ak, ko nu! Tad nu atradusi, ar ko salīdzināt, muļķades! Sevi – ar skaisto varoneni, kurai viss ir tik debešķīgi daiļš: krūtis un vēders, gurni un kājas, mati un acis, veļa un kleitas...

«Viņa ilgi skalojās zem dušas, tad ieberzēja savu maigo, viegli iesārto ādu ar smaržojošu poļu losjonu. Pēc tam viņa uzvilka zirnekļa tīmeklim līdzīgo itāļu veļu un, uzmetusi uz pleciem vieglu, maigi rožainu franču peņuāru, nostājās pie spoguļa.»

Pag, kas tas bija – tas peņuārs? Dzirdēts vārds, tikai...

Un piepeši Alise apķeras, ka peņuārs taču ir tas ērmais veļas neveļas gabals, rītakleita ne rītakleita, kurai viss spīd cauri un visa priekša stāv vaļā. Nu kā tad! Viņai taču šitādu pat viegli rožainu – šo peņuāru uzdāvināja Pēteris pēc pārrašanās no Āfrikas, – to muldoņu Tjēru, smalkas franču smaržas un vēl peņuāru. Iesākumā viņa pat neattapa, kā tas valkājams, – uzvilka ačgārni! Un Pēteris smējās, rokām vēderu sakrampējis. Pēterim par patikšanu viņa to uzģērba otrreiz, tagad jau pareizi, toties nu nāca redzams, ka zem tā viņai nebija piemērotas veļas – iesārtais, mežģīņotais plīveklis prasīt prasīja pēc kāda kaprona vai pat neilona apakšā, Alises kreklis un bikses izskatījās par rupju un prastu, un šo nesaskaņu viņa arī bez sevišķas pieredzes modes jautājumos uzreiz ievēroja ar atjautīgu sievietes aci un, kā jau sieviete, uzreiz stipri sakautrējās, juzdamās smieklīga kā cūka, kurai uzlikti segli. Un tā arī bija pirmā un palika vienīgā reize, kad viņa vispār gaišsārto peņuāru vilka mugurā, un vēlāk, kad drusku šķobījās naudas lietas, Alise to aizveda uz Raudavu, uz komisijas veikalu, Tjēru atdāvināja Voicehovskim, bet peņuāru pārdeva un lietošanai paturēja tikai smaržu flakoniņu ar uzrakstu svešā valodā, kur no visa varēja saprast tikai vienu vienīgu vārdu, toties tādu, ka meitīši Brivniekos elsa vien un vēl piedevām pūta un stenēja, itin kā tiem kas sāpētu, – uz etiķetes ar melnu uz balta stāvēja uzdrukāts brīnumvārds «Paris».

Cūkkopes vienā balsī teica, ka Pēteris būšot par šo nieka pudelīti izgrūdis baltu naudu, jo franču smaržas esot zelta vērtībā. Nekad nevienai no viņām ne vīrs, ne kniebējs ne atklāti, ne paslepen nebija dāvinājis Parīzes smaržas kā Pēteris savai Alisei, nekad neviena nebija dabūjusi tās pat paostīt, jo veikalā šitāda pudelīte maksāja piecdesmit un pat veselus sešdesmit rubļus, par kuriem taču varēja nopirkt kārtīgus ziemas zābakus pašam vai kādam no bērniem mēteli; neviens nesauca Alisi par aitu un par zosi un nemudināja rādīt Pēterim pigu un dot vilkapasi, ak, gluži otrādi, visas brāķēja savus vīrus, ka šiem tikai brandavīns un televizors, benzīns un hokejs esot galvā, nevis miesīgās laulenes, kuras otrajām pusēm taču pieklājoties milēt un lutināt, un visas kā viena gribēja un prasīja, lai arī viņām jel uzspriecējot kādu drusku no dievišķīgā stikla trauka, citādi viņas tā arī nomiršot, neuzzinājušas un neizbaudījušas franču smaržas, un tas būšot briesmīgi, jo vai tad viņas esot sliktākas par citām Ievas meitām – dūšīgās un strādīgās Brīvnieku sievas, kas raujoties melnās miesās no tumsas līdz tumsai un vēl pagūstot apdarīt mājas soli un apdienēt savus puisiešus. Un arī Alise saprata, ka tas patiesi būtu šausmīgi, ja viņa tupētu uz savām franču smaržām kā suns uz siena, kamēr kolēģes nīktu un kalstu aiz ilgām pēc mazas lāsītes brīnišķīgā aromāta.

Alise rāva vaļā stikla aizbāzni un, starodama no laimes un reibdama no stiprā rūgtenuma, kas cēlās augšup un pludoja apkārt, ielēja darbabiedrēm melno uzsvārcu krūtežās no flakoniņa pa it krietnam guldzienam, kamēr tās stāvēja viņai riņķī, aizmūrējušas elpu, svētviņīgām sejām. Un tikai puisiešu vienpusīgais un pārlietu lietišķais un sausais prāts to visu nosauktu par skaidru blēņu un niekiem, bet ikviena īsta sieviete saprastu Alisi un sacītu: jā, patiesi, šādu brīžu dēļ ir vērts dzīvot pasaulē un tādi vīrieši kā Pēteris tik tiešām nemētājas pa ceļa virsu kā veca nauda, – un tā toreiz arī teica Brīvnieku cūkkopes.

Un tikai viens cilvēks tanī dienā apēnoja Brīvnieku sieviešu valstības pilnīgo vienprātību, un tas, protams, bija vīriešu dzimuma – atbrauca Felikss Voicehovskis un ne tikai atbrauca, bet ieradies sāka šķobīt un raukt degunu, brīnīdamies, kas šām fermā tik briesmīgi smirdot – it kā pēc sasmakušas skābbarības, it kā pēc atejas. Un cūkkopes, kaut arī tikai retu dienu iztika savā starpā neizķemmējušās un neizcecējušās, apbrīnojami saskanīgā barā un visas kopā uzklupa Voicehovskim, cita caur citu klieodzot, ka šis laikam būšot slimš ar rinītu vai ienāšiem, jo – debestiņ! – tas, ko šim esot laime te, Brīvniekos, ar personisko degunu saost, neesot ne sasmakusi skābbarība

un vēl jo mazāk esot ateja, bet visistākās franču smaržas, ko, raugi, Alisei atvedis Pēteris. Taču Voicehovskis saviebās vēl vairāk un, kā parasti, izmeklētiem un grūti saprotamiem izteicieniem kaut ko sašutis runāja par «Brīvnieku dievišķīgo gaisotni» un «civilizēto mežonību», «cūcības un parfīma satriecošo hibrīdu» un vēl piedevām nobēra kaut ko franciski, nu, ar vārdu sakot, samaitāja visām garastāvokli itin pamatīgi un nokaitināja arī ne pa jokam, kaut arī Alisi droši vien mazāk nekā pārējās, jo viņa nekad neaizmirs, ka – lai būtu kā būdams – Voicehovskis bija un palika Pētera tēvs. Savukārt Voicehovskis aizvien pret Alisi izturējās savādāk nekā pret pārējām un gan jau ne tādēļ vien, ka Alise bija labākā cūkkope Brīvniekos...

Flakoniņā kopš tās reizes ir palikusi krietna puse šo smaržu, stāv skapī aiz veļas, jo Alise tās taupa, lai salaistītos, kad atbrauks Pēteris. Vispirms viņa, piepilinājusi klāt kālija permanganāta mēlo šķīdumu, nomazgāsies ar vēsu akas ūdeni, jo auksts labāk noņem «fermas smaku» nekā karsts. Tad apvilks zaļo krimplina kleitu... Nē, vispirms viņa iesmaržosies. Un nevis tā, kā viņreiz fermā, nelies drēbēs, kā pagadās, bet ierīvēs pilienu kreisās rokas locītavā un pilienu labās rokas locītavā, pilienu aiz kreisās auss un pilienu aiz labās auss, jo tā lietojot parfīmu parizietes – kā nez kur bija lasījis Felikss Voicehovskis...

Un varbūt tā ir netīša sāgadišanās, ka arī Marianna, vecā Marianna tieši šobrīd domā par Feliksu Voicehovski, taču var būt, ka tā nemaz nav nejaušība, bet gluži likumsakarīga sakrišana, jo nav iespējams atcerēties Pēteri, lai prātā, gribi vai ne, nenāktu arī Voicehovskis, lai gan Marianna simt un tūkstoškārt nevēlētos to atgādāt un paturēt atmiņā, gluži otrādi, drīzāk viņai kārotos aizmirst un izmest no galvas visu, kas stāv sakarā ar Voicehovski, tikai izdzēst bijušo jau nav viņas varā. Bet, ja Marianna savā garajā mūžā jēl kad gribējusi, lai kāda cilvēka nebūtu pasaulē, tad tas bijis Voicehovskis, Felikss Voicehovskis un neviens cits, kaut arī viņa, pasargi dies, nekad tam nav vēlējusi nāvi vai citu ļaunumu, pat vēl vairāk, nav jutusi ne naida, ne dusmu, jo viņai Voicehovskim nav bijis ko pārnest – tikai to, ka Voicehovskis dzīvoja zem saules un vēl šepat acu priekšā kā mūžīgs atgādinājums...

Kam gan?

Taču Voicehovska klātbūtne vandija Mariannas mieru, neļaujot nosēsties duļķēm. Un Voicehovska tuvums grauza Mariannas rimtu, kā ķirmis grauž kumodi. Un viņa vai nika nost aiz greizsirdības, un viņa kalta aiz mūžīgām bailēm, ka tomēr, tomēr un tomēr Voicehovskis

vienā nebaltā dienā viņai Pēteri atņems. Un reizumis viņa sadomājās un sabažījās tiktāl, ka nevarēja nedz dienā ēst, nedz naktī aizmigt, tieši tāpat kā tagad, kaut arī lietus nesijāja logā un laukā nekas neskanēja un nezvanīja, gaiņājot trauslo miegu, kaut arī sirds nedauzijās pārsitieniem itin kā ķerdamās, itin kā stādamās, bet blakus, tumsā un klusumā, rāmi elpoja Mārtiņš. Taču pat Mārtiņa tuviene nedeva drošību, pat Mārtiņa klātums nesniedza paļāvību, ka viņai nevajadzēs šķirties no Pētera. Viņa jau bija zaudējusi Kristapu un Edgaru, vairāk zaudēt nebija Mariannas spēkos, jo katra cilvēka varēšanai un stiprumam ir savs mērs kā traukam tilpums, un Marianna zināja savējo, saprata skaidrāk par skaidru, ka bez Pētera viņai nav dzīves un ka šķiršanās no Pētera viņai ir tikpat kā nāve un varbūt ļaunāk par nāvi. Un viņa klusi pārrausās Mārtiņam pāri un nakts melnumā basām kājām taustījās uz otru istabu, lai vēlreiz pārlicinātos, ka Pēteris ir tepat un nekur nav zudis un ka ļaunās aizdomas ir tikai māns un murgs. Viņa skatījās un klausījās, kā Pēteris gul, lai gan tumsā redzams jau tur nebija tikpat kā nekas un sadzirdams vēl mazāk, jo bērni miegā ir ļoti, ļoti klusi, un tāpat gulēja arī Pēteris – itin kā bez dvasas. Viņa piedūrās Pētera matiem un sajuta, cik tie mīksti un cirtaini, silti un dzīvi, un dzīvības siltums apņēma arī Mariannu kā gaismas staru loks.

Un – vai dieniņ, vai dieniņ! – tās izbailes, kad Marianna vienunakt atrada Pētera gultu tukšu un redzēja, ka zēns nemaz nav gulēt gājis un ka tas ir aizmucis, jā, aizbēdzis tik tiešām un vēl ar kailu galvu un bez mēteļa, jo virsdrēbes karājās uz vadža pie durvīm – karājās tur kā pārmetums viņas un Mārtiņa cietsirdībai un nežēlībai, tāpēc ka Mārtiņš tika draudējis puiku svētīt un test un Marianna savukārt nebija pratusi Pēteri, kā pienākas, aizstāvēt, jo viņai negribējās ar vīru lekties un plēsties. Marianna domāja, ka naktī vienam no viņas vīrišķiem jau būs pārskrējusi pāri lielā bardzība un dusmas un otram atkal būs izvējojies tas, kas ķēries pie dūšas un pogām, un viss atkal rādīsies skaidrs kā debess pēc pērkona, – bet pa nakti Pēteris bija aizšmaucis no Kupenām kā no kādas pekles un moku vietas, nepateicis ne vārdu un pat nepaņēmis mētelī un cepuri, kā kad pat drēbes būtu apliņpušas ar kaut kādu Kupenu sērgu un bacīļiem...

Ak nē, attopas Marianna, tā tas gluži nebija. Tas, ka Pēteris varētu būt aizbēdzis, ienāca prātā nevis viņai, bet Mārtiņam. Viņa savā meiteša galvā jau tūlīt iedomājās pašu ļaunāko...

Bet Pēteris bija pie Voicehovska.

Un viņi ilgi prātoja un gudroja, ka tagad gan Voicehovskis laikam varot Pēteri ņemt nost un vairs neatdot, minēja un mežģīja smadzenes,

kuram no abiem – Mārtiņam vai Mariannai – uz Voicehovska dzīvokli iet un runāt un ko īsti sacīt un teikt, un kā visu izskaidrot. Bet pēc tiesas un taisnības prātoja un gudroja jau vienīgi Mārtiņš, jo Marianna nejaudāja neko citu kā tikai raudāt pilnā galvā, itin kā viņi te kādu apstāvētu un bērētu. Un Mārtiņš, vēl drusku pakreststējis un papūtis, smagi un gausi cēlās, sacīdams: nu labi, viņš iešot šo Golgātas ceļu... Tā teica nelaiķis, kā viņa vēl šodien labi atceras, kaut gan nekāds ticīgais nebija. Un arī aizgāja un pārveda Pēteri, lai gan Marianna nekad tā arī neuzzināja, ko abi vīrieši sprieduši un pārrunājuši. Vaicāts un taujāts Mārtiņš tikai briesmīgi viebās, kā kad sāpētu zobu, meta ar roku un teica, lai labāk nejautā, šim negriboties to visu atkal rakt augšā un pārvēstīt – un kauču tikai prātā...

Bez šīs reizes Pēteris mūka no Kūpenām vēl pa divi lāgi, bet vienreiz tika noķerts jau ceļa galā un otrreiz izsalcis un nošņurcis pārradās pats, jo Voicehovskis bija aizbraucis uz Rīgu, uz kaut kādiem tur kuršiem vai semināriem, veterināra dzīvoklis stāvēja tukšs un aizslēgts, un pa iecirkni saimniekoja tikai feldšeriene. Pēteris prasījis ēst, taču šī neesot ēdinājusi, bet krietni noēvelējusi, sadevusi vēju un sūtījusi uz mājām, lai neblandoties un neklimstot apkārt. Pārņāca.

Bet par šo atgadījumu laikam tak no tās pašas feldšerienes dabūja zināt arī Voicehovskis un, atbraucis uz Kūpenām, teica, kā viņi abi – Mārtiņš ar Mariannu – raugoties uz tādu priekšlikumu, ka vienu mēnesi, kamēr šim atvaļinājums, Pēteris padzīvotu pie šā. Marianna ar bailēs drebošu sirdi piekrita. Mute viņai nevērās Voicehovskim atteikt. Divas dienas viņa mētājās pa tukšajām mājām, nerazdama miera nevienā vietīnā, bet trešajā rītā ieraudzīja pa gatvīti uz Kūpenām dūšīgi soļojam Pēteri. Paciemoties atnāci? Nē, pavisam. Kā tad tā? Aizbēgu... šite labāk.

Varbūt viņai vajadzēja norāt Pēteri un raidīt atpakaļ, – bet katram cilvēkam ir sava varēšanas robeža, ko tas nespēj pārkāpt un ko nespēja pārkāpt arī Marianna. Viņa tikai apskāva Pēteri, piespieda sev klāt, dzirdēja, kā pukst Pētera sirds. Un nebija pasaulē tāda spēka, lai viņai zēnu varētu atņemt. Tikai tad, ja nocirstu viņas rokas, kas Pēteri turēja apkamptu, vienīgi tad, jā – tad jau laikam gan, kā gan citādi...

Bet arī viņa? Vai viņa ir pieredzējusi no Pētera jel mazāko ļaunumu? Nē, nekad. Errastības un nerrastības, niķus un stiķus – tos gan, bet sliktumu ne. Vai Pēteris aiz mocītkāres aizjāja uz skolu ar bullēnu? Nē taču. Vai laidās no kalna ar cepešpannu, lai tišuprāt saplēstu bikses? Nepavisam. Un pat tad, kad sasēja kopā teķus un kad mazākais nožņaudzās, un kad Mārtiņš solījās viņu sloksnēt un mizot un Pēteris

pirmoreiz aizbēga pie Voicehovska, – arī tad šajās izdarībās nebija nedz nežēlības, nedz ļaunestības, nedz zemiskuma. «Es tikai gribēju, lai viņi pabadās,» Pēteris vēlāk sacīja par teļiem. «Es negribēju, lai viņi nomirst...»

Bet tas viss ir bijis jau tik ļoti sen, ka šovakar vienīgi domas vēl griežas kā dzeltenas lapas atvarā un tāli atmiņu atspulgi plaiksnās kā rūsa, un pagātne ducina kā aizejošs pērkons.

Un lietus līst, sēņu lietus. Nu vairs nesmidzina un nerasina, nepilina un nemargo, nu sāk dot pa īstam. Kā vējš ņemsies spēkā, kā celsies, kā piepūtīs buras, tā vien skaties, ka nesāk gāzt un cirst, ka neiestājas lielās litavas un pēc tam mirkoņa un slapoņa, bez kuras nepaiet neviens kārtīgs rudens un bez kuras cilvēks nejaudātu ne apjēgt, ne novērtēt ziemas tīro, rāmo baltumu. Klau, vai neceļas vējš, vai neņemas spēkā, vai nav jau piepūtīs buras?...

Ak nē, tas ir tikai tas pats zvans no kapsētas kalna – atligo, atviļņo pāri Ūdritei un pāri ievām: bimbina – bambina, zvana – apzvana... Kam zvana? Ko apzvana?

Mariannas sirds sāpīgi saļecās, kā paklupdama pret neredzamu šķērsli. Mute tver gaisu, rokas ņer segas malu...

– Alise! – sauciens nočaukst kā sauss vainags.

Neatbild. Neatsaucas.

Un ko te var līdzēt Alise? Alise, meitēns, kad Marianna savu Pēteri jau skata vairs tikai kā bālā redzējumā.

...viņa tur Pēteri klēpī un tam sauja «vāra putriņu».

– Viru, viru putriņu, došu mazam bērniņam, – viņa skaita gluži kā buramvārdus. – Šitam došu, šitam došu, šitam došu un vēl šitam... Bet tev, mazais pirkstiņ, papriekš būs jāiet pēc avota ūdens...

Un piepeši viņa redz, ka Pētera acis ir asaru pilnas.

– Kāpēc tu raudi, bērniņ?

– Man ir žēl mazā pirkstiņa...

Un tad nav vairs arī Pētera un apkārt virmo tikai tukšums, kurā iznirst un divaini šūpojas cita seja – nometnēs novārdzinātā Feliksa Voicehovska vājais un pelēkais, klusu ciešanu un mēmu sāpju pilnais vaigs – svārstās un līgojas, pamazām dzisdams, palēnām gaisdams, kamēr bērna balss sauc un kliedz: ...negribu... negribu... negribu... Un Mariannas Kupenas vecā sirds vēl beidzamo reizi sažņaudzas – aizskaudra un asa žēluma – un stājas.

Un tikai laukā bimbina – bambina, zvana – apzvana... apzvana... apzvana...

«Nu jau tas, goda vārds, nav vairs ciešams,» domā Alise, jo šai skanēšanai patiešām neredz ne gala, ne malas, gluži otrādi, tā tikai vēl pieņemas un pastiprinās, un kļūst pavisam neizturama un nepanesama.

Vai tiešām vajadzēs kāpt laukā no siltās ligzdas un list ārā, lietū, lai apklusinātu to velna trokšņotāju, – ģērbties un auties, vilkt jaku mugurā, siet lakatu galvā un doties tumsā un lietū? Vai patiesi vajadzēs to darīt – kaut viņu jupis! – lai tikai... Klau, aprima, vai? Varētu gan stāties un palikt mierā – varētu ļaut aizmigt, jānudien! Tā domā Alise, lai gan ne jau tas zvaniķis ir tik dikti vainīgs, bet pavisam kas cits – viņas rokā šī pati grāmata, kura ir tikpat kā šņabja pudele dzērājam un kura, tāpat kā šņabja pudele, no ārpuses ir nevainīgi klusa, bet iekšā glabā saldu dullumu. Turklāt Alise ļoti labi zina, ka tas ir tieši tā, bet, tiklīdz āra skandinātājs, bimbīnātājs un bambīnātājs kaut uz mazu brīdi mitēsies un apklusīs, lai atņemtu elpu, viņas acis būs atkal romānā iekšā un sirds atkal grimis varoņa un varonenes skaistajā dzīvē kā muša medū.

Un tā arī notiek. Kolīdz no āra pret rūtīm no jauna sāk sisties un cirsties tikai lietus lāses, kolīdz istabā ieplūst vienīgi čaboņa un šalkoņa, gatavs – Alises deguns atkaliņ ir grāmatā.

«Un tikai darbs un melnās naktis, kad vienai jāvērtās no sāna uz sānu, jādomā un jāatceras, jo nevar aizmigt. Bet laiks iet, gadi aizskrien un neatgriežas. Vēl desmit, un uz šī skaistā ķermeņa parādīsies pirmās krunkas. Tad vēl un vēl. Un kas būs pēc tam? Tikai nožēla par izšķiestu laiku, neizmantotām izdevībām un vientulībā pavadītām naktīm.»

Un pēkšņi Alisi pārņem vilšanās.

«Kādas blēņas tikai nesačabina tajos romānos,» viņa domā, sajuzdama, ka apakšzokli savelk krampji un ka gribot negribot jānožāvājas. «Iesākās tik skaisti, bet pēc tam autors te sazin ko sapenterējis un saputrojis,» Alise domā tālāk, jo viņai ļoti nepatīk, ka varonis pamet debešķīgo varoneni. Viss gāja tik labi un gludi, viss notika tik brīnum skaisti, viss bija tā, kā tam arī jābūt, bet rakstnieki jau nevar un nevar iztikt un nociesties, lai beigās nesalaistu kaut ko dēli, un pareizi dara tie, kas avīzēs raksta, ka no mūsu romāniem ne velna neesot...

Alise aizver grāmatu un aizbāž aiz spilvena. Lidz ritam tā, protams, atkal kā likts iekritis spraugā starp tahtu un sienu un vakarā būs atkal

jādzen rokā – jābīda smagā divguļamā mēbele, lai tiktu klāt, bet šobrīd tas viņai neliekas diez cik svarīgi. Pienāks reize – atbidīs un no-stums nost, jo spēka jau Alisei netrūkst.

Nu gan jāiet pie miera! Un vispār nebija prāta darbs šitā kvernēt un noņemties. Ja neizgulēsies, kā nākas, rīt fermā nebūs nekāda strādniece – bakstīsies tikai kā mīkstmiese un grābstīsies kā ar jēliem nagiem.

Bet dzi? Vai jau atkal nesākas tā džinkstēšana un šķindoņa? Kā tad!

Un beidzot Alise attopas, kas īsti tur laukā skan. Ak tu emaljētā mīstikla! Zvanis te ar savu vāku līdz pat rīta gaismai, ļaudīm nedodama mieru! Neko darīt, vajadzēs gan Alisei rausties no labi iesildītās tahtas un iet laukā, lai apklusinātu to nerimu, – nāksies atkal gērbties un auties, vilkt mugurā jaku un galvā siet lakatu, grozies, kā gribi, citu izdomāt nevar, būs vien jādodas āra tumsā, kur lietus pil un rasina, ak, ko nu, vairs nepil un nerasina, jau žauj un gāž pa īstam šļurkstinādams un šļakstinādams. miekšķēdams un raudzēdams. Un Alise, uzcirtusi apkakli, tecīgiem vien skrien pāri šļūdenajam pagalmam pie jaunās kļaviņas, kur uz mieta ir ačgārni uzmaukta zila piena kanniņa ar šņorītē piesietu vāku, kas svārstās un šūpojas vējā, pieskandinādams visas Kūpenas kā ar zvana mēli. Alise noņem kannu no mieta, uzliek vāku – un nu vairs nekas netraucē naktsmieru, tikai vienmuļi nāk zemē gāziens un balti burzguļo peļķēs, nu tik cērt, nu tik dod, nu tik mizo, jo kas tad tas būtu par rudeni – bez lietus, kā tad jaudātu augt sēnes un kā tad cilvēka sirds spētu aptvert ziemas balti mirdzošo rimtu? Kaut viņu piķis – to lietu, bet arī bez lietus nekādi nevar, ne bez smīguča, ne stāvģažena, – tā tas ir.

Un Alise ienes kannu virtuvē un turpat atstāj arī saslapušās virsdrēbes un gumijniekus, jo nav ko piepēdot un piesliedēt istabā grīdu. Pēc tam viņa saklāj guļvietu un uzvelk naktstērpu, zināms, ne jau maigi rožaino franču peņuāru, kurš jau sensenis uzsists gaisā komisi-jas veikalā, kad Kūpenām ar leikozī nobeidzās govys un vajadzēja gādāt jaunu, un arī ne caurspīdīgo itāliešu veļu – tik vieglu un plānu kā viens neilona tīmeklītis –, kādas Alisei nekad nav bijis un droši vien nebūs, ja to kādureiz piepeši neatvedīs uz naudas šķiešanu un dāvināšanu atkal varen iekarsis un satrakojies Pēteris. Viņa uzģērbj zaļi puķaino flaneļa naktskreklu ar pazodē sasienamām saitītēm, siltu, mīkstu, ērtu un, kā «Veselībā» stāv rakstīts, arī higiēnisku, jo kokvilnas drēbe labi uzsūcot sviedrus un nesprakstot un nesperot ar elektrību kā visas tās dievišķīgās un dārgās sintētikas, kurās gulēt kaitīgi, jo miegs esot nervozs un caurs.

Un tā jau laikam arī ir, kā teikts «Veselībā», jo flaneļa naktskreklā Alise uzreiz iemieg ātri un cieši, un sapņi viņai rādās labi, jo parkis nesprakst un nesit ar elektrību – sapnī viņa ir kopā ar Pēteri!

...un viņiem pāri jumjas mirdzošs zilums. Liktos, augšā vajadzētu būt saulei, taču saules nav, spīdekļis ir itin kā aizvilīts ar debeszilu zīdu, kuram cauri spiežas un sūcas, strāvo un plūst tikai gaisma kā mirdzošs ūdens. Pēteris ir vēl pavisam jauns, un gluži jauna ir arī viņa. Pēterim vēl nerēgojas cauri matiem galvas āda un gaišās sprogas mutuļu mutuļiem gāžas pāri pieri kā ziepju putas. Un viņas augums ir tik viegls un lokans kā ūdensrozes kāts. Viņai uz rokām ir ne īsti vilainā plecu lakatā, ne īsti galdautā ietīts vīstoklis, un Pēteris vaicā, kas tur esot – vai puķes? Un viņa, smiedamās par Pētera neattapību, atmet nost drānas stūri, un abiem pretim raugās dzīvas un zilas bērna acis. Bet, apkārtnes klusumā aizvien pieaugdams, pieņemams divains troksnis – kā šalkoņa, kā dunoņa, kā tāla ducināšana. Liekas, nāk pērcons, lai gan apkārt, cik vien acis redz un rāda, nav ne mākonīša, ne tūcītes un tikai staro un žilbina zilais mirdzums. Un Pēteris saka, tūlīt viņa to redzēsot, un viņa prasa, ko tad – ko tad redzēsot? Un Pēteris, savukārt brīnīdamies par viņas neapķēribu, teic, ka taču flamingo baru – ka šurp laižoties maigi sārtie flamingo, šie dzīvie rožu dārzi, šis brīnumbūtnes, kas esot kaut kas vidējs starp putniem un ziediem un kas staigājot kā balerīnas, guļot kā faķīri un lidojot kā tāli negaisi. Un viņa ar laimē pamirušu sirdi un laimes asarām acīs skatās uz apvārsni, kur tūlīt, tūlīt vajag iznirt flamingo kāsim, un šis brīdis – beidzamais brīdis pirms parādīšanās, kad gaiss jau ir pilns gaidu dunas, – varbūt ir teiksmaināks par pašu parādīšanos.

Bet tas, kas Alisei miegā šķiet flamingo spārnu vēdas, istenībā ir lietus troksnis pāri Mūrgalei. Gāž lietus, un zeme plaisā, lāšu šalkoņa dimdēdama, dārdēdama kā ledus pavasarī, dobji zvanīdama kā Daugava martā, un sūnu kā dinamīts uzspriidzina sēnes, un tās izšaujas kā raķetes...

* * *

...bet divainajā dārzā, kur es tagad klīdu starp bālām cilvēku figūrām, kas vienmuļi šūpojās turp un atpakaļ, turp un atpakaļ, šajā kļūšajā valstībā, pa kuru klaiņoju gar pelēkiem stāviem, kas līgojās ar

čabošu un sanošu skaņu, kā kritot čab lapas un san spilvas, – šeit nebija nedz rudens, nedz ziemas, nedz pavasara, nedz vasaras, te nebija ne sēņu lietus un sala spalgoņas, ne ziedoņa atmodas un jūlija tveices, te nebija gadalaiku un diennakts stundu, jo pats laiks bija zaudējis vērtību, nozīmi un pat nojēgumu. Es staigāju zem apbirušiem kokiem uzplaukušu rožu vidū, un manas kājas neatstāja pēdas sniegā, ar kuru te viss bija piedzīts kā pēc nesena puteņa. Un pēdas un sliedes šeit nebija atstājis arī nekas un neviens – ne ragaviņas un ne susurs, un no baltajiem koku vainagiem nebija notraukusi sniegu ne vēja pūsma, ne lecoša vāvere un ne zara galā nometies zīlūks. Putni te nevija ligzdas un neperēja baltas un raibas olas, un peles migās neapbērnojās ar kailiem un siltiem pelēniem. Šeit itin viss jau piederēja pagātnei un nebija tuvākas un tālākas pagātnes, bet tikai pagājība kā tāda, pagājība vispār, kurā likteņi bija sajaukušies kā ūdeņi upē. Te nebija nekādas nozīmes nedz mantas stāvoklim un amatam, nedz vecumam un pat dzimumam. Pulksteņi bija apstājušies, un par naudu nevienam nepārdeva neko.

Es klusi vēros cilvēkos, kas reiz bijuši mani kaimiņi un paziņas Mūrgalē, un viņi tāpat skatījās man pretim, kaut arī neredzēja mani. Es zināju visu par viņiem, bet viņi neizjuta kaunu, tāpat kā es savilņojumu. Zināšanas nesniedza man nedz prieku, nedz gandarījumu, man nebija tās kur likt kā vecas, no apgrozības sen izņemtās monētas. Biju nokavējusi – un nevienam vairs nespēju būt palīdzīga, un nevienam arī nevajadzēja manas palīdzības vai žēluma šeit, šajā valstībā, kur nebija iespējams kļūdoties, tāpat kā kļūdas izlabot.

Agrāk es dažu no šiem cilvēkiem būtu varējusi bridināt un pasargāt, izklienāt maldus un aizkavēt nelaimes. Taču vai man aizvien bija pietiekami daudz vēlēšanās izprast citus? Un vai ar pietiekamu skaidrību es apjēdzu, ka nogalināt var ne tikai lode un duncis, ritenis un vīruss, cilpa un infarkts, bet arī sirdsapziņa un ilgas, pagātne un apmulsums, garu gadu apsēstība un dažu sekunžu vājuma brīdis? Un vai, tāpat kā patlaban šiem palsajiem, nerunīgajiem augumiem, es mēmi nepagāju garām svešām ciešanām, tiecoties risināt globālas problēmas, kad pa to laiku man blakus sadega brīnumainās galaktikas, dabas meistardarbi – cilvēku dvēseles?...

Vai Veldze bija slepkava vai upuris? Un, ja upuris, tad kas nogalināja Veldzi? Ingus? Migla? Vai pagātnes lāsts? Un kas vainojams Mariannas nāvē? Sirdskaite? Pēteris? Voicehovskis? Vai mana piena kanniņa? Un kas atbildīgs par Viļa Pērkona bojā eju? Ritma? Autobusu parks? Nejausība? Vai vecā kontūzija? Tā pasaule, no kuras mēs

visi bijām šurp atkļuvuši pa vienīgo ceļu cauri arkas cēli liektajai velvei, – pasaule, kurā valdīja pretrunas un attīstība, – nedeva viennozīmīgu atbildi. Savukārt šajā ēnu dārzā, kur mūsu stāvi kā sausas niedres sanot un čabot ligojās vienmuļā, bezmērķīgā kustībā, nekam vairs nebija nekādas jēgas, jo grozīt un izmainīt tikpat vairs nevarēja neko un vecas alošanās rūgtā pieredze nederēja nekam. Var būt, ka dažs labs no šejienes klusajiem pavalstniekiem arī būtu vēlējies savu pagātņi pārveidot, taču šī valstība bija ne tikai nesaudzīga, bet arī žēlsirdīga – neviens te nepazīna nožēlas jēdzienu.

Šo pasauli nevarēja pārveidot, bet tikai pieņemt. Pret šo kārtību nevarēja sacelties, un nekāds dumpis te nenestu augļus. Pāri visam valdīja rāma samierināšanās, kas palēnām apņēma arī mani pašu...

Sanošajā klusumā starp liganajiem augumiem es virzījos uz priekšu, pati nezinādama, uz kurieni un kāpēc, vienīgi neskaidri ļaudamās savādam spēkam, kas nemanāmi un maigi, un tomēr valdonīgi nesa mani, kā upes straume nes laivu bez airiem, – un apkārtne slidēja man garām abās pusēs kā krasti: nekustīgi koki un līgani stāvi, bezkrāsainas rozes un pelēki akmeņi, pāls sniegi un neskarti celiņi. Es nebrīnījos ne par ko – es biju piederīga šeit visiem un visam. Man nebija nedz žēluma, nedz cerību, tikai visā ķermenī pamazām ielija svinasmags piekusums, itin kā būtu nomērots ļoti, ļoti tāls ceļš un tuvotos mērķis.

Priekšā stūreniski izslējās vēl četri pāls, slaidi stāvi, vidū veidojot kvadrātveidīgu laukumīņu, kurā sakucies un apsnidzis pavidēja vēl viens drukns un apaļisks augums. Tuvumā redzēju, ka tie četri slaidie ir apsniguši dzīvības koki un ka druknais un apaļiskais ir liels laukakmens. Pastiepusi roku, noslaucīju sniegu no tā. Pelēkajā granītā bija iekalts mans vārds un uzvārds un divi skaitļi, kuri apzīmē sākumu un beigas tam, ko dēvē par cilvēka mūžu.

Es sapratu, ka arī pati esmu nogalināta. Taču, tāpat kā viss pārējais, arīdzan tas mani nesatrauca un pat neskāra, itin kā vispār neattiektos uz mani.

SLEPKAVĪBA, PAR KURU NESODA,

jeb
stāsts pašai par sevi

*Maz ir to, kas spēj patiesību par citiem
sacīt, bet gan neviena, kas par sevi visu
patiesību sacītu.*

Reinis Kaudzīte

Ne velti saka: par jaunības grēkiem esot vecumā jāmaksā un dažkārt pat ne vecumā, bet jau brieduma gados. Svēta taisnība, un to es varu teikt arī no savas pieredzes, jo pati esmu tipisks jaunības grēku upuris.

Viss sākās tā.

Pretēji augstās pedagoģijas atziņām (ko tobrīd gan nezināju) es bērniībā lasīju ne tikai augstvērtīgas un jaunatnei īpaši sacerētas grāmatas (kurām šobaltdien tiek pakaļpusē pat norādīts, kādai specvecuma grupai tās domātas), bet visu, ko vien izdevās uzost un izrakt to māju istabaugšās, kur vasarās gāju par ganu, tā ka manās rokās nonāca ļoti dažāda cilvēku smadzeņu produkcija, sākot ar Bokačo un beidzot ar Kurts-Māleri, sākot ar «Katūļu dzeivī» un beidzot ar «Vīrieti un sievieti», sākot ar svēto dzīves aprakstiem un beidzot ar pavārgrāmatām, proti, raibu raibie izdevumi, īsts vinegrets, pēc kura tad nu izglītojos un apskaidroju savu prātu kā mākslā, tā literatūrā, kā zooloģijā, tā ģeogrāfijā, kā kulinārijā, tā seksoloģijā, bez jebkādas piepūles pie reizes iegaumējot milzum daudz visai atšķirīgas kvalitātes pantiņu, sen novecojušas informācijas un pat tādu atziņu, kas šobrīd tiktu vērtētas kā visnotaļ ideālistiskas un tālab kaitīgas, jo sevišķi vēl nenobrieduši uzskatu sistēmai, kāda, bez šaubām, desmit vienpadsmit gadu vecumā bija arī man. Un šo ideju gluži makiavellisko kaitīgumu varu apliecināt tik tiešām ar pilnu pārlicību, tāpēc ka to sekas man nācās izbaidīt pašai uz savas ādas, pat vēl vairāk – savā ziņā var sacīt, ka tās ir bijušas manas nāves netiešs cēlonis, kaut arī dažus gadu desmitus vēlāk.

Ja jekad manā rīcībā vai darbībā pavidējusi nosliece uz mistiku, tad tai saknes ir meklējamas tieši tur – bērniņos, kur starp sarūsējušiem ogļu pletdzelžiem un krēsliem ar nolauztām kājām, aiz tītaviņām un vērpjamajiem ratiņiem, grābekļu kātiem un uz diegiem savērtām kūtspakaļas lapām noslēpumainā mijkrēsli, zirnekļu tīmekļiem aizzie-

ģelētas, stāvēja putekļainas lādes ar fantastiskiem zīmējumiem un brīnumainu saturu, kurā es grimu kā muša sīrupā, bāžot azotē vecas grāmatas un periodiskus izdevumus un galvā gan visvisādas zināšanas, gan (piedodiet!) mēslus.

Taču par liktenīgu jāuzskata kāds rakstagals, kurā autors stāstīja par priekšnojautām. Izrādījās, ka cilvēks bieži vien intuitīvi noskāršot, kas nākotnē tam nesīšot ļaunumu vai pat bojāeju, neapzināti vai apzināti nemitīgi baidoties no šī k a u t k ā, līdz beidzot patiešām notiekot tas, kam bijis lemts notikt. Nojautu speciālists minēja arī vairākus satriecošus piemērus. Teiksim, viena persona sajutusi pastāvīgas bailes no kādas liela izmēra gleznas, kas bijusi piekārtā galerijā pie sienas, – un galu galā šis smagā ietvarā ierāmētais mākslas darbs vienā nebrīdī patiešām norāvējis un gāzies, un, protams, uzkritis minētajam nojautu upurim uz galvas. Kādu citu indivīdu aizvien mākušas šausmas no pārvietošanās pa ūdeņiem ar jebkuru satiksmes līdzekli. Indivīds piederējis pie vīriešu dzimuma, un kā tādu viņu sieviešu acīs esot pazemojušas šīs – kā vismaz citiem licies – nepamatotās un smieklīgās bailes. Cenšoties tās pārvarēt, džentlmenis piekritis braucienam jahtā. Un nav grūti iedomāties iznākumu. Viņa liķis izskalots tikai trešajā dienā...

Šis raksts mani pazudināja.

Kopš tā izlasīšanas es sāku pastāvīgi ieklausīties sevī, pūlēdamās uztvert, no kā sajūtu īpašas bailes, lai tādējādi uzminētu, kur man varētu draudēt liktenīgās briesmas. Taču izrādījās, ka priekšnojautu spējas man nebija pietiekami spēcīgi attīstītas. Šajā laikā visbiežāk baidījos no tā, lai nenāktu gaismā dažādi sīki pārkāpumi, un dažkārt izdevās tos noslēpt, bet citreiz ne – ar visām no šī fakta izrietošajām sekām, kas gan nebija patīkamas, taču dzīvību neapdraudēja ne pašā mazākajā mērā. Ar mani nenotika nekas, un mazpamazām sāka atslābt arī raksta suģestējošā vara. Un tā mājīgā mierā pagāja apmēram trīspadsmit gadu, kuros es pabeidzu ne tikai vidusskolu, bet paguvu nokārtot eksāmenus gan marksismā-ļeņinismā, gan dialektiskajā un vēsturiskajā materiālismā, proti, ne pašas, ne sabiedrības acīs vairs neskaitījos par mazizglītotu personu ar grīļīgu uzskatu sistēmu.

Un tad, kad es vismazāk gaidīju, pēkšņi notika t a s.

Biju uzaicināta Rakstnieku savienībā uz jauno autoru semināru. Sēdēju lielajā zālē un kopā ar citiem iesācējiem klausījos, kā viens no mani vecākajiem kolēģiem (ko par kolēģi tobrīd ne tikai skaļi, bet pat klusībā vēl neiedrošinājos dēvēt) ļoti skaisti runāja par to, kā pareizi jāraksta. Tie, kas bija uzcītīgāki par mani, no tribīnes paustās

pareizrakstīšanas atziņas piezīmēja bloknotos, lai vēlāk varētu izlietot praksē un nenošautu kaut kur greizi. Savukārt es, nekad neizceldamās ar sevišķu čaklumu un centību, pa to laiku aplūkoju zāli, kurā biju pirmoreiz.

Un tā, apskatot plašo, grezno, ar zīdu iztapsēto telpu, manas acis pavisam neviļus pacēlās arī uz augšu, pret griestiem, un tieši virs sevis es ieraudzīju kroņlukturi vai kandelabru, vai kā nu pareizi saukt to apjomīgo apgaismošanas ierīci, kas bija kalpojusi vēl vecajiem Benjamiņiem un svēra vismaz vairākus centnerus, ja ne visu tonnu. Un šī zviļojošā un mirdzošā *machina* laistīdamās un vizuļodama, dzalkstīdama un – kā piepeši izlikās – mazdrusciņ šūpodamās, karājās tieši virs manas galvas. Mani pārņēma sajūta, ka kroņlukturis tūlīt, tūlīt atdalīsies no griestiem, es pat dzirdēju, kā tie plaisāja ar klusu šņirkstoņu, un nevarēju, nespēju un nejaudāju novērst acis no spožā un smagā apgaismes ķermeņa, kas, ļaunu vēstījoši, svārstījās ar aizvien lielāku amplitūdu, proti, es skatījos ne uz turieni un klausījos ne to, kurp man vajadzēja skatīties un ko vajadzēja klausīties, tādējādi palīdzama garām vērtīgus un erudītus atzinumus, kā pareizi jāraksta, un par šiem zaudējumiem dabūju ciest ne tikai tajā pēcpusdienā, bet arī visā atlikušajā mūžā.

Bet tajā pēcpusdienā mani gara ražojumi tika bargi izkritizēti un referenti, kā saka, Ēzopa valodā lika noprast, ka manā personā literatūrai esot darišana ar bezcerīgu gadījumu. Un tieši šī beidzamā piezīme, kura gan tika izteikta aizplivuroti un visnotaļ smalkjūtīgi, lai galīgi nesagrautu optimismu, kam pieklājas mājot progresīvā jaunietē, mani pamudināja uz fatālo aizdomīgumu, kurš vēlāk arī kļuva par bojāejas cēloni, un proti: es sajutu šaubas, vai īstenās briesmas man patiešām draud no gluži reāliem, masīviem, virs manis pakārtiem priekšmetiem un vai Rakstnieku savienības kroņluktura draudīgā šūpošanās man pāri nav uztverama drīzāk simboliski. Un, jo vairāk es par to domāju un gudroju, jo vairāk sāku ticēt, ka bīstamais smagsvara objekts, kas reiz kritis pār manu galvu (ar visām no šī fakta izrietošajām sekām), nebūs nekas cits kā literatūra.

Šādos apstākļos, dabiski, bija tikai viens saprātīgs ceļš. Lai atbrīvotos no pastāvīgajām urdošajām bažām, kas grāva manu nervu sistēmu un veselību vispār, kura taču nepiederēja tikai man, bet visai sabiedrībai, vajadzēja atbrīvoties no baiļu izraisītāja, proti, darbošanās manu dzīvību apdraudošajā un manai miesai un garam kaitīgajā literatūras laukā. Taču izsenis zināms un zinātniskās grāmatās arī smalki un pārliecinoši aprakstīts un pierādīts, kādas nepatīkamas subjektīvas

izjūtas un pat kritiskus fizioloģiskus traucējumus izraisa abstinence jeb atturēšanās pat vieglākajos narkomānisma gadījumos, kādi, piemēram, ir nikotīnisms un alkoholisms, nemaz nerunājot par smagākajiem, kā, piemēram, morfinisms vai literāra darbošanās. Ar vārdu sakot, pēc vairākiem nesekmīgiem mēģinājumiem nācu pie pārlicības, ka man trūkst šajos gadījumos nepieciešamā minimālā griesspēka, bez kura visi pūliņi, tā teikt, izvešējošanās virzienā parasti paliekot bez redzamākiem panākumiem.

Tā ka atlika tikai cita iespēja, kas gan – kā pati sapratu – nespēja mani pasargāt no briesmām pilnīgi un droši, un, proti: pieņemot, ka literatūra pati par sevi kā nemateriāla parādība nevarētu mani apdraudēt tieši, vajadzēja izsvērt un paturēt vērā visas izpausmes formas un veidus, ar kādiem tā jebkad varētu būtami iedarboties uz manu dzīvību. Un, no šī viedokļa raugoties, visupirms paši briesmīgākie man šķita prototipi. Iespējams, šo priekšstatu bija radījusi literatūras vēsture, kuru pārlietu salasījos un kura mudžēt mudžēja no nepatīkšanām un errastībām, publiskiem apvainojumiem un niknām tiesas prāvām – no veseliem krustakariem, ko reāli un iedomāti prototipi sākuši un veduši pret nabaga bieži vien nevainīgajiem autoriem. Un, kaut arī nekur neuzdūros nevienam slepkavības gadījumam ar iepriekšēju nodomu, nejutos simtprocentīgi garantēta pret ļaunprātībām un kaut vai tikai fatālām nejaušībām.

Taču šajā ziņā man neticami palaimējās. Par prototipiem labprātīgi pieteicās gandrīz vienīgi «pozitīvie varoņi», savukārt «mani nelieši» izrādījās gudri un nesaredzēja mājienu, vēl vairāk – lai pilnīgi novērstu aizdomas no sevis, tie dažubrīd slavēja manus darbus, demonstrēdami ne tikai prāta tālredzību, bet pat dvēseles cildenumu, ko vispilnīgāk spēj novērtēt vienīgi autors.

Un tikai reizi pagadījās nepatīkamāks starpgadījums, kad ar «prototipu» es sastapos vārda vistiešākajā nozīmē šaurā vietā, proti, uz takas, kur diviem bija grūti samainīties, turklāt darbība notika dziļā mijkrēslī, gandrīz tumsā, un v i ņ š, tas ir, «prototips», nebija gluži skaidrā. Es gan pateicu «prototips» un pat pa divi lāgi, taču šie vārdi man tūlīt jāņem atpakaļ, jo viņš n e b i j a prototips, vismaz ne literatūras teorijā aprobētajā nozīmē, kaut arī pats sevi par tādu uzskatīja, – un šis pārpratums draudēja radīt manāmus sarežģījumus, jo sastapšanās norisa stipri vientulīgā vietā, turklāt, kā jau teicu, uz takas, kur grūti tikt viens otram garām, pie tam viņš nāca krietni pilnā, bet no viņa izteicieniem trīs man bija iepatikušies, un es tos biju, kā saka, ielikusi mutē savam varonim Jānim Žingulim, proti: «plēsīgāks par

vecu aitu», «vienā kājā reimatisms, otrā tenisčība» un «ko grābsties kā mironis gar svecēm?».

Tā kā uz takas, kā jau zināms, mēs tik lēti viens otram garām netikām, tad apstājos un pievirzījos, cik iespējams, pie maliņas. Tani brīdī viņš ieraudzīja, ka tā esmu es, izgrūda kaut ko vidēju starp «ha!» un «ahā!», nāca man tieši virsū un, kaut arī, protams, skaidri redzēja mani, jo tumsa jau nebija tik pilnīga, lai neredzētu, vēl lieku reizi noprasīja, vai tā patiesi esot es, ko es nenoliedzu, sacīdama, ka tik tiešām, lai gan viņa balss nevēstīja neko sevišķi labu. Uz to viņš atbildēja, ka tieši m a n i viņš vēlējies sastapt jau ilgāku laiku un ka esot priecīgs, ka beidzot ieraudzījis. Tā viņš teica, bet viņa tonī jautās draudīga pieskaņa, kas lika šaubīties, vai tik neviltoti priecīgs viņš bija īstenībā, kā apgalvoja. Tomēr es pēc iespējas vienaldzīgāk un mierīgāk apvaicājos par viņa prieka iemesliem.

Tad viņš sāka kliegt. Es tā esot, es, kas esot vēl plēsīgāka un asinskārīgāka par vecu aitu, es, kas padarījusi viņu par pasaules apsmieklu, jo darbā tagad viņu par Jāni Žvinguli vien saukānot! Savā apsūdzības runā viņš iesprauda ne mazumu necenzētu, bet tik oriģinālu vārdu un izteicienu, ka es savā profesionālajā kretinismā pat šajā visnotaļ dramatiskajā situācijā nožēloju, ka man nav līdzī piezīmju grāmatiņas, kur tos pierakstīt (vēlāk daļu atcerējos, tomēr deficitā papīra taupības labad līdz pat mūža galam tā arī neizmantoju). Visbeidzot viņš ar manāmu biedinājuma pieskaņu noprasīja, ko es savā čūskas viltībā esot domājusi ar šo palamu «Žingulis» un vai tas neesot «mājiens uz...». Es steidzīgi paskaidroju, ka, pasarg dies, tas nepavisam nav «mājiens uz...» un ka turklāt tā vispār nav nekāda palama, bet visistākais uzvārds, kādā saucies viens mans skolasbiedrs, ar kuru mācījos kopā sestajā vai septītajā klasē un kurš, cik zinu, līdz šai baltajai dienai palicis caurcaurēm atturībnieks.

Brīdī klusējis, viņš man jautāja, vai tas patiesi tā arī esot – vai es, roku uz sirds liekot, varot apzvērēt pie visa, kas man svēts, ka tas mats matā esot patiesība, ko es te pašlaik sakot. Tā viņš teica, un viņa balsī varēja jau saklausīt itin kā šaubas, itin kā svārstīšanos. Un es sacīju: tik tiešām, varu apzvērēt, liekot roku uz sirds, un pie visa, kas man svēts, ka...

Un piepeši atgadījās kaut kas pilnīgi negaidīts – viņš smagi apsēdās uz takas, apkampa rokām ceļgalus, nolieca galvu un sāka raudāt.

Nu labi, viņš teica, kad bija izraudājies, viņš man ticot, taču ko lai viņš tagad darot, viņam taču galīgi vairs neesot dzīves pēc šī mana skribelējuma žurnālā: mežniecībā visi par viņu ņirdzot un rēcot, tā ka

būšot, kaut arī negriboties, jāiet projām no darba, kur nostrādājis veselus vienpadsmit gadus, bet, galvenais, sieva vairs nepaliekot pie viņa, draudot iet projām pie mammas un jau pekelējot kopā mantas – tāpēc arī viņš šovakar tā pielacies aiz bēdām. Un vispār cits viņam vairs neatliekot kā ņemt valgu un iet uz tuvāko priedi, jo viss esot sagājis grīstē un dēlī, un lai es viņu pieminot ar labu vārdu, jo cilvēks viņš neesot bijis ļauns, varbūt pašerps un mutē palaidies, bet ļauns – tas gan ne.

Un, kad dzirdēju, ar kādu rāmu samierināšanos viņš par sevi sacīja «bija», tad sapratu, ka tā šo lietu vis nevar atstāt, jo galu galā es taču viņu iepiņķēju savos literārajos penteros, un tālab jutos atbildīga par viņa likteni. Uztramdiju viņu augšā, un abi devāmies pie viņa sievas, kas nūdien jau kravāja kleitas čemodānā, lai ietu atpakaļ pie mammas. Un atkal, liekot roku uz sirds un apzvērot pie visa, kas man svēts, es sacīju, ka ar Žinguli nekādā gadījumā nav domāts viņas vīrs un ka man iepatikušies tikai daži tā izteicieni, ko tad nu atļāvos izmantot rakstveidā (un tas atbilda patiesībai). Bet, redzot, ka viņa sieva turpināja locīt un krāmēt koferī kleitas, es jau ar pilnīgu izmisumu, ko sapratis katrs mans amata brālis, iesaucos, ka kļūmīgās vietas, kas izraisījušas pārpratumus un pārmetumus, esmu gatava no stāsta izņemt un, kad tas iznāks grāmatā, viņi tanī vairs neatradīs nelaimīgo Žinguļa uzvārdu. Tā es sacīju, un tikai tad viņa sieva sāka ņemt no čemodāna savas kleitas atkal ārā.

Grāmatā tiešām Jāni Žinguli nosaucu citā uzvārdā, un tā patiesi parādījās bez izteicieniem «plēsīgāks par vecu aitu» un «vienā kājā reimatisms, otrā tenisčība», kā arī bez spārnotā saukļa «ko grābsties kā mironis gar svecēm?». Lai viņš un viņa sieva varētu pārliecināties, ka esmu savu solījumu turējusi, es ar veltījumu uzdāvināju grāmatu abiem (taisnību sakot, visiem trim, jo pa to laiku, kamēr manuskripts gulēja izdevniecībā un izgāja cauri tipogrāfijas gaņģiem, viņiem jau bija uzradies mazais). Viņi palika mani draugi. Tomēr, kad pāršķirstīju tās vietas, kurās pati ar savu roku biju izdarījusi svītrojumus, mani aizvien pārņēma pretrunīgas izjūtas: gan velnišķīgi dziļas skumjas un ass žēlums, it kā es būtu kaut ko saplēsusī, vairs nejaudātu salīmēt kopā un tikai skatītos uz lauskām, gan vienlaikus kluss prieks un pat lepnums, ka līdzās tiem kolēģiem, kas ar saviem daiļdarbiem sekmīgi cīnās pret alkoholismu un strauji ceļ dzimstību, arī es ar savu literāro darbību esmu palīdzējusi saglabāt kaut jel vienu ģimeni, izpestīt no ķezas vismaz vienu cilvēku un, kas zina, varbūt netieši veicinājusi vēl vienas dzīvas būtnes nākšanu pasaulē. Tā ka bez sevišķiem

pārspilējumiem varu sacīt, ka manu varoņu patiesie vai vismaz iedomātie prototipi pret manu personu visumā izturējušies lojāli un nedz tieši, nedz netieši nekad nav kārojuši pēc manas dzīvības. Taču šādā bezrūpības eiforijā man pārāk ilgi vis nepalaimējās nodzīvot, jo es sāku baidīties no kā cita, un tā bija kritika, turklāt manu attieksmi pret kritiku vistrāpīgāk varēja salīdzināt ar kādreizējām bērības izjūtām, kad skaidri apzinājos izdarījusi pārkāpumu un jautājums bija vienīgi par to, vai nogrēkošanās tiks atklāta un saskaņā ar nodarījuma smagumu sodīta jeb vai izdosies izkļūt cauri sveikā. Bet atbilstoši uzrakstīto darbu daudzumam arī kritikas mākoņi mazpamazām sāka savilkties pār manu galvu, jo, kā saka, noziegums ilgi nevar palikt bez soda; to apliecināja arī mana priekšnojauta, jo katreiz, ņemot rokā periodisku izdevumu ar kritisku apcerējumu, kur pazibēja arī mans vārds, maniju kāju muskuļos savādu slābanumu, itin kā sāktos paralīze, kas pakāpeniski progresēja, apņemdama visu ķermeni un visbeidzot kā ar knaiblēm saspiezdama sirdi, kura šķietami pamira un stājās. Bet tā bija mānīga, subjektīva sajūta un pēc tiesas un taisnības dzīvību neapdraudēja,

Un tikai reizi gadījās kaut cik nopietnāki sarežģījumi. Protu: lasīdama rakstu ar savas, tā teikt, daiļrades detalizētu analīzi, piepeši samaniju spējas sāpes krūšukurvja labajā pusē. Iesākumā noturēju to – kā tautā saka – par kriku, kam vajadzēja pāriet dažu minūšu laikā vai, vēlākais, pēc pāris stundām. Taču sāpes nestājās ne līdz vakaram, ne līdz nākamās dienas rītam. Nevarēju sacīt, ka tās pastiprinātos vai arī būtu pavisam neizturamas, tomēr bija samērā traucējošas, jo gandrīz nemaz nespēju kustināt labo roku, tā ka nācās pārtraukt rakstīšanu. Tāpat arī dziļāka elpošana visai mokoši atbalsojās labajos sānos kā spēcīgi dūrieni ar asu priekšmetu; tālab vajadzēja dvašot sekliem vilcieniem un ar nedaudz pavērtu muti kā suņu nodzenātai kaķei.

Vēlāk nespēju pilnīgi noteikti pasacīt, cik ilgi mani vārdzināja šis dūrējs (kas vēlāk pārgāja gluži panesamā smeldzoņā), jo cilvēkam vispār ir raksturīgi, ka, ļoti precīzi iegaumēdams ciešanu sākumu, tas parasti pat nepamana brīdi, kad mokas izbeidzas. Un tā notika arī ar mani. Pat vēl vairāk. Es kaut kā pat piemirsu šo atgadījumu līdz kādam citam notikumam aptuveni divus gadus vēlāk, kad terapeits saklausīja kādu viņam (un, protams, arī man) netikamu troksni manā krūšu dobumā un nosūtīja uz rentgena kabinetu.

Rentgenologs, iebāzis mani caurskates aparāta tumšajā spraugā, tikmēr grozīja, tikmēr lika elpot un atkal neelpot, tikmēr izvaicāja un tincināja, vai es, velkot un izpūšot dvašu, nesajūtu nekādus traucējumus,

kamēr man bezmaz radās iespaids, ka esmu saķērusi ne tikai plaušu karsoni, uz kuru bija aizdomas, bet kādu daudz briesmīgāku sērgu un ligu, teiksim, tuberkulozi jau bezcerīgā stadijā. Un es teicu dakterim, lai viņš taču mani, pasarg dies, nebiedē un saka skaidri un gaiši, ko savā aparātā redz, jo apsolos būt virišķīga, lai arī tas būtu kas būdams. Uz to viņš atbildēja ar jautājumu, vai es samērā nesenā pagātnē, pirms gadiem diviem vai trim, neesmu pārcietusi kādu smagu traumu, teiksim, vai neesmu cietusi satiksmes negadījumā vai kritusi no lielāka augstuma, jo man, raugi, labajā pusē esot laužtas divas ribas, piektā un sestā riba man bijušas pušu un atkal saaugušas. Pēc raižu ēnas, kas viedās viņa balsī, sapratu, ka ribas saaugušas nepareizi. Iesākumā es nekādi nespēju attapt, kur būtu varējusi tā apdauzīties, jo nebiju nedz sabraukta, nedz kritusi, bet tad atminējos kādreizējās sāpes krūškurvī un tieši labajā pusē, un pēc tam, jau bez jebkādam grūtībām atvedinājusi prātā visu, kas bija ar šo atgadījumu sakarā, atzinos, ka aptuvenis pirms gadiem diviem tiku ļoti pamatīgi piekauta. Viņš līdzietīgi apjautājās, vai tas esot noticis publiski jeb vai mājas apstākļos, domādams incidentu uz ielas vai ģimenes traci. Un es, iesākumā gan drusku apsvērusi, pēc tam ar pilnu pārliecību atbildēju, ka publiski, jo tas bija izdarīts presē.

Atminējusies priekšnojautu teoriju un cenzdamās izsacīties cik iespējams zinātniski, apjautājos dakterim, vai tas fakts, ka manā organismā tagad atrodas un arī turpmāk atradīsies divas laužtas un nepareizi saaugušas ribas, varētu nākotnē zināmos apstākļos izraisīt, nu, letālu iznākumu. Viņš iesmējās un teica, ka ne – ka viņš varot likt roku ugunī, ka letālu iznākumu tas neizraisīšot nekādā gadījumā un lai es tālab esot pavisam mierīga un neuztraucoties. Viņam izrādījās simtprocentīga taisnība. Abas ribas ne tikai nekļuva par manas nāves cēloni, bet līdz pat dzīves beidzamajai stundai nesagādāja man nekādas neērtības un grūtības. Vēl vairāk, likās, ka tās palīdzēja izstrādāt zināmu imunitāti, itin kā es būtu saņēmusi poti pret kritiku, kura tāpēc nekādi nav vainojama manā bojāejā vai kādā to veicinošā un paātrinošā darbībā, gluži tāpat kā žurnālisti, ar kuriem mana saduršanās palika pat, tā teikt, bez jebkādam fiziskām sekām.

Iesākumā no žurnālistiem gluži nekādu baiļu nesajutu – gan tālab, ka pati zināmā mērā biju cēlusies no viņu cilts un, dabiski, izturējos pret viņiem ar klusu labvēlību, gan tālab, ka ilgāku laiku viņu rīcībā nesaskatīju nekādu pret manu personu vērstu aktivitāti.

Taču laika gaitā apstākļi sarežģījās. Un vienu dienu pie manis ieradās intervētājs. Viņš bija pavisam jauniņš (kā vēlāk uzzināju, vēl

praktikants), taču jau ar pilnīgi nobriedušiem uzskatiem, labi apgūtu teoriju un skaidriem priekšstatiem par rakstnieka dzīves, darba un amata īpatnībām un noslēpumiem, kā arī citiem sīkumiem, tā ka varēja redzēt un just, ka filoloģijas fakultātē viņam sniegta pamatīga un vispusīga izglītība, ko nu viņš gribēja likt lietā apzinīgi un ar lielu atbildību, jo es biju viņam pirmā intervējamā persona, un viņš to neslēpa. Taču es, jāatzīstas, noklusēju, ka viņš savukārt ir pirmais žurnālists, kas mani iztaujā, jo man šķita, ka tādējādi es mazinātu savus literāros nopelnus, – kas nu tas par rakstnieku, par kuru neinteresējas žurnālisti! Tomēr, ja viņam būtu bijusi lielāka prakse, viņš arī pats bez sevišķām pūlēm ļoti drīz atskārstu, ka man nav itin nekādas pieredzes, tāpēc ka uz visiem jautājumiem atbildēju drusku nesakarīgi, toties plaši un detalizēti, pūlēdamās cik iespējams precīzi izteikt ne tikai savus uzskatus, bet arī izjūtu nianšes. Rūdīta avižnieka auss aiz visa tā uzreiz nekļūdīgi uztvertu iesācēja dvēseles naivumu, ko saklausīt viņš vēl nespēja, un vainot viņu par to būtu arī dziļi aplam, tālab ka es, kā jau teikts, viņam biju pirmā, kaut arī ne tādā nozīmē, kādā parasti šis izteiciens tiek lietots.

No Rīgas viņš bija braucis tā, kā pārvietojas parasti mirstīgie, proti, līdz Raudavai ar elektrisko vilcienu un tālāk ar Auruciema autobusu, tā ka Mūrgalē atkļuva jau nedaudz saburzījies, apguris, izsalcis un, kā likās, arī mazliet tāds kā nokaunējies, ka no pieturas dabūjis nākt kājām un ka nevar pie vārtiņiem pieripot ar redakcijas «Moskviču». Toties manas mājas vairāk nekā necilais ārējais izskats un manas izballojušās treniņbikses atkal acīm redzami cēla viņa iedragāto pašcieņu – katrā ziņā jutāmies kā līdzīgs ar līdzīgu.

Vispirms paēdām kopā pusdienas, kurās viņš parādīja teicamu apetīti (tā man aizvien patikusi vairāk nekā garzobaina ņakāšanās pa šķīvi, kura apliecina vai nu klirību, vai kuņģa kaiti). Un maltītes noslēgumā bijām jau tikuši tiktāl, ka viņš man pavisam vaļsirdīgi izstāstīja visu, kas bija saistīts ar šīs intervijas priekšvēsturi: ka neviens no redakcijas štata darbiniekiem tādu gaisa gabalu pie manis neesot gribējis kulties («Ja nu vēl būtu pie Annas Saksēs!» – kā viņš sacīja), ka galu galā bezmaz saķīvējušies un nolēmuši lozēt, ka pilnā loze, tas ir, braukšana uz Mūrgali, kritusi viņam un ka viņš tomēr to nenožēlojot. Tā viņš piebilda un pasmaidīja tik atklāti un simpātiski, ka es jutos gluži apburta.

Bet, lai cik jaukas arī bija mūsu kopējās pusdienas un nepiespiestā tērzēšana, visam tam reiz, kā saka, vajadzēja pielikt punktu. Un viņš uzreiz kļuva nopietns, izvilka no svārku iekšējās kabatas bloknotu ar jau sagatavotiem jautājumiem, atskrūvēja pildspalvu, pabīdīja uz

deguna briļļu lociņu un nokāsējās. Savukārt es, iekšēji saspringdama un tanī pašā laikā visiem spēkiem cenzdamās noslēpt savu nedrošību, domās devu sev zvērestu, lai notiktu kas notikdams, runāt un teikt tikai patiesību, patiesību un vēlreiz patiesību – kā tautas tiesā.

Viņš ierosināja ķerties pie darba, tas ir, intervijas, un vaicāja, kā es uz to raugoties. Es atbildēju apstiprinoši, un viņš, ar vienu aci šķielēdams blociņā (tas izskatījās ļoti mīļi), uzdeva man pirmo jautājumu, proti, lūdza mani pastāstīt, kā es esot iesākusi rakstīt.

Visu laiku es ar klusām bažām biju gatavojusies uz sarežģītu un katrā ziņā ļoti āķīgu jautājumu (pat nevarēju īsti iztēloties – kādu), un tagad viņa izteiktais man šķita tik vienkāršs, cik vienkāršs ir viss ģeniālais, jo nekas nebija vieglāk kā izstāstīt to, ko viņš lūdza, un es sacīju, ka vispirms paņēmu baltu papīra lapu un paliku apakšā transparentu, jo toreiz vēl nemācēju noturēt taisnas rindas, ka ievilku pildspalvā tinti, tāpēc ka tolaik vēl nebija pazīstamas tik ērtās lodīšu pildspalvas, bet tikai tādas, kurās nācās vilkt iekšā tinti un kuras to atkal laida ārā, turklāt brižam visai nepiemērotās vietās un neparedzētās devās, un ka tālab, lai sāktu, man bija nepieciešama arī dzēslapa, un ka tad, kad visu vajadzīgo biju savākusi vienkop, es nosēdos un tad tas arī notika – es sāku rakstīt.

Stāstīt par sevi man iepatikās ar katru brīdi vairāk, taču, nejauši pacēlusī skatienu, pēkšņi ieraudzīju, cik stipri un kvēli ir pietvikušas jaunā žurnālista ausis, un sapratu, ka iet kaut kas greizi. Un viņš to apstiprināja, teikdams, ka es neesot gluži sapratusi jautājuma būtību un jēgu un ka viņu pirmām kārtām interesējot daiļrades stimuli, nevis atribūti. Tā viņš teica, izsīzdams mani no sliedēm, jo tā saucamajiem daiļrades stimuliem un rakstīšanas procesam ir visai sarežģītas savstarpējas attiecības, tāpēc ka var rakstīt ne tikai uz papīra, bet arī galvā. Jā, jā, viņš iesaucās, tieši tas viņu visvairāk interesējot, tas, ko es esot apzīmējusi ar varbūt neprecīzo terminu – «rakstīšana galvā». Kad un kādos apstākļos tā sākusies man?

Tagad sajutu, kā iekvēlojās manas ausis, jo šādi – tikai galvā – es bērnībā un agrā jaunībā biju «sākusi rakstīt» droši vien vismaz savas pārsimt reizes, bet manam intervētājam vajadzēja tikt, vēlākais, uz beidzamo autobusu, turklāt, kā es dibināti baidījos, šis nebija viņa vienīgais jautājums. Tālab no visa, ko biju piedzīvojusi un pārdzīvojusi un kas vēlāk bija kalpojis par – kā viņš izteicās – «daiļrades stimulu», ātrumā drudzaini lūkoju atvedināt prātā vienu sakarīgu epizodi.

Un piepeši atcerējos atgadījumu Jūrmalas vilcienā vienā no pirmajiem pēckara gadiem. Vagonā iekāpa jauns, akls invalīds un lēni

virzījās pa eju starp sēdekļiem, pusbalsī dziedādams Blantera dziesmu, – viņš dziedāja par to, ka nav skaistāka laika par ābeļu ziedēšanu, ka no ābeļu ziediem nakts ir gaismas pilna un ka nav skaistāka brīža par to, kad tuvojās mīlotā, – tā viņš dziedāja. Bet aiz vagona loga balti mutuļoja ziedoši dārzi. Un tad es iedomājos, ka viņš to neredz un nekad neredzēs, ka par to var tikai dziedāt un ka viņa rokas nekad neapskaus sievieti, jo pie stumbeņiem piesieta cepure, – kad es visu to skatīju un kad vēl iztēlojos to, kas nebija ieraugāms, mani kaut kas saplīsa...

Šajā vietā žurnālists mani pārtrauca, apvaicādamies, kā īsti saprotami vārdi «kaut kas saplīsa». Bet es nespēju izskaidrot – es to jutu, bet pastāstīt nevarēju.

Paklusējis viņš nokremšļojās un teica, vai tas, nu bezrocis invalīds, – vai tas tiešām esot dziedājis tik ļoti labi, ka varējis manī izraisīt iekšējo kustību, ko es dēvējot par «saplīšanu». Un es sacīju, ka ne, ka tas dziedāja slikti, kā būtu dziedājis jebkurš, ko piemeklējis līdzīgs liktenis. Tad viņam piepeši ienāca prātā, vai tad toreiz šāda ubagošana maz bijusi legāla. Un es teicu, ka ne, nebija legāla, nebija vis, ka tā bija apkarojama un nosodāma rīcība un ka... Un tomēr manī esot «kaut kas saplīsis»? – viņš tad izbrīnīts iesaucās. Es stipri apkaunējos, ka biju itin kā atbalstījusi asociālas parādības, savukārt viņš izlīdzinoši ieminējās, kur es esot izmantojusi šo epizodi, viņš neatceroties nevienu manu darbu, kur tā būtu bijusi iekšā. Un, kad atzinos, ka neesmu izmantojusi, viņš nopietni sāka šaubīties, vai tādā gadījumā varētu būt runa par šīs ainiņas saistību ar manu literāro gaitu sākumu un daiļradi vispār. Es skaidri zināju, ka saistība ir, turklāt būtiska, bet atkal nekādi nespēju pierādīt.

Un tā mūsu saruna no jauna bija nokļuvusi strupceļā.

Nu labi, beidzot viņš samierinoši teica, augstsirdīgi piedodams man maldus, un ierosināja pāriet uz citu jautājumu, kam es ar prieku piekritu.

Žurnālists, atkal ar aizkustinošu bērnišķību šķielēdams blociņā, sacīja, ka viņu interesējot daiļrades saikne ar autora, šajā gadījumā manu, raksturu un biogrāfiju, un piebilda – jo es laikam manāmi satrūkos –, ka viņš nebūt netaisoties mani izprašņāt par privātās dzīves detaļām un ka tā esot tikai buržuāzisko avižnieku indeve. Šādi nomierinājis mani, viņš nolasīja jautājumu, proti: vai un cik lielā mērā rakstnieka gluži cilvēciskā mentalitāte un temperaments izpaužoties daiļradē? Es viņu ne visai sapratu. Un tad viņš paskaidroja: no maniem darbiem paliekot iespaids, ka to autore esot harmoniska un

līdzsvarota personība, un tālab viņam, kā arī laikraksta lasītājiem, dabiski, varot rasties...

Šeit es laikam pavisam nevietā iesmējos, jo viņš novērsa skatienu no bloknota, uzmeta man ašu mirkli un vaicāja, vai viņš būtu pārteicies un pasacījis ko smieklīgu. Ak nē, izsaucos, jo viņš izskatījās tik apjucis, ka man kļuva viņa žēl. Lūdzu, vai viņš man neatļautu atbildēt nevis tieši, bet ar zināmu līdzību. Un viņš, drusku padomājis un apsvēris, piekrita, piemetinādams ka es varot runāt, ko un kā uzskatot par vajadzīgu.

Un es žurnālistam izstāstīju, kā iepriekšējā gada vasarā krāsoja manu istabu. Es biju to gribējusi ķiršbrūnu, un meistars bija solījis, ka mana vēlēšanās esot visnotaļ izpildāma – istabas sienas būšot ķiršbrūnas un ne citādas, viņam tikai vēl vajagot precizēt un ar mani saskaņot toni, jo tas varot būt gan vēsāks, gan siltāks, un mēs pēc nelielām pārrunām draudzīgi vienojāmies arī par toni. Taču, kad pēc divām dienām es iegāju istabā, sienas bija šarlaksarkanas, tik tiešām, – apzillbu tā, itin kā man acis būtu iesitusies griezīga gaisma, bet, nedaudz atguvusies, piezīmēju, ka savā ziņā varbūt ir gluži jauki, ka manā mājā tagad būs arī savs ugunsdzēsības stūritis, tomēr – kā viņš labi saprot – pirmajā mirklī, kamēr vēl neesmu pieradusi pie šīs domas, jūtos nedaudz pārsteigta. Viņš nolieca galvu un piekrita, ka saprotot mani, ka tonis nūdien esot iznācis maķenīt eksotisks un ka krāsu triepieni varot patiešām likties par košu pie spilgtākiem kontrastiem nepieradušai, nedaudz konservatīvai personai, bet ka pasaulē neesot nekā tāda, ko pie labas gribēšanas nevarētu atkal pārtaisīt un izmainīt, ka viņa meistara otaī šāds pārveidošanas darbs esot nieks un ka rītdien pat es iepletīšot acis.

Un tas tā arī notika, mats matā, – es iepletu acis, kā droši vien darītu kurš katrs cilvēks manā vietā, jo sienas bija tumši mēļas, izskatījās iztapsētas ar samtu, un vispār istaba atgādināja senu baronu kapliču. Es uzmetu mirkli meistaram, un viss, ko jaudāju pateikt, bija tikai īsais vārdiņš «hm». Meistars man atbildēja ar to pašu, proti, uzmeta īsu skatienu savukārt manai sejai un arī sacīja «hm».

Brīdī pastāvējām klusēdami, kā jau kapličā pienākas.

Pēc tam vaicāju, ko lai mēs tagad iesākam. Viņš atdzīvojās un sacīja, ka viņam pēkšņi radusies ideja. Es apvaicājos: un proti? Un meistars ierosināja, ka visam pāri vajagot pārklāt gaišzaļo ultramarīnu, ka šī krāsa esot maīga un nomierinoša un, kā speciālajā literatūrā rakstīts, ļoti veselīga acīm un nerviem. Runādams viņš pamazām iedegās, un, kad sāka kvēli stāstīt, cik skaisti un labi sapņi tad man rādīšoties

šajā istabā un cik harmoniskus un līdzsvarotus darbus es šeit rakstīšot, turklāt bez jebkādas piepūles, jutu, ka iekvēlojos viņam līdzī un esmu pagalam.

Es teicu, lai notiek, – un mēs sitām sauļā.

Tā istaba kļuva tāda, kāda ir šobrīd, proti, maigi zaļa, un šī krāsa patiesi ir skaista un nervus nomierinoša. Un, ja man brīžam ir no kaut kā bail, tad tikai no tā, ka vienā nebaltā dienā apgāzīsies kāda vāze un siena neglīti sakrāsosies no puķūdens, sajaucoties kopā visām trim krāsām, vai arī agri vai vēl radīsies nobrāzums un cauri mierīgajam zaļumam piepeši sāks rēgoties drūmais mēļums vai izaicinoši spilgtais sarkanums.

Žurnālists aplaida acis istabai un vaicāja, vai tā esot tā pati telpa, par kuru es stāstīju. Atbildēju, ka jā, ka tā pati. Viņš lietpratīgi novērtēja, ka remontdarbu kvalitāte neesot sevišķi augsta (tas bija fakts), bet tad, acīmredzot nobijies, vai es šo piezīmi neņemšu ļaunā, steidzīgi piebilda, ka tā vispār esot viena no sāpīgākajām problēmām, un savukārt īsumā izkratīja sirdi, darīdams man zināmas savu vecāku nedienas ar blēdīgo mālderu, kurš dzīvokļa remontu vispār pametis pusceļā un aizbēdzis nezināmā virzienā.

Mūsu abu saruna ritēja ļoti raiti un sadraudzīgi, kamēr jaunais žurnālists negaidot attapās, ka vairs neaptver, kā no jautājuma par rakstnieka personības saikni ar daiļradi esam nokļuvuši līdz remontdarbiem. Viņš apjucis skatījās uz mani, un es tāpat raudzījos viņam pretim, arī neattapdama, kā tas īsteni noticis.

Viņš nokremšļojās, paskatījās pulkstenī, pēc tam blociņā un teica, ka nākamais jautājums zināmā mērā būšot saistīts ar iepriekšējo, proti, vai es varot iespējami īsi (viņš laikam jau sāka steigties uz autobusu) saformulēt, kā ārpusaules iespaidi nonākot manī. Un es atbildēju, ka varu to pasacīt, burtiski, divos vārdos. Viņš paskatījās manī pāri brillītēm: un proti? Atzinos, ka tas notiek vistiešākajā veidā. Taču viņš gribēja zināt konkrēti – kā – un tādējādi atkal dzina mani strupceļā, jo šo procesu nekādi nespēju nodefinēt. Un viņš palūkojās pulkstenī vēlreiz, kā man likās, nopūtās un sacīja, ka sliktākajā gadījumā es varot runāt arī izvērsti un ka pēc tam viņš pats izlobīšot kodolu, un, mani iedrošinot, atkātoja vēlreiz, ka es, pats par sevi saprotams, varu stāstīt, ko un kā vēlos. Bikli ieminējos, vai viņam būtu pacietība noklausīties kā ilustrāciju vēl vienu mazu ainiņu. Man šķita, ka tad, kad es to teicu, viņš nopūtās pa otram lāgam, jo manas epizodes un līdzības droši vien jau sāka viņu nokausēt. Taču balsī viņš apliecināja gatavību klausīties gluži visu, ko vien viņam celšot priekšā.

Un es sacīju, ka tas, ko gribu pavēstīt, notika vilcienā, braucot uz... Šajā vietā viņš atvainojās un delikāti pārtrauca mani ar atgādinājumu, ka par vilcienu esot jau dzirdējis. Biju spiesta precizēt, ka arī otrais gadījums diemžēl noticis vilcienā, zināmā mērā vilcienā, kaut arī daļēji uz perona un varbūt pat ne daļēji, bet galvenokārt uz perona, jo vilcienā sēdēju es, kamēr pārējais norisa laukā, uz perona, tā ka savā ziņā var teikt... Šeit viņš atvainojās vēlreiz, ka ar savu piezīmi mani samulsinājis, un, apliecinot atzīstamu pacietību, mudināja stāstīt pavisam mierīgi un bez steigas. Tad es paņēmu visu notikumu, kā saka, atkal atpakaļ un sāku no tās vietas, kur sēdēju vagonā un pa logu noskatījos, kā vilciens piestāja pie perona. Uz perona, pareizāk sakot, pie perona uz sola sēdēja iereibis vīrietis un, jādomā, gaidīja elektrisko vilcienu, lai brauktu. Bet vīrietis bija drusku iesnaudies, vilciena pienākšanu nepamanīja un pamodās tikai tad, kad vadītājs jau vēra vagona durvis ciet. Tad viņš trūkās augšā no sola, bet, kā jau ieskurbis cilvēks un nule no miega, kustējās tik neveikli, ka aizķērās un krita, turklāt ar seju pret perona asfaltu. Vairāk es neredzēju neko, jo vilciens sakustējās un sāka slidēt projām. Šo atgadījumu jau līdz nākamajai stacijai biju piemirsusi, es sacīju (un piebildu, ka ļoti vēlos, lai žurnālists tam ticētu, un viņš palocīja galvu), kad piepeši sajutu, ka man sāp deguns, sāp tā īpatnēji, dzenot acis asaras, nu, kā jau vispār stipri sasists deguns mēdz sāpēt. Un tikai tad es pēkšņi atkal atcerējos cilvēku, kas krita uz perona. Tā es teicu, bet izstāstījusi mazliet nobijos, vai no jauna nesekos pārmetumi par pārliecīgu pievēršanos asociāliem tipiēm un antisabiedriskām parādībām.

Taču viņš piepeši iesmējās un tik atraisīti un puiciski, ka iezibējās zobi un iemirdzējās briļļu stikli. Vai patiesi man esot sāpējis šis dzērāja sadauzītais deguns un turklāt gluži fiziski, viņš smiedamies jautāja, un es to apstiprināju, sacīdama, ka jā, ka patiešām sāpēja un vēl piedevām pavisam fiziski.

Izsmējies viņš kļuva domīgs un ne īsti man, ne īsti pats sev jautāja – bet kur lai viņš manu dzērāja degunu liekot, jo viņa intervijā tas tomēr kaut kā neiederoties, tāpēc ka intervija paredzēta laikraksta svētku numuram. Nu, es jau pati saprotot... Protams, sapratu. Un, kad viņš man vaicāja par manu attieksmi pret kritiķiem, es vairs neiedrošinājos stāstīt par abām lauztajām ribām, bet, tiekdams pēc maksimālas skaidrības un nopietnības, cenzdamās nenovirzīties nekur sāņus un neko nesaputrot, apvaicājos pretim, par kuru no divām kritiķu grupām īsti viņš gribētu uzzināt. Viņš kļuva aizdomīgs un prasīja, par kādiem grupām īsti esot runa. Nu, es teicu, ja literāru

darbu, piemēram, romānu, mēs salīdzinām ar, teiksim, maisu, tad pirmās grupas kritiķi to tikai aptausta no ārpuses. Ja problēma, kas ir maisā, viņiem ieduras rokā kā ilens, tad viņi atzīst, jā, ir problēma, ir. Bet, ja tā ieslēpta dziļāk, tad viņi to, protams, uztaustīt nespēj un apgalvo, ka problēmas vispār neesot. Otrā grupa dara gluži otrādi. Viņi iekāpj maisā ar visām kājām, no iekšienes vēl aizsien to ciet un tad tur vandās un rakņājas. Un dabiski, ka tādā elles tumsībā viegli sajaukt kartupeli ar, sacīsim, zirga cinguli.

Žurnālists nosarka tik stipri kā līdz šim nevienu reizi mūsu sarunas laikā, kaut gan bija sarcis vairākkārt, un, pats dīvainākais, par manu attieksmi pret kritiķiem nezina kālab zināt neko vairs nevēlējas, varbūt personiski aizskarts (iespējams, ka arī darbojās literatūrkritikā, tikai ar pseidonīmu), bet varbūt dziļi šokēts par tādu dziļi nepieklājīgu izteicienu kā «zirga cingulis». Vēl vairāk, viņš vedināja valodas projām no šī temata, kur viņa uzskati, jādodomā, visai krasī atšķīrās no manējiem, – turklāt viņam acīm redzami negribējās ar mani ķildoties un arī laika vairs nebija necik daudz.

Viņš ieminējās par zinātniski tehnisko revolūciju un tad aprasījās, kas mani satraucot visvairāk. Pēc šāda ievadījuma man uzreiz kļuva skaidrs, kādu atbildi viņš īsti gaida, proti: ZTR, par kuru runāja visi, beigās gan atzīdamies, ka nezīnot, kas tas īsti ir, atskaitot vienu dzejas kritiķi, kurš uzdevās, ka zinot. Bet, tā kā intervijas sākumā biju stingri nosolījusies pati sev, lai ar mani notiktu kas notikdams un draudētu kas draudēdams, runāt vienīgi patiesību, tad atbildēju, ka mani visvairāk satrauc brīdis, kad mirst kāds no maniem varoņiem un kad mani pārņem dīvaina sajūta, ka es it kā varētu to glābt un tomēr – lai viņš saprot! – tomēr nespēju. Viņš nopietni apgalvoja, ka patiešām varot saprast, pirmoreiz mūsu sarunas laikā izskatījās pat aizkustināts un aprasījās, ko es tādā gadījumā darot. Un es sacīju, ka dzeru šņabi. Tas viņu manāmi samulsināja, un viņš vēlreiz pārprasīja, vai dzirdējis un sapratis pareizi. Un, kad es to apliecināju, viņš pagalam nedroši ieteicās, vai šis fakts (viņam, jādodomā, bija nepatikami pieminēt īsto apzīmējumu) kaut kādā mērā – lai es tikai neapvainojoties – nezaimojot daiļrades svētumu. Tas bija ārkārtīgi jauki no viņa puses, ka viņam ienāca prātā tieši šie divi vārdi, proti, daiļrades svētums, kaut arī man nācās viņu drusku apbēdināt, jo, pēc manām domām, «daiļrades svētumu» tas nezaimoja nekādā ziņā.

Kamēr uzvāriju kafiju, tāpēc ka abi jutāmies apguruši jau tiktāl, ka organisms prasīt prasīja pēc kāda dopinga, jaunais žurnālists ar acīm pārskrēja pāri savām piezīmēm bloknotā, taču, kā rādījās, nebija ar

rezultātiem gluži apmierināts, jo, dzerot kafiju, ieteicās, ka intervijā, viņaprāt, esot ārkārtīgi maz konkrētu faktu un lietišķības vispār un ka, pēc viņa uzskatiem, tieši tas arī esot – un tāpat redakcijā šķitīšot – šis mūsu sarunas lielākais trūkums. Es painteresējos, ko varētu darīt viņa un kopīgā garabērna, proti – intervijas labā. Un viņš jo sirsnīgi lūdza mani «maksimāli turēties pie zemes». Ievērojot šo viņa lūgumu, noklusēju, ka manas ieceres visbiežāk rodas miegā, kad nejutos iespundēta trijās dimensijās, – jo tas varētu likties gan viņam, gan tāpat redakcijai tīrā mistika vai, labākajā gadījumā, visnotaļ nosodāma izdarība, ko tautā dēvē par pilišu jeb vāverišu pūšanu.

Tāču, par spīti labajiem nodomiem un visām pūlēm nelikt viņam vilties, es (kā tikai vēlāk noprātu) tomēr isti neattaisnoju viņa cerības, arī uz diviem beidzamajiem jautājumiem nepateikdama to un tā, ko un kā viņš (un, jādomā, vēl jo vairāk redakcija) no manis gaidīja. Piemēram, kad viņš vaicāja, kādas interesantas sastapšanās man bijušas pašā pēdējā laikā, es nevis pastāstīju par kontaktiem ar kolēģiem no brālīgajām republikām un nule notikušo lasītāju konferenci, bet lētticīgā sajūsmā iesaucos, ka nupat vakar tikos ar mežakuili. Un, kamēr viņš ar katru minūti sadrūma aizvien vairāk (ko, aizrāvusies kā putns dziedāšanā, pamanīju ar novēlošanos), es siki un pacilāti izklāstīju, kā šī tikšanās norisinājusies: ka mēs abi sastapāmies, tā teikt, vaigu vaigā tikai kādu četru vai, augstākais, piecu metru attālumā, ka sastingām, raudzīdamiens viens uz otru, ka viss – kā viņš to viegli var iztēloties – praktiski notika tādā tuvumā, kādā līdz šim dzīvu mežakuili brīvā dabā nekad nebiju skatījusi, ka es sajutu ne tikai sivo smaku, bet pat redzēju zilgas liesmiņas mazajās, brūnajās, spidīgajās un tālab šķietami viltīgajās actiņās, ka mēs itin kā pārbaudījām viens otra nervus, ka pirmie neizturēja kuiļa nervi, nevis manējie, – kuilis apsviedās par simt astoņdesmit grādiem. Dzirdēju vairs vienīgi sprauslošanu, dunoņu un brikšķus un tanī brīdī pilnā mērā apzinājos, ka šī ir pati skaistākā sastapšanās manā mūžā, nu, ja arī ne pati skaistākā, tad katrā ziņā viena no skaistākajām.

Un tikai tanī mirklī es beidzot izdarīju to, ko man vajadzēja izdarīt jau daudz agrāk, – es pavēros uz žurnālistu un ieraudzīju, cik stipri jau paguvis samākties viņa vaigs. Pat vairāk, es sapratu, ka esmu nekrietna egoiste, kuras dēļ šis jaunais censonis par velti braucis gaisagabalu no Rīgas līdz Mūrgalei, ņurcīdamiens pa vilcienu un kratīdamiens autobusā, tāpēc ka viņam bija kritusi nelaime izvilkt redakcijā pilno lozi, jo vai tad no tā, ko es šeit penterēju, varēja iznākt intervija – un vēl svētku numuram. Nemūžam!

Bet ne velti teic: kuprainu cilvēku varot taisnu padarīt tikai un vienīgi kaps. Vai es kaut jelko mācījos no savām kļūdām? Nē, nemācījos. Vai es kaut ko centos par labu vērst? Jā, taču diemžēl tikai teorētiski. Jo, kad žurnālists uzdeva pēdējo jautājumu, proti, kas visvairāk veicinājis manu daiļradi, es neatgidos nosaukt nedz labos sadzīves apstākļus, nedz drukāšanas iespējas, vēl vairāk, es neapķeros pieminēt pat nevienu no tiem lieliskajiem cilvēkiem, kuri mani aizvien nesavtīgi balstījuši un kuriem esmu tik daudz pateicības parādā, bet sacīju pavisam ko citu – un proti: suns!

Viņa sejai pārslidēja gaišums, jo ļoti iespējams – arī viņš bija suņu draugs. Un tanī pašā laikā šķita, ka viņā cīnītos itin kā divi pretēji spēki un viņš nezinātu, kuram no tiem ļauties un padoties. Un, kaut gan (kā varēja noprast) bija pietiekami skaidri sadzirdējis, ko atbildēju, viņš pārvaicāja vēlreiz, vai esot saklausījis pareizi un vai tas patiesi esot suns, un es atteicu, ka tik tiešām un ka viņš sadzirdējis pilnīgi precīzi. Tad viņam paspruka ne īsti nevilšs smējiens, ne īsti sauss kreķšķis. Viņš sagrozījās, ar pirkstu atkal pabīdīja uz augšu brillu lociņu un uzprasīja: kā tad, interesanti, tas izpaužoties un kā tas vispār varot un varējis izpausties? Un es sacīju, ka neviens dzīvs radijums no sava mūža nav ziedojis tik ievērojamu daļu uz, varētu teikt, «manas jaunrades altāra» (jo viņam patika izteicieni augstā stilā), ka tas gluži labprātīgi gulējis dienām ilgi uz kailas, aukstas grīdas zem rakstāmgalda pie manām kājām, lai apsargātu manu darbu un manu mieru, ka es kopā ar to esmu nomērojusi simtiem un tūkstošiem kilometru, pa ceļam izdomādama veselas romānu nodaļas un pat veselus romānus, bet tas nav traucējis mani ne ar vienu vienīgu vārdu, tanī pašā laikā ar uzmanību un cieņu ieklausīdamies visā, ko man labpatīcis tam teikt. Vēl vairāk – kad pēc labi padarīta darba mani pārņēma brīnumainā atraisītība, ko varētu dēvēt (ja jau par katru cenu vajadzīgs termins) par «daiļrades eiforiju», tas jebkurā diennakts laikā ir bijis gatavs dalīties ar mani priekā, un, kad aiz pacilātības, kas līdzīga skurbumam un dullumam, esmu pusbalsī bez gala un jēgas skandējusi kādu dzejoļa rindu vai līdz trulumam dungojusi kādu naivu melodiju, tas nekad man nav prasījis uzpūst dvašu. Un pat vēl vairāk. Kad esmu staigājusi pa mežu, pilnā balsī dziedot vai nu kaut ko gaužām muļķīgu, piemēram: «Ak tu, manu smukpūsīt, tavu cēlu valodiņ’, ak tu, manu smukpūsīt, tavu jauku pasaulīt’!» – vai arī programmatisku, teiksim: «Lai krit, kas krit, mēs dzīvi vēl, mums karogs nesatīts. Kam dzīvības un sievas žēl, lai nenāk līdz!» – tam nevienu pašu reizīti nav ienākusi prātā doma apšaubīt manas rīcības jēgu –

suns sajūsmināts lēkāja man blakus pavadā, un es katrreiz varēju darīt, ko un kā man kuro brīdi gribējās un kārojās, pilniem malkiem un pilnu krūti izbaudot brīvestību un reizē sajūtot drošību, ko dod otras dzīvas būtnes tuvums, – un ļoti iespējams, ka tie ir bijuši laimīgākie mirkļi manā mūžā, nu, ja ne paši laimīgākie, tad vieni no pašiem laimīgākajiem...

Tā es teicu, un, kad biju beigusi, simpātiskajam censonim aiz briļļu stikliem acis sāka spīdēt tik sīrupaini un eļļaini, ka man radās aizdomas, vai dziļā klusībā un lielā slepenībā viņš bez kritikas un intervijām neraksta vēl kaut ko. Un, acīm joprojām mirdzot, viņš lūdza, vai arī viņam nevarot parādīt šo brīnumsunī. Mans suns parasti necieta svešus, taču viņam tas nekoda un uz viņu pat nerūca, apliecinot, ka viņš bija labs cilvēks, kaut arī par velti nosita dienu, atņēma vairākas stundas man un vēl neslēpa, ka neesmu attaisnojusi cerības. Abi ar suni pavadījām viņu uz pēdējo autobusu, un viņš aizbrauca.

Intervija, pats par sevi saprotams, neparādījās nedz laikraksta svētku, nedz darbdienas numurā. Nezinu, vai no visa šī notikuma viņš smēlās sev kādu mācību, taču es noteikti guvu zināmu pieredzi, proti, nācu pie slēdziena, ka žurnālisti, tāpat kā sievietes, savus «upurus» allaž vēlas pārtaisīt pēc sava ģimja un līdzības un ka gudrākais ir nelaupīt viņiem vismaz ilūzijas. Droši vien neesmu kļūdījusies, jo turpmākie intervēšanas gadījumi beidzās bez jebkādam kļūmīgām sekām.

Taču, visu savu dzīvi vienkop saņemot, man ar nožēlu nākas secināt, ka priekšnojauta mani nekrietni pievīla, turklāt, var sacīt, viskritiskākajā gadījumā. Tad, kad tai vajadzēja mani brīdināt no briesmām, tā nodevīgi klusēja, jo, kā teicis Arvīds Grigulis, savu lodi nedzird.

Savu lodi nedzirdēju arī es tanī liktenīgajā brīdī, kad Rakstnieku savienības sekretariātā man pienāca klāt jauna, gaišmataina sieviete, kura vēlāk kļuva par manas nāves cēloni, kā varētu viņu apzīmēt, lai nelietotu briesmīgo vārdu – vārdu «slepka», kas nekādi nepiederējās jaukajai, maigajai būtnei. Un, pienākusi klāt, viņa stādījās priekšā un sacīja, ka esot no muzeja, ka vācot ekspozīcijai rakstnieku manuskriptus un dažādas citas mantas un ka šajā pašā sakarībā vēloties un gribot kaut ko saņemt arī no manis. Uz to es atbildēju, ka pilnā mērā izprotu viņas uzdevumu un misiju un ka tomēr ir viens, kā saka, šķērslis. Viņa paskatījās man sejā un vaicāja: un kāds? Un es teicu, ka diemžēl pagaidām – kā viņa to labi redz – esmu vēl dzīva. Tad viņa iesmējās, iesaucās «ak!» un piemetināja, ka neesot tādu šķēršļu, ko nevarētu pārvarēt. Kaut arī viņa smējās glāsmaini un

runāja liegi, es neviļus nodrebēju, turklāt laikam visai manāmi, jo viņa steidzīgi ieteicās, ka es esot viņu pārpratusi, viņa nebūt nevēlot man ļaunu un, pasarg dies, nekārojot pēc manas dzīvības. Viņas vārdi esot saprotami tikai un vienīgi tā, ka muzejs vācot materiālus arī no dzīviem rakstniekiem, lai gadu gaitā nekas neaizietu postā un bojā un saglabātos nākamajām audzēm, jo daži neapzinīgi indivīdi sadedzinot un izmetot lietas, kam vēlāk esot ārkārtīgi liela vērtība. Turklāt muzejs, ievērojot laikabiedru lielo interesi par rakstnieku personībām un jaunrades procesu, sistemātiski un periodiski sarīkojot arī dzīvu literātu izstādes, un tuvākajā no šādām izstādēm esot paredzēts eksponēt arī mani.

Es sabijusies pārvaicāju, vai atkal neesmu viņu pārpratusi, un viņa atbildēja, ka neesmu vis un ka šoreiz esmu sapratusi gluži pareizi, proti, muzejs gribot eksponēt arī mani jeb, citiem vārdiem izsakoties, manuskriptus, vēstules, fotogrāfijas, personiskās mantas un tā tālāk. Iedzīta strupceļā, atzinos, ka vecus manuskriptus lielākoties metu ugunī, ka man neliekas ērti rādīt sev adresētas vēstules svešiem un ka personiskās lietas par nožēlošanu man vēl ir vajadzīgas pašai. Viņa milīgi pašķieba blondo galviņu, jauki pasmaidīja un teica, ka zināmā mērā varot saprast manu – kaut arī, viņasprāt, pārliecīgo – kautribu, taču man savukārt vajagot saprast viņu; muzejam esot ne tikai gada un pusgada, bet arī ceturkšņa plāni, un viņa kā zinātniskā līdzstrādniece nekādi nedrīkstot ar tiem nerēķināties. Biju gatava respektēt muzeja plānus, ja tikai tie neskāra tieši mani, un to vaļširdīgi arī pateicu. Tad, apakšlūpai sāpīgi drebot, viņa pusbalsī teica dažas frāzes, kas nebija adresētas tieši man, bet civilizēta cilvēka veselajam saprātam. Viņa runāja par cilvēcību un pāri visam sīkajam un personiskajam augstu stāvošajām literatūras kopīgajām interesēm, un šie ar patiesu pacilātību un izjūtu izrunātie vārdi apliecināja, ka viņas personā man ir darišana ar savas nozares patrioti un entuziasti, kas neatkāpsies ne par matu un cīnīsies par literatūras interesēm kaut vai līdz pat nāvei. Es varēju lādēt likteni, kas man bija uzsūtījis šo zinātnisko līdzstrādnieci, taču nespēju nesajust pret viņu apbrīnu. Un, kā noskārzdama, ka mana pārliecība jau sākusi šķobīties, viņa galu galā vērsās tieši pie manis, teikdama, ka visvisādi godājot manus pūliņus un ka no manis savukārt lūdzot tikai vienu – lai es mazdrusciņ cienu arī viņējos. Un, kad viņa tā runāja, nevilšus iztēlojos, kā es izturētos pret cilvēku, kas kavētu un traucētu manu darbu, – es taču turētu to par beidzamo neģēli un ļaundari! Un tad neviļus man bija jādomā arī tālāk, proti, ka patlaban es esmu kļuvusi šīs jaunās censones ceļā par

traucēkli un kavēkli, vēl vairāk, par barjeru un stopsignālu es esmu pārvērtusies, lai arī pret savu gribu un bez slihta nodoma. Un, kad biju tiktāl aizdomājusies, jutu, ka sāku padoties, turpretim viņa, apliecinot psihologa spējas, precīzi uztvēra manas kapitulācijas kritisko brīdi un, uzreiz uzstarojusi, apvaicājās, kad varētu ierasties pēc materiāliem.

Sacīju, ka dzīvoju Mūrgalē un ka tālab ierašanās pie manis saistīta ar zināmām grūtībām, kam viņa nepiekrita, kā biju cerējusi, jo ar izteikta gribas cilvēka enerģiju patiesi neatzina nekādus šķēršļus. Bet varbūt viņa bažījās, ka es varētu atkal atdzist un savu vārdu neturēt. Taču pēc zināmas savstarpējas tielēšanās vienojāmies, ka «materiālus» uz Rīgu aizgādāšu pati apmēram pēc nedēļas, kad man būs darišanas izdevniecībā.

Ar šo solījumu sākās manas ciešanas un strauji tuvojās arī manas dzīves fināls – kaut gan nedz tobrīd, nedz tuvākajās dienās pēc tam es to vēl nezināju un pat neatskārto, jo (kā jau sacīju) priekšnojauta iesākumā mani no fatālajām briesmām nebrīdināja. Tiesa, visu nedēļu es tā arī nepiesēdos pie darba, tomēr šī piespiedu dikstāve man vēl nelikās vēstijam ļaunu. Es tikai bezdarbīgi klaiņoju pa visu māju, pārcilāju mantas plauktos un rakņājos pa atvilktnēm, raisīju vaļā vecu papīru ķīpas un šķirstīju albumus, raudzīdamās savu tuvinieku un pati savā kādreizējā sejā, jau samanidama klusu smeldzi un gandrīz tādas kā atvadu žēlas, taču vēl neuztverdama šajās izjūtās smago apātiju, kurai jau tik drīz vajadzēja mani neglābjami apņemt. Meklēju starp savām lietām ko tādu, no kā varētu labprātīgi šķirties, bet, jo vairāk es pārcilāju un lapoju, jo vairāk – smagi un saldi kā viraks – mani ietina pagājušo dienu elpa, kas šķita daļa no pašas, un es nespēju atrast neko tādu, ko varētu atdot bez sāpēm, nenoplēšot no sevis kaut ko dzīvu.

Visbeidzot tiku līdz manuskriptiem un sāku šķirstīt vecās, nedaudz apdzeltējušās, gar malām apbirzušās un jau šķietami ar svešu roku aprakstītās lapas, kas glabāja ne tikai burtus un vārdus, bet arī dažādu sīku atgadījumu un mazu likstu zīmes, kuras svešam neizteica un nevarēja izteikt neko, vismaz ne to, ko biju pārdzīvojuši es. Uz kādas lapas vēl vidēja mana pirmā kaķa pēdas. Pēc tā man bija vēl četri, bet visi aizgāja bojā traģiskā nāvē, jo, pēc tautas ticējumiem, kaķus nedrīkstot peldināt un mazgāt, taču es tiku to darījusi. Dažviet rēgojās brūngani plankumi, iezīmējot tās vietas, kur man bija gājis sūri un es tiku pārtraukusi darbu, lai uzvāritu kafiju. Bet biežāk, nekā pašai gribējies, es uzdūros glāžu dibenu un peku nospiedumiem uz papīra, un, kaut arī glāzēs visbiežāk bija bijusi ķiršu sula, tēja vai

minerālūdens «Esentuki 17», es pieķēru sevi pie domas, ka svešai acij šie slāpju dzēsuma apaļie zīmogi varētu šķist aizdomīgi vai pat piedauzīgi. Es vēl biju dzīva, man vēl likās svarīgi, ko ļaudis domā un domās par mani (tikai vēlāk tas kļuva vienaldzīgi), un es sāku citu pēc citas ņemt ārā no žūkšņa visas tās lapas, uz kurām rēgojās kaut kādas nepiederīgas pēdas, lai gan nepiederīgas tās varēja šķist tikai sveša cilvēka uztverē – man pašai tās bija mana darba daļa, jo strādājot es ēdu, kad man uznāca izsalkums, dzēru, kad slāpa, apraudājos, kad uznāca raudiens, zīmēju uz lapu malām, bet vidū uzbēru saulgriežu sēklu kaudzītes – es dariju, ko man strādājot gribējās darīt, neparedzot, ka jekad savas vēlmes un kāres, savus vājuma brīžus un trūkumus nāksies eksponēt.

Atlasīju pāris simtu samērā nevainojamu lapu, nu, apmēram tik, cik saiet vienos normāla lieluma vākos, un aizvedu muzeja līdzstrādniecei. Viņa apvaicājās, vai tas tiešām būtu viss, un es sacīju, ka tas diemžēl ir viss, bet viņa uzreiz sadrūma tā, ka man gribot negribot nācās piebilst palīgteikumu, proti: «ko man pagaidām izdevās sagatavot». Un šī teikuma daļa, pareizāk sakot, pat ne teikuma daļa, bet viens vienīgs vārds, cerības dodošais vārds *p a g a i d ā m a r i* galu galā kļuva par manu beigu īsto sākumu. Biju spiesta apsolīt pēc nedēļas vēl «papildmateriālus».

Tas, protams, nebija godīgi no manas puses, jo es biju nolēmusi nedot vairs neko pārliecībā, kas vairāku dienu laikā bija stingri nostiprinājusies, proti, ka man nav nekā, no kā es spētu brīvprātīgi šķirties, tā ka jaunais solījums jau vairāk bija izmisuma diktēts un – kā vēlāk izrādījās – naivs manevrs, nevis patiesa apņemšanās. Muzeja viesmīlīgajās sienās es vairs neparādījos. Bet, ja biju tādējādi cerējusi atbrīvoties no līdzstrādnieces, tad es rūgti maldījos. Apmēram astotajā dienā pēc mūsu pēdējās tikšanās nostrinkšķēja tālrunis, telefoniste pieteica tālsarunu ar Rīgu, un es klausulē izdzirdu savas paziņas patikamo, melodisko balsi, kas man laipni, taču pietiekami noteikti vedināja atmiņā norunu, pie reizes izteicot maīgu pārmetumu, ka mans muzeja rīcībā nodotais manuskripts nebijis pietiekami kvalitatīvs, respektīvi, tas bijis visai nepilnīgs un fragmentārs. Tā kā pa telefonu pateikt patiesību aizvien ir vieglāk, nekā skatoties acīs, tad es, saņemdamā drosmi un pūlēdamās izraudzīties pēc iespējas delikātākus izteicienus, ļāvu nomanīt, ka vairs neuzskatu mūsu vienošanos par spēkā esošu, un minēju arī iemeslus, kurus viņa, kaut arī manāmi sarūgtināta, savukārt teicās visnotaļ izprotam, – un man neradās bažas par iespējamiem draudiem.

Sāku nomierināties, jau uzskatīdama, ka briesmas ir garām. (Un tā bija mana kļūda, lai gan es to nezināju.) Vēl vairāk, pamazām es atjēdzos un pat sāku šo to knibināt pie rakstāmgalda, aizvien vairāk atgūdamā garīgo līdzsvaru. Taču atrisinājums bija jau ļoti tuvu.

Un kādu priekšpusdienu, kad es jumtistabiņā strādāju, piepeši ļoti nikni ierējās pie ārdurvīm piesietais suns. Tā kā mājās biju viena, tad, joprojām neapzināti turēdama rokā pildspalvu, kāpu pa trepēm lejā, lai palūkotos, kas atnācis un kādā darišanā. Vispirms ieraudzīju pie vārtniem oranžu žiguli, bet pēc tam pagalmā pelēkā kostīmā ģērbtu sievieti, kas stāvēja un skatījās uz māju, acīmredzot suņa dēļ neiedrošinādamās iet tuvāk.

Tā bija v i ņ a, bet tuvredzības dēļ es to pamanīju par vēlu, kad vairs nevarēju atkāpties, lai viss neizskatītos pēc mazdūšīgas bēgšanas. Devos viņai pretim. Kad pienāca sasveicināšanās brīdis, es beidzot ievēroju, ka vēl aizvien turu labajā rokā pildspalvu. Pildspalvu pamanīja arī viņa, un viņas acis – skaidri redzēju to – kā dzalkstīt iedzalkstījās. Kaut arī pa vidu, kā zināms, bija notikusi mūsu ne visai patīkamā saruna pa telefonu, viņa izturējās brīvi un nebūt neuzbruka man ar pārmetumiem, tikai laipnīgi un pat drusku šķelmīgi atgādīnāja manu solījumu, izturēdamās un uzveidamās, kā jau pienākas izturēties un uzvesties viešņai.

Turpretim es biju gaužām sliktā namamāte. Es ne tikai neaicināju viņu istabā, kā tas pieklātos, vēl vairāk – sacīju, ka man mājā notiek remonts un ka tālab neesmu varējusi viņai neko sameklēt (tie bija skaidri meli, un viņa tikpat skaidri to redzēja). Teicu, lai viņa mani atvaino, bet šādos apstākļos nevaru viņai būt nekādi palīdzīga, kaut gan man ir no sirds žēl, ka viņa braukusi tādu ceļa gabalu par velti. Tā es sacīju, izmantodama apstākli, ka man aizmuguri, kā saka, sedza suns.

Runādama ievēroju, ka viņas skatiens atkal pievērsts pildspalvai manā rokā, pat vairāk, redzēju, kā iepletušās zilītes un kā tās ar katru sekundi pletās aizvien lielākas, aprijot varavīksnenes zilgano pelēkumu, tā ka acis pamazām kļuva gluži melnas. Un, kad es biju beigusi runāt un kad viņas acis bija satumsušas tiktāl, ka atgādīnāja divus antracīta gabaliņus, viņa ieteicās, viegli aizsmakušā, kaisles aizžņaugtā balsī vaicādama, kā es lūkotos uz viņas priekšlikumu muzejam nodot savu pildspalvu.

Uz to es atbildēju, ka tad jau man nebūs ar ko rakstīt. Iesmējusies viņa jautāja, vai tad manas materiālās iespējas nepieļaujot, teiksim, jaunas pildspalvas iegādi. Manas materiālās iespējas, kā viņa sacīja,

protams, pielāva jaunas pildspalvas iegādi, bet, sev par nelaimi, pie šīs es biju ļoti pieradusi. Taču, kā cilvēku vairākumam, arī man gribējās izskatīties cildenākai, nekā īstenībā biju. Nevēlējos, lai simpātiskā līdzstrādniece iztēlotos, ka esmu pakļāvusies lietu un mantu fetišismam, ko pati biju savos darbos nikni nosodījusi. Un, vēl mazliet paturējusi pildspalvu un beidzamo reizi izjutusi pirkstos pazīstamo gludeno korpusu, kas šķīta gadu gaitā pieslīpējies tieši manai rokai, es to pasniedzu muzeja līdzstrādniecei.

Viņa strauji pasniedzās tai pakaļ un tad apvaicājās, vai man nevajagot arī kvīti. Kvīti man nevajadzēja. Man nevajadzēja vairs neko. Es apgriezios un iegāju atpakaļ mājā. Viņa man uzsauca pakaļ, ka turpmāk regulāri zvanīšot – ja pagadoties šīs vai tas muzejam noderīgs, lai es viņu atceroties.

Es, kā liekas, viņai neatbildēju neko, taču savu solījumu viņa pildīja caurmērā reizi trijās dienās, bet vēlāk katru dienu no Rīgas zvanija man, ikreiz atvainodamās un laipni apvaicādamās, vai neesot mani iztraucējusi no darba. Un es sacīju, ka ne, ka viņa nebūt nav mani iztraucējusi, turklāt nemeloju ne pašā mazākajā mērā, jo gluži vienkārši vairs nerakstīju. Pēc tam viņa jautāja, vai neesmu kaut ko sameklējusi viņai, respektīvi, muzejam, un es nemainīgi atbildēju, ka allaž paturu prātā viņas vēlmes un ka pie pirmās izdevības noteikti tā vai citādi varēšu būt viņai, respektīvi, muzejam, noderīga.

Pēc tam man apnika runāt vienu un to pašu, un tad, kad atkal atskanēja raksturīgais tālsarunas strinkšķis, es pie telefona sūtīju jaunāko meitu. Viņa prasīja, ko lai sakot, ja gadījumā zvanot no muzeja, un es teicu pirmo, kas pagadījās prātā, proti, lai atbild, ka guļu. Turklāt, lai mana rīcībā neizskatītos caurcaurēm nepedagoģiska, es patiešām devos uz savu istabu, atlaidos uz tahtas un truli skatījos griestos. Man ir grūti pasacīt, cik ilgs laiks pagāja, kad meita no jauna ienāca pie manis un sacīja, ka atkal zvanot no Rīgas un prasot pēc manis, un es jau pilnīgā vienaldzībā pret to, ko par mani varētu domāt, lūdzu atbildēt, ka joprojām guļu. Tad meita ienāca vēlreiz un sacīja, ka no muzeja vaicājot, cik ilgi es vēl gulēšot. Man prātā bāli pavīdēja doma, vai nevajadzētu piecelties, pieiet pie aparāta un teikt, ka došu savu rakstāmgaldū, jo, kopš man vairs nebija ar ko rakstīt, problēma, uz kā rakstīt, bija zaudējusi savu jēgu un aktualitāti.

Bet uzslīeties kājās man jau šķīta grūti, turklāt pavisam nevajadzīgi, un es liku pateikt, ka nav zināms, cik ilgi vēl gulēšu.

Vēlu vakarā tomēr uzcēlos un, garām iedama, gluži nejauši paraudzījos spogulī – mans vaigs bija dzeltenīgi bāls kā vecs pergaments,

mati nespodri un izspūruši kā sintētiskās šķiedras vīkšķis, acis blāvas kā vārietai zivij, mutēs kaktiņi noslidējuši uz leju kā nekoptas ūsas – tā bija drīzāk klauna maska nekā dzīva cilvēka seja.

Skatījos savā veidolā. Tam vajadzēja mani satriekt, jo kā nekā biju sieviete, taču es nesajutu neko. Man gribējās tikai gulēt. Biju jau nogulējusi veselu diennakti, bet man joprojām gribējās vienīgi gulēt. No spoguļa aizgāju atpakaļ uz tahtu – atkal atlaidos un atkal vēros gries-tos. Pamazām man sāka likties, ka no griestiem atdalās vieglas, baltas pūciņas un lidinās gaisā. Tās krita man pāri un man virsū – es ap-snigu.

Pēkšņi cauri šai rāmajai snigšanai atskanēja itin kā ļoti tāls telefona strinkšķis. Es atskārtu, ka no jauna zvana no muzeja, bet nedz piecel-ties, nedz ko pateikt vairs nejaudāju un dzirdēju tikai vēl to, ko asaru aizlauztā balsī klausulē teica mana meita:

– Viņas nav un nebūs. Ir noticis tas, pēc kā jūs ne tikai kārojāt, bet ko arī veicinājat, – viņa ir mirusi.

Gribēju saukt, ka nē, ka tā ir kļūda, ka neesmu taču mirusi, bet sniega kārtā aizžņaudza manas krūtis un slāpēja manu elpu. Es kram-pjaini ar rokām tvēru sev pie kakla, grūdu prom un nost sniega smagumu, taču nevarēju atgūt balsi. Bet man pāri joprojām sijājās un krita lielas, baltas pārslas...

– *Dzień dobry, pan... dzień dobry...* – pēkšņi kaut kur šepat tuvumā virs pašas galvas atskanēja gaužām dzirdēta un vervelējoša balss, un cauri sniega mirgoņai pavidēja itin kā Tjēra aprises.

Viņš skatījās lejup, uz mani, un es lūkojos augšup, uz viņu. Bet tad divas rokas nez no kurienes pastiepās – putns izgaisa, un atkal viņņojās tikai baltais pārslu plīvurs, kurā no liela tāluma iznīra un kā starmeši tuvojās divas acis, raudzīdamās mani ar laipnu vērīgumu.

– Dzīva? Dzīva! – klusi un maigi sacīja kāda balss, un cauri bāl-ganajam virmojumam neskaidri iezīmējās redzēti vaibsti. Mokoši pūlējās atvedināt prātā, kam piederēja šī kalsnā seja ar augsto domā-tāja pieri. Bet arī mana atmiņa stigdama brida kā pa bezcerīgi dziļu sniegu, maldījās kā miglā, taustīdamās uz vāju gaismas atspīdu nezin kur priekšā – itin kā gara un tumša gaitenā tālākajā galā.

– Nerunājiet! Labāk nerunājiet...

Neapzinājos, ka būtu runājusi vai kaut jel gribējusi runāt. Mana rikle joprojām šķita aizžņaugta, un es nedzirdēju savu balsi. Taču bāl-ganā ņirboņa pamazām retēja, kā putenim stājoties, un reizē pazis-tamajā un nepazīstamajā sejā es sazmēju Voicehovska vaibstus.

«Dzīvs? Dzīvs!» man gribējās iesaukties, tāpat kā bija sacījis viņš, bet neko pateikt es nespēju, tikai mēģināju pasmaidīt, taču arī smaids laikam iznāca vārgs un greizs, vairāk līdzīgs ciešanu grimasei nekā prieka izpausmei, jo Voicehovska acis atplauksnijās līdzcietība.

– Stipras sāpes... – viņš teica ne īsti vaicājoši, ne īsti konstatējoši, lai gan sāpes nekādas nemanīju. – Drusku sastreikojusi sirds... Lelde jūs atrada pie pašām manām mājām, nu, un Melānija ienesa šeit. Jūs piedāvājās aizvest uz slimnīcu gan Veldze, gan Kasparsons, bet mēs ar Melāniju, – viņš pasmaidīja, – kā jau divi rūdīti mediķi, baidījāties nošaut šķībi. Piezvanijām uz «ātro palīdzību». Kuru katru minūti vajadzētu būt klāt...

No nemaņas fantasmagorijas palēnām atkal atgriezos tiešamībā.

Tātad dzīvas bija arī Lelde un Veldze un droši vien tāpat Vilis Pērkons un Marianna, Pēteris un Hugo Dūmiņš – dzīvi bija visi, un nekas, gluži nekas nebija noticis. Un mani pārņēma liels atvieglinājums. Es strauji sakustējos un uzreiz izdvesu vaidu: arī manī ar skaudrām un svelošām sāpēm ielija dzīvības uguns.

SATURS

<i>G. Berelis. Regīna Ezera, prozas vecene, jeb Apmātība</i>	5
AKA	25
ZEMDEGAS	221
Cietums jeb stāsts par Leldi un ne tikai par viņu, bet arī par Auroru un Askoldu	236
Zaķis ar divām sirdīm jeb stāsts par Vili Pērkonu un vēl arī par Ritmu	306
Šķirties – tas ir mazliet mirt jeb stāsts par Feliksu Voicehovski un vēl par Džemmu un Melāniju	365
Mīna ar laika degli jeb stāsts par Veldzi un Ingu	459
Sēņu lietus jeb stāsts par Mariannu un Alisi – bet varbūt par Pēteri?	520
Slepkavība, par kuru nesoda, jeb stāsts pašai par sevi	556

Regīna Ezera

RAKSTI

3 sējumos

2. sējumā:

Mozaika «NAKTS BEZ MĒNESNĪCAS»

No tetraloģijas «PATI AR SAVU VĒJU»:

«Varmācība»

Vēstījums ar septiņām atkāpēm

«Nodevība»

Kāda stāsta anatomija

Regīna Ezera

RAKSTI

3 sējumos

3. sējumā:

Stāstu izlase no grāmatām
«SLAZDS», «PRINCESES FENOMENS»,
«PIE KLUSIEM ŪDEŅIEM», «PŪKA OLA»
un citi stāsti

*Guntis Berelis. Regīnas Ezeras grāmatas
Īss daiļrades pārskats par katru izdevumu atsevišķi*

Rīga, 1992.

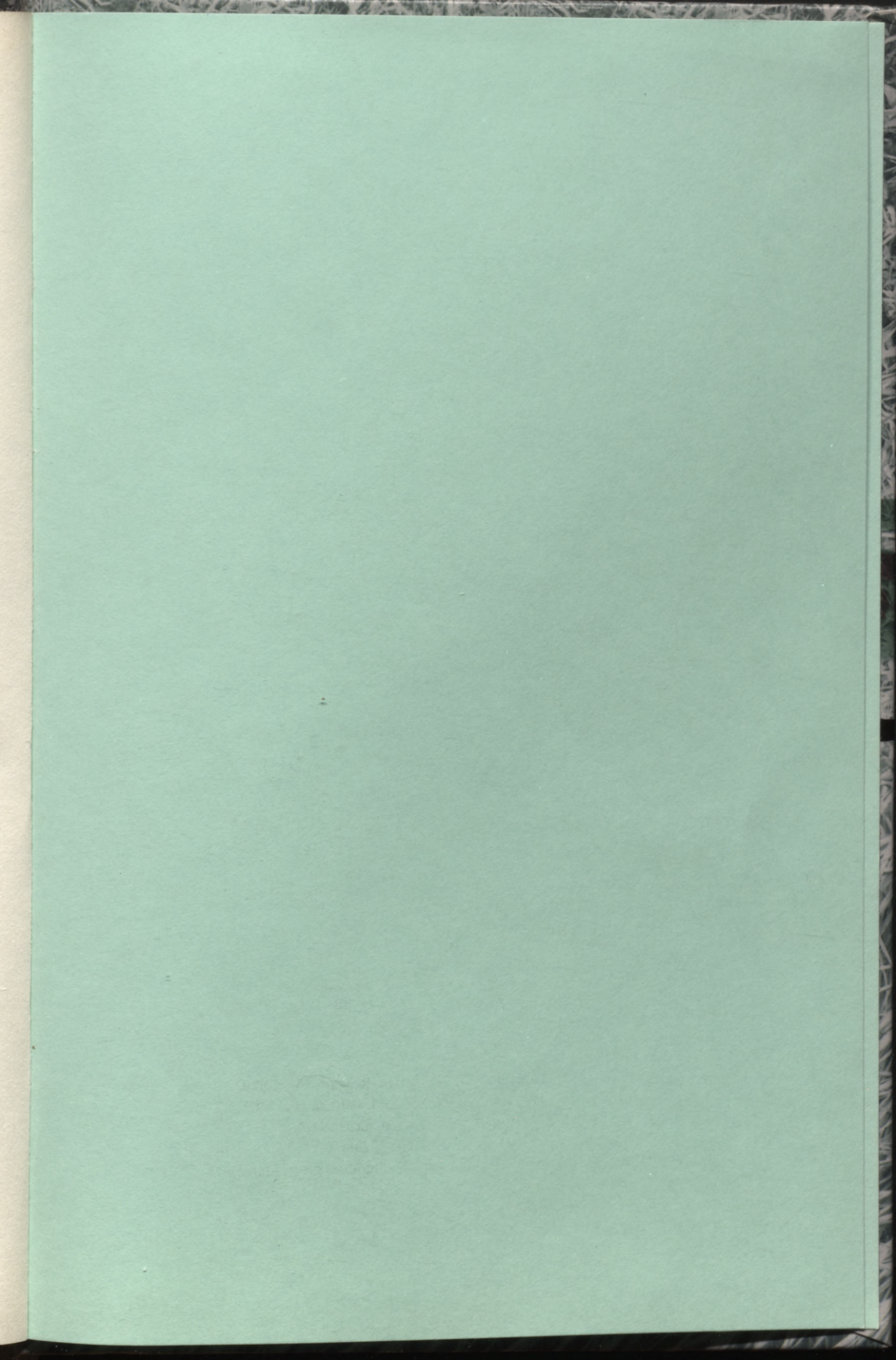
1992.

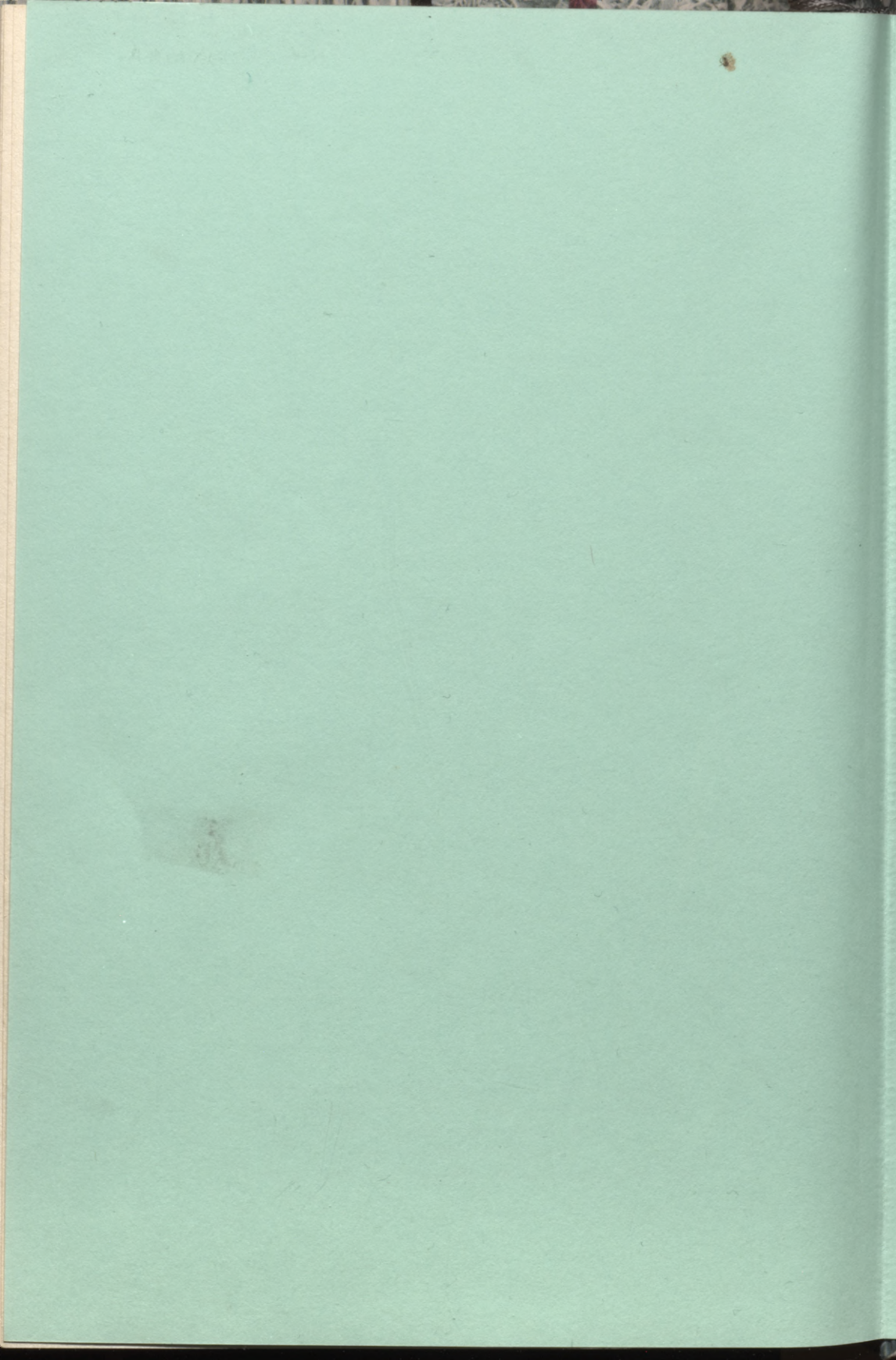
1992.

1992.

1992.

Sagatavota iespiešanai SIA «Nordik». Reģ. apl. Nr. 2-0792.
Adrese – Daugavgrīvas ielā 36–9, Rīgā, LV–1050, tālr. 7602672.
Noliktavas adrese – Jēzusbaznīcas ielā 7a,
Rīgā, LV –1050, tālr. 7225669.
Iespiesta un iesieta a/s «Preses nams» poligrāfijas grupā «Jāņa sēta».

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0301013049

OBLIGĀTAIS
EKSEMPLĀRS

5.-

2001-4
507

ISBN 9984 - 675-35-1

9 789984 675350